STAPLETON, Thomas

Antidota evangelica contra horum temporum haereses : in quibus quatuor Euangeliorum illi textus explicantur... / authore Thoma Stapletono... -- Lugduni : Sumptibus Claudii Chappellet..., 1595 (Ex Typographia Haeredum Petri Roussin)

[24], 412, [2] p., a8, e4, A-Z8, 2A-2B8, 2C7 ; 8°

Port. con viñeta xil. -- Apostillas marginales. -- Impresor entre paréntesis tomado de colofón. -- Es Pars prior

1. Biblia. N.T. Evangelios-Comentarios 2. Biblia. T.B. Ebanjelioak-Iruzkinak 3. Herejías 4. Heresiak I. Título

R-6122 Enc. perg. -- Encuadernado con: Pars altera, con port. propia y mismos datos de imp.

R-6216 Am. ms. en port. -- Enc. perg. -- Encuadernado con: Pars altera, con port. propia y mismos datos de imp.

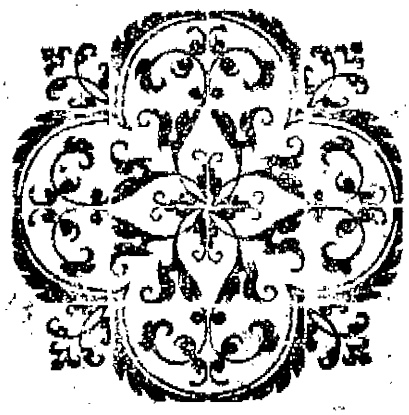
ANTIDOTA EVANGELICA CONTRA HORVM TEMPORVM HÆRESES.

IN QVIBVS

Quatuor Euangeliorum illi textus explicantur, quibus vel hæretici hodie (maximè Caluinus & Beza) ad sua dogmata propugnanda vti solent, vel ad hæreticorum dogmata impugnanda Catholici vti possunt.

AVTHORE

THOMA STAPLETONO ANGLO, S. Theolog. Doctore, & S. Scripturarum in Academia Louanienſi professore Regio.

LVGDVNI,

Sumptibus CLAVDII CHAPPELLET Bibliopolæ Parisiensis, via Iacobæa, sub signo Vnicornis.

CIↃ. IↃ. XCV.

AMPLISSIMO,
CONSVLTISSIMOQVE
VIRO, D. CHRISTOPHORO
DASSON-VILLIO, CONSILII
secreti & ſtatus Reg. Cathol.
Maieſt. in Belgio Senatori
prudentiſſimo.

SCITVM illud & perelegans (ampliſsime Domine) nobiliſsimi & integerrimi Senatoris Qu. Catuli reſponſum perhibetur, qui cùm in Senatu Romano Philippũ quendam corruptiſsimũ iudicem multis & grauiſsimis verbis increpaſſet, exclamante tandem Philippo, *Quid latras Catule?* appoſitè reſpondit: *Quia video furem.* Quod eius reſponſum, ſi quis fortè exclamet orthodoxæ & ſacroſanctæ fidei noſtræ corruptor peſtilens, dum vt iam pridem ante annos multos contra noſtri temporis corruptiſſimos hæreticos varia in lucem dedi monimenta, ita nunc aduerſus eoſdem alia procudere non deſino; vociferetúrque, Quid adeò hic vſque latrat Stapletonus? vſurpare me oportet, ac dicere, *Quia video fures.* Quia video homines, qui non intrantes per oſtium, ſed aſcendentes aliunde in *Ioan.* 10.

ouile Christi, *fures ac latrones sunt, mactant, & perdunt* gregem Dominicum. Quia video & dolens video innumeros pseudoprophetas, robustos animarum prædones, qui (vt Propheta tales describit) *furantur verba Dei vnusquisque à proximo suo.* Clamant apud vnumquemque: *Hæc dicit Dominus, Verbum Domini, Verbum Domini.* Interim non Dei verbum, sed sua somnia narrant: sua commenta obtrudunt: sua nefaria venena propinant: suas Diuini Verbi corruptelas pro Dei verbo venditant. Quia denique video in agro Dominico grassari, rapere, prædari, qui eius agri nec possessores, nec coloni, nec inquilini sunt; sed ab omni eius possessione, cultura, tractatione summo & clarissimo iure alieni, abdicati, e torres haberi debent. Contra quos antiquissimi Tertulliani verbis ita latrare cogor: *Homines non Christiani, sed sectarij & hæretici, Christianarum literarum ius nullum capitis. Qui estis? quando & vnde venistis? Quid in meo agitis non mei? Quo iure, Marcion, siluam meam cædis? qua licentia, Valentine, fontes meos transuertis? qua potestate, Apelles, limites meos commoues? Mea est possessio, olim possideo, prior possideo. Quid hîc cæteri ad voluntatem vestram seminatis & pascitis?* Eadem prorsus voce ad nouos hodie agri Dominici inuasores, Diuinarum Scripturarum corruptores, Lutherum, Cinglium, Caluinum, exclamare nos licet. Prædonum & latronum more Christianas literas, quum Christiani non sint, nec eorum nomine iuxta Christianorum Imperatorum leges vti debeant, inuadunt; siluam Dominicam cædunt; fontes Diuinos transuertunt, limites sacros commouent. Videnr haud dubiè hanc prædatoriam hæreticorum hodie licentiam

Ierem. 23.

De præscript. hæret. c. 37.

Lib. 6. cap. de hæres.

tiam alij quàm plurimi. Vident, deplorant, tacent. Sed ego ad huius agri ac vineæ Dominicæ veluti custodiam positus, Diuinarum Scripturarum in Cathedra Academica professor & pertractator constitutus, sic vidi & ingemui, vt tacere nequeam, imò nec debeam; Propheticum illud meritò reformidans: *Omnes bestiæ agri venite ad deuorandum, vniuersæ bestiæ saltus.* Esai. 56. Sed quare? Causa subiicitur: *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi, canes muti, non valentes latrare.* Venerunt certè ad deuorandum, irruerunt ad prædandum multæ bestiæ agri, multæ bestiæ saltus, lupi rapaces, feræ indomitæ, pecora campi; homines ad seducendas animas attenti, vigilantes, feroces; homines Ecclesiasticæ vnitatis, obedientiæ, & disciplinæ, nec vinculum, nec iugum, nec normam sustinentes; homines animales, carni & ventri placentia loquentes: denique, vt Apostolus eos describit, *homines seipsos* 2. Tim. 3. *amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quàm Dei.* Tales bestiæ agri venerunt: sed quia sub specie & in vestimentis ouium, Apostolus addit; *Speciem quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes:* Diuinas quidem Scripturas crepantes, Verbum Dei in ore habentes, Euangelium resonantes, sed Diuinarum Scripturarū, Verbi Dei, & Euangelij virtutem abnegantes, vim ac sensum genuinum inuertentes, dolo & astutia adulterantes, ad absurdissima quæque placita stabilienda obtorto collo pertrahentes, imò, vt præsentibus subseruiat hæresibus, eculeo subiicientes. Porrò tales bestiæ

agri eo numerosius confluxerũt, eo audacius in singula perruperunt, eo plenius omnia deuorauerunt, in vniuersam penè Scripturam Diuinam pestilentibus editis commentariis, & in varias Christiani orbis partes transfusis; quo hactenus pauciores extiterunt canes latrantes (penè dixeram nulli) qui huiusmodi bestias hunc in modum grassantes inuaderent, qui sacri textus pudendas & infames corruptelas ab illis editas refutare, qui Diuinissima Christi redemptoris verba, Euangelica & Apostolica scripta, in fauorem præsentium hæresum indignissimè violata, deprauata, inuersa, toxico denique hæretico vitiata, suæ integritati ac puritati restituere, in animum induxerunt. Quo factum est, vt in huius celeberrimæ Scholæ specula constitutus, & ad Diuinarum Scripturarum interpretationem vocatus, contra fures ac latrones istos, Diuiníque Verbi intoxicatores, altissima voce latrare, à grege Catholico omnibus viribus (quantas mihi Deus dabit) eos abarcere, pestiferas eorum corruptelas iusta refutatione (quantum in me erit) profligare, singula denique eorum venena saluberrimis sacræ paginæ verbis insperſa, singulis appositis antidotis, abstergere, abluere, persanare, Deo propitio, decreuerim: ídque per vniuersum (vt minimum) noui Testamenti instrumentum.

Quàm diu stat in acie hostis, imò rapinas ac prædas agit, qui in aduersum mittuntur belli duces complicatis manibus quiescere non debent. Totis se viribus opponunt, ac vim vi repellunt. Stat adhuc in acie hæreticus hostis, Cathedras occupat, commentarios scriptitat, Diuinas Scripturas tam verbo quàm permanente litera contaminat, lacerat, ludibrio

brio exponit. Ego Diuinis Scripturis exponendis, elucidandis, ab omni corruptela vindicandis præfectus, tacere debui? Nec debui, nec potui Volumen illud totius noui Instrumenti veluti à Deo mihi in hac vocatione porrectum comedi, deuotaui, percurri, & viscera mea completa sunt illo. *Conceptum sermonem tenere quis poterit?* Visas, compertas, palpatas Diuini Verbi horrendas & indignissimas corruptelas, tacere, dissimulare, intactas relinquere, qui potui? Sanè vni Caluino, qui veluti singularis ferus depastus est hanc vineam Domini, & in vniuersum nouum Testamentum scriptis commentariis maximas animarum prædas egit (contra quem propterea nostra maximè dirigitur intentio) hoc vnicè in scribendo propositum fuit, quicquid pro Catholicæ religionis dogmatibus facit, diligenter conuellere, 1. quicquid ad noua ipsius dogmata stabilienda quoquo modo facere videri possit, sedulò annotare, premere, explicare; 2. quicquid denique ad Papam, ad Episcopos, ad Monachos, ad clerum vniuersum taxandos, traducendos, in odium pertrahendos aliquo tãdem colore per fas nefasque applicari, trahi, contorqueri potuit, illud diligentissimè vrgere, inculcare, amplificare. 3. Ego, fauente Christo, huius Belluæ vestigiis sedulò insisto, singula accuratè perscrutor, inuestigo, persequor; nec quicquam ab hoste maleuolo, oculato, astuto, in fidei orthodoxæ præiudicium prolatum, tentatum, tractatum prætermitto.

Huius ergo ardui & prolixi operis primas lineas, & laboris in hoc genere nostri primitias, in quatuor videlicet Euangelia de vita & doctrina Christi Redemptoris nostri, cuius prima semina in Cathedra

Theologica Reg. Cath. Maiest. iacta sunt, Amplit. tuę (Amplissime Cõsultissimęq; Dñe) dicatas volui, cuius imprimis operę, cõmendatione, & studio, (collaborante sibi in hac parte piæ ac celebris memoriæ viro D. Gulielmo Pamelio, Consilij priuati Regij in hoc Belgio sapientissimo & integerrimo Præside) ad hanc professionem Regiam euocatus & euectus fui. Ne penitus eius facti pœniteat Amplitud. tuam, primos huius professionis nostræ fructus in publicum datos, sub tuo clarissimo nomine comparere volui: vt si quid in illis sit quod vel ad Dei gloriam, vel ad orthodoxæ fidei nostræ luculentiorem defensionem, vel ad publicam studiosorum vtilitatem faciat, id totum permagna ex parte Amplitud. tuæ beneuolæ de nobis existimationi acceptum Lectores ferant. Taceo alia erga me deinceps cumulata beneficia, amoris constantiam, in conditione mea ornanda & augenda singularem diligentiam, in causis à me commendatis fauorem ac propensionem semper eximiam. Et quidem recentibus beneficiis gratiam non habere, stupidi & ingrati est: Vbi illis potitus fueris, ea sine honore præterire, etiam astuti. Vtramque hanc notam vt effugerem, quæ prima se obtulit tam animi grati testimonium quàm aliquam honoris speciem deferendi occasio, ea vt mihi elaberetur, committere nolui. Porrò erga Reg. Catholic. Majestatẽ ea semper optimi Senatoris fides, in dubiis temporibus constantia, in aduersis perferendis animi fortitudo, in malis superandis prudentia, in Amplit. V. persona ita semper eluxit, ita toti Belgio ab annis quàm plurimis innotuit: vt ab omnibus suæ Maiestat. deuotis ac Belgicæ incolumitatis studiosis Amplitudo vestra meritò diligatur,

gatur, magnóque in honore habeatur. Taceo frequentes & ampliſsimas legationes, quibus apud exteras quoque nationes tam vltra Oceanum quàm trans Rhenum nominis veſtri celebritas inclaruit. Sanè hæc Academia Louanienſis Amplitudinis veſtræ admirabilem propenſionem, beneuolentiam, ſtudium toties & tam inſigniter experta eſt, ita in omni politiori literatura eadem exculta eſt, ita demum pietate in Deum, charitate in proximum flagrat, vt nemo Academicus, literatus, pius, eam viciſsim ſingulari non debeat tum amore complecti, tum honore proſequi. Sunt hæc & alia permulta quæ nec dicere eſt opus, nec à me ſic dici poſſunt quemadmodum dici debent, quibus meritò permotus ac ſtimulatus, Amplitudini V. hoc opus noſtrum Euangelicum donare volui, opus, vti ſpero, orthodoxis lectoribus non inutile, certè ad hæreticorum perfidiam patefaciendam neceſſarium. Quod & eo gratius Amplitudini V. futurum non dubito, quo auitæ, orthodoxæ, Catholicæ & Apoſtolicæ fidei tenaciſsimam eam eſſe certiùs cognoſco. Quanquam & quod ab eo quem amas proficiſcitur, aliquam apud te gratiam reportabit. Tua enim prudentia, tua pietas illa eſt, vt Tros Rutulúſque illi nullo diſcrimine habeatur: nec ideò minus gratum munus ſit quod ab homine Anglo prodeat, quando eo videatur acceptius, quo pauciores illa nunc gens habet orthodoxæ fidei cultores, ne dicam defenſores. Accipe igitur, vir Ampliſsime, & animo grato complectere qualecunque iſtud animi grati, obſequij debiti, obſeruantiæ & officij noſtri teſtimonium, & futurum

apud posteros diuturnum, vt spero, monimentum. Vt diu ac feliciter huic Belgio viuat ac floreat Ampl. V. Deum precor & precabor. Vale.

Louanij, Cal. Febr. 1595.

Amplissimæ Dom. tuæ
humilis seruitor

Thomas Stapletonus.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

QVVM ante annos quatuor ex Academia Duacena ad hanc Louanienſem euocatus, Sacrarum ſcripturarum profeſſionem Regiam ſuſcepiſſem, nihil prius aut antiquius habui, quàm vt in eo munere fidelem operam ad Dei gloriam & auditorum vtilitatem nauarem. Illud autem me conſecuturum exiſtimaui, ſi diuinæ Scripturæ & ſenſum literalem ac genuinum, & vſum his maximè temporibus accommodatum auditoribus traderem. Et ſenſum quidem literæ breuiſſimis quaſi gloſſulis paraphraſticè explicatum dedi. Vſum verò his temporibus maximè accommodatum in eo conſiſtere arbitratus ſum, vt ea loca imprimis annotarem, excuterem, & pertractarem, quæ vel contra horum temporum hæreſes facere poſſunt, vel ab horum temporum hæreticis contra veritatem orthodoxam proferri ſolent. Iis igitur quæ ad mores vel quæ ad dogmata non controuerſa attinebant, leui brachio attactis, ea maximè curioſius loca tractanda ſuſcepi, quæ noua & controuerſa huius temporis dogmata propriè concernebant. Quo in genere cùm pertinaci ſtudio inſiſterem, & toto penè nouo inſtrumento hoc quadriennio decurſo, locorum farraginem opinione maiorem collectam cernerem, cogitare cœpi an is labor talis eſſet, vt in publicum quoque prodeſſe poſſet. Sed huic cogitationi meæ vnum in primis

Operis huius occaſio.

obſta

obstabat, quòd annotationes nostræ breuissimæ essent, sic auditoribus accommodatæ, vt totius textus explicatio commodo tempore absolueretur. Ista quippe dicendi breuitas multa prætermittere cogebat, quæ vel ad refellendas hæreticorũ corruptelas, vel ad explicationes nostras confirmandas à varijs lectoribus meritò desiderentur. Fuerunt igitur non solùm relegenda omnia, sed & pleraque vberiùs explicanda, ac de nouo describenda. Qui sanè labor nouus in quotidiana hac professione mea, & aliorum in dies locorum annotatione quotidiana, non mediocriter me à proposito deterruit. Multiplex tamen quæ statim mihi abblandiebatur laboris huius vtilitas, in id quod honestius erat, facillimè pertraxit. Imò attentius ista & accuratius cogitanti, quædam necessitatis animo sese offerebat meo, quæ ad hunc laborem propensa calcar adderet.

Operis huius necessitas.

Quæ enim alia fundi nostri calamitas, quæ alia tot hodie grassantium hæresum causa, quàm quia diuinis
1. Scripturis ad suum placitum hæretici abutuntur? Homines importuni, superbi, sibi placentes, ex sola Scriptura, Conciliorum, Patrum, totius Ecclesiæ reiecto iudicio, omnem de fide controuersiam terminari volunt.
2. Hanc Scripturam non ex sensu Ecclesiæ, non ex iudicio doctissimorum Patrum, qui hactenus diuinas Scripturas maxima cum laude pertractarunt, sed ex suo sensu
3. suóque iudicio interpretantur. In hac interpretatione ad dogmata sua confirmanda Dei verbum indignissimè
4. contorquent. In hac interpretatione loca omnia quæ fidem orthodoxam quocunque modo vel illustrant, vel confirmant, omni studio inuertunt, & nobis eripere
5. contendunt. In hac denique interpretatione, sententias orthodoxas, personas Ecclesiasticas, ceremonias, & quicquid vel ad fidem, vel ad cultum, vel ad politiam

Eccle

Ecclesiæ Catholicæ quoquo modo spectat, quauis data occasione arrodunt, taxant, traducunt, ludibrio exponunt. In hanc Scripturarum interpretationem, seu de- 6.
prauationem potius, tanto studio, tanto conatu, tanto impetu incubuerunt, vt à paucis retrò annis varij & laborioſi hæreticorum in diuinas Scripturas commentarij, id est, variæ & fœdissimæ corruptelæ in lucem prodierint. Ex quibus sanè omnibus ad nouum Testamentum quod attinet vniuersum, vnam catbenam, seu, vt 7.
eam vocat, Ecclesiasticam & Catholicam expositionem collegit Augustinus Marloratus. Ex istis hæreticorum commentarijs, ministris eorum prædicandi, rixandi, debacchandi, populum simplicem & ignarum sub specie verbi Dei potenter seducendi, materia copiosa suppeditatur. Ex istis commentarijs, scriptoribus hæreticis di- 8.
sputationum omnium firmamenta ad manum præstò sunt. Sensum quippe in scribendo pro vero & indubitato ponunt, quem in commentarijs vel suorum vel suis legitimè probatum supponunt. Ex istis denique com- 9.
mentarijs, omnibus hodie hæreticis tela & arma subministrantur, quibus Ecclesiam Catholicam & fidem orthodoxam hostiliter ac certatim impugnent. Catho- 10.
lici, qui horum commentarios non legunt, nec fraudulentas eorum corruptelas refutare, nec seductis validam opem afferre possunt. Sed & sæpe contingit doctissimos 11.
alioqui controuersiarum tractatores minus dexterè, minúsque appositè hæreticorum argumenta è Scripturis petita soluere, eò quòd quibus technis ac fraudibus Scripturam deprauarint, & in sensum suum peruerterint, quibúsque apparentibus ex causis eam deprauationem secutus hæreticus fuerit, penitus ignorant. Ita videt in sinu hæreticus, quum argumentum necdum penitus soluit videt, stante adhuc integro & saluo Scripturæ, qua nititur,

titur, sensu. Sed & populo seducto succurri non posse, stante ea persuasione, Scripturarum sensus, quos ministri adferunt, verbo Dei conuenire. His omnibus maiùs aliquod remedium hoc nostro labore adferri posse quum cernerem, ad eum intrepidè capessendum facilè adductus fui.

Operis varia vtilitas.

Hæc quippe nostra explicatio, innumeras hæreticorum corruptelas patefaciet; verbi diuini verum ac legitimum sensum tuebitur; Catholicos veris & necessarijs præsidijs armabit; hæreticis sua, in quibus maximè confidunt, arma detrahet. Denique quum hactenus veteres & orthodoxas interpretationes, Conciliorum sensa, Patrum iudicia, traditiones Ecclesiasticas, vel audacter despiciendo, vel arroganter impugnando, nostram veluti Romam impugnarint; ipsorum nunc nouellas & proprias diuinæ Scripturæ expositiones examini subijciendo, excutiendo, refellendo, in ipsa eorum Carthagine eos aggrediemur: & an sua defendere valeant, qui aliena tamdiu & tam ferociter impugnarunt, periculum faciemus.

Cur Caluini primum commentarij impugnãtur.

Cæterùm quia omnes omnium commentarios excutere labor & immensus & inutilis foret, vel quia eadem plerique adferunt, vel quia minus noxia & leuioris momenti sunt quæ ab alijs proferuntur, vnius Caluini in totum nouum Testamentum commentarios, & Theodori Bezæ in idem vniuersum Annotationes, examinare, expurgare, refutare (quantum præsens institutum postulat) fauente Christo decreui. Vnus Caluinus vt de illustratis à se Scripturis impotenter iactitat; sic præ cæteris omnibus ita in pretio habetur. De semetipso ita arroganter sensit, vt postquam Catholicos horum temporum scriptores putida cadauera, moriones, simias, imò Concilij Tridentini Patres toto orbe doctissi

Etissimos, pecudes, porcos, asinos nuncupasset, & ad interpretandas Scripturas non magis idoneos quàm boues ad ephippia, vel potius asinos ad lyram *diuisset, móxque adiecisset:* Vt confluant ex toto orbe Romanenses Episcopi, Theologi, & quotquot sub vexillo, auspiciisque illius Antichristianæ sedis militant, quam tandem collatis inter se capitibus interpretationem nobis conflabunt? Bona pars vix grammaticæ elementa didicit, *paucis interiectis hunc in modum de semetipso scribit* De nobis quo minus dicam quod res habet, impedit verecundia. Verissimè tamen profiteri licebit, nos intelligendis Scripturis, plus lucis attulisse, quàm omnes qui ab exorto Papatu inter eos extiterunt Doctores. Neque hanc laudem ipsi detrahere nobis audent. *Hæc est Caluini verecundia: hoc de seipso iudicium. Aut omnibus qui his multis seculis in Ecclesia Christi floruerunt, Scripturarum interpretibus sese anteponit, aut à multis seculis Papatum exortũ fuisse negare nunc debet quod toties alibi apertè profitetur. Sed mentem Caluini parentis sui optimè assecutus Theodorus Beza, sic in eius laudem per apostrophen exclamat.* Res ipsæ, Caluine, testificantur selectissimum te fuisse Dei Opt. Max. organum, cuius ministerio perficeretur veræ religionis instauratio aliquot antè annis ab aliis fœliciter inchoata. Nam tu is es, cuius doctrinæ diligentia & indefatigabili zelo, Gallia quidem & Scotia restitutum apud se Christi regnum meritò acceptum ferunt, &c. Testes harum rerum sunt nunquam intermoritura monimenta, quibus nihil in sacris literis explicãdis, neque iudicioſius, neque enucleatius, neque magnificentius à quoquam verbi diuini interprete adhuc scriptum fuisse, verè pij doctique omnes

In Antid. Trid. sess. 7. can. 7. & 8.

Caluini iactantiæ de seipso.

In lib. de Iconibus.

omnes agnoſcunt. *Hæc de ſuo Caluino Beza, quem propterea quoties in annotationibus ſuis in nouum Teſtamentum citat (citat autem eum frequenter) toties eum tacito nomine*, Doctiſsimum interpretem, *per antonomaſiam & excellentiam vocat: ſicuti nos, quum Paulum dicere volumus, Apoſtolum ſæpe dicimus. Sed & in præfatione in lib. Ioſue, tanti ſuum Caluinum Beza facit, tanti eius ſcripta æſtimat, vt ſine næuis repurgata omnia defendat, vt præ his omnium antiquorum ac recentiorum Doctorum cõmentaria negligenda censeat, vt ſine his ad ſacrarum literarum certam cognitionem neminem peruenire poſſe iudicet. In noſtra Anglia vnum Caluinum ſecta illa Puritanorum, quæ nec hodie vſque politiæ ac diſciplinæ Eccleſiæ Anglicanæ ſubeſſe vult, tanti facit; vt Carterobitus, qui cauſam Puritanorum ſcriptis publicis defendit, ita alicubi ſcribat.* D. Caluinum recipimus & veneramur, vt nobiliſsimum Dei organum ad Eccleſiam expurgandam, planámque & ſinceram diuinarum literarum interpretationem orbi reſtituendam à Deo ſuſcitatum; cui ab Apoſtolorum tempore par non fuerit. *Vnde factum eſt, vt dicere Puritani non vereantur*, adeò Caluinum ac Bezam in ſcripturis exponendis cæteros omnes antecellere, vt reprehenſioni minus obnoxium ſit veterum omnium expoſitiones reiicere, quàm Caluini ac Bezæ de ſenſu Scripturæ iudicium refugere. *Alij ex illis rurſum*, vnum Bezam noui Teſtamenti optimum eſſe interpretem *ſcribunt. Sic apud noſtros ſeauctos Anglos Caluinus & Beza in ſcripturis exponendis palmam ferunt. Quin idem ſit Caluiniſtarum in Gallia, Germania, Scotia, & huius Belgij corrupta parte iudicium, dubitari non debet.*

In Epiſt. ad Roma. cap. 1. verſ. 12. cap. 6. verſ. 6. ca. 8. verſ. 33. ca. 9. verſ. 22. 2. Cor. 9. verſ. 4. Act. 8. v. 33. & 15. verſ. 28. ad Heb. 4. v. 12. & alibi paſſim. Claudius Sainctes in reſponſ. ad Apolog. Bezæ. Lib. 1. pag. 32.

Praxis prælatorum. cap. 29. pag. 378.

Defenſ. diſcipl. Eccleſ. pag. 412.

Sanè Auguſtinus Marloratus, qui ex tam multis

nouis

nostris interpretibus, Bucero, Erasmo, Musculo, Melanchthone, Sarcerio, Brentio, Bullingero, Zvvinglio, Vito, Theodoro, atque ipso Caluino, suam, vt vocat, Catholicam & Ecclesiasticam 4. Euangeliorum expositionem consarcinauit, ex vno Caluino plura quàm ex cæteris omnibus collegit. Imò quum ex aliorum commentarijs quædam delibauerit, vnius Caluini commẽtarium penè integrum suæ cathenæ inseruit: & nihil ferè eorum quæ nos hîc refutauimus, prætermisit. Nam ego ipsis Caluini commentarijs vsus, plura & plenius, ex eo refutanda desumpsi, quàm ex eo consarcinauit Marloratus. Scripsit Caluinus post alios, post Bucerum, Melanchthonem, Bullingerum, Erasmum, Musculum, Brentium, quorum omnium vel in disputãdo socordiam, vel in reprehendendo negligentiam, vel in fallendo imperitiam, homo vafer, acutus, diligens plurimum superauit. Ad omnem quippe reprehensionem attentissimus, & in reprehendendo acutissimus, nihil vsquam prætermittit, quod vel ad Catholicam fidem infirmandam trahi possit, vel ad fidei nostræ firmamenta conuellenda valeat, vel ad totam Catholicam Ecclesiam quoquo modo taxandam facere queat. Quod quum in vnius D. Ioannis Euangelio cumulatè sese præstitisse arbitratus esset, in eius commentarij ad suos Geneuenses præfatione ita gloriatur. Certè Papatum nihil aliud quàm monstrum ex innumeris Satanæ fallaciis conflatum esse, & quam obtendunt Ecclesiam, Babylone magis confusam, vnus hic cõmentarius erit (vt spero) luculentus testis. Hic in suis commentarijs Caluino scopus fuit, quem qua diligentia & quanta impietate persecutus fuerit, hæc nostra Antidota demõstrabunt. Pari quippe diligentia vsus, nihil prorsus eorum prætermisi, quæ in Catholicæ Ecclesiæ & fidei præiudi-

Caluini singularis industria, & nocendi libido.

cium, vel in harmonia trium Euangelistarum, vel in commentarijs super Ioannem venenatus iste serpens euomuit: singulisque toxicis sua apposui Antidota. Tanto porro accuratius hos commentarios in lucem Caluinus dedit, quanto serius & in oppugnanda veritate orthodoxa magis iam excitatus. Nam post tractationem dogmatum, post Institutionem quam vocat Christianam, verè Antichristianã (ad quam Lectorem in commentarijs interdum remittit) idque in vltima fere ætate, eos edidit: vt non immerito ab omnibus Caluinistis summo in precio hi commentarij habiti fuerint. Sanè præter accuratam Catholicorum dogmatum vel refutationem vel reprehensionem (quo nomine suis mirabiliter placet) vbi ea aut refutandi aut reprehendendi locus non est, ita in reliquis quo ad literam interpres diligens, ita moralis, ita elegans & suauis est, vt hac varia esca proposita, & veluti in aureo poculo propinato veneno, etiam ab ipsis orthodoxis auidè interdum legatur, qui in dictione pura doctrinam vix cauent impuram: quos etiam aliquando exoptare audiui, vt resectis quæ contra Ecclesiam & fidem disputantur, castratus prodiret: sic enim commentarios eius perutiles fore. Qui tamen vehementer falluntur, quando Caluinus etiam in ijs quæ dogmata controuersa non concernunt, ex fastu quodam ac typho hæreticis proprio Patrum & Veterum expositiones fastidiens, nouos semper & singulares sensus studiosissimè affectat, vel etiam inter varias interdum veterum interpretationes, deteriorem frequenter amplectitur. Ex quibus fit, vt etiam in illis à vera & genuina sacri textus intelligentia pinè semper aberret. Quod tamen errorum genus nos in hac opere non persequimur, quorum hoc vnicum institutum est, vt quæ in hæresum huius temporis

poris fauorem, & in orthodoxæ fidei graue præiudicium celebris iste Arcibhæreticus, & sub blanda admodum facie serpens calliditissimus euomuit venena, illa oppositis Antidotis è medio tollamus, ac, ne quid noceant, cura ac studio quo possumus efficiamus. Quo vtilior magisque necessarius hic labor noster videri poterit: qui non de sensu probabiliter vero aut falso contra Caluinum ac Bezam decertamus, sed de eo sensu qui stare fidei orthodoxæ verus esse non potest, quatenus vel ipsam fidem orthodoxã aliqua ex parte impugnat, vel hæreticũ dogma fidei orthodoxæ aduersum propugnat. Est quippe mihi negociũ cum tortuoso serpente, qui mille per meandros fraudésque flexuosas veritati insidiatur, & errori patrocinatur: qui Scripturarum sensus non tantùm inuertit, sed longas sæpe disputationes contra fidem & Ecclesiam conexit.

Hæc igitur est operis nostri varia vtilitas. Orthodoxa doctrina circa omnes textus, qui pro illa faciunt, stabilitur, quando illos omnes magno studio inuertere nobisque eripere vnus Caluinus conatus est. Quæ textus Euangelici loca pro hæresibus modernis sonare videntur, ea pro veritate orthodoxa sonare & sentire ostendimus. Ita hæreticorum dogmatũ neruos præscindimus, & præcipua firmamenta subuertimus. Diuina Christi & Euangelistarum verba, & loca plusquam trecenta, à variis & fœdissimis corruptelis vindicamus, & claro ac genuino sensui restituimus. Caluini variam technologiam, vafriciem, fallendi artes patefacimus, & imprimis summam hominis impietatem, audaciam, furorem in Christi Domini apertis verbis deprauandis & inuertendis studiosè refutamus.

Operis varia vtilitas.

1.

2.

3.

4. *Vide Indicem in verbo Caluinus.*

5. *In vno Caluino omnes refutantur.*

Nec quum Caluinum atque interdum Bezam refutamus, vnius tantùm aut alterius hominis impietatem

iugulamus, ne hîc excipiant cæteri hæretici se ab vno Caluino aut Beza non pendere. Quæ enim à Caluino proferuntur, asseruntur, disputantur, omnium sunt hodie hæreticorum firmamenta communia, eadémque validissima: vt erat ipse omnium vaferrimus, & acutissimus, & in hoc scriptionis genere nobilissimus. Sententiæ quas astruit, criminationes contra Ecclesiam quas facit, Scripturarum intelligentiæ quas tuetur, omnibus aliis hodie hæreticis, aut penè omnibus sunt communes: vt hîc

6. *fortissimè valeat quod ille dixit:* Ex vno omnes. *Sed & aliquas hodie columnas, aliquos diuinæ legis interpretes habere debent hæretici, quos sequantur, quibus nitãtur, postquam veterum Patrum expositiones despectui habent. Aut Caluinus ac Beza illi sunt, aut certè nullos alicuius nominis proferre possunt. Quòd si nullos proferunt, nec proferre volunt, quid ergo in religione ac fide Christiana certum, fixum, ac stabile erit? Ecclesiam Catholicam, eiúsque lumina, Patres, Episcopos, Veteres, Concilia audire recusant. Solam Scripturam diuinam vnicam & perfectissimam esse cuiuslibet veritatis normam affirmant. Hanc Scripturam diuinam aut à certis interpretibus eruditione, pietate, atque authoritate præstantibus expositam & explicatam accipere debent, aut hoc vnum rotundè dicere, diuinæ Scripturæ quemlibet Christianũ interpretem legitimum esse: vt hoc vno verbo omnes Scripturarum commentarios, omnem siue docendi, siue prædicandi Scripturas authoritatem, omnes Pastores, Doctores, Prophetas toto orbe Christiano exterminent: & inuito ac reluctante Paulo, imò in despectum Spiritus Sancti per Paulum loquentis,* omnes esse Prophetas, omnes esse Doctores, *dicant. In vno igitur Caluino ac Beza cæterorum primipilis, calliditate, eruditione, diligentia cæteros longè superantibus,*

reli

reliqui vulgares Protestantium interpretes refutati meritò videri possunt. Certum est, quicquid alij in Scripturis ad noua placita detorquendis præstiterunt, id vnum Caluinum cumulatè præstitisse, multa quoque ab aliis vel prætermissa vel negligentius tractata mendaciorum cumulo adiecisse. Cui & postea succenturiatus Beza non pauca de suo addidit: in Euãgeliis quidem parcius, in Epistolis Apostolicis multò vberius: vbi varios Caluini defectus longis disputationibus suppleuit, de quò in alia ad Antidota Apostolica præfatione plura dicentur.

7. Docebit porro hic labor noster, Scripturarum iudicium, examen, sententiam, adeò nos non subterfugere (quod ineptè clamitant aduersarij, quia Ecclesiæ iudicium & authoritatem studiosè defendimus) vt diuinas Scripturas luculentissimè à nobis stare ex ipsa Scripturarum collatione & contextu euincamus. In istis quippe Antidotis nostris Euangelicis Patrum authoritate aliter sentientium perrarò Caluinum premo, sed ex contextu sacro & firmis rationibus corruptelas eius impietate plenas plerumque demonstro.

Tituli ratio. Placuit autem totum hoc opus ANTIDOTA EVANGELICA nuncupare, quia contra hæreticorum toxica & venena, quibus sacrosancta Euangelia sceleratissimè infecerunt, medelam depromit. Si qua autem loca prolixius explicantur, sciat Lector non verbosius, sed diligentius esse pertractata, idque vbi rei subiectæ vel ipsa necessitas, vel magna vtilitas ita postulabat. Sanè eo libentius huic labori incubui, quia Catholicos hodie interpretes primarios ac diligentissimos deprauationes hasce hæreticas aut studio vitasse ac dissimulasse, aut certè parcissimè & rarissimè attigisse aduerti: contentiosam fortè hanc, permolestam, & alicubi

8.

necessariò prolixam disputationem exhorrentes. Sed varia, quam dixi, huiusmodi laboris (vt mihi saltem videbatur) vtilitas, vt in hanc palæstram descenderem me mouit, commouit, perpulit: eorum videlicet memorem, quæ de hæreticis verissimè & eleganter scripsit B. Cyprianus. Nemine Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumunt, sedentes in pestilentiæ cathedra, pestes & lues fidei, serpentis ore fallentes, corrumpendæ veritatis artifices, venena lethalia linguis pestiferis euomentes; quorum sermo vt cancer serpit quorum tactus pectoribus & cordibus singulorum mortale virus infundit. *Hoc igitur mortale virus, hæc lethalia venena, vt salutifero medicamento curarem, & à pectoribus ac cordibus Christianis expellerem, hunc qualemcunque laborem suscipiendum duxi.*

Lib. de vnit. Eccles.

Prodijt quidem ante annos aliquot super ista Euangelia locorum quorundam explicatio Catholica, authore Renato Benedicto, cui Panopliam Catholicam titulum dedit, sed vaniorem quàm veriorem: quum & pauca admodum loca attigerit, & eadem satis mediocri armatura propugnauerit. Cæterùm vtinam maiori vanitate homo ille infœliciter Catholicus in Ecclesiam Catholicam non peccasset. Prodierunt quoque authore Feliciano Capitono Auinionensi Archiepiscopo, Explicationes Catholicæ (*sic habet titulus*) locorum ferè omnium veteris ac noui Testamenti quibus ad stabiliendas hæreses nostra tempestate abutuntur hęretici; *tribus tomis distinctæ. Sed vbi illa primùm prodierunt, adeò Catholicis parum satisfecerunt, vt à me tunc controuersias Duaci profitente doctissimi quidam viri per literas vehementer flagitarint, in nouum saltem Testamentum, aut aliquam eius præcipuam par-*

Colonię anno 81.

rem, parem vt operam nauare vellem. Quod vt eo tunc tempore præstare non potui, alia professione aliisque scribendis præpeditus; ita nunc ad ipsarum Scripturarum professionem, Deo sic volente, vocatus, auidè & studiosè præstare contendi. Sane neuter eorum aut alius quispiam (quod sciam) ipsos hæreticorum commentarios refutandos, & literæ sacræ corruptelas expurgandas hactenus suscepit. Prodeunt ergo nunc, fauente Christo, Euangelica primùm Antidota. Subsequentur postea (eodem propitio) Apostolica; prout quotidiana mea patietur professio. His interim, orthodoxe Lector fruere: & si quam aut tuis studijs lucem, aut fidei consolationem attulimus; pro omni mercede, tuis apud Deum precibus interdum nos iuua. Vale.

Louanij, Cal. Octobris, Anno salutis 1594.

APPROBATIO.

IN his Euangeliorum Antidotis, disertè & solidè deteguntur errores & fraudes Caluini, Bezæ, & aliorum nostri æui hæreticorum: in quibus etiam nihil e[illegible]e testor quod sanæ & Catholicæ doctrinæ aduersetur.

Henricus Cuyckius, D. Petri Louanij Decanus, & Pontificius ac Regius librorum Censor.

AVGV

AVGVSTINVS TRACTAT. XVIII. IN IOANNEM.

NOn aliunde natæ ſunt hæreſes, & quædam dogmata peruerſitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, niſi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non bene; & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere & audacter aſſeritur.

SCiat Lector, quæ in Promptuario Catholico contra hæreticos diſputantur, in iſtis Antidotis non repeti; exceptis pleriſque locis in parte Quadrageſimali eiuſdem Promptuarij pertractatis.

ANTI

ANTIDOTA EVANGELICA IN EVANGELIVM S. MATTHÆI.

PROOEMIVM.

IN diuinarum Scripturarum lectione duo potissimum quærenda sunt: Literæ sacræ sensus genuinus ac germanus: deinde eatum vsus præsenti tempori magis necessarius. Literæ sensum in publica prælectione nostra solis auditoribus dedisse cõtenti, quæ ad earum præsentem vsum potissimum facere duximus, ea nonnihil relecta ac limata ad publicam vtilitatem emittere (propitio Christo) statuimus. Quum enim horum temporum hæretici Euangelica & Apostolica doctrina ita fœdè abutantur, in eáq; suæ causę firmamenta ac fundamenta ita constituant, vt reiectis probatissimorum Patrum iudiciis, totáque ecclesiasticæ traditionis authoritate, ex solis Scripturis, maximè Euangelicis & Apostolicis, omnem de fide quæstionem terminari oportere, & terminare se posse affirment, vnde & Euangelici propriè vocari volunt; Catholicos verò quasi Scripturarum aut ignaros aut contemptores traducant; propterea ad earum præsentem vsum id maximè spectare & è re fore iudicauimus, si omnia loca Euangelica & Apostolica accuratissimè annotata tractaremus, vel quæ contra præsentes hæreses valent plurimum, vel quibus ipsi hæretici ad hæreses suas confirmandas impiè & sacrilegè abuti solent. Longum, arduum, & molestum Opus. Sed aut dabit perficere qui dedit velle, aut Operi ipsi, quum illi placuerit, immoriemur. Atque vt ab Euangeliis exordiamur, primùm & ante omnia, de ipsa voce ac verbo Euangelij, quod à nobis Catholicis penitus

ignoreti vanissimè iactitant, & in quo pessimè intellecto, seipsos & alios hæretici miserrimè deceperunt, paucula, per modum apparatus, delibabo.

Quid sit Euangelium.

EVANGELIVM bonum ac lætum nuncium significare, omnibus in comperto est. Sed quod sit hoc nuncium bonum ac lætum, & in quo propriè consistat, adò liquidum & clarum non est. In hoc tamen conueniunt omnes, hoc bonum nuncium, quod Euangelium dicimus, in eo consistere, quòd Christum Redemptorem mundi, à tot retro seculis promissum & expectatum, nobis exhibeat. Ad vnum enim Christum refertur, quòd Euangelium ea quæ sub vmbris & figuris latebant explicat. Per vnum Christum, quæ olim promissa erant, Euangelium exhibet. In vno Christo rerum diuinarum cognitionem absolutam quæ quidem ad salutem necessaria est, Euangelium præstat. *Gratia enim & veritas per Iesum Christum facta est:* &, *Hæc est vita æterna, vt cognoscant omnes te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Sed de gratia & salute patribus repromissa ac per Christum exhibita, vnica ferè hodie, quum de Euangelio loquimur, controuersia mouetur. Et vt huius repromissæ salutis & gratiæ faustissima annunciatio ac doctrina maximè propriè Euangelium dicitur, sic in eius explicatione peruersa se & alios hæretici horum temporum miserabiliter deceperunt. Eorum primò sententias proponemus: postea quod orthodoxum & sanum est, subiiciemus.

Euangelij tres partes.

Ioan. 1.

Ioan. 17.

Euangelium sic sanctis & gratiæ nuncium est iuxta Flaccum Illyricum Lutheranum nobilem ac veteranum, vt per solam fidem in Christum, exclusa legis obedientia, salutem mortalibus annuncietur & conferat. Hæc eius verba sunt. *Lex & Euangelium per se & quæ natura contraria sunt. Alterum enim nonnisi dignis ac iustis salutem offert, alterum verò tantum indignissimis.* Hæc ille in Clauc Scripturæ. Sic indignissimum & flagitiosissimum te esse oportet, vt Euangelij beneficio gaudeas. Quam Caluini ac Bezæ sententiam esse suis locis docebimus. Rursum in eodem opere in tit. De varia operum prædicat. tract. 6. ait, quòd *clamante lege, Deus dabit vnicuique secundum opera sua, mox occurrit Euangelium & contrà excipit, protestaturque inquiens, Vera dicis lex, salua tamen mea correctione & exceptione.* Denique iterum docet legis promissiones esse conditionales, quæ plenissimam obedientiam

Lex & Euangelium iuxta Lutheranos. Par. 2. tit. de reg. cognos. Script.

flagi-

fingitant, euangelicas verò promissiones esse sine cõditione & gratuitas tract. præallegato. Huius vestigiis insistes Martinus Chemnitius paulò clariùs rem definit. *Lex* (inquit) *habet promissiones vitæ, sed sub conditione perfectæ impletionis. Euangelium verò docet, id quod lex propter carnem nostram impossibile erat, Deum præstitisse misso filio ad Rom. 8. vbi Paulus monstrat Christum factum pro nobis sub lege, vt obedientia & passione sua pro nobis iudicio Dei in lege patefacto satisfaceret. Atque ita Euangelium contritis & territis conscientiis annunciat, offert & exponit gratiam Dei, reconciliationem, & remissionem peccatorum, gratis, propter merituum Christi fide apprehensum.* Hæc ille in examine decretorum Concil. Trident. ad Sess. 4. quæ est de pœnitentia. Statuunt igitur isti Lutherani apertè & perspicuè totam Euangelij rationem in hoc vno, quòd gratuitam peccatorum remissionem per Christum fide apprehensum nobis annunciat, exclusa conditione obseruandæ legis.

Caluinistarum sententia de lege & Euangelio.

Astutiùs & rectiùs Caluinistæ rem tractant. Theodorus Beza in confess. fidei cap. 4. num. 13. quatuor adfert discrimina legis & Euangelij, sed in tertio & quarto totum veneoum suum effundit. *Lex* (inquit) *iubet vt in nobis quæramus iustitiã quam describit, in perfecta mandatorum impletione positam, Euangelium indicat vbi hanc impletionem quærere debeamus. Nam lex pronunciat fœlices si plenè eam præstiterimus, sed Euangelium salutem promittit si crediderimus, id est, si per fidem Christum apprehenderimus. Quare Euangelium habet adiunctam efficaciam Spiritus S. quando creat in nobis fidem, vnicum illud instrumentum quo beneficium oblatum apprehendatur. Vnde non est Euangelium nuda litera, sed est Spiritus, id est, organum Spiritus sancti potens & efficax ad ingenerandam fidem. Quum igitur lex quærat in nobis quod præstare non possimus, Euangelium ius istud acerbissimum melle misericordiæ temperat, & Christum demonstrat qui totam legem vsque ad extremum quadrantem impleuit.* Hæc ille. Docet Euãgelium in hoc consistere, vt nobis annunciatum fidem ingeneret, qua Christum apprehendimus, & in illo omnem legis iustitiam ab ipsomet vberrimè impletam, nobisque imputatam, vt sic coram Deo iustificemur & salui simus. Sic enim libro eodem cap. 4. num. 16. apertiùs docuit his verbis. *Deus Paternos non agnoscit pro suis nisi coopertos ac induros Christi innocentia, sanctitate perfectáque iustitia. Voluit enim filium suã nostram naturam assumere, vt in eo inueniret modum pacandæ iustitiæ*

sua, nobis videlicet eum gratis impartiendo cum omnibus suis beneficiis, vt sua vnius bonitate ac misericordia, Christo per fidem apprehenso, salui simus. Hæc ille. Porro eodem libro cap. 7. num. 9. Catholicos accusat tanquam legis & Euangelij penitus ignaros, quia quum Euangelium idcirco patefactum sit mundo vt in Christo per fidem apprehenso gratis iustificemur, & sanctificemur, nos è contrario existimamus Euangelicam doctrinam nihil aliud esse quàm legem quandam perfectiorem Mosaica, vt sic in nostra iustitia spem habeamus, & Dei promissiones irritas faciamus. Hoc totum ille. Caluinus in Euangelij summa definienda vafrius incedit. In harmonia sua super Euangelia, in ipso argumẽto totius operis, sic rem definit. *Euangelium est solemnis promulgatio de filio Dei in carne exhibito vt perditum mundum instauret, ac homines restituat ex morte in vitam.* Sed quæ sit hæc instauratio & qualis, distinctè & dilucidè non demonstrat. In Institutione sua lib. 2. cap 9. num. 4. reprehendit omnem hanc Lutheranorum suique Bezæ explicationem. *Hinc* (inquit) *conuincitur eorum error qui legem nunquam aliter Euangelio conferunt quàm operũ merita gratuitæ imputationi iustitiæ.* Idem tamen ipse aliter non confert, planéque ibidem affirmat, *Paulum iustitiam legis & Euangelij facere inter se contrariam.* Hoc solum addit, *Euangelicam gratiam Patribus quoque sub lege fuisse communem, sed à Christo dilucidius manifestatam:* quod ab omnibus in confesso ponitur. Hanc tamen Euangelicam gratiam in sola ponit remissione peccatorũ per Christum sicut Lutherani. Sic enim lib. eodem cap. 10. num. 4. scribit. *Euangelica prædicatio nihil aliud quàm paterna Dei indulgentia iustificari præter suum meritum peccatores pronunciat.* Et rursum lib. 3. cap. 3. num. 19. *Quum totã* (inquit) *Euangelij summam breuiter complecti voluit Christus, dixit se oportuisse pati & resurgere à mortuis, prædicari in nomine suo pœnitentiam, & remissionem peccatorum. Remissio autem peccatorum prædicatur quum docentur homines Christum sibi factum esse Redemptorem, iustitiam, salutem, & vitam: cuius nomine gratis in Dei conspectu iusti habeantur & innocentes: & hæc gratia fide apprehenditur.* Hæc ibi. Sed postea lib. 3. cap. 11. num. 6. totum suum venenum effundit. *Hic est* (inquit) *fidei sensus per quem peccator in possessionem venit suæ salutis, dum ex Euangelij doctrina agnoscit se Deo reconciliatum: quòd intercedente Christi iustitia, impetrata peccatorum remissione iustificatus sit: & quanquam Spiritu Dei regeneratus, nõ in boni*

Caluinus Lutheranos reprehendit, quum idẽ docet.

peribus quibus incumbit, sed in sola Christi iustitia repositam sibi perpetuam iustitiam cogitat. Et paulò pòst, num. 17. *Inde iustificare dicitur fides, quòd oblatam in Euangelio iustitiam recipit & amplectitur. Quòd autem per Euangelium dicitur offerri, eo excluditur omnis operum consideratio.* Et iterum. *Quæ nobis per Euangelium donatur iustitia, legis conditionibus soluta est.* Hæc ille. Hoc est ergo totum hæreticorum hodie Euangelium, remissionem peccatorum per Christum consequi sine vlla bonorum operum iustitia aut etiam conditione. Ad hunc scopum omnis apud illos Scripturarum explicatio dirigitur. Ad hoc Euangelium confirmandũ omnes & Euangelicas & Apostolicas & Propheticas literas detorquent. Proferemus ergo ex scripturis Euãgelicis & Apostolicis veram Euangelij summam quasi necessariam antidoton contra tam pestilentem & Epicuream doctrinam. *Euangelium hodiernũ.*

Euangelij sanè summam annunciauit Christo iam nato Pastoribus Angelus dicens. *Euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator Christus Dominus.* Vnde autem & quare Saluator sit dictus, Angelus ad Ioseph virum Mariæ diserrius explicat: *Vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Iam si quæras quomodo à peccatis nos soluat, primum Zacharias nato Ioan. Baptista prædixit apertissimè his verbis. *Fecit redemptionem plebis suæ, & erexit cornu saluti nobis, in domo Dauid pueri sui, sicut locutus est per os Prophetarum eius, &c. Daturum se nobis vt seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus vitæ nostræ.* Deinde Christus ipse in prima sua ad turbas concione tota morali, ne iustitiam prædicare videretur legis conditionibus solutam, de ipsa lege quo ad moralia eius præcepta diserte profitetur. *Non veni soluere legem, sed adimplere:* videlicet non adiectione verborum, sed opere factorum, ait Augustinus, mox que addit. *Nisi iustitia vestra abundauerit plusquam iustitia Scribarum aut Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Deinde præcepta legis vt exactius obseruentur, interpretatur. Hoc est ergo gaudium nobis euangelizatum & totius Euangelij summa, venisse Christum vt saluos nos faciat à peccatis, id est, *vt amplius non seruiamus peccato.* Hoc Euangelium Christus prædicauit mulieri Samaritanæ, dicens: *qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* De eadem aqua iterum euangelizans, *In die*

Euangelij summa vera & orthodoxa. *Luc. 1.* *Matth. 1.*

Luc. 1.

Matth. 5.

Lib. 19. cap. 17. contra Faustum.

Euangelij fructus, nõ seruire peccato. *Ioan 4.*

Ioan. 7.

magna festiuitatis stabat & clamabat. Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de Spiritu quem acceperunt credentes in eum. Euangelium ergo quod Christus prædicauit, est noua largitio Spiritus sancti, seu Spiritus gratiæ, ad superanda peccata credentibus in eum impartitus. Vnde Apostolus quum dixisset credentibus in Christum, *Peccatum vobis non dominabitur*, hanc causam subiunxit; *non enim estis sub lege, sed sub gratia.* Quare alio in loco de se dictum Christus affirmat quod prædixit Esaias cap. 61. *Euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem* (quæ sola hæretici considerant, quia ad fidem & remissionem peccatorum pertinent: sed sequitur) *prædicare annum Domini acceptabilem, & diem retributionis.* Iam quis sit annus Domini acceptabilis, Paulus docuit. *Adiuuantes exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis: ait enim. Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te: ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Et alibi paulo clarius. *Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.* Hoc ergo Christus euangelizauit, non solum remissionem peccatorum præteritorum, sed vt deinceps sicut in die ambularemus. Audi Paulum apertissimè docentem quæ sit Euangelij gratia. *Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiens nos vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc seculo.* Sic alter Apostolus Christo dilectissimus. *Scitis quia ille apparuit, vt peccata nostra tolleret: omnis qui in eo manet non peccat. In hoc apparuit filius Dei vt dissoluat opera diaboli:* id est, peccata. Hoc est Euangelium quo exhibuit se mundo filius Dei. Sed doceat hæreticos solus Paulus (quo maximè abutuntur) quid sit propriè Euangelium, & cur Christus nobis exhibitus sit. *Paulus segregatus in Euangelium Dei (quod antè promiserat per Prophetas suos de filio suo qui factus est ei ex semine Dauid secundùm carnem, qui prædestinatus est filius Dei* (sed quomodo & in quem finem?) *in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Domini nostri Iesu Christi,* id est, per opera miraculosa, & per spiritum sanctificantem, qui sanctificat credentes in eum, & per resurrectionem generalem omnium mortuorum, quam Christi resurrectio fecit. Sed adhuc apertius alibi. *Quod impossibile erat legi* (id est, quod per legem

Euangelij donũ. Spiritus sancti largitio.

Rom. 6.

Luc. 4.

2. Cor. 6.

Rom. 13.

Tit. 2.

1. Ioan. 3.

Rom. 1.

Rom. 8.

fieri

fieri non poterat) *in quo infirmabatur per carnem* (id est, quia homini carnali dato infirma & inualida ad salutem erat, supple, hoc vt fieret, *Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati*, id est, Deus Christum nobis exhibens & donans, *de peccato damnauit peccatum in carne*, id est, per hostiam peccati in carne, seu per carnem filij sui in sacrificium oblatum, peccatum in nobis seu sensualitatem hominis deprauati mulctauit, & dominio suo quod hactenus contra superiorem rationem obtinuit, priuauit; *vt non regnaret peccatum in mortali corpore nostro*, quod prius dixerat; vel vt hic statim subiungit, *vt iustificatio legis*, id est, tota illa iustitia quam lex iubet, *impleretur in nobis*, id est, à nobis opere compleretur nobis inquam, *qui non secundum carnem* id est, iuxta desideria carnalia, *sed secundum spiritum ambulamus*, id est, iuxta Spiritum gratiæ nobis per Christum suo sacrificio procuratum. Totum effectum incarnationis & passionis Christi (quod proptiè Euangelium est) hic vnus locus euidentissimè demonstrat. Nempe ambulare secundum spiritum, non secundum carnem: *In nouitate vitæ ambulare, vt simus noua creatura in Christo.* Hoc enim esse in morte Christi baptizari, apertissimè Paulus docuit. Denique cur Christus exhibitus & mortuus sit, docet clarissimè his verbis Paulus. *Dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni peccato* (quod fecit per remissionem peccatorum) *& mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum*, quod fecit per communicationem gratiæ, de qua alibi dicit, *creatos nos esse in Christo Iesu in operibus bonis vt ambulemus in illis.* Sic rursum ad Galat. cap. 1. *Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt eriplat nos de præsenti seculo nequam secundum voluntatem Dei.* Eripi autem de præsenti seculo nequam, nihil aliud est quàm vt alibi loquitur, *non conformari huic seculo, sed reformari in nouitate sensus nostri, vt probemus quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens.* Hoc est ergo *Euangelium regni* (vt Marcus loquitur) vt sicut ante Christi aduentum, vel apud omnes qui in Christum non credunt, *regnauit peccatum in mortem*, ita nunc exhibito Christo & apud omnes qui credunt in eum, *gratia regnet per iustitiam in vitam æternam.* Sic *mortui peccato viuimus Deo in Christo Iesu.* Sic *soluti à lege mortis in qua detinebamur, seruimus in nouitate spiritus.* Sic Christus non solum destruxit mortem, sed & *illuminauit vitam & incorruptionem per Euangelium.* Hoc est Euangelium gratiæ: Hæc est

Rom. 6.
Rom. 6.
Galat. 6.
Tit. 2.
Ephes. 2.
Galat. 1.
Rom. 12.
Marc. 1.
Rom. 5.
Rom. 6.
Rom. 7.
2. Tim. 1.

lex noua scripta in cordibus nostris, de qua dicitur: *Dabo leges meas in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eas.* De qua Scriptura cordis Paulus dixit: *Epistola Christi estis, scripta non atramento, sed Spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Quæ tabulæ cordis carnales, quales sint, alius Propheta docet. *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis.* Hæc est gratia noui Testamenti, & propriè Euangelium Christi & gratiæ Dei. Sic Euangelium regni, sic gratiam noui Testamenti, omnes hactenus fideles intellexerunt. Lege Augustin. epist. ad Honoratum de gratia noui Testamenti, & librum de spiritu & litera. Pulchre S. Basilius. *Si quis definiens dicat Euangelium esse formam vitæ quæ est ex resurrectione à peccato, mihi nequaquam videretur à vero aberrare.* Ad hunc ergo scopum totius Euangelicæ historiæ doctrinam & enarrationem dirigere oportet.

Euangelium in sensu hæreticorum relinquit hominem in peccatis suis, in vetustate & corruptione sua. Detrahit Christo præcipuum effectum incarnationis & passionis suæ: redemptionem videlicet & liberationem humani generis à seruitute peccati. Vult nos vestire iustitia aliena, vt interim maneamus iniusti & peccatores. Christus factus est nobis iustitia & sanctificatio, non suam nobis imputando (quod nulla Scriptura dicit) sed spiritum gratiæ nobis impartiendo, per quem iustitiæ opera faciamus, & sanctificemur in conspectu Dei: quod tam multæ Scripturæ docuerunt, vt earum suis locis explicatio luculentius docebit. Negant Christum totum hominem sanasse. Si enim non nisi per fidem, qua Christum apprehendimus, saluos nos fecit, intellectum quidem nostrum fide purificauit & ab ignorantia liberauit, sed voluntatem in sua infirmitate reliquit, nec *emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis*, quod Paulus affirmat. Denique legem Euangelio impiè opponunt, quum *lex non destruatur per fidem* quam Euangelium prædicat, *sed statuatur*: quia videl. *impetrat gratiam qua lex impleatur*: ait Augustin. Ac per hoc quæ per Euangelium donatur iustitia non legis conditionibus soluitur, vt impius Caluinus docuit, sed à legis maledicto, iugo, seruitute liberatur: quia spiritus gratiæ Euangelio proprius, *seu lex spiritus vitæ liberauit nos à lege peccati & mortis: & plenitudo legis dilectio est*: quia tota ratio implendi legem

Ierem. 31. 2. Cor. 3.

Ezech. 11. & 36.

Epist. 121.

De spiritu sancto cap. 15.

Euangelium in sensu hæreticorum quam impium.

Hebr. 9. Rom. 3.

De spiritu & liter. cap. 30. Rom. 8. Rom. 13.

legem, est diligere Deum & proximum. Quod sanè vt fiat, *Rom. 5.* *diffusa est charitas in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.* Vide pluta in opere nostro de iustific. lib. 5. cap. 12. & seq: Hæc de voce & verbo Euangelij eiúsque vero sensu contra pestilentissimam hæreticorum deprauationem præmittere operæprecium duximus, vt quis sit Euangelij finis ac scopus (cuius titulo huius sæculi pestes gloriantur) Lector orthodoxus intelligat. Antidota nostra super vnam ad Romanos epistolam totum hoc commentitium hæreticorum Euangelium, quanta literæ Apostolicæ, quàm frequenti, quàm luculenta, quàm pudenda corruptela nitatur, fauente Christo, demonstrabunt. Sed vt ordinem Instrumenti noui seruemus, à quatuor Euangeliis, propitio Christo (historiæ euangelicæ subiecto) auspicamur.

IN MATTHÆI CAP. II.

Vers. 2. *Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam.*

MAGI isti nec è terra Chaldæorum aut Mesopotamiæ regionibus venerunt, vt Origenes contra Celsum libro primo, & homilia 13. in Numer. Basilius in homilia de humana Christi generatione, Hieronymus super Esaiæ cap. 19. & 47. ac demum Chalcidius Platonicus in Timæum Platonis scribens existimarunt: nec etiam ex Perside quasi Persarum Magi, vt multis veteribus visum est, Clementi Alexandr. lib. 1. Strom. Chrysost. homil 6. in Matth. Cyrillo in cap. 49. Theodoreto lib. 5. cap. 39 hist. eccles. Leoni Papæ serm. 1. in Epiph. sed ex Arabia, vt iuxta manifestas Scripturas alij Patres docuerunt, Iustinus Martyr in dial. contra Tryph. Tertull. lib. 3. aduersus Marcionem, & in lib. contra Iudæos, Epiphanius in compend. doctrina, Hilarius lib. 4. de Trinitate, & Cyprianus in serm. de Stella & Magis. Sic Dauid prædixerat Psal. 71. *Reges Arabũ & Saba dona adducent.* Sic & Isaias cap. 60. *Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient aurum & thus deferentes,* &c. Madian autem & Epha regiones sunt trãs Arabiam, omnísque prouincia appellatur Saba, ait D. Hieron. in hunc locum Esaiæ. Madian quippe filius fuit Abrahæ ex Cætura vxore, eiúsque filius Epha, Saba quoque filius Iexam erat filij Abrahæ ex

Magos ex Arabia venisse.

eadem Cætura, Gen. 25. Hi omnes Arabiam incoluerũt. Istis enim aliisque ex Cætura filiis Abraham munera dedit, vt eadem Scriptura docet, & ad plagam Orientalẽ, quæ erat Arabia, dimisit. Porro inter hæc munera (vt scribit Epiphan. ex Hebraicis traditionum fontibus, in compendiaria doctrina) concluſit in peris eorum aurum, thus, & myrrham ex spoliis Regum Sodomorum & Gomorrhæ. Gen. 15. Isti posteri Abrahæ in partibus Arabicis Magodiæ regionis habitabant. Vnde etiam fortasse Magi dicti sunt. In textu Syr. vocantur בני קדם; & Suidas *Magusæos* à Magis ortos hósque philotheos fuisse affirmat. Epiphanius quoque in comp. doctrina adytorum & sacrorum duces Magusæos definit. Cæterum ex Arabia illos venturos alia Scriptura prædixit Isa. cap. 8. *Antequam sciat puer vocare patrem, & matrem suam, capiet vim Damasci & spolia Samariæ contra Regem Assyriorum.* Hæc quippe munera à regibus illis Damascenis per Abraham recepta sunt, vt suprà dictum est. Damascum enim ciuitatem fuisse olim in Arabia positam scribit Iustinus loco citato: quamquam & ipsa Syria Damasci, Arabia nominatur à Brocardo in descript. terræ sanctæ. Sanè illam Scripturam in his Magorum muneribus impletam fuisse diserte docet Tertul. Nam per regem Assyriorum ibi nominatum, ipsum Herodem intelligi posse vsitatus Scripturæ loquendi modus docet; quæ populi Dei hostes eo nomine frequenter designat, vt & notauit Iustinus Martyr loco citato. Porro Balaam qui de hac stella prædixerat, *Orietur stella ex Iacob* (vnde à Balaam per traditionem maiorum hanc stellam didicisse hi Magi perhibentur) tamen ipse in Haram Mesopotamiæ habitaret, & Chaldæus esset, vt apparet Num. 23. (quæ res eos fefellit qui hos Magos ex Chaldæa venisse arbitrati sunt) tamen hoc vaticinium non in Mesopotamia, sed in Arabia pronunciauit. Nam Moab, cuius rex erat Balac, & apud quem Balaam hic vaticinatus fuit, ciuitas atque prouincia eius nominis est in Arabia, vt docet Hieron. in libello de locis Hebraicis. & in cap 15 Isaiæ. Venerunt igitur hi Magi ex Arabia, sed interiori illa & remotiori, quæ ad meridiem se diffundit, quæ tota Iudææ orientalis est, maximè si ortum solis in hyemali solstitio spectes, quo tempore Christus natus est. Sicut ergo ex Saba eiusdem Arabiæ venit Regina Sabæ ad Salomonem cum maximis muneribus, quam rentaura, an hic esset ille Rex à Balaam prædictus, & stella ex Iacob ille ad Christum, cuius typus Salomon erat, venerunt isti Magi cum mune-

Par. 1. cap. 1.

Contra Marc. lib. 3.

Num. 23.

muneribus, & verum Regem inuenerunt.

Fuisse autem hos Magos Reges, & Reges tres, quia in Prompt. Cath. in die Epiphaniæ ostendimus, hic nihil repetimus. Illud solum addimus, turpiter à Caluino proferri authorem operis imperfecti in hunc locum, apud Chrysost. quòd hi magi 14. essent, tum quia author Arianum se prodidit, tum quia nō nisi ex fabuloso libello rem narrat, tum præterea quia non tot Magos ad Christum venisse, sed tot Magos ex longa successione hanc stellam expectasse scribit Venerunt autem post natum Christum die 13. quem adhuc in Bethlehem inuenerunt, & in præsepe positum adorauerunt, vt clarè affirmant Patres, Chrysost. in hunc locum homil. 6. & 7. & in 1 Cor. Hom. 24. August. serm. 2. de Epiph. Hieron. epist. 14. 17. 88. 27. Hos autem Magos fuisse quidem antea malis artibus magicisque excantationibus deditos, simulque astrologos curiosos, sed ab hac stella edoctos ad veritatem conuersos, tam multi Patres affirmant, vt vix absque temeritate negari debeat. Sic enim scribunt, Ignatius in Epist. ad Ephesios: Iustinus Mart. contra Tryphonem: Origenes contra Celsum lib. 1. & homil. 13. in Num. Basilius in orat. de humana Christi generatione, Hieron. in Isa. c. 19. & 47. Pro hoc sensu facit vox Hebraica hoc loco מְכַשְּׁפִים quę sapientes vel præstigiatores significat à radice כְּשָׁף præstigium.

Porro ex hac explicatione, garrula Caluini maledicentia & ignorantia refellitur. *Caluini maledicentia refellitur.* *Pluſquam ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ quòd Reges sibi fabricant, quia Psal. 72. 10. prædictum legerant venturos Reges Tharsis & Insularum & Saba qui munera Domino offerent. Ingeniosi artifices videlicet, qui vt nouam hominibus formam darent, à mundi conuersione cœperunt. Nam a meridie & Occidente fecerunt Orientem.* Hæc ille. Ingeniosus sanè impostor Caluinus, qui vt noua formet dogmata, à totius Ecclesiæ contemptu orditur. Nam antiquos Patres in Papistas conuertit, & diuini Spiritus certissimum vaticinium scommate eludit. Nec eum pudet dicere nos ex Occidente fecisse Orientem, quum Euangelium aperte dicat Magos istos *ab Oriente venisse*: vnde ille qui vel ex Chaldæa vel ex Persida hos magos venisse sustinet, prorsus ex Oriente venit Meridiem & Occidentem. Et tamen tam leui scommatium lusisset, ita fortiter concludit, ac si fortissimis argumentis pudendæ inscitiæ Catholicos conuicisset. Sic enim addit. *Nec verò dubium est quin iusta Dei vindicta obstupefecerint, vt omnium ludibrio pateret crassa eorum inscitia,*

qui

quibus Dei veritatem adulterare & in mendacium vertere nulla religio fuit. Vides lector, quàm vehementer concludit, quod nullo argumento probauit. Quæ autem à nobis de his Magis tum hoc in loco tum alibi, vt suprà designatum est, in medium prolata sunt, omnium iudicio relinquo an ipsum Caluinum crassæ admodum insciciæ non conuincant, vt ad hanc accusationem tam atrocem hoc loco instituendam, iusta Dei vindicta obstupefactus videri queat, vt omnium ludibrio pateret, tum insciciæ eius, tum maledicentiæ cui (vt in sequentibus demonstrabitur) euangelicam veritatem adulterare & in mendacium vertere nulla religio, perpetua consuetudo est.

IN MATTHÆI CAP. III.

Vers. 1. *Prædicans in deserto Iudææ.*

MAXIMA est hoc loco, pertinax, & generalis omnium hodie hæreticorum impietas, Scripturæque Euangelicæ depravatio. Negant enim in vniuersum omnes Ioannem Baptistam in aliquo deserto proprie dicto, in solitudine aut eremo aliqua vixisse, sed solum domi paternæ in locis montanis ac saltuosis vitam egisse. *Quod dicitur Ioannes concionatus in solitudine* (ait in hunc locum Beza) *non est ita accipiendum quasi fugerit hominum conspectum, vt ij postea fecerunt qui dicti sunt Eremitæ: sed desertum ex vulgi consuetudine hic vocatur regio saltuosa, in qua habitabat Zacharias, vt scribitur Luc. 1. Ibi quoque fuisse domum Ioab legimus 2. Reg. 2. & huius deserti sex oppida numerantur Ios. 15.* Hæc Beza. Nempe quia Lucæ 1. Zacharias pater D. Ioannis dicitur habitasse *in montanis in ciuitate Iudæ*, argumentum capiunt isti hæretici, Ioannis desertum nihil aliud fuisse quàm domum paternam in locis mõtuosis positam. Sed eorum ignorantia dupliciter refellitur. Primum, quia domus seu habitatio Zachariæ *in montanis in ciuitate Iudæ* fuisse dicitur, eo quòd illa ciuitas esset in monte Iudæ posita, & ciuitas sacerdotalis nomine Hebron celeberrima, in qua 7. annis regnauit Dauid de tribu Iudæ. Hanc enim ciuitatem in monte Iudæ filiis Aaron, ex quibus Zacharias erat, sorte datam fuisse, manifestè patet Iosue cap. 21. Idcóque D. Lucas satis habuit nominasse illam *ciuitatem Iudæ in montanis*. Nulla enim alia erat

Ioannis Baptistæ habitatio.

erat ciuitas sacerdotalis in monte Iudæ præter istam. Hæc ergo ciuitas sacerdotalis Hebron antiquitate & nobilitate celeberrima, desertum D. Ioannis nullo modo esse potuit, si in ea semper mansisset.

Deinde in hoc etiam turpiter errant hæretici, quòd Ioannem in domo paterna habitasse, & in ea ciuitate prædicasse affirmant. Si enim desertum Iudææ quod hic Matth. dicit, est regio saltuosa, in qua habitabat Zacharias, vt affirmat Beza, necessariò sequitur quòd in ea regione vbi habitauit Zacharias, prædicauit. Ait enim Matthæus, *Prædicans in deserto Iudææ.* At verò Ioannem prædicasse circa Iordanē, qui à montanis Iudææ remotissimus erat, tres Euangelistæ conformiter docent. Præterea D. Ioannem in domo aut ciuitate paterna nec habitasse nec prædicasse, tota antiquitas vna voce attestatur; cuius testimonia in Prompt. Cath. Dom. 2. Aduentus vide. Sed hic pauca addemus. Petrus Alexandrinus Episcopus & Martyr in regulis ecclesiasticis can. 3. quas recepit & probauit Sexta Synodus cap. 1. refert S. Elizabetham cum paruulo suo Ioanne in desertum fugisse, quum ab Herode ceteri infantes ad necem quærerentur; non quòd ille in finibus Bethlehem esset, ideóque edicto comprehensus, sed quòd de eius admiranda natiuitate *magnus timor esset super omnes vicinos eorum, & quòd diuulgarentur omnia verba hæc*, vt scribit Lucas; ideóque etiam ad Herodis aures suspicios tyranni peruenirent. Idem scribit Nicephorus in hist. Ecclesiastica, & Cedrenus in complemento ad annales Zonaræ. Propter hanc fugam in desertum Zacharias pater Ioan. Baptistæ inter templum & altare occisus est, quia locum fugæ prodere noluit, vt grauissimi authores testantur. Cyrillus Alexand. aduersus Anthropomorphitas, Origenes in Matth. tract. 26. Gergor. Nyssenus in serm. de Christi nat. Basilius in homil. de humana Christi generat. Certè in Prato spirituali authore Sophronio cap. 1. describitur spelunca D. Ioannis in deserto non longè à Iordanis ripa, cuius etiam meminisse videtur Beda in tract. de locis sanctis cap. 13. Postremò D. Ioannem eremum tota vita incoluisse, & hoc ipso nomine eremitarum patrem esse (quod hæretici ferre nullo modo possunt) præter authores in Prompt. Cath. citatos diserti̇ssimè scribit Chrysostomus his verbis. *Sicut sacerdotum principes sunt Apostoli, ita & monachorum princeps Ioann. Baptista.* Rursum in hom. de Ioanne Baptista. *Considerate monachi dignitatem vestram. Ioannes princeps vestri est dogmatis.*

Cap. 1. Lib. 1. cap. 14.

Ioan. Baptista eremitarum pater.

Homil. 1. in Marc.

matis. Ipse monachus statim vt natus in eremo viuit, in eremo nutritur. Sic ad Eustochium D. Hieronymus. *Huius vitæ eremiticæ auctor Paulus, illustrator Antonius, & vt ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista.* Impudenter igitur Beza cæteríque hæretici negant hoc desertum Ioan. Baptistæ veram eremum fuisse, & vitam solitariam eum duxisse; quod magis adhuc in vita & vestitu eius postea apparebit.

Epist. 22.

Interim coniecturis vel mendaciis potius Bezanis breuiter respondendum. Per desertum hæc loca saltuosa in quibus habitabat Zacharias, intelligi non posse, iam ostensum est. Ex vulgi consuetudine desertum sic vocari probare vult duobus argumentis. Primum quia in locis saltuosis fuisse domum Ioab legimus 2. Reg. 2. ver. 34. Sed hoc purum mendacium est. Illo enim loco de domo Ioab nihil aliud dicitur, quàm quòd Hasael frater eius sepultus esset cum patribus suis in Bethlehem. Secundò quia Iosue cap. 15. huius deserti sex oppida numerantur: quod iterum aliud mendacium est. Quamuis enim illo in loco scribatur, *In deserto Betharaba ciuitates sex & villæ earum*, tamen nec desertum Betharaba, quod ad sortem tribus Iudæ pertinebat, desertum in quo Ioannes prædicabat esse potuit, qui circa Iordanem prædicauit, qui fuit terminus possessionis filiorum Ruben, & à terra Iuda remotissimus; nec propriè illud desertum aut solitudo erat, quale Ioannis desertum fuit; quod vox Hebraica longè diuersa satis indicat. Nam in Iosue vox est מִדְבָּר quod loca magis montosa & habitata quam siluestria & vasta designat. Sed in Matthæo Syro vox est חוּרְבָּא à radice חָרַב quod propriè desolare & destruere significat, quo verbo significantissimè vtitur Ezechiel cap. 29. ver. 10. *Dabo terram Aegypti in solitudines, gladio dissipatam:* חָרְבוֹת לְחָרְבוֹת id est, in solitudines solitudinis, siue in vastissimam solitudinem. Tale erat desertum Ioannis Baptistæ, non quale fingunt molles hæretici; vocatur autem desertum Iudææ, quia quum Matthæus scriberet, tota Iudæa ad Iordanem vsque se extendebat, quæ ad distinctionem Samariæ sic vocabatur.

Beza figmentum refutatur.

Ies. 13.

Vers. 2. *Pœnitentiam agite.*

VErtit hic Beza, vertúntque alij hæretici, *Resipiscite*, acerriméque contendunt pœnitentiam quam prædicauit Ioannes, posteáque Christus & Apostoli, nihil aliud fuisse

Pœnitentiæ vocabulum.

fuisse quàm resipiscentiam, id est, mutationem vitæ in melius, absque vllo necessario dolore, vel satisfactione pœnali adiuncta: & vocem Græcam hoc loco μετανοεῖτε, qua voce Christus quoque & Apostoli semper vtuntur, nihil aliud significare. Conendit hoc loco Beza acerrimè hoc totum probare: & quia sæpius hæc vox recurret, hæreticorum corruptioni semel respondendum est. μετανοεῖν (ait Beza) *propriè significat, post factum sapere, & de errore admisso ita dolere vt corrigas: quod Latinis propriè significat resipiscere: μεταμέλεσθαι verò declarat post rem aliquam factam sollicitum esse & anxium, pro quo Latini dicunt pœnitere. Neque enim propriè complectitur vitæ & consilij mutationem in melius, sed simpliciter sollicitudinem quandam & displicentiam exprimit. Itaque Matthæus de Iuda proditore loquēs μεταμεληθεὶς inquit, ἀπῆγξατο: non μετανοηθεὶς, tristitiam significans à qua absorptus est. Sic apud Paulum 2. Cor. 7. μεταμέλεσθαι declarat dolorem capere ex eo quod factum erat: & ad Rom. 11. dona Dei dicuntur ἀμεταμέλητα, id est, eiusmodi vt non possint ipsi displicere, quum semel placuerunt. Quod Hebræis declarat vocabulum* נחם *quum μετανοεῖν potius significetur verbo* שוב *vnde* תשובה *conuersio. Itaque Petrus Act. 3. quum μετανοήσατε dixisset, statim subiunxit καὶ ἐπιστρέψατε, vt illud explicaret. Idem facit Paulus Act. 16. Ergo μετανοεῖν & μετάνοιαν vbique interpretabimur resipiscere & resipiscentiam: idq; ob hanc potissimum causam quod multi imperiti occasionem ex hoc dicendi genere arripuerint falsarum opinionum de satisfactione, quibus hodie agitatur Ecclesia.* Hæc hactenus Beza, omnem hucusque ecclesiasticum loquendi modum, & totius Scripturæ Latinæ perpetuam phrasim sua nouitate deprauans. Cæterum *pœnitentiam agite*, hoc loco, Græcè μετανοεῖτε, non simplicem resipiscentiam significare, qua corrigitur quod perperam factum fuit (qui pœnitentiæ effectus potiùs est quàm ratio & natura) sed actionem quandam pœnalem, quæ in dolore ex peccatis anxio, & in satisfaciendi studio ac labore consistat, ex aliis Euangelicis & Apostolicis literis manifestè ostendetur. Infra cap. 12. de Niniuitis dicitur quòd *pœnitentiam egerunt μετενόησαν in prædicatione Ionæ.* Illam autem pœnitentiam non fuisse simplicem resipiscentiam aut mutationem in melius, sed actionem valde pœnalem in ieiunio, sacco & cinere susceptam, Ionæ cap. 2. legimus. de qua ege Basilium in sermone habito in fame & siccitate. Sic rursum infra cap. 11. de Tyriis & Sidoniis ait Christus. *Olim in cilicio*

Beza argumenta contra pœnitentiæ vocabulū,

Latina Ecclesia perpetua phrasis defenditur.

cilicio & cinere pœnitentiam egissent οὐ μετενόησαν. De Esau scribit Paulus, *Non inuenit pœnitentiæ locum μετανοίας τόπον quanquam cum lacrymis inquisisset eam.* Heb. 12. Vbi ipse Beza vertit *pœnitentiam*, non resipiscentiam, & fatetur accipi pro dolore quem aliquis ex re præterita accipit: & addit Paulum vsurpare vocem *μετάνοιαν* pro *μεταμέλειαν*. Sed S. Chrysost. theologus Græcus, græcèque linguæ peritior, vocem *μετανοίας* hic propriè ab Apostolo accipi affirmat, docet autem pœnitentiam hanc etiam cum lacrymis cõiunctam, veram pœnitentiam seu *μετάνοιαν* non fuisse, non quia dolorem habuit adiunctum, vt Beza fingit, sed quia iustus & legitimus ille dolor non fuit. Vnde postea dicit. *Iudas pœnituit (μετενόησε) sed malè. Laqueo se namque suspendit.* Vbi per verbum *μετενόησε*, illud expressit Chrysostomus quod per verbum *μεταμελᾶν* expressit Matth. Græcus à Beza citatus. Sed addit Chrysostomus. *Pœnituit & Esau, vel potius non pœnituit: lacryma quippe illæ non erant pœnitentiæ ὁ μετανοίας, ἀλλὰ ἐκ πικρίας ἦσαν θυμοῦ, sed doloris & iræ. Pœnituit & Dauid dicens, lauabo per singulas noctes lectum meum.* Hæc Chrysostomus semper vtens verbo *μετανοεῖν*. Sane quum Christus dicit *iustos non indigere pœnitentia, ὁ χρείαν ἔχειν μετανοίας*, satis ostendit pœnitentiæ vocabulo actionem aliquam pœnalem notari, quam iustos subire non est opus. Sed vnus Apostoli locus 2. Cor. 7. huius vocis proprietatem euidenter ostendit. *Etsi contristaui vos in epistola, non me pœnitet: ὁ μεταμέλομαι*, id est, non muto factum, nec aliter fieri vellem, *& si pœniteret videns quòd epistola illa & si ad horam vos contristauit*: id est, & si tunc mallem me non fecisse, facilè præuidens quòd saltem ad tempus illa epistola vos deberet contristare. *Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam: εἰς μετάνοιαν. Contristati enim estis secundum Deum*, id est, propter offensum Deum. *Quæ autem secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται.* Pœnitentiam salutarem operatur, de qua postea non pœnitebit, vel quam semel factam nemo vellet infectam. Hoc in loco *μετάνοιαν* accipit Paulus pro pœnitentia propriè dicta, id est pro *tristitia peccati secundum Deum*, quam salutarem tristitiam vocat, & cuius præclaros effectus in sequentibus describit. *Μεταμέλειαν* verò accipit pro noua animi mutatione, qua id nollemus factum quod fecimus, aut contrà: & sic ad Rom. 11. dona Dei vocantur *ἀμεταμέλητα*, id est, quæ semel collata

Beza refutat Chrysostomum.

Luc. 15.

Beza argumenta refutatur.

collata non vult non contulisse. Nam & sic Gen.6. *Pœnituit me fecisse hominem*: apud 70. est μεταμεληθη: & in textu hebraico נחמתי à verbo נחם, quod Beza vult displicentiam cum dolore significare, quasi illa in Deum cadere posset.

Quod autem Petrus Act.3. & Paulus Act.16. cum verbo μετανοησατε adiunxerunt και επιστρεψατε, id est, *Pœnitentiam agite & conuertimini*, non est explicatio vocis præcedentis, vt Beza colligit, sed effectus eius ac finis. Iubent enim Apostoli prius pœnitere de anteactis, & postea conuerti ad Deum per vitæ nouitatem. Quare in alia concione Petrus quum dixisset, *Pœnitentiam agite*, μετανοειτε adiunxit: *& baptizetur vnusquisque vestrum*, quod nemo dubitat distinctum quid esse à pœnitentia, & quod eam comitari debeat. Porro quod ad duo illa verba hebraica attinet, נחם & שוב quæ duabus græcis vocibus μεταμελεῖν & μετανοεῖν respondere Beza vult, certum est apud hebræos illa duo in eadem significatione inueniri; & vtrumque conuersionem seu animi ac sententiæ mutationem significare: quod vnus locus Ionæ 3. cap. ver.10. euidenter ostendit. Vbi *conuerti Deum & ignoscere*, per illa duo ישוב ונחם ponuntur *Quis scit si Deus conuertatur & ignoscat?* Sane verbum נחם propriè consolationem accipere significat, & per accidens sententiam mutare ad suam consolationem. Quod autem de verbo שוב Beza notat per illud significare *conuerti*, vnde תשובה conuersio, sciendum est per idem verbum significari, *auerti*. Vnde מישובה rebellio. Ideóque Iere.cap.8. ver.4. vbi legimus, *Qui auersus est, non reuertetur*, ὁ ἀποστρεφων οὐκ ἐπιστρέψει, in hebræo idem verbum est, הישוב ילא ישוב. Hoc igitur verbum vt multas habet significationes, sic inter cæteras, pœnitentiam quoque agere significat, vt notat Paguinus. Et in Matth. hebræo habetur hoc loco תשובה עשו *agite pœnitentiam*. Quare non minus verbum μεταμελεῖν quàm verbo μετανοεῖν vox illa respondet: quæ etiam apud græcos eandem frequenter significationem habent, vt vtraque mutationem in melius, vtraque etiam displicentiam auxiam significent, vt ex locis iam citatis studiosus lector deprehendet. His accedit, apud veteres Ecclesiæ scriptores, publicos in Ecclesia pœnitentes, quorum erat maximè pœnalis pœnitentia, vocari τὸς μετανοοῦντας: vt apud Sozom.lib.7. cap.16. & apud Socratem lib.5. cap.19. vel τὸς ἐν μετανοίᾳ ὄντας: vt apud Dionys. Areopag. Eccles. hierarch. cap.3. in princi-

Hebraica verba Pœnitentiæ nouitatem non adiuuant.

pio. Quibus ita explicatis facilè patet inanem esse hæreticorum prurientium, qui Pœnitentiæ vocabulum in Resipiscentiæ vocem eos mutare compulit.

4. *Esca autem eius erat locustæ & mel siluestre.*

Dom. 2. Aduent.

DE vestimento D. Ioan. in deserto contra hæreticorum cortuptelas in Prompt. Catholico disseruimus. Nunc de victu eius aspero ac vili aliquid contra eos notandum est. Nolunt enim ad vitæ eius sanctitatem ista ab Euangelistis commemorari. Dicit Caluinus in sua harmonia ad hunc locum. *Hoc Euangelista non numerat inter præcipuas virtutes, quòd rudi & austeriori viuendi formæ addictus, etiam mediocrem vsitatámque munditiem fugerit: sed quia priùs dixerat montanum fuisse hominem, nunc subijcit victum & vestitum habitationi consentaneum fuisse.* Mox reprehendit Catholicos, *quòd perfectam ferè iustitiam in externis laruis constituant, & quòd finxerint Ioannem in vita solitaria abhorruisse à communi viuendi more, sicuti eremitæ & monachi.* Hæc ille doctrinæ Euãgelicæ corruptor pestilens: Euangelistas enim Ioannis asperum victum ac vestitum ideo commemorasse, vt eximias eius virtutes recenserent, vitámque planè eremiticam duxisse ostenderent, non solum omnes hactenus Patres docuerunt, vt antea dictum est, sed ex ipsis quoque Scripturis manifestum est. Matthæus enim cæteríque Euangelistæ, vt prædicationis eius authoritatem magis exprimerent, hanc eius vitæ rationem diligenter tradiderunt. Deinde maximus populi ad eum concursus vt in seqq. Matthæus describit, manifestum fuit de eius vitæ sanctitate testimonium: quam tanti æstimabant, vt an ipse Christus esset, dubitarent. Tertiò Christus ipse ex vtroque hoc capite victus & vestitus, cum

Victum austerum Ioã. Baptistæ.

Matth. 11. publicè apud turbas commendauit. *Quid existis in desertum videre? hominem mollibus vestitum?* vbi à contrario vestitus austeritatem laudat. Rursum: *Venit Ioannes Baptista neque manducans panem, neque bibens vinum; & dicitis, Dæmonium habet.* Vbi à victus parsimonia eum laudat. Ex quo etiam loco patet summæ austeritatis causa solis locustis & melle Ioannem victitasse: sic enim illis vsus est, vt in vniuersum ab omni pane & vino abstineret. Si cibis illis tanquam maximè parapilibus vsus fuisset, saltem panem quoque adhibuisset, quo nihil magis parabile est. Locustæ autem istæ qualia essent animalia, qualisque cibus, vide apud

Luc. 7.

D. Hie-

D. Hieron. in cap. 3. Nahum & lib. 2. aduersus Iouinianū. Iuſti genus erant, pernas alas habens, ad volandum ineptum, ideóque ſatis parabile. Quum autem vox græca hoc loco ἀκρίδας non ſolum locuſtas, ſed & ſummitates herbarum ſignificet, putant aliqui fuiſſe herbas de quibus hic Matth. loquitur: & hanc ſententiam fortiſſimè ſuſtinet Iſidorus Peluſiota lib. 1. epiſt. 132. ad Timotheum & epiſt. 5. ad Nilum. Cæterum vox Syriaca hoc loco חַגָּבָא locuſtam animal proprie ſignificat. Mel ſilueſtre fuit valde amarum, vt idem ſcribit Iſidorus & Euthymius in com. in hunc locum.

6. *Baptizabantur à Ioanne confitentes peccata ſua.*

AD hæc verba hoc venenum effundit Caluinus. *Ridiculi ſunt Papiſtæ dum ad confeſſionem auricularem hoc detorquent. Neque enim aderant ſacrifici quibus confiterentur, nec de omnibus peccatis fit mentio, nec dicitur Ioannes ordinarium confitendi ritum ſuis Diſcipulis mandaſſe. Imò vt Papiſtis demus quod poſtulant, ſolis catechumenis propria erit confeſſio, poſt baptiſmum verò locum non habebit. Certè contra Ioannis exemplum confitendi legem à baptiſmo præſcribunt.* Hæc impoſtor ille. Reſpondeo antiquiſſimos Patres ex his verbis confeſſionem hominum iam Chriſtianorū collegiſſe. Chryſoſtomus in hunc locum ait. *Tempus confeſſionis æquè & lotis baptiſmate & illotis profaniſq; incumbit.* S. Baſilius in reg. breuioribus cōfeſſionis neceſſitatem ex hoc Ioannis & Pauli in Actis exemplo confirmat. *Neceſſarium videtur his, quibus diſpenſatio myſteriorum Dei credita eſt, confitenda eſſe peccata. Siquidem rationem hanc in pœnitentia etiam veteres illos cernimus ſecutos fuiſſe, quando & in Euangelio ſcriptum eſt, quòd Ioanni confitebantur peccata ſua, & in Actis, Apoſtolis ipſis, à quibus etiam baptizabantur cuncti.* Hæc ille. Eodem modo colligit Rabanus in comment. in hunc locum. *Exemplum etiam tunc confitendi peccata ac meliorem vitam promittendi baptizandis dabatur.* Non ergo Papiſtæ ſed antiquiſſimi Patres ridiculi ſunt, ſi ad confeſſionem auricularem hoc exemplum accommodare ridiculum eſt.

Papiſtarum nomine Patres antiquiſſimi accuſantur.

Homil. 10. in Matth. Quæſt. 280.

Act. 19.

Rabanus.

Sunt autem plane ridicula Caluini argumenta. *Non aderant*, inquit, *ſacrifici quibus confiterentur.* At aderat Ioannes, cui confitebantur, vt D. Baſilius loco citato notauit. *Non de omnibus* (inquit) *peccatis fit mentio.* At propoſitio

Caluini argumenta ridicula.

indefinita æquiualet vniuerſali, & ipſum vniuerſale peraccommodam diſtributionem intelligendum eſſet, quòd ſcil. maiora & grauiora confiterentur. Neque enim nunc omnium fit neceſſaria confeſſio, venialium ſcilicet. *Non dicitur* (inquit) *Ioann. ordinarium confitendi ritum mandaſſe.* Atqui ordinarium hunc ritum fuiſſe, ex eo etiam patet quòd Apoſtoli eundem morem ſeruarent. Sic enim legimus; *Multi credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus ſuos.* Act. 19. Sed (inquit Caluinus) hoc exemplum probat ſolis catechumenis proprium eſſe confeſſionem, vnde infert; *nos contra Ioannis exemplum confitendi legem à baptiſmo præſcribere.* At verò tametſi Ioanni ſoli non baptizati confitebantur, Paulo tamen & Apoſtolis aliis, vt infert Baſilius, *multi credentium confitebantur*, è quorum numero iam baptizati eſſe poterant. Sed à minori ad maius, vel ſaltem ab exemplo ſummæ pietatis argumentati ſunt Patres citati; confeſſionem iam baptizatis & in peccata relapſis eſſe neceſſariam, ſicuti ante baptiſmum neceſſaria videbatur. Nec hoc contra Ioannis exemplum facit, ſed ei conforme admodum eſſe, Patres citati indicarunt. Tametſi enim in ſubiecto variat, actio tamen non variatur. Simili ineptia inferre poſſet Caluinus, nos contra Ioannis exemplum facere, qui homines gentiles baptizamus, aut gentilibus baptizandis confeſſionis legem præſcribimus, quia Ioannes ſolos Iudæos baptizauit, & ſoli Iudæi confitebantur illi peccata ſua. Sed quemadmodum contra Ioannis exemplum hac in re non præſcribitur, ſic nec in altero. Vbi ſupra.

9. *Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham.*

TOrquet hæc verba Caluinus contra vniuerſum clerum Catholicum, qui veram Chriſti Eccleſiam apud ſe eſſe, neque deficere poſſe affirmat; quia *vult Deus in mundo agnoſci, nomenque ſuum inuocari, alibi autem non poſſit eſſe Eccleſiam quàm apud ipſos, apud quos Dominus fœdus ſuum depoſuit.* Hæc ille Catholicorum nomine. Veram quidem Eccleſiam Chriſti deficere nullo modo poſſe, nec alibi inueniri quàm apud Eccleſiarum præpoſitos, ac magiſtros, eorumque greges, in libris de Principiis fidei doctrinæ contra omnes hæreticos demonſtratum à nobis eſt. Sed tale aliquid Phariſæis à Ioanne hoc loco obiectum nec fuit; nec ſi fuiſſet, contra ve- Eccleſiæ veræ perpetuitas. Lib. 4.

ram

tam Christi Ecclesiam aliquid valeret. Tametsi enim Pharisæi & Sadducæi hoc temere fecissent, non propterea veri Ecclesiarum magistri veram sibi Ecclesiam venditare non debent. Cæcus hæreticus non videt tam contra sectam suam aut aliam quamlibet hoc argumentum valere, quàm contra veram Catholicam Ecclesiam. Sed veræ Ecclesiæ refutandæ anidus, quid contra sectam suam perinde valeret, non aduertit. Desperans Caluinus de sua secta, quòd pro vera Ecclesia unquam haberetur, audacter ea disputat quæ veræ Ecclesiæ authoritatem quoquo modo labefactant. Cæterum quum Pharisæos acriter taxasset, Ioannes, ne id ægrius ferrent, monet, ne quòd de genere Abrahæ essent, quod Deus sibi in peculium adoptauerat, gloriarentur, quasi hoc ad salutem satis esset, qui non sequerētur fidem Abrahæ, nec facerent opera Abrahæ. Nam tametsi illi omnes Abrahæ fidem & pietatem deseruerent, potest tamen Deus suscitare etiam ex lapidibus terræ nouos filios, nouum semen, nouum populum fidelem ipsi Abrahæ, id est, qui semen Abrahæ vocari possent propter fidem & opera Abrahæ quæ imitarentur.

Verum enim vero contra hæreticorum imputatiuam iustitiam valet insigniter hic locus. Dicunt hæretici homines ex sese impios iustificari & pro iustis à Deo approbari quatenus per fidem in Christo sunt, qua Christi iustitiam illis imputatam apprehendunt. Hoc est enim iustificare impium, vt ad Rom. 4. exponit Beza. Contra hos merito dicitur, Nolite dicere, mediatorem habemus Christum, sed si Christi estis, opera Christi facite, mandata eius seruate, nec sola fide in Christum contenti estote. Sic enim isti Pharisæi fidem Abrahæ tenebant, eundem Deum colebant, eadem Circuncisione vtebantur, eundem Messiam Abrahæ repromissum expectabant: & quia in eodem fœdere cum Abraham erant, certò sibi salutem promittebant. Sed Ioannes contra hanc inanem fiduciam monet, ne de patre Abraham glorietur, sed eius quoque obedientiam & bona opera imitarentur. Ideo subiunxit: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignē mittetur.* Eodē modo Christus postea eisdē de Patre Abrahā gloriantibus dixit. *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Sic contra Caluinū maximè eiúsque sectatores hic locus valet. *imputatiua iustitia refellitur.* *Ioan. 8.*

7. *Progenies viperarum.*

SEctas hypocriticas & populi seductores acerrimè taxat, quos ita vocat, vel quia sicut viperæ de vita sua periclitan-

Seductores populi viperis comparati.

tur nisi ad aquam proximos accurrat, ubi veneno suo aliquem læserint, sic illi de æterna salute periclitarentur nisi post noxia venena & pessimæ doctrinæ fermenta in populum effusa ac immixta, ad baptismum Ioannis non accurrerent; vel quia sicut vipera pellem habet variegatam & eleganter pictam, intus verò tota venenata est: sic isti Pharisæi & Sadducæi foris erant parietes dealbati, sed intus quasi sepulchra fœtida, & variis sceleribus pleni, quales seductores hæretici esse solent: vel denique quia patricidium in illis notat, quod omnes iustos persequerentur; quod aperte illis Christus postea obiecit, sicuti vipera per vterique parentis necem frequenter in lucem prodit. Mas enim a femella per coitum occiditur, dum hæc illius caput in os eius inferium abrodit, paruuli autem quum nascuntur, matris ventrem aliquando perrumpunt, eamq; occidunt. Tales sunt omnes hæretici & seductores, qui Ecclesiam matrem lacerant, vt inde exeant, qui pios in Ecclesia acerrimè persequuntur, qui certissimè pereunt nisi ad aquam pœnitentiæ quam Ioannes prædicauit, tempestiuè se recipiant. Progenies quoque viperarum ab inuidiæ sibilis (qua maximè laborabant Pharisæi) vocari poterant, vt censet Augustinus: vel etiam quia pessimorum parentum pessimi essent filij, inuidia & calliditate pleni. vt exponit Gregorius homilia 20. in Euangelia, & Hieronymus ad Isa. cap. 30. & ad Matth. cap. 23. quod etiam in hæreticos seductores aptissimè quadrat: qui astutia & nequitia in errorem circumueniunt.

Cap. 12. 3. infrà.

Serm. 1. Dom. 3. Quadrag.

IN MATTHÆI CAP. IIII.

2. *Et quum ieiunasset 40. diebus & 40. noctibus, postea esuriit.*

Caluini scopus in Scripturis exponendis.

VVM id Caluino Scripturas omnes Euangelicas & Apostolicas suis corruptissimis commentariis, seu commentis potius, non tam explicanti quam studio deprauanti, propositum fuisset, vt quauis data occasione Catholicæ Ecclesiæ seu dogmata ac fidē, seu praxim & cultum carperet & impugnaret, hoc quoque in loco, quia ieiunium quadragesimale toto orbe Christiano religiosè obseruari cernebat, partim sanè alias ob causas (quas impostor aliè dissimulat) partim etiā ad imitationem Christi Redemptoris nostri qui totidem diebus ieiunauit,

Caluinus

Caluinus hanc consideratione & hunc cultum omnibus ingenij sui neruis impugnat, vanámque ac futilem ostendere contendit. Totam eius disputationē expendam. *Christus* (inquit) *è cibo & potu non abstinuit, vt temperantiæ documētum ederet, sed quo plus authoritatis haberet, dum à communi hominum sorte exemptus, quasi è cælo Angelus, & no homo è terra emergit.* Quod in more positum habent hæretici, id præstat hoc loco Caluinus. Ex vna veritate aliam vult destruere, & vt vnam causam tollat, aliam vrgere. Christus non solùm ad Euangelicæ doctrinæ, quā statim aggressurus erat, maiorem commendationem & authoritatem, sed etiam ad temperātiæ documentum ieiunauit. *Christus passus est propter delicta nostra*, & hæc præcipua causa erat. Sed an propterea falsum est quod Petrus dixit, *Christus passus est pro nobis, vobis relinquēs exemplū vt sequamini vestigia eius?* Christus propter vtrumque passus est, & propter vtrumque ieiunauit, quia non solùm erat redemptor in opere, sed etiam magister in exēplo. *Quadragesimæ obseruatio ad imitationem Christi defenditur.* *Rom. 8.* *1. Petr. 2.*

Sed hanc aliam ieiunij Christi causam, vt temperantiæ documentum ederet, Papistæ forte hodie commenti sunt, antiqua Ecclesiá non docuit? Audiamus ergo antiquissimos Patres, & illos nouitio Caluino opponamus. Ignatius D. Ioan. Discipulus diserte monet, *Ieiunandam esse à fidelibus Quadragesimam, quia imitationem continet conuersationis Domini.* D. Basilius ita scribit. *Caput omnium quos commemorauimus Dominus noster est, qui non prius in carne quam pro nobis assumpsit, diaboli insultus excepit, quàm eam ieiunio communisset. simul & nos erudiens, vt nosmet aduersus tentatoris conflictus ieiunio vincamus.* Idem affirmat diuus Hieronymus. *Dominus 40. diebus in solitudine ieiunauit, vt nobis solemnes ieiuniorum dies relinqueret.* Consentit diuus Chrysostomus eisdem pene verbis vsus quibus sanctus Basilius. *Dominus noster Iesus Christus & ipse 40. dierum ieiunio declarato, sic certamen contra Diabolum aggressus est, omnibus nobis exemplar dans vt per illud armemur*, &c. Clarissimè quoque sanctus Augustinus. *Quadragesima ieiuniorum habet authoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moysis & Eliæ, & ex Euangelio, quia totidem diebus Dominus ieiunauit.* Et ante eum D. Ambrosius. *Quadragesimam nobis Dominus suo ieiunio consecrauit.* Et alibi clarius. *Hoc fecit causa salutis nostræ, vt rem vtilem non solum doceret verbis, sed etiam exemplis instrueret, vt isdem vestigijs quibus ad fidem currimus, ad abstinentiā graderemur.* *In Epist. ad Philip.* *Homil. de laudibus ieiunij.* *In cap. 58. Esaiæ.* *Homil. 2. in Gen.* *Epist. 119. cap. 15.* *Serm. 34. & 37* *Orat. in S. Lauacrū.*

Orat. in S. Lauacrũ.

Accedit ad hos omnes Gregorius Nazianzenus, cuius verba postea proferemus. Sed hoc tanto veterum consensu penitus despecto, Caluinus negat prorsus temperantiæ documentum suo Quadragesimali ieiunio Christum dedisse.

1. Caluini argumentum.

Nunc intellecta hominis impudentia, cauillationes audiamus. *Qualis enim, obsecro, illa abstinentiæ virtus fuisset, cibum non gustare, ad quem appetendum nulla eum esuries mouebat? Certum est enim & clarè Euangelistæ pronuntiant, non aliter eum tulisse inediam, quam si carne non fuisset indutus. Quare mera stultitia fuit, ieiuniũ Quadragesimæ, vt vocant, ad Christi imitationem instituere.* Hæc ille, vbi & omnes Patres citatos, totámque Catholicam Ecclesiam, quæ his annis 1500. ieiunium Quadragesimale summa semper religione obseruauit, *meræ stultitiæ* arguit, & Christum ipsum *nullam abstinentiæ virtutem* in 40. dierum ieiunio exercuisse pronuntiat: in vno arrogantissimus, in altero impius ac blasphemus. Si enim nullam abstinentiæ virtutem exercuit Christus, ergo aut falsum est, quòd tot diebus ieiunauit, aut ieiunium nõ significat abstinentiam. Non solum in deserto fuit diebus 40. sed & tot diebus *in deserto ieiunauit.* Caluini ratio allata quã solã premit, locum haberet, si solum tot diebus in deserto latitasset ab hominum conspectu remotus, & moderato victu vsus, in quo ieiuniũ Caluinus ponit, vt postea ex eius verbis ostendemus. Nunc autem non solum in deserto tot diebus fuit ab hominum conspectu remotus, &, vt Marcus ait, *erat cum bestiis*, sed præterea, vt Matth. ac Lucas narrant, *totidem diebus ieiunauit.* At (inquit Caluinus) nulla eum esuries toto illo tempore ad cibi appetitũ mouit. Nulla erat igitur abstinentiæ virtus. Primum vera est abstinentiæ virtus vbi nulla cibi fames est, si famem illam non ventris repletio, sed animi contemplatio & altiorum rerum meditatio tollit. In huiusmodi enim tametsi nulla fames vrget; quia animus ad alta & meliora intentus est, tamen natura laborat, exterior homo corrumpitur, corpus castigatur & maceratur. Magna abstinentiæ virtus est cum omnis alimenti subtractione soli Deo vacare, solius animi muneribus fungi. Christus ergo tot diebus ieiunans tametsi numquam esurierit, diuinam tamẽ quandam abstinentiæ virtutem exercuit. Deinde quamquã dicant Euãgelistæ quòd post 40. dierum ieiunium *postea esuriit*, non tamen inde efficaciter probatur, quòd toto reliquo tẽpore non esurierit: facilè enim intelligi potest ideo dictum esse Christum post illud tempus esuriisse, quòd eo demum tempore per mo-

Infra cap. 6. ver. 16. Marc. 1.

Abstinentiæ virtus sine fame.

permodum esurientis se gesserit, cibúmque ad comedendum optauerit, aut etiam aliquo externo opere se optare & quærere ostenderit: vnde diabolus qui interna non videt, tentandi occasionem capere uerit, vt lapides in panes conuerteret. Certe qui Christum toto illo tempore non esuriisse existimant, vt Hilarius & Chrysostomus, idé de Moyse atque Helia censent, quorum tamen ieiunium veram fuisse abstinentiæ virtutem negari non potest. An verò martyrij virtus illa non est, vbi varia corporis torméta absque dolore martyr excipit, siue ex incredibili charitatis affectu (quod in amore etiam carnali cernitur, vbi cum voluptate labores tolerantur) siue ex admirabili diuini Spiritus consolatione, quod de S. Laurentio aliisque S. martyribus dubitari vix potest, qui se in mediis cruciatibus dulcissimo rore aspergi profitebantur? Sed vt in illis vel immensa illa charitas vel diuinæ consolationis affluentia martyrij virtutem ac meritum non sustulit, quia animo & proposito accesserunt omnia pro fide tolerandi, sic neque Christi neque Moysis aut Heliæ ieiunia vera abstinentiæ virtute carebant, tametsi nullam fortè famem senserint, quia animo & proposito ab omni cibo abstinendi, & consequenter quamlibet famem naturaliter inde cõsequentem sustinendi, ieiunium illud susceptum est; vt autem non esurirẽt, diuina protectio & altissimarum rerum contemplatio in causa fuit. Christus enim, vt rectè notauit Chrysostomus, *vltra 40. dies ieiuniũ nõ extendit, ne incredibilis videretur carnis assumptio.* Caluinus autem impudenter affirmat, *certum esse & clarè Euangelistam pronuntiare quòd non aliter tulerit Christus mediam quàm si carne non fuisset indutus.* Nihil tale Euangelista pronuntiat, & certum est Christum ita ieiunasse, vt hominem vera carne indutum possibile erat, sicuti videlicet Moyses & Elias vera carne induti, sed diuina protegente gratia totidem diebus ieiunauerunt, *idque etiam non esurientes*, inscribit Hilarius. Ita eius argumentum præter præcipitem arrogantiam & apertam impietatem superius notatam, crassoquoque flagrat mendacio. Cætera nunc breuius expendamus.

Can. 3. in Matth.

Homil. 14. in Matth.

Caluini impudẽtia in asserenda Scriptura.

Can. 3. in Matth.

Neque (inquit) *maior hodie ratio est, cur hoc Christi exemplum sequamur, quàm fuit olim sanctis Prophetis & aliis patribus sub lege imitari Moysis ieiunium.* Quasi verò aut Christo æquiparandus Moyses, aut eadem Synagogæ quæ Ecclesiæ perfectio, aut denique Moyses ad imitandum propositus fuerit sicut Christus, de quo Paulus dicit. *Estote imitatores mei,*

2. *Caluini argumentum.*

1. Cor. 11.

sicut & ego Christi. Saneè nec sancti Prophetæ nec alij Patres sub lege imitatores Moysi esse debuerunt, sicut nos imitatores Christi esse debemus. Iudaici spiritus hoc argumentum est. Sequitur aliud, *Quid simile habent cum filio Dei, qui per Quadragesimam quotidie vesciturr?* Respõdebit doctissimus Græcorum Theologus Gregorius Nazianzenus. *Christus ieiunauit ante tẽtationem: nos ante Paschа. Ieiunij vnum idemque est, at vtriusque temporis non parua est differentia. Ille totos 40. dies à cibo abstinuit vtpote Deus: nos autem ad virtutũ nostrarum modulum ieiunium attemperauimus.* Imitamur ergo Christum, sed pro modulo nostro. Et vide absurdissimum cauillatoris argumentũ. *Christus passus est pro nobis, relinquens exemplũ vt & nos sequamur vestigia eius.* An debemus ergo omnes crucifigi, omnésque illas & contumelias & pœnas pati quas Christus passus est, vt sequamur vestigia eius? Dicit Paulus: *Si compatimur, conglorificabimur.* An ille solus cõpati cum Christo dicetur, qui tantundem & idem passus est quod Christus pertulit? Dicit rursum Paulus: *Estote imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione sicut & Christus dilexit vos.* An vt hæc imitatio fiat, necesse est vt tantum quisque proximos diligat quantum Christus nos dilexit? An non in his omnibus ad virium nostrarum modulum imitatio facta laudabilis est? Addit adhuc, *quòd nec Christus nec Moyses quotannis solemni ieiunio defuncti sunt: sed vterque semel tantum tota vita.* Cui respondemus quod satis erat Christo semel ieiunasse, & semel tentatum esse, vt exemplũ nobis daret frequentis ieiunij & frequentis pugnæ cõtra diabolum. Moyses autem propter bis acceptas tabulas 40. diebus bis ieiunauit. Deinde respondemus quòd *Christus semel mortuus est, & mors illi vltrà non dominabitur.* Nos tamen *complãtati similitudini mortis eius, quotidie morimur propter gloriam eius, & mortificamur tota die sicut oues occisionis.* Hæc sunt ficulnea & nugatoria Caluini argumẽta, propter quę *summa stultitia* vniuersam Christi Ecclesiam arguat, & vt alter Goliath exprobret agminibus Dei Israël. Sic enim statim infert. *Impium & detestabile Christi ludibrium fuit, quo se ad eius regulam fictitio suo ieiunio formare tentarunt.* Ita iuxta Caluinum impiũ & detestabile Christi ludibriũ est, si quis ad regulam Passionum Christi fictitiis suis passionibus se formare tentabit. Impium & detestabile Christi ludibriũ erit, si quis ad regulã dilectionis Christi fictitia sua dilectione se formare conatur. Impium denique & detestabile Christi ludibrium erit, si quis ad re-

3. *Caluini argum. Orat. in S. Lauacrũ.*

2. *Pet. 2.*

Rom. 8.

Ephes. 5.

4. *Caluini argum.*

Rom. 6.

Caluini atrox & procax accusatio sed ridicula.

adregulã imitationis Paulinæ, fictitia sua æmulatione Christi imitari cõtendat. Hæc ille impius & detestabilis hæreticus ad totius pietatis ludibriũ impiè & detestabiliter docet.

Sed alias adhuc eius furias proferamus. *Quòd opus meritorium & partẽ esse pietatis & diuini cultus sibi persuadent, pessima est superstitio.* Caluini insanã hæresim Euangeliũ refutat, quũ & ieiunio mercedẽ à Deo Patre reddi Christus doceat, & Annam viduã ieiuniis Deũ coluisse disertè affirmet. Quibus in locis reluctanté veritati Caluinum nullo negotio profligabimus. Addit hoc loco Caluinus. Sed hæc *in Deum contumelia est minimè toleranda, quòd singulare eius miraculum obscurant: deinde in Christũ, quia suũ illi insigne detrahẽtes, eius spoliis se vestiũt.* Si Christi ieiunium Quadragesimale nostra imitatione obscuratur, Passio quoq; Christi gloriosa nostrarum passionũ imitatione obscurabitur, & sic Petrus ac Paulus contumeliã in Deũ minimè tolerandã docuerunt: maximè Paulus, qui ausus est dicere. *Adimpleo ea quæ desunt Passionũ Christi in corpore meo, pro corpore eius quod est Ecclesia.* An non clamaret hic Caluinus contumeliã in Christũ minimè toleranda Paulum protulisse, quia Passionis suæ maximum insigne detrahens, eius spoliis se vestiret?

Matth. 6. *Luc. 2.* *Amplificatio Caluiniana ridicula & puerilis.* *Coloss. 1.*

Sed necdũ insaniendi finis. *Tertio* (ait Caluinus) *in Euangeliũ fit cõtumelia, cui non vulgaris detrahitur authoritas, nisi hoc Christi ieiuniũ eius sigillum esse cognoscitur.* Atqui quãto magis ipsa Passio dominica totius Euangelij sigillũ est, de qua Paulus dicẽs *se missum esse non baptizare, sed euangelizare*, & explicans quid euãgelizaret, subiunxit: *Non in sapientia verbi, ne euacuetur crux Christi. Nos autẽ prædicamus Christũ crucifixũ.* Si ergo ieiunij dominici imitatio Euangelio, cuius sigillum esse dicitur, non vulgarem authoritatẽ detrahit, quanto magis Passionis Dominicæ imitatio Euangelio, cuius illa potissimum sigillum est, non vulgarem authoritatem detrahet? Sic authore Caluino Petrus & Paulus, qui hanc imitationẽ docuerunt, Euangelicæ dignitati non vulgariter detraxerunt. Audiamus tamen quomodo hoc vltimum amplificat Caluinus. *Singulare* (inquit) *miraculum Deus edidit quum Filium suum exeruit à necessitate edendi.* Certè non magis, vt videtur, singulare, quàm in Moyse & Elia prius ediderat. Demus tamẽ magis hoc in Christo singulare fuisse. *Annon* (inquit) *insana audacia æmulantur Deum qui idem sua virtute affectant?* An non verò insana hęc est Caluini audacia, in paucis verbis duo tenuia proferre mẽdacia? Nec enim *idẽ ieiunium* quod Christus

1. Cor. 1.

Caluini duo mendacia in vna sententia.

ſtus peregit, *affectant* Catholici, qui quotidianã refectionem accipiunt: *nec ſua virtute*, ſed Dei gratia & adiutorio quaecunque ſuum ieiunium pro ſuo modulo Chriſtum imitantes peragunt. Ita hic dupliciter mentitus Caluinus eſt.

Bacchatur adhuc. *Diuina gloria inſignitus fuit Chriſtus per ieiunium. An non ſua gloria fraudatus in ordinem cogitur, quum ſe illi ſocios cuncti mortales permiſcent?* Multo verius & fortius diuina gloria inſignitus fuit Chriſtus per ſuam glorioſam Paſſionem. In hac enim *Pater clarificauit eum*, & ipſe *clarificatum ſe fore* prædixit. In hac *exaltatus a terra omnia traxit ad ſeipſum.* Propter hanc *dedit illi Deus nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium & terreſtrium & infernorum.* An non ergo (ſi Caluini argumentum bonum eſt) gloria ſua fraudatus in ordinem cogitur, quum ſe illi compatiendo, & veſtigia paſſionis eius ſequendo, cuncti mortales permiſcent? Facit tandem garriendi finem Caluinus, & idem quod dixerat repetens hanc declamationem concludit. *Hunc ieiunio Chriſti finem ſtatuit Deus vt Euangelium obſignaret. Qui in alium vſum transferunt, annon tantundem imminuunt ex Euangelij dignitate? Faceſſat igitur iſta læneſania, quæ & conſilium Dei & totum eius operum ordinem peruertit.* Repetamus & nos quod antea reſpondimus. Hunc paſſioni Chriſti finem ſtatuit Deus, vt Euangelii obſignaret, vt omnes Euangelicas promiſſiones in ea terminaret atque præſtaret: vt ſanguine illic effuſo *Teſtamentum nouum confirmaret*, & illo ſigillo appoſito *omnia conſummaret.* Qui in alium vſum transferunt, & ideo *paſſum eſſe Chriſtum* docent vt *nobis exemplum daret ſequendi veſtigia eius, vt compatiendo conglorificemur*, an non tantundem imminuunt ex Euangelij dignitate? Faceſſat igitur hæc Petri & Pauli *læneſania*, quæ & conſilium Dei & totum eius operum ordinem peruertit. An nõ pulchra hæc eſt & Archihæretico digna concluſio? Atqui tanto fortius & certius ex Caluini argumento hæc concluſio ſequitur quanto verius ac certius eſt, paſſione Dominica Euangelium obſignari, quàm ieiunio Chriſti Quadrageſimali aliquam huiuſmodi obſignationem factam eſſe. Vehemens & accuratus in hac cauſa Caluinus fuit. Sed vana eſt ſine viribus ira. Totam hanc Caluini diſputationem in ſua (vt erat) Eccleſiaſtica expoſitione inſeruit Marloratus, ſicut & alia omnia quæ in his Antidotis refutantur. Sed ſimiles habent labra lactucas.

Ioan. 12. & 13. & 20. Luc. 22. Philip. 2.

Hebr. 9. & 5.

1. Petr. 2. Rom. 8.

6. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.*

CORRVPTOR Euangelij Caluinus inter alias Euangelicas beatitudines hanc in primis corrumpit egregiè. *Esurire* (inquit) *& sitire per synecdochen accipio pro laborare in opia, destitui rebus necessariis, iure etiam suo fraudari. Quod Matthæus posuit, esurire iustitiam, species est progenere, ac si dixisset: Beati sunt qui licet rebus suis moderentur, vt tantum sibi præstari quod iustum & æquum est cupiant, tanquam famelici nihilominus languent.* Hæc ille, perpetuum & constantem omnium interpretum sensum refugiens, quia beatitudinem ex veræ iustitiæ ac sanctitatis desiderio spirituali, quam hic locus manifestè docet, ille iuxta solius iustificantis ac beatificantis fidei doctrinam spiritus aspernatur. Sed sensum quem ille fingit, absurdissimum esse, sola promissio adiuncta demonstrat, qua Christus inquit: *Quoniam ipsi saturabuntur.* Homines enim inopia laborantes, & rebus necessariis destituti, non saturantur, sed recreantur à Deo, nec terrenarum rerum copia donantur, sed diuinis consolationibus recreantur: iuxta præcedentem beatitudinem. *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Nec Christus hoc loco saturitatem aliquam temporalem, quæ huiusmodi fami & languori opponitur, qualem fingit Caluinus, pro aliqua beatitudine proponit, sed spiritualia sunt omnia quæ Christus hic promittit, & à carnis sensibus remota. Denique esurientes & sitientes temporalia bona quibus inopia eorum subleuetur, miseri sunt, non beati; nec saturantur talibus qui talia appetunt, sed eorum affluentia sitim & famem magis auget. Cæterum famem ac sitim iustitiæ Scripturæ iubent & saturari à Deo docent. Sic enim Christus alibi dicit: *Qui venit ad me, non esuriet; & qui credit in me, non sitiet in æternum.* Rursum alio in loco. *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei* (id est acceperit de Spiritu quem ego effundo in credentes) *non sitiet in æternum*, id est, saturabitur iustitia. Denique hanc esuriem & sitim tanti fecit Propheta quidam, vt ipsam per se in magno bono posuerit. Ait enim. *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in æternum.* Ad quæ verba Augustinus. *Nihil* (inquit) *impedit quominus semper desiderentur iustificationes Dei, nisi quia non desiderãtur.* Quare & Christus clamat. *Omnis qui sitit, veniat ad me.* Venire enim

Scriptura corrupta manifesta.

Iustitiæ desiderium in Scripturis laudatum.

Ioan. 6.

Ioan. 4.

Psal. 118. Conc. 8. in Psal. 118.

Ioan. 7.

enim ad Christum & saturari iustitia nemo potest, nisi qui vehementi iustitiæ & pietatis desiderio tenetur: & hoc est quod Christus hoc loco docet, promittens saturitatem iustitiæ esurientibus illam, iuxta diuæ virginis Canticum. *Esurientes implevit bonis:* quod multis verbis Esaias amplificat. *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: Ecce servi mei bibent, & vos sitietis:* & quæ sequuntur. A tota hac salubertima doctrina, ne vitæ sanctitas ac iustitia in solius fidei præiudicium commendari à Christo videatur, lectoris animum impostor Caluinus auertit.

Luc. 1. Cap. 65.

8. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*

Scripturæ corruptela affectata.

NEfarius Caluinus, qui omnem cordis munditiem negat, vt omnia iustorũ opera immunda semper esse & contaminata defendat, exponit hoc loco, *mundos corde à Christo* hic vocari *qui non delectantur astutia, sed sincerè versantur inter homines, nec aliud verbis aut vultu præ se ferunt quam agitent in corde.* Tales autem Deum visuros exponit: *quia si perspicaces non sunt ad fallendum in terra, Dei conspectu in cœlis fruentur.* Hæc ille. Est hæc affectata & studiosa scripturæ Euangelicæ corruptio. Nulla enim hic consequentia, nulla cohærentia est, vt simplices & minus perspicaces in hac vita Dei visione fruantur in cælo, siue per modum meriti, siue ex idoneitate & apta dispositione alterum ex altero consequi ponas. His adde quòd idiotæ clarius Deum viderint quàm Apostoli & Ecclesiarum doctores sanctissimi. Nec vsquam in Scripturis qui sincerè versantur inter homines, mũdo corde vocantur. Mundum cor in Scripturis internã mentis puritatem, & innocentiam generalem significat ab omni prana cupiditate alienam. *Quis ascendet in montem Domini, & stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde;* id est, qui nec opere nec cogitationis consensu in Deum aut proximum peccat. Rursum, *Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Per sanctimoniam significatur non solum puritas mentis à carnis spurcitiis, sed etiam generalis animæ puritas ab omnibus inquinamentis carnis & spiritus. De qua Esaias. *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.* & D. Iacobus, *Purificate corda vestra duplices animo;* id est, qui Deum & mundum diligere vultis, quæ simul diligi nequeunt. Talem munditiem petiit Dauid à peccatis teiurgõ-

Mundum cor in scripturu quale.

Psal. 23.

Hebr. 12.

Esai. 1.

Iacob. 4.

Cor-

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Tametsi autem non sit in hac vita absoluta cordis nostri litra & puritas iuxta illud *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato?* tamen est aliqua mundicia fragilitati nostræ possibilis, & ad videndum Deum idonea, quando licet *in multis offendimus omnes*, ab illis tamen criminibus abstinemus de quo genere idem dixit, *Qui offendit in uno, factus est omnium reus.* Etsi enim nemo sit purus à peccato leuiori & quotidiano, à grauioribus tamen puri esse possumus & debemus, vt fiduciam videndi Deum habeamus, iuxta illud Ioannis. *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* Vnde eodem cap. quum dixisset. *Videbimus eum sicuti est*, modum videndi subiunxit. *Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se sicut & ille sanctus est:* & paulò pòst. *Omnis qui peccat, non videt Deum, nec cognouit eum.* Tenenda igitur firmiter contra corruptiones hæreticas hæc sana doctrina de cordis nostri munditie, non solum vt sincerè cum hominibus versemur, sed etiam ab omni peccati labe mundi simus, quia *sanguis Christi emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti*, ait Paulus.

Psal. 50. Munditia cordis in hac vita. Prou. 20.

Iacob. 1.

Iacob. 2.

1. Ioan. 3.

Hebr. 9.

12. *Quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.*

CAtholicæ Ecclesiæ doctrinam de meritis operũ ex hoc loco euidenter stabilitam, suggillat Caluinus his verbis. *Quòd Papistæ in nomine mercedis ludunt, nullo negotio hic fucus diluitur. Neque enim, vt somniant ipsi, mutua est relatio inter mercedem & meritum, sed gratuita est promissio mercedis. Deinde si reputamus quàm mutilum sit ac vitiosum quicquid bonorum operum etiã ab optimis prodit, nullum vnquam opus inueniet Deus mercede dignum.* Hæc ille. Sed huic ducis cauillo facilè respondetur. Est quidem promissio Dei gratuita; promissione autem semel facta, retributio non est gratuita, sed debita: non quia nobis Deus aliquid debet, sed quia eius quod gratuitè promisit, debitor factus est, & se ipsum negare non potest. Iustorum opera in pura charitate facta, virtute tolerantiæ persecutionis pro fide, de qua Christus hic loquitur, non sunt vitiosa, sed mercede digna, quatenus à spiritu gratiæ proficiscuntur, & sua dona coronat Deus. Vide plura in opere nostro de iustific. lib. 11. cap. 3. & seqq.

Merita bonorum operum.

14. Vos

14. *Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi*
15. *super montem posita.*

Ecclesia visibilis.

EX his verbis in hunc modum colligunt Catholici. Si Ecclesia est lux mundi, vt homines ab ignorantiæ tenebris ad fidei lumen traducat, ergo visibile corpus est, nec deleri potest; sicut sol lux mundi, vt homines suo lumine fruantur, extingui non potest. Sed est hæretica expositio quæ hanc demonstrationem refellere conatur. *Gul. Fulco de successu eccles. cap. 2.* *Ecclesia* (inquiunt) *est lux mundi: sed non est satis esse lucem vt videatur: neque enim lapis solem videt. At mundus impiorum nō magis cernit quam lapis, nisi oculos aperiat gratia. Ecclesia ergo, vtcunque sit lux mundi, non nisi pijs & electis suis est visibilis.* Respondeo. Ecclesia est lux mundi per participationem, sicut Christus erat lux mundi per se & suam plenitudinem. Sicut ergo Christus vt pro vero Filio Dei agnosceretur, non nisi oculis fidei videri potuit, sed vt homo in terris conuersatus tam ab impiis Iudæis quàm à piis cernebatur: sic Ecclesia vt pro vera Christi sponsa & columna veritatis ac matre fidelium agnoscatur, non nisi oculis fidei videtur; sed vt est hominum collecta congregatio per totum orbem diffusa Christi nomen profitentium, eatenus non à credentibus tantum, sed & ab incredulis & impiis cernitur: ab his vt ad fidem & veritatis cognitionem perueniant; ab illis vt in sana fide nutriantur ac conseruentur. Rursum impius est qui non audit Ecclesiam, & pro ethnico ac publicano habēdus. Sed quomodo ille audire eam potuit, qui eam videre non potuit? At verò quemadmodum *Matth. 18. Ioan. 15.* Christus dixit, *Et viderunt me & oderunt me & patrem meum*: sic impij siue ethnici, siue hæretici, siue mali Catholici, qui audire Ecclesiam & eius disciplinæ subiacere nolunt, & vident Ecclesiam, & oderunt eam?

Non potest ciuitas abscondi super montem posita. Hæc verba quantum valeant ad Ecclesiam Christi visibilem & illustrem demonstrandam, & quoties S. Augustinus contra Donatistas in eū sensum illa tractauerit, in Prompt. Cath. Dom. 24. post Pentec. circa finem accuratè tractauimus, ideóque nihil hic repetimus. Sed vni adhuc hæreticæ corruptioni occurrendum est. *Fulco ibidem.* *Ciuitas* (inquiunt) *super montem posita non Ecclesiam, vt alicubi Augustinus, sed Ecclesiæ Pastores, vt Chrysostomus, alijq; sanius interpretantur, designat; quorum vita sit in exemplum proposita non magis latere potest oculos discipulorum, quàm ciuitas super montem sita eos qui circumquaque in-*

in propinquo habitant. Cæterum qui Pastores Ecclesiarum hic intelligit, populum credentem necessariò includit: Non enim sunt Pastores sine plebibus, vnde D. Cyprianus Ecclesiam definiuit esse, *gregem Pastori suo adunatum.* Est igitur Ecclesia tota ciuitas super montem posita, collectio fidelium super Christum ædificata; sed in ea ciuitate magis eminent & conspicui sunt pastores, tanquam turres & propugnacula eius. Et horum quidem vita credentes latere non potest; sed ideo non latet vita, quia personæ conspicuæ sunt, & huiusmodi quæ latere nequeant. Vitæ & probitatis lucem vrgent hæretici, personarum lucem agnoscere nolunt. Sed vtrumque sic docet Christus, vt ex personarum claritate, vitæ honestissimæ lucem inferat; & ideo lucere iubeat eorum opera, quia tanquam ciuitas sunt in monte posita quæ abscondi non potest, videlicet propter statum & officij altitudinem quam tenent. Valet igitur optimè frequentissima Augustini disputatio, Ecclesiam Christi semper esse mundo visibilem & conspicuam, sicuti & Christi nomen erit; quia in hoc altissimo monte, qui Christus est, positi sunt, id est, illius locum & authoritatem tenent, eius legati ac ministri sunt, eius personam referunt, & potestatem exercent. *Lib. 1. epist. 3.*

13. *Vos estis sal terræ,*

COrrumpit hunc locum Caluinus hoc modo. *Quod proprium* (inquit) *est doctrinæ, ad personas transfertur, quibus commissa est eius administratio.* Móxque impotenter in Catholicos inuehitur, qui ad Ecclesiarum Episcopos ista accommodant. Cæterum ad personas ipsas Apostolorum & successorum eorum Christus loquitur. Ipsos esse ait sal terræ: ipsos ait infatuari posse & nihil vltra valere, sed conculcari, &c. Doctrina ipsa veritatis infatuari non potest, sic vt nihil vltra valeat. Quantumcumque enim à falsis magistris contaminetur, eius tamen puritas illibata manet: nec nostrum affirmare vel negare aliquid ponit in re. *Euãgelium virtus ad salutem omni credenti,* vtcumque hæretici *conuertant* & peruertant *illud.* Verum quidem est, Apostolos & eorum successores non nisi ratione veræ doctrinæ quam docent, *sal esse terræ:* ipsi tamen sunt qui docendo terrã salliunt, i. qui vel putrida hominum corda sapore veræ fidei condiunt & vitæ restituunt, vel sanas iam hominum voluntates puritate doctrinæ conseruant. Doctrina sine doctoribus *Rom. 1. Gal. 1.*

Pastores sunt sal terræ.

muta litera est, & materia informis, nec scliendi vllam vim habet. Sicut Rex hoc differt à tyranno, quòd non nisi secundum leges & æquitatem regnum administrat, Reges tamen ipsi non leges, Rempub regere, administrare, in officio continere, propriè dicuntur; sic verus pastor à lupo in hoc differt, quòd non nisi veram & sanam doctrinam administrat, Pastores tamen ipsi (non eorum doctrina) pascere dicuntur, & propriè pascunt, ideoque *sal terræ* sunt. Hæretici à personis ad doctrinam confugiunt, vt quiculas Christi à Pastoribus abductas sub specie veræ doctrinæ lupis committant, vel vt seipsos pro lupis getant, *& abducant discipulos post se.*

Corruptela Caluiniana cœpit. Adde 20.

17. *Non veni legem soluere, sed adimplere.*

PRodigiosa est hoc loco Caluini corruptio. Summam verborum Christi hoc esse vult. *Hic* (inquit) *de doctrina agitur, non de vita. Nam quoad doctrinam nulla nobis in Christi aduentu fugienda est legis abrogatio.* Rursum. *Sensus clarus est, reiectum iri tanquam postremos hominum, qui legis doctrinam vel in vna syllaba contemptibilem reddunt.* Hæc ille. Christus igitur in sensu Caluini legem non soluit, sed adimplet, quia eius doctrinam non tollit, sed statuit & confirmat. vnde iterum addit. *Christus in Ecclesiam suam admittendos negat doctores, nisi qui fidi erunt legis interpretes, & integram eius doctrinam asserere studebunt.* Hæc ille. Obedientiam legis & exequutionem à Christo hoc loco docen non admittit Caluinus, sed tantummodo vt promulgato Euangelio lex quoque mandatorum doceatur quidem & fideliter explicetur, opere tamen aut à nullo impleatur, quia à nullo impleri potest, aut non necessariò impleri debeat. Nam propterea libertatem non implendi legem, quam Caluinus sibi arrogat, cum his Christi verbis non pugnare, hoc ipso in loco Caluinus ait. *Quòd* (inquit) *abrogata maledictione legis, seruitus quoque eius est sublata, & pertinet fidelibus libertas, nihil inde legis doctrinæ decedet.* Hæc ille, libertatem statuens non qua lex liberè & ex dilectione impleatur, quæ est vera fidelium libertas; sed qua ad legis exequutionem fideles non obligentur. Quam ob causam, illa Christi verba, *Non præteribit apex à lege donec omnia fiant*, exposuit Caluinus, *quæ fieri*, non referri ad hominũ vitam, sed ad solidam doctrinæ veritatem. Moxq; illa Christi verba, *Qui igitur solverit vnum ex mandatis istis minimis*, &c. vbi de præceptis vitæ agi fatetur cogi-

Legem quomodo Christus adimplet, non soluit.

Lex iuxta Caluinum docet tantum, non obligat.

cogitur, sic exponit. *Ad præceptorum Dei præscriptum omnes Dei filios vitam suam formare decet: & eos probos esse Dei ministros docet, qui legis obseruantiam tum vitæ exemplo, tum verbis commendent.* Hæc ille. *Dei filios decere* ait vt præcepta teneant, non autem oportere, aut ad istud obligari. Probos Dei ministros *legis obseruantiam commendare* patitur, non autem vt ad salutem necessariam Dei nomine præcipere & præscribere. Postremò propter hoc vnum, *legem cum Euangelio non pugnare* docet, *quia legis præcepta Euangelium quoque docet & commendat, tanquam quæ deceant filios Dei.*

Legem seruari decere iuxta Caluinum, nō oportet.

Sed toram hanc impietatem Caluinianam, sola illa Christi verba, *Qui soluerit vnum ex his mandatis minimis, minimus vocabitur in regno cælorum*, apertissimè refutant. Quum enim illic nominatim loquatur Christus *de præcepto vno*, siue de decem mandatis, vt Caluinus differtis verbis fatetur: nos autem in regno cælorum, *nullum & abiectum* significari (vt Caluinus ipse exponit, tametsi regnum cælorum non nisi pro Ecclesia præsenti accipiendum velit) necessariò sequitur obseruantiam ipsam & executionem legis tanquam ad salutem necessariam à Christo hoc in loco commendari. Nullū enim vel abiectum esse in Ecclesia hominem à salute pro tempore extorrem significat. Cæterum si regnum cœlorū pro futura beatitudine accipiatur, hoc sensu in sequenti sententia (*non intrabis in regnum cælorum*) manifestè accipitur sequitur magis, præceptorum legis trāsgressorem ab æterna salute excidisse. Deinde Christus apertissimè non de doctrina tantum, sed etiā de actuali exequutione legis hoc loco disputat. Ait enim, *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorū.* Vbi magistros in Ecclesiam suam Christus admittit (manendo in sensu ipsius Caluini quòd regnum cœlorum non nisi Ecclesiā præsentem significat) non solum *qui fidi erunt legis interpretes & integram eius doctrinā asserūt*, vt Caluinus explicauit; sed qui sedulī erunt legis factores, & integram eius obedientiā exequuntur. Imò factores docentibus anteponit: *Qui fecerit & docuerit.* Sed Caluinō quia doctor quàm factor fore maluit, de doctrina hic agere Christū vult, non de vitæ ratione, non de modo & ratione viuendi, sed de ratione docendi.

Refutatur Caluini dementia ex ipso Caluino.

Contra Faustum Lib. 19. cap. 27. Legem Christus quomodo adimpleuit.

Quomodo autem reuera Christus legem & Prophetas adimpleuit, melius nos docebit S. Augustinus. *Quia veniens Christus per Spiritum S. quem promisit, charitatem inmanifestatione donauit, qua sola charitate iustitia legis posset impleri, propterea dixit, Non veni soluere legem, sed adimplere.* Rursum

eiusdem libri cap.30. *Vnde venit Dominus legem non soluere, sed adimplere nisi vt perceptis promissorum figuris, quæ redditæ veritate adimpletæ sunt atque sublatæ, ipsa quoque præcepta per nouitatem Spiritus implerentur in nobis?* Et alio in loco. *Gratia pertinet ad charitatis plenitudinem, veritas ad Prophetiarum impletionem, & quia vtrumque per Christum, ideo non venit soluere legem aut Prophetas, sed adimplere.* Hæc ille eiusdem operis lib.17. cap.6. Idem docet in expos. quarundam propos. in epist. ad Rom. Sic etiam hunc locum exponit Chrysost. hom.16. in Matthæum.

18. *Iota vnum aut apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.*

QVia hæc verba de legis mandatorum impletione Catholici intelligunt, vt plerique patres exponunt, & ipse maximè August. de serm. Domini in monte lib.1. cap.15. & Retract. lib.1. cap.19. insurgit hæreticus, & infert vniuersam legem necessariò ab iis esse seruandam, qui per legis obseruantiam iustificari volunt: quæ vniuersa obseruatio quia in nullo reperitur, ideo ex mandatorum obseruatione neminem iustificari posse. Sed respondendum est, totam legem mandatorum ad salutem & iustitiam consequendam etiam ad vnum apicem hoc sensu adimpleri per gratiam Christi, quia facit gratia Christi vt maiora mandata de facto impleantur, & ignoscit gratia Christi quæ circa minora mandata in quotidianis peccatis prætermittuntur, vt in opere de Iustificatione lib.6.cap.8. accuratè olim explicuimus. Sic August. hæc Christi verba pertractans ait, *illa quidem vehementem perfectionis expressionem continere, sed ea mensura perfectionis humanæ quanta in hac vita potest esse perfectio. Quare quum in cæteris Dei mandatis hoc vnum sit quod iubemur orare, Dimitte nobis debita nostra, profectò omnia mandata facta deputantur, quando quicquid non fit ignoscitur.* Hæc ille. Rursum in Psal. 118. *In via Domini, id est, in fide pia quisquis ambulat, aut peccatum non operatur, aut si quid à deuiante committitur, propter viam non imputatur, quia per orationem fidei ignoscitur, & tanquam non fuerit operatus accipitur.* Hæc ille. Nempe quia tota Iustitia hominis Christiani non in sola obedientia legis, sed etiam in remissione peccatorum consistit (vnde vtraque hæc pars in Scripturis Iustitia vocatur) fiunt omnia legis vsque ad vnum apicem, quia vel lege obeditur

Vniuersa lex quomodo adimplenda.

Retract. lib. 1. cap. 19.

Conc.3.

obeditur in grauioribus, vel omnis transgressio in leuioribus ignoscitur. Sed insurgit iterum hoc loco Caluinus & ait. *Prodigiosus est eorum stupor, quos non pudet sacrilega indulgentia remittere quod Deus seuerè exigit, & venialis delicti prætextu legis iustitiam pessundare.* Hæc ille hoc loco. Sed venialis delicti prætextu legis iustitia non pessundatur, quia & *venialia delicta à lege argui & contra legis iustitiã fieri docemus* cum Augustino, & contra legis perfectionem ad quam contendere semper oportet, non autem contrà rectitudinem necessariam faciunt; ideóque quàm diu contra illa pugnatur, legis iustitia integerrimè seruatur, vt multis in locis Augustinus docet; maximè in libro de perfectione iustitiæ. Vide opus nostrum de Iustificatione lib. 6. cap. 13. & seqq. *Lib. de nat. & grat. c. 24.*

21. *Audistis quia dictum est antiquis, &c.*

At hoc loco superbus Caluinus, *deceptos esse multos veterum, qui putarunt hanc esse legis correctionem, ac Christum suos Discipulos in altiorem perfectionis gradum extollere, quàm potuerit Moyses populũ suum.* Moxq; multis verbis docet, *legem in se perfectã fuisse, nullósq; legis defectus hic à Christo corrigi.* Postremò concludit, *non esse fingendum Christum nouum legislatorem, qui ad æternam Patris sui iustitiã aliquid addit, sed tanquam fidum interpretem audiendum esse.* Cæterum Christum verè legislatorem fuisse, & ad æternam Patris sui iustitiam aliqua mandata addidisse, tum forma loquendi quã Christus hic vsus est, tũ aliæ Scripturæ manifestè docent. Hic enim docens, *Ego dico vobis*, suã præcipiendi authoritatem ostendit, (*dicendi enim verbum*, ait ipse Caluinus, ad illa verba, *Diligite inimicos, denũtiare vel præcipere hoc loco significat*) quũ reliqui Prophetę nunquã sic locuti fuerint, sed: *Hæc dicit Dominus.* Vnde & postea sequitur in fine totius Cõcionis, *Cùm consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatẽ habens, & non sicut Scribæ & Pharisæi.* Quare legẽ quidem in multis interpretatur hic Christus, sed tum hanc ipsam interpretationẽ tanquam legislator promulgat (est enim legislatoris nõ tantum leges ferre, sed etiã eas interpretari) tum in quibusdã etiam corrigit legem veterem, vt *De non dimittenda vxore nisi fornicationis causa*, quum in ea liceret dimittere quauis alia causa, dato libello repudij; *De non iurando omnino,*

Christum verè legislatorem fuisse.

Infra Matth. 7.

Christus corrigit legem veterem.

da diligendo inimicos: tum demum quædam veteris legis mãdata ipse alio quodam modo mandat & iubet quale illud est, *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem.* sicuti eo loco explicabitur. Et iterum. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem.* Et rursum sua mandata tantopere vrget, vt dicat: *Vos amici mei eritis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. si præcepta mea seruauerit, manebitis in dilectione mea.* Postremò Apostoli, ac legationis hæc fuit summa erat: *Docete omnes gentes, docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Quare hanc insanam Caluini arrogantiam negantis contra veterum hoc loco doctrinam Christum esse legislatorem, Concilium Tridentinum iusto anathemate percussit. Alias probationes vide apud Andream Vegam de iustificat. lib. 11. cap. 7.

Ioan. 14. Ioan. 15. Ioan. 16. Matth. 28. Sess. 6. can. 21.

25. *Si offers munus tuum ad altare.*

DIcit hoc loco Caluinus *Christum pro illius seculi ratione de sacrificiis loqui, hodie dissimilem esse nostram conditionem.* Sed vt Christi doctrina eadem ac perpetua omnibus seculis sit, nec ad illud solum tempus restringatur quo Iudæorum sacrificia ad Dei cultum pertinebant (quo nihil magis absurdum) necesse est hodie fatendum esse non solùm in quolibet pio opere ad Dei cultum destinato hanc legem valere (qui tantum tropologicus est huius loci sensus) sed Christum ad literam de futuro in Ecclesia sua sacrificio externo (quod hæretici hodie agnoscere nolũt) hanc legem tulisse. Nam & nos *habemus altare, de quo edere non possunt, qui deseruiunt tabernaculo*, ait Paulus: de quo etiam sacrificio dicit: *Probet seipsum omnis homo, & sic de pane illo edat &c.* Summa autem probationis pars est, vt omnis cum fratre simultas penitus abolenda tur: quo hic imprimis Christum spectasse veteres interpretes annotarunt. Chrysost. homil. 16. vbi ait. *Audiant hi quicunque mysteriis initiati cum inimicitiis ad communionem illam accedunt.* Rursum homil. 11. operis imperfecti. Hilarius in Matth. Can. 5. & Augustinus lib. 1. cap. 20. de hoc serm. Domini in monte.

Sacrificia in Ecclesia externum. Hebr. 13. 1. Cor. 11.

26. *Non exies inde, donec soluas nouissimum quadrantem.*

DEbacchatur hoc loco prolixè Caluinus contra Catholicos modernos, *qui in perpetua huius loci allegoria pur-*

Catholicorum accusatio immerita.

gatorium

quorium fabricant, quod vt inueniant, Diabolo fratres & amicos illos esse oportere ait, *quia aduersarium hoc loco Diabolum exponunt.* Sed captiosus hæreticus aduertere debuit primùm paucissimos hodie esse qui hunc locum eo modo exponant. Deinde eos qui ad purgatorium ea verba accommodant, aduersarium hoc loco non pro diabolo accipere sed pro spiritu qui concupiscit aduersus carnem, vel pro Dei præcepto quod peccatoribus aduersatur, de quo vide Augustin. de serm. Domini in monte lib. 1. cap. 22. Tertiò hanc expositionem à veteribus accepisse à Tertulliano in lib. de resurrectione carnis, & in fine libri de anima, & à Cypriano lib. 4. Epist. 2. Postremò & imprimis veteres Patres hunc locum ad purgatorium accommodasse, non quòd in eo vel solo vel potissimum purgatorium fabricarent aut fundarent, sed quòd ad dogma fidei receptissimum comprobandum hanc Scripturam adferrent, tametsi vel obscurior esset quàm vt sola certam fidem faceret, vel etiam alium sensum verum habere poterat, sicuti multas alias Scripturas in hoc ipso dogmate aliisque certæ fidei dogmatibus Patres adferre solent. Huiusmodi sunt, quòd Ambrosius versatilem romphæam flammeam ante Paradisum posi. à scribit significasse ignem futuri seculi omnes examinantem, & eos exurentem qui paleam cum tritico admixtam deferunt: item quòd Augustin. ex illis verbis Psal. 37. *Neque in ira tua emendes me* (sic enim legit pro eo quod nos legimus, *corripias me*) ait Dauidem deprecari *pœnas emendatorias futuri seculi.* Item quòd Basilius illa verba Ioannis. *Ille baptizabit vos in Spiritu S. & igne*, interpretatur de igne in altero seculo purgãte. Vel denique quod Origenes verba Psal. 65. *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium*, ad futuri seculi examen referat, & eorum, qui purgatione indigent, purificationem. Ex huiusmodi veterum interpretationibus, tametsi Scripturæ alium sensum primarium ac verum habeant, illud tamen constat, doctrinam de purgatorio fidei dogma receptissimũ apud illos veteres fuisse, ideoq; Scripturas perperam non exponi, tametsi minus accommodatè, quando ad certum aliquod fidei dogma applicantur. Verumtamen quomodo & quatenus hic locus de purgatorio explicari possit, vide apud Bellarminum.

Scriptura per accommodationẽ à Patribus explicata.

Serm. 26. in Psalm. 118.

Enarrat. in Psal. 37.

In lib. de Spiritu S. cap. 13.

Homil. 25. super Numerum.

Controuer. tom. 1. Cont. 5. libr. 2. de purgatorio cap. 4.

28. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum in ea, iam mœchatus est in corde suo.*

CAtholicam doctrinã de venialibus peccatis, quæ ab imperfectione actus ita vocantur, seu de prauis desideriis

Peccatorũ venialium à mortalibus distinctio.

ac motibus omnem animi consensum deliberatum antecedentibus, taxat acerbè hoc loco Caluinus his verbis. *Docemur hoc loco adulteros censeri coram Deo, non tantum qui fixo consensu scortationem in animis concipiunt, sed qui admittūt quassis punctiones. Quare nimis crassa & sapina est Papistarum hypocrisis, qui concupiscentiam negant peccatum esse, donec totum cor assentiatur.* Hæc ille. Sed quod Papistis obijcit Caluinus, doctissimis Patribus qui hunc locum sic intellexerunt obijcere debet; imo & D. Iacobo, qui non omnem concupiscentiam esse peccatum quod facit adulteros coram Deo, apertissimè docuit. *Concupiscentia quum conceperit, parit peccatum: peccatum verò quum consummatum fuerit, generat mortem.* Distinguit differtissimè conceptus peccati, quæ sunt primæ pūctiones à partu, id est, ab ipso peccato, veniali scil. & imperfecto; & partum à consummatione; id est, à consensu, qui solus ex se generat mortem, & est mortale peccatum. Christum autē hoc loco non de concupiscentia loqui quæ concipit peccatum, nec de primo parientis concupiscentiæ partu, id est, de peccato veniali, quo adhuc voluitur in animo quod conceptū fuit sine deliberato consensu, sed de peccato concupiscentiæ in corde consummato, quod non nisi per consensum deliberatum cōsummatur, doctissimi Patres disertè docent. Hieronymus his verbis. *Qui viderit mulierē, & anima eius fuerit titillata, hic pro passione percussus est quæ vitij culpam habet sed non tenetur in crimine. Si autem consenserit, de propassione transiuit in passionem: & huic non voluntas peccati est sed occasio. Quicunque igitur viderit ad concupiscendum, id est sic aspexerit vt concupiscat & facere disponat, iste rectè dicitur mœchatus esse in corde suo.* Hæc ille in com. in hunc locum. Eodem modo & S. Augustinus hunc locum exponit. *Si consensio facta fuerit, plenum peccatum est: veruntamen delectatio ante consensum vel nulla est vel tenuis, cui consentire peccatum est.* Hæc ille lib. 1, cap. 23. in hunc sermonem Domini. Præclarè quoque Chrysost. homil. 17. in Matth. & literalem loci sensum optimè assecutus ita scribit. *Non omnem hic generaliter concupiscentiam Dominus interimit, sed illam quæ ex forma decore concipitur. Propterea non dixit, qui concupiuit ad adulterandum, quod etiam inter secreta monitiū residentes facere possunt, sed, qui viderit ad concupiscendum, id est, qui concupiscentiam videndi curiositate sibi ipsi collegerit; hoc enim tam nō naturæ est, sed propriæ desidiæ. Cohibuit igitur aspectum, ne huiusmodi licentia fidens etiam in peccatum quandoque corrueret.*

Papistarū nomine Patres suggillat Caluinus. Cap. 1.

S. Hieron.

S. Augustin.

S. Chrys.

Hæc

Hæc ille. Concupiscentia igitur non animo leuiter concepta, sed ex videndi curiositate collecta, adulterium in corde est. Subiungit huic cauillationi Caluinus. *Sed nihil mirum est ita extenuari ab illis peccatum, quando socordes & prorsus supinos in vitiis suis reputandis esse oportet, qui iustitiam operum meritis attribuunt.* Cui respondemus: Nihil mirum est ab hæreticis hodie peccatorum discrimina confundi, & quę venialia sunt ita aggrauari; quando socordes & prorsus supinos in peccatis deuitandis illos esse oportet, qui etiam minimas pũctiones, quæ vitari non possunt, pro mortiferis habent, & in bonis operibus nullam Christiani hominis iustitiam ponũt. Interim obserues Lector (quod Caluino solenne est) Papistis obijcere, quod antiquissimi Patres docent: vt aut illos quoque pro Papistis habere debeat, aut studio Lectorem ludificasse, aut denique quod ignorabat reprehendisse conuincatur.

Papistarũ nomine Patres taxat Caluinus.

44. *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

COntra Scholasticam hoc loco doctrinam de dilectione inimicorũ inflatis buccis inuehitur Caluinus. Est quippe communis Scholasticorum sentẽtia, & imprimis D. Tho. 2.2.q.25. art.8. & 9. dilectionem inimici in generali quidem, esse de necessitate charitatis & in præcepto; id est, vt in generalitate dilectionis proximi inimicus non excludatur, sed habeatur pro proximo, non secus atque amicus aut sanguine coniunctus; in quo Iudæi turpiter errabant, existimantes per proximum non intelligi nisi amicum aut affinem, aut consubulem, eo quod vox hebraica רֵעַ vel רֵעָה quæ ponitur pro proximo, propriè significat amicum, aut aliquo necessitudinis vinculo coniunctum: vbi non aduertebant ipsum inimicum saltem naturæ, interdum etiam eiusdem fidei ac religionis vinculo esse coniunctum: quem illorũ errorem Christus hic corrigere vult, docens præceptum dilectionis etiam ad inimicum se extendere. Docent nihilominus ijdem Scholastici dilectionẽ inimicorum in speciali, id est, vt externa dilectionis signa, ipsósque effectus quauis data occasione proferas, non esse de præcepto, sed de consilio necessitate tamen aliqua vrgẽte, in præparatione animi necessariam esse; id est, quod interna dilectio inimici talis esse debet, vt semper paratus sis in aliqua necessitate etiam inimico subuenire, & de facto subuenias, quando facultas datur. Quia ergo aliquam di-

Inimicorũ dilectio iuxta Scholasticam doctrinam.

lectionis inimici partem in consilio ponunt Scholastici, non in præcepto, insurgit hic vehementer Caluinus, & dicit. *Monachi & similes rabulæ* (hæc est modestia Caluiniana) *finxerunt hæc fuisse Christi consilia, non præcepta, eo quod hominum viribus metiebantur quid Deo & legi ipsius debeant.* Hæc ille. Nempe impius hæreticus vult Deũ præcipere nobis impossibilia; vt quum Dei mandata ostenderit esse impossibilia ab illorum ob etuatione securus viuat. Sed certum est sic intelligenda esse Dei mandata, quatenus à nobis cum auxilio gratiæ præstari possunt, ne vel ridiculum legislatorem, vel Dominum crudelem ac tyrãnum, Deum esse fingamus. Disputat tamen contra Scholasticorum sententiam Caluinus, in quo audiendus est. Sic scribit. *Quàm de consiliis præposterè sit insulsúmque commentum primò inde patet, quia non sine Christi iniuria dicitur suasisse ipsum discipulis, no pro imperio mãdasse, quod rectũ erat.* Respondeo nul ã esse Christi aut Dei iniuriam quædã suadere quæ recta sunt, & non mandare. Fateturalibi Caluinus, *in lege nusquã præcipi vt omnia vendamus ac demus pauperibus.* Tamen vel Christus hoc suadet Matth 19. vel si aliquid mandat quod in lege non est, ergo nouus & vetus legislator Christus est, quod antea Caluinus negauit: & tunc sub præcepto omnes tenentur *sua vendere*, &c. Nugatur illo loco Caluinus, *saltẽ finem legis esse vt homines ad sui abnegationem deducat, ideóque Christum hoc illi iuueni dixisse, vt animi eius morbũ, videlicet amorem diuitiarum tangeret, sicq; ostenderet eum reuera legem non implesse.* sed vt concedamus contemptũ diuitiarũ etiam in lege præcipi, quatenus eo lex hominẽ deducit, an tamẽ finis aut intentio legis est, vt quisque amant diuitia, omnia bona sua vendant, déque pauperibus? Nihil hoc absurdius, quũ ad amorem diuitiarum extinguendum, tamẽsi earũ abdicatio esset necessaria, non tamen aut venditio aut pauperibus collatio necessaria foret, quum aliæ viæ ac modi sint eas à se honestissimè abdicandi, vt vel in Dei cultum, vel in Reip. commodum aut subsidium.

Dei mandata possibilia.

Infra ad cap. 29. ver 20.

Caluinus à scipso refutatur.

Pergit Caluinus. *Deinde plusquã insulsum est, libera facere charitatis officia quæ ex lege pẽdent.* Respõdeo hoc esse petere principiũ in disputatione. Negatur enim omnia charitatis officia ex lege pẽdere, id est, à lege præcipi. Addit tertiò. *Enim di verbũ quod denuntiare vel precipere hoc loco significat perperã per consulere exponitur.* Respondeo dupliciter, primùad rem, poſtea ad hominẽ. Ad rem respõdeo, ponere quidem hic consilia Christum, sed simul cum præceptis. Præcipit enim dilige-

diligere inimicum & habere pro proximo. Quæ autem de officiis charitatis in particulari subiungit, *Benefacite iis qui oderunt*, &c. in necessitate præcepta sunt, extra necessitatem consilia sunt, & perfectionis officia: quod Christi hoc loco conclusio manifestum facit *Estote ergo perfecti*, &c. Ad hominem respondeo, mendacem Caluinum non satis esse memorem. Si enim verbum *dicendi* præcipere hoc loco significat, ergo Christus hic præcepta dat, & legislator est, quod antea Caluinus negauit. *Caluinus à seipso refutatur.*

Dicit postremò Caluinus. *Disertè sanciri quod necessariò præstandum est nullo negotio ex Christi verbis probatur, dum addit: Vt sitis filij Patris vestri qui solem suum facit oriri super bonos & malos. Quum disertè pronunciet non aliter quenquam esse Dei filium, nisi qui osores suos diliget, quis iam dicere audet nulla huius doctrinæ seruandæ necessitate nos obstringi? Perinde enim est ac si dixisset, Quisquis censeri volet Christianus, inimicos diligat.* Dupliciter iterum respondeo, ad rem & ad hominem. Ad rem respondeo, planè necessarium esse vt diligantur inimici, si filij Dei esse volumus, sed eo modo quo iam explicatum est: contra quem diligendi modum nihil hoc argumentum facit. Ad hominem respondeo: si dilectio inimicorum necessaria est vt filij Dei simus, quod hic Caluinus fatetur; ergo sola fides nõ sufficit vt filij Dei simus, vt ubi semper Caluinus cum suis affirmat. Præuidit hanc suam contradictionem Caluinus, & vt ei occurrat, subiungit, *Neque tamen intelligas fieri nos beneficentia nostra Dei filios, sed quia Spiritus Dei, qui gratuitæ nostræ adoptionis testis est, animos nostros, prauos carnis affectus charitati repugnantes corrigit, in quo effectu probat Christus non aliis esse Dei filios, nisi qui ipsum imitatione & clementia referunt.* Respondeo Christi verba longè amplius vrgere. Ait enim. *Vt sitis filij Patris vestri, qui in cœlis est*, vbi verbum γένησθε idem valere quod *estis* notauit. Docet ergo hoc modo *fieri & esse filios Dei*, hoc modo innotescere tales. Sanè dilectionem proximi non notam aut effectum, sed causam salutis esse, disertè D. Ioan. docuit, dicens: *Qui non diligit, manet in morte.* A contrario igitur sensu, vt negatio dilectionis est causa mortis, ita præsentia dilectionis est vna causa vitæ. Porrò Spiritus sanctus qui corrigit prauos carnis affectus charitati repugnantes, id est, qui facit nos diligere etiam ipsos inimicos, non nisi eius hoc facit, non testis, sed causa & effector est ipsius charitatis in nobis. *Qui operatur omnia in omnibus.* Ita suam repu- *Sola fides saluificare refutatur.* *In Annot. in hunc locum.* 1. Ioan. 4. 1. Cor. 12.

repugnantem doctrinam non minus frustra tuetur Caluinus, quàm Scholasticorum doctrinã improbè calumniatur, dum ita concludit. *Horribile sanè portentum quòd mundus tam densis tenebris per tria vel quatuor secula obrutus fuerit, vt non videret diserè iuberi, quod quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur.* Hæc ille. Videat hic & obseruet indifferens quisque lector. Caluinus vt falso calumnietur & acerbissimè perstringat Scholasticorum doctrinã, aggrauat præcepti vim & necessitatem salutis in eo retinendo. Vt suam impiam doctrinam de sola fide tueatur, simplex facit salutis testimonij & notam, quæ vna & necessaria eius causa est, etiam ipso attestante Caluino. Quis enim negare potest, necessariam salutis causam esse, *quam quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur*, vt ipsemet Caluinus loquitur. Hoc enim loquendi modo fidem ipsam necessariam causam salutis esse ex scripturis conuincimus. *Qui non crediderit, condemnabitur. Sine fide impossibile est placere Deo:* & multa huiusmodi.

Caluini manifesta contradictio & impostura.

Marc. 14. Hebr. 11.

IN MATTHÆI CAP. VI.

6. *Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.*

Merces bonorũ operum iusta.

QVM in singulis bonis operibus mercedem à Deo reddendam Christus hic doceat, prius quidem negando illam hypocritis, vnde consequenter promittitur rectè operantibus, hic verò apertè dicendo, quòd Deus Pater reddet ac retribuet; Caluinus hoc loco totam Christi doctrinam in fauorem suæ hæresis manifestè deprauat his verbis. *Quum dicit Christus mercedem rependi precibus nostris, satis declarat, quicquid mercedis passim nobis Scriptura promittit, nõ tanquam debitum solui, sed gratuitum esse.* Hæc ille. Cæterum tametsi preces quidem nostræ non impetrant per modum iustitiæ, sed per modum misericordiæ id quod à Deo petimus, ideóque non debitum sed gratuitum est quod precibus nostris largitur Deus, vnde & absque iniustitia negat sæpe quod petitur; tamen mercedem quam hoc loco Christus promittit, & quam aliæ Scripturæ testantur, debiti & iustitiæ rationem habere manifestè docet Paulus dicens, *Reddet mihi in illa die coronam iustitiæ iustus Iudex:* & non eam reddere iniustum esse idem Paulus docet: *Non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri.* Hoc igitur in loco non ipsis precibus id quod petitur impetrat

2. Tim. 4.

Hebr. 6.

trari (quod quidem gratuitum est) sed pio ac debito orandi modo Deum semper aliquid retribuere Christus docet: quod quidem iustitiæ est.

7. *Orantes nolite multum loqui.*

CAuillatur hic Caluinus more suo, & in totam Catholicam Ecclesiam his verbis inuehitur. *Damnatur eorum superstitio qui longis susurris Deum se promereri confidunt. Quo errore sic imbutum videmus esse Papatum, vt præcipua orationis virtus illic credatur esse loquacitas. Nam quo quisque plus verborum demurmurat, eo magis censetur exactè precatus esse.* Hæc ille. Sed impio calumniatori sanctissimus Augustinus respondebit, qui hæc Christi verba sic exponit. *Orare in multiloquio, non est, vt nonnulli putant, si diutiùs oretur. Aliud est sermo multus, aliud diuturnus affectus. Nam & de ipso Domino scriptū est quòd pernoctauerit in orando, & quòd prolixius oraverit: vbi quid aliud quàm nobis præbebat exemplum?* Et paulò pòst. *Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si feruens perseuerat intentio. Nam multum loqui, est in orando rem necessariam superfluis agere verbis.* Hæc ille. Et aduertere Caluinus debuit Christum non simpliciter pohibuisse in orando multum loqui, sed addidisse, *Sicut ethnici.* illorum enim oratio erat mera battologia, quo verbo Christus hic vtitur: id est, erat vana & incondita eiusdem rei repetitio, verbisque profanis à semetipsis inuentis sua idola invocabant, vt sacerdotes Baal 3. Reg. 18. *à mane vsque ad meridiem.* Atqui Catholicorum longæ preces quæ ita fatigant hæreticos, ex diuinis Scripturis, maximè ex Psalmis Dauiditis depromptæ sunt; & quicquid oratur, ex formulis ab Ecclesia Dei præscriptis oratur: quæ cum ethnicorum battologiis nihil commune habent. Denique Beza in Annotationibus ann. 65. editis suo Caluino contradixit, sic in hunc locum scribens. *Longæ preces hic non damnantur, sed quæ vanæ sunt, inanes, & superstitiosæ.* Idem verò Beza in eisdem Annotat. ann. 88. excusis, illa sana sententia prætermissa, hunc in modum cum Caluino sibi insaniendum putauit. *Battologiæ veræ & testatæ exempla qui nosse volet, legat Romanensium Breuiaria, & horas quas vocant Canonicas, Rosaria, & infinita huiusmodi, quorum vel Satanam ipsum pudeat.* Hæc ille egregiè in melius proficiens: & ea iam seipso deterior euomens, quorum profectò vel ipsum Satanam pudeat: quum in Breuiariis & horis

Orationes Ecclesiasticæ defenduntur.

Epist. 121.

Luc. 6. & 21.

horis Canonicis diuinæ Scripturæ & alia ex probatissimis patribus decerpta multo maxima ex parte legantur: Rosarii Angelicam salutationem recitant.

10. *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.*

QVia hæc petitio manifestè docet exactam legis ac voluntatis diuinæ obedientiam à nobis exigi (ideo enim docetnos Christus hoc petere quia Deus id à nobis fieri postulat) Calumnus hoc loco vt nefariam suam doctrinam de diuinæ legis plena obseruatione impossibili, ideoque nullius operum, sed solius fidei iustitiam tueatur, hunc in modum refellit: ipsi obiicit. *Posset* (inquit) *obiici quæstio, an perendum sit Deo sit quod nunquam fore pronunciat vsque ad finem mundi. Respondeo nihil opus esse dum terram obedienter componi optamus ad Dei nutum singulos homines excutere. Sufficit enim hæc voto testari, nobis odio ac tristitiæ esse quicquid Dei voluntati aduersum cernimus extinctum & cupere; non modo vt omnium affectuum nostrorum sit moderatrix, sed vt nos totos quæ dicet promptitudine ad eam implendam offeramus.* Hæc ille. Sed primum mentitur cum pronunciare nunquam fore vsque ad finem mundi, vt sua voluntas in aliquo impleatur. Pronunciauit enim Deus contrarium de Dauide, dicens: *Inueni Dauid virum secundum cor meum, qui faciat omnes voluntates meas.* Non quòd Dei voluntatem nunquà violauit, qui sæpe & grauiter peccasse legitur, sed quod raritu peccans debitam pœnitentiæ satisfecerit, in quo etiam Dei voluntas fit, sicuti & in cælo facta est quum peccãres Angelos iussit puniri. Quod autem Caluinus ait, *non esse opus excutere singulos homines*, talis casus locum habet, ergo & in reliquis petitionibus locum habere debet; maximè in eo quod dicitur: *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hic iuxta Caluinum non sunt excutiendi singuli homines, an verè dimittant debitoribus suis, vt illis dimittat Deus peccata sua. Cæterum sicut hoc singulos concernit, & possunt singuli dimittere debitoribus suis, planéque singulis necessarium hoc est vt in sequentibus verbis Christus docet, nec sufficit *voto testari* (vt nugatur Caluinus) *nobis odio ac tristitiæ esse*, quòd debitoribus nostris non dimittimus; eodem planè modo vt voluntas Dei in omnibus fiat à nobis, singulos concernit, & possunt singuli per Dei gratiam eius voluntatem implere, planéque necessarium hoc est singulis, suam in omnibus voluntatem diuinæ vo-

Act. 13.

Impostura Caluini refellitur.

Singulos præcepta concernunt.

voluntati conformare, nec sufficit hoc voto restari, aut odio ac mœstitiæ illis esse quòd Dei voluntatem in omnibus non faciunt. Non enim hoc perfectionis est, sed necessariæ rectitudinis. *Dei enim voluntas sanctificatio nostra est* quam omnes in baptismo acceptam seruare possunt & debent. Dei voluntas est, vt eius mandata faciamus. *Hæc est charitas Dei, vt mandata eius custodiamus, & mandata eius grauia non sunt.* Quid est diuinam Scripturam, & vniuersa Dei mandata corrumpere, peruertere, inania & irrita reddere, si hoc non est? 1. Thess 4. 1. Ioan. 5.

II. *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

HAnc quoque Scripturam nefariè corrumpit Caluinus, & pactum atque conditionem à Christo appositam audacissimè conuellit, quia talem conditionem suæ soli fidei iustificanti ex diametro repugnare videbat. *Venia* (inquit) *quam nobis dari petimus, ab ea quam præstamus aliis non dependet: sed hoc modo ad remittendas omnes offensas hortari nos Christus voluit, & simul absolutionis nostræ fiduciam quasi impresso sigillo melius ratam facere.* Hæc ille. Vult homo impius charitatem proximi & mutuam ignoscentiam non aliquam aliè conditionem remissionis peccatorum necessariam, sed eam tantum hortari nos Christum quasi ad certam notam filiorum Dei, vt in sequentibus magis explicat, quam hic *sigillum impressum* vocat. Cæterum sequentia statim Christi verba aliam illam cantilenam canere coëgerũt. Ad illa enim sequentia verba, *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis debita vestra*, ita scribit Caluinus *Non alia lege ad veniam nos admittit Deus, nisi fratribus ignoscimus quicquid in nos peccauerint.* Hæc ille. Si ergo lex hæc est sine qua Deus non remittit peccata, profectò obligat aequam necessariam conditio; & venia à Deo danda dependet ab ea quam hominis præstamus, nec nuda tantum est aut sigillum aliunde factæ aliunde remissioni accedens, sed vna causa sine qua non fit remissio, & ad illam faciendam difficultas: de qua non est exhortatio tantum ex parte Christi, sed plenè præceptum, vt alibi frequenter inculcat. *Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem.* Notanda est hæc perpetua hæreticorum tergiuersatio, qua omnes scripturas deprauãt quæ nostram stabilem fidem iustificantem faciunt. Reluctatus est Caluinus quantum & quàm diu potuit. Sed in proxima euidentia, euidentia veritatis conflictus, veritatem profiteri, quæ ipsi contradicere cogitur,

Pactum à Christo positum conuellit Caluinus.

Ignoscentia mutua ad remiss. peccat. necessaria.

Caluinus sepissime refutat.

Ioan. 15.

Hæreticorum tergiuersatio.

17. Tu

17. *Tu quum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem laua.*

IEiunium hoc loco à Christo ab hypocrisi reuocatum, mirabili metamorphosi, ad victus moderationem à lautitiis & deliciis reuocatam transfert Caluinus. Sic enim in hæc verba scribit. *Non iubet Christus simulare lautitias, nec indulget delicias in vnguentis & vestitu, sed simpliciter nos hortatur ad tenendam moderationem, in qua nihil sit vel nouum vel affectatum: ac si diceret ita ieiunijs vacandum esse, vt in consueta vitæ ratione nihil mutemus.* Hæc ille. Ieiunium definit, victum moderatum & consuetam vitæ rationem tenere, nihil in ea mutando. Quod autem iubet Christus, *faciem vngere, & caput lauare*, hoc nec ad victum nec ad vestitū pertinet, vt somniat Caluinus, sed tantum ad externum corporis cultum, in quo nihil mutare nos Christus vult. Ieiunium autē si nihil nisi moderationem victus significat, vt Caluinus cæteríque hodie hæretici volunt, ergo Apostoli & discipuli Christi moderationem victus non tenebant, quia Christum sequentes *non ieiunabant sicut discipuli Ioannis* frequenter. Ergo & Paulus quum inter cæteras tribulationes & exercitia dicit, *In ieiunijs multis*, intelligendum est dixisse: Multoties moderatum victum tenui, aliàs verò & frequentius in lautitiis & deliciis vitā egi. Ergo Prophetæ & Doctores illi Antiocheni, *qui ieiunantes & orantes imposuerūt manus Paulo & Barnabæ*, intelligendi sunt tunc quidem moderationē victus tenuisse, & de consueta vitæ ratione nihil mutasse, aliàs verò lautitiis & deliciis ac genio indulsisse. Sed nihil est Caluiniana doctrina aut absurdius aut impudentius. Vide plura in Prompt. Catholici parte Quadragesimali, in feria 4. Cinerum.

Ieiunium Caluino, victui moderatum.

Luc. 5.

2. Cor. 11.

Act. 13.

18. *Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.*

HÆc etiam Christi verba arrodit Caluinus. Sic enim scribit. *Quòd ieiunijs mercedem à Deo promittit Christus, impropria locutio est, vt supra de precibus dictum est. Ieiunium enim per se opus medium est, non autem ex eorum genere quæ Deus requirit & probat, vt sunt eleemosynæ.* Hæc ille. Scilicet quæ hæreticorum placitis in Scriptura repugnant, impropriè dicuntur. Sed quum Christus eisdem verbis ieiunio mercedem promittat, quibus antea precibus promiserat; manifestum est non minus propriè hoc loco Christum loquutum esse quam

Ieiunium opus Deo gratum.

quàm in alio loquutus fuerat; & ieiunium inter opera pietatis quæ probat, & à nobis requirit, nõ minus posuisse quàm preces & eleemosynam. Quum Christus dixit de suis discipulis, *Quando sponsus auferetur, tunc ieiunabunt*, nónne apertè docet ieiunium à se probari atque requiri, adeóque in genere iuberi? Est quidem ieiunium per se medium opus nisi ad honestum aliquem finem referatur. Sed inter alios fines vnus hic est, quem Caluinus hoc loco prætermittit, vt in Dei cultum atque obsequium assumatur. Disertè enim testatur Scriptura Deum ieiunio coli. De Anna prophetissa quæ Christum paruulum in templo confitebatur, dicit Lucas. *Non discedebat de templo ieiunijs ac obsecrationibus seruiens Deo die ac nocte.* Vtitur verbo λατρεύουσα, quod propriè significat cultum soli Deo debitum. Vide Prompt. Cath. Dom. infra Oct. Natiu. Domini, text. 2. Tenenda interea Christi doctrina manifestas, ieiuniis à Deo mercedem reddi, ideóque opus esse mercede dignum & Deo gratum: nec impropriè Christum loqui, sed loquendi formulas optimè tenuisse: impium verò esse Caluinum, qui Christum impropriè loqui docere præsumit.

Matth. 9. 15.

Luc. 2.

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidũ erit. Indulget hoc loco Caluinus stomacho suo, & Catholicam doctrinam taxandi libidini. *Quod* (inquit) *hinc colligunt Papistæ pollere ratione & prudẽtia homines, vt libera sit illis boni & mali electio, friuolum est.* Equidem qui vnquam Catholici in his verbis hoc collegerint, necdum inuenire potui. Sed esto: fuerint tales qui ad id quod rectissimæ fidei erat, hanc scripturam tametsi minus aptè accõmodauerint, sicuti doctissimos Patres facere solere suprà annotauimus. Quare friuolum erit? Neque enim Christus (ait Caluinus) *quæ facultate prædti sumus hoc loco disserit, sed quo modo nos ambulare oporteat, vt scilicet in certum aliquem scopum simus intenti.* At quõ hoc ipsum ambulare vt decet, & in certum scopum actiones suas dirigere, facultatẽ huiusmodi necessariò præponat ac requirat, qua liberè & cum electione id fiat (nisi cum bruta quæ electione carent, aut ambulare vt decet, aut in certum aliquem scopum suas actiones dirigere, cõtra omnem humanam ac diuinam sapiẽtiam dicere velit Caluinus) profectò Christus, qui effectum hic docuit, causam quoque eius effectus, fontem & originem designasse negari non debet. Imò addit Caluinus. *Humanæ vitæ cursum ideò tenebrosum esse docet Christus, quia nemo sibi rectum finem proponat, sed omnes sibi ad malum cupidè sectandum indulgeant.* Si omnes

Libera boni electio.

ita facere, & neminem sibi rectum finem proponere Christus docet, quare duo membra Christus posuit, vnum eorum *quorum oculus simplex & totum corpus lucidum erat*, alterum eorum *quorum oculus malus* seu vitiosus, *& totum corpus tenebrosum?* An non Christo diserte contradicit Caluinus, qui non nisi vnum membrum agnouit, non nisi totum corpus tenebrosum, & nullum corpus lucidum, quia omnis oculus malus & nullus simplex est? Sic videlicet Christi doctrinam Caluinus exponit, vt Christo manifestè contradicat, vt vnam doctrinæ Christi partem de oculo simplici & toto corpore lucido, falsi arguat.

Caluinus Christo contradicit.

Subiungit adhuc Caluinus. *Fateor quidē naturā ingenitam esse hominibus rationem qua discernant inter vitia & virtutes: sed ita peccato vitiatam esse dico, vt ad singulos passus deficiat. Interea non sequitur quin tenebras sibi sponte accersant homines.* Hæc ille. Cæterum si sic peccato vitiata est ratio, vt ad singulos passus deficiat, quare Christus sub conditione ponit, *Si oculus tuus malus est*, & non potius definitè ac generaliter affirmat, *Quia oculus tuus malus est*, vel, *Quia oculi omnium hominum mali sunt?* Sic enim generalis illa humanæ naturæ viciatio quam Caluinus ponit, ex huiusmodi propositionibus aliquo modo consequi posse videretur. Nunc autem Christus sub conditione loquens satis innuit nec omniū oculos malos ac corpora tenebrosa esse, nec quorum tales oculi sunt necessariò, sic esse, sed cōtingenter liberaq; cuiusque electione. Quod magis confirmatur ex eo quod Lucas cap. 11. Christū adiecisse cōmemorat. *Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.* Perspicuè enim docet, in hominum potestate esse, vt rationis ingenitæ lumen à peccati tenebris coërceant. Quod autem Caluinus humanæ rationi hoc tantum tribuit vt discernat inter vitia & virtutes, & arbitrandi libertatē habeat, spōtéque feratur in id quod discernit faciendum; nihil adhuc amplius hominibus tribuit quàm brutis, quæ & discernunt paruulos suos ab alienis, noxa ac domestica ab extraneis dominos suos, habi. acula. ua, denique pascua bona à malis, spontéq; circa hæc omnia nō coactè feruntur. Naturæ autem per peccatū corruptio quòd peccandi libertatē non auferat, vide prolixè disputatū in opere nostro de Iustificatione lib. 2.

Ratio humana in singulis nō peccat.

24. *Nemo potest duobus Dominis seruire.*

PEstilentem doctrinam & Christi verbis aduersa fronte contrariam tradit hoc loco Caluinus, vt peccandi necessitatem

ſitatem & mandatorũ Dei impoſſibilitatẽ perperuò tueatur. Sequitur quippe ex hac Chriſti doctrina, eos qui Deo ſeruiũt, nec diabolo nec carni ſeruire poſſe, ideoque à ſeruitute & neceſſitate peccati immunes eſſe, atque ita veram legis obedientiam, qua ſoli Deo ſeruitur, in hac vita reperiri. Vidit hoc Caluinus, & Chriſti propterea doctrinam contaminandam ſibi eſſe exiſtimauit. Ait ergo. *Verum quidem eſt, fideles ipſos nunquam ita in ſolidum addictos eſſe Dei obſequio, quin retrahantur ſubinde vitioſis carnis cupiditatibus. Sed quia gemunt ſub hac miſera ſeruitute, ſibiq; diſplicent, nec aliter carni ſeruiunt, quàm inuiti & reluctantes, non dicuntur duobus Dominis ſeruire, quia proinde probantur eorum ſtudia & conatus Domino, ac ſi illi integram obedientiam præſtarent.* Hæc ille. Ait fideles ſeruire carni, & miſeram ſeruitutem ſeruire; ſed quia inuiti ſeruiunt, id eſt, iuxta Caluinum *neceſſariò, propter vitiatam naturam quæ ad ſingulos paſſus deficit*, vt ſuprà dixit, ideo nõ ſeruire duobus Dominis. Totus hic ſermo aut Chriſto aperè contradicit, aut implicat contradictionem in adiecto. Si enim fideles ſeruiunt Deo & ſeruiunt carni, Deo autem & caro duo ſunt Domini, vtique aut duobus Dominis ſeruiunt, quod fieri poſſe negat Chriſtus, aut carni non ſeruiunt, ſed ſoli Deo. Cæterum Paulus apertiſſimè docet pios ac fideles non ſeruire carni, ſed legi Dei. *Mente* (inquit) *ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati.* id eſt, mea ſuperior ratio, tota voluntas mea atque intellectus legi Dei ſeruit: carne autem, id eſt, inferior appetitus meus ſeruit legi peccati, id eſt, malis concupiſcentiis afficitur ac ſubiicitur, quibus ſemper animus reluctatur. Deinde ſeruire carni, eſt ſecundum carnem ambulare. Atqui Apoſtolus dicit. *Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini.* Fideles ergo, vt Deo viuant, non ſeruiunt carni. Dicit D. Petrus. *A quo quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt*, Fideles ergo Caluiniani ſi carni ſeruiunt, à carne ſuperantur, & ſecundum carnem ambulant. Dicit Chriſtus. *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* Sic qui facit opera carnis ſeruit carni. Fideles ergo Caluiniani ſi carni ſeruiunt, opera carnis faciunt, *quæ qui faciunt, regnum Dei non poſſidebunt.* Dicit iterum B. Paulus. *Neſcitis quoniam qui exhibetis vos ſeruos ad obediendum, ſerui eſtis eius cui obeditis, ſiue peccati ad mortem, ſiue obeditionis ad iuſtitiam?* Fideles ergo Caluiniani ſi ſeruiunt carni, exhibent ſe ſeruos ad obedientiam ei, & ſerui ſunt peccati ad mortem. Non exhibent ſe ſeruos, ait Caluinus, *ſed inuiti & reluctantes ſeruiunt.* Sic qui-

Studium & conatum bonum, ſed ineffacem ponit Caluinus.

Rom. 7.

Rom. 8.

2. Pet. 2.

Ioan. 8.

Gal. 5.

Rom. 6.

dem ille loquitur, sed aliter nos Scriptura docet, neminem seruire peccato nisi volentem, & qui seipsum seruũ exhibet. Quod vnicus ille Dei sermo probat: *Perditio tua ex te Israel*, id est, ex tua propria & praua voluntate. Denique si inuiti & reluctantes seruiunt, fortior est diabolus quàm Christus. Quòd enim reluctantur, ex Christi gratia est; quòd seruiunt, ex diabolo est. Sed credimus Scripturæ dicenti. *Maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo est. Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eum.*

Osee 13. 9.

1. Ioan. 3.

IN MATTHÆI CAP. VII.

I. *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

QVVM hęc Christi verba, de Dei iudicio, iuxta omnium Patrũ & totius hactenus Ecclesiæ iudicium intelligi debeant, superbus Caluinus reiecto expresse Patrũ iudicio, hæc verba sic exponit, *Quod Chrysostomus & alij quidam* (sunt autẽ omnes ad vnũ in hunc locum interpretes Hilarius, Hieronymus, Augustinus lib. 2. de serm. Domini, Euthymius, Theophylactus, & cæteri) *ad futuram vitam ista restringunt, coactũ est. Quemadmodũ enim minatur Esaias prædæ futuros qui alios prædati fuerint, ita intelligit Christus non deferre vindices qui homines iniquos & maledicos simili virulentia & rigore puniant.* Atqui pro constanti Patrum hoc loco doctrina respondé, nec de virulentis & maledicis Christum hic loqui, sed tantummodo de iudicio temerario vel vsurpato vel maleuolo, quod totũ absque maledicentia & virulentia externa solo animo exerceri potest, solétque frequentius; nec hæc iniqua iudicia ab hominibus puniri solere, quũ aut vix hominibus innotescant solo animo inclusa; vel si innotescãt, puniri semper aut non possunt malis quia deest facultas par pari reddendi; aut certè non debẽt pijs quia iubentur à Christo nõ *resistere malo, sed vincere in bono malum.* Iuxta Caluinum ergo hoc loco Christus doctrinam traderet aut planè humanã atque vulgatem, docens quid impij homines facere solent seipsos vindicãdo; aut Christianæ charitatis præceptis contrariam, docens suos vt homines maledicos atque iniquos simili virulentia ac rigore puniant. Quorum hoc à nullo pietatis magistro doceri debet, illud Christo cælesti magistro penitus indignum est. Locus ex Esaia prolatus nihil ad rhombum facit, nisi hoc valeat argumẽ-

SS. Patrũ expositio defenditur.

Caluini expositio aut profana aut impia.

mentum: Deus aliquādo minatur pœnam temporalē impiis, ergo hoc in loco non loquitur de pœna futuri seculi. Sed vnus Paulus docere Caluinum debuit, quo sensu Christus dixerit, *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Ille enim de hoc temerario & vsurpato ac etiam maleuolo iudicio disputans, ait: *Mihi pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humanō die: sed neq; meipsum iudico. Qui autē iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus, &c.* Prohibet omne humanum iudiciū, quia expectandū est diuinum, manifestè docens, eos qui hic temere iudicant, à Deo rigidè iudicandos: iuxta illud Iacobi: *Iudiciū sine misericordia ei qui non fecit misericordiam*, id est, qui fratres suos iniquè iudicauit. His accedit, quòd iniqui aliorum iudices in hac vita ab aliis non semper, imò rarissimè iudicantur. Dei ergo iudicium tales subibunt. Hoc ita euidens est, vt ipse Caluinus dissimulare non potuerit. Quare subiungit. *Quòd si cessabunt homines, vt pœnam effugiant in mundo, qui damnandis fratribus nimis intenti fuerunt, non tamen effugient iudicium Dei.* Hæc ille. Quare igitur Chrysostomum & alios Patres, qui ad Dei iudicium in altera vita ista restringūt, de sensu coacto coarguit; nisi quòd petulans hæreticus & veteres Patres contemnere, & Christi verba insulsissimo ductus argumento peruerare voluit?

1. Cor. 4.

Iac. 2.

Caluini petulantia & singularis.

15. *Attendite vobis à pseudoprophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.*

Titillauit hic locus Caluinum vehemēter, & perstrictum se sentiens, in hæc verba prorumpit. *Nimis putidi sunt Papistæ, qui conflandæ nobis inuidiæ causa illam Christi vocem procaciter iactant; à pseudoprophetis cauendum esse: ac suis clamoribus efficiunt, vt imperiti causa incognita temere à nobis abhorreant.* Et paulò pòst. *Nimis improbè Christi mandatum abrogant Papistæ, qui iniecto falso metu miseras animas ab inquisitione deterrent. Sit igitur hoc primum, eos qui trepidando incognitam doctrinam respuunt, vel fugiunt, peccare hoc & minimè ex Christi mandato facere.* Hæc ludit ille, vt oues Christi à trepidatione & metu lupi reuocet, ad inquisitionem nouæ doctrinæ adducat. Nihil quippe magis displicet lupo, quam trepidatio ouium; & quòd tam celeriter fugiunt ab eo. Atqui Christus Pastor noster fugere

Caluinus lupū agit.

Ioan. 10. docuit à lupis non cum illis disceptare. *Oues* (inquit) *Pastorem sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequantur, sed fugiunt ab eo.* Atqui (inquit Caluinus) *iudicium de pseudoprophetis à fructibus eorum facere iubet Christus. Inquirenda igitur & discutienda doctrina eorum est, non ipsi fugiendi sunt.* Hæc ita tum lupus ille, hæreticorũ patrocinium egregiè

Caluinus hæreticorum patrocinatur.

suscipiens. Cæterum Christus ad Apostolos quidem & magistros Ecclesiarum hæc verba dicit, *ex fructibus cognoscetis*, vt illi in eos diligenter inquirant, *Oues autem* & simplicem populum *fugere* iubet, nõ inquirere. *Imo* (inquit Caluinus) *discretionis spiritu, vbi opus est, nunquam destituuntur fideles, qui modo sibi diffisi, & proprio sensu valere iusso, totos se illi regendos tradunt.* Atqui meminisse Caluinus debuit discretionem spi-

Discretio spirituum non est donum populare.

rituum non esse vulgare donum aut fidelibus commune, sed paucorum, iuxta illud Pauli, *alij discretio spirituum, alij genera linguarum.* Deinde hoc donum discretionis spirituũ esse proprium magistris & doctoribus Ecclesiarum. *Non enim omnes Prophetæ, non omnes Doctores*, quorum est de doctrina iudicare. Tertiò iudicium quoddam discretiuum esse sanè penes fi-

1. Cor. 12.

deles circa ea quæ sunt fidei, sed hoc iudicium in generali tantùm esse, non in particulari. Nempe vt facilè discernant, an doctrina quæ affertur, noua sit, & præter eam quam acceperint: vt sic eam fugiant ac detestentur: sicut Paulus ad Gal. 1. & Ioan. epist. 2. docuerunt. Non autem vt doctrinam in particulari ex causis & fundamentis suis examinẽt, vt sic proprio

Gal. 1. *Præter id quod accepistis. Ioã. Si quis hãc doctrinam non affert.*

iudicio discutiant, quid verũ, quid falsum sit: quod proprium est Ecclesiarũ magistris, vt in prima de fide controuersia factum vidimus. *Conuenerũt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc.* Act. 15.

Addit adhuc Caluinus. *Interea meminerimus ad verbum Dei exigendas esse omnes doctrinas: & ideo in iudicandis pseu-*

Euasio de verbo Dei impertinens.

doprophetis fidei analogiam dominari. Hæc quidem vera sunt, sed nec verbum Dei sola Scriptura est, vt hic Caluinus accipit; nec hoc verbum Dei vulgus fidelium tam exactè intelligit, vt de quauis noua doctrina ex verbo Dei atque ex causis & fundamentis suis iudicare possint; denique fidei analogia dominatur, quatenus nulla noua doctrina recipienda est, quæ analogiæ fidei, id est, receptæ iam & approbatæ in Ecclesia fidei repugnet; quod contra omnes nouas doctrinas adeóque Caluinum ipsum fortissimum argumentum est. Adeò volens esse legis Doctor nescit quæ loquitur, neque de quibus affirmat, eúque hæc euasio de verbo Dei planè impertinens.

Addit tertiò Caluinus. *Deinde spectandum est quid Deus Prophe-*

prophetis suis verbique ministris iniungat: quia inde fidelitas facilè dignosci poterit. Sed hoc totum & quid sit Pastoris officium, non oues ipsæ & vulgus fideliũ, sed alij Pastores & tota Pastorum communitas, vel maximè Princeps ipse Pastorum, Christi in terris Vicarius, iudicare & cognoscere debet. Alioqui nulla esset in Christi Ecclesia sacra Hierarchia, sed planè prophana & ethnica anarchia. Sed exemplo rem illustrare Caluinus vult. *Quemadmodum, exempli gratia, si nobis proponimus quæ Paulus in Episcopis requirit, sola illa descriptio ad damnandam totam Papatus colluuiem sufficit, quia videtur data opera Papales sacrifici contrariam ideam velle exprimere.* Dixit, & abiit. Nam post tam atrocem calumniam in vniuersam Catholicæ Ecclesiæ Hierarchiam, ne vno quidem verbo in particulari docet, quomodo descriptio Episcopi Paulina violata sit. Cauillator impotẽs calumniæ suæ simpliciter assertæ credi vult. Descriptio Apostolica Episcopi in eo fortasse à Catholicis Episcopis negligitur, quia non est nunc amplius Episcopus *vnius vxoris vir*, sed cælibem vitam agit. Sic opinor. Nam & sic ad illum Apostoli locum garrit Caluinus: cui ad eundem locum respondimus.

Caluinus criminator generalis.

In Antidotis Apostolicis.

21. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.*

QVum hæc Christi verba pro bonorum operum ad salutem necessitate euidentissime faciant, nec Caluinus vllo honesto fuco ea eludere se posse cerneret, veritatem tamen ipsam agnoscere noluit, sed totis ingenij viribus reluctans ita demum scribit. *Facere voluntatem Patris, nõ tantum significat philosophicè vitam & mores suos ad virtutum regulam formare, sed etiam credere in Christum, sicut habetur Ioan. 6. 40. Nõne ergo his verbis excluditur fides, sed quasi principium statuitur unde reliqua fluant.* Hæc ille, callidè & astutè multa venena non tam apertè fundens quàm clanculum instillans. Primum I. enim *Philosophicè ad virtutum regulam mores formare*, nihil prorsus ad hunc locum pertinet, neque hoc est *facere voluntatem Dei Patris*. Sed facere voluntatem Dei Patris est facere quæ præcepit nobis Deus Pater in diuinis Scripturis suis, & propter Deum illa facere, non ea facere quæ Philosophi in suis ethicis disputarunt solo virtutis amore. Sed voluit impius Caluinus omne bonorum operum studiũ, quod Christus

Impostura Caluinana.

hic imprimis commendat, quasi humanam tantum & Philo-
2. sophicam iustitiam traducere. Deinde quod addit, *facere voluntatē Patris.* hoc loco significare, vt credamus in Christū, quia 6. Ioan. dicit Christus; *Hæc est voluntas Patris mei qui misit me, vt omnis qui videt Filiū, & credit in eum, habeat vitam æternam*, duplicitet falsum, & pariter fallaciter dictū est. Christus enim hoc loco, facere volūtatem Patris ab ipso credere manifestè distinguit, & de iam credentibus loquitur. (*Quomodo enim invocabūt* dicentes, *Domine, Domine, in quem non crediderunt?*) vt non solum credant, non solum per fidem suam Dei nomen profiteantur dicētes, *Domine Domine, in nomine tuo prophetauimus*, sed etiam præterea faciant voluntatem Patris, id est, bonis operibus operā dent. Nā idcirco eos qui voluntatem Patris non fecerunt, manifestè statim vocat, *operarios iniquitatis.* Deinde Christus Ioan. 6. ver. 40. nō dicit nos facere voluntatem Patris credendo (tametsi hoc verum sit) nec de facienda volūtate Patris omnino loquitur, sed ait, voluntatē Patris in hoc esse, Deúmque in hoc suam facere voluntatē, *vt omnis qui credit, habeat vitam æternam*, vbi vnā causam salutis æternæ posuit, sicuti hoc loco aliā ponit. Totum autem hoc à Caluino fallaciter & per insignē impostura ita dicitur, vt simplici lectori insinuet, fidei necessitatem, non autem bonorum operum, à Christo inculcari. Quod adhuc eius conclusio magis manifestum facit, qua dicit *fidē his verbis non excludi*: quod sanè de toto Christi sermone verū est, quia præsupponitur à Christo, & iam credentibus loquitur
3. Christus. In illis tamen verbis, *facere voluntatem Dei Patris*, de quibus nunc disputat Caluinus, fides non intelligitur nec includitur, quod insinuare voluit Caluinus, quum addit *fidem hic quasi principium statui vnde reliqua fluant.* Verum sanè hoc est de toto Christi sermone: *Nō omnis qui dicit mihi Domine Domine*: hoc ipsum enim est credere in Christum & fidem habere: & hæc omnium bonorum operum radix ac fundamentum est. Sed non est hoc verum de illis verbis, *Qui facit voluntatem Patris mei*, quæ nunc tractat Caluinus. In his enim verbis non statuitur fides, sed statuitur mandatorum Dei obseruatio ad salutem necessaria. *Facere enim voluntatem Dei Patris*, est facere & obseruare ea quæ Deus iubet, vt suprà ostensum est. Ita Caluinus quia aperto marte tam illustrem doctrinam, quam nullo modo humiliter amplecti & credere voluit, impugnare non potuit, cuniculos egit, vt veritatem subuerteret.

Volūtatem Dei facere, quid. Rom. 10.

24. Omni-

24. *Omnis qui audit verba mea & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam supra firmam petram.*

QVum hæc etiam verba ad pietatis studium ac diuinæ legis obseruantiam penitus necessariam perspicuè faciant, & non tantum credere (quod hic Christus vocat *audire*, vtique non aure corporis, sed aute cordis) sed & *facere* doceant, Caluinus totum ad vnicam fidem trahit. Sic enim hæc verba exponit. *Perinde est ac si dixisset veram demum esse fidem, quæ profundas habet radices in corde, & serio constantique affectu quasi fundamento nititur vt tentationibus non cedat.* Hæc ille. Qui Caluini portentosam doctrinam, *de vnica pio-rum fide*, quam semel acceptam amitti non posse sustinet, & de eius radicibus planè immotis legerit, facilè intelligit Caluinum hoc loco per firmam petram, super quam fundata domus nullis tentationibus deijcitur, nihil aliud intelligere, quam *specialem suam fidem electis propriam*, quam nullis difficultatis tentationibus vtcumque sæpius agitatam conuelli, aut loco moueri posse præsumit. Christus autem vt in præcedenti sermone, sic in ista similitudine, (quam idcirco subiunxit, vt præcedentem doctrinam magis illustraret) per eum qui audit, credentem; per eum qui facit, mandata Dei custodientem sic intelligit, vt qui vtrumque hoc facit, eum demum super firmam petram suam domum ædificare doceat; id est, firmum atque immobile salutis ac status sui fundamentum habere, quod nullæ tentationes deijciant. Aedificari ergo supra firmam petram, non est solam fidem radicitus tenere, (hanc enim habet qui audit Christi verba & non facit ea) sed est fidem habere *in charitate radicatam & fundatam*, vel *quæ per dilectionem operatur*, vt Apostolus disertè docuit. Hæc contra insidias hæreticas rectè intelligenda & diligenter tenenda sunt.

Operum bonorum necessitas.

Instituc. l. 3. cap. 2. num. 9. & seqq.

Ephes. 3. 17. Gal. 5. 6.

IN MATTHÆI CAP. VIII.

2. *Domine, si vis, potes me mundare.*

VVM hæc verba cõtra certitudinem fidei de præsenti salute & futura gloria, quam omnibus suis & precibus & actionibus adesse volunt Caluinistæ, manifestè faciant (hic enim leprosus sine vlla tali certitudine, imo dubitanter loquens quoad Christi voluntatẽ de se in particulari, mundatur tamen à Christo, & optatam

Certitudo Caluiniana refellitur.

sanitatem consequitur) aduersus hoc argumentum sic cauillatur Caluinus. *Quòd sub conditione loquitur hic leprosus, Domine, si vis, non pugnat cum ea fidei certitudine quam Deus in precibus nostris exigit. Neque enim plus sperare debet homines quàm Deus promittat. Leprosus autē nullo Dei oraculo vel promissione certior factus erat quidnā facturus erat Christus.* Hæc ille, cui vno verbo respondeo, nec ipsos Caluinistas aut vllos fideles vllo Dei oraculo vel promissione certiores factos esse, quidnam illis in particulari facturus sit Christus. Leprosus iste non dubitauit in genere de Christi bonitate, magis quàm de potentia, (alioqui Christum non rogasset) sed quia in particulari nullam promissionē acceperat, sicuti nec alius quispiam in verbo Dei accepit, propterea propter suam indignitatem merito dicit, & nos omnes dicere debemus. *Domine, si vis*; certitudine illa Caluiniana, tanquam impia præsumptione, prorsus reiecta.

4. *Vade, ostende te sacerdoti.*

ARroganter hoc loco contra Catholicos insurgit Caluinus his verbis. *Christus mittens leprosum ad sacerdotem, ritus in lege præscriptos vsque ad tempus abrogationis seruare iubet. Quod hinc confessionis suæ legem eliciunt Papistæ, in eo sunt insulsi. Lepram allegoricè volunt esse peccatum: Sacrificos autem quos Papa inaugurat, spiritualis lepræ esse cognitores. Vt demus in lege sacerdotibus hanc potestatem ideo datam esse vt sciret populus totam suam munditiem eiúsque iudicium pendere à sacerdotio, impiè tamen hoc ad se rapiunt sacrifici Papales. Quicquid enim honoris datum erat antiquis sacerdotibus, nunc vnus Christus sibi vendicat.* Hæc ille. Sed quicquid homo impius contra præsentes Catholicos deblaterat, hoc totum in doctissimos & antiquissimos Patres redundat; quos huic hæretico meritò opponemus. S. Chrysostomus ita scribit. *Corporis lepram purgare, seu verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare, Iudæorum sacerdotibus solis licebat. At verò nostris sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ sordes non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Hæc ille. Vide Bedam libro quinto cap. 68. in Luc. & Augustinus qq. Euangel. libro 2. quæst. 40. Vnica ratio quam adfert Caluinus, ex ipso Caluino refellitur. Si enim *quidquid honoris antiquis sacerdotibus datum erat, vnus Chri-*

Papistarū nomine antiquissimos Patres Caluinus taxat.

Sacerdotes peccata purgant. De sacerdotio lib. 3.

Caluinus à seipso refutatur.

Christus sibi vendicat, & tamen illis hanc potestatem daram fuisse Caluinus agnoscit, *vt sciret populus totam suam mundiciem eiusq; iudicium pendere à sacerdotio*: profectò falsum erit quod postea hoc loco Caluinus subiungit,& omnes hodie hæreticorum scholæ sustinent, *ex Christi mandato suum peccatoribus mundiciem pronũciare Euangelij ministros.* Iam enim inuenit ipse Caluinus, non vnum Christum sibi vendicare quicquid honoris antiquis sacerdotibus datum erat, sed omnes Euangelij sui ministros hoc honore, idque ex Christi mãdato, gaudere, quòd suam peccatoribus munditiem pronunciant:qui sanè honor antiquis sacerdotibus *in figura* tantum datus erat, circa lepræ mũditiem pronunciandam. Cæterum non vnum Christum omnem sacerdotalem honorem sibi vendicare, sed pro sua dignatione & perpetua Ecclesiæ suæ conseruatione, sacerdotibus Euangelicis magna ex parte impartiisse, tota SS. Patrum antiquitas contra impiũ Caluinum docet. Vide illorum verba in Promptuar. Catb. in nom. in Albis. Vnus Chrys. apertissimè loquitur. *Pater* (inquit) *omne iudicium dedit filio: sed hoc totum video à Dei filio sacerdotibus traditum.* Hæc ille. *Libr. 3. de sacerdotio.*

26. *Vt quid timidi estis modicæ fidei?*

OBseruatione dignum est hoc loco, agnoscere necessariò Caluinum *quemlibet timorem non esse fidei contrarium, nec fidei defectum non quolibet timore coargui, sed ea formidine quæ conscientiæ pacem turbat, vt non recumbat in Dei promissiones.* Hæc enim confessio certitudinem fidei, quam perpetuò docet, adeo refellit, vt propterea in Institutione sua, horatam hanc doctrinam accuratius pertractat, certitudinem quam ponit omni timore vacuam ab omni trepidatione & dubitatione liberam statuat, lib. 3. cap. 2. Quem etiam finem Scripturas omnes quæ ad timorem nos hortantur, egregiè deprauat, & nihil aliud quàm reuerentiam filialem docere disputat. Vide opus nostrum de Iustificat. lib. 8. c. 26. & 27. Sanè idem Caluinus sibi cõtrarius infrà de mulier quæ fluxum patiebatur. *Quia videns quòd non latuit, ve-trémens, & cecidit ad pedes Iesu*; dicit Caluinus, *quòd trepidatio fidei contraria fuit, & excusatione carebat.* Sic ctat Scripturas Caluinus, non ex sacra veritate quam illæ dunt, sed prout ipsi & causæ præsenti commodum est. *Certitudo fidei Caluinianæ refellitur.* *Ad Luc. cap. 8. vers. 47.*

I N

IN MATTHÆI CAP. IX.

6. *Quòd filius hominis potestatem habet dimittendi peccata in terra.*

VENENVM hic suum inspergit Caluinus his verbis. *Hæc potestas longè alia est quàm quæ Apostolis mandata fuit, & quæ hodie funguntur Ecclesiæ pastores. Non enim tam remittunt ipsi quàm remissa testantur, dum iniunctam sibi legationem promulgant.* Hæc ille. Cæterum Apostolis datam fuisse à Christo potestatem, vt verè peccata remitterent, & eadem potestate fungi hodie Ecclesiæ pastores, contra Caluinum demonstratum vide in Promp. Cath. dom. in Albis. Sed & infrà ad Ioan. cap. 20. dabitur hac de re contra Caluinum disputandi locus amplissimus. Vers. 23.

21. *Dicebat intra se, Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero.*

QVia ex hoc loco probant luculenter Catholici reliquias Sanctorum veneratione mereri, & per eorum contactum Deum virtutes operari, quod in Prompt. Cathol. Dom. 23 post Pentec. aliqua ex parte nos ostendimus, multũ contendit Caluinus vt hoc nobis tam illustre argumentum eripiat. Primùm disputat rem vtcunque laudabilem in exemplũ trahi non debere. *Quòd* (inquit) *mulier cogitat, si modò tetigerit Christi vestem, se protinus fore sanam, singularis quidam fuit Spiritus sancti impulsus, neque ad communem regulam trahi debet. Scimus quàm proteruè ludat superstitio in stulta & inconsiderata æmulatione sanctorum. Atqui simiæ sunt non imitatores, qui singulare aliquod exemplum absque Dei mandato, & proprio magis sensu quàm Spiritus directione vsurpãt.* Hæc ille, factum quidem laudans, sed quod ab aliis imitandum non est, quia singularis in eo fuit Spiritus sancti impulsus. Sed primùm vnde probat Caluinus, aut quis illi dabit singularem hunc fuisse Spiritus sancti impulsum, id est, huiusmodi vt rem ex sua natura vitiosam & superstitiosam, neque in exemplum trahendam, in illa tamen muliere fecerit laudabilem? Supponit quidem hoc Caluinus, sed non probat. Deinde etiamsi singulari Spiritus sancti impulsu illa mulier sic cogitasset, quia nouum illud sanitatis consequendæ experimen-

timentum erat, quomodo probat Caluinus ad communem regulam trahi non debere, quum illius cogitationis fidem & sententiam Christus tam illustri miraculo remunerauerit? Sed Caluinus suum ipsius paralogismum refutabit, qui in hoc ipso capite de duobus cæcis visu donatis, quorum fidem valde imperfectam & mancam censet, à Christo tamen remuneratam sic concludit. *Tametsi hic beneficium duobus exhibitum narratur tamen ex Christi dicto. Iuxta fidem vestram fiat vobis, generalem elicere doctrinam conuenit, nos modò ex fide precemur, nunquam in votis nostris repulsam passuros.* Hæc ille. Si ergo illorum fides Caluini iudicio imperfecta (de qua in sequentibus plura dicemus) beneficium optatum à Christo impetrans, generalem doctrinam facere potest, vt & nos ex fide precantes semper exaudiamur; quanto magis huius mulieris cogitatio à Spiritus sancti singulari impulsu profecta, generalem quoque doctrinam faciet, quòd similes piorum cogitationes circa Sanctorum reliquias similia beneficia à Christo impetrabunt? Deinde supra cap. 8. ad verba Centurionis dicentis Christo, *Tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Hinc*, ait Caluinus, *colligi potest generalis regula, certitudinem salutis nostræ ex verbo Dei petendam esse.* Quàm rectè hoc colligat Caluinus, hic non disputamus, sed quam facilè generalem regulam ex vno Centurionis facto colligat, ostendimus. At huius mulieris factum non secus fuit à Christo remuneratum quàm illud Centurionis. Ex eo igitur & nos, imò Catholica iam dudum Ecclesia generalem doctrinam optimo iure collegit. Quare impius Caluinus nec iam nimis hoc suum commentum obtrudit, quum & hanc huius mulieris cogitationem per se laudabilem fuisse, & similes piorum cogitationes Deo semper placuisse, à tot imò seculis tota Ecclesia Catholica iudicauerit, & experientis innumeris probauerit. Hæc igitur prima cauillatio, nullius momenti est. Quare & ipse Caluinus eam suspectam habens, ipsum mulieris factum exagitat, & cogitationē hanc non ex aliquo Spiritus sancti impulsu, sed à zelo inconsiderato emanasse disputat. Ait enim. *Quòd in veste hæsit potius quam vt se illi sanandam precibus offerret, fortè zelo inconsiderato paululum à via deflexit.* Ecce audet præsumptuosus heluetius factū illud inconsiderati zeli arguere, quod Christus ipse ita approbauit vt sanitatem confestim illi concesserit. Sed addit pro aliqua præsumptionis suæ ratione. *Præsertim quum paulò pòst ostendat dubitanter & perplexo animo id tex-*

Caluinus à seipso refutatur.

Mulieris à Christo sanata fides defenditur.

tentasse. Sed hoc est apertè & perfricta fronte Euangelio contradicere. Nam & Christus ipse hoc eius factum ex fide perfectum fuisse affirmat, dicens: *Fides tua te saluam fecit:* & sanitas confestim ex hoc facto consecuta (vt Marc. 5. & Luc. 8. euidentissimè constat) ex optima & firma fide eam hoc cogitasse, Christique vestimentum tetigisse, manifestè demonstrat. Quod autem postea tremens accessit ad Christū, vt Marcus & Lucas narrant, non id fecit propter aliquam dubitationem, aut animi perplexitatem, circa primum illum fimbriæ contactum; sed quia Christo interrogante, *Quis tetigit vestimenta mea?* & adhuc *circumspiciente vt videret eam quæ hoc fecerat,* cœpit timere ne offendisset ita furtim tangendo, & furtiuam sanitatem consequendo. Quare (vt est apud Lucam) *videns mulier quia non latuit tremens venit, & procidit ante pedes eius, & ob quam causam tetigerit eum* (vbi suam cogitationem & factum aperuit) *indicauit coram omni populo, & quemadmodū confestim sanata sit.* Cui statim Christus dixit. *Filia, fides tua te saluam fecit. Vade in pace.* Quid clarius, quàm prioris facti fidem à Christo laudatam & præsenti sanitate remuneratam fuisse? præsentem autem tremorem huius mulieris postea accessisse, non quòd aliqua dubitatione factum prius tentauerit, sed quòd facti sui rationem coram omni populo indicare coacta fuerit? Quod sanè Christus studio fecit, vt sancta illa eius cogitatio, factumq; fide ac religione plenum, publicè innotesceret: & vt omnes astantes doceret, quantopere factum tam religiosum illi placeret: eadémque opera tum illos tum omnes fideles moneret, simili fide ac religione etiam ea quæ minima sunt Christi ac sanctorum eius prosequi ac venerari. Impius tamen Caluinus totam hanc historiam Euangelicam corrūpere maluit, quàm superbam ceruicem suam Catholicæ fidei circa Sanctorum venerandas reliquias submittere. Quare adhuc addit, & omnem mouet lapidem vt tam celebre argumentum Ecclesiæ Catholicæ è manibus extorqueat. *Iam verò vt demus hoc illa à Spiritu fuisse dictatum, manet tamen fixa regula, fidem nostram priuatis exemplis huc & illuc circumagi non debere: quia Dei verbo penitus affixam esse oportet, iuxta illud Pauli Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* Cui stolidæ cauillationi facilè respōdetur. Auditus fidei est verbum Dei, sed prædicatum ab Ecclesia, vt tota Apostoli eo loco disputatio manifestè demonstrat, nosque alibi accuratè ostendimus. Prædicatio autem Ecclesiastica hoc semper tenuit,

Reliquiarum veneratio.

Sancto

Sanctorum reliquias esse ex fide venerandas: plurimisque experimentis sensit talem ex fide veneratione multa à Deo beneficia impetrasse, sicut hæc mulier Euangelica impetrauit. Quare hoc exemplo fides nostra huc illuc non circumagitur (sectæ Caluinianæ aliisque sectis hæreticis omnibus hoc proprium est, vt *ventis nouæ doctrinæ* homines huc illuc *circumferant*) sed in solida Ecclesiæ Catholicæ fide, quæ *columna & firmamentum veritatis est*, firmissimè solidatur. Deinde huius mulieris Euangelicæ exemplum, priuatum exemplum non est, quasi in angulo gestum, vel incerta fide relatum, aut obscurè commendatum, sed publicum & celeberrimum in ipsa scriptura Euangelica à tribus Euangelistis diligenter commemoratum: & iam à Christo Domino non solum præsenti sanitate remuneratum, sed & publica interrogatione quasique inquisitione facta propalatum & commendatum. Denique ita celebre & publicum hoc exemplum est, vt aliquot posteà seculis eius memoriam perpetuo miraculo Deus honorare & commendare voluerit, vt videre est apud historiæ Ecclesiasticæ authores Eusebium lib. 7. cap. 14. Sozomenum lib. 5. cap. 20. & Nicephorum lib. 6. cap. 15. Scelerata impietas est, & aperta ad atheismũ via, aliquod exemplum in diuinis Scripturis commemoratum & commendatum, tanquam priuatum reiicere: quum non solum dicta sed & facta Christi, vel à Christo commendata, quid facere & vitare debeamus, nos doceant.

In definitione contr. Vbiquitarorum, lib. 2. cap. 10. sect. 5. & lib. 6. cap. 2. sect. 10. Ephes. 4. 1. Tim. 3.

22. *Confide filia.*

VEllicat hic rursum & modis omnibus infirmare contendit hoc hæmorrhoissæ factum proteruus Caluinus. Ait enim ad hæc verba. *Fidei imbecillitas hoc verbo arguitur. Nisi enim vitiosa esset trepidatio, non eam corrigeret Christus iubendo vt animum colligat.* Nihil est hoc hæretico præfractius. Quod in singularem fidei in hac muliere laudem atque commendationem dixit Christus, hoc ille ad fidei eius reprehensionem trahit. Christus enim dicens, *Confide filia*, & confestim adiungens, *Fides tua te saluam fecit*, manifestissime voluit illo verbo eius fidem singulariter commendare. Quid est enim, *Confide filia*, nisi, Esto bono animo filia? Et quare iubet esse bono animo? *Quia* (inquit) *fides tua te saluam fecit*, id est, quia fides tua, qua me retigisti, mihi tantopere placet, tam firma & valida ac sancta fuit, vt illa te sanauerit,

Caluinus præfractè Christo cõtradicit.

uerit, vt propter illam tuam fidem, non propter simplicem contactum, sanitas tibi restituta fuerit. Propter hanc fidem tuam, per quam consecuta sanitatem es, esto bono animo. Noli metuere quòd te vocauerim, & ad facti confessionem coram tota hac multitudine compulerim. Non ad tui reprehensionem, sed ad tui commendationem hoc feci. Non vt fidei tuæ imbecillitatem corrigerem, sed vt fidei tuæ firmitatem atque præstantiam toti huic multitudini propalarem. Quis non videt hunc esse manifestum Christi verborũ sensum? Quando præcedenti cap. Christus dixit paralytico: *Confide fili; Remittuntur tibi peccata tua:* an dicet Caluinus quòd fidei eius imbecillitas hoc verbo arguebatur? An non potius eius fides disertissimè commendatur, quum statim subiungat Christus, *Remittuntur tibi peccata tua?* Nam in illis verbis, *Videns Iesus fidem illorum, synecdoche est*, ait ad illa verba Caluinus, *quia non ita respexit Christus eos qui paralyticum ferebant, quin eius quoque fidem intuitus fuerit.* Hæc ibi Caluinus. Eodem modo aduertere debuit Christum hoc loco, quum dicit, *Confide filia*, móxque adiungit, *Fides tua te saluam fecit*, antecedentem fidem respexisse, qua eum tetigit, eámque singulariter commendasse.

28. *Creditis quia hoc possum facere vobis?*

Fidei non est fiducia.

QVum fides hoc loco, de qua Christus postea subiunxit, *Secundum fidem vestram fiat vobis*, fuerit fides & firma persuasio de potentia Dei & Christi, non autem fides specialis circa promissiones Dei, aut ipsa fiducia, quam solam hæretici volunt esse fidem propriè dictam, conatur hoc loco Caluinus hanc totam historiam Euangelicam more suo deprauare. *Quæri* (inquit) *potest an de potentia Dei & Christi persuasum esse sufficiat, vt quispiam sit fidelis. Hoc enim sonant verba, Creditis me posse facere?* Móxque respondet. *Atqui ex alijs scripturæ locis patet notitiam potentiæ fore inanem vel frigidam, nisi de voluntate certi simus.* Hoc quidem ille audacter dicit, nullam interea probationem afferens. Sed eadem facilitate negamus in vllis Scripturis certitudinem de voluntate Dei requiri vt aliquis sit fidelis, sed contrà ad fidei naturam sufficere vt ea omnia credat quæ Deus credenda reuelauit. Obiicit adhuc sibi Caluinus quod necessariò replicandum videbat. *Christus tamen eorum responso contentus, ipsorum fidem quasi numeris omnibus absolutam laudat. Respondeo* (inquit

(inquit) *quum priùs Dauidis filium confessi sunt, de gratia aliquid apprehendisse. Nam hoc titulo redemptorem gentis suæ, bonorumq; omnium authorem ornabant. Ipse ergo de sua potentia quærens altius percontatur an seriò credant.* Hæc ille. Respondeo vocem illam, *Miserere mei fili Dauid*, fidei quoque vocem fuisse, qua profitebantur se agnoscere eum pro Messia ex semine Dauid. Hanc fidem Christus magis explorare voluit, dicens: *Creditis quia hoc possum facere vobis?* i. An sic me verè filium Dauid & Messiam inuocatis vt serio credatis me posse hoc facere quod petitis? Non dicit, *Creditis quia hoc faciam vobis*, sed quia *hoc possum facere vobis*, manifestè docens fidem propriè dictam non esse fiduciam circa ea quæ vult nobis Deus præstare, sed esse assensum mentis firmum circa omne verum de Deo credendum: quale imprimis est omnipotentia eius. Docet igitur Christus ad fidem quod attinet, id propriè requiri, vt potentiam eius credamus, de spe ac fiducia nihil interrogat. Hanc enim disertè professi sunt, misericordiam eius implorando. Nemo enim orat, nisi qui sperat: & nemo misericordiam flagitat, nisi ab eo quem misericordem & benignum esse confidit. Vide hæc eius disputata in Prompt. Cath. dom. 18. post Pent.

36. *Misertus est eis, quia erant vexati & iacentes sicut oues non habentes pastorem.*

INdulget hic iterum suo stomacho ac libidini Caluinus, & in Ecclesiæ Catholicæ hierarchiam debacchatur, his verbis. *Eadem hodie in Papatu cernitur vastitas, qui tamen refertus est titularibus pastoribus. Immensa est enim eorum colluuies, qui sub nomine Clericatus plebem deglutiũt. Porro quum tam sint canes, non tamen eos pudet suam hierarchiam sonare. Sed audienda vox Christi, quæ pronuntiat nullos esse pastores qui non sunt operarij: vagas & dispersas esse oues quæ Euãgelij doctrina in Dei ouile non congregantur.* Hæc ille. Cæterum non est hoc interpretem agere, sed putidum calumniatorem, nec Scripturas interpretari, sed ad libidinem, & pruritum maledicendi Scripturis abuti. Interim quæ Caluinus mendaciter effingit, in ipsum Caluinum veraciter retorquentur. Eadem enim Christus hic in Pharisæis diuinæ legis corruptoribus describit, in Caluinismo cernitur vastitas, qui tamen refertus est titularibus Ministris. Immensa est Caluinistarum colluuies, qui sub nomine Euangelij plebem deglutiunt, Ecclesias vastant, animas perdunt, regna subuertunt. Porrò quum sint

Calumnia contra clerum in Caluinum retorquetur.

lupi rapaces, fures ac latrones, non tamen eos pudet Ministerium suum Euangelicum fouare. Sed audienda vox Christi, & seriò audienda, nullos esse Pastores vbi non sunt operarij: operarij autem *quos Deus mittit in messem suam* (quod Caluinus alto hic premit silentio) operarij (vt Apostolus loquitur) *inconfusibiles ἀνεπαίσχυντοι*, qui ita operantur vt operis non pudeat aut pœniteat postea, operarij *rectè tractantes verbum veritatis*, operarij *non adulterantes verbum Dei*. Denique operarij *non subdoli, transfigurantes se in Apostolos* & nouos Euangelistas, qualem se Caluinus profitetur. Postremò vagas & dispersas oues esse, quæ deserta Ecclesia Catholica, vnico ouili Christi, non Euangelij doctrina in ouile Dei congregantur, sed sub Euangelicæ doctrinæ titulo in varias peneque innumeras sectas distrahuntur. Catholicæ verò Ecclesiæ hoc tempore pastores non fuisse penitus canes mutos, nulli melius quàm in Gallia Caluinistæ nosse & meminisse possunt: quos ita vocales in primariis regni illius vrbibus senserunt, vt hoc vno maximè post Deum medio, ab illius nobilissimi Regni diademate depulsi & abacti per annos quàm plurimos fuerint; nec nisi sub pelle Catholico regnent, qui hactenus ibi regnarunt.

2. Tim. 2. 15.
2. Cor. 2. 17.
2. Cor 11. 13.

IN MATTHÆI CAP. X.

2. *Primus Simon qui dicitur Petrus.*

Petri primatus.

PETRI supra cæteros Apostolos primatum hic locus manifestè docet. Neque enim vel ætate vel vocatione primus erat, sed in vtroque Andreas eum præcessit; deinde à tribus Euangelistis Matthæo hîc, Marc. 3 Luc. 6. qui Apostolos ordine recensent, semper primus ponitur, aliorum Apostolorum ordine non seruato. Nam hîc quidem Andreas, apud Marcum Iacobus secundo loco ponitur. Rursum vt Marcus narrat, hoc demum tempore *imposuit Christus Simoni nomen*, vt vocaretur Petrus, id est, Caput: hoc inquam tempore quo 12. Apostolos designat; vt eodem momento de capite vicario prospiceret quo de membris. Tergiuersantur hic hæretici, & grauiter hoc argumento ferunt. Beza cæteris audaciór, in Annotationibus in hunc locum, suspicatur hoc vocabulum, *Primus*, ab aliquo additum. Sic enim scribit. *Quid si hoc vocabulum ab aliquo additum est, qui Petri primatum vellet stabilire?* Hæc est hæretica audacia sibilis explodenda & anathemate digna, qui

Beza, audacia.

ipsorum

ipſorum hæreſibus repugnant, è Scripturis expungere. Quo ſemel admiſſo, nihil erit in Scripturis ab hæreticorum corruptione tutum. Addit homo impudens, vt aliquam dicti ſui rationem adferat, *nihil ſequi quod cohæreat*: quaſi nõ cum vocabulo *Simon*, &c. apertiſſimè cohæreat. Sed voluit ad omnem impudentiam frõtem perficere. Addit adhuc, *in hoc ordine nihil myſterij latere, quia idem ordo apud omnes Euangeliſtas in reliquis Apoſtolis nõ obſeruatur*. Reſpõde quoad reliquos hoc verum eſſe, & ideirco in illis paritatem inde optimè oſtendi. Sed quum omnes in ſolo Petro ordinem ſeruent, vt primo ſemper loco ponatur; manifeſtũ fit, in illius ordine ac loco myſterium eſſe, & primatus ſignificationẽ. Proſequitur Beza. *Sed & apud Paulum Gal. 2. Iacobus Petro præponitur, vt planè ſint ridiculi qui volunt hoc argumento tyrannidem Antichriſti confirmare*. Hæc ille, ridiculo maximè argumento vſus. Paulus ad Gal. 2. nullam facit ex inſtituto Apoſtolorum commemorationem, ſicut tres Euangeliſtæ, vbi primo ſuus locus debebatur; ideóque ordinem non ſeruat, ſed eum primo loco ponit qui primus illi occurrebat, & qui primus illi dexteras ſocietatis dederat, Iacobus videlicet Hieroſol. Epiſcopus quẽ primò conuenerat, vt patet Act. 11. qui eum poſtea ad Petrum & Ioannem ſocios ſemper indiuulſos adduxit.

Beza eauillationes refutatur.

Ver. 18.

Caluinus hunc locum aſtutius exagitat. *Primum*, inquit, *inter Apoſtolos fuiſſe Simonem Petrum libenter fatemur. Sed quod inter paucos homines valuit, ad totum orbem extendere nulla ratio patitur*. Hæc ille inſulſiſſimè. Si enim paucorum Apoſtolorũ debuit eſſe primus aliquis, & ſchiſmatis tollendi cauſa caput, à quibus tamen diſſenſionis aut ambitionis periculum non erat; quanto magis diffuſa per totum orbem Eccleſia vnum eſſe caput oportet, ne inter tot capita fieret diſſenſio, & omnia vaſtaret ambitio? Addit Caluinus. *Adde quod qui primus numeratur non ideo protinus inter ſuos collegas Dominium habet*. Cui reſponde, primatum Petri & ſucceſſorum eius non eſſe Dominiũ temporale & imperioſum ſuper reliquos paſtores, ſicuti *qui maior eſt inter gentes, dominantur eorum*, ſed eſſe poteſtatem ſpiritualẽ & Eccleſiaſticam componendi & definiendi ea quæ de fide & moribus in dubiũ vocantur. Concludit Caluinus. *Iam vt omnia illis quæ poſtulãt, à Petro demus, donec impios & ſacrilegos apoſtatas Petri ſucceſſores eſſe probent, eius dignitas nihil ad Romanam Sedem*. Hæc ille. Sed conuitium hoc ac maledictum eſt, non argumentum. Sic ſolent hæretici; quum argumenta deficiunt, ad

Caluini cauillationes refelluntur.

Matt. 20. Vide infra ad eadem verba.

conuitia diuertere, in quibus se multò plus valere norunt quàm in argumentis. De Primatu Petri ex Scripturis Euangelicis perspicuè & copiosè demonstrato, vide operis nostri de Princip. fidei Doctrinal. lib. 6.

22. *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.*

Versionis nouitas affectata.

VAnus Erasmus, & post eum Beza, vertunt hic, *Qui sustinuerit*: & Marc. 13. vbi vulgatus interpres vertit, *Qui sustinuerit*, illi vertunt, *Qui perseuerauerit*, quum in Græco textu vtrobique idem sit verbum, ὁ ὑπομείνας: videlicet vt vulgatam versionẽ quasi Ioannes ad oppositũ quoquo modo reprehenderent. Nam Beza ad Matth. cap. 24. ver. 13. vbi eadem sentẽtia hic repetitur, versionem vulgatã (quam ipse sequutus est Marc. 13.) apertè reprehendit, dicens non ὑπομένειν, sed ἀνεκκλήτως perseuerandi virtutem significare. In quo lectoris imperitia turpiter abutitur. Ipsa enim lexica græca pluribus exemplis docent ὑπομένειν non minus propriè & frequenter perseuerantiam significare quàm patientiam.

38. *Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus.*

Versionis Bezanæ ineptia.

THeodorus Beza circa horum verborum receptissimam versionem, omnes hactenus interpretes corrigit, & nodum in scirpo quærit, vt aliquid in Catholica disciplina arrodat. Illud, *Qui sequitur me*, ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, vertit, *Qui sequitur me à tergo*. Et causam addit. *Sic* (inquit) *interpretatus sum, quia quum non satisfecerit Euangelistæ verbum* ἀκολουθεῖν *sequi, sed addendum aliquid præterea iudicarit, hoc quoque putauimus necessariò exprimendum, quod à vetere interprete & ab Erasmo fuit neglectum. Multi enim se Christum sequi dicunt, quum illi soli sequantur qui à tergo sequuntur, id est, qui illum verbo suo præeuntem possunt ostendere. Quare qui Deum colunt cultu à se excogitato, intelligant sese non sequi Christum, sed illi præire velle.* Hæc ille, varios religiosorũ in Ecclesia Catholica ordines, aut etiam mortificationes voluntarias taxans, qualem cultus priuatim excogitatos; nullum autem Dei cultum probans, nisi qui in verbo Dei scripto expressè mandetur: hoc enim est *Christum verbo suo præeuntem posse ostendere*. Solent enim hæretici ex industria pestifera sua venena obscurius porrigere, vt à suis quidem optimè intelligantur, ab orthodoxis

Hæreticorum consuetudo.

doxis verò non ita facilè deprehendantur. Sed vulgatæ versionis emendatio, quam ille tam necessariam putat, planè ridicula est. Primum quia qui alium sequitur, non nisi à tergo eum sequi intelligi potest. Deinde quia græcum illud ὀπίσω non significat propriè à tergo, sed pòst seu retrò, quomodocunque id fiat, vt Matth. 16. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum*: ὀπίσω μου. Vbi ipse Beza non aliter vertit: & Lucæ 9. vbi eadem verba tum Græcè tum Latinè habentur, Beza vertit, *Si quis vult me sequi*, prorsus omittens illud, *retro me*, vel post me, sicut hoc loco noster interpres facit, eo quòd facilè aduertit, *venire post Christum*, vel *sequi Christum*, penitus idem valere. Ita quam aliis impingit culpam, patrauit ipse. Denique non ὀπίσω, sed ὀπισθεν apud Græcos *à tergo* significat, sicuti de muliere hæmorrhoissa Matth. 9. *Veniens retrò*, & à tergo, προσελθοῦσα ὀπισθεν, tetigit fimbriam vestimenti. Rursum Marc. 5. ἐλθοῦσα ὀπισθεν, *Venit in turba retrò*, vbi Beza vertit, *Venit in turba à tergo*. His quippe in locis quia de locali situ & propriè Scriptura loquitur, sicuti & Matth. 15. de muliere Chananæa, *Clamat post nos*, ὀπισθεν ἡμῶν, verbum ὀπισθεν locum habet, quod retrò & à tergo significat. Sed in loco præsenti aliisque suprà annotatis, quia non de locali situ aut motu, sed metaphoricè Scriptura loquitur, & de sequela affectuum & motum, non nisi ridiculè diceretur. *Qui non accipit crucem suam & sequitur me à tergo*, quod vulgatus interpres, & ipse Erasmus vtcumque nouitatis cupidissimus, propterea dicere noluerunt.

Beza committit quod in alijs culpat.

Iam verò *sequi Christum præeunte verbo*, cõmentum Bezę est, absque Dei verbo: vbi nõ videt cæcus hæreticus, quod in tota Ecclesia audet reprehẽdere, in eo seipsum peccare. Nullum enim Dei verbũ profert aut proferre potest, quo probetur eos Christũ non sequi, nisi qui iuxta verbũ Dei scriptum Christum sequuntur. Sed nec religiosorũ ordines, nec voluntariæ fideliũ mortificationes, cultus sunt à seipsis excogitati: sed vel ab Ecclesiæ supremo Pastore, vel à propriis cuiusque pastoribus vbi Christiana disciplina rectè seruatur, quos audire, & quibus obedire Dei verbũ nos iubet, expressè approbari. Cæterum quid sit hoc loco Christum sequi, & tollere vnumquemque crucem suã post Christum, pulchrè explicat D. Basilius in Regulis fusius disputatis. *Vt Christum* (inquit) *sequamur, prius oportet nos ipsos abnegare. Nihil autem est aliud sui ipsius abnegatio, nisi summa rerum omnium quæ superioris oblitio, atque à suis ipsius voluptatibus recessio.*

Sequi Christũ iuxta scriptum verbum.

Ad interrog. Christum sequi quid.

Moral. in Iob lib. 35. cap. 8. In quem etiam sensum Gregorius. *Semetipsum abnegat, qui calcato typho superbiæ, ante oculos esse se à se alienum demonstrat.* Bezam autem cum suis Christum nullo modo sequi, his verbis docet Augustinus: *Christum non sequitur, qui non secundum veram fidem & disciplinam Catholicam Christianus est.* De serm. Domini in monte lib. 1. cap. 9. Vide Leonem Magnum sermone 9. de Quadragesima.

IN MATTHÆI CAP. XI.

22. *Si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.*

CALVINVS hoc loco quia pro contingentia rerum & humanarum actionum libertate (quam ille tollere vult, posita fatali quadã actionum nostrarum necessitate, propter ineuitabilem Dei de singulis tum prouidentiam tum præordinationem infallibilem) hæc verba facere videbat, legitimum eorum & germanum sensum peruertit, ad alias considerationes animum lectoris auocans. *Christus*, inquit, *nõ disputat quid præuiderit Deus futurum de ijs vel illis, sed quid facturi fuerant alteri, quatenus ex re ipsa percipi poterat, & ad communem humanæ mentis captum sermonem accommodat.* Hæc ille. Similiter infrà verba Ver. 23. Christi de ciuitate Sodomis, eodem modo peruertit. *Humano* (inquit) *more Christus loquitur: non autem ex cælesti adyto profert quid præuiderit futurum si Sodomitis Prophetam aliquem misisset.* Hæc ille. Sed hoc nihil aliud est quàm verba Christi mendacij arguere: vult enim quod Christus futurum dixerat, si miracula in vno & prædicatio in altero loco facta fuisset, hoc reuera non futurum fuisse: nec Christum hoc præuidisse, sed quod possibiliter & fortè futurum erat, humano more coniecisse. Quo semel posito, & illud quoque quod Christus subiecit de grauiori pœna & condemnatione in die iudicij ciuitatum illarum quàm Tyri & Sidonis aut Sodomorum, secundum Caluinum inane terriculamentum erit, quia non de eo quod futurum erat præuidit, sed humano more quantum rei indignitas postulare videbatur, Christus loquutus est. Quare hac relicta apertissima verbi Dei corruptela, quæ ex his Christi verbis veræ ac solidæ theologiæ

Christi verba mendacij arguit Caluinus.

glæ documenta deduci possunt, breuiter annotabimus. *Documenta theologica.*

Primum id erit, quòd Deus propter scientiam suam infinitam, quæ non pendet ab existentia obiecti sicuti nostra, præuidet & præscit etiam quæ futura non sunt, sed fieri poterant: non quidem scientia visionis, qua solum actu futura præsciuntur à Deo, & de qua loquitur Augustinus epist. 101. in fine, & epist. 107. & lib. de prædest. sanct. cap. 14. & Prosper in Epist. ad Augustinum illi libro præfixa, negantes Deum præscire quæ futura non erant, ad ea videlicet vel punienda vel remuneranda, quo sensu Pelagiani volebant parvulos non baptizatos damnari propter mala præuisa, quæ, si vixissent, facturi erant, itémque paruulos baptizatos morientes saluari propter bona opera præuisa quæ facturi erant, sed scientia simplicis intelligentiæ: quæ etiam est non entium, sed possibilium esse. Quæ quidem notitia in solo Deo ita perfecta est, vt per hanc solam sufficienter talia cognoscat si ponerentur in actu. Sic Christus hoc loco scientia sua diuina, sed simplicis intelligentiæ, clarè videbat Tyriorum & Sodomorum non possibilem tantum, sed & verè futuram pœnitentiam, si apud eos miracula facta fuissent. Sic Dauidem Sauli tradendum esse si maneret Celiæ, Deus interroganti Dauidi prædixit, quod tamen eo abeunte non euenit. Sic dicitur Prophetæ, si apud alias gentes prædicaret, fore vt ab illis audiretur. Vide Gregor. de Valentia in 1. p. D. Tho. q. 14 puncto 5. q. 2. & Ludouicum Molinam q. 14. art. 13. disp. 43. *1. Prætentia in Deo rerum non futurarū.* *1. Reg. 23.* *Ezech. 3.*

Secundum documentum, quòd increduli Iudæi prædicanti & miracula faciente Christo ideo non crediderunt, quia credere noluerunt. Peccauerunt enim isti grauius quàm Tyrij & Sidonij, quod ex grauiori condemnatione constat. Peccatum autem esse, & voluntarium non esse, pugnantia sunt. Vide Molinam q. 14. art. 13. disp. 10. *2.* *Pag. 49.*

Tertium ex hoc loco documentum, quòd cum æquali Dei auxilio alius interdum conuertitur, alius non conuertitur: de quo vide eundem q. & art. eisdem, disput. 12. Quæ enim auxilia gratiæ apud Iudæos istos non valuerunt, eadem apud Tyros & Sidonios valitura fuisse Christus affirmat. *3.* *Pag. 55. & 57.*

Quartum documentum, quòd inter auxilia gratiæ, quibus ad credendum homo excitatur, miracula veluti suasiones externæ computantur. Quod etiam ex oratione Apostoli Act. 4. & ex effectu prophetandi quem Paulus describit 1. Cor. 14. colligi potest. Vide eundem Molinam q. & art. eisdem, disput. 32. *4.* *Pag. 234.*

5. Quintum documentum, quòd hæc & alia auxilia gratiæ specialia Deus non cõferat pro ratione vsus liberi arbitrij præuisi aut futuri, nec ad illos omnes Euangelij prædicatores mittit quos ad fidem conuertendos præuidit, sed salutis media pro suo solo beneplacito disponit: quod idem ex his verbis docet Molina q.23.art.4.& 5.disp.1.membro 4. & S. Augustinus in libro de bono perseuerantiæ, cap.9. Pag. 118.

6. Sextum documentum, quòd ex loco conuincitur certa futurorum etiam liberè contingentium in Deo prouidentia, & electorum quidem prædestinatio atque electio gratuita, reproborum verò reiectio iusta: quod in eodem vide Molina q.14 art.13.disput.49. Postremò documentum, quòd isti Tyrij & Sidonij reuera fuissent conuertendi (vt Christus diserte dicit) si virtutes ibi factæ fuissent, nec propter defectum efficacis gratiæ (quæ per illa miracula fuisset efficax, propter liberi arbitrij consensum quem illa miracula cum auxiliis gratiæ indubiè elicuissent, vt Christus docet) sed propter defectum miraculorum, & aliorum mediorum, quæ iustè Deus illis subtraxit; alia tamen multa illis faciens quæ eos promouebant ad salutem (ait in hunc locum Corn. Iansenius) non fuisse conuersos: de quo etiam vide Molinam q. & art. citatis disput.38.pag.239. 7.

21. *Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.*

ARrodit hunc locum Caluinus, quia manifestè videbat ex eo conuinci, non in sola vitæ mutatione & resipiscentia, quam illetotam pœnitentiæ rationem esse vult, sed in operibus quoque pœnalibus pœnitentiam propriè versari. Ait igitur, vt textum penitus peruertat. *Pœnitentia hic ab externis signis describitur, quorum tunc solẽnis vsus erat in Ecclesia Dei, non quòd in hanc partem insistat Christus, sed quia se ad vulgi captum inflectit.* Vult bonus Caluinus pœnitentiam hic à Christo describi, non qualis esse debeat, sed qualis tunc in more illius populi erat; nec hanc pœnitentiæ formam à Christo vel vrgeri vel commendari, sed tantum quid fieri soleat, historicè commemorari. Denique nõ ipsam pœnitentiam, sed signa quædam eius externa notari. Hæ sunt Caluini speculationes, vt cilicium à suis humeris auertat, & omne pœnale opus à pœnitentiæ ratione remoueat. Cæterum pœnitentiam hic describi non à loci illius consuetudine, nec ab eo quod solet fieri, sed ab ipsa eius natura, & ab eo quod debet

Pœnitentia actus pœnalis.

fieri

fieri, perpetua in Ecclesia Catholica praxis ostendit, quæ suos pœnitentes huiusmodi operibus pœnalibus exercuit: de quo lege Cyprianum serm. 5 de lapsis, & lib. 3. epist. 16. August. hom. 50. cap. 5. & in Enchirid. cap. 70. Gregor. M. hom. 34. in Euang. & Curæ pastor. part. 3. admonit. 31. Theodoretum in epitome diuinorum decret. cap. de pœnitent. Chrysost. hom. 21. ad pop. Ant. Neque verò opera pœnalia signa tantum externa sunt, sed propriij fructus, operáque propria pœnitentiæ. Sic enim ad huiusmodi exhortans Ioan. Baptista dixit. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*, quales fecerunt Niniuitæ, Ionæ 3. *Et vidit Deus opera eorum*, &c. quales fecit Dauid, *laborans in gemitu suo, & lauans per singulas noctes lectum suum.* Addit adhuc Caluinus. *Scimus non exigi pœnitentiam à fidelibus tantum ad paucos dies, sed vt se in ea meditanda assiduè vsque ad mortem exerceant. Atqui non necesse est quotidie sacco vestiri & cinere.* Hæc ille, non distinguens quotidianam iustorum pœnitentiam (quæ *in perpetua supplicationis humilitate subitur*, vt scribit August.) ab alia ex magnis peccatis resurgentium laboriosa vel etiam solenni pœnitentia, vt à Patribus vocatur atque distinguitur: ab August. maximè homilia 27. ex 50. & homil. 50. cap. 9. de Symbolo ad Catech. lib. 1. cap. 6. & Epistol. 104. Origen. homil. 3. super Leuiticũ. Quemadmodũ igitur quidã hodie hæretici propter perpetuum Dei cultum ad quem omnes tenentur, nullos volunt esse speciales dies festos ad eum destinatos: sic hic Caluinus propter quotidianam omnium etiam in hac vita iustorum pœnitentiam, graviorem illam & magnis peccatoribus necessariam, qualem hic Christus describit, eludere vult. Subiungit nihilominus, *interiorem istam pœnitentiæ professionem in sacco & cinere, tunc locum habere, quum ex graui aliqua defectione ad Deum homines conuertunt.* Quibus in verbis videre potuit, quæ de pœnitentia quotidiana prius excepit, nihil prorsus ad locum præsentem facere. Sed ambiguus & vafer hæreticus nec facere potuit quod liquida rei veritas illi extorsit, nec dicere tamen voluit quod tota veritas dicendum postulauit, aut à fatis inspergendis fallaciis ac venenis abstinere. Pessimè quippe illum hic locus habuit vbi pœnitentia describitur, non in sola vitæ mutatione aut qualibet anteactæ vitæ displicentia, sed *in cilicio & cinere*, id est, in graui & luctuosa & laboriosa pro peccatis satisfactione, durisque & acerbis pœnitentiæ luctibus.

Luc. 3.

Psalm. 6.

Homil. 27. ex 50. & hom. 50. c. 4. & 6. de Ciuit. Dei lib. 22. cap. 22. & epist. 108.

Caluini vafricies.

25. *Abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis.*

QVum hæc Christi verba de superbis & de humilibus doctissimi in Ecclesia Patres hactenus intellexerint, August. serm. 8. de verbis Domini, Gregor. Moral. lib. 17 cap. 9. & Hilarius in com. in hunc locum, vt in Prompt. Cath. in festo S Mathiæ ostendimus, ad quos etiam accedit Chrysost. hom. 39. in Matth. vnus Caluinus, quia de numero talium paruulorum nec erat, nec esse voluit, vult omnino Christum per *Sapientes notare viros doctos ac magnos sine vlla vitij notatione, pauperes verò ignobiles ac viles personas sine vlla virtutis nota.* Nempe vt locum faceret textoribus suis, coriariis, sartoribus, tonsoribus, & id genus alijs plebeijs planéque indoctis hominibus, qui noui Euangelij Caluiniani præcipui præcones per Galliam, hoc Belgium, & Angliam erant. Rationem adfert, *quia etiam superbi ac feroces aliquãdo ad Apostolica munera à Deo vocantur*, quod ex Pauli exemplo probat. Cæterum nec Paulus quum adhuc Saulus esset, ex mera superbia & ferocia talis erat, sed, vt ipsemet profitetur, *zelator paternarũ traditionum, & ex ignorantia peccans*, nec qualemcumque illam suam ferociam factus Apostolus retinuit, sed in alium virum conuersus paruulus erat; nec denique magis contra superbos quàm contra doctos hoc exemplum facit, quum Paulus in lege Moysaica ante conuersionem doctissimus fuerit, *ad pedes Gamalielis institutus*, vt ipse Paulus profitetur. Tenenda igitur veterum Patrum salubertima expositio, & nouella reiicienda Caluini corruptio.

Paruulos ac humiles non fert Caluinus.

IN MATTHÆI CAP. XII.

26. *Si Satanas Satanam eijcit, aduersum se diuisus est.*

QVVM hæc prima Christi responsio ad illam Pharisæorum blasphemiam, quòd in principe dæmoniorum dæmonia eiiciebat, locum habeat in illa dæmoniorum eiectione quæ vera & efficax est, & qua inuitus dæmon ab homine pellitur, non autem de ficticia illa cessione qua per collusionem quandam eiici se dæmones etiam aliorum dæmonum opera interdum patiuntur, aut fingunt potius, de qua disputat S. August. in lib. 83. qq. q. 79. Caluinus fictitiam hanc & illusoriam dæmonis eiectionem

Catho-

Catholicæ Ecclesiæ tribuit, quando per exorcismos dæmones eiicit, vel inter reliquos minores ordines exorcistas constituit. *Exorcismi* (inquit) *in Papatu nihil aliud sunt, quàm ridiculi quidam & fictitij Satanæ contra seipsum conflictus.* Et paulò post, explicans illa verba, *Filij vestri in quo eiiciunt*, ait. *Non dubito quin veteres exorcistas notet, quorum tũc vulgaris erat ista apud Iudæos, qui invocato Dei nomine dæmones fugabant. Postea Papistæ, ne sua conditio inferior esset, illos æmulati sunt in creandis exorcistis: atque hoc modo simiarum simiæ fuerũt.* Hæc ille, ipsum ordinem exorcistatum in Ecclesia irridens, & in exorcismi cæremonia quæ baptizandis adhibetur, non eiectam dæmonis eiectionem, sed fictitiam fieri, & Satanæ contra seipsum conflictũ docens. Ita planè sicut Christum Pharisæi, sic ille Ecclesiam accusat, quòd opera Satanæ Satanam eiicit. Sed hac in re veteres hæreticos sequitur, imò superat Caluinus. Pelagianos qui in paruulis peccatũ originale negabant, & cõsequenter in potestate dæmonis illos esse agnoscere nolebant, ex ipsa exorcismi cæremonia refutat Augustinus. Cæremoniam penitus improbare non audebant Pelagiani, audet Caluinus. In illa tamen cæremonia fictitiam esse dæmonis eiectionem aiebãt Pelagiani, sicut hic ait Caluinus. Ita enim de illis scribit Augustin. *Ipsa Ecclesiæ sacramenta quæ in prisca traditionis auctoritate cõcelebrat, vt ea isti quamuis paruulis existiment simulatoriè potiùs quàm veraciter insint, non tamen audeant aperta improbatione respuere; ipsa inquam Ecclesiæ sacramenta satis indicant paruulos à patre etiã infantissimos per gratiam Christi de diaboli seruitio liberari. Suscepto enim quòd in peccatorum remissionem non fallaci, sed veri mysterio baptizantur, etiam priùs exorcizatur in eis & insufflatur potestas contraria, cui etiam verbis eorum, à quibus geruntur, sese renunciare respondent.* Hæc ille. Eandem cæremoniam contra illos vrget epist. 105. *Circumstipantur sinceris & diuinarum auctoritate lectionum, & antiquitus tradito & retento firmo Ecclesiæ ritu in baptismate paruulorum, apertissimè demonstrantur infantes, & cùm exorcizantur, per eos per quos à quibus gestantur renunciare respondent, à diaboli dominatione liberari.* Hæc ibi. Idem frequenter confirmat eodem alibi vrget, de nupt. & concup. lib. 1. cap. 20. & lib. 2. cap. 18. vbi ait, *In Ecclesia toto orbe diffusa exorcizari infantes baptizandos, vt ab eis princeps mundi eijciatur foras, à quo tenebrosè tenentur vasa iræ possideantur.* Eandem cæremoniam recenset Nazianzenus orat. in sanctum lauacrum. Cyprianus lib.

De exorcismo Catholico.

Paruulorum exorcismus.

De pecc. originali lib. 2. cap. 40.

lib.4.epist.7.Ambros.lib.1.cap.5.de Sacramentis.Optatus lib. 4.contra Parmenianũ. Cælestinus epist.1.cap.12.& Leo epist. 4.cap.7. vbi dicit, *secundùm Apostolicam regulam hanc cæremoniam exerceri*; non ad imitationem exorcismorum in Iudæis,vt nugatur Caluinus.

Exorcismus dæmonum.

Porrò accepisse Ecclesiam potestatem à Deo coërcendi & eiiciendi dæmones per exorcismos, testatur tota contra impium Caluinum antiquitas. Iustinus in dialogo cum Tryphone, Tertullianus in Apologetico cap.32.in lib. de corona militis,& alibi sæpe. Cyprianus in lib.ad Demetrianem. Lactantius lib.2.cap.16.& lib.4.cap.27.& lib.5.cap.22. Denique Augustin.de ciuitate Dei lib.10.cap.12. Sed & ordinariũ quoddam officium exorcizandi dæmones in Ecclesia Catholica, olim quidem fuisse,multa Concilia testãtur, Conc.Antioch. can.10.Carthag.4.can.7.& Laodicenum can.29. Hodie autẽ vsque supereſſe, frequentia etiam nostri temporis exempla eáque recentissima docuerunt. Sed suam singularem impietatem vel in hoc maximè patefecit Caluinus, quòd Iudæorum exorcistas,tametsi ex legis præscripto eos non haberet, agnoscit tamen,eo quòd Deus vt in fœderis sui fide puróque cultu illum populum retineret, suam inter eos præsentiam variis miraculis subinde testaretur; in Christiana autem & Catholica Ecclesia vt in noui fœderis fide puróque Dei cultu nouus populus retineretur, nullos exorcistas,nulla miracula nisi fictitia vult agnoscere.Ita Iudæis magis fauet Caluinus, quàm omnibus hactenus ante Lutherum natum populis Christianis.

Caluinus Iudaizãs.

31. *Spiritus blasphemia non remittetur.*

Caluini blasphemia in Spiritum sanctũ duplex.

HOc Christi verbũ premens Caluinus,aliam in Spiritum sanctum blasphemiam depromit. Quum enim per Spiritus blasphemiam illud peccatum intelligat, *quo quis contra proprium animi sui sensum Dei donis & virtuti obtrectat, & qui destinata malitia Dei gratiã & virtutem oppugnat* (quod ei libenter concedimus, quia illa omnino erat Pharisæorum hoc loco blasphemia) mox concludit, hanc blasphemiam infallibiliter non remitti. *Mirum* (inquit) *non est, si tali sacrilegio spem veniæ præcidat Christus.* Ita aliam blasphemiam pronunciat,docens in huiusmodi peccato desperationẽ, quæ vna est contra Dei Spiritum blasphemia, eáque maxima, & accuratè docet S.Augustin.de verbis Domini serm.11. Sed sen-

tentia

rentiæ ſuæ enormitatem defendere conatur. *Durius* (inquit) *hæc quibuſdam videtur, ideoq; ad puerile cauillum confugiunt, irremiſſibile vocari, eo quòd eius venia eſt ad impetrandum difficilis.* Vocat puerile cauillum cauillator impotens, quod facile docebitur eſſe virilis & genuinus verborum Chriſti ſenſus. Quum enim in aliis illis Chriſti verbis, *Quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei*, nullo modo intelligi poſſit, *infallibiliter remittetur* (ſic enim in huiuſmodi peccato talis præſumptio docetur, vt nec peti quidem eius veniam opus ſit, eo quòd infallibiliter remittetur) ſed intelligendum eſt quòd faciliùs remittetur: ſic in iſtis Chriſti verbis, *Qui dixerit verbum contra Spiritum ſanctum non remittetur ei*, neceſſariò intelligi debet, quòd difficiliùs remittetur, non autem quòd infallibiliter non remittetur, aut penitus irremiſſibile ſit. Quare quòd Caluinus pro confirmatione ſubiunxit, *expreſsiùs loquutum eſſe Chriſtum quàm vt eius futiliter eludi queant eius verba*, futiliſſimè ab eo dictũ fuiſſe, manifeſtum nunc eſt. Non enim minus expreſsè in alio membro de futura remiſſione loquutus eſt: quã nihilominus commodè explicare vt iam diximus neceſſe eſt. Addit huic Caluinus. *Nimis etiam ſtultè ratiocinantur crudelem in Deum ſi peccatum nunquam remittat, cuius atrocitas nos omnes in ſtuporẽ rapere debet.* Atqui & alia flagitia ſunt quorum atrocitas in ſtuporem nos rapere debet, vt peccatum contra naturam, odium Dei, homicidium voluntarium, & alia quæ clamant vindictam in cælum: quæ tamen peccata ſi Deus non remitteret legitima interueniente pœnitentia, non quidem crudelis diceretur, neque ſic orthodoxi ratiocinantur, ſed bonitati & miſericordiæ ſuæ in Scripturis reuelatæ contrarium faceret.

Peccatum in Spir. S. quomodo remitti nõ poteſt.

Pergit Caluinus. *Eiuſdem inſcitiæ eſt quòd excipiunt, abſurdum fore ſi ne pœnitẽtia quidem veniam impetret.* Magna igitur fuit Eſaiæ Prophetæ inſcitia, qui ex ore Dei ſic ſcribit. *Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erũt:* ſcilicet mediante pœnitentia, de qua prius dixit: *Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere peruerſè*, &c. Sed impius Caluinus, quaſi ſophorem non theologum ageret, verbis odioſis cauſam agit, iuſtis argumentis non depugnat. Sic ſuperius, puerile cauillum, ſtultam ratiocinationem, & nunc inſcitiam vocat, quæ certiſſimæ veritatis argumenta ſunt. Nullum enim apud

Peccatum omne in hac vita remitti poteſt. Eſai. 1.

Chri

Christianos & theologos omnes certioris veritatis dogma est, & nihil apertius neque frequentius in Scripturis docetur, quàm in quibuscunque peccatis pœnitentiæ semper locum esse: & *misericordiam Dei superexaltare iudicium.* De quo lege Molinam quæst. 14 artic. 13. disput. 10.

Sed Caluinus quam nobis obiectat inscitiam aliquo fortè probabit argumento. Subiungit. *Certum est enim reprobationis signum in Spiritum blasphemia.* Sed nec probat hoc quod dicit; nec si probaret, intentum tamen conficeret. Nam signa certa reprobationis tum plura & alia esse possunt præter hoc *vnum*; tum in quo illa sunt, non semper sequitur reprobatio. Signum enim quidem & certum esse potest, quod infallibile signum non est, sed probabile tantum. In Paulo ante conuersionem multa signa reprobationis erant. Singulari tamen Christi misericordia veniam cõsequutus est. Concludit tandem Caluinus. *Sicuti fieri posse negamus, vt qui verè Spiritu regenitus est, se in tam horrendum scelus præcipitet; sic rursus tenendum est, qui exciderint, nunquam resurgere.* Hæc ille. Sed hoc est vno absurdo aliud defendere, & ex falsis principiis mendacia concludere. Caluiniana hæresis est, vnicam esse electorum fidem, eámque semel acceptam amitti non posse, quod olim Ioannianus hoc nomine hæreticus docuit. Ex illa hæresi consequitur, semel in Christo regenitum agnitam veritatem deserere non posse. Ex hoc ergo hæretico principio à contrario infert: Ergo qui semel exciderit, nunquam resurget, vbi & antecedens falsum atque impium est, & cõsequentia futilis ac vana est. Illud enim potius sequeretur, quòd agnita semel veritate, fideque & gratiæ donis acceptis, nemo ab eis excidere posset: ideóque peccatum hoc non in eos cadere qui excidunt à pietate, sed in eos qui eam nunquam amplexi sunt. Deinde etsi verum esset verè pios in tam horrendum scelus nunquam se præcipitare, id est, à pietate ad tantam impietatem non excidere, non sequitur tamen impios eò semel prolapsos resurgere non posse. Nam vt Dei gratia conseruantur pij ne tam horrendè cadant, sic Dei misericordia quomodolibet prolapsos frequenter releuat, vt innumera exempla docẽt maximè vnius Petri, quem ter Christum abnegantem, respexit tamen Iesus, & ad pœnitentiam inflexit. Luc. 22.

32. *Nõ remittetur neque in hoc seculo neque in futuro.* Purgatorij locus medius.

QVomodo ex his Christi verbis medius locus medium tempus inter hanc vitam & extremum iudicium, in quo pecca

peccata vel remittantur vel non remittantur, neceſſariò colligatur, huncq; locum purgatorium eſſe, quod Catholica credit Eccleſia, in Prompt. Catholico in die animarum latè expicuimus. Hic tamen *inſulſos* nos vocat Caluinus, *qui ex tam frigida materia ignem purgatorium accendimus*, & magiſtri ſui dictata eiſdem penè verbis repetit Beza in Annotat. in hunc locum. Caluini argumentum duplex eſt. Primum, quod per *verbum futuri ſeculi, extremũ diem notari cuiuis pateat*, id ſanè, quia nullo modo probare hoc potuit, rem ex ſe manifeſtam & cuiuis patere affirmat. Cæterum nec doctiſſimo Auguſtino, nec Gregorio, nec Bernardo, nec Iſidoro, illud vllo modo patuit, quorum primus de ciuit. Dei lib. 21. cap. 24. ſecundus dialog. lib. 4. cap. 39. tertius ſerm. 66. in Cant. quartus de diuinis officiis lib. 1. cap. 18. ex his verbis mediũ purgatorij locum manifeſtè deſignari docent. Alterum eius argumentũ eſt, *quod in futuro ſeculo non niſi pœnam remitti, nos ipſos conſtet* (ait) *qui tamen de culpæ remiſſione negare non poſſumus.* Cæterum Catholicorum doctrinam vel ignorauit vel nequiter diſſimulauit, qui cum Patribus citatis docent, in futuro ſeculo remitti culpas leuiores, quas *ligna, fœnum, & ſtipulas* Apoſtolus vocat; qualia qui ſecum ex hac vita deferunt, arguunt quidem, ſic tamen vt ſalui futuri ſint per ignem. Beza horum verborum hunc ſenſum comminiſcitur, quòd *neque in hac vita conſtitutis neque morientibus remittetur, quia mortis articulus propriè reſpicit futurum ſeculum.* Hæc ille in meridiana luce caligans. Quis enim non videt, mortis articulũ præſentem vitam terminare, non futuram reſpicere? Qui moriuntur, interim dum in mortis articulo verſantur, ad hoc vtique ſeculum & ad hanc vitam pertinent, non ad futuram. Ad futurum ſeculum non morientes, ſed mortui pertinent, de quo ſeculo pulchram diſputationem apud Auguſtinum. Alium adhibet ſenſum comminiſcitur, quia nec Caluini euaſiones nec Bezæ ſolum commentum adhuc illi ſatisfecerunt. *Remiſſio* (inquit) *& condemnatio peccatorum in futurum ſeculum à Chriſto negatur, quia eo die Dominus ſua iudicia reuelabit & exequetur.* Ita nunc Beza à die mortis ad extremi iudicij diem ingentem ſaltum fecit. Quo ſanè die ſi aliqua peccata remittere Beza poterit, Scripturæ voces mutare debet, quæ illum diem reſpectu peccatorum non niſi *diem iræ, calamitatis, miſeriæ* vocant, de quo vide vtrumque Prompt. Domin. 1. Quadrag. *Nulla peccata* (ait Beza) *poſt mortem propriè remittuntur, ſed vel in hac vita vel in ipſa morte: tamen quid huius*

Caluini probatio audax affirmatio. Verba habet loco citato.

1. Cor. 3.

Beza citatus.

De ciuit. Dei libr. 13. cap. 11.

huius remissionis plenum fructum non percipient fideles nisi ab extremo illo die iudicij futuri, videtur quodammodo ipsa peccatorum remissio in illum diem differri. Hæc ille; ad quem refutandum ipsius verba sufficient. Si enim nulla fit post mortem propriè remissio peccatorum, ergo in diem iudicij non differtur: vel si in diem iudicij differtur, nulla erit aut in hac vita aut in ipsa morte. Totum hoc dicit Beza, nec absurdissimas contradictiones à seipso proferri videt. Deinde quàm absurdum est non distinguere remunerationem iustitiæ, à remissione peccati! Plenus fructus remissionis peccatorum, quæ pars iustitiæ est, est ipsa iustitiæ remuneratio, quam in illo die reddet legitimè certantibus iustus iudex: quam præcedere debet peccati remissio, vt iustitiæ merces capiatur. Concludit Beza, *nimium esse ineptos qui ex hoc loco purgatorium volunt extruere.* Sed nihil illo atque Caluino fuit ineptius, qui tam ineptis & insulsis commentis suis apertissima Christi verba deprauare se posse existimauerunt.

Beza à seipso refutatur.

37. *Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.*

MAgna confidentia hoc loco tum Caluinus tum Beza contra Catholicos, qui *iustificare impium*, exponunt, *facere iustum*, exclamant ex hoc vno loco contrarium manifestè probari, quia *iustificaberis* hoc loco (aiunt illi) nihil aliud significat quàm *absolueris*: quod euidenter conuinci aiunt ex eo quod illi opponitur, *condemnaberis*. Condemnari enim & absolui propriè opponuntur. Sed breuiter respondeo: *Iustificaberis*, hoc loco significat, gloria & corona dignus iudicaberis; *condemnaberis*, verò, pœna dignus iudicaberis, non solum ex bonis vel malis operibus, sed etiam ex bonis vel improbis sermonibus: quam etiam ob causam præmisit quòd *de omni otioso verbo reddetur ratio.* Docet ergo Christus partem iustitiæ nostræ etiam in linguæ custodia rectóque vsu consistere, non solum in operationibus bonis. Et hunc sensum habet apud Catholicos iustificare, in secunda quam vocant iustificatione, seu in augmento iustitiæ. Docet quoque Christus partem iniustitiæ nostræ non solum in malis operibus, sed etiam in verbis improbis versari. Verba autem improba condemnant, quia pars vna sunt illius iniustitiæ, ex qua coram Deo rei & iniusti sumus; sicut bona opera, & bona verba iustificant, quia pars illius iustitiæ sunt, ex qua coram Deo

Iustificandi vocabulum.

Deo iustificamur & iusti sumus. Nullum ergo hic locum habet vel absolutio, quæ effectus iustificationis est, non ipsa iustificatio; vel condemnatio illa qua profertur Iudicis sententia, quæ effectus illius condemnationis seu formalis iniustitiæ est, propter quam talis profertur sententia. Sic Niniuitæ condemnabunt Iudæos, quia illorum pœnitentia Iudæorum impœnitentiam aggrauabit, propter quam condemnabuntur. Nihil ergo hic locus nouitium hæreticorum commentum iuuat, circa vocabulũ iustificandi. Postremò tametsi hoc loco iustificari pro absolui acciperetur, non propterea sequitur, in aliis Scripturis quæ ex fide & operibus nos iustificari affirmant, in eodem sensu vocabulum semper accipi, vt hæretici volunt: quum eadem vocabula diuersis sensibus accipi in diuinis Scripturis vulgatissimum sit. Talia sunt & tam siculnea Archihæreticorum argumenta. *Cap. præc. ver. 4.*

50. *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, hic frater meus & soror & mater est.*

QVum hic locus bonorum operum studium, quo *facimus voluntatem Dei*, & ea quæ sunt placita Deo, *ambulantes in omnibus mandatis & iustificationibus eius*, vt de iustis loquitur Scriptura, mirificè amplificet, ita vt non solum quomodolibet Deo gratos ac iustos huiusmodi pietatis cultores esse doceat, sed etiam Deo gratissimos intimèque coniunctos demonstret, vt iam eos nec pro seruis tantum *facientibus ea quæ facere debuerant*, nec pro filiis tantum *qui à spiritu Dei aguntur*, quæ dilectionis quidem verba sunt, cum nota tamen subiectionis magnæque imparitatis coniuncta, sed altius adhuc consurgendo, *pro fratribus & sororibus*, imò etiam pro *matre* habeat. j. in intimam quandam familiaritatem recipiat, summóque dignetur honore; totam hanc tam emphaticam pietatis & obedientiæ mandatorum Dei commendationem vno *fidei* verbo impius Caluinus eludere se posse confidit. Sic enim scribit. *Eos intelligit facere voluntatem Patris, non qui exactè totam legis iustitiã implent (nam ita in neminem competeret fraternum nomen quo hic suos discipulos insignit) sed fidem præcipuè commendat, quæ iuxta obedientiæ fons est & origo: simúlq; defectus & carnis infirmitatem tegit ne imputentur.* Homo impius ad vnam fidem tanquam radicem obedientiæ omnia refert, nec videt à Christo hoc loco non radicẽ, sed fructus laudari; non eos qui credũt, *Luc. 1.* *Obedientiæ mandatorum.* *Luc. 17. Rom. 6.* *Ad vnam fidem omnia Caluinus refert.*

sed qui faciunt. Rursum non videt, sanctæ obedientiæ fontem & originem non esse solam fidem, sed multo magis charitatem. Nam vt *fides intellectum purificat* quo videat quid sit agendum, & in quem finem actiones dirigendæ, & vnde agendi vis ac facultas petenda est: sic charitas voluntatem accendit, vt quæ agenda vidit, in actionem proferat, vt ad propositum finem currat, vt quæ petenda didicit, ardenter petat. Nam fides apprehendens Christum in sensu Caluini, nullius obedientiæ tons est, sed cerebri Caluiniani spectrum, Scripturis diuinis incognita. Verum quidem est, totius legis exactam obseruantiam à Christo hic non requiri vt faciat quis voluntatem Patris sui, & forte de facto neminem adhuc fuisse Beatiss. semper virginem propter honorem Domini semper excipio) qui totam legem exactè impleuerit, id est, sine peccato fuerit: sed aliud extremum est, omnem necessariam legis obedientiam excludere, & in sola fide totum ponere. Facere voluntatem Dei, nec totam & exactam postulat obedientiam, nec nullam quasi credere sufficiat; sed obedientiam flagitat & significat, qualis in hanc vitam cadit, vt *ambulantes secundum spiritum, non secundum carnem*, grauiora mandata exequamur, minores & quotidianos defectus oratione quotidiana purgemus. Quod autem Caluinus totum in sola fide ponat, probatio, quã subiungit, manifestum facit. *Nota est enim Christi sententia Ioan. 6. Hæc est voluntas Patris mei, vt quicunque videt Filium & credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Vult ergo non nisi fidem à Christo commendari, vt faciamus voluntatem Patris, quia qui credit, non peribit. Sed aduertere impius hæreticus debuit, quam hic salutis causam ponit, non totam. Qui credit non perit, quia qui credit, alia gratiæ præsidia accipiet quibus saluetur: de quo vide Prompt. Cath. ser. 2. Pentec. Deinde aduertere debuit alias Scripturas de voluntate Dei. *Si quis Deicultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri vt probetis quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta. Videte fratres vt cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, &c. Serui obedite Domino, &c. Vt serui Christi facientes voluntatem Dei, ex animo cum bona voluntate seruientes, Vt sitis perfecti & pleni in omni voluntate Dei. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra.*

Act. 15.

Voluntatem Dei facere quid. Rom. 8.

Ioan. 9.

Rom. 12.

Ephes. 5.

Ephes. 6.

Col. 4.

1. Thes. 4. & 5.

omnia

nibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei in Christo H.b. 10.
Iesu in omnibus vobis. Patientia vobis necessaria est, vt fa- Heb. 11.
cientes voluntatem Dei, reportetis promissionem. Deus pacis
aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, vt iam 1. Pet. 4.
non desiderijs hominum, sed voluntati Dei quod reliquum est
vitæ temporis. Denique illud Ioannis. *Mundus transit, &* 1. Ioan. 2.
concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet
in æternum. Quis dubitare potest quin his omnibus in locis *facere voluntatem Dei*, nihil aliud significet quàm facere Dei mandata, & bonis operibus operam dare? Quòd si *facere voluntatem carnis*, necessariò in Scripturis significet facere ea quæ caro suggerit, experit, & iubet, vt apud Paulum, quum de maximè impijs loquitur, *Conuersati sumus in* Ephes 2.
desiderijs carnis nostræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum: cui dubium esse potest, quin facere voluntatem Dei Patris sit ea facere quæ Dei Spiritus suggerit, quæ Deo placita sunt, ac demum quæ Deus in sua lege fieri mandat ac iubet? Sed voluntatem Dei facere, nunquam in Scripturis Caluino placuit, vt aliis adhuc in locis Euangelicis videbimus.

IN MATTHÆI CAP. XIII.

11. *Vobis datum est nosse mysteria regni cælorum: illis datum non est.*

HAEC & sequentia Euangelistæ verba, sparsit impius Caluinus infernalis suæ doctrinæ lemma, de Deo peccati & cæcitatis reproborum authore atque impulsore actiuo. Affirmat *in diuinos fines hominibus à Deo proponi salutis doctrinam, & admirabili Dei consilio sic temperari, vt non minus odor sit mortem mortem reprobis, quàm electis odor viuificus.* Hæc ille. Vtrumque finem ab ipso Deo proponi, & vtriusque actus tam excæcationis reproborum quàm illuminationis credentium Deum authorem esse. Hanc ob causam affirmat Christum hic *data opera obscurius locutum esse, vt multo ænigmaticus esset sermo.* Addit postea vt totum suum venenum effundat, *Deum duobus modis priuare homines doctrinæ suæ luce: interdum ænigmaticè loquendo, interdum verè quum si apertè loquatur, & absque figuris mentem suam patefaciat, hebetando tamen illorum sensus & stupore per-*

Deus non excæcat reprobos actione propria.

cutiendo, vt in plena luce excutiant. Hæc ille, vt probet non secus esse opus Dei excæcationem impiorũ quàm illuminationem piorum. Idem ex hoc loco & aliis Scripturis docet Instit. lib. 3. cap. 24. num. 13. Sed ex sacra Euangelij historia non debuit Caluinus tale suxisse venenum. Textus ipse manifestè ostendit excæcationis reproborum causam non in Deo, sed in ipsis reprobis esse. *Ideo in parabolis loquor illis,* (ait Christus) ideo sermone obscuro & ænigmatico vtor, *quia videntes non vident,* id est, quia quùm possint videre, nolunt videre. Sic enim postea dicit, *Oculos suos clausérunt,* id est, ex propria malitia aduertere noluerunt. Non igitur idcirco Christus in parabolis apud incredulos Iudæos loquitur, quia data opera *voluit eos excæcare & stupore percutere,* vt impius Caluinus ait, sed quia illi improbi & malitiosi erant, qui nec apertissimè dicta intelligere vellent. Denique fatetur Caluinus, *Matthæum in his verbis auditoribus tribuere, vt cæcitatis suæ & duritiei culpam sustineant: quia quotquot in sensum reprobum coniecti sunt, sponte & intrinseca malitia se excæcant & obdurant.* Et rursum. *In ipsis excæcatis residet culpa, quia spontanea est excæcatio.* Hæc ille, vbi ex parte auditorum culpam residere quum agnoscat, ea sola cæcitatis causa contentus esse debuit, & non in Deo aliam causam ponere, quod hic Euangelium non docet. Nam eam ipsam ob causam D. Matthæus Esaiæ verba quæ citat, non iuxta literam hebraicam profert, vbi sic legitur, *Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude,* quæ litera quasi iussionem & voluntatem Dei actiuam ponit circa illius populi excæcationem; sed iuxta versionem 70. profert: qui sic illa verba verterunt vt sit prædictio prophetica, non iussio diuina, quia reuera in talibus sermonibus Deus non iubet absoluta voluntate quod fieri vult, vel quod facturus est ipse, sed prædicit scientia sua infinita quod futurum est, & quod iusto iudicio suo fiet, subtrahendo quidem gratiam & negando lucem, sed non operando cæcitatem, aut stupore percutiendo mentes hominum, aut denique ob hunc finem proponendo doctrinam salutis quibusdam vt ea excæcentur, quæ omnia impius Caluinus hoc loco docet vt semina iaciat tetterrimæ suæ doctrinæ, quòd Deus est author peccati, non solum permittens illud subtrahendó gratiam, sed etiam operans illud actiuè concurrendo, & voluntatem humanam ad malum impellendo.

Esa. 6.

Abutitur præterea hoc loco aliis Scripturis ad hanc suam impiam

impietatem confirmandam. Esa. cap. 28. vbi denuntiat Deus se *Barbarum fore populo qui peregrina & incognita lingua loquatur*, & Esa 29. *visiones propheticas doctis fore librum clausum & obsignatum in quo legere nequeant: vbi autem apertus fuerit liber, omnes fore idiotas, qui attoniti hærebunt, nescientes legere.* Hæc ille. Sed prior locus quid velit, Paulus eadem verba citans satis nos docuit: nempe prophetiam esse futuræ Iudæorum incredulitatis, eo ipso tempore quo ex admirabili dono linguarum nouis Apostolis & Dei legatis impertito, variis linguis loquentur illi; de qua incredulitate ait Esaias, *Et noluerunt audire*: manifestè docens improbam eorum voluntatem liberam, non solum spontaneam vt Caluinus loquitur, huius incredulitatis causam fuisse. Posterior quoque locus non aliud est, quàm similis & eadem propheria futuræ incredulitatis Iudæorum. Docet enim Prophera veteres propherias fore Iudæis clausas, vt Christum in illis non videant nec intelligant, idque propter veamen propriæ & voluntariæ incredulitatis, vt Apostolus doet. *Cùm autem conuersus fuerit ad Deum, auferetur velam.* Quæ sanè conuersio vt ex diuina gratia proficiscitur, ita noque ex libera hominis voluntate semetipsum ad Deum conuertentis ortum habet, non secus dicente Scriptura, *Conertimini ad me, & ego conuertar ad vos*, quàm; *Conuerte nos ute Domine, & conuertemur.* Summa ergo est, hominum propriam malitiam & incredulitatem in causa esse, non soam propinqua & proxima, sed plane vnica, si de causa propiè dicta loquamur, cur Dei mysteria à multis non capiantur. Quod in Prompt. Cath. circa hæc ipsa verba latius diseratum vide. Hanc causam in fine huius capitis apertissimè posuit Matthæus dicens, *Christum in patria sua non fecisse multas virtutes propter incredulitatem illorum.* Quæ verba manifestè docent, Deum circa incredulos paratum ese suas partes agere, & propter hominum peruicaciam iam gratiam iustè subtrahere, non ex sola sua voluntate hominum mentes stupore percutere, vt suprà Caluinus docuit. Nunc enim suorum mendaciorum immemor hoc loco ita scribit, hæc verba tractans. *Sanè ita res se habet. Dominus vbi videt virtutem suam à nobis non recipi, tandem eam subducit: & tamen interea conquerimur eius opem nobis deesse, quam nostra incredulitas procul arcet ac repellit.* Vide plura in Marc. cap. 6.

1. Cor. 14.

Esa. 28.

2. Cor. 3.

Zachar. 1. Thren. 5.

Domin. Sexagesi.

IN MATTHÆI CAP. XIIII.

9. *Propter iusiurandum autem iussit dari.*

INDVLGET hic stomacho suo Caluinus, non verbi Dei interpretem, sed maledicum & intemperantem conuiciatorem agens. Quum enim ex hoc Herodis iureiurãdo tum temerario & inepto, tum maiori cum impietate seruato, sana doctrina duplex sacrilegium virandum colligat; vnum, ne temere Dei nomen assumatur; alterum, ne quod temere iuratum est, cum manifesta impietate seruetur: Caluinus ex hac sana doctrina religioni Catholicæ hanc calumniam struit. *Hinc sequitur* ait, *vota monastica, quibus coniuncta est manifesta impietas, non magis conscientiam ligare quàm magicos exorcismos, quia Deus sacrum suum nomen ad peccati confirmationem valere nõ vult.* Ponit homo impius pro manifesta impietate, ponítque tantum, nec vel vno verbo probat, quod tota semper Ecclesia Christi Catholica pro summa pietate, ac totius pietatis perfectione complexa est. Cui breuiter respondendum est. *Væ vobis qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, ac lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.* Nisi enim arrogantissimus Caluinus in oculis suis valde sapiens fuisset, vota monastica in tota semper Ecclesia & totius antiquitatis testimonio probatissima, tam perfricta & impudenti fronte *manifestæ impietatis* nunquam pronunciasset. Sed huic impudentiæ vnus Augustinus, quẽ vnum maximi semper Caluinus facit, satisfaciet. Quod enim de Donatistis dixit, hoc aptissimè in Caluinum quadrat. *Meritò* (inquit) *insultant nomini vnitatis qui se ab vnitate præciderunt: meritò illis displicet nomen monachorum, qui habitare in vnum cum fratribus, sed sequentes Donatum, Christum dimiserunt.* Hoc ille. Porro de eisdẽ Monachis alibi dicit. *Qui non perseuerauerit implere quod vouit, fit desertor tam sancti propositi, & reus voti non reddit.* Hæc ille. Rursum alio in loco plenius. *Est quidam modus vouendi communis omnibus eorum quæ in communi præcipiuntur. Sunt etiam vota propria singulorum. Alius vouet Deo castitatem coniugalem, vt præter vxorem suam non nouerit aliam. Alij etiam vouent, & si experti tale coniugium, vltra nihil tale pati, nihil tale concupiscere aut sustinere: & ipsi vouerunt aliquid maius*

Vota monastica defenduntur.

Esa. 5.

Enarrat. in Psal. 132.

In Psal. 99

In Psal 75. prope finẽ.

quàm

quam illi. *Alij virginitatem ipsam ab ineunte ætate vouent, vt nihil tale vel experiantur, quale illi experti sunt & reliquerunt: quidam vouerunt plurimum. Alij vouent domum suam esse hospitium omnibus sanctis aduenientibus. Magnum votum vouent, qui vouet relinquere omnia sua distribuendo pauperibus, & vitam communem vitam, in societatem sanctorum. Magnum votum vouit. Quisque quod vouere voluerit, voueat. Illud attendat, vt quod vouerit reddat: quia scriptum est, Vouete & reddite Deo vestro.* Hæc ille, & multò illic plura. Idem denique voti semel facti vinculum vrget, & premit, in lib. de adulterinis coniugijs lib. 1. cap. 14 Solet Caluinus D. Augustinum fidelissimum antiquitatis interpretem meritò vocare. Expostulent ergo contra illum, imò contra totam antiquitatem Caluinistæ, quibus authore Caluino vota monastica *cum manifesta impietate coniuncta* videntur.

19. *Aspiciens in cælum benedixit.*

BEnedictio hoc loco, ait Caluinus, *vt alibi sæpe pro gratiarum actione capitur.* Sed eadem historia apud Lucam postea hanc expositionem manifesti erroris conuincit, nisi forte ipsis panibus ac piscibus gratias egisse Christum dicere velit Caluinus. Nam in Luca sic legimus. *Acceptis quinque panibus & duobus piscibus, respexit in cœlum, & benedixit illis &* Luc. 9. *fregit.* Manifestè dicitur quòd Christus ipsis panibus & piscibus benedixerit, id est, bene precatus fuerit, aspiciens in cœlum, vt posteritatem hanc benedicendi & per benedictionem multiplicandi à cœlo se accipere profiteretur. Porro idem Caluinus in capite 19. Matth. ad illa verba, *Oblati sunt ei parui vt imponeret eis manus*, ait Christum *oblatos sibi paruulos solenni benedictionis ritu Deo Patri consecrasse.* Beza in hūc Matth. locum benedictionem quoque interpretatur gratiarum actionem, quia Matth. 15. & Ioan 6. in simili miraculo dicitur vox εὐχαριστήσας, gratias egit, non autem, εὐλόγησε, benedixit. Cæterum Luc. 9. vbi nō solum repetitur verbum εὐλόγησε, benedixit, sed additur relatiuum αὐτοῖς, illis, id est, panibus, in hunc modum cauillatur. *Non dubium est* (inquit) *quin* Beza inanis cauillatio & torquens sa-tio. *εὐλογεῖν hoc loco significet τὸ εὐχαριστῆσαι, id est, gratias agere. Quia* Benedictio creaturarū. *tamen additur relatiuum αὐτοῖς, & nimis absurdum fuerit cogitare Christum egisse panibus gratias, aut precatum esse panes pisces, emollienda est hæc interpretatio. Dicitur ergo panibus benedixisse, id est, de his panibus ac piscibus gratias egisse Deo patri, & simul eum precatus vt tantilla panum ac piscium copia*

tantam multitudinem pasceret. Denique vt totum hoc conuiuiũ ad Dei gloriam referretur. Hæc Beza contra apertam veritatẽ Euangelicam pertinaciter contendens, & contra ſtimulũ fruſtra calcitrãs. Hæc enim expoſitio ſenſum literę prorſus euertit. Nam de panibus gratias agere Deo, non eſt ipſis panibus benedicere, ſed Deo. At Lucas dixit, quòd *ipſis panibus benedixerit Chriſtus.* Deinde precari Deum pro multiplicatione panum, eſt rurſum actio ad Deũ relata, non ad panes. At Lucas dicit, *ipſis panibus benedixiſſe Chriſtũ*, vt benedictionis actio ad panes ipſos referatur. Denique vt totum conuiuiũ ad Dei gloriam referatur, finis certè benedictionis eſſe potuit, ſed nõ ipſa benedictio, quæ ad ipſos panes referebatur, ſi vera narrat Lucas. Poſtremò ſi quum in aliis Scripturis legimus, *Benedixit auibus & piſcibus* & hominibus, dicens, *Creſcite & multiplicamini*; & ad Abraham, *Benedicã tibi, & magnificabo nomen tuum*, &c. & rurſum de Sara, *Benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicturus ſum, eritque in nationes*; & deniq; ad Iſaac, *Benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum*, &c. & poſtremò de Iacob, *Benedixit ei, dicẽs, Creſce & multiplicare*, ſed & toti veteri populo, *Benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatẽ de medio tui*, in his multisque aliis ſimilibus locis nemini dubiũ eſt *benedictiones* Dei ad ipſas creaturas relatas, & aliquid in illis operatas fuiſſe: quæ hoc loco hæreticorũ tergiuerſatio eſt, benedictionis actionẽ in Chriſto à creaturis tanto miraculo multiplicatis remouere, & in ſolam gratiarum actionem conuertere? Sed impudentes hæretici clamant ſemper & poſtulant ſcriptum verbum & literæ contextum: ipſum tamen verbum & contextum audaciſſimè peruertunt. Alioqui cur non aduertunt Chriſtum vt hominũ gratias Patri egiſſe, vt Deum verò benedixiſſe, & benedicendo panes multiplicaſſe? Sanè dum ita pertinaciter contendũt Chriſti benedictionem nihil fuiſſe quàm gratiarum actionẽ, id obiter agunt, vt diuina ſua actione & operatione propria qua panes benedicendo multiplicauit, Chriſtum ſpolient, quem ſibi aditũ patefieri gaudebunt in ſinu noui hodie Ariani. Tota autem hæc eorum pertinax contentio inde naſcitur ne in diuina Euchariſtia, ad cuius doctrinam Chriſtus hac panum multiplicatione viam ſternebat (quam ob cauſam id miraculum præter morem ſuum Ioannes reperit, vt ſermonem quem Chriſtus de carne ſua manducanda proximè habuit, ante hoc miraculum proximè præceſſiſſe oſtenderet) benedictionem Chriſti ad ipſa elementa panis ac vini referri vi-

Beza glo-ſſa literam deſtruit.

Gen. 1.
Gen. 22.
Gen. 17.

Gen. 26.
Gen. 35.
Exod. 23.

Scripturæ textũ audaciter corrumpunt hæretici.

Ioan. 6.

dean

dantur: de quo infrà cap. 26. plura dicemus.

28. *Domine, si tu es, iube me ad te venire.*

QVum Petri fidem hoc loco omnes interpretes laudent & admirentur, ipsaque res gesta & Christi approbatio proclamet, sed & singularem Petri prærogatiuam supra cæteros Apostolos, quòd solus super aquas ambulans ad Christum peruenit, veteres Patres obseruent, S. Chrysost. hom. 57. *Petri fides defenditur.* & Bernard. lib. 2. de consider. ad Eugenium: vnus Caluinus, quicum aliis hodie hæreticis omnia Petri præclara facta & dicta vel traducere vel extenuare conatur, incredulitatem in eo & temeritatem arguit. Incredulitatem arguit, quia postquam Christus dixerat, *Ego sum*, Petrus tamen dubius & perplexus dicat. *Si tu es*, Sed illam vocem non dubitantis fuisse, verum maximè credentis & confidentis, illud adiunctum manifestè ostendit, *Iube me ad te venire super aquas.* Nulla enim certior esse fides potuit, quàm iubente Christo, aquis se committere vt super eas ambulet. Nec vllus opinor hodie hæreticus qui solam fidem semper venditat, à Christo iustus hoc facere, idem tentare vellet. Quare illud, *Si tu es*, idem significare potest, quod, quia tu es, vt sæpe alibi in Scripturis. Infra cap. 19. *Si ita est causa hominis*, id est, quia sic se res habet in matrimonio vt dicis: *Si tamen iustum est*, id est, quia iustũ est: 2. Thes. 1. Act. 26. *passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum*, id est, quia vel quòd passibilis erat Christus, &c. Deinde si propriè accipiatur, non tamen dubitantis animum, sed maioris habendæ certitudinis affectum demonstrat: vt illud beatissimæ virginis, *Quomodo mihi fiet istud?* ad quæ verba ipse Caluinus Luc. 2. Caluinus à seipso refutatur. scribit. *Sciendum est non ita dubitare vel sciscitari vt sensisse Dei potentiam vel subijcere vel æquare velit, tantum tanta admiratione perculsa ad mouẽdam hanc quæstionem rapiatur.* Hæc ille. Eodem in Petri verbis candore vti oportuit. Videns enim tam inusitatum spectaculum, Christum super aquas ambulare, dicendo, *Si tu es*, non ita dubitauit vt sensisse Dei potentiã qua homo super aquas ambularet, vel efficeret vel æquaret: tantũ subita illa admiratione perculsus erant enim omnes turbati, *& præ timore clamauerũt, existimantes phantasma esse*) ad experimentum istius præsentiæ Christi perendũ rapitur: vt cæteris sanè fortior ac firmior in fide non vt præ aliis magis dubitans. Quare impiè subiunxit Caluinus. *In fide tam exigua & debili erumpit parũ considerata ardor, Iube me venire super aquas.* Christus enim hoc

non vt inconsideratæ voti ardorem reprehendit, sed vt præstantissimæ fidei præclarũ testimoniũ approbauit, iubẽs eum ad se venire super aquas, quod & de facto Petrus præstitit, ambulãs super aquas vt ad Christũ veniret. Cæterum ad hanc tam luculentam Christi approbationem vide quid cauilletur Caluinus. *Deus plerumque nobis prospicit, negando quod petimus, aliquando autem nobis est facilis, vt ipsa experientia stultitiæ nostræ nos melius conuincat.* Hæcille, vt doceat ideo Christum voto Petri facile annuí se, vt ipsa posteà experiẽtia stultitiæ suæ Petrũ conuinceret: nempe quia paulo post submergi cœpit. Sed primùm aduerte hoc cauillandi modo omnia piorum vota quibus Deũ annuisse in Scripturis legimus, temeritatis quoque damnari posse. Nempe si cum Caluino dicamus Deũ facilè illis annuisse, vt ipsa experiẽtia stultitiæ suæ eos conuincat. Cæterum tenendum est, Deũ, tametsi electorum suorum pijs ac laudabilibus votis non semper annuat (quod diuini sui consilij secretum est, qui infinitè melius nouit quid nobis, & quando ac quomodo expediat, quàm nos ipsi,) stultis tamen & ineptis eorum votis nullo modo annuere. Istud enim esset stulta vota approbare. Vnde etiam sequitur, hanc ambulationem Petri super aquas, quã Christus primo verbo concessit, & quæ per se non nisi curiosa quædam & inutilis actio videtur, aliquid mysticũ & in ipso Petro singulare denotare debuisse, prout Patres suprà notati obseruarunt. Neq; verò Petri posteà periculũ quãdo submergi cœpit, prioris voti inconsiderantiã, aut prioris fidei imbecillitatẽ arguit, sed propter nouã, ingentẽ ac vehementẽ tentationẽ, nouã fidei defectionẽ atque imminutionẽ demõstrabat. *Videns enim ventũ validũ*, ait textus, *timuit*, id est, à priori sua confidentia defecit: & sic mergi cœpit. Quare Christus eũ *modicæ fidei* appellat; modicæ videlicet respectu prioris, quæ multo maior erat, quando nec vndas nec vẽtos formidauit, *ambulans super aquas*. Tentatio quippe fidẽ probat, an constans & firma permanere velit. Nec qui tentationi succumbit, nullã propterea aut modicã semper fidẽ prius habuisse cõuincitur, sed in fide non permansisse plerũque ostenditur. Cæterum totã hanc nouam procellam nouámque tentationem propter quam timuit Petrus, dissimulat prorsus impius Caluinus, vt hunc Petri timorem & periculum subsequens ex priori incredulitate & timore ortum accepisse persuadeat. Ait enim quod *temeritatis suæ pœnas dare hic Petrus incepit*. Dicit *dubitationem eius fuisse directè fidei contrariam*. Denique *vanum*

Deus stultis suorum votis non annuit.

Caluini dolus malus.

eius

...ue perueríumq; *timorem vocat.* Sic totam hanc hiſtoriam Euangelicam, ne aliqua ſingularis fidei commendatio in Petro appareret, homo impius corrũpit atque peruertit. Quod ...men ad eius ſingularem cõmendationem Matthæus ſcri...t, Marcus verò, qui Chriſti ambulationẽ ſuper mare com...morat, hoc Petri admirabile factum more ſuo tacuit, vt ...era omnia quæ pro Petri prærogatiua faciunt: ipſo hor...re Petro, qui Marci Euangelium vidit & approbauit, vt ...cat B. Chryſoſtomus. *Homil. 59. in Matth.*

36. *Et rogabant eum vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, ſalui facti ſunt.*

Diſplicuit vehementer hæc narratio Caluino, & iuxta commentarium quem adfert, facilè apparet, ſi Matthæi ...o fuiſſet, vniuerſam hanc hiſtoriam altiſſimo ſilentio in...uere eum voluiſſe. Sic enim ad hæc verba ſcribit. *Credi...e eſt ſuperſtitioſæ aliqua fuiſſe implicitos quum ad tactum ...is reſtringerent Chriſti gratiam: ſaltem illum fraudabant ...aris ſui parte, quum nihil virtutis ſperarent ex ſimplici eius ...bo. Sed ne lignum fumigans extinguat, ſeſe accõmodat eo...rum imperitiæ.* Hæc ille, peſſimo ſuo fermento totam hiſtoriæ ...ius Euangelicæ maſſam corrumpens. Diuus enim Marcus volens ex propoſito oſtendere, quanta iam eſſet Chri...redemptoris noſtri exiſtimatio & fama, quantáque popu...ius loci circa lacum Geneſareth, vbi plurimum verſaba...tur fides & deuotio erga Chriſtum; ſic de illis ſcribit. *Et cùm ...gnouiſſent viri loci illius, miſerunt in vniuerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, & rogabant eum vt ...imbriam veſtimenti eius tangerent,* &c. Quid? An impius Caluinus hoc quoque ſuperſtitioni deputabit, quòd *mittentes in vniuerſam regionem, obtulerunt ei omnes malè habentes?* Cùm D. Petrus hoc in ſingularem Chriſti laudem commemoret, prædicans fidem Centurioni & eius familiæ gentium primitiis, *quòd pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos à diabolo.* Quod ſi verò prior narrationis pars facti commemorat ſuperſtitione carẽs, quomodo poſterior ...s factum narrabit ſuperſtitione plenum? Deinde an ſolet ...ritus aliorum ruditati ſic ſe accommodare, vt facta ſuperſtitioſa non ſolum toleret, ſed & miraculis beneficis honoret?

Caluinus taxat quod Euangeliſta laudauit.

Hiſtoria Euangelica defenditur. Act. 10.

1.

2.

noret? An vel in vllo magistro tolerandum hoc esset, vt factum superstitiosum beneficio commendaret? An Christus, qui omnem in Pharisæis superstitionem acerrimè semper taxauit, eandem in populo non solum dissimularet, sed & diuinis beneficiis cohonestaret? Dubitari absque impietate nõ potest, Christum redemptorem non nisi virtutem supplicantium, maximè fidem ipsam in omnibus suis miraculis ac beneficiis remuneratsse. Quo in genere valde illustre est, quod
Luc. 12. rogatus à quodam de turba; *Magister, dic fratri meo vt diuidat mecum hereditatem*; quia petitio illa non fidem aut pietatem vllam, sed auaritiam redolebat, penitus recusauit dicens: *Homo, quis me constitui iudicem aut diuisorem super vos?* Móxque ad illos dicebat: *Videte & cauete ab omni auaritia*, &c. Non secus Christo odio est superstitio quàm auaritia, maximè veritatis magistro, qui omnem imprimis superstitionem eliminare debet. Qui ergo horum duorum auaritiæ accommodare se noluit, quomodo tam multi populi superstitioni accommodare sese voluisse existimabitur?

Caluini cauillationes refutantur.

Sed & superstitionis suspicio quam hic cõminiscitur Caluinus, prorsus vana & iniqua est. Ait *illos superstitione implicitos, quia ad tactũ vestis restringerent Christi gratiam.* Sed planè contrà se res habuit. Non enim ad tactum vestis restringebant Christi gratiam, sed extendebant. Tanta enim illorum fides erat, vt crederent nõ solum verbo, aut contactu vel impositione manus Christum sanare potuisse (quod sæpius aut viderant, aut audiuerant) sed etiam solo vestis adeóque fimbriæ vestis contactu sanare posse. Itaque vsque ad ipsam fimbriam Christi gratiam extendebant, non restringebant. Vnde in hunc locum Chrysost. *Non similiter vt prius ad domos trahebant, & tactum manus inquirebant, sed cum maiori fide eum accedebant.* Id quod etiam verba Euangelistæ bene perpensa manifestum facit. Non enim dicit, Rogabant eum vt solam fimbriam tangerent, quasi eo solo modo Christum sanare posse existimarent, quod fuisset planè ridiculum: sed dicit, *Rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerẽt*, nempe vt vel hac minima ac facillima ad Christum accessione sanari eos permitteret, quem multis aliis modis sanare
2. posse credebant. Addit Caluinus, *quòd Christum parte sui honoris fraudabant, quum nihil virtutis sperarent ex simplici eius verbo.* Alia est & insulsa calũnia. Non enim hoc dicit Euangelista, quòd verbo Christi diffiderent, aut verbi Christi virtutem negarent, sed ostendit eorum fidem tantam fuisse, vt

vel

vel fimbriæ contactu contenti essent. Quod inusitatius & rarius erat, credebant; multo magis quod frequentius erat, credidisse dubitari non debet: frequentius verbo aut impositione manus Christus sanabat quàm solo fimbriæ contactu. Hanc igitur specialem gratiam ex firma & speciali in eum fide sibi seu postulabant: quam & Christus vt laudabile ac fide plenũ concessit. Si quis à peritissimo & expertissimo aliquo medico, quem vna aliqua sola potione sanare id posse confideret quod alij medici non nisi variis adhibitis medicamentis, & multa cura sanarent, rogaret vt vel illam potionem ipsi mi-nistraret, an iste totam reliquam huius medici artem aut contemnere aut negligere diceretur? An non potius ostendit se de hoc medico magnificè sentire, & propter singularem artis & peritia eius opinionem, hoc vno medicamẽto con-tentum fore? Ita planè in facto præsenti se res habet.

Reliquiarum religiosus vsus defenditur.

Sed nunc cur in hoc facto superstitionis notã hærere tam odiosè Caluinus velit, videamus. Adiungit præcedentibus eorum animi sui morbum aperiat. *Interea non est quòd in-sani sibi placeant qui gratiam Dei in ligno aut clauis aut vesti-bus quærunt, quum diserte pronũciet Scriptura nefas esse quic-quam nunc concipere de Christo nisi spirituali caelestiq; eius glo-ria dignum. Tolerata fuit ad tempus eorum infirmitas qui ne-scientes Christum esse Deum, propius ad eũ accedere optarunt. Nunc quum odore gratiæ suæ cælum & terram impleat, fide non oculis vel oculis apprehendere docet quam è cælis offert salu-tem.* Hæc ille. Sed nimis serò prophanus homo suam hanc impietatem post annos 1500. nos docet: quum sanctissimi & doctissimi Patres in sanctorum ac maxime crucis Christi re-liquiis toto hoc tempore magnam venerationem posuerint, multaque à Deo beneficia senserint; non gratiam Dei in illis quærentes (vt iste impostor odiosè loquitur) quæ propriè gratia Dei vocatur, & hominem internè iustificat aut sancti-ficat, sed varia Dei dona ac beneficia in illis quærentes, quæ vel ad externam incolumitatem vel ad consolationes inter-nas facerent: Augustinus videlicet, Ambrosius, Hilarius, Basi-lius, Chrysostom⁹, Athanasius, Gregorius Nazianzenus, Gre-gorius Nyssenus, Theodoretus, Eusebius Emissenus, Cyril-lus, Paulinus, Hieronymus: quorum omnium vel verba cita-vimus, vel loca annotauimus in Prompt. Cath. Dom. 13. post Pentec. Hos omnes Caluino opponimus, & meritò antepo-nimus. Deinde qui reliquias aut Christi aut Sanctorum eius venerantur, nihil spirituali aut cælesti Christi gloria indignũ

(vt

(vt obiicit Caluinus) concipiunt: imò de ea tanto magnificentius sentiunt, quanto certius credunt, non illum solum, sed quicquid eius est, opitulari nobis posse: siue Sanctos eius, eorúmque reliquias, siue crucis lignum, aut terræ contactum vbi passus est. Rursum non est in illis infirmitas toleranda, quasi eorum qui Christum esse Deum nesciunt; sed est pietas maximè laudanda, & eorum qui Christum esse Deum maximè credunt: qui non fide tantum è cælis salutem expectant, sed manibus etiam atque oculis eum apprehendere, quatenus in terris apprehendi potest, cupiunt atque contendunt. Christus in terra manibus atque oculis apprehenditur, quando

Matt. 10. Luc. 10. *vni ex minimis eius poculum aquæ frigidæ* porrigimus, quando *Prophetam ab eo missum in nomine prophetæ* accipimus, quando eum in pauperibus *esurientem pascimus, nudum vestimus,*

Matt. 24. &c. Quando eos quos mittit audiendo & honorando, ipsum audimus, ipsum honoramus. Postremò quando de pane illo

2. Cor. 11. edimus & de calice bibimus, de quo dixit: *Hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus.* Ex quibus omnibus manifestum est, vanam & impiam esse Caluini speculationem, quòd oculis ac manibus apprehendi Christus non debeat. Deinde an illi

Act. 5. & 19. pij ac fideles Christum esse Deum nesciebant, *qui ex vmbra Petri, & ex contactu sudariorum Pauli*, salutem quærebant? An non & tũc Christus in cælesti sua gloria gratiæ suæ odorem in terras spargebat? Planè vel maximè tunc eam spargebat. Sed inter varium diuinæ illius gratiæ odorem, etiam hoc quoque spargebat Christus, quòd *per Apostolorũ*, & aliorum

Act. 4. Sanctorum suorum *manus prodigia faciebat in plebe*, & quòd *manum suam extẽdebat ad sanitates & signa & prodigia facienda per nomen sanctum suum.* De quo vno singulari beneficio magnas Deo gratias egerunt Apostoli ipsi & cæteri fideles in vnum congregati. Sed impius Caluinus hoc totum genus ad superstitionem relegat, & propter infirmitatem eorum qui Christum adhuc esse Deum nesciebant, toleratum à Christo tantisper fuisse somniat. Sic ille tota Dei Ecclesia audacissimè contempta, suam etiam in diuinis Scripturis crassam ignorantiam turpiter prodit.

IN MATTHÆI CAP. XV.

Tunc accesserunt ad eum ex Hierosolymis Scribæ & Pharisæi, dicentes.

MVLTVS & copiosus in hoc capite Caluinus est vt iustissimam Phariſæorum reprehensionem in eo comprehensam in Ecclesiam Catholicã transferat. *Videmus* (inquit) *quanta in ratione & modo colendi Deum sit hominis proteruia. Nouos enim cultus subinde confingunt; & quo quisque videri vult sapientior, suum ingenium in hac parte ostentat.* Hæc ille pro suo libito garriens. Mox de quibus loquatur ostendit. *Non de extraneis loquitur, sed de ipsis Ecclesiæ domesticis, quos Deus peculiariter hoc honore dignatus est, vt pietatis regulam ore suo dictatam haberent.* Catholicos ergo accusat, & ipsos imprimis Ecclesiæ ministros. Nunc accusationis fundamenta sequuntur. *Præscribit Deus qualiter à nobis coli velit, ac perfectam sanctitatis regulam suã complexus est.* Hoc Caluino negamus, quod totam rationem cultus diuini in particulari Deus in scriptura Euangelica vel Apostolica nobis præscripsit. Hanc enim Scripturam per legem Dei significare debet, nisi ad legales cæremonias cultum Dei hodie reformandum iudicet. Causas hoc meritò negati debeat, ex ipsis Scripturis ostendimus in compt. Cathol in Domin. infrà Oct. Natiu. Domini, circa festa Annæ prophetissæ, & in festo Simonis & Iudæ. Profertur suam accusationem Caluinus. *Bona pars, quasi res sit leuis & friuola, obsequi Deo ac seruare quod præcipit, multa adjumenta hinc inde sibi accersit.* Generalis accusatio, qua passim obiicitur, eadem negatur, & dolosus versatur in generibus. Sequitur. *Qui authoritate pollent, commenta sua in finem obtrudunt, quasi aliquid habeant perfectius verbo Dei.* Insulsa calumnia est hominis impotenter maleuoli. *Exibit deinde tyrannis, quia vbi semel iubendi licentiam sibi sumpserunt homines, rigidè exigunt suarum legum obseruationem, nec sustinent vel minimum apicem vel contemptu vel per negligentia omitti.* Alia rursum hæc est & generalis inuectiua à cetro maleuolentiæ pectore profecta, vt facilè videat Caluinus, in *felle amaritudinis & obligatione iniquitatis* se fuisse, quum hæc enumeret. Videamus tamen sedulò, an aliquid sobriè dicturus sit. *Porrò mundus quum legitimi Imperij sit impatiens, maximeq; ad iugum Domini fe-* Act. 8.

ren

rendum contumax, laqueos tamen vanarum traditionum facilè ac libenter induit: imò talem seruitutem videntur multi appetere. Scilicet non contentus Ecclesiæ Catholicæ magistros tyrannidis accusasse, nũc totum populum Christianum affectatæ superstitionis accusat. Bene habet. Hominis insani maleuolentia & facundia canina nemini vult parcere. Sed nunc quam laruam obtendat, sequentia demonstrant. *Interea vitiatur cultus Dei, cuius principium ac caput est obedientia. Eius Imperio præfertur hominum authoritas, morosè adeóque tyrannicè cogitur vulgus totum suum studium ad nugas applicare.* Laruam obtendit de vitiato cultu Dei, sed totum desinit in accusatione Præpositorum Ecclesiæ; quibus *obedire & subiacere* quum Apostolus iubeat, hoc totum bonus Caluinus morositatem & tyrannidem vocat. Hæc quasi præfatus Caluinus, vt apud suæ farinæ homines, lectoris beneuolentiam captaret, ad doctrinam huius loci descendit.

Hebr. 13.

1. *Docet* (inquit) *hic locus primùm omnes fictitios cultus minimè Deo placere.* Verum hoc est de omni cultu priuata authoritate aut superstitione inuecto, idque contra Dei legem, qui propriè fictitius cultus est hoc loco damnatus. Talis enim Phariſæorum hæc traditio erat, quòd filij offerentes dona in templo, & parentum necessitati non subuenientes, mãdatum Dei de honorandis parentibus satisfacerent. Sed an tales fictitios cultus Caluinus intelligat, sequentia docebunt. *Quia* (inquit) *se vnum audiri Deus vult, vt nos ad veram pietatem suo arbitrio formet ac instituat.* Cultum ergo fictitium Caluinus definit, qui ab vno Deo non instituitur. Cui respondeo. Aut vnius Dei nomine eos quoque complectitur quos Deus mittit, vt eius nomine ad pietatem homines instituant & sic Ecclesiæ magistros, *Pastores ac doctores* agnoscit, qui *dati sunt ad consummationem sanctorum, & ad ædificationem corporis Christi*, quæ duo cultus quoque diuini rationem continent, & contra præcepta atque authoritatem Ecclesiæ nihil dicit; aut vnius Dei nomine alios omnes præter Deum excludit, & sic egregiè & impiè mentitur, quum ait: *Se vnum audiri Deus vult.* Christus enim Deus ipse aliter dixit, Apostolos suos alloquens, *Qui vos audit, me audit.* Pergit Caluinus. *Deinde docet hic locus operam ludere qui vnica Dei lege non contenti, in seruandis hominum traditionibus se fatigant.* Pertinet hoc ad alia illa verba, *Frustra me colunt docentes mandata hominum*, &c. quæ postea tractabimus. *Tertiò* (Caluinus) *docet hic locus iniuriã Deo fieri quum ita in sublimi esse*

Cultus fictitius qui censendus.

Ephes. 4.

Luc. 10.

2.

3.

runtur hominum commenta, vt legis eius maiestas ferè con-
at, vel saltem frigeat eius reuerentia. De hominum com-
ntis verissimum hoc est, quæ nullo planè in precio quo
Dei cultum habenda sunt. Sed traditiones Apostolicæ &
stitutiones Ecclesiasticæ hominum commenta non sunt,
Dei institutа, vt locis citatis ostendimus. Sed neque illa
in sublime ferri volumus, vt legis diuinæ maiestas pro-
earum obseruationem vel minimùm violetur. Sed nunc
quæ tria seorsim loca ex hoc capite deducta quid disputet
luinus, seorsim examinabimus.

Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum?

CAuillationem hanc & superstitionem Pharisæorum in
eo consistere vult Caluinus, *quòd ceremoniam lauandi*
manus, non per se liberam & indifferentem, sic vrgebant con-
discipulos Christi qui eam prætermiserunt, quasi rem neces-
sariam & ad Dei cultum pertinentem, quum in lege Dei præ-
cepta non esset, sed ab illis verbo Dei assuta. Idem affirmat
quæ benedicta ceremonia Ecclesiastica, quia ad exorcismos
nos applicamus, & vt rem necessariam vrgemus, & vnicum
remedium toties iterando, quantum in se est, obliteramus.
Ad postremum ab eo ineptissime obiici, vel quælibet ani-
Christiana aduertit, quæ aquæ benedictæ vsum à baptis-
longissimè distingui statim responderet. Nec secundum
ponit, vel vllus idiota Catholicus ignorat merum men-
dam esse, quum omnes videant in eius vsu nullam neces-
sitatem poni, sed liberè vel assumi vel non assumi; modò ab-
sit contemptus qui non in ceremoniam, sed in Ecclesiæ præ-
positos qui eam instituerunt, imò in Christum cadit, dicente
Christo, *Qui vos spernit, me spernit.* Primum quod *Luc. 10.*
dicat, apertam Caluini insaniam demonstrat, iuxta illud
Hieron. *Quod tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita* *Epist. 118.*
agendum sit disputare insolentissimæ insaniæ est. Ad cauilla- *cap. 5.*
tionem Pharisæorum quod attinet, si rectè expendatur rex-
de discipulorum facto, nihil in alteram partem respondit
Christus, sed in ipsos Pharisæos grauiora crimina retorquet,
nempe transgressionem mandati Dei in decalogo propter *Traditio Seniorum à discipulis neglecta hæreticos non iuuat.*
traditionem eorum traditionem in auaritia fundatam, item hy-
pocrisim eorum de qua postea dicetur. Sed factum discipu-
lorum qui non seruabant traditionem illam Seniorum de

lauandis manibus, Christus apertis verbis nec defendit nec damnat, vt propterea traditionum Ecclesiasticarum contemptum ex hoc facto discipulorum Christi deducere hæretici nullo modo possint. Cæterum vtcunque hac in re discipuli vel peccauerint vel non peccauerint (Christus enim eorum factum nec damnat nec defendit) traditiones illas Seniorum cum traditionibus Ecclesiasticis nullam planè affinitatem habere, duabus maximè ex causis notandũ est. Primùm quia tota ratio cultus diuini apud Iudæos in ipsa lege Moysaica exactissimè & scrupulosissimè tradita fuit, diserteq; vetitum nequid ei adderetur, dicente Moyse: *Non adderis ad verbum quod ego vobis loquor*, &c. Quare reliquis prophetis aut sacerdotibus post Moysen nulla est data potestas novas sacrificiorũ cerimonias instituendi. Atqui de cultu nouæ Ecclesiæ quã Christus erexit, Christus ipse excepta Sacramentorũ institutione & precandi formula nihil ordinauit; nec in historia Euangelica vlla prohibitio extat, vt ad verbũ Euangelij scriptum nihil addatur, sed contra Christus iussit suos Apostolos *sicut semetipsum audiri*: misit illos cum amplissima potestate *sicut Pater ipsum miserat*, promisit & postea misit *Spiritum S. qui eos omnia doceret*. Denique ipsi Apostoli & Seniores præcepta varia promulgarunt, & obedientiam aliis Præpositis deferendã præscripserunt. Reliquerunt igitur nobis traditiones partim scriptas in epistolis, partim nõ scriptas, vt Paulus testatur. Hæc est vna latissima differentia cur Seniorum traditiones nõ scriptæ in lege, à discipulis Christi negligi potuerint, traditiones tamen Ecclesiasticæ non scriptæ in Euangelio, vel literis Apostolicis, contemni à Christianis non debeant. Altera ratio est, quòd hæ traditiones Seniorum ad nullam populi Iudaici ædificationem, sed ad onus inutile, nec ad diuini cultus augmentũ, aut tanquam mediũ melius colendi Deum, vt affirmat Caluinus, sed ad eius corruptelam potius faciebant. Vnde illa omnia *aniles fabulas* Paulus vocat, vt docet August. contra aduersar. Legis & Prophet. lib. 1. cap. 1. & à recentibus Scribis ac doctoribus paulo ante Christi aduentum ortum habuerunt, vt late describit Epiphanius in hæresi Ptolomeitarum, & D. Hieronymus variis in locis, in cap. 8. Esaiæ, in cap. 3. epist. ad Titũ, in epist. ad Algasiam q. 1. Vide quoque Irenæum lib. 4 cap. 25. & 26. Traditiones autem Ecclesiasticæ, quas exemplo discipulorũ Christi contemnere volunt hæretici, sunt traditiones Apostolicæ, & rotius antiquitatis testimoniis firmatæ, non recenter inuentæ, omnes

Traditionum Eccles. discrimen a Pharisaicis.

Deuter. 4.

Luc. 10.

Ioan. 15. & 16.

Act. 15. & 16.

Heb. 13.

2. Thes. 2.

1. Tim. 1.

ad Dei cultum & populi ædificationem institutæ. Quare cùm, vt dixi, affinitatem traditiones Ecclesiasticæ cum illorum traditionibus, quarum transgressio à Phariſæis obijcitur, nihil commune habent.

Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?

HOc erat maximum Scribarum & Phariſæorum ſacrilegium, quòd illis recentibus ſuorum traditionibus inhærebant, vt propter illas ſeruandas Dei mandata in ipſa ſcripta violarentur. Id quod duplicitèr fiebat: vno modo ſuarum traditionum obſeruantiam magis exactè & grauiè à ſuis exigendo quàm ſcripta in lege Dei mandata, quod apud Marcum priori loco, hic verò apud Matthæum poſteriori loco à Chriſto obijcitur, nóſque poſterius examinabimus. Alio modo ipſa Dei mandata per ſuas nouas additiones quaſíque expoſitiones peruerſas corrumpendo, vt ex textu apparet circa mandatum de honorandis parentibus. Hoc idem crimen Catholicæ Eccleſiæ generalibus locis obijciunt hæretici, ſed in nulla Eccleſiaſtica traditione quenquam hoc probare potuerunt. Neque hoc loco Caluinus hunc tranſgreſſionis modum Catholicis impingit, ſed quendam illum, quem Chriſtus non iſtis verbis, vt putauit Caluinus, ſed aliis expreſſit, quæ nunc explicanda ſunt.

Sine cauſa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.

SImilem hypocriſim in Iudæis notauit Eſaias, & vt Chriſtus exponit, non tam de ſui temporis Iudæis quàm de futuris Meſſiæ tempore prophetauit. Prima hypocriſis erat, *labijs Deum honorare, ſed cor ab eo longè habere:* fatebantur, profiteri quidem ſe non niſi vnum & verum Deum colere, verum tamen Meſſiam à Deo miſſum nolle agnoſcere & recipere, ſed eum toto corde auerſari. De hac hypocriſi nihil hoc loco Caluinus. Altera hypocriſis erat, quòd Deum colebant frustra & ſine vllo fructu Deum colebant, quia in eius cultu, vel ad eum rectè colendum, ſuas traditiones & doctrinas humanas ſedulò alijs docebant, vel obtrudebant potius, negligentes interim, & negligentes mandata Dei. Hanc enim hypocriſim expreſſè adiunxit tanquam cauſam & rationem præ-

Hypocriſis Iudæorum duplex.

cedentis prophetiæ in illis adimpletæ. Verbis enim Prophe-
Marc. 7. ticis à Matthæo hic citatis adiungit. *Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum.* Hic est igitur horum verborũ sensus, *Frustra me colunt*, &c. & hanc ob causam *docere doctrinas & mandata hominũ* à Christo reprehẽditur, quia hoc ita fit, vt propter illa humana mandata, Dei mandata negligantur. Fuit ergo Pharisaica hæc (vt Caluinus ipse agnoscit) *non ex professo sed obliqua trãsgressio legis Dei, quum officia diuinitus iniuncta securè omitti patiebãtur. Scribæ enim suis placitis ita addictũ tenebant populum, vt intendere verbo Dei non vacaret.* Hæc ille & alia quædam, satis rectè Pharisaicam transgressionem, qualis esset, describens. Sed mox impiè & insulsè admodum in Catholicam Ecclesiã idem crimen retorquet his verbis. *Nunc pro se quisq; expendat, an non hodie magis hæc prauitas in Papatu grassetur, quàm olim apud Iudæos. Non negat quidem Papa quin sit obediendum Deo. Sed vbi ad rem ventum est, quia non secus ac capitale crimen detestantur modicum carnis gustum, quibus furtũ vel scortatio veniale delictum est, propter suas traditiones euertunt legem Dei.* Hæc est licẽtia Caluiniana & omnium hæreticorum hodie, non nisi putidis mendaciis Catholicam doctrinã traducere, suósque miseros discipulos meris mendaciis pascere. Non modicum carnis gustum (qui aliqua ex causa etiam ieiunio seruato legitimus esse potest) sed iustã ex carne refectionem tempore ieiunij, nõ semper & simpliciter vt capitale crimen detestatur Ecclesia, (nam vel infirmitas ab omni peccato, vel obliuio aut ignorantia diei ab omni crimine liberare potest) nec tam in ipsa simplici comestione capitale crimen ponit, quàm in contemptu legis Ecclesiasticæ, vel in scandalo aliorum. Furtum verò vel scortationem pro veniali delicto Catholica Ecclesia nunquam habuit; nisi aut furtum intelligat vbi materiæ exiguitas à mortali excusat, vel de scortatione loquatur quæ sola cogitatione concipitur absque consensu criminis. Quæ sanè duo nec furtum nec scortatio simplici sermone appellanda sunt. Sed aliter quàm mentiendo Pharisaicam transgressionem Catholicæ Ecclesiæ impingeret Caluinus non potuit.

Putidis mendaciis accusatur Ecclesia.

Postea exponens illa verba, *Sine causa colunt me*, &c. ait hoc à *Christo in vniuersum reprehendi, quòd homines peruersi Deum colant suo arbitrio.* Qui sanè sensus de priuatis hominum cultibus acceptus verus est, sed nec intentus à Christo hoc loco, vt iam ostẽdimus, nec ad traditionum Ecclesiasticarum

tarum reprehensionem vllo modo pertinens, quæ ipsum Deum authorem habent, non priuatos homines, vt dictum est. Addit postea docere his verbis Christum, *non alium esse rationalem Dei cultum, quàm qui ad regulam verbi eius formatus est.* Sed suprà ostensum est, nec Christum hoc loco huiusmodi aliquid docere, nec illud in Ecclesia Christi verum esse, tametsi in Synagoga Iudæorum quoad publicos & prescriptos cultus verum erat. Nam apud eosdem ex priuata pietatis instinctu multa laudabiliter circa Dei cultum à singulis præstita fuisse, variis exemplis ostendimus in Prompt. Cath. Dom. infra Oct. Natal. Domini.

II. *Non quod intrat in os coinquinat hominem.*

OMnes pene hodie hæretici his verbis abusi sunt, vt ieiunia, aut delectus ciborũ ab Ecclesia præscriptos, res liberas esse & nihil ad pietatem facere, quia violatũ ieiunium à quilibet sine delectu cibus coinquinare hominem non queat. A quorum etiam stultitia temperare sibi Caluinus non potuit, quin illud etiam hoc loco annotaret. Nam circa huius parabolæ explicationem quam Christus postea facit, ait. *Christus fusius exponit quod prius attigerat, regnum Dei non esse positum in cibo & potu, sicuti etiã Paulus docet, Rom. 14. Nam quum res externæ natura puræ sint, liber quoque ac purus est earum vsus. Nec verò ex bonis Dei creaturis contrahitur immundities.* Hæc ille: cui stolido hæretico iam millies Catholicis responsum est, cibum quidem vetitum quatenus cibus est, & quatenus in os intrat, non coinquinare, sed excepti Ecclesiastici contemptum, & ipsum cibum, quatenus vetitus est, multum coinquinare. Caro porcina si eam comederet Iudæus vigente adhuc lege, quatenus comesta non coinquinabat; sed quatenus vetita ita coinquinabat, vt malle illi Machabæi senéxque Eleazarus mori potius voluerint quàm illam comedere. Dicit Apostolus, *In vino est luxuria.* Haud dubiè vinum quatenus bibitur & intrat in os non generat luxuriam nec coinquinat, sed immoderatè sumptum luxuriã generat. Sic ergo in cibo vetito est peccatum, sicut in vino immoderato est luxuria. Pauli verba ad Rom. quam vim habeant, ibi explicuimus. Rerum externarum, tametsi in se puræ sunt, non est tamen vsus purus semper ac liber: sed sicut immoderatus vsus impurus atque illicitus est, sic vsus earum legitima authoritate vetitus ac prohibitus impurus quoque atque illicitus est.

Delectus ciborum.

2. Mach. 6.

Ephes. 5.

25. *Accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos.*

Inuocatio Sanctorum defenditur.

QVia aliqui (vt videtur) scriptores Catholici moderni, hanc intercessionem discipulorum pro muliere Chananæa à Christo prima vice nihil impetrãte, in exemplum proferũt intercessionis sanctorum pro nobis, quorum suffragia & patrocinium inuocamus, quum à Deo confestim nõ exaudimur ad maiorem fidei & patientiæ ac perseuerantiæ nostræ probationem, sicuti cum Chananea hîc Christus egit: eorum hanc huius loci applicationem exagitat Caluinus his verbis, *Puerile figmentum fuit, quòd hoc prætextu conati sunt Papistæ Sanctos, qui mortui sunt, nobis inducere patronos. Namsi concedimus hanc fœminam petiisse à discipulis aliquid suffragationis aut gratiæ (quod tamen ex textu elici non potest) adhuc tamen esse meliorem rationem quàm viuorum. Adde quòd fastidiosè eam audiant discipuli: atque vt animus illis fuerit patrocinio suo eã leuare, nihil tamen impetrant.* Hæc illic partim plusquam pueriliter, partim etiam impiè respõdens. Plusquam puerile Caluini figmentum est, Chananæam hanc mulierem à discipulis Christi *fastidiosè auditam* fuisse. Neque enim tanti magistri tanto iam tempore discipuli, támque humilis ac mitis magister ipsimet quoque pauperes tam fastidiosi fuerunt, vt fastidiosè ac molestè piam matris pro filia petitionem audiuerint. Huiusmodi superba de discipulis Christi iudicia superbis hæreticis conueniunt. Alio iudicio sanctus Chrysostomus discipulorum interpellationem intellexit. Ait enim in hunc locum. *Aestimo discipulos ad calamitatem mulieris esse tristatos, sed tamen non sunt ausi dicere, Da ei hanc gratiam, sed, Dimitte eam sicut & nos cùm voluerimus alicui persuadere, multoties contraria dicimus.* Hæc Chrysostomus. Deinde falsum est quod addit Caluinus nihil eos impetrasse. Christus enim mulieris fide paulo adhuc amplius probata, fecit quod Apostolorum interpellatio postulauit, non solum dimittens eam, sed etiam voti compotem & lætissimam dimittens. Nec minus falsum est quod affirmat *ex textu elici non posse* hanc fœminam à discipulis Christi *vllam gratiam petiisse.* Quid enim clamabat post Apostolos, nisi vt tacente Domino, aliquod ab eo benignum responsum ipsi impetrarent? Clamauit enim post illos non vt inanis dimitteretur, sed vt à Domino exaudiretur. Ideóque dicentibus Christo Apostolis, *Dimitte illam*, respondit Christus, *Non sum missus nisi ad oues domus Israel*

Apostolorum falsa criminatio

Homil. 53. in Matth.

mauli

manifestè docens, Apostolos petiisse à Christo vt illius precibus annueret. Alioqui hæc Christi responsio nihil ad rem faceret.

Iam verò impia est tota Caluini responsio, qua infert pro patrocinio Sanctorum hoc exemplum facere non posse, quia ita est mortuorum ratio quàm viuorum. Impiũ est & ethnicum Sanctos in cælo cum Christo regnantes mortuos vocare: & phrasis propria infidelium. Sic Iulianus apostata Martyres Christi *homines mortuos* vocauit, & tota gẽtilitas Christianos, qui Martyres defunctos colerent, hoc nomine subsannauit, quòd *mortuos colerent*. Sed totam hanc Caluini impietatem vno verbo Christus refutauit, dicens, Deũ, qui Deus Abraham, Isaac & Iacob vocatur, *nõ esse Deum mortuorum, sed viuentium*. Sic Deus Sanctorum in cælo regnantium non est mortuorum Deus, sed viuentium: vnde non sunt mortui vocandi, sed viuentes: ideóque ad patrocinia non minus idonei nam cùm in terris viuerent: imò multo magis idonei, vt Patres docent.

Cyrillus li. 6. cont. Iulian. Matth. 22.

Hieron. cont. Vigilantium. Chrysost. hom. vlt. in Epist. ad Rom.

IN MATTHÆI CAP. XVI.

Rogauerunt eum vt signum de cælo ostenderet eis.

PHARISAEI isti & Sadducæi quum multa & maxima iam Christi signa vidissent, circa hominum & morborum omnium curationem, circa panum multiplicationem, ipsam denique in mari ambulationem audiuissent, aliáque multa huiusmodi, importunè nimodum & proteruè, vt suæ incredulitati aliquem fucum inducendant, etiam de cælo signum quærunt. Hanc importunitatem & dementiam obiicit Catholicis hodie Caluinus. *Sic* (inquit) *hodie Papista quasi nunquam sancita esset Euãgelij doctrina, nouis miraculis probari sibi postulant.* Cui putidæ calumniæ breuiter respondeo. Euangelij doctrina qualem tota per orbem Ecclesia post primam eius prædicationem hactenus tenuit, nobis satis supérque sancita est: neque ad eam magis sanciendam vel confirmandam vlla miracula desideramus, sed sufficit nobis Catholicæ Ecclesiæ fides in verbo Dei semper fundata, & à maioribus nostris ad nos vsque deriuata. Sit verò vt noua Caluini doctrina, quam ille Euangelium vocat, maioribus nostris hactenus incognita, nobis probetur, quãdoquidem ille nouus Euangelista esse vult, nouis quoque

Miracula nouæ prædicationi necessaria.

miraculis probetur meritò desideramus, tum quia planè noua est & inaudita, tũ quia nullis hactenus miraculis illustrata est. Pharisæi & Sadducæi non in eo peccabant, quòd ad cõfirmationem doctrinæ Christi penitus noua signa petebant (nam ad illam confirmandam plurima signa Christus studio
Ioan. 7. fecit, dicens tandem: *Si mihi non creditis, operibus credite*) sed tum quia signum è cælo petebãt, quasi genus miraculi Christo præscribentes, tum quia post tam multa & tam illustria præstita miracula, illis non contenti, noua semper postulabant. Nunc Caluinus cum suis nouis dogmatibus nullum miraculum facere potuit, re tandem infeliciter Genevæ tentata, Matthæo quodam, qui se mortuum fingeret, vt à Caluino suscitari videretur, verè & miserè extincto. Nec ab eo signum de cælo, sed vel minimum in terra miraculũ exigitur. Adeo nihil affine aut simile habet cũ Pharisæorum impudentia, quod Catholicis impudenter impingit Caluinus.

6. *Cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum.*

QVod per fermentum Pharisæorum hoc loco Hieronymus & Hilarius in suis cõmentariis ipsam legem Mosaicam & literam eius intelligi volunt, sensus ille non ad intentum Christi, sed veluti ipsorum & nostris tẽporibus magis conueniens, (quibus videlicet nunc lex illa quo ad sua cæremonialia & literam occidentem fermentum est) ab illis traditus fuit: idque docendi gratia: quod apud veteres interpretes frequenter obseruare licet. Ipsa enim lex adhuc Chri-
Cap. 23. sto hæc loquente adeo vigebat, vt infra dicturus sit: *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi. Quæcunque ergo dicunt vobis, facite & seruate.* Quæ verba non sunt huic loco contraria. Hìc enim iubet Christus suos cauere non ab eorum doctrina quam super cathedram Moysis sedentes docẽt, id est, quam per continuam maiorum successionem à Moyse acceperant, sed ab eorum fermento, id est, priuata & propria eorum doctrina ab ipsis adinuenta (nam & ideo Sadducæos illis adiunxit, qui super cathedram Moysis non sedebant, sed propria tantum fermenta docuerunt) qualis est hodie hæreticorum omnium maximè Caluinistarum doctrina à seipsis excogitata, dum nouis suis & vitiosis dogmatibus ita oppressam tenent diuinarum Scripturarum, maximè Euangelicæ & Apostolicæ doctrinam, vt stantibus eorum commentariis ac nouis Dei verbi corruptelis, nihil in fide sanũ, nihil in Scri-

ptura

pura integrum maneat. Citius ignis aquæ miscebitur quàm vt Caluini figmenta cum Euangelio quis conciliet. Quare qui Christi discipulus esse vult, ab hæreticorũ hodie & Caluini maximè fermentis purum se seruare imprimis studeat. De hoc argumento plura vide in Prompt. Cath. Dom. 7. post Pent. ad illa verba: *Attendite vobis*, &c. Item fer. 3. Pent. ad illa verba: *Alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo.* Caluinus tamen hoc loco contra Pontificiam & Ecclesiasticam doctrinam magnum se argumẽtum obseruasse putat. Sic enim scribit. *Videndum est quorũ doctrinam cauere velit Dominus. Tunc enim penes Scribas & sacerdotes ordinaria erat Ecclesiæ potestas, in quibus priuatum tenebant Pharisæi. Quum nominatim eorum doctrina prohibeat suos Christus, sequitur repudiandos esse omnes quia sua figmenta admiscent verbo Dei, vel quicquam alienum ingerunt, quocunque tandem polleãt honoris gradu vel titulo superbiant. Quare maledicta & prauaricatrix est eorum subiectio, qui se vitro Papæ cõmentis & legibus subijciunt.* Hoc Caluini argumentum omnium rebellionum hæreticorum fundamentum est, multiplici impietate & ineptia laborans. Primum, nõ sequitur Ecclesiæ magistros fermentatam & corruptam doctrinam tradere posse, eo quòd Synagogæ magistri Scribę & Pharisæi eam tradiderint. Firmiores quippe sunt Ecclesiæ promissiones quàm Synagogæ. Illi enim dictum est: *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Rursum: *Spiritus S. docebit vos omnem veritatem in æternum.* Denique: *Ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.* Synagogæ error ac lapsus non solum possibilis, sed & prædictus erat. Secundò, quæ Synagogæ magistri etiam corrupti illi ex cathedra Moysis dicebant, id est, iuxta doctrinam à maioribus suis continua successione accepta, ea facienda & seruanda esse Christus docet. Fermentum à quo cauere iubet, priuata & recens erat quorundam adinuentio. Quo sanè sensu priuatus quispiam in Ecclesia Episcopus aut sacerdos non ex cathedra antiquitus tradita, sed ex suo cerebro propria quædam & noua dogmatizans audiendus non est. Tertiò quandò Ecclesiarum magistri vel ex cathedra docent, vel sua fermenta obtrudunt, non cuiusuis è populo, sed aliorum superiorum Pastorum & Synodalis maximè authoritatis est iudicare. Quarto si Caluini argumentum simpliciter admittatur, nec ipse Caluinus nec alius quispiam hæreticus magister authoritatem docendi diu retinebit; sed non obstante ministerij sui honore & dignitate, facillimè à quolibet reiicietur quod do-

Synagogæ error non probat possibile Ecclesiæ errare.

Matth. 16. Ioan. 14. Matth. 28.

cet, tanquam fermentum Phariſaicum: ſicuti & olim *idem licuit Valentinianis quod Valentino* (ait in Præſcript. Tertullianus) & hodie idem licuit Lutheranis quod Luthero, qui ab illo maximo numero deſciuerunt, ſicut ipſe ab Eccleſia deſciuerat. Nihil ergo hoc Caluini argumento magis impium, nihil ineptius. Sunt autem hæc omnia latius explicata in opere noſtro de Princip. fidei, potiſſimum verò libro 2. cap. 13. & lib. 10. cap. 4.

18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.*

TOtum hunc locum Caluinus nouo commentario penitus peruertit. Ait Simonem Petrum vocati, *quia viuus in templo Dei lapis ſuam ſtabilitatem retinebat. Super hanc petram* exponit, eſſe *Chriſti fidem, ſuper quam non tantum Simon, ſed & omnes alij fundati ſancto conſenſu in ſpirituale ædificium aptanturi: & quicquid piorum in mundo futurum erat, Petro aggregare Chriſtum voluiſſe. Non præualebunt aduerſus eam*, exponit de Eccleſiæ quidem inuicta firmitate intelligi, ſed quod de corpore Eccleſiæ dicitur, *ad ſingula eius membra pertinere, quatenus vnum ſunt in Chriſto: & quicunque in Chriſto vniti Chriſtum mediatorem agnoſcunt, in finem vſque ab omni noxa tuti manebunt.* Hæc ille. Ita inſigni impoſtura ac fraude totum hunc locum peruertit. Quæ Chriſtus de vnius Petri & ſucceſſorum eius perſona dixerat, ad quemlibet fidelem trahit. Quæ de totius Eccleſiæ firmitate Chriſtus promiſit, ad ſpecialem fidem & certitudinem ſalutis in quolibet credente contorquet. Ita non ſolùm verum ſenſum peruertit, ſed & impio dogmati de vnica piorũ fide in amiſſibili hanc Scripturam ſubſeruire facit. Verum autem & genuinum ex Patribus depromptum horum verborum ſenſum, totúſque loci vim & doctrinam vberius explicatam vide in Prompt. Cath. in feſto SS. Petri & Pauli. Iam verò hæc verba, *Tibi dabo claues regni cœlorum*, vni Petro ſingulariter dicta, ad omnes Euangelij miniſtros transfert Caluinus, & totam clauium poteſtatem in verbi miniſterio ac prædicatione ponit. Contra quam duplicem huius loci corruptelam vide à nobis diſputata in Prompt. Cathol. loco citato.

Cæ

Cæterum quia Caluinus facta ſua expoſitione hæretica, Catholicam vult impugnare, diſputationem eius breuiter examinabimus. Ait *ſe velle puridas Papæ calumnias breuiter diluere*, quum tamen quæ poſtea diluere conatur, non vnius Papæ, ſed veterum patrum & doctorum Eccleſiæ aſſertiones & explicationes ſint. *Fingit* (inquit) *Petrum vocari Eccleſiæ fundamentum*. Reſpondeo: Hoc Papa non fingit, ſed patres magno conſenſu docent, quos loco citato magno numero produximus. Sed quomodo hanc interpretationem refutet videamus. *Quis autem non videt, quod transfert ad hominis perſonam, de Petri fide dictum eſſe?* Hoc non eſt veritatem refutare, ſed forciter quod falſum eſt affirmare. Quomodo autem de fide quoque Petri patres hoc exponunt, loco citato explicuimus. Deinde ſi nunc de Petri fide hoc dicitur, Caluine, cur prius de omnium in Chriſtum credentium fide hæc verba expoſuiſti? Sequitur. *Idem fateor apud Græcos ſignificant Petrus & Petra, niſi quòd prius nomen Atticum eſt, alterum verò communis linguæ. Sed hæc varietas non temerè à Matthæo poſita eſt, quin potius conſultò mutatum eſt genus, vt virilem aliquid exprimeret: nec dubito quin tale diſcrimen ſtatuerit Chriſtus ſua lingua.* Atqui hîc Caluinus propter ignorãtiam linguæ ſanctæ egregiè fallitur. Nam in Matthæo Hebræo qui nunc extat, ſine vlla mutatione generis legitur, vtrobique idem nomen eſt, hoc modo:

Petrus & Petra vna Hebræis dictio.

אתה כיפא ועל הכיפה

In Matthæo quoque Syro vtrobique eſt ܟܐܦܐ ſine vlla variatione. Quare Beza ipſe magiſtrum ſuum corrigens in hunc locum ait. *Dominus Syriacè loquens, nulla vſus eſt agnominatione, ſed vtrobique dixit, Cepha.* Græcus autem interpres Attica voce priori loco vſus eſt, quia genus maſculinum homini magis conueniebat. Secundo autem loco petram poſuit quia tametſi ad hominem & perſonã Petri illa vox pertineat, non tamen ad hominem aut Petri perſonam ſimpliciter ſicut ipſa nuncupatio Petri, ſed ad hominem in fide roboratum, & ad perſonam Petri à Chriſto ſtabilitam pertinet: quæ alibi latius explicata ſunt, vt ridiculus ſit hoc loco Beza, qui poſteriori loco *petram non Petrum ab interprete poſitum* negatur, *vt Chriſtum, qui petra eſt, ſecundo loco deſignaret.* Chriſtus enim tametſi petra certè eſt, non tamen eſt *hæc petra* ad quam ibi Chriſtus loquitur. Probare tamen vult Caluinus ex Auguſtino. *Prudenter itaque Auguſtinus non petram à Petro, ſed Petrum à petra dici admonet, ſicut à Chriſto omnes*

Beza Caluinum corrigit.

ſumus

sumus Christiani. Quo sensu ista & quibus de causis Augustinus ita in hunc modum disputat, accuratè explicatum vide in opere nostro de Princip. fidei lib. 6. cap. 3. Pergit Caluinus. *Porrò ne longior sim, quòd illud Pauli inter nos pro certo & confesso habendum sit, non alibi posse fundari Ecclesiam quàm in Christo solo, non sine sacrilega blasphemia aliud fundamentum Papa commentus est.* Sed huic putidæ ac tritæ obiectioni vberius quidē loco iam postremò citato, breuiter verò in Prōpt. Cath. in die SS. Petri & Pauli satisfecimus. Quæ calumniando, vel eadem quæ dixerat repetendo, nuda semper affirmatione vsus prosequitur Caluinus, vt inania ac nugatoria prætermittimus.

Dicit tandem aliqua disputandi specie. *At Christus Petrum vnum nominatim alloquitur.* Rectissimè hoc obseruat sibiq; obiicit Caluinus. Nunc quid respondeat attende. *Nempe sicuti vnus omnium nomine Christum confessus fuerat Dei filiū, ita vicissim ad vnū dirigitur sermo, qui tamen peræquè ad alios pertinet.* Atqui hæc responsio obiectionē magis confirmat. Luce enim meridiana clarius est, Petrum non omnium nomine, sed ex fide sibi soli reuelata, Christum confessum fuisse Dei filium. Ideirco enim non dixit illi Christus, Beati estis quia Pater meus vobis reuelauit, quod certè dicere debuisset, si omnes idem credidissent, & omnium nomine loquutus Petrus fuisset; sed dicit illi vni singulariter. *Beatus es Simon bar-Iona, quia Pater meus reuelauit tibi: Et ego tibi dico,* &c. Deinde quando Petrus alio in loco omnium Apostolorum nomine loquitur, id satis exprimit numero plurali vtens: vt dicente Christo, *Nunquid & vos vultis abire?* respondit omnium nomine Petrus; *Ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.* Denique omnes ferè Patres contra vnum Caluinum, vnius Petri, non omnium Apostolorum hanc confessionem fuisse, concorditer docent. Quare sicut solus confessus est, ita ad illum solum dirigitur sermo.

Petrus non respondit omnium nomine.

Ioan. 6.

Ad aliam responsionem confugit Caluinus. *Nec verò spernenda est illa quæ à Cypriano & aliis adducitur ratio, Christum in vnius persona loquutum esse omnibus, vt Ecclesiæ vnitatem commendaret.* Respondē Cyprianum docere quidem *claues Ecclesiæ sic vni Petro esse datas,* vt & aliis Apostolis dari intelligantur; *ideo autem vni, vt Ecclesiæ vnitas commendaretur:* sed addit Cyprianus, quod fraudulenter Caluinus silentio premit: *Vnam cathedram constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua authoritate disposuit.* Et rursum. *Exor-*

In lib. de vnit. Eccles.

dium

dit ab vnitate proficiscitur. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia & vna cathedra monstretur. Hæc ille. Pergit Caluinus. *Excipiunt alijs omnibus præferri cui hoc peculiariter datum est. Hoc verò perinde est ac si magis fuisse Apostolum contenderent quàm suos collegas. Neque enim ab Apostolatu magis diuelli potest ligandi & soluendi potestas, quàm à sole calor vel lumen.* Nihil ineptius inferri potuit. Sic enim Caluini procedit argumentum: Ligandi & soluendi potestas ab Apostolatu diuelli non potest: Ergo Petrus si in potestate clauium præfertur aliis Apostolis, erit magis Apostolus quàm cæteri. Huius argumenti absurditas in simili apparebit: A locum tenente Regio diuelli non potest iudicandi potestas: Ergo si locum tenens Regius in potestate iudicandi cæteris iudicibus localibus, aut certarum ciuitatum Prætoribus antefertur, erit magis iudex quàm cæteri. Sicut enim hic locum tenens Regius maior quidē & superior iudex est, vt Regis vicarius, & cæterorum localium iudicum ac prætorum primus, qui ipsis etiam iudicibus præferatur, & illorum sub Rege caput sit, non tamen magis iudex est, sed alij in suo districtu æquè bene iudices sunt, veréque & efficaciter iudicant, quando officium suum legitimè exequuntur; de quo si dubitetur, ad locum tenentis tribunal fit appellatio: sic omnino Petrus Apostolus aliis præfertur in potestate clauium, vt supremus Apostolus, Christi vicarius, cæterorum caput & coryphæus (vt Patres de eo loquuntur) non tamē magis Apostolus est, vt cauillatur Caluinus, sed alij Apostoli respectu subditorum horum non minus Apostoli sunt, nec minus verè & efficaciter ligant ac soluunt suos subditos quàm Petrus, quando clauis non errat; de quo si dubitetur, ad Petri tribunal fit appellatio. Quomodo autem Petrus ipsis Apostolis ratione clauiū prælatus fuerit, vide latius à nobis explicatum in opere de Princip. fidei lib. 6. cap. 7.

Futile argumentum Caluini.

Cauillatur adhuc Caluinus. *Cæterum vt demus Petro consessum plus aliquid fuisse quàm reliquis, vt inter Apostolos excelleret; stultè tamen inferunt Papistæ, datum illi fuisse primatum vt vniuersale esset totius Ecclesiæ caput. Nam & aliud est dignitas quàm Imperium: & aliud inter paucos summo honoris gradu pollere, quàm sub vlnas suas colligere totum orbem.* Hæc ille. Primum quod de dignitate distinguit & imperio, puerilitèr nugatur. Petri & successorum eius primatus, dignitatem quidem aliquo modo significat, quatenus veri nominis præfectura est, & quidē in summo honoris genere, quia & Christi locum

locum tenet, & super animas hominum potestatem habet, quoad illas vel soluendas vel ligandas. Imperium autem illa vox non significat: Imperium huius mundi Regibus & Imperatoribus cum Petrus tum successores eius respectu officij pastoralis reliquerunt. Puerile & caninæ facundiæ est, sed Caluino visitatissimum, in sacrarum Scripturarum tractatione grauissima, intemperanter maledicere, & verbis odiosis veram facti speciem inuertere: denique vel pueri iter ludere, vel muliebriter rixari. Alteram responsionis partem in sequentibus vult considerare. *Et sanè* (inquit) *non plus illi oneris imposuit Christus quàm obire posset. Iubetur regni cælorum esse janitor, iubetur ligando & soluendo dispensare Dei gratiã, eiusq; iudicium in terra exequi. Nempe quatenus se extendit mortalis hominis facultas.* Vult igitur Caluinus, spiritu planè ethnico & impio potestatem à Christo datam, ad mortalis hominis facultatem metiri. Potuit iuxta illum Petrus cæteris Apostolis & paucis illis hominibus præesse, sed non potest toti orbi præesse, *quia hoc mortalis hominis facultatem excedit.* In quo vide multiplicem hominis dementiam. Primùm, si Petrus paucis illis Apostolis præfuit, multo magis eorum subditis præfuit. At illi toto orbe prædicauerunt, & *in totum orbem exiuit sonus eorum*: Ergo Petrus, hoc ipso quod illis præerat, toti orbi præfuit. Deinde non potest dici quòd propter solas personas Apostolorum Petrus primatum acceperit: quia quum iste primatus ad schismatis occasionem tollendam & ad unitatem in Ecclesia seruandam datus fuerit, hoc primatu sanctissimi Apostoli minimè omnium indiguerunt. Ergo primatum accepit propter ipsos potissimum reliquorum Apostolorũ subditos toto orbe dispersos. Rursum si *mortalis hominis facultas* spectetur, quis demum est qui vel vnius minimæ parœciæ præesse, imò qui suam solius animam seruare potest? Spectandum hîc ergo non quid *mortalis hominis facultas*, sed quid Christi gratia valeat, qui quibus iubet, dat id quod iubet. Vide plura in Princip. fidei, lib. 6. cap. 16. Quare Caluinus cõtra seipsum quasi vertigine laborans concludit *Ergo quicquid ei datum est, ad mensuram gratiæ restringere conuenit, qua donatus est ad Ecclesiæ ædificationem.* Planè contra seipsum & contra præcedentem disputationem concludit. Si enim quod Petro datum est, ad mensuram gratiæ qua donatus est, restringendum est, quare prius Caluinus id quod Petro datum est, ad mensuram facultatis mortalis hominis restrinxit? An putat Caluinus mensuram gratiæ, mortalis

Caluini canina facundia.

Caluini spiritus ethnicus.

1.

Rom. 10.

2.

3.

Caluinus sibi contrarius.

talis hominis facultatem non excedere? Aut si hoc non putat; quo demum iudicio, qua mẽte, Petri potestatem superius *ad mortalis hominis facultatem* restrinxit, nũc verò *ad mensuram gratiæ* restringit? Atqui aduertere Caluinus debuit mortalis hominis facultatem in potestate rerũ spiritualium nullam esse; iuxta illud Christi: *Sine me nihil potestis facere.* Ioan. 15. mensuram autem gratiæ, ad quælibet præstanda facultatem esse; iuxta illud Pauli: *Omnia possum in eo qui me confortat.* Philip. 4. Iuè igitur quicquid Petro datum est, non ad mortalis hominis facultatem, vt prius disputauit, sed ad mensuram gratiæ qua donatus est, vt nunc disputat, expendendum est. Christus autem qui amplissimam potestatem Petro dedit, gratiæ quoque mensuram copiosam ei dedisse credendus est. Nam idcirco vni Petro postea dixit, *Ego rogaui pro te vt fides tua non deficiat.* Luc. 22. Et hoc ipso in loco Christus ei dicit: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Christus seipsum ædificatum dixit. Illo igitur ædificante super Petrum, stabit Petrus, & stabit ædificium. *Si enim Dominus ædificauerit ciuitatem, non frustrà laborant qui ædificant eam.* Psal. 126.

Nunc tamen post tam insulsam disputationem vide quantum triumphum agat Caluinus. *Ità concidit immensum illud imperium quod illi arrogant Papistæ.* Triumphum sanè decernis, sed ante victoriam. Quare adhuc in omnem se partem circumagens, alia rem aggreditur via. Primum disputat Petri primatum ad successores transire non posse: quod multis tamen argumentis necessarium esse, alibi demonstrauimus. Deinde Romanum Pontificem Petri non esse successorem declamitat, contra omnem antiquitatem affirmans Petrum Romæ Episcopum non fuisse: quam dementiam refutauimus ad illa Petri verba in fine epist. 2. *Salutat vos Ecclesia quæ in Babylone est.* Tertiò ac postremò debacchatur in Rom. Pontifices horum temporum, quod officium non faciant, ideóque in eos Petri successores non habendos esse. Quæ tota oratio conuiciis plena, & argumentis vacua, seipsam satis abunde refutat. Princip. fid. lib. 6. cap. 15.

23. *Vade post me Satana: scandalum es mihi.*

Scripturæ Euangelicæ corruptor Caluinus non solum hãc Petri reprehensionem durius & acerbius exponit quàm æquus ferat, sed etiam in vniuersum Catholicorum pias interpretationes & deuotiones circa voluntarium Dei cultum exagitat,

rat, quasi penitus Satanicas, & à Christo hoc loco acerrimè damnatas. De Petro dicit, quòd *præpostero suo zelo Satanæ partes obiret; neque simpliciter à Christo aduersarium vocari, sed diaboli nomen ei imponi in signum maximæ detestationis.* Nam & diabolum *eisdem verbis à Domino repulsum fuisse.* Cap. 4. & verbum ὕπαγε *facessere significare, vnde Latinum Apage deductum est:* ideóque *ineptè quosdam philosophari in verbo retro, vel post me, quasi iubeatur Petrus sequi, non præire.* Hæc ille, & ex hac expositione deprauata colligit, docere hoc loco *quid valeant coram Deo quæ bona putantur intentiones, & hinc videri quanta pertinacia suas deuotiones venditent Papistæ.* Denique Christum *in vnius Petri persona, cuius pia fuit intentio vel saltem probabilis, si sensus & iudicium carnis valeant, compescere omnes voluisse ne zelo suo indulgeat.* Demum concludit. *Eant nunc Papistæ, & sua placita in cælum extollant.* Hæc est hoc loco Caluini pugna, victoria, triumphus. Sed non nisi verborum fumi ac strepitus sunt.

Petri reprehensionem tam acerbam non fuisse, tum sancti Patres tradiderunt, tum textus ipse & litera satis ostendunt.

Tract. 1. in Matth. Petri reprehensio qualis. In cõment. in hunc locum.

Dixit Christus Petro (ait in hunc locum Origenes) *Vade post me, quasi desistenti per ignorantiam ire post Christum. Satanan autem dixit ei, quasi per ignorantiam aliquid habenti contrarium Deo.* Hæc ille. Quem sensum magis explicans D. Hieronymus ait. *Mihi error Apostolicus de pietatis affectu venienti nunquam incentiuum videbitur diaboli. Sed quia contraria loquebatur voluntati Christi, debuit aduersarius appellari. Satanas enim interpretatur aduersarius, siue contrarius. Non tamen vt plerique putant, eadem Satanæ & Petrus sententia condemnantur. Petro enim dicitur, Vade retro me Satana, id est, sequere me, qui contrarius es voluntati meæ. Ille audit, Vade Satana, & non ei dicitur retrò, vt subaudiatur, Vade in ignem æternum.* Hæc Hieronymus. Et hic sensus maximè literalis ac genuinus est. Nam verba Christi Matth. 4. *Vade Satana*, non habent illud, ὀπίσω μου, post me: vt Origenes & Hieronymus disertè annotarunt, etsi pauci Græci codices ita legant, & vt rectè annotauit Lucas Brugensis *ex alijs locis additum*; nec Matthæus Hebræus vel Syrus illam vocem habeat, sed

Epist. 5.

simpliciter, *Vade:* (vel vt textus Syriacus, *Vade tibi,* לך לך) vt etiam Ignatius ad Philippenses, Chrysostomus, Euthymius & Anselmus legerunt. Fallitur igitur Caluinus dicens diabolum eisdem verbis repulsum fuisse, quibus Petrus. Nec

Cap. 66.

rectè Cornelius Iansenius in sua Concordantia hanc Anno-

uationem & distinctionem repellit. Deinde & Satanæ voca-
bulum non eodem modo vtroque in loco scribitur. Nam in
Matthæo hebræo cap. 4. dicitur לֵךְ הַשָּׂטָן, *Vade ille Sa-*
tanas, id est, aduersarius præcipuus. Sed in Matth. hebræo cap.
16. ponitur simpliciter שָׂטָן sine articulo aggrauante. Falli-
tur igitur Caluinus dicens diabolum eisdem verbis repul-
sum fuisse quibus Petrus. Porro vulgare est hebræis cõtraria
sentientes Satan appellare. Sic Dauid filiis Saruiæ dixit, quum
eum ad vindictã hortarentur: *Quid mihi & vobis filij Saruiæ? 2 Reg. 19.*
contristimini mihi hodie in Satan? id est, cur contrarij mihi
estis? Sic Salomon propter altissimã pacẽ qua fruebatur, dixit: *3 Reg. 5.*
Non est Satan neq; occursus malus. Præterea Petrũ non fuisse
repulsum à Christo quasi diabolũ, sed vt voluntati suæ cõtra-
riam, causa à Christo adiuncta manifestũ facit. *Scandalum es*
mihi, id est, Impedimẽto mihi es & aduersaris, ad perficien-
dam voluntatẽ Patris mei. Ideo enim subiunxit: *Quia nõ sapis*
ea quæ Dei sunt, sed quæ hominum. i. humano more mortem
refugis: & Dei de me dispositio nondum tibi reuelata est.

Iam verò Catholicorum piæ intentiones & deuotiones
& bonus zelus circa voluntarium Dei cultum, nihil com-
mune habent cum hoc Petri affectu, quo Christum à sua pas-
sione reuocauit. Illæ enim sapiunt ea quæ sunt Dei, quia ad
Dei cultum ordinantur. Illæ non sapiunt ea quæ sunt homi-
num, quia vel diuinæ Scripturæ vel Ecclesiasticæ traditionis
obseruationis regulam sequuntur. Illæ non aduersantur
dispensationi Christi, seu circa passionem, seu circa quam-
cunque actionem eius. Et impostor Caluinus in genere lo-
quitur; nullam particularem Catholicorum deuotionem in
medium profert, vt de ea consideretur, an cum carnali hoc
Petri affectu aliquid commune habeat. Postremò, quando ex
ignorantia inuicta (qualis hæc Petri erat circa passionem
Christi futuram, nunc primum reuelari cæptam) aliud volu-
nt pietati consonum quàm quod Deus vult, in eo omnino
peccatur, vt omnium theologorum habet sententia,
que Caluinus docet ad cap. Matth. 26. ver. 39 Christus au-
acriter Petrum reprehendit potius ex ingenti desiderio
ionis suæ, & ad eam discipulorum animis altius infigen-
, quàm propter graue aliquod Petri flagitium.

Intentiones piæ defenduntur.

17. *Et tunc reddet vnicuique iuxta opera sua.*

AD hæc rursum verba Caluinus sua inspergit venena,
vt veri nominis retributionem à Christo hic affirma-

tam destruat, & Scripturam Euangelicam corrumpat. Sic enim scribit. *De operum mercede alibi disserui quantum satis erat. Summa hæc est: Quoties bonis operibus promittitur merces, minimè opponi eorum meritũ gratuitæ fidei iustitiæ.* Vide impostoris fraudem. Meritum operum quæ iam iustorum opera sunt, non opponũtur sanè gratuitæ iustitiæ ex fide quæ ex impio fit iustus, neque hoc quisquam contra hæreticos hodie affirmat, sed opponuntur saluti & saluationi ex sola fide quam hæretici docent. Ideóque quoties in Scripturis bonis operibus promittitur merces, eáque vitæ æternæ, vt hoc loco, toties in Scripturis docetur, quòd non ex sola fide, sed etiam ex bonis operibus homo saluatur: & quòd ad vitam æternam consequendam, non solùm fides, sed & bona opera exiguntur, vt salutis causa nõ minus necessaria quàm fides. Quare prorsus falsum est, vt alibi ostendimus quantum satis erat, quod subiungit Caluinus. *Nec salutis causam ostendi, sed tantum animari fideles ad rectè agendi studium, dum certi sunt se operam non ludere.* Impia & falsa hæc est Caluini doctrina, vt necessitatem bonorum operum, contra manifestam hoc loco Euangelij doctrinam de ferenda cruce, & de bonorum operum retributione, penitus excludat. Causa salutis nõ secus bona opera sunt quàm fides, quia non secus necessaria quàm fides. Non secus animamur ad rectè agendi studium quàm ad fidem, nec secus ad fidem quàm ad bona opera. Non secus quippe fidei promittitur merces quàm operibus. *Per fidem adepti sunt repromissiones*, ait Paulus: *Merces erit operi vestro*, ait Propheta. vtrobique non fit simplex exhortatio, *vt sciamus nos operam non ludere*, sed causa mercedis ac retributionis futuræ vtrobique docetur. Alioqui & fidei quoque necessitatem eadem arte eludet Caluinus si volet, qua bonorum operum necessitatem eludere conatur. Concludit mox Caluinus. *Quare optimè hæc duo conueniunt, gratis nos iustificari quia Deo præter meritũ accepti sumus, & tamen ipsam indebitam operibus nostris mercedem pro suo beneplacito rependere.* Hæc ille. Optimè quidem conueniunt hæc duo, gratis nos iustificari, quando ex impiis iusti facti, Deo reconciliamur, quia in illa prima iustificatione Deo præter meritũ accepti sumus: & tamen iustorũ operibus debitam mercedẽ Deum rependere, non solùm pro beneplacito suo, sed quia (vt Paulus diserte dixit) *iustus iudex est*, & ex iustitia retribuit. Atque ita gratuitæ per Christũ iustificationi nostræ, bonorum operum merces & iusta retributio reuera non repugnat. Quod ergo

Operum merita defenduntur.

Heb. 11.
2. Par. 15.
2. Tim. 4.

Caluinus

Caluinus dicit, *bonis operibus mercedem à Deo rependi indebitam*, implicat planè contradictionem in adiecto. Si enim vt merces rependitur, debita est: si indebita est, merces non est. Vnum Pauli verbũ docere Caluinum potuit: *Merces non imputatur secundum gratiam* (putà solam) *sed secundum debitum*. Id est: In ratione mercedis non est pura gratia, sed addam etiam debitum ratione iustitiæ. Quod Paulus ipse iustorũ operibus frequenter docet. *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus Iudex.* Rursum. *Si non iustum est, Deum retribuere vobis qui tribulamini retribuum*, & aliis in locis: vt in Paulo explicando frequenter annotabimus. Sic enim fidem propter Iudæos & Gentes de lege moralibus virtutibus gloriantes commendat, vt propter gentes iam conuersas & in Christum credentes, bonorum operum mercedem studiosè doceat.

Rom 4.

2. Tim. 4.

2. Thess. 1.

IN MATTHÆI CAP. XVII.

Dico vobis quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum.

AVILLABANTVR Scribæ & Pharisæi contra Christum, eum propterea pro Messia habendum non esse, quia Elias ante aduentum Messiæ venturus erat, iuxta illud Malachiæ. *Ecce ego mittam Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & conuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum, ne fortè veniam & percutiam terram anathemate.* Arguebant ergo Scribæ: Non est hic Christus, quia Elias necdum venit. Hanc obiectionem proponunt discipuli Apostoli, qui sic respondet vt & prophetiam confirmet, & Scribarum tamen peruicaciam ostendat. Confirmat prophetiam dicens: *Elias quidem venturus est, & restituet omnia.* Hæc verba sic tractat Caluinus, vt *errorem Scribarum in eo fuisse* doceat, quòd *verba Malachiæ de Elia Thesbite Propheta iam dudum sublato intelligerent, quasi in mundum iterum rediturus esset.* At verò non in eo positus fuit illorum error, nec Christus hoc refutat, sed disertissimè confirmat. Ait enim *illum venturum esse, & omnia restauraturum*, id est, Iudæos ad Christi fidem reducturum. Nam de Iudæi populi restauratione Malachias agit. Error Scribarum erat, & adhuc hæreticorum hodie pertinax est, quòd non

Malac. 4.

Elias Thesbites denuo venturus.

distinguunt de primo Christi aduentu & de secundo. De secundo aduentu quem *Diem Domini magnum & horribilem* vocat, loquutus est Malachias: quem aduentum Elias in persona præcedet, vt in Apocalypsi manifestè docetur, nósque ibi perspicuè ostendimus. Quare 70. Interpretes locum illum Malachiæ vertentes, posuerunt expressè: *Mittam vobis Eliam Thesbitem.* Deinde si ad literam de Ioanne Baptista intelligeretur, vt volunt hæretici, falsum omnino esset quod hoc loco Christus post mortem Ioan. Baptistæ dicit, *Elias quidem venturus est*, sicut & illud quod addit, *Restituet omnia.* Neque enim ille quicquam restituit, sed viam tantũ Domino præparauit. Falsum quoque esset quod Ioannes Baptista rogatus, num Elias esset, respondit, *Non sum.* Falsum denique esset quod Ecclesiasticus de Elia scribit: *Qui inscriptus est in iudicijs temporum, ὡς ἐλεγμῶς εἰς καιρούς, lenire iracundiam Domini, καταστῆσαι ὀργὴν πρίσεως πρὸς θυμόν*, ad sedandam iram Iudicij Dei venientis cum furore: *conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Iacob.* Quæ omnia non nisi de extremo Christi iudicio & vltima Iudæorum conuersione intelligi possunt, & Malachiæ prophetiam clariorem reddunt. Quod ergo Christus subiungit hoc loco, *Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum*, &c. quum secundum literam & personam Eliæ sit manifesta cõtradictio verborum Christi præcedentium, necessario intelligi debet non secundum literam & personam Eliæ, sed secundum mysticam aliquam similitudinem eius. Et hunc intellectũ Euangelium nobis suppeditat, quum alio in loco scriptum sit de Ioanne Baptista: *Ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ.* Propter officij igitur similitudinem, & spiritum consimilem, de Ioan. Baptista dicit hîc Christus, *Elias iam venit.* Et hoc sensu Cap. 11. præcedenti dixerat Christus de Ioanne Baptista ad turbas: *Si vultis recipere*, i. si absque contentione & attentè vultis considerare, *ipse est Elias qui venturus est*, id est, Hic est alter Elias qui venturus expectatur. Hunc denique intellectum & sensum secuti sunt omnes illi Patres antiquissimi, qui duos testes Dei ante Antichristum venturos, Enoch & Eliam esse tradiderunt: quos ad Apocal. cap. 11. magno numero produximus.

Cap. 48.

Ex quibus omnibus petulantissima hoc loco Caluini verba solidè refelluntur, qui postquam ostendit Scribas & Phariszos Christum recipere noluisse, eo quòd Elias nondum venerat, subiungit. *Eodem ferè astu Papistas hodie diabolus*

finat, ne diem Iudicij expectent, donec apparuerint Elias & Enoch. Sed quod Papistis hodie impingit Caluinus, antiquissimorum & doctissimorum Patrum ante multa secula communis sententia erat, vt super Apocalypsi in capite 11. ostendimus. Quibus adde alia August. verba de pecc. orig. libro 2. cap. 23. vbi de illis duobus dicit: *Quos non dubitamus in quibus nati sunt corporibus viuere.* Adde etiam Origenem in hunc locum tract. 1. Iustinum in dial. contra Tryphonem, Hippolytum matt. in homilia de Antichristo, Tertull. in lib. de anima. Theodoretum in cap. 4 Malach. & in epitome diuinorum decretorum cap. penult. Cyrillum Alexand. in Ioan. lib. 11. cap. 24. Procopium Gazeum ad cap. 4. Gen. Epiphanium haer. 64. & Cæsarium Gregor. Nazianzeni fratrem dial. 3. cuius verba citat Cedrenus in compendio histor. in Domitiano. Quos omnes Patres & alios alibi citatos, Augustinum, Hieronymum, Hieronym. Ambros. Prosperum, Gregorium Magnum, Bedam, Chrysost. Theophylactum, Oecumenium, Damascenum, Aretam, iuxta impium Caluinum *fascinauit diabolus.* Sed sic solet impostor ille, quæ omnium Patrum communis & recepta sententia est, Papistis hodie tribuere; quasi externa esset Catholicorum opinio, & non totius antiquitatis iudicium, quod homo impudens condemnat.

Caluini Procacitas reiicitur.

Caluinus Papistarum nomine totam Antiquitatem accusat.

Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc; & transibit.

Audendi sunt hic hæreticorum commentarij, Caluini maximè, qui totum hunc Christi sermonem hyperbolicum esse pro certo affirmat. Sed certo certius est audacem hæreticum certissimè falli. Quum enim Christus hîc loquatur non de vulgari omnium credentium fide, sed, vt Caluinus ipse fatetur, *de speciali seu particulari fide*, quam fidem miraculorum ille vocat, quúmque fidei gradus sit, non una species, & de qua Paulus ait, *Alteri fides in eodem spiritu*, 1. Cor. 12. non est hyperbola, sed sermo proprius ac verus, quòd qui tali tanta fide præditi sunt, id est, feruenti & acri, sicut granum sinapis est, montes de loco transferent. Nam & Gregorium Nazianzenum Cæsarienſem Episcopum, maximi zeli & ardoris virum, cum in sua diœcesi quam nisi 17. fideles primum inueniſſet, ita moriens non nisi 17. infideles reliquit, montem de suo loco per hanc fidem transtuliſſe, post Eusebium in

Fides miraculorum.

historia Ecclesiast. referunt Ruffinus ac Hieronymus in Catal. virorum illustrium. Non est igitur hæc fides *ad communem totius Ecclesiæ fidem extendenda*, vt vult Caluinus, sed est paucorum virtute præstantium singulare donum, vt Paulus recenset; nempe eorum qui vacui vitiis, liberi à perturbationibus animi, & soluti à curis seculi, ingẽtem animo fiduciam concipiunt, Deóque arctiùs adhærent, vt eleganter in hunc locum docet Euthymius. Tales erant Martinus, Nicolaus, & alij, quorum tam stupenda miracula legimus. Talem denique fidem habere debent exorcistæ, vel ad eam proximè accedere, vt dæmones eiiciant. Tali & tanto gradu fidei donati Apostoli, faciebant signa & prodigia in plebe: sicut & Stephanus plenus Spiritu Sancto: id est, magna fide & fiducia plenus.

Lib. 7. cap. 25.

Act. 5. & 7.

21. *Hoc genus non ejicitur nisi in oratione & ieiunio.*

DOcet Christus quoddam genus dæmoniorum, siue eorum à quibus vexati lunatici vocantur, vt quidam putant; siue eorum quæ iam diu quempiam possederunt, quod multò probabilius putamus, quia diuturna possessio & consuetudo difficilius tollitur, & iste dæmoniacus non solum lunaticus erat, sed diu admodum talis, non eiici sola fide vtcumque ardenti, sed adhibendam quoque esse orationem & ieiunium. Displicet Caluino hæc Christi doctrina, quia ieiunij prædicatio nullo modo ei placuit, nouóque commento totum Christi sermonem peruertit. *Sensus*, inquit, *est non sufficere quamlibet fidem, vbi seriò præliandum est cum Satana, sed requiri strenuos conatus. Languori autem fidei remedium prescribit orationem, cui ieiunium adiungit adminiculi vice. Et precibus docet excitandam esse fidem, & quia ad precandum tardi sumus, accedere debere subsidium ex ieiunio.* Ita Caluinus totum fidei tribuendum censet. Vult Christum disputare de fide excitãda. Sed de ea Christus prius disputauerat, decens eam debere esse *sicut granum sinapis*, actem & fortem qua quia carebant tunc Apostoli, circa lunaticum hunc curandum, nihil efficere potuerũt, vt Christus disertè hîc affirmat dicens illis, *Propter incredulitatem vestram.* Nunc autẽ Christus aliam causam adfert cur hoc dæmonium quod tam diutunè hominem possederat, *ab infantia* videlicet, ejecerint Apostoli non potuerint. Necessarium quippe fuisse, orare & ieiunare. Caluinus igitur prorsus à Christi disputatione abhor-

Ieiunij & orationis virtus.

Matth. 9.

in hunc modum concludens. *Hinc clarè apparet quàm ridiculè Papistæ antidotum in ieiuniis constituant fugandis diabolis quum Dominus non aliò referat quàm ad acuendum precandi ardorem.* Puerilitèr cauillatur. Nihil enim hoc loco Christus vel de excitanda fide per orationem, vel de acuenda oratione per ieiunium agit (vt somniat Caluinus) sed de dictis à fide mediis, *oratione & ieiunio*, quibus hoc genus dæmoniorum eiiciatur. Sit fides quantumcunque feruens sinapis granum sinapis; accedere tamē debet oratio & ieiunium, quasi ad fugandos huiusmodi dæmones potentissima quædam antidotus; quam non Papistæ tantum hodie, sed omnes semper in Ecclesia sanctissimi viri adhibuerunt, vt legenti veterum Sanctorum, Martini, Nicolai & aliorum, lucubratio patebit. Denique sic hunc locum non Papistæ tantum exponunt, sed omnes veteres Patres atque interpretes semper interpretati sunt, quos per Papistarum hodie latus transuerberat furore Caluinus. Vide Origenem, Hieronymū, Hilarium, Chrysostomum, Bedam, Euthymium, Oecumeniū, & Theophylactum in hunc locum. Ieiuniorum quoque vim atque virtutem cum oratione coniunctam, non ad excitandam fidem, à qua iam satis excitata ista procedunt, sed ad Deum placandum varia in Scripturis exempla nos docent. De S. Iudith cap. 8. de Esther cap. 4. de Achab 3. Reg. 21. de Niniuitis Ionæ 3. quibus & aliis multis exemplis hæc Christi doctrina cōfirmatur est: quam ventricolæ Caluinistæ omnibus modis peruertere conantur.

Papistarū nomine totam Antiquitatem taxat Caluinus.

27. *Sumens staterem, da eis pro me & te.*

Vbsannat hoc loco Catholicos Caluinus, qui ex hoc Christi facto aliquē Petri præ cæteris Apostolis primatum colligunt. *Ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ, qui tam friuolo contextu Petrum dignitatis socium Christo faciunt. Vicarium* (aiunt) *sibi elegit, & pari secum honore dignatus est, quem solutione tributi sibi æquauit.* Hæc ille. Atqui si ridiculi sunt hoc nomine Papistæ, ridiculi quoque erant hoc nomine doctissimi & antiquissimi Patres, Augustinus, Chrysostomus, Hieronymus, & alij valde multi eos secuti. Augustinus inscribit. *Saluator quum pro se & pro Petro dari iubet, pro omnibus exoluisse videtur. Quia sicut in Saluatore erant omnes, quia magisterij, sic & post Saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit esse caput eorum, vt pastor esset*

Petri primatus.

Papistarū nomine antiquos Patres taxat Caluinus. Quæst. ex nouo Test. q. 75. Homil. 65. in Matth.

gregis dominici. Hæc ille. Chryſoſtomus ait, Zebedæi filios *ideo à Chriſto petiiſſe vt vnus eorum à dextris, alter à ſiniſtris ſederet, quia Petrum ſibi ex hoc proximè præcedenti facto præferri formidabant.* D. Hieronymus ait. *Quia cæteri Apoſtoli videntes pro Petro & Domino idem tributum redditũ, ex æqualitate pretij arbitrati ſunt omnibus Apoſtolis eſſe prælatum, qui in redditione tributi Domino fuerat comparatus, ideo ſtatim interrogaſſe Chriſtum* (vt initio ſeq. cap. habetur) *quis maior eſt in regno cælorum?* Hæc illi Patres, qui ſi Caluino ridiculi videntur, erit ipſe multo magis ridiculus, vel meritò potius execrandus.

In comm. in cap. 18. Matth.

Nunc autem ex literæ conſideratione Petri primatum latis ſobriè colligi poſſe oſtendemus. Erat hoc didrachmum viritim & per capita ſoluendum, vnde in textu Syriaco vocatur רֵאשָׁא דְכַסְפָּא *argentum capitis*: idque ab omnibus qui 20. annum exceſſerunt, iuxta legem Moyſis omniſque pecunia in templum inferebatur, idque tanquam pretium pro animabus ſuis Deo offerendum, in vſus templi. Arguit Chriſtus à ſimili in Regibus gentium, quorum filij naturales tributa populo communia non ſoluunt, quòd & ipſe tanquam Dei filius naturalis liber ſit ab hoc didrachmo: maxime pro ſua anima pretium dare non tenebatur, qui pro omnium animabus ſemetipſum in pretium daturus erat. Air tamen: *Ne ſcandalizemus eos*, ſcilicet Iudæos iſtos didrachmi exactores, qui me adhuc eſſe filium Dei ignorant, ſicuti tu bene noſti, iuxta confeſſionem tuam ante paucos dies factam, *ſumens ſtaterem*, qui eſt duplex didrachmum, *ſolue pro me & pro te.* Non ſoluit pro ſe ſolo, ſed etiam pro Petro; Non dicit, ne ſcandalizem eos, ſed, ne ſcandalizemus eos; tam de ſe quàm de Petro; quia cenſebat vtrumque liberum & immunem eſſe debere ab hoc tributo: ſe quidem tanquam Dei filium naturalem, & *Caput ſuper omnem Eccleſiam* vitale ac principale; Petrum verò non tanquam ex familia ſua, ſicut tota familia filij Regis libera eſſe ſolet (ſic enim pro omnibus Apoſtolis ſoluere debuiſſet) ſed tanquam filij Dei vicarium, & totius Eccleſiæ fundamentum ac caput miniſteriale. Idcirco nec pro ſe ſolo ſoluit, ad vitãdum ſcandalum; nec pro omnibus Apoſtolis. Non pro ſe ſolo, ex cauſa antedicta: non pro omnibus Apoſtolis, quia illi necdum à Chriſto poteſtatem acceperant, vt liberi atque immunes forent, ſicut Petrus, certa iam & firma promiſſione Chriſti accepta, quodammodo acceptã ſe videbatur. Erat enim per verba Chriſti præcedentia quæ nomi-

Exod. 30.

Cap. 16.

minatus Supremus Ecclesiæ Pastor, Collationem accepit illis verbis: *Pasce oues meas.* Pro se ergo & pro Petro soluit *Ioan. 21.* Christus cum protestatione quadam sui & Petri, immunem se Petrum esse professus, tanquam pro Ecclesiæ Capite re-ge, & Capite nominatario seu designato. Cæteri Apostoli discipuli Christi pro seipsis soluebant, iuxta communem morem cæterorum Iudæorum, absque vlla protestatione Christi in contrarium. Hinc ex hoc facto elucet iuxta lite-ram Petri primatus. Aliam olim explicationem dedimus iuxta Græcorum Patrum sententiam in lib. de Princip. fidei. *Lib. 6. cap. 12.* Hæc expositio literæ & historiæ veteris tributi Mosaici, cuius hic fit mentio, magis conuenit.

Notandum porro circa hoc Christi factum, à Marco illud quo prætermissum fuisse, quia ad Petri primatum pertine-bat, cui cætera omnia eo pertinentia prætermittere solet, non permittente Petro humilitatis causa, qui Marci Euange-lium vidit & approbauit, vt talia ad eius præ cæteris excellen-tiam pertinentia inserrerentur: vt olim ex Chrysostomo an-notauimus. Deinde quia in itinere ad Capharnaum disceptа-bant inter se Apostoli, *quis eorum videretur futurus maior,* *Homil. 59. in Matth.* an Christus à mortuis resurgeret, Christus factis potius quam verbis volens eos admonere, pro se & pro Petro solo didrachmum soluit, facta ea quam diximus protestatione: & Petri primatum vt antea sæpe, sic ex hoc etiam accidente in-dicauit. Caluinus verò vt hanc Christi intentionem peruer-teret, hoc Christi factum de didrachmi solutione, in sua Har-monia post sequentem disputationem, vbi contentioni dis-cipulorum satisfacit Christus, astutè ponit: idque contra hi-storiæ Euangelicæ iuxta omnes Concordantias manifestum ordinem atque contextum. Ne videlicet ad illã cæterorum Apo-stolorum de primatu contentionem, hoc Christi factum vi-deretur pertinere videretur. Ita omnibus modis fallendis Petri insidias struit Caluinus. *Caluini dolus malus.*

IN MATTHÆI CAP. XVIII.

7. *Necesse est vt veniant scandala.*

NECESSITAS hæc nec ex parte rei est absoluta, nec propter Dei præscientiam aut voluntatem in-fallibilis. Neque enim quia Deus præscit, ideo euentura sunt scandala: sed contrà quia sunt euen- *Deus non est author malorum.*

tura scandala, ideo Deus illa præscit futura. Multo minus quia Deus vult fieri scandala, ideo necesse est fieri. *Non enim Deus volens iniquitatem tu es*; ait Propheta regius. Sed posita hominum in mundo malitia & corruptione, necesse est ea venire; sicuti posita hominis infirmi mala diæta, necesse est illum malè habere. Cauendus igitur hæreticorum commentarius, Caluini imprimis; qui scribit hoc loco, *Deum velle homines scandalis esse obnoxios, quò fidem suorum exerceat: nec obstrepere nos debere, aut absurdum putare, quòd laxet Satanæ frenum Deus, sed de arcanis Dei consilijs reuerenter sentire.* Ita homo impius iuxta satanicam illam suam doctrinam, quòd Deus est author peccati, hanc Scripturam corrumpit, vt necessitatem scandalorum Dei prouidentiæ, adeoque voluntati impingat.

Psal. 5.

10. *Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.*

Angelorũ custodia particularis.

COlligitur ex hoc loco Angelorum custodia, non solum in genere, sed etiam particularis. Non enim dicit Christus, Angeli hominum custodes, sed dicit, *Angeli eorum*, id est, qui eorum curam & custodiam gerunt. Non enim Angelus *eius* est putà Thomæ aut Ioannis, nisi qui Thomæ aut Ioanni peculiaris est. Hanc peculiarem cuiusque custodiam Angelicam colligit ex hoc loco D. Hieron. tum in commen. in hunc locum, tum in Esai. caput vltimum. Origenes quoque tract. 5 in Matth. & Hilarius can. 18. in Matth. Vide plura in Prompt. Cath. in festo S. Michaëlis. Eadem sententia apud omnes Catholicos obtinuit. Caluinus tamen pro sua authoritate magistrali hoc totum contemnit. *Quòd* (inquit) *hunc locum ita quidam accipiunt, quasi Deus singulis fidelibus proprios Angelos attribuat, infirmum est.* Rationes subiungit. *Neque enim sonant verba Christi Angelum vnum huic vel illi perpetuò addictum esse, idque cum tota Scriptura doctrina repugnat, quæ testatur Angelos castra mutari in circuitu piorum, & non vni tantum Angelo, sed pluribus mandatum esse, vt quemque fidelium tueantur.* Hæc ille. Sed hæc profectò argumenta valde infirma sunt. Quum enim duo dicat, prius manifestè falsum est, vt iam ex verbis Christi ostendimus; alterum putidum sophisma est. Sic enim arguit: Scriptura docet custodiam Angelorum generalem; ergo negat particularem. Cui simile sugamentum hoc est:

Scriptu

Scriptura docet Spiritum ſanctum toti Eccleſiæ dari, ergo
a datur ſingulis, per varia & peculiaria eius dona. Rurſum
d: Dedit Chriſtus Epiſcopos qui regant Eccleſiam Dei:
o nec paterfamilias, nec parentes naturales, nec proximus
ique ſpiritualem ſuorũ curam habere tenentur. Denique
rud: Rex totam Rempublicam per varios magiſtratus in
aquaque ciuitate temporaliter regit: ergo nec domino ſer-
nec patri filius, nec duci miles, nec artifici tyro, nec ma-
ro diſcipulus obedire debet. Eſt quippe Angelorum cu-
dia generalis, eſt & cuiuſque particularis; ſicut eſt tum Spi-
s ſancti, tum Eccleſiæ, tum Reipub. cura ac moderatio ge-
alis, quæ particularem in vnoquoque genere non exclu-
Deinde, etſi aliqua Scriptura docet generalem Angelorũ
lodiam, aliæ tamen Scripturæ docent particularem; ſicuti
hic locus, tum ille maximè de Petro fores pulſante: *An-
eius eſt.* Act 12. vt in loco ſuprà citato cõtra Caluinum
icuimus. Inſulsè igitur & nimis præpropere poſt tam
ida argumenta concludit Caluinus: *Faceſſat ergo com-
mentum illud de bono & malo genio.* Facilius fuit Caluino ci-
concludere, quàm ſolidè diſputare.

15. *Lucratus eris fratrem tuum.*

NOtandus in Scriptura loquendi modus, qui effectum
totum partialibus cauſis eiſdémque infimis interdum
nit. Lucrari enim animam perditam, præcipuè quidem
, eius gratiæ, & Chriſti merito tribuendum eſt; partim
que ipſius conuerſi pœnitentiæ, lacrymis, fidei, fiduciæ,
ioni, aliiſque ex libero eius arbitrio cum ſpeciali Dei au-
o profectis conatibus. Hoc tamen in loco tribuitur cor-
ioni fraternæ, quæ nõ niſi externum quoddam medium
idémque inter externa infimum, quum Paſtoris prædica-
& correptio magis ſit ordinarium & excellens medium,
a ex vnctione loquitur. Docere hic locus hæreticos ho-
debet, ne blaſphemiam putent, ſi B. Virginem aut alios
ctos, vitam, ſpem, ac ſalutem noſtram interdum voca-
quatenus videlicet, vitæ, ſpei, ac ſalutis noſtræ partiales
uiæ ſunt, tametſi nec primariæ nec integræ.

Cauſis partialibus tribuitur effectus.

Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ.

Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

DIſciplinam & cenſuram Eccleſiaſticam à Chriſto hoc
loco inſtitui omnes intelligunt. Sed *Eccleſiæ* nomine
quid

quid intelligi debeat, non omnes rectè assequuntur. Hæretici hodie, vt Ecclesiasticam disciplinam, quam à Prælatis Ecclesiæ exerceri videbant, penitus subuerterent, séque ipsos à censuris Ecclesiæ ipsáque excommunicatione immunes seruarent, nouas huius loci interpretationes commenti sunt. Quidam enim toti congregationi hanc authoritatem tribuunt, tum quia Ecclesia congregationem & multitudinem significat, tum maximè quia publica censura his verbis significatur. Christus enim (aiunt illi) gradatim ascendit à priuata admonitione ad testes duos, aut tres: à testibus ad Ecclesiam: quæ nisi plures quàm duo aut tres essent, non esset gradatio, sed descensio. Totam igitur fidelium congregationem intelligãt, non quidem toto orbe dispersam, sed illius loci ac paræciæ cui frater corripiendus subiicitur, quia actor sequitur forum rei. Hæc fuit prima Lutheranorum sentẽtia, adeo vt qui iam illorum vertant hæc Christi verba, *Dic Reipublicæ*, vt annotauit hoc loco Beza. Sed hos omnes turpiter errare idem statim affirmat. Caluinus igitur cum suis exponit hæc verba, *Dic Ecclesiæ*, id est, *Dic Senioribus populi*. Nam ad hunc quidem locum ita scribit. *Legitimam Ecclesiæ gubernationẽ presbyteris iniunctam fuisse constat, non tantum verbi ministris, sed qui ex plebe morum censores illi adiuncti erãt.* Hæc ille hoc loco. Idem accuratè docet Institut. lib. 4. cap. 5. num. 8. & Ecclesiæ nomine intelligendos esse ait *Seniorum senatum*, seu consistorium, vt nunc vocant. Theodorus Beza in hunc locum eodem ferè modo. *Euangelista* (inquit) *pro Seniorum collegio Ecclesiam dixit. Lucas autem cap. 22. versu 66. Seniores populi τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ*: quæ verba ille vertit, *Ordo Seniorum populi*. Idem in confess. fidei cap. 5. sect. 32. *Seniorum senatum* à Christo hoc loco intelligi affirmat: & in præfatione confessionis Helueticæ, in hunc senatum Seniorum viros principes ac nobiles, qui authoritate valeãt, eligendos monet. Hinc erexerũt Caluinistæ per totam Galliam & in Hollandia, sicut & Anabaptistæ, sua consistoria, seu Seniorum senatum ex laicis hominibus pastori adiunctis confectum: penes quos est omnis potestas & iurisdictio Ecclesiastica, non solum quoad censuras & disciplinas, sed etiam quoad collectas pecuniarias faciendas, quoad leges morum, quoad cæremonias in cultu diuino, & quoad dubia de fide definienda. Puritani in Anglia Caluini sentẽtiam sequuntur, nisi quòd *ex solis Ecclesiasticis viris* hunc Seniorum senatum consistere volunt. Anglocaluinistæ à tota hac Caluini forma ex voluntate Princ-

Ecclesia quæ audienda.

Protestantiũ varia sententia.

Consistorialis potestas.

Principis dissidentes, docent & sustinent contra Puritanos, in locum horum Seniorum *Magistratum ciuilem* successisse. Quare apud illos, *Dic Ecclesiæ*, significat, Dic Magistratui ciuili. Ex hac sententia Musculus in locis commun. in cap. de Magistratibus, hæc Caluinistarum consistoria & Seniorum regimen multis verbis confutat. Gualterus quoque Tigurinus acerbè in illa inuehitur in commen. in 1. ad Cor. cap. 5. Quare Heluetica confessio, cui Tigurini subscripserunt, presbyteros & Seniores confundit, ac pro eisdem habet. Nam & electos ad ministerium à Senioribus ordinandos, & peccantes à Senioribus corripiendos docent. Sic varia & confusa est hæreticorum hodie circa hæc Christi verba sententia. Omnes tamen in eo conueniunt, ne Ecclesiæ nomine Prælati Ecclesiæ, vt vnus Pastor, aut Episcopus, aut summus Pontifex vllo modo intelligatur.

Vno autem argumento præter ea quæ iam dicta sunt, omnes innituntur. Christus (inquiunt) censuræ & disciplinæ formam hoc loco accepit ex ipsa Synagogæ consuetudine, apud quam tunc erat Synedrion, seu Seniorum populi tribunal, eorum arbitrio omnis disciplina subiacebat, ad exemplum Iethro, qui causis & litibus componendis 70. Seniores præfecit, Exod. 18. In hoc ergo iudicio, *Dic Ecclesiæ*, intelligit Christus Seniores populi, non vnum aliquem pastorem. Hoc argumentum multis verbis hoc loco prosequitur Caluinus, breuiter perstringit Beza. Sed vtrique breuiter respondeo: Etsi probabile sit iuxta formam loquendi, ad Seniorum horum, qui apud Iudæos erat, Christum alludisse, ideóque *Ecclesiæ* vocabulo, quæ multitudinem significat, vsum fuisse; tamen certum est quòd sensus verborum eius non ad Iudaicæ præsentem, sed ad suæ Ecclesiæ futuram politiam respicierent: quæ quia nec Democratica vt populus regat, nec Aristocratica vt pauci Seniores gubernent, sed Monarchica instituta est (*Dedit enim Apostolos, Prophetas, Doctores, & Pastores in consummationem corporis sui*, &c.) non nisi de vno Ecclesiæ Præsidente intelligi possunt: vt Chrysostom⁹, Oecumenius, Theophylactus, & alij hoc loco intellexerunt. Sic quæ Christus de Scribis & Pharisæis ad literam dixit, *Quæ dicunt, facite*, &c. de Præpositis Ecclesiæ totum intelligendum est: vt docet Augustin. serm. 49. de verbis Dom. Chrysost. homil. 85. in Ioan. Orig. homil. 7. in Ezechielem. Sed & Caluinus ipse, vt priorem Lutheranorum sententiam refutet, quæ Ecclesiæ nomine totam credentium multitudinem intelligi vult, idque exem-

Argumentum respondetur.

Ephes. 4.

Matth. 23.

1. Cor. 5. exemplo disciplinæ apud Paulum, qui Corinthium incestum non ab aliquo delecto numero Seniorum, sed à toto piorum cœtu excommunicari iubet, hunc in modum respondet. *Quia tunc nulla adhuc Ecclesia erat, quæ Christo nomen dedisset, nec talis ratio de paucorum delectu adhuc cõstituta, ipse autem Dominus tanquam de more vsitato receptoq; loquitur; non dubiũ est quin ad veteris Synagogæ ordinem alludat, quia absurdum fuisset, Ecclesiæ, quæ adhuc nulla erat, iudicium proponere.* Hæc ille. Eodem modo ipsi Caluino de Seniorum senatu quem confinxit, respondendum: Quia necdum Ecclesia Christi aut futura eius politia constituta erat, Dominus vsitato more loquens ad veteris Synagogæ ordinem alludit, quia absurdum fuisset, Ecclesiæ, quæ adhuc nulla erat, iudicium quale futurum erat proponere. Sicuti ergo ex his verbis, *Dic Ecclesiæ*, Democratia in Ecclesia Christi poni non potest propter vocem Ecclesiæ, quæ multitudinem significat, vel propter exemplum Pauli qui in primis Ecclesiæ rudimentis illa forma vius videtur, sic nec Aristocratiam aut Seniorum consistoria ponere oportet propter morem Iudaicum ad quem Christus alluserit: sed Ecclesiæ nomine illi intelligi debent, quibus postea Christus omnem disciplinæ Ecclesiasticæ potestatem commisit. Neque enim Christus in his verbis, *Dic Ecclesiæ*, dat aliquam authoritatem Ecclesiæ; sed præsupponens illam authoritatem futuram, ostendit quanta & qualis esse debeat. Penes autem quos futura esset, non his verbis, *Dic Ecclesiæ*, sed sequentibus illis, *Quæcunque alligaueritis super terram*, &c. explicat Christus. Nam de Ecclesiæ Præpositis, & de vno sententiam ferente hæc verba intelligi, non solum Patres omnes semper intellexerũt, sed & ipsi hodie Caluinistæ agnoscunt, qui ipsam excommunicationis sententiam, quæ est alligare super terram, non nisi à ministro seu pastore pronunciari debere vnanimiter docent. Postremò quid sit dicere Ecclesiæ, vel non audire Ecclesiam, hoc loco, satis perspicuè Christus docuit, quando non populo aut senioribus populi, sed solis Apostolis eorúmque successoribus dixit. *Qui vos audit, me audit: Qui vos spernit, me spernit.* Dicit ergo Ecclesiæ qui dicit Præposito Ecclesiæ, & audit Ecclesiam qui audit Præpositum Ecclesiæ.

Caluinus ex seipso refutatur.

Lutherani argumenti solutio.

Neque tamẽ propterea Christi gradatio hoc in loco mutila aut mutila, sed prorsus perfecta & plena est. Plus enim est vni dicere, seu apud vnum querelam deponere, penes quem authoritas est alligandi in terra quæ erunt ligata in cælo, quam

quàm vel priuatim vel coram testibus corripere, qui refractarium per excommunicationem aut aliam censuram puniendi potestatem non habent. Denique sicut in veteri populo per totum populum & totam Synagogam intelligebantur Seniores populi, vt habes Exod. 4. Iosue 20. & 1. Paral. 13. quia penes Seniores populi erat gubernatio, sic in nouo statu & hoc in loco per Ecclesiam intelliguntur Præpositi & Pastores, quia *hos Spiritus sanctus posuit regere populũ Dei.* Act. 20. Frustra ergo Caluinus, Beza, Musculus, omnesq; fere huius ætatis hæretici, ex Christi verbis, *Dic Ecclesiæ*, Monarchicam in Catholica Christi Ecclesia politiam perpetuò obseruatam subuertere conati sunt. Sanè quum Theodorus Beza pro suo Seniorum collegio seu senatu, consuetudinem temporis Apostolici allegaret, dicens: *Quod ad nostras Ecclesias attinet, proijcimur maximè nobis probari puritatem Ecclesiarum, quæ sub ipsis Apostolis viguit*, Confess. fidei cap. 5. sect. 20. respondet ei Musculus in locis commun. cap. de Magistratibus: *Si reuocas tamen illorum mores, primum conditiones & status quoque illorum temporum reuoca.* Et rursum: *Distinguendum est inter statum Ecclesiarum qui tum erat, & inter eum qui nunc est.* Hæc ille, admittens quidem pro vero quod Beza affirmat (quum tamen sit penitus falsum, vt vel ex his quæ dicta sunt, satis apparet) consequentiam tamen, quam Beza facit, penitus reiiciens. *Beza refutat Musculum.*

20. *Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.*

QVum hæc Christi verba à Catholicis tractatoribus, tum hodie tum olim, ad perpetuam Christi assistentiam in Episcoporum Synodis maximéque generalibus probandam, explicata & accommodata fuerint per argumẽtum à minori ad maius; quia si duobus aut tribus quibuscunque credentibus in Christi nomine, id est, in quacunque pia causa ad Christi gloriam pertinente congregatis adest Christus, multo magis multóque certius plurimis congregatis; nec quibuscunque credentibus, sed credentium populorum Pastoribus ac Præpositis; nec in qualibet causa, sed in causa communis fidei examinanda, explicanda, & confirmanda, Christus aderit; ita dubitandum non est, Dei prouidentiam Christíque assistentiam in generali Ecclesiæ bono procurando certiorem esse, quàm in quouis particulari; totam hanc Catholicorum *Conciliorũ authoritas defenditur.*

argu

argumentationem & firmiſſimam & ſalubertimam atque vnitati fidei conſeruandæ imprimis neceſſariam, impius impoſtor Caluinus hoc loco verbis phaleratis & aſtutia plenis penitus conuellere conatur. Sic enim ad hæc verba ſcribit: *Promiſſio Chriſti hoc vult, vt qui ſimul congregantur, reiectis omnibus impedimentis, quæ nos ad Chriſtum accedere non ſinunt, ſincerè ad eum aſpirent, eius verbo ſe in obſequium addicant, ac Spiritu gubernari permittant. Timendum non eſt, vbi viget hæc ſimplicitas, quin palam oſtendat Chriſtus, ſua auſpicijs non fruſtrà coactum fuiſſe cœtū. In quo ſe prodit craſſa Papiſtarū inſcitia. Clamant non potuiſſe errare Concilia, ideoq; ſtandum omnibus eorum decretis, quia quoties duo aut tres congregantur in nomine Chriſti, ipſe in medio eorum eſt. Atqui in primis quærendum erat, conuenerint nécne in Chriſti nomine: de quorum fide, doctrina, & affectu ambigitur. Hoc dum omittunt, vel inuoluunt Papiſtæ, quis non videt aſtutè diſcrimen inter ſacros & profanos conuentus ab illis confundi, vt poteſtas quidvis agendi ab Eccleſia ad hoſtes Chriſti iuratos transferatur?* Hæc Caluinus, cuius multiplex dementia à me explicanda eſt. Primum obiectat *craſſam inſcitiam*. Poſtea dum illam oſtendit ait *aſtutè confundi diſcrimen inter ſacros & profanos conuentus*. Si craſſa eſt in hac parte Papiſtarum inſcitia, profectò non eſt aſtuta confuſio. Quod enim aſtutum, ſubtile: quod ſubtile eſt, craſſum non eſt. Ita inter ſe pugnantia ex animi impotentia obiectat. Deinde vbi eſt hæc vel craſſa inſcitia, vel aſtuta confuſio? *Quærendum* (inquit) *erat vtrum conuenerint in Chriſti nomine, de quorum fide, doctrina, affectu ambigitur*. Hoc non quæruntur Papiſtæ. Aſtutè igitur & craſsè agūt. Agnoſco meritò de illis quærendum hoc eſſe, de quorum fide, doctrina, affectu ambigitur. Sed de Conciliorum veterum Patribus, & totius orbis Epiſcopis, ideo nos Catholici poſt tot iam ſecula hoc non quærimus, quia de eorum fide, doctrina, affectu nos non ambigimus. Nihil ergo nos vel ex craſſa inſcitia vel aſtutè hac in parte egimus. Oſtendere prius Caluinus debuit; hoc ipſum nos ambigere, ideóque culpandos quòd ambigentes non quæreremus. Sed hæc eſt Caluini vel craſſa inſcitia, vel inſignis aſtutia. Craſſa inſcitia eſt, ſi existimet nos Catholicos de veterum Patrum & Epiſcoporum, qui in generalibus Conciliis contra veteres hæreticos congregati fidem Catholicam omnibus temporibus explicarūt, fide, doctrina, affectu ambigere. Planè eos orthodoxam fidem tradidiſſe, doctrina excelluiſſe, pietatis affectu viros ſanctos fuiſſe no-

Caluini contradictio.

Caluini vitia quæ alijs obiectabat.

os non ambigimus, credimus, confitemur, ideóque *in Chri-*
nomine conueniſſe, ſincerè ad eum aſpiraſſe, eius verbo ſe in
ium addixiſſe, Dei Spiritu gubernari ſeſe permiſſiſſe (quæ
Caluinus deſiderat vt in Chriſti nomine conueniatur)
dubitamus. Inſignis verò Caluini aſtutia eſt & paralo-
us egregius, ſi hoc de nobis non exiſtimans, iubet nos
ere de quo alij ambigunt, nos non ambigimus. Pro-
ea aſtutè & vafrè ſcripſit, *de quorum fide, &c. ambigitur:*
n dicere debuiſſet, quia de Papiſtis loquitur, *de quorum*
&c. illi ambegerunt, vel ſaltem ambigere debuerunt.
ec enim à Caluino quærimus, à quibus hoc ambigitur?
Papiſtis, an à vobis Caluiniſtis, aliiſque horum tempo-
ectariis? Si à nobis dicit, craſſiſſima inſcitia laborat, &
itur egregiè. Si à ſuis ſuíque ſimilibus, quid hoc ad Ca-
os, quos hoc loco redarguit, quaſi temere Concilia ve-
mur, de quibus non quæſierint, vtrum in nomine Chriſti
ueuerint nec ne? An fortè quia Caluiniſtæ ambigunt,
que hæretici ſemper ambigere voluerunt, ideo ſequetur
tholicos quoque ambigere, aut omnes ambigere debere?
ndefinitè ac vniuerſaliter ſit verum, *de quorum fide, &c.*
gitur? Hoc ſi dicit, nónne iterum craſſa inſcitia labo-
tur; ſi hoc non dicit, nónne manifeſta eſt inſignis eius
ia? Cæterum de veterum Conciliorũ fide, doctrina, affe-
nec Catholici vnquam ambigere voluerunt, nec hæretici
bigere debuerunt. Ac per hoc vtrum in nomine Chriſti
es illi conuenerint, quærere aut inueſtigare, nec Catho-
oluerunt, nec hæretici debuerunt. Quod quum ita ſit,
Conciliorum ſaluberrimam authoritatem hic locus im-
us valet, eóque Catholici prudenter & piè ad eandem
ptobandam vſi fuerunt.

Hoc tamen Caluini concluſionem audiamus. *Sciamus*
non niſi pios Dei cultores, qui Chriſtum purè quarunt, ani-
ad fiduciam, ne ſibi eum adfore dubitent. Spurijs autem
rtitijs Concilijs, quæ telam ex proprio ſenſu contexuerunt
re iuſſis, apud nos ſemper Chriſtus vnus cum Euangelij ſui
rina emineat. Non minus inepta quàm impia eſt iſta
uſio. Ineptum pariter atque impium eſt, veterum Con-
ium Patres ab hac Chriſti promiſſione repellere, & pios
cultores, qui Chriſtũ purè quærunt, ſubſtituere. Ineptum
quia ſemper quæri & ambigi poteſt qui demum ſint iſti
Dei cultores: nec dubitandum eſt quin quilibet inſulſiſ-
hæreticus, etiam ipſe Caluinus, in eorum numero ſe

Caluini vaſticies aperitur.

Caluini ineptia.

ponere velit. Impium est, veterum Conciliorum Patres & totius orbis Episcopos, qui omnes veteres hæreses jugularunt, & Ecclesiam Christi perpetuò rexerunt, à piis Dei cultoribus secernere, quasi impios & impuros repellere. Sed magis adhuc impium est, omnibusque hæresibus latissimam fenestram aperit, vetera totius orbis Concilia *spuria & abortiua vocare*. Hinc quippe factum est, vt sicut Concilio Constantiense Lutherus, quia Vuiclef in eo condemnatus est; Lateranense Concilium Caluinus, quia Berengarius in eo reiectus est; Florentinum, Tridentinum omnes hodie hæretici, quia variæ eorum hæreses anathemate illic percussæ sunt, pro spuriis & abortiuis habuerunt, eodem modo, eadem fiducia, noui in Trãsyluania & Polonia Ariani ac Trinitarij Concilium Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, aliáque in vniuersum omnia suis placitis repugnantia reiecerint. *Telam autem ex proprio sensu contexere*, nouis hæreticis, Caluino imprimis, proprium est, quasique inseparabile accidens, à veterum Conciliorum Patribus alienissimum, qui maiorum suorum vestigiis religiosissimè insistentes, & traditam ab illis doctrinam sequentes, sic demum de re dubia definierunt, vt in omnibus Conciliorum definitionibus videre licet. Postremò, *vnus quidem Christus cum sui Euangelij doctrina eminere debet*: sed tunc eminet, quãdo per os eorum loquitur quos suæ Ecclesiæ Magistros ac Præpositos constituit: quibus dixit, *Qui vos audit, me audit*. Et iterum. *Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum quoque seruabunt*, quia videlicet eisdem dixerat. *Docete omnes gentes seruare omnia quæcunque mandaui vobis*. Apud hæreticos verò, nec Christus nec Euangelij sui doctrina eminere potest, quia *currunt nemine mittente*: Christus per eos non loquitur, quia non misit eos; nec Euangelij doctrinam docent, sed eius verba tenentes, sensum & doctrinam pestilenter corrumpunt, Caluinus maximè, vt tot iam in locis ostendimus, ac, fauente Deo, ostendemus adhuc magis.

Eiusdem impietas.

Insistentes SS. Patrũ vestigijs.

Phrasis Conciliorum tuta.

Luc. 13. Ioan. 15. Matth. 28.

21. *Quoties peccabit in me frater meus & dimittam ei? vsque septies?*

DVpliciter hunc locum corrumpit Caluinus. Primùm circa personam Petri, de quo ita scribit. *Non rogabat Petrus an septies remitteret, quòd placeret eò vsque progredi, sed vt obiecta magni absurdi specie Christum à sententia de-*

duce

Petrum indigna à Caluino exceptum.

lucret. Hæc ille. Duo falsa impingit Petro homo impius & Apostolos criminandi auidus. Negat Petrum sic istud rogasse, vt vsque septies peccanti in eum fratri remittere vellet. Atqui omnium Patrũ interpretatio aliter rem accipit: Chrysostomi, Hieronymi, & Hilarij hoc loco, quibus potius credendum esse nemo sani cerebri negauerit. Deinde Christi responsio idem confirmat quà numerum à Petro signatũ multiplicat, non taxat: quasi probans quidem, quòd vsque septies remittere paratus erat, sed hoc valde parum esse, quod multum putabat Petrus. statim ostendens. Secundò ait Petrum *Christum à sua sententia deducere voluisse.* In quo fingit absurdissimè Petrum talem fuisse Christi discipulum (qui tamen feruore charitatis & fide cæteros omnes semper excelleret) vt nec semel fratrem peccantem corripere, eique dimittere voluerit. Nam non nisi de semel peccantis correptione & venia Christus antea disputauerat.

Grauiora peccata fratribus remittenda contra Caluinum.

Rursum hunc locũ corrumpit Caluinus, quòd hanc ignoscendi peccatorum ad leuia & quotidiana peccata restringit, quasi in grauioribus criminibus fratrum dimittere nec septuagies nec septies teneremur. Proposita quippe sibi hac quæstione, *Vbi erit discrimen, si ad centesimum vsq; crimen quod quiuis nobis illudat? Respondeo* (inquit) *de quotidianis nunc hic haberi sermonem, in quibus etiam optimus quisque venia indiget.* Hæc ille. Ita qui Petrum reprehendit quòd noluerit fratri dimittere, sed potius Christũ ab hac ignoscendi fraternæ lege statuenda deducere, maiori nunc imputatis & reprehensionis nota, non nisi in leuibus & quotidianis peccatis, quibus optimus quisque non caret, fratribus frequenter dimittere doceat, quũ Christus de omni peccato genere ac imprimis de grauioribus loquutus sit; in quorũ videlicet remissione & maior charitas ex parte nostra, & maior necessitas ex parte peccãtis fratris elucet. Neque enim tam magna laude dignum est leuia & quotidiana ignoscere, quibus ipsi non caremus; vel nostra venia multũ opus habet apud Deum in istis quotidianis ignoscendis, quæ talia perraro sunt, vt veniam à fratribus propter huiusmodi petere necesse sit. Deinde peccata in fratres quæ correptione indigent, & quæ ad Ecclesiæ tandem iudicium deferenda sunt, in quibus si nos non emendamus, erimus sicut ethnici & publicani, de quibus peccatis Christus antea disputauit, & Petrus hic interrogat, illa disputatione occasione accepta, non sunt haud dubiè quotidiana & leuia peccata quibus optimus quisque nõ caret:

sed sunt haud dubiè illa peccata quæ cum salute & iustitia stare nō possunt. Ideirco enim Christus dixit, si in huiusmodi peccans correptionem nostram audierit, quòd *lucrati fuerimus fratrem* nostrū: periturum videlicet si non audiuisset, sese ue emendasset. Propter leuia autem & quotidiana peccata, *quibus optimus quisque non caret*, nemo peribit: nisi fortè & optimus quisque perire debeat. Sunt igitur etiam ingentia peccata, quæ crimina propriè vocamus, fratribus nostris perpetuò ignoscenda, quantumcunque multa & sæpius repetita, si vel à nobis toties correpti sese emendent, vel sua sponte toties veniam rogauerint, quam conditionem Christus in sequenti parabola adiecit. Vt propterea hæc Christi doctrina non peccandi licentiam, sed pœnitentiæ fructū, nostrámque erga proximos charitatem perpetuam ac necessariā doceat.

34. *Quoadusque redderet vniuersum debitum.*

TAxat hoc loco Catholicos Caluinus, & ait. *Ridiculi sunt Papistæ, dum ex aduerbio, Quousque, purgatorium ignem eliciunt. Certum enim est, mortem æternam hic à Christo notari, non pœnam temporalem qua Dei iudicio satisfiat.* Hæc ille. Astutè homo nequam generaliter loquitur, sicut dolosi versari solet in generalibus: sed neminem profert Catholicum scriptorem, qui hæc Christi verba ad purgatorium accommodet. Hic illi perpetuus in his suis cōmentariis ludus est. Accusat Catholicos interpretationis falsæ, sed nullum scriptorem Catholicum qui sic interpretetur profert. Quæ est maledica contumelia, non legitima accusatio. Ego verò in nullo adhuc scriptore Catholico aduertere potui, hunc locum ad purgatorium accommodari. Fefellit fortè Caluinum alius similis locus Matth. 5. vbi dixit Christus. *Non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem.* Hunc enim sanè locum ad purgatorium applicari posse disputant interdum Catholici, & inter alios Robertus Bellarminus satis copiosè & accuratè Controuers. tom. 1. Controuers. 5. lib. 1. cap. 4. de purgatorio. Et de hoc loco suprà Caluino prolixius satisfecimus vbi prolixius debacchatur.

Calumnia puerilis à se repellitur.

IN MATTHÆI CAP. XIX.

6. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.*

ARripit hoc loco Caluinus, vt in tota pa[illegible] quam facit sacri Euangelij expositione, Catholi[illegible] taxandi ac reprehendendi occasionem. Quæ

hic seu alibi si iusta foret, laudem mereretur veritatis defen-
sio. Nunc quum putidas calumnias effutiat, nec illæ à no-
bis negligendæ sunt, quia simplici lectori imponitur, & in
Christi Ecclesia diffamatur; & docet præterea nos quæ con-
tra hæreticos modernos passim valent, vt ea diligenter ob-
seruemus: sicut solent mali mores bonis legibus causam
dare. Ait igitur hoc loco. *Latius extendi hæc Christi doctrinæ*
verba. *Papistæ Ecclesiam à Christo Capite suo auulsam nobis*
ingentes, *truncum & mutilum nobis relinquunt corpus. In san-*
cta Cœna quum Christus panem vino coniunxerit, vsu calicis
eam plebem priuare ausi sunt. His diabolicis corruptelis op-
pugnare licebit: *Quod Deus copulauit, homo non separet.* Hæc
ille. Monuit nos cauillator impotens cauillandi magis aui-
dus quàm peritus, quæ in illum iusta & certissima accusa-
tionum tela conijcere debeamus. Ait nos fingere Ecclesiam
à Christo Capite auulsam. Nempe quia caput Ecclesiæ agno-
scimus Rom. Pontificem D. Petri successorem. Quæ accu-
satio si iusta est, ipse ergo Christus quum dixit Petro, *Tu es*
Petrus, *& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, & ite-
rum *Pasce oues meas*, in quibus verbis Petrum constituit
Ecclesiæ suæ (non particularis alicuius, sed vniuersalis, nem-
pe *contra quam porta inferi non preualerent*) Caput vicarium
& ministeriale, suam Ecclesiam à seipso Capite diuulsit: vel
hoc vnum totius Ecclesiæ Caput satis in Scripturis expres-
sum non videtur (quo nihil tamen expressius positum est)
quum Paulus dixit, *Obedite Præpositis vestris*, &c. an illos à
Christo diuulsit, vt Christo non obediret? An non Christus
clarissimè docuit Ecclesiam suam à se Capite non diuelli,
sibi potius arctissimè coniungi, quando Præpositi, Pa-
stores, Magistri Ecclesiarum audiuntur, quos ipse misit, di-
cens illis hæc verba: *Qui vos audit, me audit*, &c. Nos ergo
vnum totius Ecclesiæ Caput, seu in particulari qua-
que Ecclesia vnum proximum & proprium Caput audien-
tes, siue ille Pastor, siue Episcopus sit, non Ecclesiam à suo
Capite diuellimus, sed Ecclesiam suo Capiti arctissimè
obedientiæ & vnitatis vinculo coniungi ostendimus. Cal-
umnius autem qui Ecclesiam Catholicam tot seculis à Chri-
sto diuulsam affirmat, qui tot Patres & Ecclesiarum toto
orbe Episcopos in Scripturis exponendis turpiter errasse,
plerosque etiam in fide grauissimis laborasse contendit, qui
nec vnum supremum Caput diui Petri successorem, nec
vllum in Ecclesia aliqua particulari Præpositum agnoscit,

Præpositarum Ecclesiæ authoritas non diuellit corpus à Capite.
Matth. 16. Ioan. 21.

Heb. 13.

Luc. 10.

sed ad Seniores populi totam Ecclesiæ gubernationem transfert, ille certè eui sentissimè Ecclesiam a Christo Capite diuulsit, planéque ἀνεφ ἐκρ penitúsque trúncum reliquit. Rursum si vnam venerab. Eucharistiæ speciem populo subtrahendo, separatur quod Deus coniunxit, quanto peccauit enormius & scelestatius Caluinus, qui ab vtraque specie sacrum Christi corpus sacrúmque sanguinem ira penitus diuulsit ac separauit, vt à pane & vino in cœna quam celebrat, tam procul separetur corpus & sanguis Christi, quàm cælum à terra seiungitur? Illis enim ipsissimis verbis homo impius profanam suam cœnam commendat, nec in sacramento, sed in cælo quærere nos iubet quod in hac sacra Cœna vel comedamus vel bibamus. Nec accipere corpus & bibere sanguinem Domini, sed audire historiam Euangelicam & credere docet. His diabolicis Caluini corruptelis meritò opponere licebit: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Catholica verò Ecclesia vnam speciem populo porrigendo, & totum Christum illis porrigit, quem huic Sacramento Deus coniunxit; & nihil separat quod Christus coniunxit, quia in sacrificio quod Christus fecit, vtramque speciem tenet, sicut tenuit Christus. Quam rem infrà suo latius loco discutiemus.

Ad Matt. capit. 26. ver. 27.

9. *Et qui dimissam duxerit, mœchatur.*

Nuptiæ post diuortia superstite dimissa.

HIs Christi verbis pro secundis nuptiis post diuortium adulteræ coniugis adhuc superstitis more omnium hæreticorum hodie abutitur Caluinus, omnesque hactenus Scripturarum interpretes qui aliter senserũt, tam vetustissimos Patres quam tractatores modernos audacissimè erroris condemnat. Ait enim. *Hoc membrum pessimè expositum fuit à multis interpretibus. Generaliter enim & confusè putarunt celibatum præcipi quoties diuortium factum fuerit. Ita si maritus adulteram reijceret, vtique iniecta est celibatus necessitas. Quum verò sit hæc repudij libertas tantum ab vxore secubare, quasi etiam Christus non clarè in hac causa fieri permittat quod promiscuè sibi Iudæi pro suo arbitrio vsurpare soliti erant. Fuit certè ille nimis crassus error.* Hæc ille. Duo adfert, quasi erroris quem aliis impingit, causas duas. Prius est, quia parua apparet nulla videtur repudij libertas ab vxore separari quoad thorum tantum. At Christus hoc loco non repudiis libertatem dare, sed ea restringere diserte voluit. Quum enim Iudæi *ex quacunque causa vxores dimittere dato repudij libello permittebat*

Christi institutum Caluinus inuertit.

mitteretur, Christus hanc repudij libertatem ad solam fornicationis causam restringit. Et quia non repudij libertati hoc loco consulit Christus, sed vinculo potius coniugali, quod prima sua institutione & ex Dei præcepto (sicut Christus commemorat) indissolubile fuit permittit quidem repudium fornicationis causa, sed ita vt firmum nihilominus vinculum coniugale, ideóque qui etiam ob fornicationem dimissam duxerit, mœchari docet: videlicet quia altera adhuc vxor est, tametsi iustam ob causam repudiata. Non ergo pro libertate repudij contendere hoc loco debuit Calvinus, sed pro coniugij vinculo, si ex Christi instituto & mente Euangelium exponere voluisset. Alterum quod adfert est, quia Christus in causa fornicationis id fieri permittit, quod promiscuè Iudæi ex quacunque causa faciebant. Respondeo, non quoad repudium, verum id esse, sed non quoad secundas nuptias facto repudio. Christus enim (quod aduertere Caluinus cæteríque hæretici debuerunt) legem illam Mosaicam de libello repudij, tanquam perfectionis Magister, in tribus corrigit. Primum quòd non liceat nisi ob fornicationis causam dimittere vxorem, quum ibi liceret ex quacunque causa dimittere. Secundò quòd etiam sic dimissa coniuge, non liceat alteri nubere, quod Iudæis permissum erat. Ideò Christus addit vnius huius causæ exceptionem, addit, *Et aliam ducens, mœchatur; & qui dimissam duxerit, mœchatur.* Illâ enim *vnius causa exceptionem* ad verbum *dimittere*, quod præcedit, referendam esse, etiam ipsi hæretici agnoscunt, qui dimissionem illam & repudium ex quacunque causa per hanc exceptionem restringi pariter nobiscum fatentur. Mœchari igitur eum qui post repudium aliam ducit vxorem, vel qui ab alio repudiatam ducit generalis est Christi doctrina, quacunque tandem de causa fiat repudium, sicuti apud Marcum manifestè legitur: *Quicunque dimiserit vxorem suam, & alteram duxerit, adulterium committit super eam.* Item apud Lucam. *Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur.* Hæc quæ duorum Euangelistarum verba ait Augustinus. *Qui sumus vt dicamus. Est qui mœchatur vxore sua dimissa alteram ducens, & est qui hoc faciens non mœchatur, cùm Euangelium dicat omnem mœchari qui hoc facit? Proinde si quicunque hoc fecerit vt vxore sua dimissa alteram ducat, mœchatur, sine dubio ibi sunt ambo, & qui præter & qui propter fornicationis causam dimittit vxorem.* Hæc Augustinus. Hoc igitur secundum est in quo Christus corrigit legem veterem

Lex de libelli repudij in tribus correcta.

1.

2.

Marc. 10.

Luc. 16.

De adulter. coniug. lib. 1. ca. 9.

de libello repudij. Matthæus autem solus hanc exceptionem de causa fornicationis ponit; quia apud illum solùm quæstio illa proponitur, *de dando libello repudij ex quacunque causa*, ideóque ad libellum repudij referenda hæc exceptio est, non ad crimen adulterij in eo qui repudiata vxore aliam ducit; vel certè si eò referre omnino quis velit, quia ambiguus videtur sermo, tunc, vt docet August. lib. citato cap. 11. *Matthæus ex parte totum intellexisse putandus est*, & illud adulterium ex vna partiali causa docuisse, quod cæteri duo Euangelistæ ex tota causa docuerunt: id est, ex nouo matrimonio post quodcunque repudium inito. Tertium in quo vererem legem de libello repudij corrigit Christus, illud est, quod peræquè liceat vxori castæ virum fornicantem dimittere, quàm viro casto vxorem fornicantem: quorum nisi postetius in veteri lege licebat. Hoc tertium apertè docet Paulus 1. Cor. 7. 3.

Alias adhuc Caluinus rationes adfert, quas expēdere oportet. *Nam quum adulterij damnat Christus qui repudiatā vxorem duxerit, restringi ad illicita & friuola diuortia certum est. Ideo Paulus manere innuptas iubet quæ sic dimissæ fuerint, aut viris suis reconciliari, quia scilicet rixis & discordijs non abolētur coniugium: idque ex Marco elicitur, vbi nominatim exprimitur vxor quæ à marito discesserit: non quòd liberum fuerit viris dare maritis repudij libellum, nisi quatenus in exteros mores prolapsi erant Iudæi: sed notare voluit Marcus corruptelam quæ tunc passim trita erat, reprehendi à Domino, quòd post voluntaria diuortia vtrinque ad nouum coniugium transibant. Ideo adulterij nulla fit apud Paulum mentio.* Hæc Caluinus. Adulterij crimen in eo qui repudiatam ab alio ducit, *ad friuola diuortia à Christo restringi* affirmat. Cui assertioni Marci & Lucæ verba citata manifestè contradicunt, qui aiunt in omnibus quibuscunque diuortiis *mœchari eum qui aliam dimissam duxerit.* Deinde si ad friuola diuortia illa Christi verba restringuntur, erit iste sensus planè absurdissimus. Quicunque præter fornicationis causam (quæ iusta est) dimissam à viro vxorem duxerit, mœchatur. Puta si ex rixa aut alia quacunque causa vxor dimissa fuerit. Sed si ex fornicationis causa dimissam duxerit, non mœchatur. Iuxta hunc ergo sensum meliori loco erit vxor adultera ex causa fornicationis à viro dimissa, quàm vxor proba & casta absque fornicationis causa à viro dimissa. Hanc enim ducere nemini licebit, illam licebit: & hæc aut manere innupta cogitur, aut viro reconciliari: altera nouas nuptias adire potest, nec

Quicunque dimiserit. Omnis qui dimittit.

conciliatione cogitare opus habet. Quæ omnia absurdissima sunt. Confirmat tamen sententiam suam ex Paulo quem friuolis istis diuortiis dixisse vult, *dimissam à viro aut manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Sed Pauli verbis turpiter abutitur. Clarum enim est, Paulum non de friuolis, sed iustis diuortiis hoc dixisse. Ait enim. *Iis qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere; quòd si discesserit, manere innuptam.* Atqui Dominus in Euangelio quando præcipit vxorem à viro non discedere, præcipit sine iusta causa non discedere, scilicet sine causa fornicationis. Ergo quod subiungitur, *quòd si discesserit manere innuptam*, intelligendum est, si discesserit etiam iusta diuortij causa. Nam vt Christus non permittit vxorem à viro diuortium, sed tantum ex iusta fornicationis causa, sic discedentem iubet manere innuptam Paulus, non qualibet rixa aut friuola causa discedentem, sed ex ipsa iusta fornicationis causa discedentem. Deinde vxori à viro discedenti ex iniusta aut friuola aliqua causa, non dedisset Paulus optionem, vt aut maneret innupta, aut viro suo reconciliaretur, sed simpliciter iuberet eam viro suo reconciliari. Hoc enim illi necessariò faciendum fuit, quum sua sola culpa temeritate maritum reliquerit. Sed quia de vxore à viro discedente etiam ex iusta causa Paulus disserens, propterea dat illi optionem, vt aut viro suo reconciliaretur, & peccatum sui indulgeat, aut, si hoc nolit, sciat se innuptam manere oportere: idque propter vinculum coniugale adhuc manens. Sapienter igitur S. Augustinus hæc Pauli verba sic intelligit, vt diceret: *Non præcepisset Apostolis, si à viro discesserit, innuptam manere mulierem, nisi eam cui discedere licuisset: illa scilicet causa quæ ibi propterea tacita est quia notissima esse est, fornicationis.* Hæc ille. *De adulter. coniug. lib. 1. ca. 9.*

1. Cor. 7.

Sed huic Caluini & aliorum hæreticorum cauillationi occasionem dederunt alia Christi verba: *Omnis qui dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari.* Existimant enim docere quidem eo loco Christum, eos qui dimissa vxore præter causam fornicationis aliam ducunt, mœchari, sed qui propter fornicationem dimissa vxore aliam ducunt, non mœchari. Quum enim dicat Christus omnem qui dimiserit vxorem præter fornicationis causam, facere vt illa mœchetur, suprà si alteri nubat: prorsus innuere videtur, omnem qui dimiserit vxorem propter fornicationem, non facere vt dimissa mœchetur si alteri nubat: & conse-

Erroris circa nouas nuptias post diuortia causa. Matth. 5.

quenter nec virum mœchari si ex tali causa dimissa vxore alteram ducat. Alioqui hanc vnam causam non interposuisset, sed generaliter dixisset, quòd quicunque ex quacunque causa dimittit vxorem, facit eam mœchari si alteri eo viuente nubat. Hæc ille. Sed respondet S. Augustinus duo: Primum, *Christum hoc quod maius est commemorare voluisse.* Maius quippe & absurdius peccatum est, repudiatam vxorem ducere, quæ præter fornicationis causam dimissa est, quàm eam quæ propter fornicationem dimissa est, quum hæc iusta & vnica nunc causa repudij sit. Sed non quia illud maius peccatum, propterea hoc nullum aut paruum peccatum est. Sic alia Scriptura dicit. *Scienti bonum facere & non facienti, peccatum est illi.* Nec tamen excusantur omnes qui ignorantes peccant, quum ignorantia iuris neminem excuset. Secundò respondet, *Matthæum sic Christi verba retulisse, vt à parte totum significare voluerit:* videlicet non quosdam qui vxores dimittunt, & alias ducunt, mœchari, quosdam non, sed planè omnes tales mœchari, vt particula illa, *præter fornicationis causam,* ad dimittendi vxores prohibitionem referatur (qui erat Christi scopus hoc loco) non autem ad rationem mœchiæ, quæ inde consequitur ex secundis nuptiis. Quare Christi verba plenius apud Marcum & Lucam leguntur, vbi generaliter Christus dicit. *Quicunque dimiserit vxorem suam, & alteram duxerit, adulterium committit super eam: & si vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mœchatur.* Ibi quippe Christus non explicat aut corrigit legem veterem de libello repudij, sicuti hîc id hoc sermone facit, sed tractat in genere causam vinculi matrimonialis. Lege Augustinũ de adulterinis coniugiis lib. 1. cap. 9. 10. 11. & 12. Sed Pauli mentem ex Marco elicere vult Caluinus, quia ibi nominatim exprimitur vxor quæ à marito discesserit. Ait enim Marcus. *Et vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mœchatur.* In his verbis existimat Caluinus reprehendi à Domino quod post voluntaria diuortia, vtrinque ad nouum coniugium transibant Iudæi, in extetos iam mores prolapsi. Cui respondendum, apud Marcum quidem & Lucam secundas nuptias post quæcunque diuortia seu voluntaria & friuola, seu iusta & legitima, vt fornicationis causa, à Christo prohiberi, vt supra ex Augustino accepimus, idque tam ex parte viri respectu vxoris, quàm ex parte vxoris respectu viri: nec vlo modo verisimile esse quod apud Iudæos Christi tempore vxores viros dimiserunt, quum hoc lex non permitteret.

Iacob. 4.

Matth. 19. & Luc. 16.

el quum Paulus de illo vxoris à viro diuortio disputat, quod Christus prohibuit, debet necessariò illud intelligi secundum totam prohibitionem à Christo factam. Prohibet autem Christus vxorem à viro discedente alteri nubere, sicut prohibet virum qui vxorem dimiserit alteram ducere. Patres in illos hac in causa esse, verba Marci ostendunt, & Paulus adhuc manifestius docuit, dicens: *Mulier non habet potestatem corporis sui, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* 1. Cor. 7. Atqui virum qui vxorem dimiserit etiam fornicationis causa, aliam sine mœchia ducere posse, apud Matthæum Christus docet. Omnes igitur illa diuortia secundas nuptias Christus damnat, seu voluntaria fiant illa diuortia seu iusta. Alioqui enim hic esset sensus adhuc absurdissimus, vt iam in præcedentibus explicatum est.

E. *Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est.*

CÆlibatus votum ac firmum propositum his verbis à Christo damnari hæretici hodie volunt. Sic in hunc locum Beza. *Docet Christus continentiæ donum rarum esse Spiritus sancti donum: ex quo consequitur non temerè modò, sed etiam contra Dei voluntatem facere qui perpetuum cælibatum vouerit.* Hæc ille in Annotationibus in hunc locum. Caluinus quoque ad hæc verba. *Non esse omnibus liberum eligere vtrum malint, continentiam an coniugium inde probat Christus, quia rarum sit continentiæ donum.* Hæc ille. Stupidi hæretici ex dono libertatem eligendi quod melius est, tolli existimant, quum Dei donum hanc libertatem imprimis augeat; liberum arbitrium non tollit gratia sed adiuuat, nō imminuit sed roborat, non destruit sed firmat, vt plurimis in locis docet ipse Augustinus gratiæ Dei prædicator maximus. Sed hoc loco sola consequentiæ hæreticæ absurditas demonstranda est. Si quia continentia Dei donum est, temerè & contra Dei voluntatem facit qui perpetuum cælibatum vouit, temerè quoque & contra Dei voluntatem facit omnis vir vxori coniugatus, omnis anima vni Deo & vni fidei sese astringens, omne denique obseruationis mandatorum Dei renunciandi diabolo firmum propositum, quale in baptismo omnes stipulati & pollicitri sumus. Nam cum vna vxore viuere, & vnum Deum perpetuò colere, vnam fidem firmam tota vita tenere, diabolo & pompis eius in perpetuum renun-

Caluini & Bezæ stupiditas.

Cælibatus votum defenditur.

renunciare, mandata à Deo iniuncta obseruare, purum Dei donum est: neque omnes capiũt verba hæc, sed quibus à Deo datum est. Cæterum quemadmodum tametsi Dei dona sunt, liberè tamen à nobis illa omnia suscipiuntur, nec temerè aliquid aut contra Dei voluntatem propterea facimus, sic cælibatus ac continentiæ propositum liberè à quouis suscipitur, nec temerè aut contra Dei voluntatem facit qui suscipit. Quare Christus ipse vt continentiæ quoque virtutem liberè ab vnoquoque suscipi doceret, subiunxit postea, *Sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum Dei*: id est, voluntariam continentiam susceperunt, eámque perpetuam. Hoc enim verbum *castrare* designat. Sed ad hæc Christi verba recalcitrat Caluinus, & ex libero arbitrio continentiam suscipi negat. Quid ergo? *Simplex* (inquit) *sensus est: Quum natura apti sint quidam ad coniugium, licet abstineant, non tamen Deum tentare, quia Deus immunitatem illis concedit.* Placet sanè hic sensus, quia verus est. Sed contra liberam continentiam hoc nihil facit. Qui enim ad coniugium apti abstinent tamen tum ex Dei dono abstinent, ideóque Deum non tentant; tum liberè & ex propria sua voluntate abstinent, nec vllo præcepto coacti, nec vlla ex gratiæ dono necessitate imposita. Et ideo sicut Christus dicit, *seipsos castrauerunt*, sibi ipsis continentiæ perpetuæ (hoc enim castrandi vox concludit) legem imposuerunt: non quasi *libero arbitrio subijceretur hæc castratio*, vt Caluinus loquitur, aut quasi solius liberi arbitrij hoc opus esset, sed quòd ex Dei dono liberè suscipitur. Quod adeò verum est, vt plerique sanctissimi Patres, illa Christi verba, *Non omnes capiunt verbum hoc*, exponant, *Non omnes volunt capere*. Gregor. Nazianz. orat. 31. Basilius in lib. de vera virginit. vltra medium, Chrysost. & Hieron. in hunc locum, August. Confess. lib. 6. cap. 11. Nempe quia credebant, volentibus omnibus & petentibus, non negari hoc donum: ideóque capere hoc verbum omnes posse qui capere serió cupiunt, mediaque adhibent ad hoc donum impetrandum requisita, vt docet August. de adulter. coniugiis lib. 2. cap. 19. & 20.

12. *Qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum.*

Virginitatis meritũ.

HÆc Christi verba sic intellexit Catholica semper Ecclesia, vt voluntariæ continentiæ mercedem esse regnum cælorum ex hoc loco indubitatè colligeret. Ita quippe sanctissimi Patres ante multa secula hæc verba acceperunt, [illegible]

ius, Hieronymus, & Chrysostomus in hunc locum. Virgi-
tatis quoque meritum & præmiũ cæleste varij Patres stu-
diosissimè prædicarunt, integris de ea re libris editis. Basilius
de vera virginitate, S. Augustin. de sancta virginitate tom. 6.
ubr. lib. 3. de virginibus: Hieronymus vtroque libro contra
Iouinianum, qui hoc nomine damnatus est, quòd virginitatẽ
autem, esse specialem negaret, & nihil apud Deum mereri
gmatizaret. Cuius stuporem hoc loco imitatus Caluinus,
ro & impudenti ore scribit: *Stulta est imaginatio, cælibatũ*
esse virtutem. Eadem impudentia omnium veterum Pa-
m hac de re iudicium quasi Papistarum hodie nouam ali-
am sententiam, more suo, reiicit. Ait enim. *Insulsè expo-*
nt multi ad promerendam æternam vitam, quasi cælibatus
cæteris aliquem cultum in se contineat, sicuti Papistæ fin-
gunt statum esse Angelicum. Hæc ille. Atqui non Papistæ hoc
gunt, sed omnes toto orbe doctissimi Patres ita tradiderunt
s ac locis citatis. Verba quoque Christi, *propter regnum*
lorum alium sensum habere non possunt, quàm vt causam
gnent castrationis voluntariæ: sicut in aliis Christi verbis:
Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Et iterum:
Cum maledixerint vobis homines mentientes propter me.
bique illud *propter* rationem causæ habet, vt causa per-
tionis & maledictionis quæ beatos facit, sit ipsa iustitia &
Christi. Sic regnum cælorum hoc loco causa est cur
nulli seipsos castrent, id est, perpetuæ continentiæ pro-
tum arripiant. Causa autem est quatenus propter illud
sequendum continentia assumitur. Aliæ quidem sunt etiã
nentiæ voluntariæ causæ, vt liberius posse Deo seruire
am hic assignat Caluinus) & *tribulatione carnis carere*, vt
us docuit. Sed Christus hoc loco illas omittens, volun-
continentiæ non præsens emolumentum, sicut Paulus,
turum præmium proponit. Ipsum sanè regnum cælo-
quod neque qui eunuchi nascuntur, neque qui ab homi-
s castrantur, eo nomine consequuntur: tametsi vtrique
oc emolumentum quoque habent ex necessaria illa sua
nentia, vt liberius Deo seruiant, curisque omnibus solu-
pietatis officia alacrius se accingant. *Sunt autem*, ait
tus, *qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum*, id
consequantur regnum cælorum, quasi tantæ virtutis
illimam mercedem, qua cæteri eunuchi carent, quatenus
s sunt: quia non id voluntate operantur, sed necessitate pa-
ur. Hic est simplex & apertus verborum Christi sensus.

Caluini petulca impudentia.

Papistarũ nomine tam antiquitatem perstringit Caluinus. Matth. 5.

12. *Qui potest capere, capiat.*

HÆc Christi verba prorsus inuertit Caluinus: & quod Christus de cælibatu seu voluntaria castratione dixit, de coniugio exponit. Sic enim ad hæc verba ait. *Hac clausula admonet Christus minimè spernendum esse coniugij vsum, nisi cæca temeritate nos in exitium præcipites dare velimus.* Vult ergo Christum his verbis hortari ad coniugium: quum luce meridiana clarius sit ex verbis proximè præcedentibus, *Qui se castrauerunt*, &c. hanc clausulam Christum intulisse, *Qui potest capere*, scilicet hanc voluntariam cõtinentiam, *capiat*. Nec hic ad coniugium Christus hortatur, nec id opus erat facere, ad quod homines natura procliues sunt: sed vbi vinculum illud coniugij indissolubile docuisset, eáque doctrina Apostolis incommoda & dura videretur, quia libertatem repudij frenabat, ideóque à coniugio abstinendum Apostoli censerent, voluntatem illam abstinendi nec damnat nec refrenat Christus; sed Dei donum esse docet, & virtutem cælo dignam, ad quam hortatur eos qui volunt, neminem autem præcepto cogit. Suum tamen nouum & inauditum commentum aliqua ratione firmare vult Caluinus. *Nam* (inquit) *discipulis quos videbat sine iudicio ruere, manũ injicere oportuit.* Quasi verò discipulos ad continentiam procliues hoc verbo reuocare, & ad coniugium hortari Christus voluerit. Quo nihil dementius cogitari potuit. Primùm quia discipuli adhuc talem propensionem non ita apertè declararant, sed ex occasione antedicta difficultatem hanc proposuerunt, duram videri coniugij cõditionem, quod quidem tam propter alios quàm propter se proposuisse poterant: deinde si hanc in illis propensionem Christus aduertisset, ab ea nunquam reuocare voluisset, qui Paulum postea suo Spiritu docuit ad continentiam diligenter hortari. Rursum in verbis sequentibus adeo ab ea non reuocat, vt diserte doceat paucorum hanc esse ex singulari Dei dono eximiam virtutem; & quosdam hoc laudabiliter facere propter regnum cælorum. Postremò quomodo illos Christus ad coniugium hortaretur, quos certissimè constat ab omni postea coniugij vsu abstinuisse? Hæc igitur quam adfert ratio, quam & vnicam adfert, impudentissimum eius commentum tueri non potest.

Verborum Christi corruptela prodigiosa.

1. Cor. 7.

De ipsa prorsus perpetua continentia qua se castrant quidam propter regnum cælorum, dicit Christus: *Qui potest capere, capiat*. Neque sic hoc dicit, quasi hæc voluntaria conti-

nen-

entia in hominis potestate non sit. Sic enim ipse Caluinus sibi planè contrarius alio in loco affirmat his verbis: *Ne tantillum quidem contestationem in hominis sitam esse potestate quis putet, cum dixerit Christus: Qui potest capere, capiat.* Hæc ille Institut. lib. 2 cap 8.num.42. At verò sicut de fide docet accuratè Augustinus *illam esse in potestate hominis, sed hanc potestatem nullam esse nisi à Deo data sit*, iuxta illud D. Ioannis, *Dedit potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius*: sic Caluino continentia perpetua sita est in potestate hominis, & hæc potestas nulla est nisi à Deo detur: *quia non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est.* Dicit ergo Christus *Qui potest capere, capiat*: id est, qui habet à Deo hanc potestatem, qui iam ex Dei dono voluntatem & propositum continendi habet, contineat. Posse in Scripturis circa Dei donum significat, habere voluntatem faciendi, sed vtique ex Dei dono. Dixit Iosue suis Iudæis. *Non poteritis seruire Domino.* In quibus verbis non negat in eorum potestate hoc esse situm, sed de voluntate dubitat. Quare illis statim respondentibus, *Nequaquam vt loqueris ita erit, sed seruiemus Domino*; concludit Iosue: *Testes vos estis quia ipsi elegeritis vobis Dominum vt seruiatis ei.* Iam posse eos agnosci, quia voluerunt & elegerunt hoc facere. Sic Christus in Euangelio. *Si potes credere, omnia sunt possibilia credenti.* Haud dubiè posse dicitur, in proprio sermone, commune est omnibus, quia natura est hominum, sicut ipsum credere gratiæ fidelium. Sed posse credere hoc loco significauit Christus, *Si vis credere*: ad illud demum posse facere censemur, ad quod faciendum necessaria omnia præsidia habemus, maximè autem & immediatis ipsam voluntatem faciendi. Patres igitur hoc loco existimant esse docent omnibus continentiæ virtutem qui eam habere volunt. Dei enim gratiam omnibus eam expetentibus, & implorantibus paratam esse.

Caluinus sibi contrarius.

De Spir. & lit. cap 30.

Ioan. 1.

Iosue 24.

Marc. 9.

13. *Discipuli autem increpabant eos.*

Increpationem hanc discipulorum, interpretantur veteres, quòd ex zelo proficiscebatur, quo & honori & quieti Domini sui consulere volentes, hanc paruulorum oblationem arcebant, existimantes vel ex honore tanti Magistri non esse ad paruulorum curam se dimittere, vel hãc ab illo quasi molestiam alioqui occupatissimo remouere cupientes. Hoc exemplo facilè colligitur, peruersos esse iudices, qui ex carnis

nis suæ sensu æstimant Christum. Subinde enim fit, vt ita & debito honore eum spolient, & quæ minimè ei competunt, sub specie honoris ei affingant. Caluinus hoc posterius arripiens, idem crimen Catholicis impingit, sed huiusmodi prolato exemplo, quod prioris criminis eum reum constituit. Sed primùm in genere ludit ac dicit. *Hinc nata est immensa superstitionum congeries, quæ fictitium Christum mundo induxit. Quare discamus non aliter de ipso sentire quàm ipse docet, nec aliam illi induere personam quàm à Patre fuit imposita.* Hæc adhuc in genere rectè dicuntur, & ipsum Caluinum omnesq; hæreticos propriè perstringunt, qui Christi doctrinam in Euangelio traditam nefariè corrumpentes (vt in vno Caluino iam frequenter ostendimus, magísque adhuc ostendemus) longè aliter de Christo sentiunt quàm Christus docuit, aliámque prorsus ei induunt personam quàm ei à Patre imposita fuit. Christo à Patre hæc persona imposita fuit, idq; imprimis & maximè, *vt redimeret nos ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: vt sanguis eius emundaret conscientias nostras ab operibus mortuis*, vt essemus *noua creatura*, seu eius factura, *creati in illo*, seu per illum, *in operibus bonis quæ præparauit Deus vt ambulemus in illis:* Denique, *vt in nouitate vitæ ambulantes non seruiamus vltrà peccato, sed liberati à peccato seruiamus iustitiæ, habentes gratiam per quam seruiamus placentes Deo.* Quæ omnia docent Christum esse iustificatorem nostrum seu iustitiam & sanctificationem per Spiritum gratiæ suæ, cuius beneficio non seruimus nunc peccato, sed ambulamus in bonis operibus placentes Deo. Caluinus autem cum aliis hodie hæreticis omnibus aliam personam Christo affingit, vt sit iustificator noster, seu iustitia & sanctificatio nostra, per imputationem iustitiæ suæ, manente in nobis immunditie perpetua peccatorum, ac seruitute tanta, vt legem mandatorum obseruare, aut in operibus bonis, quæ Deo placeant, ambulare non possimus, ideóque sola fide tum iustificari tum saluari debeamus. Sic homines isti impij non superstitionum sed impietatum immensa congerie fictitium Christum mundo induxerunt.

Christus hæreticorum fictitius. Tit. 2. 1. Ioan. 1.

Ephes. 2. Rom. 6. Hebr. 12.

Nunc in particulari vt Caluinus nos accuser, dissimulandum non est. *Videmus* (inquit) *quid in Papatu contigerit. Adeò gnum se Christo honorem deferre putarunt, si coram panis stulo se prosternerent. Fœtida coram Deo abominatio.* Hæc illud impurum & fœtidum hoc loco euomuit. Impurum

Abominanda Caluini vox.

fœtidus hæreticus, Deóque & Angelis abominabilis, panis frustulum vocat, de quo Christus ipse dixit: *Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur.* Et rursum: *Panis quem ego dabo caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita.* De quo Paulus ait: *Qui hunc panem manducat indignè, iudicium sibi manducat, non dijudicans corpus Domini.* Annon & impius Caluinus hunc panem ore impuro tractans indignissimè iudicium sibi contractauit, *non dijudicans corpus Domini*, sed *frustulum panis* per summum contemptum illud appellitans? *Abominatio desolationis*, & fœtida coram Deo abominatio est hæc impiissima Caluini doctrina, qua *iuge tollens sacrificium*, frustulum panis substituit. Hîc videlicet detracta larua suam deformem Caluinus demonstrat. Alibi *sacram Cœnam* vocat, *sacrum epulum, & communionem sacram, in qua corpus Christi nobis exhibetur, non secus ac si Christus ipse præsens aspectui nostro obijceretur, ac manibus attrectaretur.* Hæc ille in Institutione sua. Aut ergo ibi impostor, aut hîc blasphemus. Aut ibi contra animam suam mentitus est, aut hîc Christum ita verè exhibitum ac si præsens aspectui nostro obijceretur, pro frustulo panis habet. Nisi fortè etiam coram Christo præsente, & aspectui nostro sese obiiciente prosterni, *eundem coram Deo abominationem*, Caluinus iudicet. Cæterum de legitima venerabilis huius Sacramenti adoratione, contra fœtidam Caluini & abominandam blasphemiam, latè disputauimus in Prompt. Catholico. Sicuti etiam quomodo vnico Mediatori Sanctorum inuocatio nihil repugnet, aliud alterum hoc loco Caluini exemplum est, & obsoleta accusatio; eodem in opere accuratè explicuimus, in Dominica 7. post Pentec. ad illa verba, *In vestimentis ouium*, &c. Dominica 21. & in die SS. Philippi & Iacobi, ad illa verba, *Nemo venit ad Patrem nisi per me.*

Matt. 26.
Ioan. 6.
1 Cor. 11.

Caluini larua hypocritica detrahitur.

Institut. lib. 4. cap. 17. nu. 3.

In die venerab. Sacrament.

17. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.*

QVum hæc Christi doctrina mandatorum Dei obseruationem ad vitam æternam necessariam esse manifestè demonstret, vt & in Prompt. Cath. latius ostensum est, Caluinus coram hanc historiam totámque doctrinam nefariè corrumpit, quod ad Euangelicæ veritatis puritatem retinendam necessariò expendendum est. Primùm totum statum questionis ab hoc adolescente propositæ, & causam quærendi Veritas inuertit. *Venit* (inquit) *ad Christum non insidiosè,*

Dom. 21. post Pent. Mandatorum obseruatio necessaria.

vt Scribis mos erat, sed discendi animo. Itaque tam verbis quàm genuflexione Christum se vt fidum Doctorem reuereri testatur. Vera hæc sunt, & ad statum quæstionis Christique responsionem intelligendam bene obseruanda. *Sed rursus* (ait Caluinus) *obstabat cæca operum confidentia, ne proficeret sub Christo, cui se alioqui docilem præbere optabat.* Hoc totum commentitium & falsum est. Christus enim contra hoc vitium nihil hoc loco disputat, nec hoc in adolescente isto reprehendit, sed protsus contrà, bonorum operum studium imprimis commendat, & adolescentem, qui eorum se studiosum fuisse dixerat hoc ipso nomine diligit, non vt cæca operum ob fidentia laborantem redarguit. Dicente enim adolescente, *Omnia hæc seruaui à iuuentute mea Iesus intuitus eum, dilexit eum, & ait illi, Adhuc vnum tibi deest:* vt est apud Marcum. Si cæca operum confidentia laborasset, nec dilexisset eum Christus, nec dixisset vnum illi deesse, sed totum illi deesse, qui cæca illa præsumptione laborasset: denique contra illam disputasset. Nunc autem quia vitium quo hic adolescens laborabat, non cæca operum confidentia, sed amor inordinatus diuitiarum fuit, propterea statim Christus ad contemptum diuitiarum, & ad eas abiiciendas adolescentem hortatur. Cuius doctrinæ quum capax non esset, sed *tristis abiret* disputat Christus *contra confidentes in diuitijs suis* & de difficultate salutis in homine diuite, propter amorem earum inordinatum. De cæca operum confidentia nihil disputat. Protsus ergo commentitium & falsum hoc est, quod pro fundamento futuræ expositionis seu potius deprauationis suæ Caluinus posuit. Quo nunc euerso, reliqua videamus.

Commentum Caluini insultum, vt Script. Euangelicam inuertat.

Marc. 10.

Notanda est (inquit) *quæstionis forma. Non simpliciter rogat quo modo & qua via perueniet ad vitam, sed quid boni faciendo eam acquiret. Merita igitur somniat, quibus vita æterna reddatur, quasi debita compensatio. Quare apposite Christus ad legis obseruationem eum amandat: quam certum est viam vitæ, vt mox plenius differam. Nam illa verba, Si mandata, perperam interpretati sunt quidam ex veteribus* (vnum omnes debuit dicere) *quos Papistæ secuti sunt, ac si doceret Christus per legis obseruationem posse nos vitam æternam promereri. Atqui non respexit Christus quid possint homines, sed ad propositam quæstionem respondit, quænam sit operum iustitia, nempe quam lex definit.* Hæc ille. Rursum quæstionem propositam inuertit, vt respondentis Christi verba pe-

Caluini absurda imposturia.

pe

interrat. Negat adolescentem simpliciter rogare qua via perueniet ad vitam. Atqui hoc illum simpliciter rogasse, ipsi responsio simplex manifestissimè docet. Ad hoc enim ille de perueniendo ad vitam æternam rogauerat simpliciter, respondet simpliciter: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Si vis peruenire ad vitam æternam, de qua me interrogasti, seruanda mandata. Ad illud autem adolescentis verbum, *Magister bone, quid boni faciendo*, respondet hîc apud Matthæum: *Quid me interrogas de bono? vnus est bonus, Deus.* Docet adolescentem Christus, in eo sensu quo ille quæstionem proposuit, nec debuisse illum dicere, *Magister bone*, quasi Christus purus homo, qualem illum putabat adolescens, originaliter & absolutè bonus esset; nec debuisse adiicere, *Quid faciendo*, interrogando illum de bono, quasi quæ homines facerent, ex se facerent, aut absolutè & perfectè bona essent. Originaliter enim ex seipso absolutè & perfectè vnus bonus, non nisi Deus ipse. Homines tamen ex participatione summi boni bonos esse Christus ipse alibi docet dicens, *Euge serue bone & fidelis.* Sed adolescentem qui hoc dum necdum didicerat, docere voluit Christus absolutè vnum bonum vocãdum, nec opera nostra absolutè bona nisi solũ Deum eiúsque opera, quæ perfecta sunt omnia. Matth. 25. Et in his verbis *Si vis ad vitam ingredi, seruã mandata*, respondet Christus ad illa verba, *Quid boni faciam*, sed ad illa, *Quid faciam vt habeam vitam æternã?* Nec hîc est quæstio de iustitia operũ, vt fingit Caluinus; sed quæstio de vita æterna consequenda. In qua quæstione quia obiter bonum, bis ingeminauerat adolescens, respõdens prius ad id quod ipsum interrogauerat *de bono*, postea ad totalẽ quæstionem respondit de vita æterna cõsequenda, *seruanda mandata.* Porro quia adolescens nullã hîc planè operum legalem iustitiam somniabat, sed in genere rogauerat *quid boni faciendo*, respondente Christo, *Seruã mãdata*, interrogat, *Qua mandata?* nescius videlicet an Christus nouus Magister ac Propheta, noua aliqua mandata quæ seruare oporteret, paratũ se ostendens etiã ad illa. Christus primũ vetera ex lege mãdata proponit. Sed Euangelicam perfectionẽ subiungit, de qua mox suo loco. Statum igitur quæstionis penitus inuertit Caluinus. *Quæstionis statum inuertit Caluinus.* Christi responsionem penitus corrumpat & contra necessitatem mandatorum Dei obseruationem homo impius euacuet. Ait *Christum non respexisse quid homines possint,*

quum diceret, *Serua mãdata*. Et paulò pòst, *Fateor, quia mercedem vitæ æternæ Deus legis suæ obseruatoribus promisit, nisi obstaret carnis nostræ infirmitas, hanc viam tenendam esse: sed nostro vitio fieri Scriptura docet, vt necesse sit nobis donari quod meritis non consequimur. Si quis obijciat, frustra nobis proponi iustitiam in lege, cuius nemo vnquam fieri compos poterit, respondeo, quia rudimentum est quo perducimur ad precariam iustitiã, minimè superuacuum esse.* Hæc ille. Tota hæc eius disputatio gratiam noui Testamenti subuertit, facitque vt adhuc simus sub lege, non sub gratia. Lex enim rudimentũ est ad quærendam gratiam filiis veteris testamenti, & adhuc seruiliter ac cum timore audientibus verba legis, qualem se Caluinus hîc prodit. Adeo enim timet ac terretur, vt affirmet eam à nemine seruari posse. Sed lex & mãdata legis filiis gratiæ, quibus datum est, *non seruire amplius peccato, sed seruire iustitiæ*, non sunt amplius rudimentum aut pædagogus, sed sunt *mandata ad vitam*, & recta ad vitam æternam via, vt Christus hîc docet. Carnis nostræ infirmitas non obstat quin hæc via tenenda sit, vt per legis obseruationem vitæ æternæ mercedem cõsequamur: quia hanc infirmitatẽ gratia Christi sanauit & superauit. *Peccatum enim nobis non dominabitur, quia sumus sub gratia, non sub lege. Non regnabit peccatum in mortali corpore nostro, vt obediamus concupiscentijs eius, quia Spiritus Christi habitat in nobis, & lex Spiritus vitæ liberauit nos à lege peccati & mortis.* Quomodo ergo impius Caluinus *carnis nostræ infirmitatem obstare* ait, ne hæc via teneatur quam hîc Christus præscripsit, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, quum ad hoc venerit Christus, vt hanc infirmitatem tolleret, *mundans sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum*, quæ in mandatorum obseruatione vel maximè consistunt? Quod ergo concludit Caluinus *legalia hæc esse Christi responsum, vt iuuenis propositæ legis obseruatione, qua est impossibilis, infirmitatis suæ conuictus ad fidei subsidium se conferret*, & insulsum & impium valde est. Impium est, dare Christo partes Moysis, vt falsum iam sit, *Lex per Moysen data, gratia per Christum facta est*: & conuerso dicatur, Lex per Christum data est, gratia facta non est. Insulsum est ad subsidium fidei ablegatum hunc iuuenem somniare. Nec fidei vlla hîc à Christo mentio nec ad eam illum ablegare opus erat, qui iam Christo, quatenus tunc opus fuit, crediderat, illum pro veritatis magistro agnoscens, & ab eo, quæ ad vitam æternam via esset, discere

Caluinus vet. Testamenti filius.

Rom. 6.

discere paratus. Sic vndique Caluini ineptia & impietas palam fe præbent.

21. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me.*

NOn parua quæstio est, de qua perfectione hîc Christus loquatur, an ea quæ ad salutem necessaria est, Euangelica videlicet perfectio, *vt hoc mundo vtamur tanquam non vtentes*, & diuitias tenentes, earum tamen affectum non teneamus; an perfectio aliqua maior, non quidem ad salutem necessaria, sed quæ maiorem mercedem *& thesaurum copiosum in cælo* accipiat. Quæstionis autem huius ambiguitas oritur ex ambiguo sensu illorum verborum Christi, *Vnum adhuc tibi deest.* Nam vel deerat illi aliquid ad salutem necessarium, vel aliqua perfectio necessaria. Quid autem illi deerat, ambiguum est; quia quo affectu dixerat, *Hæc omnia à iuuentute mea seruaui, quid adhuc mihi deest?* ambiguum quoque sensum habet. Nã aut verè omnia seruauerat sicut dixit, & nihil ad salutem necessarium illi deerat, quia Christus iam dixerat, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, aut non verè seruauerat; ideoq; deerat illi hæc perfectio quã Christus hîc describit, tanquam res illi ad salutem necessaria. Quòd verè, sicut dixit, mãdata seruauerat, ex eo probabile fit, quòd Christus his auditis, *intuens in eum, dilexit eum.* Neque enim dilexisset mentientẽ, vel ex arrogãtia aliter præsumentẽ quàm par erat. Huc accedit quod non animo tentandi, sed discendi studio accesserit. Sed & si mandata non seruasset, nõ dixisset illi Christus, *Adhuc vnum tibi deest*, sed potius, Multa vel omnia tibi desunt adhuc faciẽda. Magis tamen adhuc probabile est quòd verè mãdata nõ seruauerat, quia morbo auaritiæ adhuc laborabat, sicuti subsequẽs eius tristitia audito Christi responso manifestũ facit, vnde Aug. hunc locũ tractãs ait. *Puto quòd arrogantius quàm verius seruasse responderit.* Et D. Basilius eum planè auaritiæ morbo insigniter laborasse censet. Christus nihilominus *intuens in eum, dilexit eum*, tanquam adhuc proficiendi auidũ, & maioris perfectionis cupidum, nec planè mentitũ, quia sic seruauerat sicut vulgus Iudæorũ seruãda putauerat, nemini quidẽ nocendo, nõ tamẽ proximis liberaliter subueniẽdo, aut amorẽ diuitiarũ deponẽdo, quem spirituales viri deponere sciebãt, iuxta illud vnius eorũ Prophetæ, *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Christus igitur respõdens *Vnum adhuc tibi deest*, aliquid ei ad salutem necessarium

perfectio de qua Christus loquitur, quæ tandem.

Luc. 16.

Epist. 89. Homil. in diuites auaros.

Psal. 61.

deesse docet. Nempe contemptum diuitiarum, & vt fiduciam ac confidentiam suam in eis deponeret. Ad quem cõtemptum vt eum inducat, subiungit, non vt simplex præceptum in ipsa lege contentum, vt Caluinus hoc loco imaginatur, ne nouum aliquid Christus induxisse videretur, sed vt medium quoddam aptissimum contemnendi diuitias & omnem auaritiam abijciendi. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, &c. Proponit igitur hoc Christus huic adolescenti, non tanquam aliquid simpliciter omnibus necessarium ad salutem, sed vt illi auaritia laboranti & propter diuitias multas magna earum cupiditate flagranti, tanquam remedium morbo suo valde opportunum. Qui enim diuitias sine earum nimio amore tenere non potest, alienando illas, bene que collocando, ab insano hoc amore facilè liberabitur. Dicit igitur Christus, *Si vis perfectus esse*, id est, si cupis adhuc omnia quæ tibi desunt habere, abijce diuitias tuas, quas nimio affectu complecteris, *& veni, sequere me*, meæ paupertati atque humilitati te cõformans. Sed ille amore diuitiarum victus, *tristis abscessit*, móxque Christus contra diuitum hominum statum periculosum (quia solent diuites amore diuitiarum vinci) in sequentibus disputat.

Voluntaria paupertas defenditur

In his igitur Christi verbis duo extrema sunt cauenda. Vnum est, ne præceptum generale existimetur, vt nemini liceat diuitem esse, qui fuit Pelagianorum error, quem S. Augustin conuellit epist. 89. Alterum est, negare hanc paupertatem voluntariam medium & instrumentum esse maioris perfectionis qui fuit Vigilãtij error, & hodie Caluini omniumque hæreticorum est. Dicit hoc loco Caluinus. *Retinere quod in manum nostram posuit Deus, si modò parcè & frugaliter nos & familiam alentes partem aliquam pauperibus erogemus, maioris virtutis est quàm omnia dilapidare.* Dicit *dilapidare*, pro eo quod dicere debebat, *vendere & dare pauperibus*. De eo enim est quæstio, & illud Christus perfectionem vocat. Fuit autem eadem prorsus Vigilantij sententia, quam ex his Christi verbis D. Hieron. rectè refutat. Quamuis enim qui simpliciter ad extinguẽdam auaritiam diuitias relinquit, & pauperibus distribuit, rem facit saluti suæ necessariam, & quod illi adhuc ad salutem deest, tamen tum ille ipse Christũ præterea sequendo, id est, perpetuæ paupertatis & humilitatis seu obedientiæ statum amplectendo, perfectionis statum aggreditur, & rem consilij facit, nõ præcepti, tum multò magis qui nulla tali necessitate constricti aut compulsi ex puro (vel amore

Techna Caluiniana.

amore diuitiis carere volunt, quibus optimè in seculo vti poterant, *excellentiorem perfectionem*, vt Augustin. loco citato loquitur, suscipiunt. Et sic hæc verba perfectionis statum docent, & consilium Euangelicum proponunt.

Garrit hoc loco Caluinus *nimis ridiculos esse Monachos, qui huius loci prætextu statum perfectionis sibi arrogãt*. Sed ille argumentis maximè ridiculis hoc probat. *Primum quia non omnibus sine delectu hoc à Christo mandatur*. Hoc quidem verum est, quia nullum est hic generale Christi mandatum. Sed quid hoc contra Monachorum institutum, qui non ex Christi aliquo generali mandato, sed vel ex remedio morbi propositi, vel ex consilio Christi & maioris perfectionis studio id faciunt, quod Christus hic docet. Non enim iubet Christus omnia vendere & dare pauperibus: sed ait, *Si vis perfectus esse*, si habes studium perfectionis, aut vis salutis tuæ perfectam & plenam rationem habere, hæc via est ad illam consequendam. Aliud argumentum non adfert Caluinus, sed conuitiis debacchatur. *Ait Monachos pauperibus erogatis quæ iustè possidebant, suo iam non contentos aliena rapere*. Vocat impostor impudens *aliena rapere*, quod est, ex piorum eleemosynis victum & vestitum accipere. Nec videt cæcus magister quid Christus in sequentibus huiusmodi promiserit, qui suos aut sua propter Christum reliquerunt, nempe *centuplum in hac vita*: id est, multam & variam consolationem, vt nihil illis desit: nouos patres, matres, fratres, sorores, vt in textu explicatum est.

Monastici cum statu defenduntur.

Techna Caluiniana.

26. *Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt.*

HOc *Christi responso* (ait in hunc locum Caluinus) *vulgare illud axioma, quod ex Hieronymo hauserunt Papistæ, refellitur. Quisquis legem dixerit obseruatu impossibilem, anathema sit. Clarè enim pronuntiat Christus possibile non esse hominibus viam salutis tenere, nisi quatenus illis gratia Dei succurrat.* Putida calumnia & cauillatio est cauillatore Caluino digna, vt Concilij Tridentini grauissimum decretum futili hac annotatione odiosum & infame reddat. Pelagianorum sententia erat, *posse hominem esse sine peccato si velit*, & viuere absque peccato, totámque legem seruare, solius esse voluntatis humanæ. Hanc impiam planéque ethnicam sententiam ex humanæ Philosophiæ lacunis depromptam studiosè re-

Obseruatio mandatorum quo sensu possibilis.

fellit S. Hieronymus totis tribus libris contra Pelagianos. In quorum tertio ita scribit. *Recordare quid & tu dixeris, & ego loquar. Posuisti hominem sine peccato esse si velit. Ego impossibile hoc in homine esse respondeo: non quia statim à baptismate homo peccato non careat; sed illud tempus quãdo sine peccato est, nequaquam possibilitati humanæ, sed Dei gratiæ deputatur. Tolle igitur posse, & ego esse cõcedam. Quomodo enim potest qui per se non potest?* Et paulò pòst, inferente Pelagiano Critobulo, *Frustra ergo dantur præcepta, si ea implere non possumus*, respondet Articus Catholicus; *Deus possibilia mãdauit: hoc nulli dubium est. Sed quia homines possibilia nõ faciunt, id circo omnis mũdus subditus est Deo, & indiget misericordia eius*: Rom. 3. id est, gratia Dei, de qua ibi Paulus disputat. Rursum docet possibilia esse mandata, nõ hominibus vt per se ea possint implere, sed Deo, cuius gratia & misericordia homo indiget. Præterea in epistol. ad Ctesiphontem. *Possibilia* (inquit) *mandata dedit Deus. Et quis hoc negat? Sed quomodo hæc intelligenda sit sententia, vas electionis apertissimè docet. Aut enim: Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnẽ, Deus filium suum mittens in similitudine carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulamus.* Vbi per Christi gratiam iustificationem legis impleri, quod per doctrinam legis impleri non potuit, Apostolus docuit. Hieronymus igitur sententiam illam, *impossibilia esse mandata*, damnat quidem, quia per Dei gratiam seruantur mandata; sed non ita damnat, vt absque Dei gratia possibilia esse doceat, quod ille vnus doctissimus Pater prolixissimè in Pelagio damnauit & refutauit. Eadem hodie est Catholicorum sententia, quæ in Concilio Tridentino clarissimè his verbis expressa est. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iustificato & sub gratia constituto, esse ad obseruandum impossibilia, anathema sit.* Sess. 6. can. 18. De nat. & gratia, cap. 22. S. quoque Augustinus, quem ad verbũ hac in parte Patres Tridẽtini secuti sunt, eodem modo Pelagium refutauit, dicentem, *possibilia esse homini mandata si velit. De ipsa* (inquit) *possibilitate nõ contendo, cùm sanata & adiuta hominis voluntate, possibilitas ipsa simul cum effectu in sanctis proueniat, dum charitas Dei quantum plenissimè natura nostra sana atque purgata capere potest, diffunditur in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.* Ibidem Cap. 43. Et paulò pòst. *Deus igitur impossibilia non iubet, sed iubendo admonet, & facere quod possit, & petere quod nõ possit. Iam videamus vnde possit & v*

vnde non possit. Ille dicit: Voluntate non est quod natura possit. Ego dico: Voluntate quidem non est homo iustus si natura non est: sed medicina (gratiæ) *poterit, quod vitio* (corruptæ naturæ) *non potest.* Et rursum in eodem opere. *Rectè quidem dicat Pelagius, hoc ipso eos confiteri nõ esse impossibile sine peccato esse, quia hoc vel multi vel omnes volunt: Sed hoc vnde sit possibile fateatur, & pax est. Ipsa est enim gratia Dei per Christum Iesum Dominum nostrum: qua omnino iste nos orantes adiuuari vt non peccemus, nunquam dicere voluit.* Hæc ille. Christi ergo responsum hoc loco, *Impossibile esse apud hominem diuitem confidentem in diuitiis suis saluari*, Catholicorum iuxta sententiam de possibilitate mãdatorum Dei à D. Hieronymo & aliis Patribus acceptam, imò ex apertissimis Scripturis haustam, nullo modo refellit, sed in sequentibus confirmat, dicens, *omnia esse Deo possibilia*: ideóque etiam ipsam mandatorum Dei obseruationem esse possibilem: accedente videlicet & opitulante Dei gratia. Cæterum posterior hæc eius responsi Christi, Caluini dementiam manifestè refellit, qui perpetuo asserit Dei mandata esse obseruatu impossibilia. Vnum nempe extremum errorẽ tenuit Pelagius, alterum extremum tenuit Caluinus. Pelagius omnia esse possibilia ideóque facilia Dei mandata asseruit, si homo velit, id est, si non necessario Dei gratiæ adiutorio, Caluinus à contrario latens, affirmat omnia Dei mandata esse impossibilia, etiã gratia Christi donatis, quia iuxta Caluinum hæc Christi gratia, non est gratia adiuuans ad mandatorum executionem, sed est gratia imputans nobis Christi iustitiam. Voluit ergo hoc loco luculento mendacio Catholicos traducere. Sed ista nunc explicatio dementissimam Caluini sententiam aperuit. Quam aliis in locis, quum Paulum explicamus, vberius & latius aperiemus.

Cap. 19.

Caluinus & Pelagius in duobus extremis.

IN MATTHÆI CAP. XX.

16. *Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi.*

VNUM huius parabolæ scopum & intentum non aliud vellit esse Caluinus, quàm vt doceat Christus causam non esse cur glorientur vel aliis insultent, qui tempore sunt priores: quia Dominus operis ita placuerit, vocare poterit quos visus est ad tempus negligere, eósque vel æquare vel præferre prioribus illis:

qui sanè sensus (parabola ipsa in se considerata) probabilis valde est, & à Patribus traditus, Chrysostomo imprimis, sed huic sensui conclusio parabolæ plurimum repugnet, & maximè quod pro conclusionis causa Christus infert dicens, *Multi enim vocati, pauci verò electi*, vbi manifestè ostendit ideo hanc parabolam propositam fuisse, vt doceret ex Dei beneplacito sic multos vocari vt pauci eligantur, idque ita vt inter illos, qui videbantur primi & electi, fiant nouissimi ac reiecti; & contra qui videbantur nouissimi & penitus reiecti (sicuti gentes toto orbe dispersæ, & discipuli qui Christum sequebantur, quos Scribæ & Pharisæi pro abiectissimis habebant) fiant primi, & inter electos singulariter depurati: audax hoc loco Caluinus non contentus hunc sensum penitus reiicere, vnico vsus argumento (vt mox videbitur) tentat etiam hanc totam sententiam; *Multi enim vocati, pauci electi*, è textu eradere. Ait enim. *Minimè quadrat quæ à quibusdam inseritur sententia, Multi vocati, pauci electi.* Ait hanc sententiam à quibusdam esse insertam, quum in omnibus planè exemplaribus Latinis, Græcis, Syriaco & Hebræo, inueniatur: nec de ea vllus hactenus vel antiquus vel recens, ne quidem Beza ipse hoc loco dubitauerit. Hæc est singularis & arrogantissima Caluini audacia, vt sententiam suo sensui repugnantem, è textu extrudere homo importunus, suique nimium amans, audeat. Sensum autem illum à nobis memoratum, quem ista conclusio demonstrat, *Sic erunt nouissimi primi*, &c. cum verbis eisdem in fine præcedentis capitis, quibus hæc parabola ita subiungitur vt eorum verborum causam & explicationem contineat, (ait enim Christus, *Simile est enim regnum cœlorum*, &c.) & maximè cum eisdem iterum verbis apud Luc. cap. 13. vbi de reiectione Iudæorũ & vocatione Gentium eadem manifestissimè pronuntiantur, hoc vnico argumento refutat Caluinus, quòd *filiis Dei Iudæos murmurãtes in mercede æquari, absurdum foret.* Cæterum aduertere debebat Caluinus, quod ipsemet aduertẽdum hoc loco docuit. *Si quis* (inquit) *exactè singulas huius parabolæ partes discutere velit, inepta erit eius curiositas.* Hæc ergo pars de æquali mercede à primo & nouissimè vocatis accepta, soli parabolæ cõuenit in qua Christus hominis patrisfamilias benignitatem proponere voluit; rei autem per parabolam significatæ non conuenit; nec vt conueniat necesse est, magis quàm aliæ particulæ, quas conuenire non posse manifestum est. Solummodo scopus & intentum Christi in hac parabola spectan-

Caluinus textum Euangelicum audacissimè expungit.

ſpectanda fuerunt; quæ qualia erant, ex verbis parabolæ præcedentibus ac ſubſequentibus, & apud D. Lucam iterum poſitis, ipſáque Chriſti concluſione, optimè & certiſſimè demonſtratur.

25. *Principes gentium dominantur eorum: & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos.*
26. *Non ita erit inter vos: ſed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter.*

TOtum hoc loco Chriſti inſtitutum atque doctrinam inuertit Caluinus, vt omnem in Eccleſia Chriſti prælaturam ſubuertat, ſeque & ſuos ab omni obedientiæ vinculo ac neceſſitate eximat. *Oſtendit Chriſtus* (inquit Caluinus) *primum, qui certaminis inter diſcipulos cauſa erat, in regno ſuo nullum eſſe.* Et paulò poſt: *Eccleſiæ paſtoribus nihil plus Chriſtus detulit, quàm vt miniſtri ſint, à dominio autem prorſus abſtinant. Quare notandum eſt, magis de re ipſa, quàm de affectu habeti ſermonem.* Hæc ille. Cæterum euidenter patebit Chriſtum de ſolo ambitionis affectu, non de re ipſa prælaturam aut primatus in ſe, hoc loco diſputare. Chriſtus enim duobus hic exemplis vtitur, vt hanc diſcipulorum contentionem de primatu compeſcat. Vnum proponit Regum & Principum huius mũdi, quod fugere debent: Alterum proponit de ſeipſo, quod amplecti debent. Neutrum exemplum primatum tollit, vtrumque exemplum faſtum & ambitionem in primatu condemnat. Separat Chriſtus Apoſtolos à Regibus, non quia nullum illi primatum exercere debeant, ſed quia faſtuoſè dominari non debent, ſicut Reges terræ; quia pro ſuo libito aut quomodo præeſſe non debent, ſicut Reges terræ præeſſe ſolent. Verum quidem eſt, *Regibus quoque non licere ſeſe efferre ſuperbiter; nec iuſtè ac legitimè Reges dominari, niſi ſuorũ commodis ſeruiant,* (quæ duo hic notat Caluinus) ſed non in hoc Apoſtolos à Regibus ſeiungit Chriſtus, vt fingit Caluinus, quaſi Apoſtolis nulla planè prælatura, nullus primatus conueniret; nec illam moderationem quæ Regibus adeſſe debet, docet hoc loco Chriſtus, quaſi in Apoſtolis quomodocunque moderatum ac temperatum primatum inhiberet; ſed ambitionem & vanitatem, quæ Regibus ineſſe ſolet, ponit ob oculos Chriſtus, vt illam penitus Apoſtoli fugerent. Principes gentium (inquit) dominantur eorum, *κατακυριεύουσιν*, hoc eſt, dominium exercent contra ſuos, hoc eſt enim

κατακυ-

Prælatorũ in Eccleſia iuſta authoritas.

Apoſtolos à Regibus quomodo Chriſtus ſecernat.

κατακυριεύειν, quum simpliciter & legitimè dominari sit, κυριεύειν. Notauit huius verbi vim hoc loco Beza, & vertit, *Dominari in eas.* *Hoc enim* (inquit) *vocabulo κατακυριεύσει, & eo quod proximè sequitur, κατεξουσιάσει, non quauis dominatio significatur, sed cum imperiosa quadam acerbitate coniuncta, quam prohibet Paulus ad Ephes. 6. vers. 9. vbi monet dominos remittere minas, seu non minaciter dominari: sic accipitur verbum κατακυριεύω. Actor. 19. vbi dicitur de maligno spiritu, Dominatus amborum inualuit contra eos: κατακυριεύσας αὐτῶν. Sic 1. Petr. 5. accipitur, Non dominantes in cleros, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τ κλήρων. Ideo etiam interpretatus sum, κατεξουσιάσει αὐτῶν, Licentia vtuntur aduersus eas: quum alioquin soleamus ἐξουσίαν interpretari authoritatem. Videtur enim licentia plerumque poni in vitio. Nam alioquin fideles verbi Dei ministri authoritate funguntur minimè omnium contemnenda, quam paucis explicat Paulus 2. Cor. 10.* Hæc hactenus Beza magistri sui Caluini ignorantiam ex proprietate verborum Christi luculenter patefaciens. Ex his quippe liquidò constat, non de re ipsa, & legitima authoritate Principum huius mundi, Christum disputare, vt Caluinus affirmat; sed de praua affectu & imperiosa dominatione qua vti solent, quod Caluinus negat. Hunc praua & seculatem typhum remouet à suis Apostolis Christus, non omnem penitus primatum & authoritatem legitimam, quã in loco Pauli à Beza annotato, aliisq; in locis iam dudum annotauimus. Docet Christus, qui inter discipulos eius maior esse voluerit, id est, *qui Episcopatum desiderat*, vt Paulus loquitur (velle enim hoc loco non praua cupiditatem, sed laudabile institutum animíque propositum significat, ideóque verbũ θέλω ponitur hoc loco, non βούλομαι, quod imperu quodam ferri significat, vt 1. Timoth. 6. *Qui volunt diuites fieri*, οἱ βουλόμενοι πλουτεῖν) *erit vester minister*: id est, vestris commodis seruiet, non suis; & vestrum honorem quæret, non suum. Et hunc perspicuum literæ sensum, quem penitus inuertit Caluinus, sequentia Christi verba, & alterum de seipso exemplum luculenter confirmant. Ait enim: *Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam pro multis*: id est, Sicut in me videris quòd non ideo in mundum veni vt mihi à pluribus ministraretur, vt essem magister ac dominus, tametsi reuera à plurimis mihi ministratum fuit tam viris quàm mulieribus, & inter vos sum tanquam magister & Dominus, sed potissimum veni propter bonum aliorum, vt illis verbum vitæ administrarem, & animam

Beza Caluinum refutat.

mam meam pro salute omnium ponerem; sic vos ad Eccle-
iasticas prælaturas vocati & missi conscendere debetis, non
otis & emolumenti vestri causa, tametsi vtrumque vo-
s debeatur (*Qui enim bene præsunt, duplici honore digni sunt*) 1. Tim. 5.
vt tanquam boni pastores aliorum curam habeatis, &
idem parati animas vestras ponere pro ouibus vestris, vt
oan. 10. plenius Christus docet. Hic est totius doctrinæ Chri-
hoc loco sensus germanus & proprius, quem impius Cal-
nus voluit inuertere, vt legitimam in Ecclesiæ Prælatis
thoritatem, ad quam adhuc Geneuę pertingere non potuit,
itus conuelleret. Nam & ideo postea Beza eandem au-
ritate hoc loco tuetur, quia iam Geneuæ dominari Cal-
us cœpit, ipseq; Beza ad dominium illud aspirabat, quod
post Caluinum consequutus est.

Et dare animam suam redemptionem pro multis.

CAluinus hoc loco temperare sibi non potuit, quin docu-
mento huic saluberrimo aliquid veneni inspergeret. Sic
n scribit. *Aptè scitéq; vis & fructus mortis Christi exprimi-
dum vitam suam pretium nostræ redemptionis esse affirmat.
sequitur, nobis gratuitam esse reconciliationem cum Deo;
s non alibi quàm in morte Christi pretium reperitur. Itaque
una voce auertitur quidquid de putidis suis satisfactioni-
garriant Papistæ.* Hæc ille putido admodum argumento
& ridiculè garriens, nec Papistas, sed totam antiquita-
scurriliter perstringens. Putidum & insulsum argumen-
est. Vna Christi mors pretium est reconciliationis no-
gratuitæ cum Deo. Ergo omnes satisfactiones, quas Ca-
ci docent, putidæ sunt, & hac vna voce refelluntur. Sa-
ctiones enim quas post totam antiquitatem Catholici
docent, nec reconciliationis nostræ cum Deo pretium
od esse docentur, nec eiusdem causæ omnino vllæ ponũ-
Satisfactio enim eorum est qui iam Deo recõciliati per
istum sunt, non autem vt Deo reconciliemur adhibetur.
mo impius Deo reconciliatur & iustificatur, seu ex impio
as fit, per gratuitam remissionem peccatorum pretio san-
is Christi illi concessam. Vt hæc peccatorum remissio
ncatur, alia sanè ex parte hominis iustificandi requiun-
fides imprimis, amor Dei, spes veniæ, dolor de præteritis,
endationis propositum, & huiusmodi: quæ omnia nec pre-
um nec causa, sed dispositio tantùm necessaria sunt ad re-

Satisfactiones nostræ redemptioni per Christum non præiudicant.

missio

missionem peccatorum gratuitam consequendam. At verò satisfactio quæ relapsis propria est, homini iam reconciliato imponitur, non vt peccatorum remissionem consequatur, quã iam habet, eámque gratuitam beneficio mortis Christi; sed vt peccatorum pœnæ temporales subeantur. Qui reconciliatur Deo, à pœna peccatorum æterna liberatur, regnique cælestis hæres constituitur: cuius tamen possessionem prius adire non potest, nisi iustitiæ Dei, quæ pœnas temporales exposcit, satisfiat. Quod totum multis Scripturæ exemplis Catholici luculenter probant, nósque ex parte attigimus in Prõpt. Catholico. Ridiculè igitur garrit Caluinus, qui *satisfactiones quas Catholici docent, per gratuitam reconciliationem refutari* affirmat, quum ad illam reconciliationem nihil prorsus illæ pertineant, sed eam iam factam & completam ex alio capite consequantur. Papistarum verò nomine totam antiquitatem scurriliter perstringit, quorum sententia de satisfactione, vna pœnitentiæ salutaris parte, tam clara & copiosa est, vt Caluinus eam negare non ausit, cõtemnere tamen non sit veritus. Sic enim scribit. *Parum me mouent quæ in veterum scriptis de satisfactione passim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos, dicam simpliciter, omnes ferè quorum libri extant, aut hac in parte lapsos esse, aut nimis asperè ac durè loquutos.* Hæc ille lib. 3. cap. 4. num. 38. Institut. Non igitur de satisfactionibus garriunt Papistæ, sed tota garrit antiquitas, nisi & veteres omnes Papistas esse velit: quod libenter amplectimur, quia & verum est.

In die animarum.

Caluini ridicula cauillatio.

Papistarũ nomine totam antiquitatem suggillat Caluinus.

IN MATTHÆI CAP. XXI.

5. *Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filium subiugalis.*

Christi introitus in die Palmarum.

HIc Christi in Hierosolymam ingressus, toti reliquæ eius vitæ inusitatus, ab omnibus quatuor Euangelistis commemoratus, & à Propheta Zacharia specialiter prædictus, aliquam explicationem magis accuratam meritò desiderat. Causæ eius variæ fuerunt. Primum, vt specimen quoddam regni sui daret, etiã circa huius mundi honores. Tametsi enim asino insidens & à pauperculis comitatus, *ridiculam pompam*, vt impius Caluinus

uinus eam vocat, præbuisse videatur; tamen ipsa inequitatio insolita, animal cui insedit, & via ipsa intrata, ramorum gestatio, totius populi fausta acclamatio, eorum qui in ciuitate erant occursus frequens, diuinæ voces acclamantis populi, principum populi turbatio, magnificum & regale aliquid præsebant. Altera causa erat existimationis, quam de illo plerique habebant quòd verus Messias esset, publica testificatio. Iocabat enim populus: *Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galilææ. Et omnis turbâ laudabat Deum voce magna super omnibus quæs viderat virtutibus. Tunc quoque testimonium perhibebant ei* (id est, magnificè eum prædicabat) *turba quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis.* Tertia causa esse potest, vt ipsis Iudæis in iudicium & testimonium maius fieret, quòd quem tam paucis ante diebus tanto honore dignum existimassent, paulò pòst crucifigendum esse vna voce clamauerũt. Quarta causa, quia in eodem die post passionem à morte resurgens, gloriam suam & regnum immarcescibile auspicaturus esset. Quinta, vt figuram veterem impleret, secundum quam agnus 14. die Lunæ immolandus, decima Lunæ (quæ hic dies erat) in domum patris familias solemniter introducendus erat, & futuræ immolationi præsto seruandus. Sexta esse potest ad aliam figuram implendam, quia decima mensis primi quæ hic dies erat, Iosue terram promissionis ingressus est, & decimaquarta sequenti solemne Pascha immolauit.

Ad literam quod attinet, valde notandum quòd Matthæus duas prophetias coniungit, quod non aduertens Caluinus, multa ineptum quid somniauit. Nam prima illa verba, *Dicite filiæ Sion*, apud Esa. cap. 62. legũtur hoc modo: *Dicite filiæ Sion: Ecce saluator tuus venit, ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo.* Quæ prophetia vt Iudæis notissima & gratissima coniungitur alteri prophetiæ ex Zacharia dicente: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*, &c. quæ tanquam ignobilis & despicabilis, minus erat Iudæis grata. Eodem modo Marc. 1. duæ prophetiæ simul iunguntur similem ob causam. Nam cum illa verba, *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem meam*, &c. Malach. 3. quæ celeberrima erat apud Iudæos prophetia, adiungit Marcus, *Vox clamãtis in deserto*, &c. Esa. 40. videlicet intelligerent Angelum illum, de quo loquitur Malachias, esse hanc vocem clamantis in deserto, de qua loquitur Esaias. Sic vt hoc loco intelligerent Iudæi, Regem suum esse super asinam pauperem ac mansuetam, eundem

Ioan. 12.

Exod. 12.

Iosue 4. & 5.

esse

esse de quo Esaias dixit, *Ecce venit Saluator tuus*, &c. alterius prophetiæ principium attexit Matthæus. Quod autem Propheta dicit, *Sedens super asinam & pullum filium subiugalis*, aliqui interpretes, quos Caluinus sequitur, existimant per Synecdochen dictum, vt duorum nomine vnum intelligator, & vt ait in hunc locum Beza, equitat cum tribus equis qui non nisi super vnum equitat, quia plures sequuntur. Hoc illis probabilius videtur, quia cæteri Euangelistæ non nisi super pullum Dominum equitasse narrant, & improbabile videatur, quòd in tam paruo itinere diuersis animalibus insederit. Nã allegoriam quòd asina subiugalis Iudęos iugo legis assuetos, pullus verò gentilem populum indomitũ significet, vt Christus vtriusque Saluator vtrique animali insederit, tanquam ridiculam subsannat Caluinus. Sed vtrique animali Dominum insedisse, verba Matthæi & Prophetæ manifestè docent, qui de vtroque manifestè loquuntur, & Matthæus imprimis qui ait. *Adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & desuper eum sedere fecerunt.* Quum itaque vtrumque animal stratum esset, vtrique insedisse dubitandum non est. Quare hunc sensum sequitur Chrysost. homil. 65. in Ioan. Theophyl. in hunc locum, & alij multi. Quòd autem aliqui Zachariæ verba sic exponunt, vt nõ asinam, sed asinum legant, quia vox Hebræa עַיִר masculini generis est, & sensus sit, super asinum & pullum, id est, natura asinum, ætate pullum, falluntur haud dubiè. Nam 2. Reg. 19. eadem vox in fœminino reperitur: & apud Hebræos nominibus animalium commune, hoc est, vt & maribus & fœminis dentur, sicut vox Græca ὄνος, vtrique sexui communis est. Sed omnem dubitationem tollit quòd Matthæus diserti ssimè de duobus loquitur, *Inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea.* Interum: *Adduxerunt asinam & pullum.* Cùm ergo duo essent, fœminam non marem fuisse ex eo patet, quòd pullus asinæ non patrem, sed matrem sequatur. Quòd cæteri tres Euangelistæ non nisi pulli mentionem fecerint, ideò factũ videtur, quia propter gentiles illi sua Euangelia scripserunt, sicut propter Hebræos Matthæus; vel quia potissimũ & diutius pullus insederit, eique insidẽs Hierosolymam ingressus fuerit. Narrationi autem Matthæi, quæ vera quoque esse debet, hinc nihil repugnat, quum frequens hoc Euangelistis sit, vt de eadem Christi facto alius plenius alius breuius scribat. Vide Augustin. de consensu Euangelist. lib 2. cap. 66. Vtrique pullo animali in tam breui via insedit, nõ fatigationis, sed myste-

...sa, de quo iam diximus. Cuius sanè mysterij in vtroque ...mali significati, vtcunque id Caluinus simplici negatione ...ciat, grauissimi testes sunt Iustinus Martyr in Dialogo ...n Typhone, Origenes tract. 14. in Matth. Hieron. in hunc ...m. Ambros. lib. 9. in Lucam, August. contra Faustum lib. ...ap. 42. & alij ferè veteres omnes. Notandum autem con- ...Iudæorum hodie vsque incredulitatem, quòd hanc pro- ...ciam Zachariæ post eam à Christo tam manifestè im- ...am Iudæi in suis synagogis, vbi per sabbata Scripturæ le- ...cut, nunquam legere voluerint: quod in plena concione ...m 200. & amplius Iudæis Dom. Andreas ex Iudæo Rab- ...Christianus factus, & diebus sabbatinis in vrbe Roma ...is ex superiore loco veteres Scripturas explicans, me ...nte, illis exprobrauit. Quorum impietati patrocinatur ...nus, qui hæc omnia de pullo, & asina, Prophetam mera- ...cè loquutum affirmat de contemptibili Christi specie.

Iudæorum perfidia.

In comment. in Zachar. cap. 9.

Clamabant dicentes, Hosanna filio Dauid.

Vum huius vocis Hosanna explicatio iam dudum à D. Hieronymo iuxta veritatem Hebraicã satis excussa ...cum in comment. in hunc locum, tum in tractatu pecu- ...le voce Osanna, & post eum Cornelius Iansenius pro- ...k accuratè idem explicuerit, textúsque hodie Syriacus ...braeus idem clarissimè attestentur, nempe vocem esse ...Hebræos compositam à verbo saluandi, & interiectio- ...precrándi, vt significet, *Saluum fac quaso*, quo etiam sen- ...117. illa eadem vox accipitur, ex quo Psalmo hanc ac- ...tionem desumptam esse, illud quod adiungitur, *Bene- ... qui venit in nomine Domini*, inuictè demonstrat: non ...temeritas est noui cuiusdam & celebris Scriptoris, qui ...ntientem veterum interpretationem agnoscens, ab ea ...recedere voluit, propter authoritatem cuiusdam Ca- ...& Ioannis Drusi, qui Rabbinos secuti scripserunt hanc ...m vnam tantum esse dictionem, & significare *ramos sa-* ..., vt verum sensum hunc esse ille decernat: *Osanna filio* ... id est, *Rami filio Dauid*. Quam explicationem planè ...am & ridiculam esse, vel id quod statim sequitur apud ...aeum, illum & alios illos hebraizantes docere debuit: ... *in altissimis*. An dicent hic sensum esse, *O Rami in al-* ... Deinde docere eos debuit eadē vox in Psal. 117. quam ...eus interpres rectissimè vertit, *O Domine, saluum me*

Hosanna quid significet.

fac, bene prosperare, benedictus qui venit in nomine Domini. An illic sensus erit; Rami salicum bene prosperamini? Denique docere eos debuit Catholicæ Ecclesiæ sensus, quæ in sacratissimo trisagio hanc vocem vsurpat, *Osanna in excelsis.* An ibi quoque dicent, Osanna significare ramos salicum? Sed vno argumento mouetur ille. *Vitiosa* (inquit) *hæc esset locutio, & quæ nullum congruentem refert orationis sensum, Salua quæso filio Dauid. Nisi dicere velimus esse hebraismum, idemq; sonare, ac si diceretur, Salus nostra à filio Dauid, vt notat Ioan. Drusius de voc. hebr. noui test. cap. 19.* Hæc ille. Sanior certè & magis sobria hæc esset Drusi expositio, tametsi apertè falsa iuxta literam hebræam: quum vocibus illis, *Filio Dauid*, non beth, sed lamed præponatur. Sed docere hunc nouum Scriptorem potuit solus Cornelius Iansenius, hebraismum quidem hîc esse, sed longè alium propter præpositionem lamed, quæ non à, vel ab, vt beth, sed ad, vel in, significat: quæ etiam præpositio tametsi propriè est nota dativi casus, est tamen nonnunquam nota accusativi, vt exemplis probat ex Iud. cap. 7. ver. 2. & 2. Reg. 10. ver. 11. Sensus ergo proprius & iuxta hebraismum literalis est, *Saluum fac quæso filium Dauid.* Precatur quippe populus Christo, quasi nouo Regi & Messiæ expectato, salutem & prosperitatem à Deo. Eadem quidem vox in festo tabernaculorum quando etiam rami palmarum circumferebantur, à Iudæis vsurpata fuit, clamantibus *Osanna in excelsis.* Sed ipsos ramos suos, quos gestabant, hac voce compellasse, aut illos inclamasse, planè ridiculum est. Vox quippe illa ad singulas petitiones succinitur, vt nos in Litaniis nostris repetimus, *Miserere nobis*, vel, *Ora pro nobis.*

13. *Domus mea domus orationis vocabitur.*

QVum hæc Christi verba rectum & proprium templorum vsum (quibus & Christiani carere non possunt, vbi pax Ecclesiæ tuta & acies ordinata conspicitur) manifestè describant, loca videlicet esse vni Deo consecrata (ideo enim *Dei domum* vocat Propheta quò Iudæi conueniebant) & ad Dei cultum specialiter ordinata (*orationis quippe voce*, ait ipse hoc loco Caluinus, *totus Dei cultus à Propheta notatur*) qui & precibus & sacrificiis imprimis constat; voluit vno verbo Caluinus Christianorum templis hoc totum eripere, suumque obiter venenum inspergere. Ait enim. *Hodie quanquam ad sacros conuentus agendos templis vtimur, diuersa tamen est ra-*

ratio, quia ex quo exhibitus est Christus, nobis externa & umbratilis eius imago minimè proponitur, sicut olim Patribus sub lege. Hæc ille. Verum quidem est, umbratiles illas Christi imagines, vitulorum & hircorum victimas, panes propositionis, & asseruatum Manna, in nostris templis non proponi: sed quia templa quoque nostra, Deo Deique cultui, precibus, sacrificiis, sacramentorum administrationi, ac denique sibi prædicationi destinantur & consecrantur, planè hac ex parte eadem illorum ratio est: *Domus Dei & Domus orationis* non secus sunt, quàm templum Iudæorum. Imò tanto excellentius hæc sunt, quanto magis non umbræ aut imagines rerum, sed res ipsæ olim adumbratæ in illis exhibentur. Quomodo autem templa Christianorum sunt verè domus Dei, & domus orationis, in vtroque Promptuario explicatum dedimus: contra Caluinum, in Catholico; contra propfanatores malos Christianos, in morali: in Dominica nona post Pentecosten, ad hæc eadem verba.

Templa nostra domus orationum non secus quam olim.

21. *Si habueritis fidem & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare, fiet.*

Placuit admodum Caluino hæc Christi doctrina, & pro speciali sua commentitia fide, & certitudine salutis imaginaria, qua ad certam suam perniciem mirificè se oblectant hodie hæretici, locum accommodatissimum sese nactum ratus, sic in hæc verba scribit. *Hic locus ad vim naturamq; fidei exprimendam insignis est, nempe quòd certitudo sit in Dei bonitatem recumbens, quæ dubitationem non admittit. Neque enim alios credere agnoscit Christus, nisi qui indubiè statuunt Deum sibi esse propitium, nec hæsitant quin daturus sit id quod petunt. Vnde perspicimus quàm diabolico figmento delusi sunt Papistæ, qui fidem dubitationi permiscent, imò multa præsumptionis nos insimulant, si de paterno Dei erga nos fauore persuasi coram ipso sistere nos audemus.* Hæc ille. Nequitius impostor mera fallendi & cauillandi libidine ductus, imperitum lectorem ludificat, & veritati insidias struit. Ipsemet enim non ignorauit Caluinus vana & mendacia esse quæcunque hîc scripsit. Ipsemet non ignorauit, vim naturamque fidei, à qua fideles dicimur, qua iustificamur, quæ ad salutem necessaria est, hoc in loco à Christo non describi,

Certitudo salutis Caluiniana refellitur.

Mendacia Caluiniana.

non exprimi, non attingi. Ipsemet optimè sciebat Caluinus, fidem, de qua hoc loco Christus agit, particularem quandam quorundam fidem esse, quæ miraculorum fides vocatur, quam Paulus inter specialia quædam Spiritus sancti dona ipsis iam credentibus & fidelibus impertita enumerat, dicens: *Alteri fides in eodem Spiritu.* Optimè, inquam, hoc totum ipsemet sciebat, vt nunc ex ipsius verbis ostendemus. Quum enim certo certius planéque indubitatũ sit, Christum hoc loco de illa & eadem fide agere, de qua suprà Matth. cap. 17. eisdem penè quibus hic verbis vsus, dixerat, *Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.* Caluinus qui illo loco non de fide propria fidelium omnium virtute, sed de fide signorum Christum agere deserte profitetur, de eadem fide signorum Christum hoc loco agere ignorare non potuit. Illo quippe in loco sic scribit Caluinus. *Propriè de speciali fide agit nunc Christus quæ prodires natæ ferebat, arcanos habebat instinctus. Atqui hæc fides est cuius Paulus meminit prioris ad Corinth. cap. 12. ver. 9. vbi dicit: Alteri fides in eodem Spiritu.* Sciebat ergo ipse Caluinus, *vim & naturam fidei*, vnde fideles dicimur, & quæ omnibus generalis est, a Christo hoc loco non exprimi. Sciebat putum esse mendacium, *quòd non alios credere Christus hoc loco agnoscit, nisi qui indubiè statuunt Deum sibi esse propitium.* Sciebat de certitudine gratiæ in Dei bonitatem recumbente, omnino Christum hoc loco non agere. Impostorem tamen nefarium agere libuit.

1 Cor. 12.

2.

3.

4.

Fides igitur de qua Christus hic loquitur, fides illa, quæ donum significat edendi miracula ad Dei gloriam & aliorum ædificationem, nullam hæsitationem admittit. Nihil enim aliud est, quàm eximius fidei gradus cum fiducia coniunctus impetrandi aut faciendi miracula quum opus est, quum Dei gloria & proximi ædificatio id postulat. Porro fides etiam generalis omnium credentium, omni quoque dubitatione caret, omnem hæsitationem excludit: sed circa proprium suum obiectum, non circa omnia, quæcunque temerario aut temerario cuipiam fide apprehendere libeat. Proprium autem fidei obiectum est, veritas omnis in Dei verbo reuelata, seu scripto, seu per Ecclesiam explicato & tradito. *Certitudo in Dei bonitatem recumbens, qua indubitanter statuit Deum sibi esse propitium*, vt Caluinus hic de fide loquitur, siue vt alibi fidem definit, *certa notitia & per-*

Fides miraculorum quæ & qualis.

Fides quomodo sine dubitatione.

Instit. lib.

uolentia Dei erga nos, ſpecialiter & in vnoquoque par-
lari accepta (vt Caluinus cum ſuis accipit) nec in Scri-
is reuelatur, nec ab Eccleſia docetur, ideóque fidei ob-
um non eſt. Nam vt cætera argumenta taceam, quæ ali-
ius tractauimus, quicquid de fide eſt, ab omnibus credi
ri debet, omni dubitatione remota. Huic autem in particu-
puta Ioanni Caluino, Deum indubiè propitium eſſe, om-
indubiè & abſque dubitatione credere oportere, nec ipſe
or ſi viueret Caluinus dicere vellet. *Diabolico ergo fig-
o faſcinati ſunt*, non Papiſtæ, vt Caluinus dicit, quaſi
ationi fidem permiſceant, quum eam ab omni dubita-
e longiſſimè remoueant; ſed Caluiniſtæ, qui præſum-
ni impiæ ac diabolicæ fidem admiſcent. Nec ſtultæ tan-
ed & ſceleratæ præſumptionis Caluinum & Caluini-
metitò inſimulamus, qui de paterno Dei erga ſe fa-
ex certa fide perſuaſi, audent ſe coram illo ſiſtere hac
ide, falſa & ſterili, imaginaria & mortua, commentitia
ni, armati atque muniti: *tarentes veſte nuptiali*, quæ
as eſt, bonorum operum fœcunda mater. *Si cor no-
non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum:
quid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam manda-
ta eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo facimus.*
rmati non fide ſola & perſuaſione diuinæ bonitatis,
andatorum pia & ſedula obſeruatione, fiduciam ha-
apud Deum, & de paterno eius erga nos fauore per-
umus.

Fides Caluiniana iugulatur.

Matt. 22.
1. Ioan. 3.

od Caluinus hîc ex Paulo ſubiungit, præſumptionem
nianam nihil adiuuare. *Atqui* (inquit) *hoc præcipuè Chri-
ficium Paulus commendat quòd ex fide illius audaciam
nus accedendi ad Deum cum fiducia*, ad Ephes. 3. ver. 12.
lit quippè Paulus vnam fiducialis acceſſus ad Deum
n fidem eſſe, ſed non ſolam. Docet D. Ioannes aliam
ius rei cauſam, *Si cor noſtrum nos non reprehendat, ſi
ta eius cuſtodimus, ſi quæ coram eo placita ſunt, faci-*
Hoc totum præſumptionem Caluinianam, ſola fide &
ſione inani innixam, penitus ſubuertit.

In qua poteſtate hæc facis, & quis tibi dedit hanc poteſtatem?

Otum temporum hæretici Catholicorum voces, qui
Paſtorum authoritatem & ſucceſſionem legitimam

contra ſubintroeuntes lupos vrgent, Phariſæorum has eſſe voces volunt contra Chriſtum: vt quia impiè Phariſæi Chriſti doctrinam exagitabant, de poteſtate docendi inquirentes, impiè quoque & nos de hæreticorum authoritate inquiramus. Vt Volfgangus Muſculus hæc verba in medium profe-

In loca communia. Cap. de miniſtris Eccleſiæ.

rens, *Quaſi diceret* (inquit) *Templi huius poteſtas ac ius docendi penes nos eſt. Quæ facis, non facis poteſtate legitima. Non de ipſo facto Chriſti quæſtionem mouebant, quod culpare non poterant, ſed de poteſtate calumniam ſtruebant. Conſimili modo Papiſtæ hodie, quoniam nec manifeſtos errores & abuſus authoritate verbi Dei tueri, nec doctrinam veritatis de mendacio redarguere poſſunt, confugiũt ad poteſtatẽ & authoritatem Epiſcopalem, perinde ac ſi hanc inculpatam ac legitimam poſſideãt.* Hæc ille. Cui malè ſano homini breui dilemmate reſponderi poterit. De poteſtate legitima eorũ qui docent ac paſcunt in Eccleſia Dei, aut nunquam eſt inquirendum, & hæc Phariſæorũ præſumptio in vniuerſum damnanda eſt; aut aliquando inquiri poteſt. & hæc Phariſæorum quæſtio erit aliquando legitima adeóque neceſſaria. Si prius, falſum erit quod Chriſtus docet, *fures quoſdam & latrones eſſe qui non mittuntur per oſtium, ſed aliunde*: falſum erit quod Paulus ſcribit, *Quomodo prædicabunt niſi mittantur?* & rurſum, *Nemo ſumit ſibi honorem, niſi qui vocatur à Deo tanquam Aaron*: falſum denique & vanum illud Prophetæ, *Ipſi currebãt, & ego non mittebam eos.* Sed Muſculum correxit hoc loco Caluinus ipſe his verbis: *Non armantur hic proterui homines, qui ſine vllo mandato, ſed priuata audacia publicum ſibi munus vſurpant.* Eſt igitur aliquando de doctrinæ poteſtate ac legitima miſſione inquirendum, tametſi Phariſæi impiè & proteruè de Chriſti poteſtate flagitarent. Horum temporum noui magiſtri ſi Chriſti loco eſſe volunt, vt de eorum poteſtate nobis inquirere non liceat, faciant in conſpectu noſtro quod Chriſtus in conſpectu Phariſæorum toties fecit. Opera Chriſti faciant, quia *opera eius teſtimonium perhibebant de illo.* Dei viſum cæcis, claudis greſſum, ſurdis auditũ, mutis loquelam, mortuis denique ac ſepultis auram redituram. Proferant aliquem Ioannem, præcurſorem aliquem de cælo miſſum, cui teſtimonio & admirabili ſanctitate commendentur, ſicut Chriſtus hoc loco Phariſæorum quæſtioni Ioannis de cœleſtimonium tacitè opponit. Si enim id reſpõdiſſent, quod vt reſpondendum erat, *Ioannis Baptiſmum*, hoc eſt, totum miniſterium & prædicationem *eſſe de cælo*, Ioannis quoque Chriſti

Poteſtas docẽdi inquirenda, an legitima ſit.

Ioan. 10.

Rom. 10. Heb. 5.

Ierem. 23.

Ioan. 5.

Christo testimonium necessario accepissent, déque eius legitima & summa potestate nunquam verbum mouissent. Est ergo quæstio de potestate docendi legitima; sed contra eos proponenda, de quorum potestate dubitare licet; & ab iis mouenda, qui tantam rem iudicandi & discernendi facultatem habent. Vtrumque hodie hæretici confundunt, rebellium in eorum, qui de legitima potestate aut nullam quæstionem fieri volunt (quia ea se carere vident) aut ipsi de ea iudicium sibi contendunt, vt ea quæ legitima est, hac arte conuulsa, ipsos intrudant; & deiectis magistratibus, Reip. gubernacula teneant.

32. *Venit ad vos Ioannes in via iustitiæ, & non credidistis ei.*

ARguit hoc loco Christus Pharisæos quòd Ioanni Baptistæ vitam apud eos irreprehensibilem agenti, qui in cibo ac victus ac vestitus asperitate, &, vt alibi dixit, *neque manducans neque bibens*, id est, à communi hominum cibo potu abstinens, maximum iustitiæ, id est, pietatis & sanctitatis exemplum præbuisset, docenti tamen & facienti non crediderint, nec pœnitentiã egerint. Sic enim intelligit Christus Ioannem in *via iustitiæ veniſſe*, sicuti alibi eundem semper prædicat non solum à doctrina, sed etiam à singulari vitæ sanctitate: *vt non esse hominem mollibus vestitum, non arundinem vento agitatam*, *non esse eo maiorem inter natos mulierum*; denique fuisse *lucernam ardentem & lucentem*: ardentem feruore & zelo prædicationis; lucentem admirabilis vitæ exemplo. De hac via iustitiæ quam Ioannes tenuit, dicit D. Bernardus, *quòd ab ortu vitæ suæ vsque ad occasum, forma vitæ & formatio morum fuerit, virginitatis speculum, Martyrum cor, anachoretarum principium, orbis exẽplum, iustitiæ primordium.* De eadem Cyrillus Hierosolymitanus scripsit, Ioannem *exercitationis typum in seipso monstrasse.* Gregorius quoque Nyssenus, eandem iustitiæ viam expendens, ait de Ioanne, *Nulla in re diuina minus præstitit, quàm cæteri qui in exercitio virtutis ante illum extitere.*

Matth. 3.

Ioan. 5.

In Serm. de excell. Ioan. Bapt.

Catech. 3. ad illuminatos.

Orat. in laudem Basilij.

Ad totum hunc ac perspicuum Christi verborum sensum optime egregiè Caluinus, totius iustitiæ ac sanctitatis iuratissimus. *Mihi* (inquit) *nihil aliud sonat Iustitiæ nomen hoc loco, quàm Ioannis doctrinam puram & rectam fuisse, ac si diceret: nihil fuisse causæ cur eam reiicerent Pharisæi.* Deinde

Caluini corruptela prodigio &c.

arrogantissimus hæreticus Christi locutionem corrigit. *Plenior* (inquit) *fuisset locutio: Venit Deus iustitiæ viam Ioannis ore demonstrans.* Hæc est execranda superbissimi & audacissimi hæretici protetuia. Quia viam iustitiæ, quam tenuit Ioannes, in plano & germano verborum sensu tenere non vult, sed quod de vitæ sanctitate dictum est, ad doctrinæ puritatē transferre, nec Christi verba, vt in textu Euangelico iacent, hunc sensum vllo modo admittant; audet homo nefarius, quasi pedagogus discipulum, Christum quid & quomodo loqui debeat, docere. *Plenior* (inquit) *fuisset locutio.* Ergo Christum Dominum plenius loqui homo impiè docebit? Ergo sermo Seruatoris nostri tibi mancus ac mutilus videtur? Sed non est hæc tua sola impietas. Non plenius Christum loqui, sed planè aliud ac diuersum loqui (ô blasphemiam) iubes. Hic enim sermo, hæc locutio, *Venit Deus iustitiæ viam Ioannis ore demonstrans*, longè aliud ac diuersum dicit, ab eo quod facer Euangelista habet: *Venit ad vos Ioannes in via iustitiæ.* Agit Christus de via iustitiæ quam Ioānes tenuit, non de ea quam Deus per os eius docuit. Agit de via qua Ioannes ad Iudæos venit (*Venit ad vos*) non de via qua Deus ad Ioannem venit. *Deus iustitiæ viam Ioannis ore demonstrans*, ad Ioannem venit, ad cor & linguam eius suæ gratiæ luce accessit, non ad Iudæos qui Ioannem non Deum audiuerunt. Missus est enim Ioannes *à Deo vt testimonium perhiberet de lumine, & vt omnes crederent per illum*: id est, per os & prædicationem eius. Venit quoque Ioannes ad Iudæos per prædicationem quidem, sed cum admirabili vitæ sanctitate coniunctam, quam vitæ sanctitatem, ad maiorem Pharisæorum condemnationem, *viam iustitiæ*, Christus hîc vocat. Rursum in omnibus Ecclesiæ Doctoribus ac Magistris improbis, ac malis mercenariis, auaris, *qui non ex charitate, sed per occasionem Christum annunciant*, venit Deus ad homines iustitiæ viam annuncians, & per ora eorum *Christus prædicatur*, vt Paulus affirmat, sed ipsi tales Magistri ac Doctores non veniunt ad eos quos docent per viam iustitiæ, verùm per viam auaritiæ, aut ambitionis, aut contentionis, aut inuidiæ, aut alterius cuiusquam infamis notæ. Aliud ergo longéque diuersum loqui Christum, ab eo quod verè loquutus est, prohibet seruus impostor Caluinus cogit. Quare verò istud? Quia iustitiæ viam, sanctitatis studium, ferre Caluinus non potest. Sic Lutherus *Ioannem vt Doctorem considerare, vitam vero eius minus curare iubet.* Deum aut *non adeò magnifacere quo*

Caluinus Christum vt pedagogus discipulum corrigit.

Ioan. 1.

Philip. 1.

In serm. de nat. Ioan. Bapt.

modo viuant homines, sed potiùs eorum spectare doctrinam. Ex hac fœtidissima cloaca suum nouum sensum suxit Caluinus.

42. *Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.*

QVum hæc prophetia, eiúsque per Christum applicatio, liquidò & perspicuè doceant, Architectos ipsos Synagogæ Iudaicæ Principes sacerdotum, Scribas ac Pharisæos, Synagogæ magistros, Messiam aduenientem reprobaturos; impiè hoc exẽplũ auidè Caluinus, & suæ suorúmq; ab Ecclesia Christi apostasiæ nobile patrocinium hoc esse posse cõfidit. *Prodigij* (inquit) *simile est reijci salutis autorẽ, non ab extraneis, sed à domesticis, neque à stulta plebe, sed ab ipsis Principibus qui gubernacula Ecclesiæ tenẽt.* Et paulò pòst. *Hinc colligitur vtilis admonitio, non obstare legitimam vocationem, quo minus impij sint ac scelerati Christi hostes, qui ministri esse desierant. Certè legale sacerdotium diuinitus erat ordinatum, & Iudæis permissa erat à Domino potestas regendæ Ecclesiæ. An ideò fideliter suo munere functi sunt? An illis obedire pios decuit ad Christum negandum? Eat nunc Papa cum suis cornutis Episcopis, & sibi fidem in omnibus habendam esse iactent, quia patrum locum occupant.* Hæc ille. Hæc vtilis Caluini admonitio, est futilis & insulsa collectio, est impia & insana disputatio. Pharisæis Synagogæ magistris nihil profuit legitima vocatio, quo minus Christum negarent: Ergo Catholicæ Ecclesiæ Episcopis & Pastoribus fides habenda non est, quia Pastorum locum occupant. Age, valeat interim consequentia, & in simili concludatur: Ergo Ministris & Pastoribus Genuensibus, Bernatibus, Tigurinis, VVittenbergensibus, imò que in Germania, in Scotia, in Anglia pseudoepiscopis, fides habenda non est, quia isti omnes Pastorum quoque loca occupant, & permittitur illis regendæ Ecclesiæ potestas. Rursum: Seniores populi & tota quoque populatis Iudæorum turba & stulta plebs (quod stultè hîc negat Caluinus) Christum clamoribus pertinacibus reiecerunt, ac ad necem vociferati sunt: Ergo nihil vel magistratuum vel totius populi Christiani consensus in causa religionis valere debeat. Non videt insulsus Caluinus eodem argumento aduersus seipsum totumque corpus fidelium concludi posse, quo aduersus Papã & Episcopos ac Pastores Ecclesiæ Catholicæ ille concludit.

Schismatis Caluiniani patrocinium futile & inane.

Consequentiæ Caluinianæ turpitudo.

Synagogæ Iudaicæ & Ecclesiæ Christianæ iniqua cõparatio.

Deinde quàm impia hæc disputatio est? Principes veteris Synagogæ Christum prædicantem repulerunt: ergo tota Catholica Ecclesia, tam Pastores quàm populus Christianus vniuersus, totis his 1500. annis Christum ignorauit, deseruit, reiecit. Meminisse Caluinus debuit firmiores Ecclesiæ quàm Synagogæ promissiones esse: Synagogæ debuisse succedere Ecclesiam Christi, transferri legem, transferri sacerdotium, interire Synagogam, *vt plenitudo Gentium intraret*, oportuisse. Ecclesiæ Christianæ nihil aliud succedit quàm mundi consummatio, dicente Christo Ecclesiæ suæ. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Non erit translatio Euangelij, sed per totum orbem dilatatio, *donec impleantur tempora gentium.* Non inceribit Ecclesia Christi, sed sic permanebit *vt portæ inferi non possint præualere aduersus eam.* Eat nunc Caluinus cum suis barbatis & galeatis Ministris, & Ecclesiam Christi interiisse blasphemet, quia Synagoga cecidit. Affirmet mentiri Paulum, qui ait *Pastores & Doctores datos esse à Christo, in opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in agnitionem filij Dei*, quia Synagogæ architecti Christum respuerunt. Hæc est insani hominis disputatio insana. Cùm enim, *Papam cum suis Episcopis* dicit, vniuersam Ecclesiam Catholicam dicit, vniuersis Episcopis adhærentem, & vni supremo in terris Capiti coniunctam.

Matth. 28.

Matth. 25.

Matth. 16.

Ephes. 4.

Reliqua nunc dementissimi hominis verba proferemus, vt eorum quoque appareat turpitudo. *Vt demus* (inquit) *ritè ad Ecclesiæ regimen vocatos, frustra tamen plus sibi arrogant quàm se titulares esse Ecclesiæ præsides.* Putida & mera calumnia est, impudenter asserta, nullo argumento munita. Sequitur, *Atqui ne vocationis quidem titulus illis suppetit.* Cur ergo dedisti ad Ecclesiæ regimen esse ritè vocatos? modò ais, modò negas, homo instabilis nescit vbi pedem figat. Ferire vult, sed quò ictum destinet, incertum habet. Hoc tamen posterius probare nititur. *Nam* (inquit) *vt se in hanc tyrannidem attollerent, euerti necesse fuit totum Ecclesiæ ordinem.* Homo insulsus probare se existimat, quando strenuè bacchari, & fortiter conuitiari potest. Quæ enim hæc tyrannis sit, aut quomodo euersus Ecclesiæ totus ordo fuit, nec vno verbo demonstrat, dixisse & maledixisse contentus. Pergit adhuc. *Verùm vt iurisdictionem ordinariam sibi meritò vsurpent, si tamen euertunt sacram Dei domum, non nisi nomi-*

Caluinus iurgijs non argumẽtis pugnat.

nomine tenus architecti censendi sunt. Hoc quidem verum est. Sed quòd Catholicæ Ecclesiæ toto orbe Episcopi ac pastores sacram domũ Dei euerterint, id Caluino strenuè probandum, non impiè supponendum fuit. Nihil ergo aliud hæc tota Caluini declamatio, quàm fanaticum hominis ingeniũ & spiritum vertiginosum prodit, maledicendi auidum, firmis & bonis argumentis destitutum. *Caluini ingenium fanaticum.*

42. *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.*

DEclamitat hîc rursum Caluinus, & illustrem hanc prophetiam de gloria Messiæ quem Synagoga reiecit, ad hodiernæ apostasiæ nouitatem & incremẽtum homo impius transfert: verbis quidem non ita perspicuis & claris, vt de seipso suisque Geneuensibus loqui velle videatur (sic enim omnes Lutheranorum sectas, quę validæ tunc erant, & totum reliquum sodalitium in se vnum concitasset) sed sic vt à suis facilè intelligatur. Quæ Caluini frequens astutia est, quam euidenter prodit in comment. ad 1. Cor. 11. vbi quum Christi corpus & sanguinem in sacra Cœna *realiter exhiberi & sumi* dixisset, *Verbũ* (inquit) *vulgaribus vtor, sed me mei intelligũt.* Nempe quòd nihil minus cogitaret, sed realis exhibitionis nomine Catholicos & Lutheranos ludificare vellet, quum realem ipse non aliam quàm spiritualem, & quæ fide fit, (si tamen illam) intellexerit. Non dissimiliter in genere hîc declamat Caluinus *de admirabili & stupendo noui Euangelij exortu, restitutione, ac statu.* De quo Euangelio nouiter exorto ac restituto loquatur, non explicat; ne reliquas sectas ab ipso seiunctas, quæ sibi singulæ hunc nouum exortum & restitutionem Euangelij vendirant, grauiter offenderet; sed suis intelligitur de sola Geneuensi Ecclesia aliisque ab ea progressis eique adhærentibus loqui. Sic enim in hũc locum scribit. *Meminerimus quoties de Ecclesiæ ortu, restitutione, statu, totaq; salute agitur, non esse consulendos sensus nostros, sed tribuendum virtuti Dei honorem, vt absconditum eius opus miremur. Reuocamur enim hîc à stulta hominum reuerentia, quæ ipse Dei gloriam obscurat. Ac si dixisset Propheta, quamlibet splendidis titulis polleant homines, peruersè tamen fieri, si quis illos Deo opponat. Quo refellitur diabolica Papistarum impietas, qui laruatæ suæ Ecclesiæ determinationem Dei verbo præferre non dubitant.* Hæc ille, torquendi, deprauandi, & adulteran *Caluinæ astutia.*

Caluini artificium in adulterando verbo Dei.

terandi verbi Dei, mirus artifex. Vide enim vt præsentem prophetiam misere torqueat & impiè deprauet. De casu Synagogæ,& veterum Sacerdotum perfidia, Christique & Euangelij eius exaltatione dictum est: *Lapis quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris:* Ergo quandocunque alia qua noua secta exurgit contra Pastores & Doctores, *quos Christus dedit Ecclesiæ suæ, & quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo*, nulla est habenda Pastorum reuerentia, nec curandum quàm splendidis titulis polleant, siue Apostoli, siue Prophetæ, siue Euangelistæ, siue Pastores, & Doctores, siue Episcopi, & Præpositi Ecclesiarum, siue Presbyteri & Seniores vocentur. Valet enim scelerata Caluini collectio & propheriæ huius deprauatio non solùm contra præsentes Catholicæ Ecclesiæ Episcopos & Pastores, sed etiam contra Apostolos, Prophetas, Euangelistas, & alios quoscunque splendidos in Ecclesiæ regimine titulos. Nec minus iuxta Caluini collectionem licuisset Iudaizantibus illis Christianis, Apostolos & Seniores in Concilio Hierosolymitano collectos, & omnia ferè legalia abolentes ex alto despicere, quantumuis splendidis titulis pollerent, dicereque se verbo Dei per Moysen scripto inhærere, illos verò licet architectos Ecclesiæ verbum Dei reprobantes, minimè mirum facere, *quia à Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris*, vt illi non secus errent quã Pharisæi & Scribæ in Christo reiiciendo errauerunt. Non minus, inquam, hoc illis licuisset dicere ac facere, quàm hîc licet Caluino sua ab Ecclesia apostasiam eodem fuco regere.

Ephes. 4. Act. 20.

Caluiniana consequētia absurdis & blasphemia.

Caluinus suo telo iugulatur.

Lutherani quoque, Anabaptistæ, Serueiani, aut alia quælibet hodie secta nõ secus contra Caluinum, omnésque Ecclesiæ Geneuensis ministros, Pastores, Seniores, vbi de aliqua Scripturæ interpretatione, aut censura Ecclesiastica oritur quæstio (quales inter eos sunt innumeræ) hoc eodem modo excipiet, quo Caluinus contra omnes Ecclesiarum Prępositos excipiendum dicet. Splendidis quidem titulis polletis; Ministri verbi, Pastores populi, Seniores consistorij vocamini. Verum in Scripturis exponendis iudicium interponitis; (perpetuum enim Caluino ac Bezæ est, reiectis Patrum sententiis dicere, *Ego sic iudico. Ego sic sentio. Ego hunc esse sensum non dubito*, &c.) Penes vos censuram esse dicitis. Vos pro archetectis & Præsidibus Ecclesiæ venditatis. Sed peccasse facit quòd Deo vos opponitis. Verbum Dei nos aliud doc

culos vestros non curamus. A Domino factum est istud, est mirabile in oculis nostris. Manifestè hîc refellitur vestra diabolica impietas, qui laruatæ Ecclesiæ vestræ determinationem verbo Dei præferre non dubitatis. Quam enim Caluinus Catholicis impietatem impingit, eandem quælibet secta Caluino & suis meritò impingere potest. Quælibet enim alia secta Geneuensem Ecclesiam pro laruata non vera dicet. Quælibet alia secta verbum Dei pro suis dogmatibus sic affirmat & credit.

Ad quid fit quòd cæteris omnibus sectis prætermissis, solam veram & Catholicam Ecclesiam hîc perstringit Caluinus? Cur solos Catholicos (quos Papistas vocat) diabolicæ impietatis arguit, quòd suæ Ecclesiæ determinationem verbo Dei prætulerint? Subiungit aliquid, quo id probare conetur, quod dissimulandum non est. *Vnde enim* (inquit) *sermonem eos pendet verbi Dei authoritas, nisi ab hominum placito? Et Deo nihil plus sit iuris residuum quàm quod ab Ecclesia precariò accipit. Longè aliter hoc loco nos instituit Spiritus sanctus. Nempe simul ac in medium prodit maiestas Dei, silere cogit totum mundum.* Hæc ille. Multum haud dubiè laborauit Caluinus, vt post tam atrocem accusationem, quòd Catholici *Ecclesiæ determinationem verbo Dei præferre non dubitarint*, certam aliquam tantæ accusationis notam, certum saltem aliquod argumentum subiiceret, ac dogma aliquod certum à Catholica Ecclesia determinatum, cui verbũ Dei manifestè repugnaret. Hoc enim esset propriè ac verè suam determinationem verbo Dei præferre. Nunc autem nihil tale affert, sed huiusmodi aliquid, quod si verum crimen efficeret tamen, non aliquam Ecclesiæ determinationẽ, sed iam Ecclesiam determinantem verbo Dei præferri. Ait enim secundum Catholicos *verbi Dei authoritatem non nisi hominis placito pendere, & eam totam ab Ecclesia precariò accipere.* Nempe quia quid sit pro verbo Dei & scripto Canonica habendum, Ecclesia suo iudicio determinat. Quis enim intelligit, hoc vult dicere Caluinus, licet obscurè dicat, vt à rudiori lectore Catholico vix intelligatur. Satis erat quòd à suis suorũmque scriptorum lectoribus intelligetur. Sic quippe alibi scribit. *Pendet* (inquiunt Papistæ) *Ecclesiæ determinatione, & quæ Scripturæ reuerentia debeantur, qui libri in eius catalogo censendi sunt.* Móxque paucis interiectis infert. *Quibus impiorum sannis subijcietur fides nostra, si credatur hominum beneficio non secus ac precariam habere*

Cur solos Catholicos perstringit Caluinus.

Instituit. lib. 1. c. 7. num. 1.

bere authoritatem? Huic obsoletæ & rancidæ calūniæ quam hîc Caluinus vt cramben sæpè recoctam regerit, iam olim respondimus; tum in opere nostro de Principiis fidei, tum vberius multo in defensione nostra contra Vvhitakerum, qui Caluini vanitatem maiori vanitate & ineptia tueri frustra conatus est. Summa est, mentiri Caluinum quando ait sententiam Catholicorum esse, quòd ab Ecclesiæ determinatione pendet, quæ Scripturæ reuerentia debeatur. Hoc enim Ecclesia non determinat, sed vt rem per se notissimam penitus indeterminatam relinquit. Determinat quidem qui libri pro scriptura Canonica habendi sint, sed non determinat quanta fides & authoritas ipsi scripturæ Canonicæ adhibēda sit. Quæ duo quàm longè latéque inter se discrepent, in vtroque operis prænominato, sed magis in posteriori, latè & copiosè expli cuimus. Vana ergo & friuola, scelerata & impia est, tota no loco Caluini declamatio. Quæ tamen impietas maxima in postremis eius verbis clarius cōspicitur, vbi ait, *Spiritum sanctum hîc docere, simul ac in medium prodit maiestas Dei, silendum esse toti mundo:* id est, vbi aliqua noua secta exoritur, si lendum esse toti Ecclesiæ. Suam enim sectam, sui noui Euangelij exortum, & restitutionem, pro quo hoc loco pugnat homo blasphemus designat, quum *Dei maiestatem in medium prodire* fingit; sicuti Ecclesiæ Pastores ac Præpositos negligendos designat, *quum toti mundo silendum* affirmat. Hæc est Caluini hoc loco laruata blasphemia, quam detracta larua omnium oculis in propria forma conspiciendam subiicere operæpretium duxi.

Lib. 9. cap. 3. Lib. 3. cap. 12.

Defens. contra Vvhitak. Lib. 1. cap. 2. ad sect. 6.

Caluini laruata blasphemia.

IN MATTHÆI CAP. XXII.

12. *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?*

Bonorum operum necessitas defenditur.

QVVM hæc terribilis Dei increpatio, & horrenda quæ consequitur pœna, nō ad Iudæos, sed ad Gentiles, de quorū vocatione posterior parabola proxime loquitur, manifestè pertineat; nec ad quoslibet Gentiles, sed ad vocatos, & Ecclesiæ domum ingressos, atque conuiuio nuptiali discumbentes, id est, fide iam & sacramentorum participatione fidelium societati admixtos, in hunc modi autem sub persona vnius (siue vt vnius exemplo cæteri caueant, siue vt ne ille vnus sit quilibet apud se accura-

rpendat) desiderata vestis nuptialis, necessariò significare
beat, non infidelitatem, sed cum fidei professione coniun-
tam vitæ turpitudinem, vt propterea hic locus vitæ purita-
& bonorum operũ studium ad salutem esse necessariam
lenter conuincat; Caluinus hunc locum exponens, in
em se partem versat, variáque pertentat, ne illam bono-
operum necessitatem ingenuè & apertè profiteatur, aut
us iustificantis fidei naufragium ante oculos positum vi-
& agnoscere cogatur. Totam eius explicationem subii-
. *De veste* (inquit) *nuptiali frustra certatur sitne fides,* *Prima Cal-*
incta & pia vita: quia neque fides à bonis operibus separa- *uini tergi-*
uersatio.
est, & bona opera non nisi ex fide procedunt. Hæc est pri-
ergiuersatio, & superbi hæretici inanis lucta. Demus
n fidem à bonis operibus separari non posse, (quod ta-
falsitatis ac dementiæ plenum esse plurimæ scripturæ do-
ent suis in Paulum locis docebimus) verum sit (quia ve-
est) bona opera, quæ verè bona sunt, nõ nisi ex fide pro-
e. An propterea frustra quæritur de veste nuptiali hoc
ic ne fides an sancta & pia vita? Ad posterius quod atti-
rpeditum & clarum est, tametsi ex fide bona opera pro-
nt, sicut ex radice fructus, tamen sicuti radix frequentis-
caret fructu, sic fides carere potest operibus bonis, ideó-
ata fide non sequi bona opera. Vnde meritò hoc loco
tur, an hæc vestis nuptialis fuerit radix an fructus, fue-
ies an vitæ puritas. Sed ad prius quod attinet, eo qui-
concesso à nobis (quod concedere opus non est, nec
erioris disputationis causa, & vt maior reluctantis hæ-
absurditas elucescat, concedimus) probabilior videri
Caluini assertio; sed falsa nihilominus & absurda est.
si enim fides à bona vita separari non posset, tamen
negari nequeat, quin res sint inter se distinctæ, credere
tari, sicut radix à fructibus distincta est, etsi talis radix
uæ semper germinaret, meritò quæri potest an vestis
alis hoc loco fidem ipsam significet an vitæ puritatem,
m an fructum. Tametsi, inquam, inseparabilia conce-
tamen diuersa & distincta esse nec ipse Caluinus ne-
Hominem & risibilem esse, inseparabilia sunt, & ex
pis speciei humanæ profluit, quòd homo solus risibilis
ur ex fide promanant opera verè & coram Deo bona.
ncta nihilominus sunt homo & risibile. Illud enim na-
hoc accidens designat. Vnde non quicquid tribuitur
m, hoc etiam, risibili quatenus tali tribuendum. Quum

ergò

ergo distincta & diuersa sint fides & vitæ puritas, esto, inse-
parabilia sint, tamen non quicquid tribuitur vni, idem tribuitur
alteri; nec defectus vnius est defectus alterius. Pone, inquam,
vno deficiente alterum deficere, & vbi primum cessat fides,
cessare opus bonum, & contrà. Alia tamen & distincta pec-
cata sunt, suásque habent distinctas pœnas in Dei iudicio,
non credere promissionibus Dei (vt in sensu Caluini de fi-
de loquamur) & non diligere proximum, vel alio quocun-
que modo contra secundam tabulam delinquere. Sicut ergo
distincta virtus est fides à vitæ puritate, & distinctum pecca-
tum est, non credere promissionibus Dei, & non facere quæ
Deus iubet; sic increpante nos Deo quòd vestem nuptialem
non habemus, meritò quæri potest, an hæc increpatio defe-
ctum fidei vel defectum charitatis notet; & an ipsa vestis nu-
ptialis sit ipsa fides, an charitas fidei adiuncta.

Præterea eo magis hæc necessaria quæstio est, quia tametsi
hæretici velint fidem à bonis operibus separari non posse, &
vtrumque in eo qui saluatur adesse affirment, tamen saluteni
aiunt ex vna fide pendere, non ex bonis operibus, quæ nihil
aliud quàm notæ & testimonia sint præsentis fidei, sicut fru-
ctus notæ & argumenta sunt viuentis arboris. Hoc enim in
constituto, tametsi demus fidem & bona opera non separari,
tamen quum in hac Scriptura increpatur & damnatur à Deo
iudice qui veste nuptiali caruit, meritissimè quæritur vtrum
hæc vestis nuptialis fidem significet, an bona opera: vt ita vi-
delicet intelligamus vtri damnatio inflicta fuerit, an fidei
defectui, & quia non credidit; an potiùs bonorum operum
defectui, & quia nullis bonis operibus vestitus fuit. Frustra er-
go Caluinus hanc quæstionem fugit, in qua se causa casum
facilè præuidebat. Vestis quippe nuptialis nomine ipsam ch
ritatem & bonorum operum studium ac vitæ puritatem
cessariò intelligi, tum parabolę ipsius tota connexio, tum a
Scripturæ, tum veterum Patrum consentientes sententiæ
culenter probant, sicuti in Promptuario Catholico olim
plicatum dedimus. Quod autem frustra & inaniter, etsi
lidè & veteratoriè, hanc quæstionem fugit Caluinus, fa
liari exemplo docebo. Pone me aliquem interrogare, Q
modo huc intrasti nihil videns? Quamuis enim certum
homo videat varia requiri, oculi bonitatem, medium di
situm, ac lumen, & hæc non separari in eo qui videt, m
tamen quæri potest, quo sensu interrogauerim, cur nihil
ingressus sit, an quia cæcus omnino erat, aut oculis læsu

Dom. 19. post Pent.

Caluini astutia ex penditur.

ia lumine caruit, an etiam quia nec cæcus nec læsus nec
mine carens, casu tamen aut vi aliqua iniecta videre non
ierit. Sed idcirco Caluinus quærere noluit, ne quærendo
apertam veritatem negare, & iustissimæ reprehensioni
ere, aut ipsam veritatem suæque solius fidei apertū ante
los naufragium conspicere & deplorare cogeretur. Om-
igitur veteres interpretes quærunt, & quærendo con-
luunt, vestis nuptialis nomine ipsam bonorum operum
iem, qua indutus & ornatus esse debet qui in Christum
dit, significari; qua qui caret, & quia illa caret, proiicitur
tenebras exteriores.

Præterea si fides à bonis operibus separari nō potest, ideó- *Caluinus ex suis principijs refutatur.*
frustra quæritur, sine hæc vestis nuptialis fides, an pia
aque vita, de vtroque igitur loquetur Christus, & vtrum-
significabit vestis nuptialis. Si vtrunque significat, ergo
aque ad salutem necessarium est. Hac enim veste nuptia-
caret, id est, illo vtroq; qui caret, qui, inquā, fide & bo-
peribus caret (separari enim ista non possunt) ille ligatis
bus ac pedibus proiicitur in tenebras exteriores. Præ-
igitur Caluinus suam solam saluificam fidem tutatus
æclarè bonorum operum necessitatem, quam ex hac ve-
ptiali tam necessaria colligunt inuictè Catholici, re-
t. Dum enim de neutra quæri vult, vtramque posuit,
aque stabiliuit. Sic iterum concesso eo quod falsissimè
, nihil contra orthodoxam sententiam, sed totum cōtra
as suas hæreses cōclusit. Videamus quæ in eo sequūtur.
oungit quid Christus hac interrogatione dicere voluc-
Christus (inquit) *hoc tantùm voluit, hac lege nos à Domino*
, *vt spiritu renouemur in eius imaginem, ideóq; vt per-*
domi eius maneamus, veterem hominem cum suis inqui-
tamentis exuendum esse, ac meditandam nouam vitam, vt ve-
stis tam honorificæ vocationi respondeat. Hæc ille. Notanda *Fraudulenta Caluini doctrina.*
ulenta doctrina. Ait quidem exigi his verbis à Christo
is vitæ puritatem & sanctitatem (hoc est enim spiritu
ari in imaginem Christi, & exuere veterem hominem
inquinamentis suis) sed ideo exigi *vt vestitus talis tam*
ificæ vocationi respondeat: id est, non quia talis vestitus
salutem necessarius, sed quia congruum est filios Dei
adoptionem gratuitam factos, piam ac sanctam vitā du-
filiis Dei dignā, & *quæ tam honorificæ vocationi respon-*
Hoc enim totum est quod hæretici hodie vitæ puritati
sanctitati tribuere volunt, vt bona opera sint quidem

Christianis hominibus digna, sint notæ & signa fidei ac vocationis nostræ, sint opera quædam eucharistica, vt ostendamus nos non ingratos esse gratuitæ iustificationi nostræ per Christum: sed nullo modo esse ad salutem & iustitiam necessaria, aut quæ nos coram Deo iustos & gratos faciant, vel denique vt ex eis iustificemur aut saluemur. Atqui totum hoc pestilentissimum eorum cõmentum hic vnus locus subuertit, qui *vestem nuptialem*, quam ipse iam Caluinus ponit in totius vitæ puritate, videlicet *in renouatione spirituali, & in veteris hominis depositione*: non solum *vt vestitum honorifica nostræ vocationi respondentem*, quod solum Caluinus hoc loco dicit, hunc fucum lectori faciens vt vitæ sanctitati aliquid magnum tribuere videretur; sed præterea vt vestitum penitus ad salutem necessarium: quando qui eo caruit, hoc ipso nomine, *proijcitur in tenebras exteriores*.

Bonorum operũ necessitas cõcluditur.

Vidit hanc huius loci consequentiam & hanc difficultatem Caluinus. Vidit priorem fucum non penitus satisfacere naſutò & cordato lectori. Sibi igitur hanc difficultatem mouet, subiungens. *Sed quæritur qui conueniat mendicum atroci pœna mulctari, quia nuptialem vestem non attulerit, quasi verò nouum sit, miseros qui victum in compitis quærunt, laceros ac deformes conspici.* Proponis vafer hæreticus quæstionem, quasi de mendico & corporali iam actu ageretur, non autem de vocato ex Gentibus ad fidem, adeoque iam in conuiuio nuptiali discumbente, id est, credente & in sacramentis participante, ideóque non fide tantùm, sed & bonis operibus (separari enim ista non possunt iuxta Caluinum) aut iuduto, aut certè induendo. De isto enim certè quæritur cur tam atroci pœna mulctatur, si bonorum operum vestis ad salutem necessaria non est. *Respondeo* (ait Caluinus) *hic non tractari vnde vestis petenda sit.* Neque id hoc loco quæritur vnde vestis hæc petenda sit, sed quare hæc vestis tam rigidè exigitur, vt ea qui caret, *proijciatur in tenebras exteriores.* Declinat improbus hæreticus, & fugit verum statum quæstionis. Pergamus tamen, & totam eius responsionem audiamus. *Nam Dominus* (inquit) *quoscunque inuitat, simul etiam vestit: quod in omnibus nobis impletur, quod dicit Ezechiel. 16. 7.* (vbi videlicet indumenta bonorum operum & dona gratiæ Dei præclarè explicantur) *quum nihil Deus inueniat in nobis præter miseram nuditatem & fœtidas sordes, ornare nos splendido vestitu. Scimus etiam non aliter reformari nos in imaginem Dei, nisi dum Christum induimus.* Hæc omnia vera sunt, quid vestis

Quæstionem à re proposita alienam mouet.

Rursum fugit præsentem quæstionem.

stis nuptialis quæ hîc desideratur, tametsi nostra sit, nos-
e ea indui oportet, non tamen ex nobis est, sed ex multitor-
gratia Dei. Sed hoc totum huic quæstioni adhuc παρεργον
& nihil ad rem præsentem pertinet. Cõcludit tamen ita-
Caluinus: *Non ergo pronũciat Christus, eiectum iri miseros*
mines qui pretiosam vestem ex arca sua depromptam non
erint: sed qui reperti fuerint in suis sordibus, vbi Deus ad
amen de conuiuis suis habendum aduenierit. Duo dicit Calui-
s in hac conclusione; quorum prius nihil ad præsentem
sam facit, posterius etsi timidè ac parcè prolatum, ad cau-
in tamen obtinendam contra Caluinũ sufficit. Verum qui-
m est non id Christũ hoc loco pronũciare, vt omnes dam-
tur, qui ex propriis naturæ suæ viribus fidem & bona ope-
on habent, neque ea de re vlla hîc vertitur quæstio. Cæte-
id agit Christus, quod tandem ægrè agnouit Caluinus,
ando *Deus ad examen de suis conuiuis habendum aduenierit*,
in iudicio uiusque particulari & mortis articulo fiat,
quod probabilius est) in iudicio omnium generali, *illos*
um iri in tenebras exteriores qui in suis sordibus reperti
nt, id est, qui in peccatis suis (à quibus semel purgati per
mum Christum in eo induti fuerint) adhuc reperiãtur,
ta stola prima in baptismo accepta, nec per pœnitentiam
ta, vt ille filius prodigus mediante pœnitentia à Pa-
misericordiarum recepit, dicente Patre, *Cito proferte illi* Luc. 15.
am primam, &c. id est, quam prius in baptismo acceperat,
æclarè docet S. Basilius in homilia de Pœnitentia. Sum-
ngo disputationis Caluinianæ est, quòd ad tantam lu-
verborum Christi attonitus, primùm de veste nuptiali Summa
rem non vult, fidémne an bona opera significet: deinde Caluinia-
na opera pro honore vocationis nostræ requiri non infi- 1.
nt, sed ne ad salutem necessaria videantur (quòd hæc 2.
nuptialis tam vehementer necessaria inuictè conuin-
nouam quæstionem proponit non ideo damnati homi- 3.
quòd hanc vestem ex sua arca non depromant; ægrè
dem vno minimo verbo agnoscit, *homines in suis sordibus* 4.
nos damnari. Sed de veste nuptiali, qualis illa sit, quàm 5.
tutem necessaria, perfidus interpres nihil apertè dicit,
mplicata illa & varia disputatione tenebras & caliginem
rnati offundere studuit. Exemplo esse potest hæc vna Cal-
tergiuersatio, quàm perfida & cauteriata conscientia
ituras tractent nostrorum temporum hæretici, sed om-
um maximè Caluinus ipse.

Caluini conclusio contra ip. sum concludit.

16. *Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.*

Herodiani vnde sic dicti.

FIngit hoc loco Caluinus aulicam quandam apud Iudæos religionem ab Herode maiore, illo qui Christum natum persequebatur inuectam, vt Herodiani dicantur qui illi assentantes, homini semiiudæo, & adulterino legis professori, integram & puram legis obseruationem negligebant. Totum hoc fictitium & vanum est. Herodiani enim hoc loco dicuntur, qui census seu tributi à Romanis Imperatoribus Iudæis indicti collectores erant; quibus omnibus præfuit Herodes Agrippa, vel tunc à Tiberio constitutus, vel quia eo Consule cum Augusto census iste primum indictus fuit, vt scribit Dio. Herodianorum quidem secta apud Iudæos fuit, qui Herodi adulantes, ipsum esse Christum & Messiam affirmarent, vt videre est apud Iosephum in Antiquitatibus Iudaicis. Sed ad illos quæstio de censu Cæsari soluendo nihil pertinebat: nec Herodiani, sed Galilæi erant, alia quædam seditiosa secta, qui sensum Romanis soluendum negabant, de quibus Iosephus lib. citato, cap. 1. Sed istis apertè seditiosis hominibus adiungere se Pharisæi, vt Christum tentarent, nec audebant, nec ad rem præsentem faciebat. Isti enim Herodiani censum exigebant: Pharisæi non esse dandum mussitabant. Vtrique Christum aggrediuntur, vt vel illos offenderet si solutionem negaret, vel populum, qui non libenter soluebat, si solutionem approbaret, quasi rem populo Dei indignam. Sed vtrique satisfecit Christus, Cæsari quod suum, Deo quod Dei erat, reddendum respondens.

Histor. Rom. lib. 48. Lib. 18. cap. 19. & 20.

21. *Reddite quæ sunt Dei Deo.*

EX his Christi verbis mirabile corollarium infert Caluinus, vt dexteri sint hæretici (si Scripturas tractandi potestas illis datur, à quo imprimis arceri debebãt tanquam hospites & aduenæ, imò tanquam hostes & aduersarij fidei, iuxta antiquissimi Tertulliani saluberrimas Præscriptiones) ad omnem Scripturam in sensus suis placitis congruos detorquendam, & obtorto collo pertrahendam. Ad hæc quippe verba sic scribit Caluinus. *Hoc discrimen tenendum est, quum Dominus ad regendas animas vnicus legislator esse velit* (eccè iam Christus *legislator* erit, quum id Caluino cõmodum est, qui suprà ad cap. 5. Matth. fortissimè id negauit) *non aliunde eius colendi petendam esse regulã quàm ex ipsius verbo, atque ex*

Caluini contradictio. Solius Scripturæ perfectio an ponenda.

solo puróq; cultu, qui illic præscribitur, manendum. Hæc ille. Verbi Dei nomine semper Scripturam & scriptum verbum intelligit Caluinus, licet apertè ita loqui nolit, vt absurda eius doctrina minus lectori pateat, & vt probabilius loqui videatur. At verò in his verbis, *Reddite quæ sunt Dei Deo*, nec de ipso Christus propriè ac distinctè loquitur, nec de verbo scripto intendit loqui, & omnium minimè de solo verbo Dei scripto. Christus Iudæis & eorum præposteræ superstitioni respondit, qui vt Caluinus ipse hoc loco cõmemorat, *violari iuri Dei & ladi eius cultum existimabant, si quoad externã pecuniam Romanis parerent. Videtur igitur eorum hypocrisim perstringere, ac si dixisset: Valde soliciti estis si tributum soluatur Romanis, ne quid ex Dei honore decedat. Atqui potius danda opera est, vt Deo cultum exhibeatis, quem à vobis requirit: iniuria hominibus etiam reddatis quod suum est.* Hæc ipse Caluinus. Docet igitur Christus Iudæos his verbis, Deum esse colendum ac sincerè colendum, eáque præstanda omnia, quæ ad Dei cultum atque obsequium spectant. Non docet hoc loco vel seipsum esse Deum, vel legislatorem esse animarum, vel omnia præstãda quæ ipse docet: multo minus quæ postea in Scripturas Euangelicas vel Apostolicas redigenda erant. Hæc quidem omnia vera sunt: sed hæc isto loco non docentur. Non esse autem aliunde petendam colendi Dei regulam quàm ex solo Dei verbo eóque scripto, nec hîc dicitur, nec ex Christi dictis vllo modo consequitur. Quæ enim ista eadem consequentia est? *Date Deo quæ Dei sunt.* Ergo iuxta solas Scripturas diuinas Deus colendus est, non iuxta aliquã doctrinam non scriptam. Planè qualis ista est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua:* Ergo solus Deus diligendus est, non proximus, non parentes, non quos tibi præfecit Deus. Sicut enim mandatum de diligendo Deo non probat solum Deum esse diligendum nec excludit dilectionem proximi, quia diligendo proximum vt oportet, Deum quoque diligimus; & similiter est hoc mandatum alteri; sic mandatum de colendo Deo, etiam si intelligatur secundum Scripturas diuinas, non probat secundum solas Scripturas colendum esse Deum, nec excludit traditiones Apostolicas & Ecclesiasticas non scriptas, quia seruando illas, & colendo Deum iuxta illas, secundum Scripturas Deũ colimus: quæ traditiones nõ scriptas tenendas esse docent ipsæmet, & similis est ratio traditionum Apostolicarum & Ecclesiasticarum, atque Scripturarum, quia in

Caluiniana consequentia futilitas.

vtriſque Deus loquitur, & vtræque à Deo ſunt. Ita fruſtra, fraudulenter, & ineptè corollarium hoc & appendicem Chriſti hoc loco doctrinæ ſubſternere Caluinus voluit.

23. *In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi.*

NOtat hoc loco Caluinus contra Catholicos, quaſi præuentione vſus, quod contra ſe & ſuos optimo iure notandum eſſe aduertit. *Hic* (inquit) *videmus vt Satan impios omnes, quibus alioqui peſſimè inter ſe conuenit, ad oppugnandam Dei veritatem ſimul colligat. Nam quum duabus iſtis ſectis hoſtilis eſſet diſſenſio* (Phariſæis & Sadducæis) *tamen aduerſus Chriſtum conſpirant. Ita hodie videmus omnes Satanæ copias, quamuis alioqui alia aliis contraria ſunt, vndique tamen in Chriſtum inſurgere.* Veriſſima hæc ſunt, & in omnibus hodie hæreticis ac ſectariis, qui omnes vnanimiter contra Catholicam doctrinam ſcriptitant, prædicant, verbo & calamo pugnant, veriſſimum eſſe conſpicitur: quod & nos alio loco latiùs oſtendimus. Sed Caluinus ſcabiem ac turpitudinem ſuam ac ſuorum aliis affricare vult. Ait enim. *Et tam infeſto odio flagrant Papiſtæ contra Euangelium, vt Epicureos, Libertinos, & alia huiuſmodi portenta libenter foueant, modò ad illud labefactandum vtantur his adiutoribus.* Mutato nomine, de te, déque tuis, Caluine, fabula narratur. Epicurei & Libertini quos nominat Caluinus, quales homines ſint, aut quos illa nomina perſtringant, diuinandum lectori relinquit. Quomodo Eccleſia Catholica huiuſmodi portenta foueat, aut quomodo illis adiutoribus contra Caluiniſmum, quem Euangelium hîc vocat Caluinus, Catholici vtantur, nihil explicat, nihil dicit. Sicuti doloſi verſantur ſemper in generalibus; & quum certa criminis ſpecies deficit, in genere debacchantur improbæ meretriculæ: ſic Caluinus hoc loco nec à maledicendo temperare ſibi potuit, quia improbus eſt, & non niſi in genere maledicere voluit, quia doloſus eſt. Clarum autem eſt, toti que mundo notiſſimum, contra vnam Catholicam Eccleſiam, eiuſque fidem ſacroſanctam, antiquam, Apoſtolicam, omnes hodie quaſcunque ſectas, Caluiniſtas, Lutheranos, Anabaptiſtas, & quoſuis alios operoſiſſimè ſcribere. In Anglia contra ſolos Catholicos tam Caluino Papiſtæ, vt à Puritanis vocantur, quàm Puritani, Superillumínati, & aliæ ſectæ, perſecutionem acerbiſſimam moliuent, foueant, & accendunt. Cogimur in ſcriptis noſtris pu-

In Prompt. Morali, Dom. 22 poſt Pentec. ſexto 12. Caluinus ſuam ſcabiem aliis affricat.

fide orthodoxa, modò Lutheranorum, modò Caluiniſtarum, modò Caluini, Bezę, Muſculi, modò Chemnitij, Melãchthonis, Magdeburgenſium argumenta ſoluere, maledictis reſpõdere, mendacia detegere. Nunc bonus Caluinus ne hanc ſuam & ſuorum turpitudinem in hac Phariſæorum, Sadducæorum, & Herodianorum contra vnum Chriſtum pugna quiſquam aſpiceret, auertit lectoris oculos ad vmbras quaſdam à ſe confictas Epicureorum & Libertinorum, qui vnà cum Catholicis Principibus, Paſtoribus, ac Scriptoribus, Caluini cacangelion infeſto odio perſequuntur.

24. *Magiſter, Moyſes dixit, Si quis mortuus fuerit non habens filium, &c.*

OBſeruare hoc loco licet, omnes veritatis hoſtes contra ipſam veritatem teſtimonia veritatis obtendere. Putat ſibi hoc obſeruandum Caluinus, vt, dum alios accuſat, ab eodem crimine immunem eſſe perſuadeat. Ait enim. *Impij omnes ac hæretici calumnias fabricant, quibus deformant veram pietatis doctrinam, ac pudefaciant ſeruos Chriſti.* Nec generali hac veráque obſeruatione contentus, addit. *Ideo Papiſta nulla verecundia tenentur, quo minus apertè Deo verbóque eius illudant, dum nos circumuenire tentant.* Suam ipſum fœtidam ſcabiem aliis affricat; & præoccupatione ſua, crimen horrendum, quo ille vnus maximè tenetur, aliis impingit. Vnum quippe Caluinum Deo, verbóque eius Euãgelico, turpiſſimè & audaciſſimè illudere, vt ſimplicem lectorem circumueniat, per tot iam Euangelij loca oſtendimus, quot contra corruptelas eius iam pertractauimus: per tot rurſum loca oſtendemus, quot deinceps, fauente Deo, tam in hoc quàm in aliis Euangeliſtis tractaturi ſumus. Et ne longè recamus, in hoc ipſo S. Scripturæ textu, quem citant Sadducæi, illudit præſenti Scripturæ Caluinus, ſiue per ignorantiam, ſiue per ſuperbiam, vt aliquid præ cæteris ſapere videatur. Legem enim illam, quòd frater defuncti fratris vxorem ducat, ad ſemen ſuſcitandum fratri ſuo, negat Caluinus *de fratribus germanis intelligendum eſſe, ſed de conſobrinis tantum & ſimilibus.* Quod apertè falſum eſſe veteris populi praxim ſacris Scripturis depoſita oſtendit. Quum enim eadem lex apud Patriarchas quoque veteris populi maneret, propter eandem tunc huius legis cauſam, ne familiæ earundem tri-

Caluinus ſuum crimen aliis impingit.

Caluinus Scripturarum corruptor maximus.

bum interirent, Iudas duobus filiis suis fratribus germanis
Gen.38. Her & Onan Thamar vxorem dedit, & culpam suam postea agnouit, quòd tertio filio suo Sela eandem non dedisset, reliquis duobus fratribus cita morte à Deo percussis.

29. *Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.*

Ignorantia & incredulitas Hæresum origo duplex.

INsignis hic locus est, ad totius erroris, quo veritatis hostes hæretici laborant, fontem atque originem duplicem demonstrandam. Duas ob causas errare Sadducæos dicit Christus: tum quia Scripturas ignorabant, tum quia Dei virtutem ac potentiam admirabilem non credebant. Vtrumque agnoscit hoc loco Caluinus. De priori dicit. *Hæc Christi obiurgatio generaliter in omnes falsorum dogmatum inuentores competit. Nam quum nobis in Scripturis clarè Deus affulgeat, errorum omnium fons & causa est earum ignoratio.* De posteriori (licet obscurius) dicit, *ritè & prudenter eos demum sentire & loqui de regni cælestis mysteriis, qui Dei potentiam cum Scripturis coniungunt.* Quæ quidem posteriora verba duplicem habere sensum possunt: vel vt tum Scripturas tum Dei potentiam circa regni cælestis mysteria considerare debeamus, qui huic loco consentaneus est: vel vt Dei potentia cum Scripturis ita coniungatur, vt de Dei potentia nihil credendum sit, nisi quod in Scripturis reuelatum est; qui sensus ab hoc loco alieniſſimus est, nec perinde verus. Et quia in hoc sensu alibi de Dei potẽtia disputat Caluinus, meritò quo sensu hîc dicat Dei potentiam cum Scripturis coniungendam, dubitare possumus. Ad rem autẽ ipsam parum interest. Christum enim duas erroris causas notare perspicuum est. Nam primùm ignorasse Sadducæos Scripturas probat Christus, quia Scriptura apertè vocat Deum, *Deum Abraham, Isaac, & Iacob: Deus autem non est Deus mortuorum, sed viuentium.* Viuunt ergo quoad animas (nam & hoc Sadducæi negabant, non credentes animarum immortalitatem, vt de illis scribit Iosephus Antiq. lib. 18. cap. 2.) & victuri sunt quoad corpora; quia vnum ex altero cõsequitur, propter perpetuam illam inclinationem animæ ad corpus, quæ frustra esse non potest. Postea virtutem ac potentiam Dei eos ignorasse probat, quia post resurrectionem corporum nõ viuent vita mortalium communi, quasi cibo & potu indigentes, quod illi crassè existimabant, quasi Deus aliter eos in vita corporali sustentare non posset, sed viuent sicuti Angeli vita spirituali tamen

metsi in corpore, quod etiam resurget spirituale, id est, cum ce subtilitatis.

Notandum autem hoc loco diligenter; quomodo vterque errotis fons in nostros hodie hæreticos & Caluinum im- mis ad amussim quadret. Dicit Christus errare Sadducæos *ia nesciebant scripturas.* Non quia prorsus illas ignorabat, non legebant (solas quippe Scripturas isti Sadducæi, mquam non omnes, sed solum Pentateuchum recipie- at, omnibus reiectis traditionibus, teste Iosepho Antiq. lib. cap. 18. nostris hæreticis hac in parte simillimi) sed quia s solas legebant, eas ipsas non intelligebant. Idcirco enim ristus ex solo Pentateucho & libro Geneseos contra eos monium profert, vt eos conuincat etiam Pentateuchum, ed solum tenebant, non intelligere. Sic omnino errant ho- hæretici, & in errorem mittunt, *quia nesciunt Scripturas*, t, quia non intelligunt illas; sed vel ignoranter illis abu- ur, vel malcuolè & impiè illas deprauant; vt omnium ma- e Caluinus, sicuti hæc nostra locorum Euangelicorum ficatio ad oculum docuit ac docebit. Deinde Sadducæis similimus est Caluinus, quia sicut illi *Dei virtutem & ntiam ignorabant*, sic & Caluinus Christi corpus in vene- m Eucharistia verè & realiter adesse, idcirco pertinacissi- negat, quia illud corpus Christi verè & realiter in cœlo sec in duobus locis vnum corpus simul consistere potest. entibus Catholicis Deo hoc impossibile non esse, idque ugumentis certissimis, quum locus corpori quatenus cor- vt substantiam non quantitatem designat, nihil sit in- cum, præfatur quidem seu præludit potius Caluinus *bam calumniam esse quòd Dei potentiam ab eo negari di-* *mus*, móxque varia mirabilia circa suum commentitium em, quem Christi corpori substituit, enumerat; & ait *ibi subesse miracula*, quasi hoc cum excusare debeat, quædam in Deo agnoscat miracula, qualia ipse com- us est; & alia neget, quæ ex disertissimis Christi verbis claratio sequuntur. Deinde respondet *non hic quæri quid potuerit, sed quid voluerit*, quasi velie Christum id fieri factum esse dixit, dubitare quis debeat, aut quasi non expresse de eo, quod in manibus tenebat, dixerit, *Hoc est meum*: quum interea idem corpus in alia quantitate cie mensæ accubuerit. Ad aliam Christi voluntatem, nihil ad præsens Sacramentum pertinet, conuertit se mus, *quòd verus homo esse voluerit, similis fratribus per*

Ignorantia & incredulitas in hæreticis moderni.

Caluinus Dei potentiam negat.

Institut. lib. 4 cap. 17. nu. 24.

omnia absque peccato, ideóque vera carne indutus qualis nostra est. Quod quidem vt verum est, ita nihil ad rem præsentem facit, tum quia ipsi carni nostræ & cuiuis corpori non repugnat per absolutam Dei potentiam pluribus in locis esse, vt theologi demonstrant, tum quia Christi caro ita vera ac naturalis erat, vt naturæ tamen legibus non subiiceretur. Vnde quum adhuc mortalis esset, clauso matris vtero exiuit, super aquas ambulauit, per medium densæ multitudinis, quæ præcipitare eum volebat, transibat, denique in fulgidissimam speciem transfigurata erat. His itaque frustra allegatis, quũ vrgetur, cur Deus non faciat vt eadem caro diuersa loca occupet, primùm respondet *insanum esse à Dei potentia postulare, vt carnem faciat simul esse carnem & non esse carnem* Quasi caro esse desinat, quum aliquid illi supra naturæ suæ conditionem ex diuina potẽtia accidit: quod in tam multis Christi carni adhuc mortali accidisse superius accepimus. Non minus, imò magis intrinsecum est igni vrere, quàm corpori vno certo loco contineri. Ignis tamen & verus ignis erat, quem in rubo Moyses videt ardentem, & qui rubum non combureret. Ignis & verus ignis erat, qui in fornace tres pueros iniectos non lædebat, ad ostium autem fornacis stantes voracibus flammis absumpsit. Hæc igitur Caluini responsio eius adhuc blasphemiam non excusat. Tandem concludit, & totum effundit venenum. *Carnem igitur* (inquit) *carnem esse oportet, spiritum spiritum, vnumquodque qua à Deo lege & conditione creatum est.* Hic omnipotentiam Dei clarissimis verbis homo impius negat. Astringit enim Deum ad legem & conditionem rerum crearatum. *Vnumquodque* (inquit) *qua lege & conditione à Deo creatum est, ea oportet esse.* Ignis nonne à Deo hac lege & conditione creatus est, vt adureret, sol vt suum in cœlo cursum teneret, luna vt solis corpori, nisi quum in combusto est, non subderetur, corpus vt densum ac ponderosum sic esset vt nec aliud corpus penetrare, nec nisi à solido corpore sustineri posset, denique vt nõ scilicet nisi humanam speciem & hominum oculis facilè aspectabilem retineret? Nónne, inquam, hæc singula hac à Deo lege & conditione creata sunt, non secus quàm *carnis conditio est, & vt loco, vt sua dimensione, vt sua forma constet*, quod hîc Caluinus de carne vrget? Et tamen, nisi multis aliis Scripturis contradicere vult Caluinus, fateri cogitur ignem aliquando ex Dei potentia non combutere, solem ex Dei potentia ad preces Iosue cursum suum in cœlo suspendisse

Exod. 3.

Dan. 3.

Omnipotẽtiam Dei clarè negat Caluinus.

Deut. 3. Iosue 10.

lunam, quum iam plena & ex oppoſito ſolis ſtaret, vnico momento medium cæli ſpatium decurriſſe, vt corpori ſolis ſubderetur, niſi fortè (quod non ſecus naturæ leges ſuperat) ſolem offuſcare ſtans in oppoſito potuit. Chriſti carnem natura denſam veterem matris clauſum, poſteáque ſepulchrum, & clauſas ianuas penetraſſe, eandem quoque carnem fluidis aquis inambulaſſe, ac demum in ſpeciem mutatam eſſe quæ ſolis ſplendorem æquaret, quam humani oculi ferre nequirent. Negat igitur diſertiſſimè Dei potentiam impius Caluinus, ideóque errat turpiſſimè in tota doctrina venerabilis Euchariſtiæ, *neſciens Dei virtutem.* Sadducæi neſcientes Dei virtutem, negabant reſurrectionem corporum, qualis futura eſt ſpiritualem & glorioſam, quaſi rem Deo impoſſibilem. Caluinus neſciens Dei virtutem, negat Chriſti corpus verè & realiter à nobis manducari, cuius tamen manducatio reſurrectionem illam corporum noſtrorum ſpiritualem & gloriam operatur, dicente Chriſto, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem habet vitam æternam: & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die*, id eſt, *Hoc corpus quod comeditis, reſuſcitabit vos*, ait D. Cyrillus: negat hoc, inquam, quia Dei virtutem neſcit. Atque ita ſicut reſurrectionem ipſam Sadducæi, ſic vnam reſurrectionis cauſam Caluinus idcirco negat; quia Dei virtutem ac potentiam vtrique neſciebant. Imò iuxta Caluini regulam nec omnino à mortuis caro reſurget, quum & carni intrinſecum ſit, vt ſemel corrupta eodem numero nequeat amplius exiſtere, quia naturæ axioma eſt à priuatione ad habitum nullam eſſe regreſſum. Adeò hic locus & duo iſti errorum fontes, ad hæreticos hodie & ipſum imprimis Caluinum ad amuſſim quadrant. Et aliis quidem exemplis demonſtrari hoc poſſet: ſed aliqua inſtructio ad Caluinum meritò execrandum, hoc vnum eſſe poteſt.

Matt. 27.

Matt. 14. & 17.

Sadducæorum & Caluini comparatio.

Ioan. 6.

In cõmento ibidem.

32. *Non eſt Deus mortuorum, ſed viuentium.*

DOcet hæc Chriſti reſponſio impiè ac profanè horum temporum loqui hæreticos, & ad Sadducæorum impietatem quàm proximè accedere, qui quoties contra cultum & inuocationem Sanctorum in cælo cum Chriſto regnantium loquuntur, toties eos *homines mortuos* vocant, nóſque *mortuos colere*, & inuocare affirmant. Probat Chriſtus reſurrectionem mortuorum in genere, (nam de illa quærebant Sadducæi, & generaliter Chriſtus dicit, *Quòd autem mortui reſur-*

Sancti in cælo non ſunt vocãdi mortui.

resurgant, Moyses dicit, &c. Luc. 20.) *quia Deus non est mortuorum Deus, sed viuentium*: id est, *Omnes autem illi viuunt*, vt Lucas addit; ergo omnes resurgent. Omnes autem Deo viuunt, etiam impij, nec nisi dormiunt, euigilaturi tandem, *quia fixum & decretū apud Deum est quòd omnes resurrecturi sunt*, vt hunc locum exponit Irenæus, & *propter pollicitationem resurrectionis*, ait in hunc locum Chrysostomus, quem cæteri Græci sequuntur. Quoad animas viuunt mortui, etiam omnibus hominibus, qui sciūt animas esse immortales. Sed omnes Deo viuunt, & non nisi dormiunt, quia ex Dei decreto & certa scientia omnes resurgent, sicut in Euangelio de filia archisynagogi resuscitāda dixit Christus, *Non est mortua puella, sed dormit*, quia certò decreuerat Christus eam resuscitare. Specialiter tamen Sanctorum Deus dicitur, quia specialiter illi viuunt: tum quoad animas in gloria, tum quoad corpora in spe resurrectionis. Vtrumque negant hæretici, quum de Sanctis tanquam de mortuis disputant, & Christi hoc loco responsione dupliciter eneruant. Exponit Caluinus hoc loco *omnes Deo viuere, quia fideles, postquam mundo interierint, agunt cælestem vitam cum Deo*: quum certum & euidens sit, non omnes hoc sensu Deo viuere, ideoque hunc sensum illa verba, quæ generaliter loquuntur, habere non posse. Clarius alibi hanc contra seipsum liquidam veritatem professus est. Sic enim ad Act. cap. 7. hæc eadem Dei verba tractans scribit. *Ex hoc loco Christus non absque optima ratione colligit, pios post mortem esse superstites. Nam si totus homo in morte intereat, inepta esset locutio: Ego sum Deus Abrahæ. Ergo Abrahā, Isaac, & Iacob, quamuis carne perierint, spiritu tamen apud Deum viuunt.* Hæc ibi Caluinus. Suam igitur impietatem hac duplici expositione satis superq; ipsemet refutauit, qui Sanctos omnes non secus quàm Abraham, Isaac, & Iacob apud Deum viuentes, *Mortuos* passim vocat.

Lib. 4. c. 9.

Luc. 8.

27. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Mādatum dilectionis Dei nō est impossibile in hac vita.

PRopter hoc præceptum & illud alterum huic simile, *Non concupisces*, legem obseruatu impossibilem esse, dicere hoc tempore hæretici ausi sunt: & ad hæc verba hoc in loco Caluinus ita scribit. *Ex hoc compendio apparet Deum in legis præceptis non respicere quid possint homines, sed quid debeant. Nam in hac carnis infirmitate fieri non potest vt perfectus Dei amor regnum obtineat. Scimus enim quàm propensi sunt ad vanitatem*

vanitatem omnes sensus nostri. Pernicioſa & peſtifera hæc doctrina eſt, tam crudè & indiſtinctè poſita. Deus enim in præceptis legis non quidem reſpicit quid poſſint fines ex ſe, & ex naturæ ſuæ viribus, ſed quid poſſint, ac ideo debeant ex adiutorio ſuæ gratiæ perficere. *Ideo non præceptum eſt* (ait S. Auguſtinus) *vt Deum tota anima amemus* (*quod non fit dum caro concupiſcit aduerſus animam*) *vt admoneremur quid fide exposcere, quò ſpem præmittere obliuiſcendo quæ retrò ſunt in quæ anteriora nos extendere beamus.* Hæc ille. Eſt igitur hoc præceptum perfectionis, cui obſtat concupiſcentia, quæ quia in renatis culpabilis non eſt, abſque culpa hac perfectione caremus. Perfectionem dico omnimodam, qualem ſonat præceptum. Vnde alibi Aug. *Quamdiu eſt adhuc aliquid carnalis concupiſcentiæ quod continendo frenetur, non omnimodo ex tota anima diligitur vs.* Ait non omnimodo ex tota anima diligi Deum. Nempe quia *minuitur iſta dilectio & delectatio ſpiritualis ſanctorum intentium, dum ad alteram concupiſcentiam debellandam occupatur bellantis animus*: vt contra Iulianum docet lib. 4. cap. Et hæc eſt illa carnis infirmitas & propenſio ad malum, qua his Caluinus loquitur. Sed ea non obſtante, *exercet gloriosa certamina* miles Chriſti (ait eodem loco Aug.) & verè diligit Deum ex toto corde, *quia licet totam non adæquatur charitatem, nullam tamen ſequitur cupiditatem*, ait Auguſt. de Spiritu & lit. cap. vltimo: vel vt expreſſius S. Thomas docet, licet totum cor actualiter in Deum non ferat quis semper, tamen habitualiter fertur, quamdiu nihil contra dilectionem Dei admittit. 2. 2. q. 44. artic. 4. ad 2. Et hoc ſenſu in præceptis legis reſpicit Deus quid facere debeamus, nempe vt legem, quam tulit, impleamus, ſed tanquam viores, non tanquam poſſeſſores & hæredes vitæ æternæ: id eſt, in carne adhuc viuentes, ſed non ſecundum carnem viuentes. Chriſtus quippe *in carne ſua de peccato damnauit peccatum*, id eſt, per carnem ſuam, vt hoſtiam pro peccato oblatam, mulctauit peccatum, & ſuſtulit dominium eius in omnibus filiis adoptionis, *in quorum cordibus diffuſa eſt charitas per Spiritum ſanctum qui datus eſt illis, vt iuſtificatio legis impleretur in illis*, non ab illis, *qui non ſecundum carnem ambulant, ſed ſecundum ſpiritum.* Sicut ergo præceptum fidei eſt quod ſeruare & debemus & poſſumus, *non ambulare ſecundum carnem* (quia *ſi ſecundum carnem vixeritis, moriemini*, ait Paulus) ſic præceptum eſt quod ſeruare & debemus & poſſumus, *diligere Dominum*

De Spir. & lit. cap. vlt.

In lib. de perfect. iuſtitiæ.

Præcepta legis quomodo facienda.

Rom. 5.

Rom. 8.

minum ex toto corde: id est, non ambulare secũdum carnem, nullam sequi cupiditatem. Vnde August. *Prudentia carnis per Christum ablata & extincta, iustitia legis impletur, quum non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulamus.* Hæc prudentia carnis est sapere secundum carnem, & sequi cupiditates eius. Hoc per Christi gratiã tollitur; & ideo per Christi gratiam omnes cupiditates prauas superare & debemus & possumus, *vt non regnet peccatum in mortali corpore nostro vt obediamus cõcupiscentijs eius*, etsi maneat peccatum seu peccati propensio quam hîc Caluinus vrget, *sed regnet gratia per iustitiam*, vt Paulus loquitur, id est, regnet amor Dei perfectus: quod fieri posse impiè hîc negat Caluinus, perfectus, inquam, iuxta viæ perfectionem in qua adhuc sumus, quæ est, nullam sequi cupiditatem; *non obedire concupiscentijs carnis*, tametsi ipsa maneat in carne concupiscentia, denique *condelectari legi Dei secundum interiorem hominem*, quod est, *mente seruire legi Dei*, mente & animo Deum diligere, licet *caro seruiat legi peccati*, id est, licet caro & carnalis infirmitas concupiscere non desinat.

In expos. quarũdam propos. in epistol. ad Rom.

Rom. 6.

Rom. 5.

Rom. 6.

Rom. 7.

38. *Diliges proximum tuum sicut teipsum.*

Charitatis ordo defenditur.

HOc quoque præceptum suo fermento corrumpit Caluinus. Negat enim ordinem charitatis, quem perspicuè præceptum ponit, videlicet vt dilectio respectu proximi incipiat à seipso. Sic enim scribit. *Quum proximos sicuti nos ipsos diligere iussit Moyses, noluit amorem nostri priore loco statuere, vt quisque seipsum prius amet, deinde proximos, quemadmodũ Sorbonici sophistæ cauillantur, regulatum inferius esse sua regula; sed quum simus nobis nimium dediti, Moyses vitium hoc corrigens, proximos nostros æquali gradu statuit; ac si vetaret vnumquemque alijs neglectis habere sui curam, quia charitas in vnum corpus omnes coniungit. Et φιλαυτίαν corrigens, qua alios ab alijs separat, singulos ad cõmunem societatem, & quasi mutuum complexum reducit.* Hæc ille. Homo reprehendendi auidus, reprehendit quod nescit. Nescit enim à scholasticis, quos hic Sorbonicos sophistas vocat maledicendi cupidus, communem illam societatem & mutuum complexum omnium proximorum diserte in hoc præcepto doceri; sed quia in ipsa societate communi, casus frequenter accidunt, vt omnibus ex æquo subueniri nequeat, diligenter ab illis quæri, quis sit præcepti huius sensus in casibus huiusmodi: An te &

proxi

proximo æqualiter periclitante, quum vtrique subuenire nequeas, prius ne tibi prospicere debeas an proximo. An etiam meliore te periclitante, teipso neglecto illum iuuare tenearis. *Proximus diligitur* (ait S. Thomas) *secundum rationem societatis in bono*, id est, dilectio proximi docet socialem & communem esse debere dilectionem nostram, non priuatam, in eo bono quod ipsi rectè & ordinatè diligimus, videlicet in Deo. *Consociatio autem ista est ratio dilectionis secundũ quandam vnionem in ordine ad Deum. Vnde sicut vnitas potior est quàm vnio* (nam ab vnitate vnio incipit, & principium semper in suo genere cæterorum caput est) ita *quòd homo ipse participet bonum diuinum* (in qua participatione potissimùm proximus diligitur) *est potior ratio diligendi, quàm quòd alius associetur sibi in hac participatione.* Hæc explicatio non tollit mutuum complexum in hoc præcepto positum, sed in hoc complexu quis ordo sit tenendus, præterea docet: vt frustra propter vnum aliud conuellere Caluinus conetur. *In Summa 2. 2. q. 26. art. 4.*

IN MATTHÆI CAP. XXIII.

1. *Sederunt super cathedram Moysi Scribæ & Pharisæi. Quæcunque ergo dicunt, facite & seruate.*

HORSIT hic locus Caluinum, omnésque hæreticos torquet, qui *cathedram contra cathedram, & altare contra altare erigunt*, vt veteres piè & grauiter loquuntur. Docet quippe disertissimè Christus audiendos esse qui cathedram tenent, id est, qui potestatem docendi legitimam habent, vtcunque aliter ipsi viuant quàm docent: quod illis quidem summum dedecus ac vituperium est; ouibus autem & subditis nullum impedimẽtum esse debet, quo minus rectæ & sanæ eorum doctrinæ acquiescant. Versat itaque se hìc in omnem partem Caluinus. Nec apertam veritatem diffiteri potuit, nec à loci tamen corruptela abstinere voluit. *Sedet* (inquit) *in cathedra Moysis, qui non ex seipso vel proprio sensu, sed ex Dei authoritate & verbo præcipit.* Rectè hoc quidem. Sed quia quilibet magister mendax, qui non nisi ex seipso loquitur, venditare id sibi potest, & solet, quòd ex Dei authoritate & verbo præcipiat, ægrè quidem adiecit, sed necessariò adhuc adiiciendum vidit, de legitima docentis vocatione, quæ propriè ad cathedram Mosis

Episcopalis & pastoralis authoritas defenditur.

Mosis vel Christi pertinet. Addit igitur. *Simul tamen legitima vocatio hic notatur: quia ideo audiri Scribas iubet Christus, quòd publici essent Ecclesiæ doctores.* Rectissimè. Cur igitur, Caluine, publicos Ecclesiæ doctores despexisti? Cur absque legitima vocatione electo prius Episcopo qui cathedrã illic tenebat, Genevæ post Farellum, qui primus erat, docendi munus tibi arrogasti? Cur denique eorum communionem deseruisti, *quos per orbem terrarum successionis ordinem custodientes, sedere in sedibus Episcopalibus vel vidisti vel audisti,* & Donatistarum impietatem hac in parte imitati voluisti? Pupugit hic scrupus Caluinum, & sibi ipsi malè conscius, tantum facinus à se amoliri studiosè contendit. Subiungit igitur. *Papistis satis est titulo præditos esse, ac locum occupare, qui leges imponunt. Huc enim torquent verba Christi, quasi necesse sit obedienter recipere quicquid mãdant ordinarij Ecclesiæ Præsides.* Ecce agnoscit Catholicos eorum locum occupare qui leges imponunt, & esse ordinarios Ecclesiæ Præsides non tamen recipiendum esse quicquid mandant. Nónne igitur & Christo & sibi ipsi contradicit? Christo, qui de huiusmodi dixit, *Quæcunque dicunt, seruate & facite:* sibi ipsi, qui dixit, *Audiri iubet Scribas Christus, quòd publici essent Ecclesiæ doctores?* Aut ergo malè iubet hoc Christus, aut Christo contradicit Caluinus. Iubet audiri Christus. Non est necesse audire, ait Caluinus. *Obedienter* quippe *recipere quod mandant,* audire est in sensu Christi; videlicet *seruare & facere ea quæ dicunt.* In quas se hîc angustias compegit Caluinus, qui vt schismatis sui fœditatem quoquo modo obtegeret, eodem penè halitu pugnantia protulit.

Augustin. Epist. 163.

Caluinus & Christo & sibi contradicit.

Sed placuit illi magis posterior assertio; quam vt astruat, Christum quoque sibi contradicere bonus interpres monstrare vult. Addit enim. *Atqui satis superq; hac calumnia refellitur altero Christi edicto, vbi à fermento Phariseorum cauere iubet.* Calumniam vocat ipsam Christi doctrinam de audiendis Scribis & Phariseis super cathedram Mosis sedentibus. Hanc ab ipso Christo per alterum eius edictum satis superque refelli ait. Nónne bellus interpres Caluinus, qui Scripturas inter se committit? qui Christi doctrinam calumniam vocat? qui Christi hoc loco doctrinam ipso Christi edicto refellit? Sed quomodo tandem refellit? Sequitur. *Si reijcere authore Christo non tantum fas est, sed etiam operæ pretium, quicquid puræ legis doctrinæ de suo Scribæ admiscent, cernere, non sine delectu & iudicio amplecti conuenit, quicquid ipse*

Matt. 16. Christi doctrina Caluino calumnia est.

mandare libuerit. Hæc ille. Cæterum quo ſenſu à fermento Phariſæorum Chriſtus cauere iuſſerit, & quòd illud Chriſti dictum huic eius mãdato nihil repugnet, ad illa ipſa verba (ſuprà cap. 16.) contra Caluinum demonſtrauimus. Summa eſt, quando ex cathedra loquuntur qui cathedram legitimè tenent, id eſt, quando iuxta doctrinam à maioribus ſuis continua ſucceſſione acceptam docent, audiendos illos eſſe vt Chriſtus hîc mandat; quando verò non à maioribus acceptam, ſed ſuam aliquam nouam & propriam doctrinam adferunt, quaſi fermentum peſſimum reiiciendam eſſe. Atque hoc modo, quatenus ſuper cathedram ſedent, *ſeruare & facere* oportet quæ dicunt, obedienter recipere neceſſe eſt quicquid mandant: quatenus ſua fermenta admiſcent, cauendi ſunt. Hoc hæreticorum ſchiſma nihil iuuat. Hoc legitimæ Prępoſitorum Eccleſiæ authoritati nihil derogat.

Pergit tamen Caluinus vt Eccleſię magiſtris obtemperandum non eſſe doceat. *Deinde* (inquit) *ſi hominum præceptis ſuorum conſcientias hic Chriſtus obſtringeret, falsò alijs pronuntiaret fruſtra Deum coli hominum mandatis.* Ecce rurſum probare vult non eſſe audiendos Eccleſiæ doctores, quos Chriſtum audiri iubere dixerat. Rurſum & ſibi & Chriſto contradicit. Hęc hæreticorum nefaria impietas eſt, apertiſſima Scripturæ verba, ex aliis eius verbis iniquiſſimè detortis, peruertere & corrumpere. Quo ſenſu Chriſtus dixerit, *Fruſtra me colunt docentes doctrinas & mandata hominum*, ſuprà cap. 15. prolixè explicuimus; & illa verba huic Chriſti mandato nihil aduerſari, contra Caluinum demonſtrauimus. Concludit Caluinus. *Hinc apparet Chriſtum eatenus populum tutari, vt Scribis pareat, quantiſper in pura & ſimplici legis interpretatione manent.* Chriſtus non hortatur tantum ſed & iubet populum (*Seruate & facite*) Scribis parere, non quidem quatenus legis interpretationem puram tradunt, de qua populus iudicare non poteſt puráne & ſimplex an impura & adulterata ſit; ſed quatenus *in cathedra Moyſis ſedent*, id eſt, quatenus traditam ſibi & acceptam à maioribus doctrinã adminiſtrant: de quo populus iudicare, & nouáne an vetus doctrina ſit quam adferunt diſcernere, facilè poteſt populus cum orthodoxus ac fidelis: qualẽ hîc Chriſtus alloquebatur. Sed pulchrum eſt quod ex Sancto Auguſtino quædã profert Caluinus, quaſi ſtimulo veritatis adactus, quæ & hunc locum appositè elucidant, & luctam hanc & recalcitrationem Caluini inanem atque impiam fuiſſe demonſtrant. *Scitè*

enim Augustinus (ait Caluinus) *& appositè ad Christi mentem Scribas super cathedram Moysis sedendo legem Dei docuisse exponit, ideóque oues debuisse vocem pastoris per ipsos audire tanquam per mercenarios. Quibus verbis continuò pòst subjcit, Deus ergo per illos docet. Sua verò si docere velint, nolite audire, nolite facere. Tract. in Ioan. 46. Cui sententiæ respondet quod idem tradit lib. 4. de doctrina Christiana. Quoniam boni fideles non quemlibet hominum, sed ipsum Deum obedienter audiunt, ideo vtiliter audiuntur qui etiam vtiliter non agunt. Cathedra ergo non Scribarum, sed Moysis, cogebat eos bona docere etiam non bona facientes. Sua enim agebant in vita sua, docere autem sua, cathedra eos non sinebat aliena.* Hìc præter

Malis Præpositis obediendum.

solitum circa Scripturæ Euangelicæ sensum Augustinum proferre Caluinus voluit; sed contra caput suum tantum Doctorem protulit. Vterque locus de fermento doctrinæ malæ vitæ in doctore veritatis, non de fermento doctrinæ propriæ in falso magistro loquitur; & quidem, vt fatetur Caluinus, *appositè ad mentem Christi hoc loco.* Neque enim

Augustinum à Caluino contra seipsum citatum.

hìc Christus aliud docet, quàm doctores veritatis secundum veritatem non ambulantes, in eo quod docent audiendos, in eo quod malè ambulant non sequendos esse. Quæ doctrina contra aliam Caluini & Caluinistarum hæresim plurimum valet, quapropter peccata Pontificum & cleri Catholici (quæ quàm possunt studiosissimè exaggerant) nec Pontificibus nec clero Catholico obediendum esse vociferantur. Sed Caluini sensum schismaticum, quòd sedentibus in cathedra obedire nõ sit necesse, Augustini verba nulla ex parte insinuant. Imò si posterioris loci verba integrè posuisset Caluinus, illum apertè refutassent. Sic enim habent integra Augustini verba, à Caluino artificiosè mutilata. *Quoniam boni fideles non quemlibet hominum, sed ipsum Deum obedienter audiunt, qui ait, Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite, dicunt enim, & non faciunt: ideo audiuntur vtiliter qui etiam vtiliter non agunt. Sua enim quærere student, sed sua docere non audent, de loco scilicet superiore sedis Ecclesiastica, quem sana doctrina constituit. Propter quod ipse Dominus, priusquam de talibus quod commemorauì diceret, præmisit, Super Cathedram Moysi sederunt. Illa ergo Cathedra non eorum, sed Moysi, cogebat eos bona dicere etiam non bona facientes. Agebant ergo sua in vita sua, docere autem sua Cathedra non permittebat aliena.* Hæc Augustinus, ex cuius verbis callidè resecuit Caluinus: *Sua docere non audent,*

De Doct. Christ. lib. 4. cap. 27.

Caluini dolus malus.

loco scilicet superiore sedis Ecclesiasticæ, quem sana doctrina constituit. Hæc quippe verba ipsam causam attingunt, cur qui cathedram Christi tenent, sua docere non audent, ideóque necessariò ab ouibus audiendi sunt. Nempe quia *de loco loquuntur Sedis ecclesiasticæ, quem sana doctrina constituit.* Non quia qui illum locum tenet, docere falsa non possit; sed quia qui falsa docet, illum locum tenere nequeat. Illum enim locum *sana doctrina constituit:* quam qui non docet, ab illo loco depellitur, vt Nestorius, Eunomius, Eudoxius, aliíque plurimi Ecclesiasticæ sedis loca tenentes à suis locis depulsi sunt, quia sanam doctrinam deseruerunt. *Cathedram Ecclesiasticam*, ait Augustinus, *sana doctrina constituit:* id est, cura & prouidentia Dei de Ecclesia sua factum semper est, fit, & fiet, vt quum contra eius Ecclesiam portæ inferi prævalere nequeant, & sine legitimè vocatis pastoribus portæ inferi prævalerent, legitimè succedentes Pastores nunquam desint. Vnde alibi S. Augustinus. *Cælestis magister de malis Præpositis securam suam plebem fecit, ne propter illos doctrina salutaris Cathedræ desereretur: in qua coguntur etiam mala dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei, qui in Cathedra vnitatis posuit doctrinam veritatis.* Hæc ille. Vide eandem in libro de Pastoribus cap. 10. & contra Petilianum libro 2. cap. 61.

Cathedra sanæ doctrinæ.

Epist. 166.

II. *Qui maior est vestrum, minister vester erit.*

QVum doceat hic locus, eúmque semper Ecclesia sic intellexerit Catholica, summam in Ecclesia dignitatem non imperium esse tyrannicum aut profanum, vbi stat pro ratione voluntas, sed ministerium ad vtilitatem populi Dei, idémque summus in Ecclesia Dei minister aptissimo titulo à multis iam seculis professus fuerit, vocans se *seruum seruorum Dei*, profanus Caluinus, cui omnia Catholicæ Ecclesiæ displicent, hunc ipsum titulum, hoc maximè Christi verbo fundatum, ore rabido arrodit. *Quid* (inquit) *prodest quòd Papa tyrannicis legibus oppressurus miseras animas, se seruum seruorum Dei præfatur, nisi vt palàm insultet Deo, & hominibus probrosè illudat?* Hæc ille. Quid verò prodest quòd superbus & malesanus hæreticus Caluinus, tam innumeris Scripturæ Euangelicæ corruptelis oppressurus miseras animas, se ministrum verbi venditat, & supremo in Ecclesia Christi Sacerdoti impuro ore maledicit, nisi vt palàm

Calumnia Caluini probrosa.

Ioan. 21. insultet Christo, qui Petro dixit, *Pasce oues meas*, & in *vna Petri Cathedra vnam Ecclesiam suam monstrauit*, & omnibus hactenus Christianis probrosè & impiè illudat, qui à tot iam seculis huius Sedis Apostolicæ primatum constanter & vnanimiter agnouerunt. Quomodo autem intelligenda sunt illa Christi verba, *Qui maior est vestrum, minister vester erit*, suprà ad Matth. cap. 20. explicatum à nobis est, vbi eadem doctrina à Christo latius tradita, à Caluino quoque corrumpitur & impugnatur.

Cyprian. in lib. de vnitate Eccle.

15. *Circuitis mare & aridum vt faciatis vnum proselytum; & cùm factus fuerit, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.*

Maledicus Caluini calamus.

TOrquet hunc locum Caluinus contra Monachos, quos ait *sedulò vndique proselytos corradere, sed quos ex lasciuis & impuræ vitæ hominibus reddant prorsus diabolos.* Maledictum hoc est è triuio arreptum, & pauico hæretici hominis furore dignum. Cæterum res ipsa omnium oculis exposita loquatur, an non multo verius in nostri temporis hæreticos hæc verba quadrent. Audiamus hac de re proprias ipsorum confessiones, ne simulatis aut alienis eos criminationibus grauare videamur. Lutherus ad nouum suum Euangelium corrasit quos potuit. Quales illi accepta Lutheri doctrina euaserint, ipse loquatur Lutherus. *Mundus* (inquit) *indies fit deterior. Sunt enim homines magis vindictæ cupidi, magis auari, magis ab omni misericordia remoti, magis immodesti, & indisciplinati, multóque deteriores quàm fuerunt in Papatu.* Hæc ille. Accedat alius & primarius Lutheranæ sectæ Magister, Musculus. *Ita nunc sunt* (inquit) *res Lutheranorum, vt si quem magnum numerum nebulonum, praedonum, vltorum, impostorum, fœneratorum, atque id genus veteratorum videre iuuet, is in ciuitatem, in qua Euangelium docetur, introëat: plurimos nimirum illo in loco inuenerit.* Et paulò pòst. *Verum est certè, siue inter ethnicos, siue Iudæos, siue Turcas, aliósque infideles nullos inueniri magis effrenes, quàm apud Euangelicos, apud quos omnia vincula licentiæ excussit.* Hæc ille. Adiiciamus nunc recentiores Euangelicos, qui nos ipsi edoceant, quales eorum proselyti sub nouo Euangelij professione euaserint. Prodierunt anno [illegible] Tubingæ

Protestantium impuritas teste Luthero In serm. Dom. 1. Aduentus in Postilla domestica Musculi de eodem testimonium. In lib. de Prophetia Christi.

Tubingæ excusæ Conciones de Planetis authore Iacobo Andreæ, siue de vitiis & capitalibus peccatis, tunc in Germania apud ipsos Euangelicos regnantibus. In eo libro post alia multa ita legimus. *Alia Germanorum pars permittit quidem vt predicetur verbum Dei, verum nulla subsequitur emendatio, sed dissoluta, epicurea, & belluina vita, in comessationibus, compotijs, auaritia, superbia, nominis diuini blasphemia. Atque hæc non minus quàm Papistæ in sua idololatria redargui non sustinent. Grauis & Christiana modestia ac disciplina quam Deus verbo suo tam grauiter precepit, & à Christianis requirit, tam illis dura videtur, vt ad eam opere complendam animus sit Papatus nouúsque monachismus oporteat. Didicimus (inquiunt illi) nos per solam fidem in Iesum Christum saluos fieri, qui morte sua omnia nostra peccata expiauit, nec posterius nostro ieiunio, eleemosyna, oratione, aliisue operibus pro nobis fidem satisfacere. Missam igitur faciatis operum horum inculcationem: facilè siquidem possumus per Christum salui fieri, eamq; fiduciam in sola Dei gratia & Christi merito collocamus. Atque vt vniuersus orbis videat eos à Papatu alienos, qui in operibus spem ponere, idcirco nihil bonorum operum faciunt, locóq; ieiunij comessantur & inebriantur totos dies ac noctes: pro eleemosynis pauperes expilant & deglubunt, pro oratione execrantur & blasphemant nomen Domini vsq; adeo profanè, vt ne Turcæ quidem & Sarraceni tãtam in Christum impietatem designent. Pro humilitate regnat superbia, fastus, pompa, luxus vestimentorum, &c. Hæc omnia Euangelij prætextu defenduntur, & nihilominus persuadent sibi homines infelicissimi sinceram se habere fidem erga Deum in cordibus suis, quo Deum habere propitium, se meliores idololatris & apostatis illis Papistis.* Hæc illæ cõciones, multóq; plura. Nihil nouum deprehendimus quod non omniũ oculis incurrat, qui cum Euangelicis seu Lutheranis seu Caluinistis conuersantur. Sed satius duxi, ex tabulis potius consignatis cum illis agere, quàm (vt Caluinus hîc facit) publici accusatoris personam gerere. Quod autem ipsi de seipsis Lutherani conquesti sunt, hoc etiam Lutheranis quàm Caluinistis acerbè obiicit Anabaptistarum Doctor non incelebris Menno Simonius his verbis. *Hæc dissoluta doctrina* (nempe, solam fidem sine bonis operibus saluare) *effrenem & rudem populum, maiores & minores, ciues & plebem aliquam ad tam dissolutam & belluinam viuendi rationem induxerunt, ijsq; frenum ita laxarũt, vt tam impiam & abominabilem vitam inter Turcas & Tartaros*

Iacobi Andreæ testimonium de eodem.

Sola fides quid præstantes docuerit.

In lib. de vera Christiana fide, tit. de fide Lutheran.

In lib. Fundamentum, dicto tit. de doctrina cocionatorum.

Sacramentariorum pietas.

In lib. de Christiana fide, tit. de fide Chananeæ mulieris.

inueniri non putem, qualem inter istos videre licet. Hæc ille de Lutheranis solis. Alio in libro tam Sacramentarios quàm Lutheranos ita depingit. *Scio verè* (inquit) *quòd sunt extra Christi Spiritum, missionem, & verbum, & quòd in doctrina sua, & actionibus, hominum fauorem, honorem, superbiam, redditus, splendidas domos, & iucundam ac voluptatibus affluentem vitam non minus quærunt quàm Papistæ.* Et paulo pòst vtramque sectam alloquens: *Vos ipsi* (inquit) *ij estis qui dissolutam carnalémque vitam ducitis, qui Christum crucifigitis iterum, qui blasphematis Spiritum eius, & gratiam eius contemptui habetis.* Hæc ille. Tandem de ipsis Sactamentariorum & Lutheranorum concionatoribus ita scribit. *Cùm ad concionatores eos peruenitur, qui se gloriantur habere Dei verbum, quosdam manifestè ac apertè mendaces, quosdam ebriosos, quosdam vsurarios & maledicos conuitiatores, quosdam persecutores & proditores innocentum esse deprehendes. Quomodo etiam illorum quidam se gerant, & qua ratione vxores suas consecuti sint, quales etiam vxores habeant, id ego Domino atque ipsis etiam committo. Vitam quietam, otiosam, desidem, & iucundam ducunt. Seductionibus & adulatoribus sese alunt de rapinis Antichristi, & tantum concionantur quantum terrenus & carnalis magistratus ferre atque audire vult.* Hæc ille & alia adhuc infinita de vtriusque huius sectæ hominibus. Non sunt hæc è triuiis arrepta conuitia, sed ex ipsis nouis huius Euangelij magistris (Euangelium quippe hoc nouum quælibet sibi secta venditat) literis ac monumentis consignata testimonia. Plura hac de re alibi dicendi locus dabitur, vbi similem hanc scabiem tangendi occasionem Caluinus dabit.

19. *Stulti & cæci. Quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum?*

HAnc Pharisaicam superstitionem & impietatem, qua ex auaritia & rapacitatis stu lio res oblatas, quarum participes fiebant, ipsi templo & altari præponebant, tanquam superstitionum in populo causam, quæ ab ipso Deo eiusque cultu homines auocarent, à Christo hoc loco reprehendi & in hac reprehensione Christi intentum præcipuè consistere; atque in easdem superstitiones Catholicam hodie Ecclesiam fœdè prolapsam esse; declamitat hoc loco Caluinus. Sed tam in ipso præsentis disputationis scopo aberrat, quàm impiè Christi sponsam exagitat. *Hoc delirium* (ait Caluinus) *quod*

plus

plus reuerentiæ auro templi & sacris oblationibus quàm templo & altari Iudæi deferrent, à Scribis & Sacerdotibus profectum fuisse credibile est. Fuit autem non minus pernicioſus quàm ſtultus error, eò quòd populum ad crassa figmenta abduceret. Nihil procliuius est quàm homines à puro Dei cultu delabi. Huius ergo veli obtentu, Satanæ promptum fuit procul à Dei intuitu abstrahere, qui iam plus æquo ad ſtultas imaginationes tendebant. Hæc ratio est cur eum errorem tam duriter Christus castiget. Hæc ille. Sed toto cœlo à vero Chriſti intento aberrat. Chriſtus enim hoc loco non turbas aut populum, ſed Scribas & Phariſæos (*ſacerdotes* vocat Caluinus, à quo verbo Chriſtus abſtinuit propter honorem ſacerdotij, tametſi Scribæ iſti & Phariſæi plerique ſacerdotes eſſent) reprehendit, nec ſuperſtitionem in populo, ſed cæcitatem & ignorantiam Scribarũ in doctrina manifeſtè arguit. *Stulti* (inquit) *& cæci Scribæ & Phariſæi.* Illorum cæcitas & ſtultitia erat, plus reuerentiæ tribuere auro & oblationibus quàm templo & altari, quatenus videlicet iuramenta per aurum & oblationes facta iurantes obligare, per templum & altare facta non obligare docebant. Hanc ineptam & præpoſteram eorum doctrinam ex auaritia fortaſſe natam, ſed in altero eorum errore præcipuè fundatam, quòd per creaturas iurare licitum eſſe exiſtimabant, in hoc quarto *Væ* propriè & ad literam Chriſtus reprehendit. Hanc enim ob cauſam docet Chriſtus per Deum eos iurare, qui per templum aut per cœlum iurant. Nullam hîc ſuperſtitionem aut populi aut Scribarum Chriſtus perſtringit, ſed in proximo ſequenti *Væ* illud crimen arguit. Ita Caluinus torquet hunc locum, & obtorto collo trahit ad ſui cerebri idolum, quod paſſim ille ſacris in Scriptis magna cum reuerentia & pompa quaſi in theatro venerandum proponit: nempe ex ſuperſtitioſis cultibus naſci Dei contemptum. Dei quidem cultum ſuperſtitio fœdè contaminat & eneruat; ſed à Dei intuitu non magis abſtrahit, quàm auaritia ab affectu pecuniæ. Verum iſtud huius loci non eſt, nec de hoc vitio in hac ſententia Chriſtus diſputat.

Populi ſuperſtitionem ſine cauſa exagerat Caluinus.

Phariſæorum proprium error hîc verbis taxatus.

Superſtitio non parit Dei contemptum.

Nunc vt Eccleſiam Catholicam hoc loco taxat Caluinus, eius odio ſuos lectores perpetuò imbuens, videndum eſt. Primum in genere garrit. *Sic* (inquit) *videmus in Papatu innumeris artibus auctas fuisse ſuperſtitiones, quũ ſacrifici præda inhiarent: qui adhuc quotidie multa excogitãt, quibus ſtultũ vulgus magis dementent.* Hæc accuſatio generalis abſque vlla facti ſpecie iniecta, non niſi ex dolo malo proficiſcitur. Doloſus

Superſtitionũ falſo arguitur Eccleſia.

quippe (vt dici ſolet) verſatur in generalibus, & nihil eſt facilius quàm mulierculārum more generaliter in quemuis obuium aut tranſeuntem debacchari, aut canum more moleſtiſſimè allatrare. Tandem quibuſdam interiectis, vt aliquid accuſatione dignum dixiſſe videatur, ait: *Et tamen Papiſtas nō puduit ſacrum Dei nomē ad turpius ludibriū proſtituere. Nam apud illos pluris eſt fruſtum putridi cadaueris tangere, quā ſanctum vtriuſque teſtamenti volumen, vel etiam leuare in cælum manus.* Patefacta nunc & in certam facti ſpeciem adducta accuſatione, quis eius pudendam turpitudinem non videt? Primum Sanctorum corporum reliquias *putridi cadaueris fruſtum vocat.* Cui pluſquam Vigilantio & procacius inſanienti reſpondebit S. Hieronymus contra Vigilantium ſcribens. Dixerat in Eccleſia ſua Vigilantius. *Prope ritum gentilium videmus ſub pratextu religionis introductum in Eccleſiis, quum puluiſculum neſcio quod in modico vaſculo pretioſo linteamine circumdatum oſculantes adorant.* Cui reſpondet in hūc modum Sanctus Hieron. *Quid eſt illud, neſcio quid, ſcire deſidero. Expone manifeſtius, vt tota libertate blaſphemes* (Hoc iam fecit Caluinus, *non puluiſculum neſcio quod*, ſed *putridi cadaueris fruſtum* dicens) *Doles martyrū reliquias pretioſo velamine operiri, & non vel pannis vel cilicio colligari, vel proijci in ſterquilinium. Ergo ſacrilegi ſumus quando Apoſtolorū baſilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei tranſtulit Conſtantinopolim, apud quas dæmones rugiunt, &c. Sacrilegus dicendus eſt & nūc Auguſtus Arcadius, qui oſſa beati Samuelis longo poſt tēpore de Iudea tranſtulit in Thraciam: Omnes etiam Epiſcopi non ſolum ſacrilegi, ſed & fatui iudicandi, qui rem viliſſimam & cineres diſſolutos* (aut vt Caluinus loquitur, *putridi cadaueris fruſtum*) *in ſerico & vaſe aureo portauerunt? Stulti omnium eccleſiarum populi, qui occurrerunt ſanctis reliquiis, & tanta lætitia, quaſi præſentem viuentémque Prophetam cernerent, ſuſceperunt? vt de Paleſtina vſque Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Chriſti laudem vna voce reſonabant?* Hæc Hieronymus. Hanc ergo à mille ducentis annis Eccleſiam Chriſti antiquiſſimam accuſet Caluinus, non Papiſtas præſentes, ſi reliquias corporum ſanctorum venerātur. Sed quod Caluinus vt *putridi cadaueris fruſtum* tanta cum nauſea faſtidit, quomodo alij etiam non minus antiqui & celebres Patrum ſingulari in honore habendum cenſuerint, iam olim oſtendimus ex Auguſtino, Baſilio, Ambroſio, Gregorio Nazianzeno,

Reliquiarū veneratio antiquiſſima.

zeno, aliisque Patribus in Prompt. Catholico.

Sed (inquit Caluinus) *pluris hoc faciunt Papistæ quàm sanctum vtriusque testamenti volumen, vel etiam leuare in cælum manus.* Quid ergo? vult Caluinus libros ipsos Sacræ Scripturæ eadem veneratione à nobis coli, qua Sanctorum coluntur reliquiæ; & non iam cadaueris humani frusta, sed vel pecorum mortuorum pelles, vel putridos panniculos in Ecclesiis reuerenter proponi, & à nobis in honore haberi? Dolet quippe pluris à nobis Sanctorum reliquias fieri quàm volumen Biblicum. Eodem igitur & pari honore affici desiderat. Cæterum vnde factum est vt ad Sãctorum reliquias Dæmones rugierint, torti & eiecti fuerint, multáque fidelibus beneficia impertita, ad Bibliorum contactum vel præsentiam nihil huiusmodi contigerit? An non manifestè docuit Dei Spiritus in Sanctorum reliquiis, ipsos Sanctos, & in Sanctis Deum ritè ac debitè coli: in libro verò Biblico seu chartaceo seu in membranis pretiosissimis descripto, Deum coli nolle; sed in Scripturis illis sanctis, quatenus ore magistrorum exponuntur, vel cùm pia ac sancta meditatione leguntur, sanctam suam voluntatẽ nobis patefacere voluisse: ad doctrinam quidem & executionem eorum quæ in illis libris docentur, non ad ipsorum librorum venerationem aliquam? Nullam igitur iniuriam sacris voluminibus facimus, quòd folia & chartas non veneramur. Pluris autem nos Sanctorũ reliquias facere *quàm in cælum leuare manus*, id est, quàm puras & pias ad Deũ orationes fundere, proterua Caluini calumnia est. Quum enim ipsas reliquias sic veneramur, vt earum inspectio & cõtactus ad inuocandum Deum per Sanctos suos, id est, ad leuandas manus nostras in cælum directè nos moueant & excitent, insanus est qui medium fini nos interponere garrit. Catholici semper ita Sanctorum reliquias venerari didicerunt, vt puras ad Deum orationes facere pietatis studium multo excellentius esse semper intelligerent. *Dom. 23. post Pentec.*

21. *Decimatis mentham, & anythum, & cuminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, misericordiam, & fidem.*

HAnc quoque criminationem Pharisæis à Christo iustissimè intentatam, Ecclesiæ Catholicæ similiter intentandam pro suo sibi sumit imperio Caluinus. *Sic* (inquit) *videmus hodie Papistas, quum transgrediuntur summa Dei præ-*

cepta, valde ardenter in frigidis ceremoniis satagere. Maledico conuiciatori breuiter respondeo. Videmus hodie Caluinistas quum nulla Dei præcepta seu magna, seu parua obseruari à quoquam posse, nec eorum obseruationem ad salutem quicquam facere dogmatizent, valde ardenter in solius fidei commendatione satagere, de operibus autem legis præstandis, de iudicio, misericordia, & fide, vel, vt Lucas loquitur, de ipsa charitate Dei & proximi, adeò nihil solicitos esse, vt omnibus sese flagitiis ac sceleribus doctrinæ suæ conformiter contaminauerint, quod etiam suprà ex illustribus suorum hominum testimoniis confirmatum dedimus. Suaues homines iustitiam legis à Catholicis fastuosè exigunt: sibi ac suis nullam legis iustitiam imponi sinunt.

29. *Aedificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monimenta iustorum, & dicitis. Si fuissemus in diebus Patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filij estis eorum qui Prophetas occiderunt. Et vos implete mensuram Patrum vestrorum.*

Hic verò Caluinus amplam sibi datam materiam ratus, in cultum ac religionem Catholicorum latius ac plenius excurrit. Iudæorum, quos Christus arguit, hypocrisis, & impietas hęc erat, vt sepulchra quidem veterũ Prophetarum magnificè extruerent atque ornarent, & eorum persecutores grauiter reprehenderent, ipsimet tamen eadem impietate & Dei Prophetas persequẽdi libidine laborarent: quod in Ioanne primùm (nam ex Phariſæorum consilio eum in carcerem Herodes coniecit) postea in Christo iam perpetrauerant, & in Christi Apostolis ac discipulis vberius postmodum patraturi erant, vt illis hoc loco Christus prædicit. Hæc illorum insignis hypocrisis erat, Prophetarũ monimẽta ornare, ipsósque Dei Prophetas identidem missos ad necem quærere. Iam hanc totam & similem impietatem Catholicis horum tẽporum, maximéque Ecclesiarũ Præpositis impingit Caluinus. Audiamus Diaboli voces & calumniatoris mendacia. *Huius* (inquit) *rei nimis illustre in Papatu cernitur documentum. Nam Apostolorum & Martyrũ legitima veneratione non contenti, diuinos illis cultus affingũt, & quoscunque congerẽt honores non putant se modum excedere.* Mentitur hîc Satan, & fratrum

nostro

nostrorum accusator pessimus. Nullos Apostolis aut Martyribus diuinos cultus affingimus. Aliquos in specie huiusmodi cultus nominare Caluinus debuit. Nunc generaliter nebulo loquitur, quia hoc illi facilius fuit. Dolosus enim & mendax versatur in generalibus; & *qui malè agit, odit lucem, nec venit ad lucem*, in particulari & expressè non loquitur, *ne arguantur mendacia eius*. Huiusmodi crassis mendaciis crassi Caluinistæ à Caluino sese deludi & irrideri sunt passi. Cætera hominis videamus; & quomodo in cathedræ Christianæ magistris exagitandis Christi partes agere contendat, dispiciamus. *Interea* (inquit) *sæuiendo contra fideles, ostendũt qualis futura sit sua pietas erga Apostolos, & martyres, si hodie superstites idem quod olim munus obirent. Cur enim tanta in nos rabie exardent, nisi quia eam doctrinam recipi ac vigere cupimus, quam suo sanguine obsignarunt Apostoli & martyres? Perrò quum sanctis Dei seruis pretiosior ea fuerit quàm propria vita, an huic parcerent qui eam tam furiosè persequuntur?* Scilicet Lutherus ac Caluinus sunt Ioannes Baptista & Christus, quos hodie Pharisæi persequuntur. Harum sectarum magistri Apostoli sunt horum temporum & martyres. Tota eorũ doctrina ipsissima est quam Apostoli tradiderunt. Hoc nisi totum Caluino concedas, tota eius fabula in risum vertitur. Sed si Apostoli aut Apostolicæ doctrinæ restauratores Caluinistæ sunt, quid Lutherani, quid Anabaptistæ, quid tot aliæ sectæ sunt, quas vna Catholica meritò persequitur Ecclesia? Deinde an non Catholicorum quoque illa vox est imprimis & vera & solida? *Eam doctrinam recipi ac vigere cupimus, quam suo sanguine obsignarunt Apostoli & martyres?* Nec Apostoli, nec tot ætatum martyres aliam doctrinam suo sanguine obsignarunt, quàm quæ ab Apostolorum tempore per tot ætates ac secula ad nos deriuata est. Nec Caluiniana, nec Lutherana, nec Anabaptistica dogmata ante hanc ætatem exorta sunt; suis & authoribus distincta, & profanis cuiusque sectæ vocibus separata. Iterum ergo non nisi generalem instituit hactenus accusationem criminator Caluinus, eo fundamento nixam, quod non ab aduersariis modò quos accusat, sed & à qualibet secta venditatur.

Sanctorũ veneratio defenditur.

Ioan. 3.

Reliqua adhuc dispiciamus. *Suffitu ergo* (inquit) *candelis, floribus, omniq; pomparum genere Sanctorum imagines orarent ut libuerit. Si nunc viueret Petrus, eum discerperent, lapidibus obruerent Paulum. Si Christus ipse adhuc ageret in mundo, eum lento igni vsularent.* An huius hominis aut ineptiæ

Candelarū & florum pompa circa SS. reliquias.

ineptiæ aut impietati aliquid addi poteſt? Quid ineptius quàm ex ſuffitu, candelis, floribus, ſimilique pomparū genere ad Sanctorū imagines exhibito, quòd diuini honores eiſdem affingantur, declamare? Tenuiter ille de Deo ſentit, qui has ceremonias ad honores diuinos pertinere exiſtimat. Sola ſacrificia ſiue externa ſiue interna ad cultum propriè diuinum pertinere, qui de Deo rebúſque diuinis hactenus diſputarunt, ſemper iudicauerunt. An diuinos honores arca teſtamēti aut vetus tabernaculum habuit, quæ ſuffitu, candelis, floribus, varióque alio pomparū genere, partim ex Dei præſcripto, partim ex piorum Patrum religioſa veneratione ornata fuerūt? Hæc ab honore & cultu ſoli Deo debito omnes Dei cultores lato ſemper diſcrimine diſtinxerunt. *Quicunque accendunt cereos ad memorias martyrum* (ait D. Hieronymus) *ſecundum fidem ſuam habent mercedem. Illud fiebat olim idolis, & idcirco deteſtandum: hoc fit nunc martyribus, & ideò recipiendum eſt.* Laudat idem Nepotianum presbyterum quòd *Baſilicas Eccleſia, & martyrum memorias, diuerſis floribus & arborum comis vitiumq; pampinis adumbrarit, vt quicquid placebat in Eccleſia tam diſpoſitione quàm viſu, presbyteri ſtudium ac laborem teſtaretur.* Commemorat S. Auguſtinus ad reliquias S. Stephani, quum publicè ab Epiſcopo per plateas deferrentur, *mulierem cæcam, vbi flores quos ferebat, pignoribus ſacris impoſitos, oculis poſtea admouiſſet, viſum recepiſſe.* Ad memoriam quoque ſancti Stephani flores ſuper altare pōni ac reliquiſolitos, ex alterius occaſione miraculi, idem narrat ibidem celeberrimus Doctor. An hæc antiquiſſima Eccleſia diuinos propterea honores martyribus detulit? aut hi celeberrimi Doctores vel idololatræ fuerunt, vel idololatriam in alios commendarunt?

In epiſt. ad Riparium.

In Epitaphio ad Heliodorum.

De ciuit. Dei lib. 22. cap. 8.

Sed hac omiſſa putida Caluini calumnia, vide hominis impietatem. Petrus, Paulus, Chriſtus ipſe ira Catholicis odio & execrationi ſunt, vt ſi denuo ſupereſſent, indigniſſima illos nece conficerent. Quis vel Turca vel Iudæus hanc de Catholicis Chriſtianis opinionem vel ſemel in animum demitteret? Sed quouis aut Turca aut Pagano ſceleratior Caluinus, non animo tantum tam atrocem criminationem concipere, aut leuiter apud paucos effutire, ſed & publicis monimentis conſignare, adeóque in diuini verbi explicatione, quaſi veritatem certam ac ſacram, ſacræ Scripturæ lectoribus totique poſteritati commendatam ac teſtatam facere auſus eſt. Palpandam ſe præbet nefarij hominis maleuolentia, quæ nullis

Caluinus quouis Turca procacior.

modo

modestiæ finibus contineri potuit. Nihil quàm suam ipse immedicabilem animi ægritudinem prodidit: & quàm impias animo cogitationes foueret, hac virulenta oratione omnibus contestatum voluit.

47. *Quoties volui congregare filios vestros, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis, & noluisti?*

QVia hæc Christi verba contra duo sua paradoxa manifestè facere Caluinus aduertit, eorum sensum studiosè peruertit. Vidit ex hoc loco arbitrij libertatem stabiliri, quæ vocanti & volenti Deo repugnet, quia eo volente congregare, homines congregari nolunt. Vidit ex hoc loco non omnem hominis circa salutis opus voluntatem ex Dei electione pendere, sicuti ille singulariter docet, affirmans omnes qui credunt & conuertuntur, ex prædestinante Dei gratia conuerti, neminem iustificari nisi electum, & nunquam perire qui semel iustificatus est: vt sic apud eum nulla sit sufficiens aut adiuuans Dei gratia, sed sola operans & efficax. Quæ omnia docet Instit. lib. 3. cap. 24. *Quòd* (inquit) *hic locus ad probandum liberum arbitrium, & arcanam Dei prædestinationem abolendam, à sophistis arripitur, facilis est solutio. Respondeo, voluntatem Dei, cuius hic fit mentio, ab effectu esse considerandam. Quia videlicet verbo prædicationis omnes ad se promiscuè vocat, meritò dicitur omnes ad se colligere.* Et paulò pòst: *Miror quosdã ita præfracto esse cerebro, vt ἀνθρωποπαθείαν, quæ passim in Scripturis occurrens nihil eos offendit, tantùm hac in parte non admittant.* Mox alibi dicit se hoc argumentum copiosè tractasse. Id verò fecit lòco prælegato num. 17. Sed ad hunc locum nihil aliud respondet, quàm *sicut in alijs Scripturis Deus dicitur irasci, brachia & manus extendere, quia quod humanum est, ad Deum transfertur, sic & in hoc loco se rem habere.* Censet ergo Caluinus voluntatem Dei hoc loco non propriè & formaliter, sed metaphoricè accipi, vt illud dicatur velle quod ab effectu aliquo vocationis externę videtur velle, sicut dicitur irasci ab effectu vindictæ quam homines cùm infligunt irasci solent, quam Dei voluntatem aliqui voluntatem signi vocant. Cæterum contra Caluinum certò tenendum est, voluntatem Dei hoc loco propriè & formaliter accipiendam esse, non metaphoricè. Nam & ipsa voluntas

Voluntas Dei vocãtis refractarios qualis.

signi

ſigni in Deo, quæ præcipit, prohibet, permittit, conſulit, & operatur, à melioribus theologis, non metaphoricè & ab effectu, ſed propriè & formaliter dici intelligitur. Propriè enim & formaliter Deus vult ea quæ præcipit & conſulit fieri; volens quoque permittit ipſa mala; volens operatur præueniendo multa bona quæ ſuum effectum non ſortiuntur. Vide Molinam quæſt.19.art.6. diſp.1. Hoc autem loco ipſa Dei voluntas quæ beneplaciti vocatur, reſpectu ſanè auxiliorum gratiæ Dei intelligitur; reſpectu autem operum ipſorũ voluntas non abſoluta & efficax ſeu conſequens, quæ ſemper impletur, & cui non reſiſtitur, ſed antecedens & conditionata. Deus quippe verò voluntatis ſuæ affectu, vera bonitate & miſericordia ſua, voluit & frequẽter voluit, Iudaicum populum ad idola & alias impietates diffluentem, ad ſeſe reuocare, & in ſinum gratiæ ſuæ ſuppeditatis auxiliis tam externis quàm internis recolligere; ſicut gallina vero & tenero affectu vagantes ſuos pullos vult ad ſe recolligere, ne à miluo vagantes rapiantur. Hunc ſenſum ipſa Chriſti allata ſimilitudo à nobis extorquet; & ſine tali ſenſu falſa erit ſimilitudo propoſita. Non enim metaphoricè, ſed propriè vult ſuos ad ſe pullos gallina colligere. Nec ſequitur tamen quòd Deus efficaciter & abſolutè ipſam conuerſionem velit, quia gallina vult abſolutè ſuos ad ſe pullos colligere; eò quòd Deus ſic miſericorditer vult congregare diſperſos, vt cum iudicio & iuſtitia id faciat, non impetu & impulſu aliquo naturali. Dei autem iudicium hoc habet, vt rationalem creaturam pro modo conditionis eius ad ſe colligat, volentem ſcilicet, & diuinæ voluntati ac vocationi liberè acquieſcentem. Quare cauſa hoc loco cur hæc Dei voluntas reſpectu conuerſionis ipſius impleta non fuerit, adijcitur: *Et noluiſtis.* Hanc quoque voluntatis humanæ repugnãtiam liberam fuiſſe, & ab ipſa profectam, pœna ſubſequens demonſtrat: *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* Porrò & ſic liberam fuiſſe ad malum, vt potuerint quoque ſeſe conuertere ad bonum, eadem verba demonſtrant. Non enim pro eo quod facere non poterant tanta pœna plecterentur. Fuit ergo in hac Dei voluntate gratia ſufficiens, tametſi non efficax: ſufficiens, inquam, vt poſſent congregari, ſed non efficax vt vellent, quæ vt deeſſet ipſi in cauſa fuerint; quod illa Auguſtini ſententia docet. *Gratia Dei adiuuat hominum voluntates* (nimirum quantum in ipſa eſt, & antecedenter) *qua vt non adiuuentur* (ſcilicet efficaciter & cum effectu) in *ipſis itidem cauſa eſt, non in Deo* id q

De pecca. mer. & remiſſ. lib.2. cap.17.

quia ipsi nolunt hoc fit, non quia Deus non vult; qui, vt alibi Augustinus docet, *sic omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum, vt omnes homines possint, si velint, ad Dei mandata seruanda sese conuertere.* De Genesi contra Manichæos lib. 1. cap. 3. Vnde & rursum dicit. *Verum omnino est, omnes homines ad Dei præcepta complenda sese conuertere posse si velint, sed præparatur voluntas à Domino, & tantum augetur munere charitatis vt possint.* Hanc Dei erga Iudæos præcipuè gratiam adiuuantem, ac sufficienter præparantem, sed eorum sola culpa inefficacem, Christus hoc loco ad futuræ in eos vindictæ iustitiam demonstrandam commemorat. Idem fecit alius Propheta. *Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis.* Et ne hæc Dei voluntas velleitas tantum quædam & metaphoricè dicta putetur, addit Prophera. *Multo labore sudatum est, & non recessit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem.* Docet Deum multam illis & copiosam gratiam dedisse vt à peccatis suis mundarentur, illos tamen mundari noluisse. Non igitur à Dei sola electione, vt vult Caluinus, & absoluta eius voluntate, sed à Dei bonitate & libera hominum cooperatione pendet hominis voluntas bona vt ad Deum conuertatur, quod & copiosè Augustinus docet, Retract. lib. 1. cap. 22. vbi concludit contra Manichæos, *in potestate hominis esse, mutare in melius voluntatem*; sed addit contra Pelagianos, *hanc potestatem nullam esse nisi à Deo detur*, id est, nisi Deus velit nos congregare, voluntatem præparare, adiuuare, &c. Caluinus, vt Pelagianismum excutiat, in Manichæorum dementiam incurrit.

Retract. lib. 1. c. 10.

Ezech. 24.

Denique sic hunc locum explicat Caluinus, vt quum Christus hîc dicat voluisse se congregare, &c. ille dicat Christum hîc non voluisse, sed signum aliquod voluntatis suæ dedisse nisi hoc voluerit, sicut Deus quum punit, signũ dat iræ quæ tamen non cadit. Sed quum ex hac expositione sequatur aut Euangelium hîc mentiri, aut Deum rem eandem velle ac non velle, hunc nodum Caluinus his verbis abrumpit: *Solutio alibi à nobis adducta sufficit, quamuis multiplex sit Dei voluntas quoad sensum nostrum, non tamen eum hoc & illud in se velle, sed pro sapientia sua variè multiplici attonitos reddere sensus nostros, donec cognoscere nobis dabitur mirabiliter cum velle quod nũc videtur esse voluntati eius aduersum.* Hæc ille. Concludit hoc loco sic Christum voluisse congregare quod reuera non voluit, sicut alibi docet Deum *mirabiliter velle peccata*

Caluinus Christo contradicit.

Instit. lib. 3. cap. 24. num. 17.

Instit. lib. 1. cap. 18. num. 3.

cata impiorum, quæ nunc propter præcepta eius in contrarium, voluntati eius aduersa videntur. Et hanc blasphemiam docens, iubet nos stare attonitos, & Dei sapientiam mirari, sui cerebri spectrum *Dei sapientiæ* nomine pallians.

IN MATTHÆI CAP. XXIIII.

15. *Cùm videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta,* &c.

Hic locus multis ex causis obscurus est, vt parum attendentibus valde dubium sit, quæ tandem sit ista abominatio desolationis, de qua Christus loquitur. Primùm *abominatio desolationis*, vox in Scripturis rara est, nec nisi apud Danielem & hoc loco reperitur, nec significat abominandam desolationem iuxta consuetam Hebræorum phrasim, sed abominationem quæ desolationis causa aut principium erat. Ipsa quoque abominatio non designat aliquam rem propriam, sed ab effectu; id est, quę execranda & abominanda est. Desolatio verò Græco quidem vocabulo τῆς ἐρημώσεως respondet, sed in Hebræo *stupendam*, vel admirabilem potius significat. Ita verba generalissima & dubia magnam difficultatem pariunt. Deinde Danielis locus valde incertus est. Ter enim cap. 9. 11. & 12. de hac abominatione desolationis loquitur. Et cap. quidem 9. atque 11. satis clarè de illa loqui videtur quæ facta est in vastatione Hierusalem, per Romanos. Quod enim cap. 9. dicitur; *In dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium, & erit in templo abominatio desolationis, & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio*; non nisi de cessantibus legalibus redemptione per Christum facta, & statim (ad maiorem eius rei euidentiam) templi vastatione consequente, intelligi potest. Similiter quod cap. 11. dicitur, *Venient super eum tricesimi & Romani*, &c. móxque paulò pòst, *Auferent iuge sacrificium, & dabunt abominationem in desolationem*, non nisi de vastatione Hierosolymæ per Romanos facta intelligi potest. At tamen cùm in fine cap. 12. sic legimus: *A tempore cùm ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies 1290. Beatus qui expectat & peruenit vsque ad dies 1335.* non nisi de fine seculi, & de sublato per Antichristū Christianorum sacrificio, eiúsque breui regno intelligi posse videntur. Christus ergo hoc loco de eadem loqui videbitur.

Difficultatis huius loci causæ.

Et

Et pro hoc sensu faciunt Christi verba proximè præcedentia. *Prædicabitur hoc Euangelium regni vniuerso orbi, & tunc veniet consummatio.* Hæc enim verba non nisi de fine seculi loqui videntur. Quare de illo tempore hæc verba exponit Irenæus lib. 5.

Attamen non nisi de vastatione Hierosolymitana Christum hîc loqui, duo inuictè demonstrant. Vnum quod subiungit: *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes*, &c. alterum quod Lucas adiecit: *Cùm videritis circundari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia appropinquat desolatio eius. Tunc qui in Iudæa sunt*, &c. vt hîc in Matthæo. Quod multis verbis explicat August. epist. 80. ad Hesychium. Quare nimis impudens Caluinus est, qui vt singulariter sapiat, falli eos ait quibus videtur hoc loco notari Hierosolymitæ obsidio; nec Lucæ verba illis suffragari, quia non idem quod dixit Matthæus, sed aliud quid ei dicere propositum fuit.

Abominatio desolationis quid hoc loco significet.

Quid autem illud aliud sit, non exponit. Daniel igitur cap. 11. de fugi sacrificio & de abominatione desolationis quum loquitur, non illa intelligit de quibus cap. 9. & 11. loquutus fuerat, sed illa quorum priora typus & figura fuerant. Fuge enim sacrificium Iudæorum typus erat sacrificij Christi tam in cruce quàm in cœna: & abominatio desolationis quæ accidit Iudæis, typus erat futuræ desolationis abominandæ in Ecclesia Christiana per Antichristũ in fine seculi venturum. Prædicatum autem fuit Euangelium toto orbe ab Apostolis ipsis, & quos illi mittebant, vt ad Rom. 10. Paulus testatur.

Difficultas in contrarium soluitur.

Nunc autem alia difficultas est, intelligendo Christum loqui de illa vastatione quam Daniel cap. 9. & 11. prædixit, Iudæis propria; quæ tamen definitè & in particulari fuerit hæc abominatio desolationis quæ steterit in templo Iudaico. Hoc enim alij volunt esse ipsam templi vastationem per Romanos factam, vt Petrus apud Clementem Const. Apost. lib. 1. Sed quia tunc fugiendi tempus non erat, illa Petri verba de fine & consummatione huius abominationis, non de ipsa in se exponi debent. Alij de idolo Antiochi dictum putant, de quo 1. Machab. cap. 1. ver. 28. legitur, & de quo vaticinatur Daniel cap. 8. Sed hoc prorsus falsum esse manifestũ fit, quia Christus de eo quod futurum est loquitur. Alij statuam Cæsaris à Pilato in templum inuectam, de quo Iosephus Antiq. lib. 18. c. 5. aut de equestri statua Adriani ibidem posita intelligi posse coniiciunt, vt Hieron. in hunc locum. Alij statuam Titi Imperatoris, qui vrbem expugnauit, exponunt, vt Chry-

1.

2.

3.

4.

5. soſtomus in hunc locum in pleno commentario. Alij ipſum exercitum Rom. intelligunt, qui cum imaginibus Cæſaris quas in vexillis ferebant, Ieroſolymam obſidebant ſub Ceſtio Floro; maximè propter verba Lucæ, *Cùm videritis circumdari ab exercitu Ieruſalem.* Et hunc ſenſum latè exponit Cæſar Baronius in Annalibus tanquam valde probabilem, quia ante illud tempus imagines Cęſaris Romani in Iudæam non inferebantur. Sed quia hæc abóminatio in ipſo templo futura deſcribitur, alius ſenſus quærendus eſt. Abominatio
6. igitur deſolationis *ſtans in loco ſancto*, id eſt, in templo, vt Daniel loquitur c. 9. eſt illa barbara templi prophanatio quam in templo quod occupauerant, ſeditioſi quidam Iudæi Zelatæ dicti exercuerũt, multos in templo trucidando, & in eo quaſi in caſtro contra ciues ſuos & contra Romanos bellum gerendo, in prima illa obſidione per Florum facta, quæ poſtea ſoluta eſt. Illa enim abominatio, quam paulò poſt ſequuta eſt extrema totius populi deſolatio, ponitur hîc à Chriſto in ſignum futuræ deſtructionis vrbis Hieruſalem, & in ſignum, fugiendi piis atque electis, vt viſa illa abominatione in templo, *fugiant ex Iudæa ad montes*, id eſt, ad loca tuta. Iuxta quam Chriſti hoc loco admonitionem, ſoluta illa prima obſidione Flori, & antequam ad ſecundam obſidionem veniret Titus, Chriſtiani omnes relicta Iudæa recipiebant ſe trans Iordanem in oppidum quoddam Regis Agrippæ, Pellam dictum, vt narrat Euſeb. libro 3. capite 5 hiſt. Eccleſ.

22. *Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi.*

CHriſtus adhuc de propriis Iudæorum calamitatibus differens, ait illas tantas fore, vt niſi pauciores forent illarum calamitatum dies quàm Iudæorum peccata meruerentur, nullus Iudæus aut mortem aut diram captiuitatem euaderet: ſed propter eos qui ex Iudæis credituri erant, vel certè ab illis quærendis incredulis naſciturí vt credentes fiant, pauciores fore illius vaſtationis dies, & victoré exercituum iræ ac vindictæ ſuæ modum impoſiturum. Móxque de ſuo aduentu & conſummatione ſeculi diſputationẽ ordiri Chriſtus. *Tunc ſi quis vobis dixerit, Hic eſt Chriſtus*, &c. id eſt: Poſt excidium Hieroſolymitanum, & poſt finitam atque breuiatam Iudaici populi vaſtationem, audite ſigna aduentus mei ad iudicium. Quantũlibet enim hic aduẽtus ab illa vaſ-

tione

tione longissimè distet, de eo tamen quasi proximè imminente differit, vel vt eum tanquam semper propinquum expectemus, vel quia totum interiacens tempus hora nouissima est, nec alia expectanda rerum immutatio, quoad religionis vlum, aut nouum aliquem Dei aduentum.

Cæterum quia hæretici hodie, deserta penitus Ecclesia Christi Catholica per totum orbem dispersa, occultas quasdam & latentes Ecclesiæ reliquias seruatas & vēditare coguntur, putauit Caluinus inter alias scripturas eò detortas, hunc quoque locum ad hanc rem accommodatum esse. Primùm igitur cōuenire ait hunc locum cum illo Esa. 9. *Nisi Dominus reliquisset nobis semen, fuissemus sicut Sodoma & Gomorrha.* Quod quidem quoad seruatas Iudæorū reliquias, quæ prædicantibus Apostolis in Christum crediderunt, verū est; sed ab eo quod fingit Caluinus, alienissimum est. Mox enim ex illis credentium Iudæorū reliquiis in vastissima illa aliorū Iudæorum incredulitate, infert & concludit homo impius similem Ecclesia Christi per omnes gentes diffusa fore vastitatem, dicit. *Est hoc insigne diuini iudicij documentum, vbi visibilem Ecclesiam sic affligit, vt funditus videatur perdita: & tamen aliquādum aliquod semen, suos electos, & quidem paucos numero, mirabiliter ab interitu eripit, vt præter spem è gurgite mortis emergant. Sic enim terrentur hypocritæ ne Ecclesiæ titulo quidquam freti, vanā spem impunitatis sibi fingant, quia modum seruauit Dominus quo Ecclesiam suam liberet, ipsis in exitium relinquens.* Hæc ille. Homo impius ex casu Synagogæ, quæ tota typica, pædagogica, & localis erat, visibilis Ecclesiæ Christi, quæ ipsa veritas est, status perfectus, & toto orbe diffusus, totum & interitum deducit. Non est hoc diuini iudicij documentum, quo pereat visibilis Christi Ecclesia seruatis paucis quibusdam, sed est diuinæ scripturæ manifesta corruptio, quę tantas promissiones mendacij arguit, quæ veritati figuram, Euangelio legem, generalitati partem, perpetuitati temporalem, perfectioni imperfectū, Christo Moysen adæquat: quæ denique omnibus nouis & occultis hæreticis fenestrā defensionis aperit. Christi enim Ecclesia visibilis vt nō vnius gentis sed omniū erat, (*Prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso mundo*) nō vmbras amplius sed res ipsas pertractat, *Vmbram enim habuit lex futurorum bonorū, non ipsam imaginem rerum*) vt *non pædagogum agit, sed ad virum perfectū in Christo Iesu*, vt denique non Moysen sed Christum legislatorem *magistrum* habet; ita non definiti cuiusdam temporis est,

Latitans Caluini Ecclesia profligatur.

Matt. 24. Heb. 10. Galat. 3. Ephes. 4. Matth. 23.

Rom. 11. Matt. 16. Ioan. 14. Matth. 28. sicut Synagoga, *cuius diminutio diuitiæ gentium, & amissio reconciliatio mundi* erat, sed perpetuæ stabilitatis est, *contra quam portæ inferi non præualebunt*, quam *Spiritus S. docet omnem veritatem in æternum*, & cum qua *Christus est omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi*. Visibilis, inquam, Ecclesia quoad suos Pastores ac Præpositos, maximè quoad summum eius Pastorem talis est. Nam de Ecclesia super summum Pastorem ædificanda Christus loquebatur dicens, *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam*. Apostolis suis & baptizaturis ac prædicaturis Euangelium, Christus promisit *Spiritum veritatis in æternum*, suámque præsentiam vsque *ad consummationem sæculi*. Non sunt igitur nouæ expectandæ reliquiæ pereunte visibili Christi Ecclesia, sed est in ea firmiter permanendum, qui saluus esse vult. Neque enim ad Christum pertinere potest, qui in Christi corpore non est.

24. *Dabunt signa magna & prodigia.*

Miracula Catholicæ Ecclesiæ defenduntur.

QVia hîc seductorum prodigia taxantur, existimauit Caluinus ad suum institutum hoc imprimis facere, vt propter falsa seductorum signa, Ecclesiæ Catholicæ vera miracula traduceret, idque eo magis quòd se suósque sectatores tam falsis prodigiis quàm veris miraculis carere cerneret. Sed ipsius disputatio talis est, vt ipsa semetipsam perspicuè euertat. Sic enim scribit. *Quum antichristos & mendaces Prophetas Dominus miraculis armatos fore pronuntiet, non est cur tantopere superbiant Papistæ hoc obtentu, vel ipsorum iactantia territemur. Miraculis suas superstitiones confirmant: nempe quibus prædixit filius Dei labefactandam esse multorum fidem. Quare tantum apud prudentes momentum habere non debent, vt per se sufficiant ad probandum hoc vel illud doctrinæ genus.* Hæc quidem ille. Sed quum hactenus nihil nisi nugari ac blasphemare potius animaduerteret, quum contra vera miracula tam Christi quàm Christianorum omnium hæc disputatio faciat, quibus Christus dixit, *Maiora horum facietis*, & iterum, *Signa autem eos qui crediderunt hæc sequentur: ægris manus imponent, & bene habebunt, serpentes tollent, &c.* idque in testimonium & approbationem veritatis, de qua dixerat, *Spiritus testimonium perhibebit de me*, quum hanc expeditam contra se obiectionem præuideret, eam conatur soluere. *Si excipiant* (inquit) *hoc modo eum ac in nihilum redigi miracula, quibus tam legis quàm Euan-*

Ioan. 15. Marc. 14.

Ioan. 15. *Caluinus suos lectores ludificat.*

gelij sancita fuit authoritas, respondeo certam Spiritus notam illu insculptam fuisse, quæ dubitationem & errandi metum fidelibus eximeret. Neque enim quoties ad suos confirmandi virtutem suam exeruit Deus, ita confusè operatus est, quin certa extaret nullique fallaciæ obnoxia distinctio. Hæc quidem ille, sed quæ sit hæc Spiritus nota, & quæ distinctio, dolosus hæreticus nihil dicit, sed generalem calumniam suam excusationem generali probabilem facere contendit, quod eorum aliqui fallere lectores suos volunt, non docere. Hæc igitur huc responsio ac satisfactio nulla est. Pergit igitur magistque lectorem ludificat. *Adde quòd doctrinam sic obsignant miracula, vt illa quoque vicissim præluceat, & discutiat omnes nebulas quibus simplices mentes obfuscat Satan. Deniique si ab impostoris cauere placet, sit apud nos individua signorum & doctrinæ coniunctio.* Hæc ille. Sed non aduertit impostor, aut certè id simplicem lectorem aduertere non posse præsumit, tum de ipsa doctrina, quamcumque lucuenta & pura, dubitari posse non secus quàm de miraculo; cum miracula ad doctrinæ confirmationem, & *ad eius sanctam authoritatem*, sicut ipse sibi Caluinus obiecit, adhiberi solere. Christi doctrina maximè haud dubiè præluxit, etiam miraculis quæ fecit coniuncta erat; tamen doctrinam ipsam suam miraculis confirmari voluit. *Si mihi* (inquit) *non creditis, operibus credite.* Non ergo sufficit præ- Ioan. 8. & 14.
lucere doctrinam nouam & inauditam, & ex sese incredibilem, nisi miraculis confirmetur. Caluinus igitur impotens & insolitus hæreticus, Catholicorum miracula impotenter conscellit, vera miracula à falsis distinguere insulsus non potuit. Quantò melius in schola Catholica didicimus seductorum signa & prodigia à veris miraculis distinguere, vel à pretensionis seductorum, quia non legitimè vocari sese ingerunt; vel à fine quem obtendunt, *vt post se discipulos abducant*, vel ab ipsis in se miraculis aut fallacibus & meris præstigiis, quæ nisi deceptionem oculorum habent, aut si veris, vel talibus quæ ex causis naturalibus poterant prouenire, etsi occultis, vt docet Augustinus de Trinitate lib. 3. cap. 8. vel prorsus inutilibus, & ad ostentationem factis, non beneficis, qualia omnia sunt veri nominis miracula. *Cùm talia faciunt magi qualia nonnunquam faciunt sancti* (ait S. Aug.) *diuerso fine & diuerso iure fiunt.* Et paulò pòst. *Aliter magi faciunt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali Christiani. Magi per priuatos contractus, boni Christiani per publicã iustitiam,* Lib. 83. qq. q. 79.

mali per signa publicæ iustitiæ. Denique alibi scribit, *priorum miracula vel maiora, certiora, clariora esse vel ratione finis, quo discernuntur, incomparabiliter excelliere.* Sunt igitur falsa prodigia à veris miraculis distinguenda vel ex personis facientium, vt quo iure fiant, attendamus; vel à fine ad quem collimant; vel à modo & cursu quem tenent, ex quibus falsum à vero non ita difficulter discernere illi possunt, ad quos ista discernere ac dijudicare proprie pertinet.

De Ciuit. Dei lib. 20. cap. 16.

28. *Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.*

TAmetsi ad literam nihil aliud Christus hic dicat, quàm futurum vt eo veniente ad Iudicium, omnes sancti veluti aquilæ ad cadauer, quod longissimè prospiciunt, velocissimè congregabuntur, vt in hac sententia celerrimam iustorum ad se collectionem doceat, sicuti in præcedenti sententia celerrimum suum aduentum docuit, quomodo exponunt hũc locum Hieron. Hilarius, & Origenes tract. in Matth. tamen satis aptè & accommodatè ad eam iustorum cum Christo vnionẽ, quæ in huius vitæ militia per fidem & charitatem fit, hic locus applicari potest. Quam applicationem secutus Caluinus, pessimum inde corollarium in schismat. eorum omniũ fauorem ac patrocinium deducit. *Sensus*, inquit, *est: Quibuscunque artificiis conetur Satã huc & illuc distrahere fluctus Dei, in ipso tamen Christo sacrũ esse vnitatis vinculum, quo deuinctos teneri conueniat. Vnde enim dissipatio, nisi quia multi à Christo diffluunt, in quo solo stabilis est nostra firmitas? Ergo hic modus præscribitur fouendæ sanctæ coniunctionis, ne errorum distractiones corpus Ecclesiæ lacerent: nempe si in Christo defixi maneamus.* Hæc ille. Sensus iste, vti diximus, non displicet, quia pius ac verus est, tametsi non literalis, sed quid inde impostor colligat, sequentia eius verba docebunt. *Quod diligenter notandum est. Neque enim vel ad Romanæ Sedis primatũ, vel ad alias nugas nos adstringit Christus: sed hoc vnico nodo Ecclesiã suam colligat, si ad ipsum vnicum Caput omnes vndique respiciant, vnde fluit. Quicunque ei pura fide cohærent, extra schismatis omne periculum. Eant nunc Romanenses, & schismaticos esse clamitent, qui se à Christo alienari non sinunt, vt latroni fidem suam mactent.* Totus hic inanis verborum strepitus vno pene verbo solidè compescitur. Christo capiti ille solus vnitur, qui Christi corpori, quod est Ecclesia, vnitur. Nemo Christo pura fide co-

In com. in hunc locũ.

Schismatis patrocinium.

Vnitas Ecclesiæ tenenda.

cohæret, qui ab eius corpore, quod est Ecclesia, diuellitur. Ad vnicum caput, quod Christus est, vnicum scilicet vitale, respicere non potest, qui capita populi ab ipso constituta, *Pastores & Doctores, quos dedit in consummationem fidelium, & in ædificationem corporis sui*, non respicit. Illos enim *posuit regere Ecclesiam sanguine suo acquisitam*. Illos ita omnes vndique respicere iubet, vt *qui eos audit, Christum audiat, qui eos spernit, Christum spernat*. Denique adstringit nos Christus non solum ad se vnum, *tanquam vitæ authorem, quo solo verè pascimur*, vt postea Caluinus dicit, sed ad eam quoque nos adstringit, cui dixit, *Pasce oues meas*, & sic ad Romanæ Sedis primatum diserte nos adstringit; quia in illa sola Sede ille vsque hodie sedet, qui Petri locum tenet, *cui pascendas oues suas per vniuersum mundum concredidit*. Eat nunc Caluinus, & extra schismatis periculum se esse clamitet, quia Christo sese adhærere dicit (quod omnes semper hæretici dixerunt, & nisi Christi nomine palliati, Christianos fallere nunquam potuerunt) & illi adhærere recusat, imò illum hoc loco *latronem* quillatorinsultus vocat à quo, si ouis Christi esse vult, pasci & regi necessariò debet. In his enim verbis, *Pasce oues meas*, vti Petro *primatum gubernationémque per vniuersum mundum à Christo concreditum esse*, scribit S. Chrysostomus Episcopus Græcus, adeóque Patriarcha Constantinopolitanus: nec Petro tantùm, sed *& Petri successoribus oues suas pascendas Christum commisisse*, idem scribit Chrysostomus. In eandem sententiam alij scribũt antiquissimi Patres, Origenes, Arnobius, Gregorius, M., Augustinus, Theophylactus, & alij, quorum verba alibi recitauimus. Schismaticos illos esse, & non in Ecclesia, definit, latéque probat S. Augustinus, *tam qui de ipso Capite Christo Scripturis sanctis consentiunt, & de Christo credũt quæcunque credenda sunt, sed vnitati Ecclesiæ non communicant, & in vna parte separata inueniuntur*, (sicuti Caluinus cũ suis) *quàm qui in Ecclesiæ communione inuentus, ea tamen de Christo sentit ac sapit, quæ secundum sanam fidem sapere & sentire nõ debet, quia videlicet totus Christus Caput & Corpus est*.

Iam verò quia ad vnionem fidelium cum Ecclesia, sicut aquilæ ad cadauer congregantur, aliquos Catholicos hunc locum applicasse Caluinus vel aduertit vel fingit, eos sibi carpendos iudicauit. Ait enim. *Quòd Papistæ ipsi pro eorum sententiæ accipiunt, qui vnam fidem profitentur, & aquilas allegorice exponunt pro acutis & oculatis, nimis insulsum est*. At quare tandem? *Quum* (inquit) *aliud non fuisse Christi consilium*

Ephes. 4.

Act. 20.

Luc. 10.

Ioan. 21.

Chrysost. Homil. 87. in Ioan.

homil. 1. de pœnitent.

Lib. 2. de Sacerdotio.

De Princip. fid. lib. 6. cap. 9. & 15.

In lib. de vnitate Eccles. c. 4.

palàm sit, quàm ad se vocare & in se retinere Dei filios vbicunque sint dispersi. Præclara sanè refutatio. Nimis insulsus Caluino est, qui, quos Christus ad se vocat & in se retinet, eos Ecclesiæ Christi vniri & corpori eius adiungi debere docet. Atqui non insulsus modò, sed & impius Caluinus est, qui ita Christo vniri vult, vt corpus Christi contemnat, ab eius Ecclesia sediuellat, eius vnionem & coniunctionem negligat. Qui *corpus* hoc loco pro Ecclesia, & *aquilas* pro acutis & oculatis acceperunt, Christum imprimis tanquam huius corporis & Ecclesiæ Caput spectauerunt, vt propterea nihil illi insulsum dixerint, sed nimis insulsus Caluinus fuerit, qui hoc non aduerterit; vel certè nimis impius, qui quod bene aduertit, altè dissimulauit, vt reprehensioni locus esset.

Caluinus insul. & impius.

Pergit adhuc, & alios interpretes mordet Caluinus, veluti rabidus quidam canis omnes sibi obuios insiliens. *Neque etiam satis solida est aliorum argutia qui odoriferam esse Christi mortem dicunt vt electos Dei alliceret.* Atqui hunc sensum secuti sunt doctissimi in Ecclesia Patres, Origenes tract. 30. in Matthæum, Hieronymus & Hilarius in hunc locum. Horum iudicio contemnit & argutiæ taxat Caluinus. Sed quamobrem, aut quo argumento ductus? *Nam* (inquit) *meo iudicio ratiocinari voluit Christus à minori ad maius. Si tanta est in auibus sagacitas vt ex remotis locis ad cadauer vnum multæ conueniant, turpe esse fidelibus non aggregari ad vitæ authorem, à quo solo verè pascuntur.* Primùm homo arrogans, vt Patrum expositionem reiiciat, *suum iudicium* quasi regulam veritatis interponit: quod illi frequens ac solenne est. Deinde hæc ratiocinatio à minori ad maius non minus quadrat expositioni Patrum de passione Christi, quàm expositioni Caluinianæ de persona Christi. Imò quia vox *corpus* hoc loco propriè cadauer significat, quod ex Hieronymo & aliis Patribus acceptum notauit hoc loco Caluinus, ipsam Christi mortem ac passionem cadaueris nomine annotari probabilius Patres citati existimarunt. Aquilæ quoque hoc loco ad acutos & oculatos significandos accommodatè sumuntur. *Imò* (ait Caluinus) *aquilis nihil tribuit Christus, quàm quod apud nos coruis aut vulturibus conueniret, pro regionis, quam incolimus, natura.* Vbi dupliciter errat Caluinus. Nam coruos ac vultures non minus in Palæstina versari quam apud nos, sola lex Mosaica docere Caluinum potuit, quæ hæc volatilia tanquam immunda vetat comedi; ridiculè hoc veritura, si in illa regione non inuenirentur: vt non propterea coruos

Caluini arrogātia.

Leuit. 11. 14.

aut vultures tacuerit, aquilas autem posuerit, quia in illa regione corui ac vultures non essent, aquilæ essent. Deinde valde probabile est, Christum hoc loco ad propriam aquilarum naturam respexisse, & ad illa verba Iob alludisse, vbi earum natura describitur. *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, & de longè oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambunt sanguinem, & vbicunque cadauer fuerit, statim adest.* Iob 39. Ad hæc postrema verba Iob Christum alludisse valde probabile est, & docere voluisse, electos ac sanctos per acutissimos fidei suæ oculos, vel Christi passionem ac mortem longè prospicere, credere, contemplari, vt citati Patres exponunt, vel Christum ad Iudicium venientem (de quo Iudicio hoc loco disputatur) celerrimè cognoscere, & ad eum resumptis vndequaque corporibus suis admirabili promptitudine aduolare & congregari. Vtcunque est, vt in priori sua expositione insulsus & impius, ita in hac posteriori reprehensione insultus & temerarius Caluinus fuit.

30. *Tunc parebit signum filij hominis in cœlo.*

HOc signum filij hominis, id est, Christi, quod eo ad Iudicium veniente in cœlo comparebit, ipsam esse venerandam Christi Crucem quæ suo fulgore mundum illuminabit, solem & luna cæterisque syderibus sua luce priuabit, summo & vnanimi consensu docent Patres, Origenes tract. 30. in Matth. Chrysost. homil. 77. in Matth. Hilarius, Hieronymus, Euthymius, Theophyl. in comment. in hunc locum, Hippol. in orat. de consummatione mundi, Ephrem in lib. de pœnitentia, cap. 3. Damascenus de orthodoxa fide lib. 4. cap. 12. Cyrillus Hierosol. in orat. ad Constantium, & Eusebius Emissenus in lib. allegoriarum. Quorum Patrum fidem & apertum huius loci sensum sequuta Ecclesia in officio publico fideliter canit: *Hoc signum Crucis erit in cœlo, quum Dominus ad iudicandum venerit.* Quam profectò ob causam toto hoc intermedio tempore Crucis signum meritò veneratur. Nam nisi signum Crucis communiter fidelibus in Ecclesiis & domi interea temporis proponeretur, illius aspectus in die Iudicij nō magis moueret quàm signum lanceæ, aut flagelli, aut spongiæ, aut alterius cuiusquam rei quæ ad Christi passionem pertineret. Vnde hæretici tollentes hodie

Crux Christi fulgida in Iudicio extrema.

passim ex hominum conspectu Crucis signum, & nusquam illud defigi permittentes, id imprimis agunt, vt eius aspectus in die Iudicij nihil prorsus eos moueat: nisi fortè ad blasphemiam aut confusionem. Caluinus igitur hoc loco de signo Crucis altum silentium tenens, hæc Christi verba, *De signo filij hominis quod parebit in cælo*, ad alium longè sensum detorquet. *Sequitur* (inquit) *signi illius explicatio, quòd filium hominis videbunt super nubes venientem, qui sub habitu serui contemptibilis tunc in terris vgebat.* Atqui tanquam distincta hæc & diuersa Matthæus narrat. Primùm, *Tunc parebit signum filij hominis in cœlo, & tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli.* Tria dicit
1. Matthæus, primum de signo filij hominis apparente in cœlo,
2. deinde de planctu infidelium, qui signum illud eo vsque con-
1. Cor. 1. tempserunt (Crux enim *Christi Iudæis scandalum, Gentibus*
3. *stultitia erat*) tertio quòd Christum videbunt venientem in nubibus. Distincta hæc sunt & diuersa, nec vnum alterius explicatio est. Aliud est signum filij hominis, aliud ipse filius hominis in persona propria; aliud signum præcedens, aliud res signata subsequens; aliud in cœlo apparere & fulgere, aliud in nubibus cœli venire cum virtute multa & maiestate. Ridicula igitur & insulsa Caluini euasio est, & literæ Euangelicæ repugnans. Communis tot Patrum intelligentia, cuiuis insano hæretico, nedum Caluino anteponenda est.

36. *De die autem illa & hora nemo scit nisi solus Pater.*

Verborum explicatio.

QVum ad hunc locum qui pro Arianis facere videtur, quia Christum ea ignorare ponit quæ solus Pater nouit, vnde Marc. c. 13. addit, *neque Filius*, & olim apud Matthæum idem legerunt veteres, Origenes, Chrysostomus, Hilarius, & Augustinus variè Patres respõdeant, Ambrosius quidem lib. 5. de fide cap. 8. & Hieronymus in hunc locum quod illa verba tum hîc tum apud Marcum ab Arianis addita fuerint, Græci autem Patres vt Athanas. in orat. in illud, *Omnia tradita sunt mihi a Patre*, Greg. Nazianz. li. 2. Theolog. & Cyril. Alex. Thesaurorum lib. 9. cap. 4. Ambros. in cap. 17. Lucæ, idque adeo Concil. 6. Constant. Act. 4. quòd Christus quatenus homo ista ignorauerit. Aug. autem de Trinit. lib. 1 cap. 13. & enarrat. in Psal. & D. Basil. lib. 2. contra Eunomiũ, & Hilarius ac Hieronymus in hunc locum non simpliciter Filium ignorasse exponant, sed ideo dici ignorare, *quia per modum ignorantis fecerit*,

eo quòd aliis indicare non vellet: in hac, inquam, varia responsione Patrum probabilior hæc vltima est, quia Christus tum Apostolorum curiositatem hoc verbo corrigere, tum nostrã expectationem suspẽsam tenere voluit, vt semper illum diem timeremus. Communior tamen & magis recepta sententia est, quòd Christus vt homo & secundum facultatem humanæ naturæ istud ignorabat. Tametsi enim in Verbo omnia videbat, tamen non ex humanæ, sed ex diuinæ suæ naturæ vi ac facultate eam perspicientiam habebat. Christus autẽ hoc loco communem sibi cum Angelis huius rei ignorantiam tribuens, satis docet de seipso vt mortali creatura iuxta humanam naturam loqui, non de se vt Verbo ac filio Dei naturali. Verbum illud, *solus Pater*, quia agitur de eo quod secundum essentiam Deo conuenit (vt de scientia) non autem secundum originem, idcirco alias personas diuinas non excludit, vt docent Cyril & Athanas. locis citatis, & D. August. contra Maximinum lib. 3. cap. 13.

IN MATTHÆI CAP. XXV.

1. *Simile est regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso.*

HUIT huius insignis parabolæ fœda per hæreticos corruptio clarius postea diluatur, veram eius & genuinam applicationem præmittemus. Christus est sponsus, qui vel in vltimi iudicij die tanquam sponsus in hunc mundum secundò veniet, vt Ecclesiam totam fidelium sibi olim desponsatam accipiat in vxorem, id est, in æternæ beatitudinis gaudiis eam sibi copulet; vel in hora mortis cuiusque ad iudicium particulare venit, vt de nuptiis aliquid statuat. Decem virgines omnes significant fideles (licet infideles in Scripturis vocantur adulteri, & dicuntur fornicari à Deo) & consequenter ipsas propriè dictas virgines: vt propterea nec incongruè in festo SS. Virginum hoc Euangelium legatur, nec Hieronymus pueriliter (vt garrit hoc loco Caluinus) sed prudenter ad virginitatis laudem hãc parabolam accommodauerit. Lampades ardentes fidem significant aliqua bona opera operantem, & sic lucentem coram hominibus, quatenus aliqua Dei mandata seruantur, & non scandalo viuitur; Oleum in vasis significat excellentiora

Parabolæ explicatio.

Bonorum operum studium.

ope

opera charitatis in Deum, & misericordiæ in proximum, quæ per modum prouisionis in futurum Dei iudicium prudentes fideles magno studio præstant, vt misericordiam inueniant in die iudicij: *Charitas enim operit multitudinem peccatorum, & iudicium sine misericordia ei qui non facit misericordiam:* & quia Onesiphorus Paulum refrigerauit, cum in carcere visitans, & liberaliter illi subministrans, orat pro illo Paulus: *Det illi Dominus inuenire misericordiam à Domino in die illo.* Fatuæ virgines fideles sunt qui huiusmodi bona opera negligũt, sperantes se diu victuros, nec tam citò ad iudicium venturum Christum; aut certè existimantes non esse sibi necessariam huiusmodi prouisionem. Christo autem suum aduentũ differente, dormiunt & moriuntur interea omnes. Repentinus tamen tandem erit eius aduentus quasi media nocte, & nemine expectante. Eo autem veniente, operibus misericordiæ pleni lætanter Christo occurrent. Desidiosi fideles & bonis operibus vacui vehementer dolebunt, videntes lumen suum deficere, id est, bonorum operum curam sufficientem sese nõ suscepisse, & aliorum quidem meritis iuuari optabunt: sed illud nimis serum tunc erit, quia & ipsi iustissimi non habebunt nisi quæ ipsis sufficiant, & desidiosi illi seipsos condemnabunt, quòd melius sibi non prospexerint, vt iam de emendo oleo cogitare debeant. Reliquæ parabolæ partes ad rem parabolæ non pertinent, sed ipsi tantùm exemplo parabolæ cõpiendæ subseruiunt, nisi quòd *clausa ianua* significat exclusos esse à vita æterna fatuos & desidiosos credentes. Hæc genuina, aperta, & simplex est huius parabolæ applicatio, conclusioni, quam Christus facit, maximè conformis, qua dicit: *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam*, id est: Prudenter & tempestiuè prospicite vobis de oleo misericordiæ, & de operibus charitatis, vt parati sitis occurrere Christo, & stare ante tribunal eius, vbi omnes accipient secundum opera sua: quia hora aduentus eius siue per mortem cuiusque, siue in generali iudicio, incerta est.

1. Petr. 4. Iac. 2. 2. Tim. 1.

At verò Caluinus hanc parabolam exponens seu expungens verius, de bonorum operum studio nihil dicit: sed vt lectoris animum aliò auertat, ad solam in fide perseuerantiam hortari hîc Christum docet. *Eodem* (inquit) *tendit hæc exhortatio quo superior, propriè tamen addita est ista parabola, vt fideles ad perseuerantiam confirmet.* Superiorem parabolam intelligit, in qua Christus dixit, Luc. 12. (quem locum hîc parabolæ præmittit Caluinus) *Sint lumbi vestri accincti in ma-*

Corruptela Caluiniana de sola fide.

nibus

nibus vestris. Lucernas autem ardentes (ait Caluinus) *opposuit Christus ignorantiæ tenebris: & huic sententiæ respondet parabola, quæ paulò pòst sequetur apud Matthæum de decem virginibus.* Hæc ille. Vult igitur hoc loco Caluinus per lucernas seu lampades ardentes fidei lumen intelligi; per oleũ verò quo fatuæ virgines carebant, perseuerantiam in fide. Quod ille quidem apertè non dicit, quum in tota huius parabolæ explicatione vafer hæreticus nec de fide nec de bonis operibus expressè loquatur: sed referendo se ad priorẽ Christi sententiam de lucernis ardentibus, satis ostendit à suis se sic intelligi velle, quòd non nisi de perseuerantia in fide loquatur. Totam eius explicationem subiiciam, vt hæc eius fraudulenta tractatio magis appareat. Verbis superius allatis statim subiungit. *Nouerat Dominus quàm propensa sit ad mollitiem hominum natura: atque vt plurimum fieri non modò vt langueſcant longo temporis tractu, sed subito fastidio deficiant. Hunc morbum vt corrigeret, discipulos non probè munitos esse docuit, nisi tolerantia in longum tempus illis suppetat.* De mollitie malorum & de tolerantia bonorum loquitur, sed qua in re non exprimit. Sequitur. *Vbi cognitus fuerit hic parabolæ finis, non multum in minutis argutijs laborãdum erit, quæ nihil faciunt ad Christi mentem. Multum se torquent quidam in vasis, in lucernis, in oleo. Atqui simplex & genuina summa est, non sufficere alacre exigui temporis studium, nisi infatigabilis constantia simul accedat.* Rursum ad vnam constantiam omnia refert; sed in quo hæc constantia consistit, nihil dicit. Addamus reliqua. *Hoc autem aptissima similitudine explicat Christus. Paulò antè hortatus fuerat discipulos vt per obscura loca & caliginosa iter facturi lucernis instructi essent:* (scilicet in illis verbis, Luc. 12. *Sint lucernæ ardentes in manibus vestris,* quod de fide in animo, quæ tenebras ignorantiæ expellit; non de luce bonorum operum in manibus, quæ peccata expellunt; exponit ibi Caluinus:) *Sed quia nisi oleum suggeratur, paulatim arescit lucernæ ellychnium, & lumen suum amittit, iam dicit Christus assiduæ virtutis subministratione opus habere fideles, quæ lumen in eorum cordibus accensum foueat, aliòqui fore vt in medio spatio deficiat eorum alacritas.* Hæc est tota Caluini de sensu huius parabolæ explicatio. Tolerantiam, constantiam, & alacritatem doceri à Christo affirmat, ne in medio spatio deficiamus. Sed qua in re, in fide an in bonis operibus? De neutro expressè loquitur vafer hæreticus. Nunc tamen aliquid in fine adiecit, quod eum non nisi

de

de fide loqui necessariò conuincit. Ait prius quidem docuisse Christum, *opus fuisse contra ignorantiæ tenebras lucerna fidei:* hîc autem docere Christum, *opus esse assidua virtutis subministratione, vt lumen in cordibus accensum foueatur.* Quod est hoc lumen in cordibus accensum, nisi lumen fidei, quod omnes ignorantiæ tenebras dispellit? & quæ est hæc virtutis subministratio assidua ad fouendum hoc lumen, nisi diuinæ gratiæ perpetuum auxilium? An virtutis nomine hoc loco, pietatis & bonorum operum studium Caluinus intelligere potest? Atqui nec est in nobis vlla bonorum operum subministratio, sed exercitatio & executio; nec lumen fidei bonorum operum studio iuxta Caluinum accenditur, sed forti & firma persuasione benenolentiæ Dei erga nos inflammatur. Virtutis in nos cuiusl bet subministratio alia non est quam à Deo ipso, *qui dat omnibus affluenter, nec improperat.* Ergo iuxta Caluinum sensus parabolæ hic est, lampades ardentes esse fidem, oleum in lampadibus esse virtutem à Deo subministratam, qua fides accendatur: Christum autem hortari vt constantes atque alacres in fide simus ex virtutis & gratiæ diuinæ subministratione assidua.

Iacob. 1.

Corruptela Caluiniana refutatur.

Quis non videt totum parabolæ sensum penitus corrumpi, funditúsque subuerti? Dicũtur fatuæ virgines quæ oleum non acceperunt in vasis suis, vnde lampades reficeret, & hoc nomine clausa ianua excluduntur, quia veniente sponso oleo carentes lampadas ardentes non habebant. Quæratur à Caluino cuius culpa erat quòd oleum in vasis non habebant. Negare non potest fatuarum hanc culpam fuisse. An verò culpa nostra est, si virtutem gratiæ suæ Deus nobis perpetuò non subministrat? Nec culpa nostra hæc est, nec Dei: quia nec Deus eam tenetur perpetuò subministrare; nec nostra culpa esse potest eo carere, quod habere in potestate nostra non est. Culpa sanè nostra est, & grauissima culpa, *quòd Dei gratiam in vacuum accipimus*, quòd *gratiæ Dei defumus*, vel, vt Beza vertit, *quòd à gratiæ Dei deficimus.* Denique quòd ea non rectè vtamur, faciendo fructum gratiæ & spiritus Dei. Et hæc erat fatuarum virginum culpa, quòd fructus gratiæ Dei, bona charitatis opera, non habebant, quibus fidei lampadas semper reficerent. Tametsi enim per peccatum non amittitur fides, lumen tamẽ fidei per peccatum extinguitur, quia per ludem bonorum operum *lucet lux fidei coram hominibus, & glorificatur in illis Deus.* Nec excluduntur clausi ianua fatuæ virgines, quia lampadas non habebant, sed quia extin-

2. Cor. 6. Hebr. 9.

Matth. 5.

extinctas lampadas gerebant. Fidem habuerint, sed luce bonorum operum carebant. *Non ostendebant fidem suam ex operibus bonis*, vt Iacobus loquitur. Quare Christus illis dicit, *Nescio vos*, eodem videlicet verbo vsus quo alibi apud Lucam. *Nescio vos vnde sitis, discedite à me omnes operarij iniquitatis.* Deinde habere lampadas extinctas, non est defectus lampadis, sed defectus olei. Non est defectus fidei, sed defectus charitatis, vel operum charitatis & misericordiæ, per quæ lucet ac splendet egregiè fidei lampas. Nihil ergo hoc loco Christus de tolerantia aut constantia aut alacritate fidei (quã solam semper in Euangelio Caluinus commendari vult) sed de luce bonorum operum necessaria, & contra eorum defectum disputat: *Vigilare* iubet, id est, prudenter & tempestiuè sibi quemque prospicere de oleo charitatis & operum misericordiæ, ne Christo ad iudicium veniente, huiusmodi oleo carens, ideóque lampadem extinctam gerens, fidem aut nullo bono opere, aut etiam propriis misericordiæ ac charitatis operibus non lucentem adferens, à conuiuio nuptiali excludatur. De perseuerãtia aut constantia fidei nullus hîc sermo.

Iacob. 2.

Luc. 13.

Obiicit hoc loco Caluinus, circa verba illa, *Ite potius ad vendentes, & emite vobis, inferre ex illis Papistas, virtutibus nostris atque industria acquiri perseuerantiæ donum.* Móxque concludit, *non aliam esse comparandi rationem, quàm vt fide recipiamus quod nobis oblatum est.* Sed quod de Catholicis dicit, purum mendacium est. Nec de perseuerantiæ dono disputare hîc Christum docent Catholici (finxit hoc sibi Caluinus priori suo figmento conformiter) nec vsquam docent perseuerantiæ donum vllis meritis acquiri. Coronam vitæ æternæ bonorum operum mercedem esse iuxta scripturas Catholici docent: de perseuerantiæ dono idem non docent. Nec quum merita docent, suas virtutes suámque industriam prædicant, sed dona Dei & gratiæ eius, quæ virtutum omnium in iustis causa semper cooperans & principalis est. *Donum autem perseuerantiæ fide comparari, recipiendo videlicet per fidem quod nobis oblatum est*, vt hîc Caluinus affirmat, stultitiam & dementiam Plagianam superat. Donum quippe perseuerantiæ quocunque tandem actu nostro comparari, Plagianum est. Si enim donum est, & quia donum est, merè gratuitum est. Datur igitur gratuitò, non comparatur fide. Deinde si recipiendo per fidem oblatum perseuerantiæ donum, illud à nobis comparatur, certè actu fidei nostræ illud donum comparatur. Recipere enim per fidem, actus fidei est,

est,& quidem actus simplicissimus,quũ nisi simplicem mentis assensum denotet. Quòd si demens & blasphemus Pelagius fuit,qui virtutum & bonorum operum exercitio perseuerantiam in bono promereri nos posse existimauit; quanto dementior Caluinus, qui vno simplici mentis assensu donum illud comparari posse affirmat? Cæterum perseuerantiæ donum nec actibus omnium virtutum, nec vllo actu fidei comparatur, sed purum atque gratuitum Dei donum est, vt latissimè docet Augustinus, quem omnes Catholici hac in parte sequuntur. Quod vel ex Concilij Tridentini doctrina intelligere potuit Caluinus,vbi dicitur, *Perseuerantiæ munus aliunde haberi non posse,nisi ab eo qui potens est eum qui stat statuere vt perseueranter stet;& eum qui cadit restituere.* Sed hæc est perpetua Caluini insciti ac temeritas. Taxandi Catholicos libidine ac impetu dum præceps fertur,non intelligit neque quæ loquitur,neque de quibus affirmat. Hanc parabolam variè quidem exponunt Patres. Alij enim per oleum in vasis, intelligentiam gratiæ Dei in cordibus & humiliter de seipso sentire, vt Augustinus; alij verbum doctrinæ, vt Origenes; alij boni operis fructum in genere, vt Hilarius Can.25. alij opera charitatis & misericordiæ, vt Chrysostomus. Sed de subministratione gratiæ vt in fide constanter perseueretur, nemo hactenus exposuit. Soli hodie hæretici Euangelicas parabolas,quæ pietatis & bonorum operum studium docent,ad solius fidei cõmendationem impiè vertunt.

In libro de bono perseuerantiæ & de corrept. & grat. sess. 6.cap.13.

Epist.120. cap.31. & 37. Serm.22. de verbis Domini. Tract.32. in Matth. Homi.74. in Matth.

15. *Vni dedit quinque talenta,alij autem duo,alij vero vnum,vnicuique secundum propriam virtutem.*

CAtholicos hoc loco calumniatur cauillator Caluinus, & dementiæ planè Pelagianæ accusat, Catholicæ doctrinæ vel ignarus magister,vel conuitiator maledicus. Sic enim in hunc locum scribit. *Ridiculi sunt Papistæ dum hinc colligunt singulis conferri Dei dona secundùm meriti sui modum.* At hæc Catholicorum, quos ille Papistas vocat, doctrina nunquam fuit,Pelagianorum erat,qui primam gratiam secundùm merita nostra dari impiè sentiebant. Quę sit Catholicorum de gratia Dei iustificantem doctrina,Concilium Tridentinum expressit,in hæc verba. *Iustitiam in nobis recipimus vnusquisque suam secundùm mensuram,quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult,& secundùm propriam cuiusque dispositionem & cooperationem.* Docet Deũ partiri singulis su-

Pelagiana dementia Catholicis falsò obiecta.

Sess. 6. cap.7.

gratiam, & dona iustitiæ partim prout vult, & ex voluntatis
ius beneplacito, partim iuxta propriam cuiusque virtutem,
t hoc Euangelium docet, id est, iuxta cuiusque facultatem
seu dispositionem & cooperationem. Quod hîc Christus
dicit virtutem seu facultatem, τὴν δυνάμιν, hoc Concilium
exponit esse quandã in nobis dispositionem seu aptitudinem
ad cooperandũ gratiæ diuinæ. Sed hæc virtus seu facultas seu
dispositio seu aptitudo, secundũ quam sua gratiarum talenta
Deus distribuit, tametsi sit capacitas quædã in vnoquoque, vt
exponit D. Hilarius, differens ac diuersa, vnde vocatur hîc à
Christo *virtus vnicuiq; propria*, tamen quia nõ est intelligen-
da sine præueniente & operante Dei gratia, Concil. Trident.
sapienter adiecit dispositioni *cooperationem*. Ideóque rectissi-
me iuxta mentem D. Thom. 1.2. q. 24. art. 3. ad primũ arg. an-
notauit Dominicus Bannes, Concilium hoc loco non loqui
de dispositione & cooperatione vt est à viribus naturæ, sed de
illa dispositione & cooperatione de qua dicitur, *Deus est qui*
operatur velle & perficere. In qua tamen Dei operatione fal-
sum omnino est, hęc verba Cõcilij Tridentini, & cõsequenter
totus Euangelij, intelligenda esse de illa dispositione & co-
operatione liberi arbitrij, quæ est effectus infallibilis
voluntatis Dei efficaciter præparantis liberum arbitrium ad
gratiam recipiendã: & quòd sic necessario est intelligẽda de-
finitio Concilij, nisi velimus declinare ad reliquias Pelagia-
norum, & asserere quòd aliquis homo magis meretur gloriæ
apud Deũ, cui non magis donatũ est à Deo. Totum hoc om-
nino falsum est, & tam huic Euãgelio quàm Cõcil. Trident.
doctrinæ apertè repugnãs. Huic Euãgelio repugnat, quia qui
quam talentũ acceperat, nullũ fructũ protulit. Ergo aut ille
secundũ propriam dispositionẽ non accepit, & falsa est Scri-
ptura nostra dicens, *Vnicuiq; secundum propriam virtutem*;
& infallibilis Dei volũtas & efficax falli potest. Nam in isto
quinquum talentum acceperat, propria eius virtus seu dispo-
sitio liberi arbitrij per operantem in eo Dei gratiam nullum
fructum produxit. Concilio Tridentino repugnat, quia de
eadem dispositione loquens cap. 5. dicit, *Cum Diuina inspira-*
tione hominem sic agere, vt illam abijcere possit. Non est ergo
semper infallibilis & efficax Dei voluntas, quæ hanc dispositi-
onem facit. Nec ad vllas Pelagianorum reliquias hîc seu-
tus Concilij Tridentini pertinet: contra quos semper de
merito gratiæ, non de merito gloriæ, Catholici disputabant.
Magis autem gloriæ & præmij interdum mereri cui non

Can. 27. in Matth.

In. 2. 2. q. 24. art. 3.

Philip. 2.

Voluntatis præparatio efficax non est propria cuiusque virtus.

Luc. 19. magis donatum à Deo est, quia videlicet magis & melius cooperatur eidem gratiæ, alia parabola de decem minis luculenter demonstrat, vbi decem serui acceperunt decem minas, singuli vnam, & tamen ex illis decem vnus superlucratus est decem, alius quinque, alius nihil. Ex istis decem nõ magis donatum est vni quàm alteri, & tamen vnus decuplo magis cooperatus est quàm alter, & per consequens decuplo magis gloriæ promeritus. Et in nostro Euangelio duo tantum lucrati sunt quantum acceperũt, id est, iuxta mensuram gratiæ sibi datam; tertius nihil lucratus est, qui tamen adeo ita potuit sicut cæteri, vt quia non fecit quod potuit, tanquã piger, id est, propter propriam negligentiam, in tenebras exteriores proiectus fuerit. Propria igitur cuiusque virtus hoc loco secundum quam Deus sua talenta distribuit, est illa cuiusque capacitas, de qua alibi Christus dixit, *Non omnes capiunt verbum hoc*, id est, non volunt capere, vt iuxta cõmunem Patrum sententiam ibi expositum est; est libera hominis voluntas diuinæ gratiæ liberè cooperans, vt vna semper & partialis causa omnis lucri de acceptis talentis, id est, omnis boni vsus gratiæ. Et hanc causam secundariam subiungere voluit Christus, quum de primaria prius dixisset, *Tradidit illis bona sua, dedit vni decem, vni quinque*, &c. vtraque causa boni operis diligenter tenenda est, vt tam veteres Pelagianos contra Dei gratiam, quàm nouos hodie hæreticos cõtra liberã hominis cooperationẽ caueamus. Rectissimè docet D. Thomas charitatem non dari secũdum capacitatem naturalium, sed secundum voluntatem Spiritus sua dona distribuentis. Sed nec minus rectè alibi docet, quòd cum vltima dispositio ad gratiam sit liberi arbitrij, formæ autem quæ possunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur secundũ diuersam dispositionem subiecti, idcirco accidere, quòd secundũ quod motus liberi arbitrij in pœnitentia est intensior vel remissior, secundum hoc pœnitens cõsequatur maiorem vel minorem gratiam: móxque addit eandẽ esse rationem de virtutibus quæ ex gratia consequuntur; id est, vt iuxta maiorẽ vel minorem conatum liberi arbitrij à gratia adiuti, magis vel minus operemur secundum virtutem, seu magis vel minus lucremur talentis à Deo datis. Vnde patet illorũ error qui fieri nõ posse existimant, vt cum æquali gratia alius magis, alius minus operetur, eo quòd necesse sit aliquid tam intensè moueri quàm à sua causa mouetur. Verum quippe hoc est, quãdo tota & vnica causa motus agitur: sed in lucro talentorum

Propria cuiusque virtus quid significat.

Matth. 19.

2. 2. q. 24. art. 3.

3. p. q. 89. art. 2.

Cum æquali gratia non semper æqualiter operamur.

in bono vsu gratiæ, seu in effectu bonorum operum producendo quia Dei donum & gratia nec tota nec sola causa est, tametsi principalis, sed motus liberi arbitrij liberè cooperantis, seu propria cuiusque virtus aut dispositio alia causa huiusmodi effectus est; propterea non sequitur, quòd quum vna partialis causa intensior existat, sequatur semper effectus intensior; quia fieri potest vt altera causa remissius agat, & ideo minor sequatur effectus, vt S. Thom. loco posteriùs citato docet. Vide Molinam in Concord. gratiæ & liber. arbitrij, q. 14. art. 13. disp. 37 Caluinus interim, dum alios taxat, à sensu huius loci toto cælo aberrat, qui hæc verba hunc in modum exponit. *Deus prout quemque dispositis & naturalibus ornauit donis, ita etiã hoc vel illud iniungit, in rebus agendis exercet, prouehit ad varias functiones, materiam præclarè agendi suppeditat, occasionem etiam proponit.* Nam vel tota hæc battologia eius de officiis & operibus humanis loquitur, & sic de talentis hîc distributis toto cælo errat, quum haud dubiè sint talenta gratiæ Dei ad hominum salutem destinata (vt conclusio ostendit, quæ illa gratia otiosè abutentem in tenebras exteriores amandat) vel, si de talentis gratiæ loquitur, bonus Pelagianus est; qui iuxta naturalia dona, quibus vnumquemque Deus ornauit, talenta illa gratiæ distribui docet: siue gratias gratis datas, siue gratiam gratum facientem, gratiæ nomine intelligat: quãdo vtrunque genus supernaturale est & purum Dei donum; licet alterum altero excellentius, sicut in ipsis gratiis gratũ facientibus imparitas est, & gratiæ illæ gratis datæ, vt donum consilij prudentiæ, fortitudinis, &c. rudibus, infirmis, simplicibus & naturalibus donis omnium minimè ornatis, sæpenumero à Deo conferuntur, vt in ipsis maximè Apostolis manifestum fuit: quos alibi Caluinus *ignaros & gregarios homines*, imò præ nimia doctrinæ Christi obliuione *truncos ac lapides* vocat.

Caluini absurda interpretatio.

In Ioan. cap. 20. ver. 21. & in Harmon ad Luc. cap. 24. ver. 26

21. *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.*

HÆc Christi verba, bonorum operum seu boni vsus gratiæ Dei, manifestam retributionem luculenter docere ex se patet. Causa enim retributionis copiosæ & amplæ in fideli dispensatione paucorum ponit Christus. Bonorum operum cultores vocat quidem Christus *seruos bonos & fideles*, bonos, quia opera verè bona faciunt, fideles, quia fide

Bonorum operum retributio.

bona & fideliter acceptis à Deo talentis vſi ſunt: ſed ſuper pauca tamen *fideles* fuiſſe affirmat, quia omnia quantacumque iuſtorum opera bona, omnis eorum patientia & tribulatio, pauca & minima ſunt reſpectu multorũ, ſuper quæ Deus illos conſtituit, momentaneum & leue eſt reſpectu gaudij æterni & copioſæ mercedis in eo quam percipiunt: iuxtà illud Pauli. *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Chriſtus tamen hanc fidelitatem ſuper pauca cauſam eſſe affirmat conſtitutionis ſuper multa. Ait enim: *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam.* Quomodo ad illa pauca ſequuntur illa multa, & multæ retributionis parua operatio verè cauſa ſit, explicat eleganter his verbis Auguſtinus, *Si verum vis comparare, & verum iudicare, æterna requies æterno labore rectè emitur. Certè tantus debuit eſſe. Decies centena millia annorum in labore quid valent? habent finem. Quod tibi dabo, ait Dominus, non habet finem. Qualis miſericordia Dei! Non dicit tibi: Decies centena millia annorum labora. Non dicit, Vel mille annos labora. Non dicit, Quingẽtos. Sed, Cùm vinis, labora paucis annis. Inde iam requies erit, & finem nũ habebit. Ecce quantum pretium damus: quodammodo vnam ſiliquam ad accipiendos theſauros æternos.* Hæc ille. Paruus igitur & pauci temporis labor pretiũ eſt æterni gaudij. Sufficit nobis contra hæreticos noſtri temporis illud, *Quia fidelis fuiſti*, ſignificare cauſam ſine qua nõ. Hinc enim ſequetur bona opera ad ſalutẽ eſſe neceſſaria, ſicut cauſa materialis neceſſaria eſt ad formã ſuſcipiendam. Sed quia fidelis labor noſter, vtcunque paruus ac pauci temporis, *pretium eſt quod damus*, vt hìc Auguſtinus loquitur, & quia aliæ Scripturæ *mercedis* nomine, hoc æternum gaudiũ dignantur, (*Merces veſtra copioſa eſt in cælis: Voca operarios, & redde illis mercedem: Vnuſquiſq; accipiet ſecũdum laborem ſuum mercedem*) propter ea cauſa meritoria quæ ad efficientem reducitur, in his Chriſti verbis intelligenda eſt, *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis.* Merito quippe merces reſpondet, non ſemper quantitatè pari, ſed vel pro operis dignitate, vel pro retribuentis largitate aut etiam conſtituta lege, longè maior & excellentior. Quæ alibi latius tractata ſunt.

Rom. 8.

Enarrat. in Pſalm. 93.

Matth. 5. & 20. 1. Cor. 2.

Caluini effugia.

Sed ad hanc retributionem bonis operibus reſpondentem quid hìc Caluinus dicit? *Ne fatigemur* (inquit) *bene agendo, pronuntiat Chriſtus non irritum fore eorum laborem qui ſe fideliter in ſua vocatione exercuerint.* Rurſum: *Concipienda eſt bonis alacritas, quia ſe intelligunt minimè operam ludere.* Sic

ad

ad proxima Christi verba de separatione ouium ab hœdis, & retributione manifesta iustorum. *Huc* (inquit) *tendit Christi sermo, vt sciant fideles piè & innoxiè viuendo, se operam non ludere, quia tandem apparebit discrimen.* Et paulò pòst. *Est non vulgaris exhortatio ad patientiam, dum certò persuasi sunt homines non frustra se tendere.* Et iterum *Necessariæ sunt nobis promissiones quæ ad rectè viuendi studium nos incitent atque erigant. Docemur ergo quàm optabile sit coniungi filio Dei.* Hæc ille. Nullum ponit in Deo præceptum bene operandi ad quod obligemur, sed *exhortationem tantùm.* Nullam ponit in nobis necessitatem bonorum operum, aut rectè viuendi, sed tantùm docere Scripturam vult *optabile esse filio Dei coniungi* per imitationem eius. Denique nullam ponit certam repositam mercedem aut coronam iustitiæ, sed tantùm, *quòd rectè viuendo irritum laborem non sumimus, operam non ludimus, nec frustra cõtendimus, quia tandem apparebit discrimen,* non bonorum & malorum, sed electorum & reproborum. Sic impostor ille Diuinas & Euangelicas Scripturas de necessaria executione ac certa mercede bonorum operum semper inuertit, suisque impiis glossematibus sophisticè subuertit.

34. *Venite benedicti Patris mei: possidete regnum paratum vobis à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare.*

Magna & singularis est huius loci euidentia, quòd vita æterna intuitu bonorum operum à Deo confertur. Quum enim iam in possessionem mittendi sunt iusti, quum ipsam hæreditatem cælestem adeunt, vocat illos Iudex Christus ad capiendã possessionem, & ad hæreditatem adeundam, (*Possidete* enim hoc loco, κληρονομήσατε, significat, iure adoptionis in hæreditatem accipite) quia opera misericordiæ fecerunt. Et quidem magis vulgaria, quæque penè à quolibet præstari possunt, recenset, tum vt suam immensam benignitatem ostendat, tum vt non promerentes hanc mercedem magis inexcusabiles reddat, tum denique vt doceat, maiora virtutũ opera certissimè esse remuneranda. In vniuersum autem, pro causa adeundæ hereditatis, ponit opera iustorũ bona. Pupugit vehemẽter hic locus Caluinũ, bonorum operum hostem iuratum. In omnem itaque se partem versat ac reuersat, vt in tam euidenti & clara luce tenebras lectori offundat, seque ipsum per tenebras eripiat. *Si hic* (inquit) *disputatio*

Vita æterna bonorũ operum merces.

Primum Caluini effugium.

esset de salutis nostræ causa, non malè colligerent Papistæ nos bonis operibus vitam æternam mereri, sed quum nihil aliud propositum sit Christo quàm suos ad benè rectéque agendum hortari, perperam ex eius verbis elicitur quid valeant operum merita. Primùm non soli Papistæ id est, Catholici moderni, sed omnes in vniuersum Patres qui hunc locum tractarunt (vt ex eorum commentariis in hunc locum patet) ex bonis operibus nos vitam æternam promereri collegerũt, Augustinus maximè, qui disertè contra Caluinum ita scribit. *Quare causas vel tanta mercedis, vel tanti supplicij: Percipite regnum, & ite in ignem æternum. Quare illi perceperunt regnum? Esuriui enim & dedistis mihi manducare Quare isti ituri in ignē æternum? Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare.* Hæc ille. Sic igitur cum Augustino contra Caluinum arguimus. Si Christus in his verbis, *Percipite regnum &c. Esuriui enim, &c.* non tractat de causa salutis nostræ, sed hortatur tantum ad bene agendum, ergo similiter in illis verbis, *Ite maledicti in ignem æternum. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare,* non tractat de causa damnationis impiorũ, sed deterret eos tantum à peccatis. Sed falsum ac impium istud: ergo & prius. Deinde particula vtrobique causalis, *Esuriui enim,* &c. manifestè ostendit de causa salutis & damnationis vtrobique agi. Sed occurrit hîc Caluinus & dicit. *Quòd in causali particula insistunt, infirmum est. Scimus enim non causam semper sed consequentiam potius notari, quum vita æterna iustis promittitur.* Sed ó quàm infirma imò insulsa hæc euasio est? Esto enim non semper causam sed consequentiam potius illa particula notari. Si non semper causam, ergo aliquando causam notat. Si aliquando causam notat, cur non hoc loco? Imò si in vna parte sermonis, ad maledictos quod attinet, causam necessariò notat; cur non in altera parte sermonis, ad benedictos quod attinet, causam quoque notabit? Cæterum hanc scientiam Caluini negamus, & falsam esse opinionem certò cognoscimus, quòd particula causalis, quando vita æterna iustis promittitur, aliquando consequentiam non semper causam significat. Probare hoc vel vnico exemplo debuit Caluinus. Sed facilius illi fuit fortiter asserere quod falsum est, quàm illud probare quod probari non potuit. Huius igitur responsi summa infirmitate perspecta, ad aliam confugit. *Quamquam alia est clarior solutio. Neque enim bonis operibus mercedem promitti negamus, sed gratuitam, quia ex adoptione pendet.* At hæc solutio nihil melior est. Primum enim hîc

Serm. 1. de Septuagesima.

Secundum effugium.

Tertium effugium.

cosce

concedit quod alibi semper negat, ipsis operibus mercedem promitti, & consequenter conferri. Deinde, merces bonorum operum gratuita quidem est ex parte radicis, quia principium eorum gratia est ab authore gratiæ gratuito data, debita tamen nihilominus & vera merces est quatenus cum illa Dei gratia homo liberè cooperans, opera facit verè bona, laudabilia, Deo placentia, & ex Dei liberalitate iusta mercede digna. Quod totum ex eo quod ipse Caluinus subiungit, manifestè probatur. Sic enim prosequitur. *Gloriatur Paulus sibi repositam esse coronam iustitiæ. Sed vnde illi fiducia, nisi quia Christi membrum erat, qui vnicus est hæres regni cælestis?* Atqui de hac fiducia nihil ibi Paulus, sed contrà, vnde fiduciam acceperit, clarissimis his verbis præmisit. *Bonum certamẽ certaui, fidem seruaui, cursum consummaui: reposita est mihi corona*, &c. Hæc erat causa fiduciæ in Paulo hoc in loco, tametsi verum quoque sit alibi eum gloriari quòd membrum sit Christi. Sequitur in Caluino. *Reddendam sibi à iusto Iudice prædicat coronam illam. Sed vnde illud præmium, nisi quia & gratis adoptatus est, & iustitia donatus quasumus omnes vacui?* Rogat Caluinus vnde: nec videt Paulum ipsum disertissimè docuisse vnde tacet, silet, dissimulat impostor nefarius totam illam bonorum operum suorum enumerationem à Paulo factam, vnde illud præmium sibi retribui, idque à *iusto Iudice*, id est, per modum veræ iustitiæ, Paulus prædicat. Tacet illa verba, *Bonum certamen certaui, fidem seruaui, cursum consummaui:* & quærit vnde coronam iustitiæ expectauerit. Illa autem quæ Caluinus ponit, quia gratis adoptatus est, & iustitia donatus, id est, Dei gratia donatus, vnde operetur iustæ causæ quoque sunt reddituræ coronæ, sed causæ remotiores, non proximæ. Causas proximas posuit illic Paulus, opera ipsa iustitiæ. Causas proximas ponit in hoc Euãgelio Christus, opera ipsa misericordiæ. Impostor Caluinus vrget remotiores causas, vt tollat proximas. Vnam veritatem premit, vt alteram destruat. Vtraque veritas tenenda est, vt tota veritas teneatur. Audiamus adhuc Caluinum. *Hæc igitur duo tenenda sunt, vocari fideles ad possessionem regni cælestis bonorum operum respectu, non quia illud promeriti sunt operum iustitia, vel quòd eius acquirendi sibi fuerint authores, sed quia Deus iustificat quos elegit.* Illud prius duorum quæ tenenda ponit, mera impostura & vafricies est: fatetur iam demũ vocari fideles ad possessionem regni bonorum operum respectu, sed non quia illud promeriti sunt, verùm quia Deus iustificat quos elegit.

2. Tim. 4.

Opera bona fiduciæ causa.

Caluini impostura.

Aliæ.

Iustificatio gratuita & meritũ bene consistunt.

Atqui hæc duo optimè consistunt, si iuxta Scripturarum sensum Caluinus loquitur. Deus iustificat quos elegit, id est, Deus ex impiis facit iustos quos elegit, vt sic eos iustificet. Iustificati autem seu iusti facti, *ambulant in operibus bonis quæ Deus* per aliam gratiam suam *præparauit in illis*, per quæ promerétur vitam æternam. Prima, inquam, iustificatio impij, quam Deus facit, merè gratuita, nihil repugnat cum retributione iustorum verè iuita. Vocantur igitur fideles in possessionem regni cælestis, prius quidem à Deo iustificati gratis per Iesum Christum, sed intuitu præterea bonorum operum quæ iam iustificati operati sunt. Quod autem Caluinus ait eos non promereri *operum iustitiã*, puerilis cauillatio est, quasi quando merita operum prædicamus, *operum iustitiam*, quæ iustitiæ fidei à Paulo opponitur, prędicaremus. Nõ ignorauit Caluinus merita operum à Catholicis doceri, quæ sunt opera iustitiæ fidei, id est, *illius iustitiæ quæ ex fide est, quæ ex Deo est*, quæ ex gratia est, non quæ sunt ex iustitia operum sine gratia & fide Christi, contra quæ Paulus disputat. Deinde quod addit Caluinus, *Vel quòd eius acquirendi sibi fuerint authores*, putidior adhuc & insulsior cauillatio est. Quãdo Christus promittit hîc regnum cæleste intuitu bonorũ operum, vel quando Catholici docent iuxta hæc Christi verba intuitu bonorum operum promereri iustos vitam æternam, non faciunt ipsos iustos acquirendi regni sibi ipsis authores, sed faciunt eos diuinæ gratiæ & huius tantæ mercedis cooperatores. Vnde D. Bernardus. *Ibi Deus benignè homini merita constituit, vbi per ipsum & cum ipso boni quippiam operari dignãter instituit. Hinc coadiutores Dei & cooperatores Spiritus Sancti, promeritores regni nos esse præsumimus.* Hæc ille. Quia cooperatores Spiritus Sancti ideo promeritores regni. Cooperatores, non authores. Per Christum & cum Christo bonum operamur, non ex nobis ipsis, vt authores vel vnici vel præcipui bonorum operum.

Quartum effugium.

Audiamus nunc secundum quod teneri iubet Caluinus. *Deinde, quamuis duce Spiritu ad studium iustitiæ aspirent, quia tamen legi Dei nunquam satisfaciunt, nullam illis mercedem deberi, sed mercedem vocari quod gratis donatur.* Quot verba tot vel mendacia vel impostura. Christiani fideles ductu Spiritus Sancti non solum *ad studium iustitiæ aspirant*, (quod solum vafer Caluinus ait) sed ipsam iustitiam exercent & operantur. Duce Spiritu *facta carnis mortificant, ambulant secundum spiritum, non secundum carnem, ambulãt in nouitate*

Rom. 6. & 7.

vit

vitæ, non dominatur illis peccatum, condelectantur legi Dei secundum interiorem hominem, faciunt quæ Deo placita sunt: sic ipsam iustitiam exercent. Deinde satisfaciunt legi Dei, quod negat Caluinus. *Dilectio proximi implet legem*, ait Apostolus. Aut ergo nemo diligit proximum, aut aliqui implent legem. Quòd si implent legem, satisfaciunt ei. Quòd autem concludit mercedem vocari quod gratis donatur, nihil aliud quàm diuinas Scripturas corrigit, adeóque falsi arguit. Paulus enim *coronam iustitiæ* hanc mercedem vocat, & *à iusto Iudice reddi* ait. Sic ergo vita æterna merces est, vt iustè reddatur, non solùm gratis donetur. Gratia quidem est vita æterna, & gratis donatur, quatenus radix & principium totius iustitiæ nostræ Dei gratia est; sed ratione operum quæ ex hac radice pullulant, verè & propriè merces est, & iustè redditur vt corona iustitiæ, quatenus videlicet iustitia nostra per cooperationem liberi arbitrij verè nostra est. Vtrumque Scriptura docet, vt suprà accepimus, & alibi latius disputatum est. Frustra igitur & inaniter Caluinus contra hunc stimulum calcitrauit. Omnem quidem mouit lapidem vt euidentem veritatem cluderet: sed fortis est veritas, & vincit.

1. *Ioan. 3.*

Rom. 13.

2. *Tim. 4.*

IN MATTHÆI CAP. XXVI.

11. *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.*

ARRIT hoc loco quædam Caluinus contra sumptuosos Dei cultus & ceremoniarum in Ecclesiis Catholicis splendorem, & Iudæ proditoris animum ac vocem studiosè imitatus, in hæc verba concludit. *Huius loci summa est: Licet Dominus nos & nostra omnia sibi dicari iubeat, non tamen quo ad se alium quàm spiritualem cultum exigere, qui nullis impensis constat: sed potius velle in pauperes erogari, quæ stultè ad eum colendum impendit superstitio.* An non expressis verbis cum Iuda proditore auaro concludit, *Vt quid perditio hæc? Potuit venundari plusquam trecentis denariis, & dari pauperibus?* An non Iudæ caussam agit, & quod ille de hoc vnguento, hoc Caluinus de toto externo Dei cultu pronuntiat, in pauperes erogandum esse quod ad Deum colendum impendit religio? Prorsus in eadem sententia est, & eundem affectum eadem conclusione

Caluinus Iudæ suffragatur contra Christum.

patefecit. De re ipsa, totáque hac externa Christi veneratione, quam in posterum hoc loco prohiberi Caluinus vult, in ciusdem historiæ apud Diuum Ioannem repetitione, vbi paulo neruosius Caluinus disputat, plenius differemus; & putidas Caluini corruptelas, fauente Deo, illic aperiemus.

Ad Ioan. cap. 12.

26. *Cænantibus autem illis accepit Iesus panem.*

VT tota Christi actio & doctrina in mysterio Eucharistico quod hîc Matthæus aliíque Euangelistæ mira verborum breuitate, sed magna rerum ac mysteriorum copia describunt, dilucidè intelligatur, notandum ante omnia, Christum hac vltima nocte mortalis vitæ suæ triplicem Cœnam peregisse. Primam, qua stando paschalem agnum comedebat, iuxta legis præscriptum, de qua discipuli dixerunt, *Vbi vis paremus tibi comedere pascha?* Secundam, communem & familiarẽ, in qua discubuit cum discipulis suis, quã variis interpositis sermonibus de proditore, vt hoc loco; de alia quadam contentione, vt apud Lucam, diu protraxit: & in qua poculum libatorium more gẽtis illius omnibus suis propinauit, de quo Lucas ita scribit. *Accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite, & diuidite inter vos. Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.* Ad quam etiam secundam cœnam pertinent verba Matthæi hoc capite, *Dico vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cùm illud bibam nouum in regno Patris mei.* Hæc enim verba prioribus simillima Christum ante Cœnam Eucharisticam dixisse ex Luca manifestè patet, vt postea latius dicetur. In hac secunda cœna surrexit, & discipulorum suorum pedes lauit, vt est apud Ioannem, cap. 13. *Et cœna facta*, sup. Paschali: & paulo pòst, *Surgit à cœna, & ponit vestimẽta sua*, &c. id est, surgit à communi & familiari cœna, quam more omnium Iudæorum, finita solemnitate Paschali, cum suis celebrabat. Nam post hanc ablutionem pedum iterum recumbit in cœna eadem, & turbatus spiritu, de proditore suo verba facit, vt prolixè narrat in seqq. Ioãnes. Qui de tertia & Eucharistica Cœna nihil quidẽ scribit, eo quòd cæteri tres Euangelistæ ante illum eam plenè descripsissent. Addit tamen de Iuda, *Cùm accepisset buccellam, exiuit continuò.* Quod ad Cœnã Eucharisticam pertinere nemini dubium est, qui Iudam Dominici corporis participem fuisse agnoscit, quod clarè docet Augu-

Christus triplicem Cœnã peregit.

Luc. 22.

Augustinus tract.26. in Ioan. & serm.11. de verb. Domini, & Chrysost.homil.de proditione Iudæ. Quum autem hunc de proditore sermonem Matth. & Marcus disertè ante cœnam Eucharisticam, Lucas verò post illam ponat, duos priores Euangelistas verum ordinem seruasse D. Ioannes postremò scribens quasi arbiter definiuit, narrans Iudam accepta buccella continuò exiuisse. Quod ergo Matthæus hîc dicit, *Cœnantibus illis*, & Marcus, *Manducantibus illis, accepit Iesus panem*, &c. intelligendum est peracta iam secunda cœna familiari ac communi: quod expressius posuit Lucas dicens, *Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicens*, &c. id est, absoluta cœna communi. Quod in altera quoque huius Sacramenti parte factum fuisse dubitari non debet: tum quia diuelli vna pars ab altera non debuit, tum quia Lucas dicit, *Similiter & calicem*. Illud enim, *similiter*, non solùm ad benedictionem & distributionem calicis, sed & ad temporis rationem ac similitudinem necessariò referendum est. Hæc diligenter annotanda sunt; tum quia alij aliter exponunt, omnium Euangelistarum contextu non satis expenso; tum quia ad alia circa hoc mysterium intelligenda conducunt. Sic enim non solùm à cœna Paschali noua Christi cœna, à figura veritas distinguetur, verùm etiam à communi cœna, & communi pane ac vino, nouum & augustissimum mysterium seiungetur. Sic alia hæreticorum absurda refellentur, vt mox videbitur.

26. *Accepit Iesus panem, & benedixit.*

NOtanda hîc duplex circunstantia in facto Christi, vt postea de verborum sensu certius constet. Prima est quòd cœnam Eucharisticam & non Paschalem auspicatus, de quo apud Lucã dixerat, *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum antequam patior*, vt illa verba Tertul.lib.4. aduersus Marcionem, & Chrysost.homil.83. in Matth. exponunt, *accepit panem*. Accipiendo quippe hoc elementum, docet se in re accepta aliquid operaturum, nõ in sola mente aut recolatione præsentium discipulorum. Sic Matth.15. multiplicaturus septem panes, *accepit eos in manus*. Sic Ioan.6. multiplicaturus quinque panes, similiter *accepit in manus*. Sic hoc loco panem & calicem in manus accipiens, ostendit circa res ipsas aliquid operaturum, non solum distribuendo, frangendo, & dando discipulis, sed etiam benedicendo. Altera igitur circunstantia est, quòd pani & calici benedixit.

Cœna Eucharistica circunstantia duplex.

1. Acceptio panis in manus.

2. Circunstantia benedictio.

Quod

Quod diligentissimè ante omnia aduertendum est propter horum temporum hæreticos, qui verborum Christi horrendam corruptelam in huius circunstantiæ corruptione potissimum fundant. *Benedixit*, apud Matthæum & Marcum ad verbum panis est, *εὐλογήσας*; ad verbũ calicis est, *εὐχαριστήσας*, sicut & apud Lucam ad verbum panis. Neutrum verbum ad panem & calicem transferri patiuntur hæretici, sed ex verbis transitiuis verba faciunt absoluta seu intransitiua. Matth. & Marc. ex Luca intelligendum esse ait hoc loco Caluinus, videlicet *quòd Deo gratias Christus egerit accepto pane & calice: ridiculos verò esse Papistas, qui signo crucis benedictionem exprimunt, quasi exorcismo Christus esset vsus.* Sed exorcismo indigent isti hæretici, vt principe tenebrarum expulso, clarissimam huius loci veritatem apertis oculis intueantur. Dicit Matthæus, *Accepit panem, benedixit, ac fregit, deditq;*, &c. Sicut *accipere, frangere, dare*, ad panem referuntur, ita *benedicere* ad eundem referri necessarium est. Quòd autem in elemento calicis, verbo *gratias agendi*, Matthæus, Marcus, & Lucas vtuntur, idem prorsus significare, luculenter Paulus docet his verbis. *Calix cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est?* Verbum benedicere *εὐλογεῖν* transitiuè sumitur, & ad calicem ipsum transfertur. Sic ipse panis & calix benedicuntur. Vnde Cyprianus vocat *calicem benedictione sacratum*, in serm. de cœna Domini. Iustinus martyr vocat *panẽ Eucharistizatum*, id est, super quo gratiarum actio peracta sit. Sic Irenæus, *Panis in quo gratiæ actæ sunt*, lib. 4 c. 34. & plenius lib. 5. *Quando mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei.* Notanda igitur hæc circunstantia diligenter, Christum benedicendo panem & calicem aliquid in illis ipsis operari voluisse, sicut Marc. 8. & Luc. 9. *benedicendo piscibus*, multiplicauit illos. Fallunt imperitos hæretici in verbo *gratias agere*, quòd nõ nisi ad Deum referri posse vrgeunt. Sciendum enim est, hæc duo verba, *benedicere & gratias agere*, in scripturis Euangelicis promiscuè, & vnum pro altero quasi indifferenter accipi, quod non solum ex verbis huius mysterij iam citatis patet, sed ex vna sententia Pauli 1. Cor. 14. *Si* (inquit) *benedixeris spiritu, quomodo qui supplet locum idiotæ respondebit Amen super tuam benedictionem?* Quum dicit benedixeris, vtitur verbo *εὐλογήσεις*; cùm dicit benedictionem, vtitur verbo, *εὐχαριστίαν*. Quum tamen ita promiscuè accipiantur, gratiarum actio potius pro benedictione creaturarũ accipitur, cui semper gratiarum actio adiungitur, quàm be-

Benedictio ipsius panis probatur.

1. Cor. 10.

Apolog. 2.

Benedicere & gratias agere pro eodem vsurpata.

neli

nedictio pro gratiarum actione Deo facta. Quare Patres circa hoc mysterium benedictionem à Christo factam vehementer vrgent, gratiarum actionem non vrgent. Vide D. Ambros. de iis qui initiantur mysteriis cap. 9. Euseb. Emissenum homil. 5. de Paschate, Chrysost. homil. de proditione Iudæ, Cyprian. serm. de cœna Domini, Nyssenum in serm. catechetico cap. 37. & Iustinum Mart. Apolog. 2. Omnes isti benedictionem Christi circa ipsa elementa vt diuinè operatoriâ vrgent & tractant. Recolenda hîc sunt quæ suprà Matth. 14. annotata sunt, & in Prompt. Catholico latius disputata Dom. 6. post Pentec. & in die Ascensionis Domini. Vide quoque Claud. de Sainctes in opere Eucharistico, Repetit. 7. cap. 4. Verba Iustini antiquissimi Doctoris clara sunt. *Per verbum precationis Eucharistizatam à Christo alimoniam illius esse carnem & sanguinem didicimus.*

Benedictionis vocabulum Patres vrgent.

Quod autem de signo crucis in symbolorum benedictione à Papistis vsurpato garrit hîc Calvinus, eodem conuitio doctissimos Patres ferit, qui sine crucis signo nihil in mysteriis istis ritè ac legitimè fieri ex communi Christianorum fide docent. Vide August. sermo. 181. de temp. & tract. 118. in Ioan. Chrysost. in demonstratione quòd Christus est Deus, & homil. 55. in Matth. & Iust. Mart. Apolog. 2. Postremò quòd secundum nos Christum exorcismo vsum fuisse ait, in ipsum Christum blasphema vox est. Verba enim ex Christi pectore & ore deprompta incantationis magicæ nemo accusare potest, quin eiusdem cum dæmonibus commercij Christum accuset. De qua hæreticorum hodie blasphemia vide Claud. de Sainctes in opere Euchar. Repet. 7. cap. 6.

Crucis signum in benedictione adhibitum.

26. *Hoc est corpus meum.*

TOta digladiatio circa sensum horum verborum inde nascitur, quòd relicta vera & naturali proprietate verborum Christi, ad figuratiuam aliquam recurritur. Duo igitur hic docebimus. Primum, sensum verborum literalem necessariò tenendum esse; tum quis ille sensus literalis sit, explicabitur. Horum verborum literalem sensum tenendum esse, primùm probat id quod præcedit, *Accipite, & comedite.* Hæc enim sunt verba aliquid exterius exhibentis & largientis. Quid autem exterius exhibeat & quid largiatur, his verbis exponit, *Hoc est corpus meum.* Literalis igitur & proprius horum verborum sensus, qui rem externam & præsentem

Literalis verborum sensus tenendus.

I.

demon

demonstrat, tenendus est; vt sciamus quid illud sit quod exhibet & largitur. Alioqui nihil certi habebis quod accipias & comedas. Si nec accipiendi nec comedendi facta prius mentio fuisset, illa verba à Christo prolata, *Hoc est corpus meum*, ad figuratiuas aliquas locutiones excogitandas mouere nos potuissent. Nunc vt proprio modo loquendi præmittit, *Accipite, & comedite*; sic proprio sermone subiungit, *Hoc est corpus meum.*

2. *Tropum contextus non admittit.*

Deinde contextus sermonis Christi nullum tropum admittit. Alij ponunt tropum in verbo *corpus*: sed hic tropus à Luca excluditur, *Quod pro vobis datur.* Non enim signum, aut symbolum, aut pignus, aut virtus, aut energia aliqua vel efficacia corporis Christi, sed ipsum naturale corpus eius pro nobis datum est. Debet autem relatiuum suo antecedenti per omnia respondere, vt si hoc propriè sumatur, illud impropriè intelligi nequeat. Alij ponunt tropum in copula *est*, id est, significat. Sed hoc eodem redit. Si enim resoluas copulam in suas partes, & dicas: Hoc est significans corpus meum, signum stabit à parte prædicati, non copulæ. Sic iterum huic relatiuo, *Quod pro vobis datur*, antecedens erit signum corporis mei. Occurrunt hîc alij, & dicunt metonymiam esse figuram reciprocam, & rem significantem poni pro significato, non secus quàm rem signatam pro signo: vt ideo non iam corpus accipiatur pro signo corporis Christi, sed panis qui illud significat. Sed tunc hic sensus erit; Hic panis signum corporis mei, est corpus meum quod pro vobis traderur: vel certè sic, Hic panis signum corporis mei, est signũ corporis mei quod pro vobis tradetur. Quæ omnia vel nõ nisi in signo Christum pro nobis datum, vel panem pro nobis datum impiissimè docent. Contextus igitur sermonis Christi non nisi literalem sensum permittit.

1.

2.

3.

Literalis sensus ex collatione locorum.

Hic autem literalis sensus luculentissimè patet. *Hoc est corpus meum*, ex comparatione aliarum scripturarum, sic debet intelligi, vt quemadmodum in aliis scripturis, sic in ista, tale debeat intelligi subiectum quale describitur à suo prædicato. *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Hoc non innuit costam Adæ vnde mulier facta est, sed ipsam mulierem existentem. *Gen. 2.*

Exod. 16. Quum plueret manna, dicentibus Iudæis, *Man hu?* Quid est hoc? respondit Moyses: *Iste est panis quem dedit vobis Dominus ad vescendum.* Pronomen *iste*, non aliud significat quam panem expressum, de quo quærebant. Moyses aspergens populum hyssopo sanguine imbuto, dixit: *Hic est sanguis testamenti*

Exod. 24.

menti quod mandat ad vos Deus. Non designat hyssopum vnde sanguis eiaculabatur, sed ipsum sanguinem. Vox Patris, *Hic est filius meus dilectus*, personam filij hominis demonstrat, non vnde filius hominis factus est. Sic in re præsenti, *Hoc est corpus meum*, pronomen *hoc* nihil aliud significare potest, quàm quod prædicatum enuntiat. *Matth. 3.*

Eric hoc clarius si textus Hebraicus & Syriacus, quo Christus vsus est, expendatur. In Matthæo Hebræo sic legimus, זה שהוא גופי, *Hoc quod est corpus meũ*. In Matth. Syro sic legimus, הנו פגרי, quod verti potest: *Hæc substantia corporis mei est*, vel cum aliis punctis הני, *Ecce corpus meũ*: sicut in cruce matri dixit, *Ecce filius tuus*. Sed Marcus Syrus adhuc expressius loquit, hoc modo: הגא איתותי פגרי, *Hoc reuera est corpus meum*. Additur hîc in Marco, qui Syris prædicabat, & cuius Euangelij authenticum adhuc hodie retinent, particula illa איתותי, *reuera*; quæ etiam addita est in Ioanne Syro cap. 1. ad illa verba, *Erat lux vera*. Græci porrò Euangelistæ Marcus & Lucas; & D. Matthæi interpres Græcus, articulis Græcis hanc emphaticam verborum Christi veritatem expresserunt. Nam apud omnes hos tres & etiam apud Paulum 1. Cor. 11. legitur: τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου, *Hoc est illud ipsum corpus meum*. Beza & alij hæretici in illis verbis, *Hic est agnus Dei qui tollit peccata mũdi*: & *Hic est filius meus dilectus*, articulum ὁ adiunctum valde emphaticum esse docent, non solum ad distinctionẽ, sed etiam ad dignitatis commendationem. Idem hoc loco imprimis valere debet, quum articulus ille emphaticus nunquam omissus fuerit, sed tum à tribus Euangelistis, tum à Paulo adiectus. Docet igitur hic articulus de corpore suo Christum hîc loqui, non solum vt ab omni figura secernitur, sed etiam vt eius singularem præeminentiam notat. Docet non solum veritatem, sed etiam excellentiam; nempe illud ipsum esse corpus quod pro omnium hominum salute datur. Verba porrò hæc Euangelica ab omni symbolica locutione venditare volens Paulus, sic ea effert vt dicat, τοῦτο μου ἐστὶ τὸ σῶμα, *Hoc meũ est corpus*. Quasi dicat, Hoc non est aliud quàm meum corpus. Quare in Pauli verbis si pronomen, *hoc*, ad panis substantiã pertineret, pronomen quoque, *meum*, ad eandẽ referri deberet, & sic sensus esset: Hic meus panis est illud corpus meũ quod pro vobis tradetur. Debent igitur hęc verba ad literam intelligi vt sonant, tam significãter à Christo prolata, & ab Euãgelistis recitata. *Textus Hebraicus, Syriacus & Græcus expendũtur.*

Probatur porrò literalis eorum sensus expressa necessitas

ex

Literalis sensus, ex loci circunstantijs probatur.

ex variis loci circunstantiis. Primùm à persona loquentis, tum quia Deus est, tum quia quod hîc se dare dicit, antea se daturum promisit Ioan. 6. Secundò à tempore quo loquitur, videlicet instante morte, & volens omnibus figuris finem imponere. Tertiò à personis audientium, qui non de turbis, sed soli Apostoli erant, quibus Christus absque parabolis loqui solebat. Quartò à ratione Sacramenti quod hîc instituitur; cuius verba sacramentalia propriè & perspicuè efferri debent, non obscurè & figuratiuè.

Sed alia adhuc causa cur iuxta literam hæc verba intelligi debeant, hæc vna imprimis esse potest, quòd vbi primùm litera deseritur, & tropus quæritur, infinitę & absurdissimæ opiniones gignuntur, & singulorum hæreticorum superbis ingeniis, quasi tortoribus & eculeis, Christi verba subiiciuntur. Quod ita hodie accidisse breuiter hoc loco commemorabimus. Primus Carolstadius ausus est dicere Christum dicendo, *Hoc est corpus meum*, digito suo ad pectus ostenso seipsum demonstrasse discumbentem, vt illud, *Hoc est*, significet, *Hic sedet corpus meum* quod pro vobis tradetur. Refert Sleidanus com. lib. 5. & Musculus in locis com. cap. de cœna Domini. Eum sequutus Zvvinglius, verbum, *est*, exponit *significat*. Tom. 2. com. de vera & falsa relig. cap. de Eucharistia. Mox Oecolampadius, relictis in suo sensu verbis illis, *Hoc est*, ait *corpus* pro corporis figura accipiendum. Alij sic hæc verba contorquent: *Accipite, & comedite corpus meum. Quod pro vobis tradetur, est hoc.* Sic prima Christi verba in vltimum locum transponunt. Refert Lutherus in defensione verborum cœnæ. Alij rursum in hunc modum inuertũt: Corpus meum quod pro vobis dabitur, in ordine rerum spiritualium est hoc. Refert Musc. in locis com. in cap. de cœna Domini num. 2. Rursum idem Svvinglius in his verbis, *Hoc est corpus meum*, affirmat nomine corporis passionem & mortem in corpore susciendã intelligi oportere. Sed alio rursum in loco, corpus Christi vocari vult, memoriam & recordationem immolati corporis eius. Denique alibi, non aliud esse quàm diuinam quandam & verè modestam panegyrin populi fidelis vt Deo gratias agant. Hæc de illo Vvestphalus in Apologia confess. de cœna Domini. Verùm alio adhuc loco idẽ Svvinglius, quod Paulus dicit, *Panis quem frangimus, nónne communicatio corporis Christi est*, ait de corpore Christi quod est Ecclesia, intelligendum esse. Tom. 2. ad Matth. Rutlingium. Ioannes à Lasco, *Hoc est corpus meum*, exponit: Hæc forma

Varia tortiua verborum Christi.

Fol. 78.

Pag. 62. seq.

Pag. 157.

seu

seu actio Cœnæ est corpus meum seu participatio eius per fidem. Refert Vvestphalus loco citato. Post hos omnes Sacramentarios Caluinus non simplicem hîc figurã aut signum ponit, quod esse potest sine re signata, sed metonymiam statuit, hoc modo: *Hoc est corpus meum*, id est, sub symbolo panis continetur corpus Christi: sed ita continetur, vt quantum cælum distat à terra, tantum corpus Christi distet à pane vel à Cœna: contineri tamen, quia manducantes hunc panem, per fidem in cælum conscendimus, & inde ad nos deducimus, non ipsum Christi corpus, sed quandam eius vim viuificam, qua animæ nostræ pascuntur. Cuius singularem dementiam mox specialiter refutabimus. Interea Lutherani, qui veritatem corporis Christi cum pane subsistere volunt, multos absurdos sensus confingunt. Primùm ipsum *panem esse corpus Christi*, vbi res naturæ disparatæ de se inuicem prædicantur; deinde *sub pane* esse corpus Christi, quod non nisi in figuram resoluitur; mox *cum pane* esse corpus Christi, vbi vnionem coguntur fingere quasi hypostaticam inter panem & corpus Christi; tandem *in pane* sic esse corpus Christi sicut in aliis omnibus rebus est per omnipotentiam & diuinitatem suam, quæ Vbiquitariorum propria insania est. Ita relicto proprio & literali verborum Christi sensu, tam varias & repugnantes expositiones cæca hominum & temeraria ingenia pepererunt, idque vsque ad numerum 84. vt sigillatim recenset Claud. de Sainctes Repetit. 1. c. vltimo.

Caluini sententia propria mox refutãda. II.

Lutheranorum varia sententia. 1. 2. 3. 4.

28. *Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

HÆc sacratissima verba diligenter expensa & bene intellecta, ad omnes veritatis Eucharisticæ hostes penitus fugandos atque fundendos sola sufficiunt. Dicit Christus de porrecto calice, id est, de vino in calice, nõ solùm, *Hic est sanguis meus* sed addit, *noui testamenti*. Profitetur ergo hoc quod in calice bibimus, *esse noui testamenti sanguinem*: id est, esse illum sanguinem quo nouum testamentum conditur & dedicatur, idque propter remissionem peccatorum. At nouum testamentum, cuius proprius effectus est remissio peccatorum, & bonorum operum gratia, iuxta clarissima Hieremiæ verba cap. 31. non nisi in ipso Christi sanguine dedicatur & confirmatur, vt Paulus ad Hebr. cap. 10. perspicuè docet: quia *sine sanguine non fit remissio peccatorum.*

Hîc in omnem se torquet partem tortuosus ille serpens per ora hæreticorum. Primùm acritet vrget, nõ de vino sed de calice dici, quòd sit nouum testamentũ in sanguine Christi: calix autem seu poculum non nisi metonymicos & figuratiuè hoc dici potest quatenus continet vinum: ergo nec vinum ipsum alio sensu quàm figuratiuo, sanguis noui testamenti vocabitur. Ait hoc loco Caluinus. *Non dicit Christus, Hoc est sanguis meus, sed, Hic est calix, ergo & calix conuertitur in sanguinem.* Nempe vrget verba Lucæ, qui sic habet: *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo.* Sed calicem hoc loco pro eo quod in calice erat, iuxta notissimũ tropum accipi, id quod Lucas adiunxit, manifestè conuincit: *Qui pro vobis fundetur.* Hæc adiuncta verba, quia veritatem sanguinis in calice præsentis luculenter docent, impius Beza audet dicere, *Vel quum in margine stetissent, in textum postea irrepsisse, Vel manifestum esse solœcismum*, & legendum esse participium in ablatiuo casu, quod Lucas ponit in nominatiuo: nempe, τῷ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενῳ, & non, vt omnes codices habent, τὸ ἐκχυνόμενον. Nam in nominatiuo positum, conuenit cum calice; in ablatiuo positũ conuenit cũ sanguine. Sed D. Lucas posuit (vt omnes codices habent, quod ipse Beza fatetur) in nominatiuo, vt conueniret cum, *Hic calix*, τοῦτο τὸ ποτήριον, & sic intelligeremus in ipso calice esse sanguinem noui testamẽti, quod apertius Matthæus & Marcus dixerunt: *Hic est sanguis meus noui testamenti.* Scriptura ergo vtrumque dicit; *Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine*, apud Lucam; &, *Hic est sanguis meus noui testamenti*, apud Matth. & Marcum. Solum alterutrũ agnoscit Caluinus, impudentissimè negans quod apud Matth. & Marcum est. Quorum etiam verba corrupit Beza vertendo apud vtrunque: *Hoc est sanguis meus noui illius testamenti*, &c. vt sanguis de poculo prædicetur, atque ita metonymia necessariò intelligatur. *Si legamus, Hic est sanguis meus* (ait Beza) *nullum erit huius propositionis subiectum præter ipsum sanguinem qui Christi esse dicatur.* Atqui homo impius aduertere debuit totam Ecclesiam Latinorum hactenus semper ita intellexisse, quia ex certa fide credebant non aliud huius propositionis esse subiectum, quàm id quod enuntiat prædicatum, videlicet *sanguinem Christi.* Sed probare conatur, vinum esse subiectum in hac Christi propositione, quia Lucas dixit, *Hic calix est nouum testamentum*, &c. Calicis autem nomine id quod in calice erat, intelligendum esse, vinum videlicet.

Caluinus textum Euangelicũ negat.

Beza Lucam solecismi arguit.

Beza rursum textũ corrumpit.

Atqui

Atqui vt textum Matth. & Marcum corrumperet ex verbis Lucæ, ipsa Lucæ verba solœcismi arguere impudentissimus hæreticus ausus est, vt iam diximus. Stante quippe grammatico & congruo sensu verborum Lucæ, vt in Græco habentur, vbi calix ipse effundi dicitur in remiss. peccatorum, necessariò calicis nomine, non vinum in calice, sed sanguis in calice intelligendus est, iuxta verba Matthæi & Marci.

Citat Beza Basilium legentem Lucæ verba in ablatiuo casu Regula 22. An non verò pulchrum hoc est, deserta textus Euangelici receptissima lectione, ad vnius scriptoris Ecclesiastici lectionem confugere? Quasi verò non multo facilius sit textum Basilij corruptum aut incorrectè editum fuisse, quàm Diui Lucæ textum solœcismo laborare? Neque enim illa verba tractat Basilius quasi in quarto casu legisset, sed ipsa Scripturæ verba simpliciter allegat: quæ vitio, vt apparet, typographi, aut alicuius scioli temeritate aliter leguntur quàm in textu sacro.

Premunt adhuc hæretici, quòd Lucas & Paulus non sic referant Christi verba, vt dicat de calice, *Hic est sanguis meus noui testamenti*, sicut Matthæus & Marcus dicunt; sed sic, *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo.* Hîc enim quasi triumphans Caluinus ita scribit hoc loco. *Hinc colligere promptum est, quàm superstitiosi sint Papistæ & similes* (Lutheranos intelligit) *dum verba mordicus arripiunt. Quamuis enim crepent, hæc Spiritus Sancti expositio reijci non potest, quòd calix vocetur sanguis, quia testamentum est in sanguine. Atqui eadem est panis ratio. Vnde sequetur vocari corpus, quia testamentum est in corpore. Christus ergo sui sermonis idoneus interpres palàm ostendit non alia ratione se panem vocasse corpus suum, & calicem sanguinem suum, nisi quia nobiscum fœdus æternum pepigit, vt sacrificio semel oblato spiritualiter nunc epulemur, quia fœdus hoc non nisi spirituali corporis manducatione & sanguinis potione sanciatur, vt firmum sit & efficax.* Hæc Caluinus. Cæterum antequam Caluini cauilla diluamus, duo hîc explicanda sunt: primùm quæ sit causa discriminis in verbis Lucæ ac Pauli à verbis Matthæi ac Marci. Deinde an ista spiritualis manducatio & potio sufficiant ad noui testamenti pactionẽ quam illic in Cœna fieri Christus affirmat.

Cur Lucas ac Paulus aliter verba Cœnæ referunt quàm Matth. & Marcus.

Ad prius quod attinet, animadvertendum est Euangelistas in hac historia Cœnæ Eucharisticæ tria nos docere, tametsi pauciss. verbis. Primùm quid Christus illic dedit in cibũ

ac potum, nempe *corpus & sanguinem suum*. Deinde in quem finem illa dedit, nempe ad sanciendum nouum fœdus ac testamentum. Tertiò quomodo hoc fœdus perficiatur, nempe ea distribuendo in esum & potum. Horum trium primum Matthæus & Marcus luculenter expressérunt in verbis quæ nunc tractamus. Secundum Lucas & Paulus exposuerunt, dicendo de calice, quòd esset *nouum testamentum in sanguine Christi*, id est, per sanguinem eius: vbi causam & instrumentum condendi tunc fœderis exprimunt. Planius & plenius causam fœderis exprimunt hæc verba, *Nouum testamentum in sanguine*, quàm *Sanguis noui testamenti*. Nam sanguis noui testamenti dici potest, qui quoquo modo ad nouum testamentum pertinet, siue per modum signi, siue per modum materiæ, siue etiam causæ. Sed *nouum testamentum in sanguine*, ostendit calicem porrectum non solum noui testamenti aliquo modo esse, sed esse ipsum nouũ testamentum, fœdus, ac pactum per sanguinẽ Christi; id est, in hunc finem illic in calice sisti, vt per eum nouum testamentum fœdus ineatur. Idem verò & in corpore Christi fieri non negamus, nisi quòd illud est corpus victimæ, quo solo præsente fœdera percuti non solent; sanguis verò effusus, aspersus, & cõmunicatus est tota materia fœderalis & percutiẽdi fœderis complementũ. Quæ causa est, cur ad sanguinem, non ad corpus, noui testamẽti mentio ab Euangelistis fiat. Tertium verò de modo hoc fœdus ac nouum testamentũ ineundi ac perficiẽdi describunt Matthæus & Marcus, in illis verbis, *Bibite ex hoc omnes*, vbi etiam Marcus addit, *Et biberunt ex eo omnes*. Iam enim hac actione bibendi adimpletum fuit ex parte Apostolorum nouũ testamentũ cum Deo; sicuti aspersione sanguinis in populũ quam Moyses fecit, dicens, *Hic est sanguis testamenti quod pepigit vobiscum Deus*, completũ fuit ex parte populi fœdus eius cum Deo. Propterea in Matthæo quũ dixisset Christus, *Bibite ex hoc omnes*, subiunxit, vt causam bibendi, *Hic est enim sanguis meus noui testamenti*. id est, Ideo bibite, quia bibẽdo perficietis ex parte vestra nouum testamentum, & eritis populus Dei hac tessera fœderali accepta.

1. 2. *Corpus & sanguis Christi dantur ad nouum testamentũ sanciendũ.*

3. *Noui testamenti sanciendi modus.*

Spiritualis manducatio aut potio non sufficit ad nouum testamentũ sanciendũ.

Ex hoc tertio modo elucescit secundum quod hoc loco explicandum diximus, nempe ad nouum testamentum ac fœdus, de quo hìc Christus loquitur inter nos & Deum perficiendum non sufficere spiritualem aliquã manducationẽ aut potionem corporis & sanguinis Christi, vt vult Caluinus, sed planè requiri externam, realem, & corporalem vtriusque

sumptio-

sumptionem. Quod Christus in calice porrexit, erat *nouum testamentū in sanguine eius*, quatenus bibebatur ab Apostolis sanguis ille, non quatenus in sanguinem illum credebant. Dixit illis Christus: *Bibite ex hoc, hic est enim sanguis noui testamenti.* Non dixit, Credite in hoc, hic est enim sanguis, &c. Deinde, vetus fœdus percutiebatur adspersо in populum sanguine, & omnia fœdeta externis notis ac ritibus ob oculos positis percutiuntur. Sic hîc externa sanguinis Christi exhibitione & intima per bibendum aspersione nouum fœdus conditum & sancitū est. Nam illa verba, *Qui pro vobis effunditur*, in præsenti tempore legenda sunt, iuxta omnes Euangelistas in textu Græco, & sensus est, Qui pro vobis nunc distribuitur, & reali participatione singulis vestris intimè effunditur & adspergitur: vt videlicet veritas responderet figuræ. Quam quum Moyses administraret, *accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyssopo, ipsum quoque librum & omnem populum aspersit, dicens: Hic sanguis testamenti quod mandauit ad vos Deus.* Rursum quum Christi verba de pane, *Accepit, fregit, ac dedit*, item de calice, *Accipiens gratias egit, ac dedit*, externam Christi actionem euidenter exponant, necessarium est, vt alia verba Christi hinc dependentia & ex illis consequentia, *Accipite, comedite, bibite*, externam quoque acceptionem ac potationem rei datæ exprimant. Sicut enim externè accepit & dedit, ita à suis externè accipi & bibi voluit. Est igitur necessaria corporis & sanguinis Christi externa acceptio, manducatio, bibitio ad fœdus & testamentum nouum in Christi corpore & sanguine sanciendum.

1. 2. Hebr. 9.

Quibus ita explicatis, omnia Caluini cauilla facilè retunduntur. Clamat *stultè superstitiosos esse qui verba Christi mordicus arripiunt.* Alibi eos vocat *syllabarum aucupes.* Denique in syllabarum contextu *superstitiosè hærere* qui ordinem sacri ritus obseruant. Quibus vocibus nihil non impudentius dictum, sed nec magis impium dici potuit. Eisdē quippe vocibus omnes armantur hæretici, vt diuinæ Scripturæ verbis obstricti, clamēt *stultè superstitiosos esse fideles & syllabarū aucupes, qui Scripturæ verba mordicus arripiūt.* Armatur Arius, his verbis illis, *Verbum caro factum est*, prematur, respōdeat, *stultè superstitiosos esse, & syllabarū aucupes, qui verba Euangelica mordicus arripiunt.* Armatur Pelagius, vt si quis vrgeat, *gratia saluati estis per fidē, & hoc nō ex vobis, Dei enim donū est*, respondeat impius, *stultè superstitiosos esse, & syllabarū aucupes,*

Scripturæ contemptū docet Caluinus Instit. lib. 4. cap. 17. num 23. & lib. 3. cap. 3. num. 9.

Ioan. 1.

Ephes. 2.

qui verba Pauli mordicus arripiunt. Armatur Manichæus, vt si quis ei obijciat Apostoli verbum de filio Dei, *qui factus est ex semine Dauid secundum carnem*, authore Caluino citò se expediat dicens, *stultè superstitiosos esse, & syllabarum aucupes, qui verbum Apostoli mordicus arripiunt.* Armantur denique omnes in vniuersum hæretici, vt quoties luculento & aperto Dei verbo premuntur, vrgentur, refutantur, hoc vnum cum Caluino perfricta fronte respondeant, *stultè superstitiosos esse, & syllabarum aucupes, qui Dei verbum mordicus arripiũt.* Hic est videlicet honor, hæc reuerentia quam diuinis Scripturis deferunt hæretici, quas solas omnem & vnicam esse veritatis normam obtendunt, vt quum ipsorum placitis illæ reluctantur, *prostituta superstitione* habendum sit, si earum verba mordicus arripiantur. Manifestè indicant non magnopere eos curare quid velit Scriptura, modo clypeum illis suppeditet ad tuendam obstinationem. Hæc Caluini hoc loco audacia, impietas, impudentia. Nos verò verbis Christi mordicus adhærebimus, & adhærendum esse in Ecclesia Catholica didicimus, nec vlla Caluini insolentia ab hac sapientia & pietate piorum animos poterit auellere. Non stultè superstitiosus sed sapienter pius ac fidelis est, qui ita mordicus diuinæ Scripturæ verba arripit, vt nulla hæreticorum vel astutia vel nequitia ab illis se diuelli, ideſt, à luce ad tenebras (*Lucerna enim pedibus meis verbum tuum*) à veritate ad mendaciũ (*qui enim ex propriis loquitur, mendacium loquitur*) à verbo vitæ ad hominum commenta (*verba enim vitæ æternæ Christus habet*, quid nisi commenta hominum hæreticorum glossæ sunt?) abduci se patiatur. Scilicet non debes Christi verba mordicus arripere. Et quare? vt Caluini verbis mordicus adhæreas. Hęc est execrabilis hoc loco huius hominis impietas.

Rom. 1.

Psal. 118. *Ioan. 8.* *Ioan. 6.*

Sed aliquid fortè graue & cõsideratione dignum est, quod à tanta impietate Caluinum liberet, & quod eũ mouere potuit, vt Christi verba mordicus arripienda non esse iudicaret. Audiamus quid dicat. *Quamuis* (inquit) *crepent, hæc Spiritus Sancti expositio reiici nõ potest, quòd calix vocetur sanguis, quia testamentum est in sanguine.* Vide iterum maiorem aut certè non inferiorem hominis impudentiam. Vocat Spiritus Sanctus expositionem, quæ non Spiritus Sancti, sed ipsius Caluini est. Spiritus Sanctus apud Lucã & Paulum dicens, *Hic calix est nouum testamentum in sanguine meo*, non exponit quod apud Matthæum & Marcum Christus dixit, tenens in manu calicem, *Hic est sanguis noui testamenti.* Nec Paulus nec Lucas

Caluini extrema impudentia.

Lucas aliorum Euangelistarum verba exponunt, quando hæc scripserunt, sed dictante Spiritu Sancto Christi verba plenius, & in alium finem expresserunt. Matthæus & Marcus simpliciter verba Christi ponunt, quibus quid daret significabat, nempe corpus & sanguinem suum. Lucas & Paulus illa Christi verba ponunt, quibus significabat, in quem finem corpus & sanguinem dedit, nempe ad sanciendum nouum fœdus ac testamentum cum nouo populo, vt iam explicatum est, & vtipse Caluinus agnoscit. Nec Lucas nec Paulus causam narrat, cur calix vocetur sanguis, sed cur vocetur ab aliis Euangelistis *sanguis noui testamenti*. Nempe quia in illo sanguine esset nouum testamentum; in illo, inquã, accepto & hausto. Nulla igitur in verbis Lucæ ac Pauli verborum Matthæi ac Marci expositio est quoad nuncupationem sanguinis, sed bene quædam ampliatio, qua quorsum Christus sanguinem suum dedit, Christum dixisse plenius commemorant, itémque quædam expositio cur Sanguis noui testamenti vocatus à Christo fuerit. Illam ergo expositionem non iam Spiritus Sancti sed nefarij Caluini penitus reiicimus, qua dicitur, *quòd calix vocetur sanguis, quia testamentum est in sanguine.* Nam ideò calix vocatur sanguis Christi, quia verè in calice est sanguis Christi. Ideò autem vocatur *calix nouum testamentum in sanguine*, quia in calice non solum ipse Christi sanguis est, sed etiam est per modum sanguinis fœderalis seu testamentarij, id est, in eum finem datus, vt sit sanguis fœderis noui testamẽti, acceptus & hausus, sicut sanguis, quo Moyses totum populum aspersit, fuit fœdus & testamentum Dei cum veteri populo. Non ergo hic posterior sermo prioris illius sermonis, ratione vocabuli *sanguinis*, vel causa vel expositio est, sed ἀιτιολογία est, & ratio reddita in quem finem sanguis datur, quem prior sermo datum esse affirmat, & quare *noui testamenti sanguis* vocatus est. Ergo verbis Christi mordicus inhærẽdum est, tam iis quæ Matthæus & Marcus, quàm iis quæ Lucas & Paulus scripserunt. Vbique, *simplicibus Christi verbis habenda est fides*, quod nos *contendere non oportere* ait Caluinus. Et cur, obsecro? *Christus* (inquit) *ipse est idoneus sui sermonis interpres.* Optimè. *At ille, nullam ostendit, non alia ratione se panem vocasse corpus suum, & calicem sanguinem suum, nisi quia nobiscum fœdus æternum pegit, vt sacrificio semel oblato spiritualiter nunc epulemur.* Atqui hæc interpretatio non Christi sed Caluini est. Obiectandum diligenter, hæreticos istos, & Caluinum maximè,

Hæreticorum impostura.

Christi verba & Christi interpretationem vocare, quæ ipsorum verba & ipsorum interpretatio sunt, non Christi. Astuti serpentes Deum hoc dicere aiunt, quod ipsi dicunt, non Deus. Christus nec palàm nec omnino ostendit se *non alia ratione panem vocasse corpus suum, & calicem sanguinem, nisi quia nobiscum fœdus pepigit*, &c. Ostendit sanè Christus se ideo dedisse corpus & sanguinem suum, vt per illa nobiscum fœdus æternum pangeret. Ideo enim de calice expressè dixit (quod & de corpore quoque intelligi aliquo modo posse non negamus) *Hic est nouum testamentũ in meo sanguine*. Sed nec ostendit se panem vocasse corpus suum, quod Caluini mendacium est (non enim dixit, Hic panis est corpus meum, sed dixit, *Hoc est corpus meum*:) nec in specie panis ostendens corpus suum, & in calice demonstrans sanguinem suum, dixit; Hoc non alia ratione est corpus & sanguis meus, nisi quia hoc est nouum testamentum meum in illis; sed iuxta Matthæum & Marcum designauit, adesse & sisti illic corpus & sanguinem suum; iuxta Lucam & Paulum palàm ostendit, sanguinem sic adesse & sic sisti, vt in illo sit nouum testamentum, id est, vt per illum & illius sumptione nouum iniretur fœdus ac testamentum. Ideò enim adiecit, *Accipite, comedite, bibite*. Non adiecit, *Istis immolatis in cruce, spiritualiter epulemini*. Hoc Caluini *extraneum commentum est, cui claudendæ sunt aures Christianorum*. Christi, inquam, verba attendere debemus, qui sui sermonis idoneus interpres est, non Caluini commentum: quod ille statim absurdissimo paradoxo cõfirmat, quum ait: *Quia fœdus hoc non nisi spirituali corporis manducatione & sanguinis potione sancitur*. Sancitur quippe hoc fœdus, vt iam ostendimus, reali manducatione, de qua Christus dixit, *Accipite, & manducate*: item reali potione, de qua Christus dixit, *Accipite, & bibite ex hoc omnes. Hic est enim calix*, &c. vt suprà satis explicatum dedimus. Ita impius Caluinus *stultè superstitiosos vocans qui Christi verba mordicus arripiunt*, & iterum dicens, *Non esse cur simplicibus Christi verbis fidem habendam esse contendamus*, manifestè, perspicuè, clarissimè, à simplicibus Christi verbis, ad suam astutam & mendacem glossam Lectorem abducit; Christi verba peruertit, sensum corrumpit, & ad suum impium commentum orbi obtrudendum, Christi interpretationem ac nomen mutuatur. Christi denique interpretationem & sensum nõ in Christi verbis, *Accipite, comedite, bibite*, sed in sui cerebri figmento, *Spiritualiter epulamini*, ponit. Hæc eius impietas, auda-

Caluini mendacium.

Caluini paradoxum absurdum.

audacia, impudentia maior & execrabilior est, quàm vt vllis enè verbis explicari queat, vnde & ad eam simpliciter pafaciendam paulò pluribus verbis vti necesse fuit.

EXPOSITIONIS CALVINIANÆ super hæc Christi verba, *Accipite, & comedite, Hoc est corpus meum*, refutatio.

QVis nunc ita expositis & constitutis, totam hoc loco Scripturæ huius Euangelicæ deprauationem à Caluino excogitatam breuiter refutabimus. *Ne* (inquit) *sim nimium prolixus, tantùm breuiter perstringam, qualis sit & quid in se contineat Domini institutio. Deinde quis sit eius vsus, quatenus ex Euangelistis colligere li-* Mendacium. *cet. Atque hoc primum occurrit, Christum Cœnam instituere, vbi non inter se communicent discipuli. Vnde sequitur diabolicum esse inuentum, quòd se vnus homo à reliquo cœtu separans, priuatim Cœnam peragit. Quid enim minus consentaneum, quàm tribui inter omnes panem, & seorsim ab vno vorari? Quamobrem ergo iactent Papistæ se in suis Missis Cœnæ Dominicæ habere similitudinem, ex re ipsa tamen constat, quotquot celebrant priuatas Missas, totidem à Diabolo ad obruendam Christi Cœnam esse trophæa.* Hæc ille impostor impius & blasphemus. Christus quippe nō hîc Cœnam instituit, sed partim Sacra- Missa priuata fru-mentum, partim etiam Sacrificium. *Cœnantibus Apostolis ac-* stra impu-gnata. cepit quidem *Iesus panem*, &c. nō quia Cœnam tunc aliquam peragebat, sed quia finita Cœna Paschali, & immediatè post eam familiarem atque communem, nouum hoc mysterium aggressus est. Hoc ipsemet Caluinus hoc in loco fatetur. *Finita* (inquit) *Cœna sacrum panem & vinum gustarunt.* & Lucas apertè scribit quòd *calicem accepit postquã cœnauit*, idem de pane Christum fecisse mysterij plenitudo cōprehendit, & ipse Caluinus agnoscit. *Quod de calice* (inquit) *peculiariter narrat Lucas, ego ad panem quoque extendo.* Non ergo hoc mysterio cœnauit aut Cœnã instituit Christus; sed veteris legis Sacramentum & noui testamenti Sacrificium do- De Sacramento ipse Caluinus fatetur. *Hoc sine controuersia statui debet, abolitis figuris legalibus, proditum hic fuisse nouum à Christo Sacramentum.* Sacrificium hîc à Christo Sacramentum & Sacrificium à Christo institutum, non Cœna-

docent. Ostendunt enim hæc verba quòd per modum & sub conditione immolati corporis in vna specie, atque item sub conditione effusi sanguinis in altera specie, Christus in hoc Sacramento existat: nec magis obstet immolatio incruenta & mystica, quo minus sit immolatio vera, quàm obstat existentia sacramentalis & mystica quo minus eadem sit realis & vera. *Vnde non mentitur* (ait August. Epist. 23.) *qui interrogatus responderit Christum in hoc sacramento immolari. Immolatur quippe in sacramento.* Hæc ille, & alibi: *Sacrificij illius in cruce sacramentum, quotidianum voluit esse sacrificium.* Nempe quod quotidie Ecclesia sacrificat. Vnde & D. Chrysost. *Hoc sacrificium est exemplar illius. Idipsum enim semper offerimus.* Huc, si opus foret, aduocari tota Antiquitas potest. Christum enim in Cœna sacrificasse vno ore docent. Hieronym. in quæstionibus Hebraicis super Genesin. Leo sermo. 7. de Pass. Domini. Basilius in Psal. 109. August. præter loca citata frequentissimè; in Psal. 33. conc. 1. & Psal. 109. in orat. contra Iudæos, cap. 9. de Ciuitate Dei libr. 17. cap. 5. 17. 20. & lib. 6. cap. 22. & lib. 18. cap. 35. contra aduersar. Legis & Propher. lib. 1. cap. 18. Epiphan. hær. 55. Ambros. de Sacrament. lib. 4. cap. 3. Chrysost. homil. de proditione Iudæ, & in Psal. 95. Theoph. & Oecum. in epist ad Hebræos cap. 10. Irenæus lib. 4. cap. 32. Impiè igitur & profanè Caluinus, qui Sacramẽti & Sacrificij ratione neglecta, Cœnam hîc à Christo instituì ait, vt contra priuatas Missas declamiter. Quatenus ergo sacrificium hîc peragitur, vnus homo ad rem tantam initiatus, *& à reliquo cœtu nõ seipsum separans*, vt cauillator Caluinus loquitur, sed per impositionem manuum ab Ecclesia Dei segregatus, priuatim peragit. Quatenus Sacramentum est, siue ab vno, siue à pluribus percipitur. Et est in Missa Catholica Dominicæ Cœnæ substantia, quia corpus & sanguis Domini, prout ipse instituit, in ea vere ac realiter accipiuntur; & illud quidem manducatur; hîc bibitur. Caluinus ad obruendam Christi Cœnam sua fictitia metonymia, & Christi corpore ac sanguine tam procul à Cœna quàm cœlum à terra est eliminatis, nec nisi pane & vino in Cœna sua relictis, nobilissimum diabolo erexit trophæum. Pergit Caluinus.

De Ciuit. Dei lib. 10. ca. 20. Hom. 17. in epist. ad Hebr.

Mendacium.

Iisdem verbis docemur (Accipite, & comedite) *qualis in Cœna oblatio à Christo tradita fuerit. Iubet suos accipere. Ipse est igitur solus qui offert, quod ergo Papistæ se in Cœna offerre singunt, à contrario authore profectum est. Et certe mira est ista*

anastis-

anastrophe, vt mortalis homo, dum Christi corpus accipere iubetur, sibi eius offerendi partes arripiat: atque ita sacerdos à seipso creatus, Deo filium suum immolet. Non disputo in praesentia quàm multis sacrilegijs scateat fictitia eorum oblatio. Mihi probare sufficit adeò nihil habere Christi institutioni affine, vt directè potius repugnet. Hæc ille. Magnus impostor Caluinus rapiter ac nefariè incauto lectori imponit. Ait Christum in illis verbis, *Accipite, & comedite*, docere *qualis ab illo oblatio* meditata fuerit. Mentitur. Illa verba ad Christi oblationem nihil pertinent, sed ad vsum rei oblatæ. Christi oblatio in cœna Deo patri facta, *in benedictione, gratiarum actione*, & symbolorum consecratione, quum diceret, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, tota consistit. Alia verba, *Accipite, & comedite*, de rei benedictæ, consecratæ, oblatæ sumptione & vsu loquuntur. Hæc vna est Caluini impostura mendax. Sequitur alia. *Iubet* (inquit) *suos accipere: ergo ille solus offert*, móxque hoc enthymemate confisus declamat contra Papistas *quòd accipere iussi, offerendi sibi partes arripiant*. Sanè fungos ac lapides fore qui hæc sua legerent, arbitratus videtur. Quis enim non statim aduertit impudentis hominis crassum delirium? Quis non videt Christum Apostolis suis non hoc solum dixisse, *Accipite, & comedite*, sed postea adiecisse, *Hoc facite in meam commemorationem*? nec sacerdotes Christi ideo offerre quia iubentur *accipere*, sed ideo offerre quia iubentur *facere* quod Christus fecit? Tota ergo corruit stolida Caluini cauillatio. In verbo Christi, *Hoc facite*, non in verbo Christi, *Accipite, & comedite*, offerendi potestas fundatur, quã Apostoli à Christo, sacerdotes ab Apostolis acceperunt. Ad hæc verba, & super hæc verba, *Hoc facite in meam commemorationem*, nihil prorsus Caluinus in harmoniæ suæ commentario scribit. Hæc verba penitus intacta prætermittit, dissimulat, tacet: quæ eius altera nequitia & astutia est, vt circumueniat in errore. Christus igitur in vltima cœna solus ipsem obtulit & immolauit corpus suum & sanguinem; sed iubens Apostolos facere quod ille fecerat, iussit offerre sicut ipse obtulit; nec hoc institutioni Christi repugnat, sed ex ea necessariò consequitur. *Sacerdos itaque* (ait S. Dionysius Areopagita; D. Pauli discipulus) *hanc rem admirabilem ac tremendam facturus excusat se ad Christum primò decenter examinans, Tu dixisti, Hoc facite in meam commemorationem.* Ita verò τὰ θεῖα τελεῖ, diuina perficit & consecrat. Et iterum ἱερουργεῖ τὰ θειότατα, *consecrat diuinissima*. Facit igitur sacer-

Oblatio Christi quibus in verbis constabat.

Christi verba, Hoc facite, silentio inuoluit Caluinus.

Ecclesiast. Hier. par. 3. cap. 3.

cer

cerdos quod Christus fecit; *non à seipso sacerdos creatus*, vt calumniatur iste Satan, sed sacerdotio in Ecclesia Dei per impositionem manuum presbyterij legitimè initiatus, idque in persona non sua sed Christi. Vnde D. Chrysost. *Non homo est qui proposita in mensa Domini corpus Christi facit & sanguinem, sed ille qui crucifixus est. Sacerdotis ore verba proferuntur, sed eius virtute consecrantur & grãtia.* Tota antiquitas huc aduocari posset. Sed contra vnius Caluini dementiam sufficiunt hi duo antiquissimi Patres.

In homil. de prodit. Iudæ.

Iam ad illa verba, *Hoc est corpus meum*, quæ & quanta cauilletur Caluinus, expendamus. *Quòd his verbis panem consecratum fuisse dicunt, vt fieret carnis Christi symbolum, non improbo, modò rectè hoc nomen ac dexterè sumatur. Panem ergo, qui alendo corpori destinatus erat, elegit ac sanctificat Christus in alium vsum, vt spiritualis cibus esse incipiat. Atque hæc est conuersio cuius mentio fit apud vetustos Ecclesiæ scriptores.* Primùm quòd ait nos dicere *panem cõsecrari vt fiat carnis Christi symbolum*, mẽtitur, ac fallit. Non enim vt fiat carnis Christi symbolum, sed vt fiat ipsa Christi caro, consecrari panem Catholici affirmant. Nos retinemus verba Christi, non verba Caluini. Christus non dixit, Hoc est symbolum corporis mei, sed dixit, *Hoc est corpus meum*, & vt omne symbolum, signum, figura excluderetur, adiecit, *Quod pro vobis datur.* Hoc symbolo corporis Christi aptari non potest. Deinde verum quidem est hunc panem à Christo sanctificari in alium vsum, *vt spiritualis cibus esse incipiat*: quia incipit esse ipsum corpus Christi, qui spiritualis cibus est, & illa est conuersio cuius mentio fit apud vetustos Ecclesiæ scriptores. Sic D. Ambrosius. *Probemus non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremq; esse vim benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur.* Et post multa huiusmodi mutationum exempla è Scripturis prolata, concludit. *Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt, mutare in id quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare quàm mutare naturas.* Rursum alio in loco. *Vbi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi.* Et paulò pòst: *Non erat corpus Christi ante consecrationem: sed post consecrationem dico tibi quòd iam est corpus Christi. Sermo enim Christi creaturam omnem mutare consueuit, & mutat, quando vult, instituta naturæ.* Et post multa prolata exempla, concludit. *Ergo didicisti quòd ex pane fiat corpus Christi, & quòd vinum & aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis*

Mendacium.

Conuersio qualis iuxta veterem Ecclesiam. De ijs qui initiantur mysterijs cap. 9.

De Sacr. lib. 4. c. 4.

quis consecratione verbi cælestis. Et rursum cap. seq. *Antequam consecretur, panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Et ante verba Christi, calix est vini & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur qui plebem redemit.* Sic alij Patres. Origenes vetustissimus. *Oblatos panes edimus corpus iam per precationem factos sanctum quoddam, & sanctificans.* Greg. Nysse. *Dei verbo sanctificatum panem in Dei verbi corpus credimus immutari.* Eusebius Emissenus. *Quanta vis diuinæ benedictionis, vt in Christi substantiam terrena elementa commutentur!* Cyprianus. *Panis non effigie sed natura mutatus, omnipotētia verbi Dei factus est caro.* Irenæus. *Quando mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi.* Chrysostomus, *Hoc verbum (Hoc est corpus meum) res propositas in mensa Domini transmutat.* Et eius imitator Theophylactus scribit, *ineffabili operatione ista transformari*, μεταποιεῖσθαι. In Matth. cap. 26. & alibi, *transelementari*, μεταστοιχειοῦσθαι. Cyrillus Alexandrinus. *Condescendens Deus nostræ fragilitati influit oblatis elementis vim vitæ, conuertens ea in veritatē propriæ carnis & sanguinis.* Vtitur autem Damascenus in hac conuersione describenda verbo μεταλαμβάνεσθαι, *transferri.* Et Eusebius loco citato scribit, *creaturas panis & vini nutu potentiæ in corporis Dominici transire naturam.* Et iterum. *Inuisibilis sacerdos* (Christus) *visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit.* Hæc est ergo elemētorum panis & vini conuersio, transmutatio, & vt tandem significantius Ecclesia Latina loqui voluit, transsubstātiatio, *cuius* (vt Caluinus hîc dicit) *apud vetustos Ecclesiæ scriptores fit mentio:* non qualem ille nobis mox in sequentibus verbis comminiscetur. Sic enim prosequitur.

Cap. 5.

Contra Celsum lib. 8.

In sermon. catechet.

Homil. 5. de Pasch.

Sermo. de cæna Domini.

In homi. de prod. Iuda.

In Marc. 14.

Epist. ad Calosyr.

De orthodoxa fide lib. 4. c. 14.

Sed tenendum est interea non consecrari panem susurro & flatu, sed clara fidei doctrina. Et sanè magica incantatio est quum ad mortuum elementum dirigitur consecratio: quia panis non sibi, sed nobis symbolum corporis Christi efficitur. Attende hominis blasphemiam in totam Christi, tum actionem tum institutionem. Negat panem consecrari verbo Christi, quod homo impius *susurrum & flatum vocat.* Addit maiori impietate *magicam incantationem esse, quum ad panem vel vinum dirigitur consecratio.* Ergo magicam incantationem docuit nos Paulus quum ita scriberet: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est?* Ergo magicam incantationem exercuit Christus, quum in multiplica

Blasphemia.

1. Cor. 10. Consecratio elementorum probatur.

Luc. 9. Marc. 6. & 8. plicatione panum & piſcium, *ipſis benedixit*, ait Lucas & Marcus, & ad ipſas creaturas ſuam benedictionem direxit? Ergo & in hoc Sacramento quum *accipiens panem in manus benedixit*, vtique acceptum panem (ait enim Marcus, *Accepit panem, & benedixit, & fregit*) incãtatione magica vſus eſt Chriſtus? Ergo tot vetuſti Patres incantationem magicam ab Eccleſia exerceri docuerunt, quando ad ipſa hæc elementa panem & vinum conſecrationem dirigi manifeſtè teſtati ſunt? Origenes, *panes per precationem fieri corpus*, ſcribens, quid niſi ſuper ipſos panes conſecrationem fieri docet? *Dei verbo ſanctificari panem*, ait Nyſſenus. *Mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei*, ait Irenæus. *Oblatis elementis vim vitæ influit Chriſtus*, ait Cyrillus. Docent hæc teſtimonia ad ipſa elementa dirigi conſecrationem. Quare Iuſtinus Martyr vocat *panem* εὐχαριστηθέντα, quaſi dicas *euchariſtizatum*, ſeu ſuper quo Euchariſtia aut gratiarum actio peracta ſit. Cyprianus ſcripſit, *calicem benedictione ſacratum*: Auguſtinus, *benedici & ſanctificari id quod eſt in menſa Domini*. Et iterum alio in loco: *panem ex fructibus terræ acceptum prece myſtica conſecrari*. Sed hoc totum impio Caluino incantatio magica eſt. Chriſtus, Paulus, Patres omnes citati vni Caluino magiam exercent, ſi ad elementa ipſa panis & vini aliquam conſecrationem dirigunt. Sed vt rumpatur Caluinus cum ſuis, ad ipſa elementa panem & vinum verba conſecrationis dirigi, ipſa conſecrari, benedici, ideóque in aliam planè naturam conuerti & immutari, docuit nos diuina Scriptura, docuerunt vetuſtiſſimi Patres.

Locis ſuprà citatis. Apol. 2. Sermo. de cœna Domini. Epiſt. 59. quæſt. 5. De Trini. lib. 3. c. 4.

Addit tamen inſulſam ratiunculam Caluinus, ne ita intelligi debeat. *Quia* (inquit) *panis non ſibi, ſed nobis ſymbolum corporis efficitur*. Sanè non ſibi, ſed nobis ipſum Chriſti corpus efficitur, vt Chriſtus loquebatur, & poſt eum tot alij vetuſti Eccleſiæ ſcriptores citati: non ſymbolum corporis, vt Caluinus ex ſuo cerebro mentitur. Quòd non ipſis elementis ſed nobis mutatio fiat, quis ambigit? Sed quæ nobis mutantur, nónne verè mutantur? Quando panis efficitur corpus Chriſti, vel, vt Caluinus vult, ſymbolum corporis Chriſti, tametſi non ſibi, ſed nobis id efficiatur, nónne tamen verè efficitur? Aqua vinum facta in nuptiis, non ipſi aquæ, ſed conuiuis præſentibus vinum facta eſt: ſed an propterea verum vinum illa aqua facta non eſt? An in verum vinum illa aqua conuerſa non eſt? Hominis ſtupiditatem quis non videt? Et tamen placent miſeris Caluiniſtis huiuſmodi argumenta. Videamus cætera.

Inſulſa Caluini ratiuncula.

In summa, nisi aliud est consecratio quàm solemne testimonium quo nobis terrestre & corruptibile signum Dominus in spiritualem vsum destinat: quod fieri non potest, nisi clarè ad fidem ædificandam resonent eius mandatum & promissio. Vnde rursum patet obscuro murmure & flatu apud Papistas impiè profanari mysterium. Quid sit elementorũ panis & vini consecratio, iam ex vetustis Ecclesiæ scriptoribus audiuimus. Caluini commentum tota vetustas ignorauit. Eam itaque, *vt profanam vocum nouitatem*, iuxta Apostoli præceptum detestamur, imò & auersamur atque execramur, βεβήλους κενοφωνίας; quo verbo Apostolus vsus est. *De solemni testimonio* nihil Euangelium loquitur, nec Paulus memorat, quando huius mysterij institutio narratur. *Nec terrestre signum in spiritualem vsum Dominus destinat*, vt Caluinus loquitur; sed terrestres naturas in spiritualem substantiam Dominus conuertit, vt tot Patres citati vno ore contestantur. Ad fidem ædificãdam nullum hîc sonat mandatum, nulla promissio; sed ad *carnem Christi comedendam*, & ad *mortem Domini commemorandam*, sonat hîc mandatum Christi, *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum: Hoc facite in meam commemorationem.* Hîc duplex mandatũ est, sed fidei ædificandæ nullum; tametsi qui vtrumque hoc mandatũ præstat, fidem suam egregiè exercet atque ædificat. Sed hæc fidei ædificatio (vt & alij huius diuini Sacramenti fructus) ex manducatione corporis Dominici & mortis eius cõmemoratione consequitur, non est ipsa manducatio aut mortis Dominicæ commemoratio. Promissio hîc est amplissima, *Quod pro vobis datur, Qui pro vobis effunditur.* Sed hæc promissio ex se, & quatenus talis, non ad fidem ædificandam, sed ad salutem & remissionem peccatorũ, aliaq; gratiæ beneficia consequenda pertinet. Ita non apud Papistas verbo Euangelico inhærentes, sed apud impios Caluinistas sua nouella & extranea verba obtrudentes, *impiè profanatur mysterium.* *Caluinus.* *Commenta Caluiniana.* 1. Tim. 6.

Eiusdem impietatis est quod sequitur. *Quòd si consecrat panem Christus, dum nobis testatur corpus suum esse; non imaginanda est substantiæ mutatio, sed tenenda est solùm vsus nouitas.* Iam enim ex vi verborum Christi & doctissimorum Patrum sensu atque consensu ostensum est dum Christus panem consecrauit, eius substantiam immutasse, de vsus nouitate nihil dixisse. *Hoc est, corpus meum.* Verbo substantiali vtitur Christus. Verbo noui vsus non vtitur. Verbũ igitur Christi tenendum est, non verbum Caluini. Vsus nouitas, quam *Caluinus.*

ſupponit Caluinus, eſt vera nouitas, quam nulla cognouit antiquitas. Non ergo tenenda vſus nouitas cum nouis huius ſeculi magiſtris: ſed tenenda ſubſtãtia corporis Chriſti, quam Chriſtus diſertè affirmauit, & tota cognouit antiquitas. Sed nunc preſſius diſputabit Caluinus, & Achillem ſuum proferet, vt Chriſti verba ad metonymiæ tropum neceſſariò contorqueat.

Caluini Achilles.

Mendacium.

Pronunciat Chriſtus, panem eſſe corpus ſuum. De Sacramento habetur ſermo, fateri verò neceſſe eſt Sacramentum viſibili ſigno conſtare, cui res ſignata coniuncta eſt, qua eſt eius veritas. Iam & hoc ſatis tritum eſſe debet, rei ſignatæ nomen ad ſignum transferri. Quare nemo in Scriptura mediocriter verſatus negabit, quin ſacramẽtalis locutio metonymicè ſumenda ſit. Omitto generales tropos qui paſſim occurrunt in Scriptura. Hoc tantùm dico, quoties externum ſignum dicitur id eſſe quod figurat, omnium conſenſu metonymiæ locum dari. Baptiſmus ſi vocetur lauacrũ regenerationis; ſi petra, vnde aqua patribus in deſerto fluxit, vocetur Chriſtus; ſi columba, vocetur Spiritus ſanctus; nullus controuerſiam mouebit quin ſignis tribuatur nomen rerum quas figurant. Quî fit ergo vt quod Sacramentis omnibus cõmune eſt, ad cœnam aptari non ſuſtineant quos tenet reuerentia verborum Domini? Simplex & literalis ſenſus eos delectat. Cur ergo in omnibus Sacramentis non valebit eadem regula? Certè niſi petram ſubſtantialiter fuiſſe Chriſtum concedant, putidâ eſt, qua nos grauant, calumnia. Si panem exponimus vocari corpus quia ſit ſymbolum corporis, labefactari obtendunt totam Scripturæ doctrinam. Neque enim hanc loquendi regulam nuper fabricauimus, ſed ex veterum authoritate ab Auguſtino traditam omnes amplexi ſunt, ſignis impropriè rerum ſpiritualium nomina aſcribi: atque ita debere exponi omnes Scripturæ locos vbi de Sacramentis fit mentio. Quorſum ergo attinet dum axioma ſumimus paſſim receptum, quaſi in re noua & inſolita magnos clamores mouere? Caterum clament, vt libuerit, præfracti homines; hoc apud ſanos & modeſtos valebit, in his Chriſti verbis ſacramentalem eſſe loquendi formam. Vnde ſequitur, panem, quia ſymbolum eſt corporis Chriſti, vocari corpus. Hæc hactenus Caluinus. De hac explicatione gloriatur frequenter veluti de muro aheneo & clypeo fortitudinis contra omnes ſuæ ſententiæ aduerſantes, aut proprietatem verborum Chriſti tenere volentes. Sed explicatio vana ac fallax eſt, à qua ipſe Caluinus recedit.

Primùm â luculento mendacio orditur. Pronũciare Chriſtum

ſtum ait *panem eſſe corpus ſuum*. Atqui non dicit Chriſtus, Hic panis eſt corpus meum: ſed dicit, *Hoc eſt corpus meum*: & ita dicit vt relatiuum *hoc* nec in Latino nec in Græco textu cum pane quadrare poſſit, cùm diuerſi generis pronomen ſit, nec niſi cum corpore conueniat. Sumit ergo ſibi Caluinus quod nemo illi Catholicus dabit, ideóque imprimis probare debuerat. *Caluini mendacium conuincitur.*

Iam *de Sacramento haberi ſermonem* nõ negamus; tametſi alij Caluiniſtæ in hac materia Euchariſtica omnem Sacramenti ſermonem propter vocabuli ambiguitatem penitus aboleri & prætermitti debere cenſeant: quod multis rationibus probare contendit Clebitius Caluiniſta in Victoria veritatis & ruina Papatus Saxonici. *Sacramentum quoque viſibili ſigno conſtare, cui res ſignata coniuncta eſt, quæ eſt eius virtus*, loquendo de Sacramentis nouæ legis, quale iſtud imprimis eſt, libenter etiam concedimus, quia Sacramenta noſtra non ſunt ſigna inania, ſed efficacia. Alioqui hanc Caluini regulam vt generaliter veram meritò alij Zvvingliani reijciunt, quum nec Agnus Paſchalis, qui Chriſtum repræſentabat, & liberationem filiorum Iſrael ex Ægypto, cum illis rebus ſignatis vllo modo coniuncta eſſet, quando res altera nec dum venerat, altera præterierat; nec ſerpens ille æneus qui Chriſtum figurabat, Chriſtum cõiunctum habebat; nec tam multa veteris populi ſacrificia ac Sacramẽta cum rebus quas ſignificabant, (quando *vmbra futurorum erant*) vllam cõiunctionem habebant. Regula igitur illa Caluini quam ait *fateri neceſſe eſſe*, non eſt generaliter vera. Sed in Sacramentis nouæ populi veram eſſe (vnde contra aliam Caluini hæreſim obiter obſeruamus manifeſtum eſſe Sacramentorum veteris ac nouæ legis diſcrimen) agnoſcimus.

Sed hæc ipſa regula Caluini, metonymiam & locutionem figuratiuam, quam ſtatuit Caluinus, vel maximè refutabit. Si enim Euchariſtia tale Sacramẽtum ac viſibile ſignum eſt, cui res ſignata coniuncta eſt, res autem ſignata iuxta Caluinum eſt *ipſum corpus Domini* (ait enim panem vocari corpus quia ſymbolum corporis eſt) conſequetur neceſſariò ipſum corpus Domini cum pane tanquam rem ſignatam cum ſuo ſigno adeſſe, quæ ſententia Lutheranorũ eſt, quam ipſe Caluinus reprobat, & in ſequentibus refutare conatur. Rurſum faceſſere debet, *efficacia, virtus, aut vita de corpore Chriſti in pane nobis deriuata*, iuxta propriam Caluini ſententiam; & ipſiſſimum Chriſti corpus præſens in hoc Sacramento ſiſti

Caluini regula metonymiam Caluini potenter refutat.

1.

2.

debet. Est enim *panis symbolũ corporis* (ait Caluinus) *& signum cum re signata coniungi debet.* Non est symbolũ aut signum efficaciæ corporis Christi, aut virtutis alicuius ex eo deriuandæ, sed ipsius corporis. Iuxta Caluinum Christus dicens, *Hoc est corpus meum*, hoc dixisse censendus est, *Hic panis est symbolum corporis mei:* & signum cum re signata debet esse coniunctum. Adest ergo ipsum Christi corpus cum pane: ipsum, inquam, veracissimum Christi corpus, quod pro nobis datum est. Sanè efficacia aliqua aut virtus corporis pro nobis data non est, sed ipsummet Christi corpus.

3. Deinde si res signata cum suo signo, corpus Christi cum pane, infallibiliter cõiunctum est, falsum id totum erit, quod tum alibi semper, tum hoc ipso in loco in sequentibus tanquam propriæ suæ sententiæ punctum & cardinem lectori inculcat. *Sed hìc* (inquit) *tria obseruare operæpretium est. Ne perperam res spiritualis cum signo misceatur: deinde ne quæratur in terra Christus, vel sub terrenis elementis: tertiò ne fingatur alia manducatio quàm quæ arcana Spiritus virtute Christi vitam nobis inspirat, quod ipsum non nisi sola fide consequimur.* Tota, inquam, hæc triplex obseruatio ex hac vna Caluini regula penitus concidit. Nam si in hoc Sacramento panis est signum corporis Christi, & signum debet esse cum re signata coniunctum, panis cum Christi corpore, quomodo fieri potest, quin res spiritualis (Christi corpus) cum signo, qui panis est, non misceatur, id est, non cõiungatur arctissimè? Rursum, quomodo fieri potest, quin quærendus sit in terra Christus, & sub terreno panis elemento quærendus, postquam panis iste in terra est, cui Christi corpus vt res signata suo signo coniuncta est? Tertiò, quomodo vitari potest vera corporis Christi manducatio, quando panis ille manducatur cui tanquam signo suo res signata Christi corpus coniunctum est? Aut enim qui manducat hunc panem, Christi quoque corpus manducat cum ipso pane coniunctum, vt rem signatam cum suo signo; aut falsum erit, rem signatam in hoc Sacramento cum suo signo, corpus Christi cum pane, iuxta regulam sacramentalem esse coniunctũ. Hinc ergo sequẽtur omnia quæ contra Catholicam sententiam accumulare solet Caluinus: Christi corpus sub corruptibili panis elemento cõcludi: Christi corpus pluribus in locis simul esse sicut hic panis est: Christi corpus duplex esse, vnum in cælo visibile, alterum in terris inuisibile, quod corporaliter adsit, sicut panis adest. *Nam hoc fateri necesse est* (ait hìc Caluinus) *Sacramentum visibili signo consta-*

Caluini Achilles ex ipso Caluino refutatur.

constare, cui res signata coniuncta est, quæ est eius veritas.

Porro hanc cõiunctionem arctissimam atque certissimam magis confirmant exempla è Scripturis à Caluino prolata. Baptismus sic est *lauacrum regenerationis*, vt qui baptismum rite suscipiunt, rem signatam cum signo coniunctam, spiritum regenerationis cum ablutione externa recipiant. Petra vnde aqua Patribus in deserto fluxit, sic fuit signum Christi, vt ab illo signo non abesset Christus: *Bibentes enim* Patres *de illa petra* materiali, *biberunt de consequẽte eos petra Christo*; id est, hauserunt auxilia gratiæ à filio Dei, qui eos comitabatur & adiuuabat in omnibus. Columba sic erat signum Spiritus Sancti cum re signata coniunctum, vt Ioannes videns columbam, *viderit Spiritum Sanctum descendentem super Christum*. Sic ergo, si hæc à Caluino prolata rei præsenti conformia & similia sunt, qui accipit hunc panem, accipit corpus Christi præsens: qui manducat hunc panem, manducat corpus Christi præsens: qui videt hunc panem, videt corpus Christi præsens: in signo quidem, sed non inani aut fallaci, verùm huiusmodi cui res signata coniuncta est. Sic ergo Caluini regula, & quæ ad illam confirmandam è Scripturis exempla protulit, ad ipsum maximè Caluinum refutandum, eiusque propriam sententiam penitus subuertendam, imprimis faciunt.

Caluini exempla metonymiã Caluini refutãt.

Tit. 3.

1. Cor. 10.

Matth. 3.

Cæterum Caluinus (quod attendat qui eius impostura tenere & cauere cupit) nunc hoc in loco, vt suã metonymiam & symbolicam locutionem probet, vrget Sacramenti rationem, & panem à Christo vocari corpus vult, quia symbolum corporis eius est, & signo sacramentali res signata coniungi debet quæ sit eius veritas. Atqui idem Caluinus, quando hæc Christi verba nõ tractat, sed de re ipsa præsentiæ corporis Christi disputat, nullam prorsus agnoscit *signi & rei signatæ*, panis & corporis Christi, *veram coniunctionem*, sed habitualem quandam & analogicam tantùm, vt tam verè nobis exhibeatur corpus Christi, quàm verè exhibetur signum eius, & tunc offeratur quando signum offertur, panis videlicet in Cœna; ipsi tamen signo, ipsi pani, non propius adiungatur corpus Christi, quàm cælum terræ admouetur. Corpus enim Christi non iam cum pane vtrem signatam cum signo, sed in cælo tantùm esse; nec mediante pane, aut cum pane corpus Christi accipi, sed tantummodò mediante Spiritu Christi vt causa efficiente, & mediante fide nostra vt causa instrumentali, sine qua fide nulla rerũ cum signis intercedit cõiunctio.

Impostura Caluiniana.

Caluini vera sententia.

Ita ex vera Caluini sententia, panis, siue id quod Christus in Cœna porrexit, quódque hodie in Sacramento accipitur, nullum planè signum est corporis Christi, nec vllam habet cum eo coniunctionem nisi imaginariam: & quando iuxta Caluinum percipitur corpus Christi, non id cum pane percipitur, aut per panis mãducationem, sed per solam fidem, quæ Christum in cælo quærit; & per Spiritum Christi, qui non corpus suum sed vim quandam corporis viuificam ad nos traducit, idque æquè extra Sacramenti sumptionem quàm in illa aut cum illa. Ita in sensu Caluini vero, panis in Cœna nihil nisi inane spectrum relinquitur; & verba Christi, *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum*, prorsus euacuantur. Et hunc totum suum sensum in fine explicationis suæ in hunc locum aperit, quem hîc propterea proponemus.

Post illa tria quæ obseruari voluit posita, & à nobis superius commemorata, quòd 1. *res spiritualis non debet cum signo misceri*; quòd 2. *Christus in terra quærendus non est*, quòd 3. *alia manducatio fingenda non est quàm qua arcana virtute Spiritus Christi vitam nobis inspirat, quam sola fide consequimur.* Mox illa tria confirmat & explicat magis his verbis. Primùm hoc mõdo. *Primùm* (vt dixi) *maneat inter signum & rem signatam distinctio, nisi velimus omnia peruertere. Neque enim vlla restabit Sacramenti vtilitas, nisi nos pro ruditate nostra captu à terreni elementi intuitu ad cæleste mysterium deducat. Proinde quisquis corpus Christi à pane non discernet, & sanguinem à vino, nunquam intelliget quid velit Cœna, vel quorsum his symbolis vtuntur fideles.* Ad hoc primum, quod attinet, discernere & distinguere ista omnino oportet, siue panem ipsum symbolum corporis ponas (vt vult iam tum Lutheranis Caluinus) siue solas species panis ac vini pro signo sacramentali agnoscas, vt nos Catholici credimus, de quo mox plura dicemus. Non sunt autem ita discernenda, vt etiam sint separanda. Manere debet discretio, non abolerí coniunctio, quia *fateri necesse est Sacramentum visibili signo constare, cui res signata coniuncta est.* Quare si Sacramentum saluum esse volumus, sic signum à re signata discernemus, vt ea tamen non separemus ab inuicem, sed coniuncta relinquamus. Videamus nunc an quæ in Caluino sequuntur, hanc coniunctionem admittant. *Sequatur* (inquit) *deinde legitimus ille quærendi Christi modus: hoc est, ne in terra mentes nostræ subsidant, sed sursum conscendant ad cælestem gloriam, in qua habitat.* Iam ergo iuxta Caluinum Sacra-

Discernitur signum à re signata, non separatur.

mentum relinquendum est, signum negligendũ est: Non in sacramento, non in signo visibili, quod in terra video, sed in cælo, Christi corpus, rem signatam, quærere debeo. Vbi ergo illa quam statuisti *signi cum re signata coniunctio?* Prorsus euanuit. Nos verò Catholici in Sacramento Christum quærimus, tenemus, accipimus, manducamus, & signum visibile cum re signata possidemus, non panem cum corpore Christi, sed panis species cum corpore Christi. Atqui hanc cõiunctionem signi cum re signata, quam modò dixit *fateri necesse esse*, vide nunc vt in sequentibus magis dissoluat. *Neque enim*, inquit, *Christi corpus incorruptibilem vitam induit, vt naturam suam abijceret: vnde sequitur finitum esse. Iam verò super cælos ascẽdit, ne qua nos in terris crassa imaginatio occuperet.* Ecce, probare vult Christi corpus cum signo sacramentali, quod in terra est, coniungi non posse, quia corpus Christi in cælo est, finitum est, & certo in cælis loco comprehensum est. Ad rem quod attinet, scimus Christi corpus secundum naturalem existendi modum, in specie naturali ac visibili cum tota corporis sui dimensione, non nisi in cælo esse; supernaturali tamen & mystico modo existendi, iuxta totam substantiæ suæ rationem, quæ à qualitate ac quantitate non dependet, in Sacramento existere; de quo hîc latiùs disputandi locus non est. Id vnum hoc loco contra Caluinum regemus, si non nisi in cælo Christi corpus est, si in terra extendus non est, quare lectores suos prius delusit, dicẽs, panem esse signum corporis, & Christi verba hoc sonare, *Hoc panis est signum corporis mei, signum autem sacramentale cum re signata coniunctum esse?* Addit adhuc Caluinus. *Et sanè si mysterium hoc cæleste est, nihil magis præposterum quam Christum in terram deducere qui nos sursum potius ad se vocat.* Ad rem respondemus hoc mysterium planè cæleste esse, propter rem in hoc mysterio contentam planè cælestem (est enim *panis verus qui de cælo descendit, dat vitam mundo*) propter fructum quoque huius mysterij planè cælestem ac diuinum: *Qui enim manducat hunc panem, viuet in æternum.* Denique propter cælestem spiritualem rei in mysterio existentis modum: *Verba ego hæc spiritus & vita sunt*, nec carnaliter, sed spiritualiter intelligenda. Ad Caluinum verò quod attinet, cur nunc *præposterum esse Christum in terram deducere*, qui antea dixit *panem* (vtique in terra existentem) *signum esse visibile corporis Christi, signum autem cum re signata coniunctum esse debere*, nisi quòd

Caluini contrarietio ad oculum probatur.

Ioan. 6.

(vt dixi) impostor nequam lectori suo voluit illudere, & ad eum fallendum aliter loqui, aliter intelligere? Videamus quæ adhuc sequuntur. *Vltimum* (inquit) *quod notandum esse admonui, est manducationis genus. Neque enim somniandum est, naturalem fieri substantiæ eius transitum in animas nostras, sed comeditur à nobis eius caro, dum ex ea vitam percipimus. Tenenda enim analogia est, vel similitudo panis cum carne, qua docemur, non secus pasci animas carne ipsa Christi, quàm panis vigorem corporibus instillat. Spirituale ergo alimẽtum est Christi caro, quia nobis viuificat est. Ideo autẽ viuificat, quia vitam, quæ in ea residet, Spiritus Sanctus in nos diffundit.* Ponamus totum hoc Caluini commentum (cuius ne gutta quidem in Scripturis apparet, sed ex eius malè sano cerebro totum profectum est) verum esse. Vbi est illa *coniunctio rei signatæ cum signo visibili*, corporis Christi cum pane? Quid facit panis manducatio, iuxta Caluinum? vbi nunc aut quorsum Christi verba, *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum?* Quid symboli manducatio manducanti confert? Si signo res signata coniuncta est, an non qui signum accipit & manducat, rem quoque signatam accipit & manducat? minimè gentium, ait Caluinus. *Comeditur* (inquit) *Christi caro dum ex ea vitam percipimus, & spirituale alimentum est Christi caro, quia nobis viuifica est.* Sed quomodo ex Christi carne vitam percipimus, aut quomodo nobis Christi caro viuifica est? An quia in signo panis eam comedimus, quia res signata suo signo coniuncta est? Nihil minus iuxta Caluinum. *Ideò* (inquit) *viuificat caro Christi, quia vitam, quæ in ea residet, Spiritus Sanctus in nos diffundit.* Et addit. *Quamquam aliud est vesci Christi carne quàm in ipsum credere* (quod propter Cinglianos dixit, qui statuunt, manducare Christum nihil aliud esse quàm credere in Christum) *sciendum tamen est, non aliter Christo nos posse vesci quàm per fidem: quia manducatio ipsa fidei est effectus.* Summa ergo est, carnem Christi manducari quatenus viuificat; viuificare quatenus vitam in Christo residentem Spiritus Sanctus in nos diffundit; ac per hoc non aliter nos vesci Christo quàm per fidem. Sic tota causa, tota ratio, totus modus manducandi Christum est sola fides: quæ quidem exerceri potest non secus extra Sacramentum quàm cum illo. Sacramenti igitur manducatio iuxta Caluinum nihil prorsus ad corporis Christi manducationem confert; nisi quod fortasse fidē ipsam Sacramenti conspectus & vsus magis excitat. Qui Sacramentū accipit, in illo aut per illud aut cum illo

Caluini sententia Christi verba & totā Sacramenti rationē penitus è medio tollit.

Caluiniana sententiæ summa.

illo nihil nisi panem & externum symbolum accipit. Vbi ergo coniunctio illa signi cum re signata? Vbi est generalis illa regula & omnibus Sacramentis communis, quam antea premebat, locutionē sacramentalem metonymicè sumendam esse? Prorsus enanuit, prorsus verba & voces fuerunt, quibus interim Lectori fucum faceret, vt in verbis Christi, *Hoc est corpus meum*, sacramentalem esse loquendi formam, ideóque hunc habere sensum suaderet, Hic panis est symbolum corporis mei: quia propter coniunctionem signi cum re signata, alteram alterius appellationem accipit.

Verborum Christi sensus verus.

Nunc autē Christi sermo in illis verbis, *Hoc est corpus meū*, non est sermo aut locutio sacramentalis, rem signatam signi nomine exprimens; sed est sermo operatorius & forma verborum conficiens rem Sacramenti, simúlque signū sacramētale demonstrans. Neque dixit, *Hic panis est corpus meum*; sed accepto in manus pane, eúmque benedicens, dixit, *Hoc est corpus meum*, conficiens de pane corpus suum, & panem, quem in manus acceperat, illo verbo suo diuino, veraci, efficaci, conuertens atque immutās in corpus suū, vt ex tam multis & perspicuis veterum Patrū testimoniis, ex varia verborū Christi circumstantia, ex ratione noui testamenti ac fœderis in hoc Sacramento constituti, suprà efficaciter ostendimus. Est quoque hîc verum Sacramentum à Christo institutū, & adest visibile signum cum re signata coniunctum, nō ipse panis, qui in Christi corpus verbo Christi veraci & efficaci conversus, panis esse desinit, sed species externa panis cum vero corpore Christi. Hæ species panis & vini, signa visibilia in hoc Sacramento sunt, cum ipso corpore & sanguine Christi, tanquā re Sacramenti signata, verè & intimè coniūcta: neque hæ species, quàm diu integræ manent, à corpore & sanguine Christi diuelli possunt. Qui has species accipit, māducat & bibit, corpus & sanguinem Christi accipit, manducat, & bibit. Hæ species veram & plenam analogiam sacramentalē habent, quam ex natura cuiusque Sacramēti Caluinus desiderat. Quū enim Sacramenti natura in significatione sit posita, species istæ & accidentia, quæ sub sensum cadūt, signorum officio aptissimè funguntur. Itaque & nutritionem, & rem vnam quæ constet ex diuersis, ipsæ species panis & vini satis significant, sicuti res signata verè nutrit, & accipientes eā vnam corpus facit. Substantia cuiusque rei inuisibilis est, idque ad significandum inepta. Quare Christus substantiā panis à fide remouit, dicēs post acceptum panem, *Hoc est corpus meum*, accidētia reliquit,

Sacramētalis analogia in Sacramento Eucharistiæ.

Num.21. ad significandum idonea. Serpens æneus in figura serpentis, non in natura, seruauit analogiam, vt significaret Christum
Act.2. Saluatorem omnium qui credunt in eum. Linguæ igneæ in figura non in substantia linguarum, seruabant analogiam ad significandum Spiritum S. qui reipsa super Apostolos descē-
Act.10. dit. Animalia in linteo demissa in figura non in substantia satis significabant Petro quod illi dictum erat, *Macta, & manduca.* Sic species panis ac vini à Christo consecrati satis significant, & sacramentalem analogiam satis seruant, vt cū Christi corpore & sanguine coniunctæ signū sacramentale exhibeant. Hoc modo fatemur in hoc Sacramento diuinissimo signum esse visibile cum re signata coniunctū, quæ eius sit veritas. Nec tamē Christi verba opprimimus, aut fallacia atque elusoria facimus, sed, vt sonant, religiosè ac piè retinemus: vt quod esse corpus suū dixit, ipsissimū corpus suū esse credamus, nec symbolū nec signū, nec vim aut efficaciā aliquam viuificā è cœlo per Dei Spiritum diffusam. Adest Christi corpus cum specie panis, sicut res signata cum suo signo coniuncta.

Rei signatæ nomen ad signum in Christi verbis non transfertur.

Iam quod addit Caluinus *tritum esse vt rei signata nomen ad signū trāsferatur*, verum sanè id est, sed in his Christi verbis nullum locum habet: in quibus, si vera Caluinus narrat, non ad signū rei signatæ nomen, sed ad rē signatā signi nomē transfertur. Vult enim ad corpus Christi, rem signatam, corporis signum transferri, vt quum Christus dixerit, *Hoc est corpus meum*, intelligendus sit dixisse, Hoc est signum corporis mei. Sic res ipsa signata pro signo pronunciabitur, quod prorsus contra naturam metonymiæ est, vt mox ostendemus. Deinde tametsi petra Christum, columba Spiritum Sāctum, Baptismus lauacrum regenerationis significant, quum nullum horum res ipsa quam signant substantialiter sit, nihil tamen simile in Christi verbis attendi potest. Nunquam enim de illa petra dictum est, *Hæc est Christus*: nunquam de columba, *Hæc est spiritus Sanctus*: nunquam de Baptismo, *Hic est lauacrum regenerationis*, &c. Non est, inquam, dictum cum huiusmodi circunstantiis & appēdicibus quæ sensum verborum literalem probant, cum quibus hæc verba dicta sunt, *Hoc est corpus meum*, sicuti in superioribus etiam demonstrauimus. Nulla igitur est interalias illas locutiones, *Petra erat Christus*, *Vidi Spiritum Sanctum descendentem sicut columbam*, *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis*, & inter hæc Christi verba, *Hoc est corpus meū*, similitudo prorsus, nulla affinitas, nulla comparatio. Planè igitur Caluinus totū Christi sermonem

labefa-

labefactat, corrumpit, peruertit, quum quod Christus corpus suum esse veraciter dixit, ille non nisi symbolum corporis dixisse & dedisse affirmet.

Nec *hanc loquendi formulam nouellam, & impiam, ex veterum authoritate ab Augustino traditam* Caluinus accepit, dū *signis impropriè rerum spiritualium nomina ascribi docet.* Scriptum hoc sanè reliquit Augustinus. *Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum sunt Sacramenta, non haberent, omnino Sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum Sacramentum corporis Christi corpus Christi est, ita Sacramentum fidei fides est.* Sed hæc verba Caluini dementiæ non suffragantur. Augustinus dicit: *Sacramentum corporis Christi* (id est, species sacramentales) *vocari secundum quendam modum corpus Christi*, sed non dicit corpus Christi vocari aliquo modo Sacramentum corporis, sed signum aut symbolum corporis, sicuti Caluinus dicit. Longè aliud est dicere, Sacramenta seu *sacra signa accipiunt ipsarum rerum nomina quarum sunt signa*, (quod Augustinus dixit) & dicere, ipsas res accipere nomina signorum ipsorum, ut Caluinus dicit. Dicuntur quidem & elegantius dicuntur arma pro bello, toga pro pace, laurea pro triumpho, lingua pro eloquentia, fasces pro magistratu, sceptrum pro rege, quia hæc omnia signa sunt & notæ earū rerum quarum nomina accipiunt; sed nemo econtra dixerit bellum pro armis, pacem pro toga, triumphum pro laurea, eloquentiam pro lingua, magistratum pro fascibus, Regem pro sceptro. Metonymia quippe signi & signati non est reciproca sicut signum collocatur pro signato, sic vicissim signatum vicem ac locum signi subeat. Quod ergo Augustinus dixit ex natura metonymicæ locutionis dixit. Quod Caluinus finxit, contra naturam & rationem locutionis metonymicæ confictum est. Sic iuxta August. baptismus qui est sacramentum fidei, significat fidem in paruulo baptizato, qui actum fidei non potest; sed quòd fides exercere non potest, hinc theologus dicit significet baptismum, nec Augustinus mentitur. Vocabulum panis significat apud Ioan. 6. verum corpus Christi, siue quia speciem panis eo nomine appellat, siue quia id significat vnde corpus Christi confectum est, sicut Euāgelista dicit *gustasse architriclinum aquam vinum factum.* Sed vocabulum panis nec in vlla Scriptura corporis Christi, nec apud Patres ita usitatum est. Aquæ nomen tri-

Augustini sententia explanatur.

Ep. 23. ad Bonif.

Signa accipiunt nomina rerum, non res signorum.

Metonymia nō est figura reciproca.

1. Cor. 10.

Ioan. 2.

buitur Spiritui Sancto, quia illius donationem ac virtutem
Ioan. 4. quodam modo repræsentat. *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei*, &c. sed Spiritus Sancti nomen ecouerso non tri-
Luc. 7. buitur aquæ. Ignis nomen tribuitur charitati, *Veni ignem mittere in terram*: sed nõ vicissim charitatis nomen ipsi igni. Denique in omnibus locutionibus figuratis, seu metaphoricis, seu metonymicis, quæ passim in Scripturis occurrunt, signi nomen tribuitur rei signatæ semper, rei signatæ nomen signo nunquam. Absurdissimè igitur Caluinus non solùm impiè, & sine vllo vel in Scripturis vel in Patribus exemplo, metonymiam in Christi verbis confingit, qua res signata collocetur pro signo, corpus Christi pro pane significante. Deiectus est igitur totus Caluini Achilles & murus aheneus, in quo tantopere gloriatus est, nec Sacramenti ratio in hoc mysterio vllam in Christi verbis locutionem metonymicam aut probat aut patitur. Sua igitur malè stabilita sententia, aliqua profert contra Catholicam sententiam & contra Lutheranos argumenta Illos enim sibi nõ minus aduersos sensit quàm Catholicos. Quæ contra otthodoxã doctrinã profert (aliis prætermissis, vt se mutuò hæ sectæ cõficiãt) breuiter soluẽda sunt.

Caluini argumenta contra sensum orthodoxum.

Papistæ (inquit) *sua transsubstantiatione delusi, negant ostendi panem, quia tantùm maneat species sine subiecto.* Si Papistæ panis transsubstantiatione delusi sunt, certè & tota vetusta Christi Ecclesia delusa fuit, à qua hanc transsubstantiationem panis seu conuersionem substantiæ panis in substantiam corporis Christi firmiter creditam ac receptam fuisse, tot illustrium eius ætatis luminum testimonia (quæ paulò antè produximus) indubitatum faciunt. Sed solenne Caluino est Papistarum nomine totam veterem Ecclesiam damnare, & veteris Ecclesiæ fidẽ Papistis, quasi modernis tantùm Catholicis, vitio vertere. Hic eius dolus malus, hæc impietas est.

1. Cor. 10. Sed (inquit) *eorum delirium refutat Paulus, affirmans, panem, quem frangimus, esse communicationem corporis Christi.* Hũic obsoleto argumento iam millies responsum est, panem ab Apostolo appellari, non qui in natura & substantia panis sit (quomodo enim naturalis panis manducatio, corporis Christi possit esse communicatio, maximè apud Caluinum, qui, vt suprà accepimus, non ex panis manducatione, sed ex Spiritus Christi in cœlo residentis operatione, mediante fide nostra, communicationem corporis Christi in nobis fieri docet, imò nec corporis, sed efficaciæ cuiusdã vitalis ex corpore) sed quod ex pane factum erat, idque more

vsita

ſtratiſſimo Scripturarum; quando & Eua vocatur caro Adæ, quum ſuam illa tunc carnem non Adæ haberet, quia de illo ſumpta erat; ſicut virga Moyſis in ſerpentem verſa virgæ nomen retinuit, & aqua in vinum verſa aqua vocatur apud Ioannem: quo etiam modo cæci dicuntur à Chriſto videre, & claudi ambulare, qui non iam ſed olim cæci ac claudi fuerant. Sed hanc reſponſionem & adhuc alias altiſſimè diſſimulans Caluinus, argumentum ſemper premit, ſolutioni argumenti non ſatisfacit. Latius hunc locum ad ipſum Apoſtoli textum tractauimus. *Geneſ. 3.* *Exod. 7.* *Ioan. 2.* *Luc. 7.* *In antidoto noſtro Apoſtolico.*

Pergit Caluinus. *Deinde ab eorum figmento abhorret ipſa natura Sacramenti, cui non conſtabit ſua integritas, niſi verum ſit externum ſymbolum. Vnde enim diſcemus Chriſti carne paſci animas noſtras, ſi verus panis non ſtatuatur nobis ante oculos, ſed inane ſpectrum?* Huic argumento à natura Sacramenti ducto, quod in proximè præcedentibus latè tractauit Caluinus, latè reſpondimus, & verum hîc adeſſe externum ſymbolum oſtendimus, quia adſunt ſpecies panis ac vini ad ſignificandum aptiſſimæ. Sed certè Caluinus ille eſt qui externum ſymbolum à re ſignificata diuellit, & mutilum Sacramentum facit, dum in cœna ſua nudum panem ponit, Chriſti autem corpus non niſi in cælo: idque adeo vt nec media panis aut ſigno externo, ſed ſola mediante fide noſtra, & ſpiritu Chriſti, nec ipſum Chriſti corpus (res in Sacramento ſignata) ſed quædam ex eius corpore vis viuifica, in illa cœna profana & commentitia percipi fingatur. An iuxta Caluinum Sacramento ſua conſtat integritas (quod contra nos toties vibrat) qui tot modis Sacramentum lacerat; & (num quod fingit, à re ſignata tot modis diuellit? Quod autem hîc dicimus, paulo ſuperius comprobatum reliquimus.

Iam quod tam anxiè rogat, *vnde diſcemus Chriſti carne paſci animas noſtras, ſi verus panis non ſtatuatur ante oculos;* primum ipſe Caluinus negat penitus *ipſa carne Chriſti paſci animas noſtras*, & ſolam ab ea in cælo ſedente, vim & efficaciam quandam ſpiritualem per ſpiritum Chriſti veluti canalem in animas noſtras diffundi commminiſcitur. *Sub hac* (inquit) *corruptibilia elementa, panem & vinum, Chriſti e cælo retrahere non eſt opus, quò ipſius participatione fruamur, quando hoc beneficij per Spiritum ſuum ipſe nobis largitur, vt vnum corpore & ſpiritu & anima ſecum fiamus. Vinculum ergo iſtius coniunctionis eſt ſpiritus Chriſti, cuius nexu copulamur, & quidam veluti canalis per que Chriſtus & eſt & habet quòd* *Inſtit. lib. 4. cap. 17. num. 12.*

quòd ad nos deriuatur. Hæc de ſpiritu Chriſti veluti canali per quem ad nos Chriſtus deriuetur. Nunc nõ ipſam carnem Chriſti ad nos deriuari, nec ipſa carne paſci animas noſtras, his verbis docet. *Ingenuè confiteor mixturam carnis Chriſti cum anima noſtra, vel tranſfuſionem qualis ab ipſis docetur* (Lutheranos intelligit, qui ſub pane & cum pane veram carnis Chriſti præſentiam, & veram ex carne Chriſti animæ alimoniam ſtatuunt) *me repudiare: quia nobis ſufficit Chriſtum è carnis ſuæ ſubſtantia vitam in animas noſtras ſpirare, imò propriam in nos vitam diffundere, quamuis in nos nõ ingrediatur ipſa caro.* Hæc ille. Qua igitur fronte Catholicos vrget impoſtor, *vnde diſcant Chriſti carne paſci animas noſtras, ſi verus panis ante oculos non ſtatuitur*, quando ipſemet hunc verum & nudum panem ante oculos ſtatuens, ipſa tamen Chriſti carne paſci animas noſtras pernegat? Nos autem vera Chriſti carne realiter & ſubſtãtialiter præſente animas noſtras paſci, nóſque cum eo (beneficio Sacramenti huius) non hic tantùm ac Spiritu, ſed (vt Patres docuerunt) *corporaliter, naturaliter, ac re ipſa* cum Chriſto coniungi docemus ac credimus, non propter ſolam præſentiam ſpecierum panis & exteni ſymboli, quaſi ab illa potiſſimùm veræ carnis Chriſti præſentia penderet, ſed alias multas ob cauſas. Primum propter Chriſti verba veracia, efficacia, operatoria, *Accipite, & comedite, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur.* Deinde ex analogia huius ſermonis cum aliis ſimilibus in Scriptura locutionibus quas ſuprà annotauimus; tum ex officio obſignandi nouum teſtamentum & promiſſiones à Deo factas in ipſo, quod non niſi per ipſam Chriſti carnem & ſanguinem præſtari poterat, vt & ſuprà oſtendimus, & apud Lucam magis oſtendetur; ſed ex propria efficientia huius Sacramenti, quam Ioan. 6. cap. Chriſtus expoſuit, vt eo in loco docebimus. tandem ex ipſa inuãtia, abſurditate, & indignitate qua tantum myſterium aduerſarij afficiunt, vbi à literali verborum ſenſu recedunt, quod & ſuprà accepimus. Ex his omnibus non ex ſola Sacramenti peculiari ratione, didicimus vera Chriſti carne in hoc Sacramento paſci animas noſtras.

Ibidem num. 32.

Poſtulat à Catholicis Caluinus quod ipſe negat.

Realis & corporalis Chriſti præſentia probatur.

1. 2. 3. 4.

Pergat Caluinus. *Hæc quid de altero ſymbolo dicent? Neque enim dicit Chriſtus Hoc eſt ſanguis meus; ſed, Hic eſt calix. Ergo ſecundum eos non quòd vinum, ſed materia ex qua conflatus erit calix, neceſſe erit tranſſubſtantiari in ſanguinem.* Ridiculum planè argumentum. Chriſtus in verbo calicis notiſſimo & vulgari tropo vſus eſt: ergo in verbo ſanguinis eo-

Mẽdaciũ: nam apud Matthæũ Chriſtus hoc dicit.

dem-

dem vsus fuisse censendus est. In vno non potest non tropus esse ipsis rusticis notissimus; ergo in altero similis tropus esse debet, vbi nulla vulgaris locutio apparet; imò vbi verba proximè coniuncta omnem tropum disertissimè remouent: ista videlicet, *Qui pro vobis effundetur*; item, *Noui testamenti*. Ex quibus verbis realem sanguinis Christi exhibitionem, præsentiam, & sumptionem, efficacissimè deduci ac probari in superioribus comprobauimus; quod propterea hîc non repetimus. Supereſt vltimum Caluini argumentum.

Verba, de genimine vitis, ad Eucharistiam non pertinent.

Iam quod apud Matthæum habetur, Non bibam de hoc fructu vitis, clarè demonstrat vinum fuisse quod porrexit. Atqui ex Luca manifestè patet (quod & suprà explicuimus) hæc verba non post diuina peracta mysteria in vltima cœna, sed in secunda Christi cœna familiari, & ante tradita mysteria, pronunciata fuisse. Deinde (vt aliquid hîc addamus) Lucas tam depane quàm de vino prælocutum fuisse Christum hunc in modum tradit: *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum*, quod de vltimo agno Paschali necessariò est intelligendum. *Dico enim vobis, quia ex hoc* (id est, deinceps, ἀπ' ἄρτι) *non manducabo illud* (id est, istiusmodi Pascha) *donec impleatur in regno Dei*, id est, donec in resurrectione iustorũ nouus cibus, nouum Pascha, nouum manna comedetur. Quod aliis verbis & paulò plenius Matthæus sic effert, *Vsque in diem illum*, id est, vsque ad tempus resurrectionis generalis, *cùm illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei*, id est, quando spirituale vinum, cuius hoc materiale & naturale vinum signum est, vel, si cum Caluino post mysteria hæc verba Christum dixisse ponamus, cuius hoc in calice vobis porrectum signum est (nam & sanguis Christi in hoc sacramento pignus est futuræ gloriæ) *bibam vobiscum*, pater meccũ conglorificaris, *nouum in regno Patris mei*, id est spirituale & alterius generis in beatitudine æterna. Quid videlicet vt nunc in Sacramẽto me accipitis, comeditis, & bibitis, ad alimoniã, refectionem, & consolationem animarum vestrarum; sic in regno Patris mei me toto & præsente semini in gloria, ad magnum incrementum & accessionem beatitudinis vestræ. Prosequitur Lucas hunc in modum, *& accepto calice*, non consecrato (de quo postea disertè loquitur, post panis consecrationem), *Similiter & calicem*, & sed profano, quo in familiari cœna vtebatur, *gratias egit*, more Iudæorum & patrumfamiliàs, in hac maximè cœna post agnum Paschalem comestum celebrari solita, & dixit, *Accipite, & diuidite inter*

Luc. 22.

vos,

vos, id est, singuli bibite, sicut ego vobis prębibi. *Accepto enim calice*, non significat in manus tantum accepto, sed & hausto ac propinato, more familiaris cœnæ Iudæorum: quam tam Caluinus quàm Beza hoc loco commemorant. *Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis*, id est, de communi vino, & in familiari vobiscum cœna, *donec regnum Dei veniat*, id est, vsque ad resurrectionem generalem, vbi nouo potu vos reficiam: quod paulo apertiùs Matthæus posuit, vt suprà explicatum est; tametsi non seruato ordine, vt Lucas facit: qui statim aggreditur aliam Christi & vltimam cœnam, in qua diuina mysteria tradebat. *Et accepto pane*, &c. Hæc res quum apud Lucam ita clara sit, vt vel Christum bis calicem consecrasse (quod est absurdissimum) fateri oporteat, vel ad mysterium calicis consecrati hæc verba non pertinere agnoscere necesse sit, manent tamen in sua pertinacia Caluinistæ, & ordinem disertissimè à Luca seruatum, rémque totam ab eo plenius enarratam aduertere nollunt.

Post hæc præclara argumenta concludit Caluinus: *Ergo modis omnibus refellitur Papistarum insciția.* Atqui an non potius Caluini tam insciția quàm impietas modis omnibus à nobis refutata sit, iudicet quilibet æquus Lector, résque loquatur ipsa.

27. *Bibite ex hoc omnes.*

HIc latum sibi campum contra Ecclesiam Catholicam excurrendi aperiri existimauit Caluinus. Hoc vt licentiosius præstet, aliquod prius futuræ accusationis fundamentum ac robur vonit. *Quia Christi* (inquit) *consilium fuit fidem nostram sui totam obstringere, ne quid extra ipsum quæramus, duobus symbolis vitam nostram in se inclusam esse testatus est. Indiget corpus hoc ad fouendam & sustinendam vitam cibo & potu. Christus vt se vnum nobis ad præstandas omnes salutis partes in solidũ sufficere doceat, sibi vices potus ac cibi tribuit: in quo mirabilius indulgentia relucet, quòd fidei nostræ consulere volens, ad carnis nostræ ruditatem ita se demittat.* Dici solet: Cæcus de coloribus iudicare non potest: Multo minus cæcus hæreticus de Christi consilio iudicium ferre. Quod fuerit Christi consilium in duplici specie corporis ac sanguinis sui exhibenda non odio Ecclesiæ & superbo sui ipsius amore excæcatus Caluinus, sed Catholica Christi Ecclesia eiúsque Præpositi a Magistri & optimè intelligunt.

&

docere nos debent. Caluinus totum Christi consilium in
le nostra Christo magis obstringēda,& vt fidei nostræ con-
atur,ponit. Atqui nec vlla Scriptura hoc docet,nec Eccle-
vnquam tradidit (sed cerebri Caluiniani spectrum est)
ge etiam probabili ratione subsistit. Nam tametsi de fide
stra stabilienda Christus in hoc Sacramento ageret(quem
icum omnium Sacramentorum finem esse stupidissimè
luinus vult,quasi vnumquodque Sacramentum proprium
sum finem,effectum, ac fructū in Scripturis expressum non
beret) tamen eam æquè vna species stabiliret quàm vtra-
. Quod ne à me temerè dictum Caluinista quispiam exi-
met,ex ipsis Christi verbis comprobabo.Dicit Christus de
a specie:*Panis quem ego dabo, caro mea est quam ego dabo
mundi vita.* Tametsi enim hæc verba de ipso Sacramento
Christum dixisse Caluinus neget (cuius contrarium eo loco
undè demonstrabimus) tamen fatetur ingenuè eodem in
co,*nihil hic dici quod non in cœna figuretur ac verè præte-
fidelibus:adeoq; sacram Cœnam quasi huius concionis igil-
esse.* Atqui in illis verbis, ipso interprete Caluino, idem
ostram sibi totam obstringit Christus,& fidei nostræ con-
ere voluit Christus. Sic enim ad hæc verba commentatur.
*Quia vis illa arcana conferendæ vitæ,de qua loquutus est, di-
it: Si quis ederit ex hoc pane,viuet in æternum(vt in verbo
credi ad fidem nos hortatur,quæ sola facit vt fruamur hoc pa-
is vitam)ad diuinam eius essentiam referri potest,nunc de-
scendit ad secundum gradum,ac vitam illam in su carne posi-
am esse docet,vt inde hauriatur.Mirificum sanè Dei consilium,
ad in ea carne,vbi sola priùs mortis materia at,vitam no-
propositurus. Atque ita infirmitati nostræ consulit, dum nos
ad fundam vitam non vocat super nubes, ad eam exerit in
am. Interea fidei nostræ humilitatem & obedientiam probat,
vitam petituros in carne sua in specie contemptibili sub-
am iubet.* Et paulò pòst. *Dandi verbū recte accipitur. Prior
datio (panis quem ego dabo) quotidie, quoties scilicet se
Christus offert. Secundo loco (qua ego dabo pro mundi
donationem illam vnicam notant quæ facta est in cruce.
enim prodesse victimam illam sed esse immolatam,nisi
sacro epulo vesceremur.* Docet igitur his verbis Caluinus
a specie panis (de qua vna Christus hîc loquitur) in sa-
epulo cœnæ Dominicæ Christum se nobis quotidie of-
*ad fidem in eo nos hortari, a sola illo fruimur; atque
dei nostræ humilitatem & obedientiam probandam*, vt ex

Fidem & quæ vna species confirmat quā vtraque.

Ioan. 6.

Ioan. 6. vers. 54.

Ad vers. 51.

carne

carne sua vitam petamus, iubere. Sufficit ergo vna species ad fidem nostram fouendam ac sustinendam, si hoc consilium Christi erat dum hoc Sacramentum institueret.

Totum sacramenti fructū vna species confert.

1. Cor. 10.

Luc. 22.

Cæterum longè aliud Christi consilium fuisse, ipsa Christi verba luculenter docēt, & Ecclesia Catholica tradidit. Nempe vt *vitam habeamus, ac maneamus in Christo*, quod toties in 6. cap. Ioan. Christus inculcauit. Rursum vt vniti Christo, *sic viuamus propter illum sicut ille vixit propter Patrem*, quod eodem in loco docuit. Tum vt simus *vnus panis & vnum corpus*, inter nos ipsos, *qui de vno pane participamus*, quod Paulus docuit. Demum vt *mortem Domini commemoremus*, quod Christus ipse proposuit. Tandem vt fructus mortis Dominicæ ad nos deriuetur, remissio peccatorum & dona gratiarum: quia, vt ipsemet Caluinus alibi scripsit, *comedere Christi carnem necesse est vt crucifixa prosit*. Atqui hæc omnia vna species vbertim præstat. De vna specie dixit Christus. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Rursum. *Qui manducat me, viuet propter me.* Qui autem viuit propter Christum, vtique manet in Christo. Vt simus omnes vnum corpus, de *vno pane participamus.* Ad vtramlibet speciem dixit Christus, *Hoc facite in meam commemorationem.*

Ioan. 6. vers. 63.

Ioan. 6.

1. Cor. 10.

1. Cor. 11.

Sacramēti celebratio & perceptio diuersa.

Deinde aliud fuit Christi consilium in hoc Sacramento celebrando & publicè administrando, aliud in eodem à singulis percipiendo. Vbi eius celebrationem & perpetuam administrationem instituit Christus, vt in cœna vltima, vtramque speciem porrigit, & adhiberi iubet. Vbi autem fructum eius à singulis percipiendum describit, vt Ioan. cap. 6. in vna specie totum ponit non secus quàm in vtraque. Spiritualis quippe refectio quæ singulos concernit, tota & plena est, siue in carne Christi sub specie panis, siue in sanguine Christi sub specie vini. Spiritualis autem refectio in Sacramenti administratione significata, plenius in vtráque specie repræsentatur, quàm in vna: ideóque non nisi in vtroque elemento ab Ecclesia Christi Catholica semper fuit administrata. His ita positis, facilè quæ in Caluino sequuntur refutātur. Sunt enim rixæ potius quàm rationes. Sic enim prosequitur.

Quo magis detestabilis est sacrilega Papæ audacia, qui sacrum hoc vinculum rumpere non dubitauit. Hoc scelerati hæretici detestabile maledictum quum ex præcedentibus inferatur, quæ plena vanitatis ac dementiæ ostensa sunt, in fumos abeat necesse est. *Audimus* (inquit) *filium Dei vitæ plenitudinem, quā suis confert, duobus symbolis pariter testatum esse.*

esse. *Quæ diuinitus coniuncta erant, quo iure diuellere homini mortali fas fuit?* Respondeo: Audiuimus filium Dei vitæ plenitudinem, quam suis confert, in vno symbolo testatum esse: *Qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Qui manducat me, viuet propter me.* Quod ipsa veritas de vno symbolo pronuntiauit, quo iure ad duo restringere homini mortali fas erit? Deinde non Papa, sed tota Christi Ecclesia his multis seculis vnam speciem laicis porrexit. Cui eam quoque detestabilis & sacrilegæ audaciæ non condemnat Caluinus? Tandem si verè detestabilis & sacrilega audacia est, hoc sacrum vinculum rumpere, vt vno tanum symbolo vitæ plenitudo conferatur, quã in duobus Dei filius testatus est; quanto detestabilior & magis sacrilega Cauini audacia fuit, qui hoc sacrum vinculum ita penitus perupit, vt Dei filium nec in duobus symbolis nec in vno, non dico vitæ plenitudinem, sed nec vllam vitæ particulam conferre patiatur? omnémque vitæ fructum tam procul à symbolis remoueat atque propellat, quàm procul cælum à terra distat? quæque in terra hæc symbola conspiciantur ac sumantur, eorum vitæ rationem in Christi carne in cælis posita, imò nec in illa, sed in quadã efficacia ab illa deriuata (iuxta proprium cerebri sui commentum) collocauit? & per hoc ipsa symbola populus vitæ inania & vacua reliquerit? Hæc est verè detestabilis & sacrilega Caluini audacia. Et tamen audet homo sacrilegus suam impuram scabiem alij affricare, nec cuiuis alij, sed ipsimet Christi Vicario, & militanris in terris Ecclesiæ vniuersæ Capiti sub Christo supremo.

Ioan. 6.

Caluini audacia sacrilega.

Surgit adhuc Caluinus, in quo audiendus est. *Adde quòd etiam videtur Dominus præcipere omnibus vt ex calice bibant, quo sacrilegium hoc ab Ecclesia arceret. De pane simpliciter dixisse legimus, vt acciperẽt. Cur bibere nominatim iubet omnes, & Marcus bibisse omnes diserte narrat, nisi vt sibi ab impia nouitate caueãt fideles? Nec tamen seuero hoc interdicto diuinitus fuit Papa, quin fixam à Domino legem mutare ac violare auderet. Populum enim totum prohibuit ab vsu calicis.* Tota hæc rixa potius quàm ratio ex ipso postremo Caluini verbo refelli potest. *Populus prohibetur ab vsu calicis.* Populo cur non detur calicẽ Christus non præcepit: nec populo, sed solis Apostolis, & futuris eorum successoribus, huius diuini mysterij ministris, dixit, *Bibite ex eo omnes.* Nullũ ergo hîc Christi interdictũ violatur, nulla Domini lex immutatur. Quod omnibus nominatim præcepit vt biberẽt, ab omnibus nomi-

Bibite ex hoc omnes, calicem populo potius auferri quam tribui.

natim adimpletum fuisse Marcus narrat: *Et biberunt ex eo omnes.* Si id obseruandum putat Caluinus, *quod de pane simpliciter dixit, Accipite, & manducate*, illud quoque obseruandum dicimus, quod nullus Euangelista adiecit: *Et acceperũt, ac manducauerunt:* sicuti de solo calice adiecit Marcus: *Et biberunt ex eo omnes.* Imò omnes accepisse ac manducasse non dicitur, nec omnes accipere ac manducare iubentur, ne vllo modo mãducationis præceptum ad illos solos præsentes aut eorũ successores, sed in vniuersum ad omnes fideles pertinere ostenderetur. Ad calicis mentionem ideò tum iubẽtur omnes bibere, tum omnes bibisse memoratur, vt intelligeretur præceptum bibendi necessariò ad illos solos præsentes atque eorum successores illis in officio pares, non autem ad vniuersum populum fidelem pertinere. Ita hæc obseruatio nihil Caluinum iuuat, sed æquè offendere potest ac iuuare.

Addit adhuc. *Atque vt se probaret non sine ratione facere, obtendit satis esse speciem vnam, quia per concomitantiam coniunctus sit sanguis cum carne.* Non hæc tantum ratio affertur, quæ tamen bona ac firma est, probátque totum Christum non secus in vna specie sumi quàm in vtraque; sed & aperta Christi verba proferuntur, iámque à nobis prolata fuerunt, quæ totum huius Sacramenti effectum ac fructum vnicæ speciei assignant. Ea sibi dissimulanda Caluinus putauit. Attamen vt hanc rationẽ conuellere conetur, videamus. *Quasi verò non eodem pratextu totum Sacramentum abolere liceat, quia æquè sui participes nos facere Christus possit absque externo adminiculo.* Ita sanè iuxta Caluini dementiam; qui nihil amplius in hoc Sacramento conferri dogmatizat quàm extra illud, & sine hoc Sacramento, per solam fidem cuilibet conferri potest. Ait enim *manducationem carnis Christi non aliam esse quàm fidei manducationem, nec vllam aliam fingi posse.* Et rursum: *Fateor non manducari Christum nisi fide.* Atqui fidem extra Sacramentum officium suum facere quis dubitat? Quare alibi apertis verbis Caluinus dicit in 6. capite Ioannis, *Non de Cœna haberi concionem, sed de perpetua communicatione, quæ etiam extra Cœnæ vsum nobis constat.* Rursum hanc perpetuam communicationem cárnis Christi ponit in perpetua & quotidiana Euangelij prædicatione, non secus quàm in Cœna. Sic enim alio in loco scribit. *Illis verbis, Pãnis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita, haud dubiè innuit Christus, suum nobis corpus ideo pro pane futurum ad spiritualem animæ vitam, quia in*

Instit. lib. 4. cap. 17. num 5.

In Ioan. cap. 6. ver. 47.

In Ioan. cap. 6. ver. 53.

Instit. lib. 4. cap. 17. num. 5.

mortem

mortem pro salute nostra exponendum erat: nobis autem porrigi vt vescamur, quum fide nos facit eius participes. Semel itaque ipsum dedit quo panis fieret, quum in mundi redemptionem crucifigendum exposuit, quotidie dat, vbi participandum quatenus crucifixum est Euangelij verbo nobis offert: vbi eam exhibitionem sacro Cœnæ mysterio obsignat, vbi idipsum interius complet quod exterius designat. Triplicem ponit quotidianam & perpetuam corporis Christi crucifixi participationem: vnam in Euangelij verbo oblatam, alteram in Cœnæ mysterio obsignatam, tertiam interius completam, quæ exterius designata erat. Ita non secus extra Cœnam in Euangelij verbo quàm in Cœna carnis Christi participationem ponit. Idem quippe apud Caluinistas efficit Euangelij prædicatio, quod cuiuslibet Sacramenti exhibitio. Caluino subscribens Beza cum tota Synodo Rupellana rotundius dicit, *tametsi Cœna ad mysticam & spiritualem Christi communicationem specialiter instituta fuerit, nihilominus eundem Iesum Christum cum omnibus suis donis etiam in simplici verbo, & in baptismo nobis offerri, & à credentibus percipi.* Denique Caluinus tametsi multis verbis docere conetur participationem Christi in Cœna iuxta suum figmentum plus esse quàm spiritualem, eósque reprehendat qui nos *Spiritus modò participes* in ea faciunt, tamen post totam suam hypocriticam huius mysterij commendationem concludit hunc in modum. *Quapropter Scriptura vbi de nostra cum Christo participatione loquitur, vim eius vniuersam ad Spiritum refert. Pro multis tamen vnus locus sufficiet. Paulus ad Rom. 8. Christum non aliter in nobis quàm per Spiritum suum habitare disserit: quæ tamen illam, de qua nunc sermo est, carnis & sanguinis communionem non tollit, sed ab vno Spiritu effici docet, vt totum Christum possideamus, & habeamus in nobis manentem.* Tota igitur Caluini resolutio est (quicquid interdũ, vt lectori fucum faciat, de hoc mysterio magnificè loquitur) solam in eo esse spiritualem Christi participationem, quam videlicet solus Spiritus efficit, quæ non secus extra mysterij vsum habetur per solã fidem (saluo quòd adest in Cœna figura quædam externa, eandem participationem, vt ipse confingit, obsignans) quàm in eius vsu per symbola accepta. Ergo (vt ad Collectionem Caluini redeamus) iuxta eius propriam dementiam, nec de vna nec de duabus speciebus admodũ laborandum erit, sed totum Sacramentũ sine magno incõmodo abolere licebit, *quia æquè sui participes nos Christus facere potest,*

Participatio Christi iuxta Caluinũ æquè extra Cœnam Dom. quam in illa.

Theolog. Epist. 65. pag. 285.

Instit. lib. 4 cap. 17. num. 7.

Lib. & ca. eodem num. 12.

Caluini resolutio.

Caluinus ex seipso refutatur.

imò de facto facit per Euangelij prædicationem, per ſolam fidem, & ſolo Spiritu ſuo, *abſq; externo adminiculo* huius Sacramenti. Ita cõtra ipſum Caluinum pulchrè currit obiectio, quam contra Papam ingenioſè à ſeſe inuentam exiſtimauit.

Participatio à Catholicis credita.

At verò Papa & tota Eccleſia Catholica, tametſi in vna ſpecie huius myſterij totum Chriſtum per concomitantiam recipi verè doceat, non tamen abſque vtraque ſpecie perinde Chriſtum accipi docere cenſenda eſt. Agnoſcit enim in hoc ſacroſancto myſterio ſingularem quandam, realem, naturalem, corporalem, (non ſpiritualem tantùm) Chriſti participationem, quæ extra hoc Sacramentum, nec per ſolam fidem, nec per Euangelicam prædicationem, nec per aliquam concomitantiam, nec denique per ſolam diuini Spiritus operationem datur. Agnoſcit cum B. Cyrillo Alexandrino *non ſolùm nos recta fide ſinceraq; charitate Chriſto ſpiritualiter coniungi, ſed eſſe quoque in nobis aliam coniunctionis rationem ſecundum carnem cum Chriſto per myſtica benedictionis virtutem, quæ cùm in nobis fit, corporaliter quoque facit communicatione carnis Chriſti, Chriſtum in nobis habitare.* Et iterum. *Corporaliter Dei filius per benedictionem myſticam nobis vt homo vnitur, ſpiritualiter autem vt Deus, ſui Spiritus gratia, noſtrum ad nouam vitam ſpiritum redintegrat.* Agnoſcit quod ſcripſit B. Chryſoſtomus. *Vt non ſolùm per dilectionem, ſed reipſa in Chriſti carnem conuertamur, per cibum id efficitur quem nobis largitus eſt.* Et alio in loco. *Chriſto non ſatis fuit vt homo fieret, &c. verùm & ſeipſum nobis commiſcet, & non fide tantùm, verùm & re ipſa nos ſuum efficit corpus.* Cauillatur ad hæc verba Caluinus. *Hoc tantùm vult Chryſoſtomus excludere, ne quis dum fidem nominari audit, nudam imaginationem concipiat.* Atqui S. ille Pater non ſolùm nudam imaginationem & apprehenſionem intellectualem, quæ ſola fide fit, & quam Zvvingliani ſolam ponebant, vt manducare nihil aliud eſſet quàm credere, hoc loco excludit; ſed etiam ſolam communicationem ſpiritualem, quæ per fidem & charitatem realis eſſe poteſt, qualem ſtatuit Caluinus (ſaltem ex parte fidei) ſimiliter excludit; & illam realem communicationem ponit, quæ eſt pluſquam ſpiritualis: quâ videlicet vera Chriſti caro non abſens per fidem accipiatur, vt præſtigiatur Caluinus; ſed reipſa præſens realiter nobis coniungatur, à nobis realiter percepta. Vnde & in ſequentibus eodem loco dicit: *Quis paſtor oues paſcit proprio cruore? Sed Chriſtus nos proprio ſanguine paſcit, & per omnia nos ſibi*

In Ioan. lib. 10. cap. 13.

Ibidem lib. 11. cap. 26.

Homil. 45. in Ioan.

Homi. 60. ad Popul. Ant.

Inſtit. lib. 4. cap. 17. num. 6.

sibi coagmentat. Agnoscit rursum cum B. Hilario non spiritu modò sed & naturaliter nos Christo per hoc Sacramentum coniungi. *Si verè* (inquit) *Verbum caro factum est, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non naturaliter in nobis manere existimandus est?* Sic Cyrillus scripsit *non habitudine solum, quæ per charitatem ac fidem intelligitur, verùm etiam participatione naturali Christum in nobis esse.* Agnoscit postremò huius Sacramenti beneficio nos esse *ex ossibus Christi, & carnem de carne eius*, vt exponit Ireneus: nos esse *concorporeos Christo*, vt iterum Apostolus loquitur, vt exponit D. Cyrillus Alexandrinus: ac demum nos esse χριστοφόρους, vt alter Cyril. Hierosolymitanus scriptum reliquit. Hanc SS. Patrum doctrinam ac fidem amplexus Papa, sic sub vna specie totum Christum *corporaliter, naturaliter, ipsa*, nobis coniungi docet, vt extra hoc diuinissimum Sacramentum eodem modo nos sui participes Christum faciens non credat: ideóque vt hanc tantam, tam singularem, tam actam, tam diuinam, tam fructuosam coniunctionē retineat, totum Sacramentum nullo modo abolere velit, tametsi vna specie populum contentum esse grauissimis ex causis iubeat.

De Trin. lib. 8.

In Ioan. lib. 10. cap. 13. Epheſ. 5. Lib. 5. Epheſ. 3. In Ioanne lib. 11. cap. 26. Catech. 4.

His nunc ita explicatis, Caluini conclusio non modò in Papam nō quadrabit, sed in ipsius Caluini caput tota recidet, qui sic scribit *Sed istis puerilibus cauillis nihil iuuatur eius impietas, quia nihil magis absurdum est quàm vt traditis à Domino subsidijs sponte careant, vel priuari sustineant fideles: itaque nihil minùs ferendum quàm impia hæc laceratio.* Contra seipsum classicum cecinit Caluinus. Nihil enim certius nouis ferendum, ideóque Caluinistis nihil hodie pestilentius, quàm impia hæc mysterij non iam laceratio aut prophanatio, qualem Papæ inaniter & pueriliter hactenus obtenderunt, sed vniuersa abolitio, profanatio, & extinctio, qualem Caluinus per suum commentitium canalem in orbem introduxit, vt satis in præcedentibus ostensum à nobis est. Nihil etiam magis absurdum, imò turpe, ignominiosum, & lamentabile, quàm vt vnius Caluini technis præstigiis, & malis artibus, tam innumeri Christiani in Gallia, Anglia, Scotia, Germania, *traditis à Domino subsidijs sponte careant, vel priuari se sustineant.* Vnius Caluini & doctrinam pestilentem detestari, & libros venenatos exurere, & memoriā sempiterna obliuione sepelire, aut certè diris deuouere meritò debeas, qui vera & reali Christi carnis præsentia, alimonia, fruitione (imaginaria è cælo participatione confecta) toto etiam

Caluinistis nihil hodie pestilentius.

religionis cultu, tot animas Christianas spoliauit, & diuinissima corporis & sanguinis Christi mysteria ad nudam ac symbolicam obsignationem à seipso confictam, maiori, quàm dici potest, impietate traduxit.

39. *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.*

DVo nefanda & impia dogmata tam contra Christi honorem quàm contra Euangelicam veritatem euomuit hoc loco Caluinus, & studiosè tuetur: vnum de maledictionis diuinæ horrore pœnisque infernalibus à Christo hoc loco toleratis, alterum de voto Christi inconsiderato & abrupto. Prius nefarium dogma cum tetra blasphemia coniunctũ ad eadem Christi verba apud Lucam compendio examinabitur. Nam latè & accuratè illud refutatum dedimus in parte quadragesimali Promptuarij nostri Catholici recenter edita. De posteriori hîc aliqua dicemus. *Ego* (inquit hoc loco Caluinus) *abruptum hoc fuisse votũ fateor, tametsi precatio fuerit, non querimonia.* Móxque docens fidelium preces non semper æquabile temperamentum seruare, sed implicitas & perplexas secum aliquando confligere, de Christo quoque affirmat, sic hoc loco *metu perculsum, & anxietate constrictum fuisse, vt necesse illi foret inter violentos tentationum fluctus alternis votis quasi vacillare.* Addit demum, *quòd votum suum subitò elapsum castigat ac reuocat.* Tandem concludens dicit: *Non fuit igitur hæc meditata Christi oratio, sed vis & impetus doloris subitam ei vocem extorsit, cui statim addita fuit correctio.* Et paulò pòst. *In primo voto non apparet placida illa moderatio quam dixi, quia mediatoris officio defungi, quantum in se est, renuit ac detrectat.* Ponit ergo in Christo, desideria inconsiderata, vota abrupta, eadémque alternantia ac vacillantia, subitò erumpentia, quæ corrigi debeant. Denique orationes non meditatas, sed impetu doloris extortas, ac placidæ postremò moderationis vacuas. Sed hæc omnia Christi puritate indignissima, & quæ in solos peccatores peccato originali corruptos ac deprauatos cadunt, ex veræ Theologiæ ignorantia, & animi contumacia Caluinus negat, nolens videlicet in Christo agnoscere humanorum istorum affectuum, gaudij, timoris, &c. liberam susceptionem, quam diserte Patres docent. Quum enim liberè mortis horrorem ante oculos suos proponeret, liberè quoque & meditatè dixit: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.* Nullum hîc votum inconsidera-

In feria 4. Hebdom. sancta.

Christi puritas & fortitudo defenditur.

sideratum, nullum abruptum, nullum subitò elapsum fuit: vota Christi & oratio meditata erant, cum placida moderatione coniuncta. Sed hæc vota erant naturalia, ex libera illa susceptione affectus naturalis, id quod naturale erat, spectantia. Voluntas quippe humana in Christo quum vna esset potentia seu facultas sicut in nobis, ratione tamen diuersorum obiectorum duplex erat, modò naturalis, modò deliberata. Naturalis voluntas dicitur quæ fertur in rem aliquam secundum seipsam consideratam. Deliberata verò quæ fertur in rem non solam, sed cum circunstantiis suis per intellectum propositam. Et vt præsenti materia maneamus, mors ipsa & passio considerari dupliciter potest. Vno modo in seipsa simpliciter cõsiderata, & sic habet rationem mali: est enim quodam pœnæ malum, nec secundum se appetibile est. Vnde de ipsa morte aliisque rebus aduersis aptè dicit S. Aug. *Iubes nos, Domine, ea tolerare, non iubes amare. Nemo quod tolerat amat, esti tolerare amat.* In hac consideratione voluntas humana auersatur mortem, & renuit eam. Alio modo considerari potest mors apposita circunstantia, nempe hanc mortem secundum diuinam voluntatem, eámque vel mundi esse redemptionem vt in Christo, vel ad Christi gloriam fideique professionem vt in martyribus, vel vt materiã meriti ac ianuam melioris vitæ in iusto quolibet patienter eam sustinente: & hac ratione habet rationem boni, & voluntas ordinata eam acceptat. Illa dicitur voluntas naturalis, quia rem in sua natura considerat; hæc deliberata, quia per discursum considerat circunstantias adiectas. Christus igitur vt in affectu suo non tantùm sensitiuo (de facto tolerando pœnas) sed etiam rationali (eas præmeditando) pro nobis pateretur, & vt timorem & tristitiam propter nos in seipso excitaret, vtebatur hac voluntate naturali; id est, liberè & præmeditatè proponebat animo res eas quæ timoris & tristitiæ causæ atque obiecta erant: & hac ratione *contristabatur, turbata est anima eius*, voces naturales emisit, *Si possibile est, transeat à me calix iste.* Patrem Patri se per omnia conformaret, vtebatur voluntate deliberata. Verba igitur huius Euangelij, sunt hominis positi in hac agonia, qua seipsum turbare Christus voluit. Verbum quidem illud, *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis*, verbum est hominis positi inter duas voluntates, quæ in contraria eunt (naturali enim voluntate mortem auersabatur, deliberata eandem acceptabat) sed non *inter violentas tentationum fluctus positi*, vt ait Caluinus, *& alternis votis vacillantis.*

Confess. lib. 10. cap. 28.

Voluntas naturalis & deliberata.

Euangelij verba explicantur.

Nullam tentationem à seipso passus est Christus vt vacillaret ac dubitaret circa mortem & passionem suam, subire ne eam deberet an non. Sed adhuc inter duas illas voluntates hærebat hinc inde agitatus. Vox autem illa Christi, *Transeat à me calix iste*, vox est ex naturali voluntate procedens; non (vt absurdè & impiè Caluinus dicit) qua *Mediatoris officio defungi, quantum in se erat, renueret ac detrectaret.* Mediatoris quippe officium mortem dicit cum suis circunstantiis consideratam, mortem videlicet quæ esset redemptio mundi. Hanc autem ita consideratam, quia bonum erat, Christus, quantum in se erat, renuere non potuit. Sed est vox qua mortem & passionem acerbam in seipsis consideratam auersabatur. Voluntas autem Christi deliberata illa erat quam subiunxit hoc loco: *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Vtrumque votum meditatum erat, & liberè susceptum: prius illud, vt in parte rationali pateretur, séque ipsum ipsa mortis præmeditatione turbaret: posterius, vt diuinæ voluntati humanam suã per omnia conformaret. Hæc nescions distinguere Caluinus ea de Christo pronunciat, quæ in solis peccatoribus reperiuntur, & Christi puritate sunt indigna.

Vidit Caluinus hanc suam doctrinam non solùm veterum Patrum & omnium theologorum, sed & suæ ipsius doctrinæ aliis in locis traditæ penitus aduersari. *Quum nuper* (inquit) *dictum fuerit rectè compositos fuisse omnes Christi affectus* (sic enim ad Matth. cap. 6. dixerat, *Christus communem nobiscum habuit sensum, non autem appetitus incompositos.* & in hoc ipso Matth. 26. cap. vers. 37. *Christum* ait *mansisse compositum ad veram temperantiæ regulam*) *quomodo nunc seipsum corrigit? Sic enim affectum suum subigit in obsequium Dei quasi modũ excesserit. Certè in primo voto non apparet placida illa moderatio quam dixi: quia Redemptoris officio defungi, quantum in se est, renuit ac detrectat.* Hæc sibi Caluinus obiicit, & obiectionem tanto fortius premit, quanto clarius & sceleratius affirmat Christi prius votum, *Transeat à me calix iste, placida moderatione caruisse*, idque adeò, *vt Redemptoris officio defungi, quantum in se est, renuerit ac detrectarit*: qua grauior accusatio vix à Pagano aut Iudæo aliquo Christo intentari potuerit. Quomodo enim tot illa Christi verba vera esse possunt, *Cibus meus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, Ego non veni vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me, Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis, Propterea diligit me Pater, quia ego pono animam meã,*

In Harmon. ad Matth. cap. 26. 39.

Atrox in Christum Redemptorem calumnia.

Ioan. 4. 5. 7. 10.

deni

denique, *Ego quæ coram illo placita sunt facio semper*; si vel ad punctum temporis Redemptoris officio defungi, quàm in se erat, renuerit & detrectauerit? Ad hanc ergo tam grauem obiectionem, quæ certè Caluini expositionem necessariò consequitur, quid tandem respondet Caluinus? *Respondeo* (inquit) *in eo nihil fuisse vitij, quòd obiecto mortis terrore, simul oblata est caligo, vt aliis omnibus omissis ad votum illud prosiliret.* At hæc responsio à maximo vitio Christum non excusat. Vix enim in vllo grauius peccare potuit, quàm e quocunque terrore aut ex quacunque obliuionis caligine, finem ipsum & scopum vniuersum aduentus sui in hunc mũdum, qui erat Redemptoris officio defungi, aliquando remorte & detrectare. Sed duo hîc affingit Christo Caluinus, Christi puritate indignissima, ideóque falsissima. Affingit illi *obiectum mortis terrorem.* Falsum hoc est. Non illi fuit quasi ex improuiso obiectus mortis terror, sed hunc mortis terrorem Christus in seipsum liberè & voluntariè suscepit propter causas infrà apud Lucam dicendas. De quo etiã apud Ioannem iterum nobis dicendum erit, ad illa verba, *Infremuit spiritu, & turbauit semetipsum.* Affingit iterum *simul oblatam caliginem* seu obliuionem ex eodem repentino obiecto terroris inuectam; nam & antea dixit, *vehementia doloris præsentem cœlestis decreti memoriam illi abstulit, vt non reputaret in illo momento se hac lege missum esse humani generis Redemptorem.* At hoc falsum necessariò esse debet, quum obiectus ille terror nulla veritate nitatur. Deinde quomodo hîc Caluinus ab obiecto mortis terrore & consequenti obliuione salutis nostræ, Christi votum (vt ille ait) *abruptum & inconsideratum* excusat, quando in his Christi verbis non de morte tẽporali, sed de metu & horrore maledictionis diuinæ Christum cogitasse & loquutũ fuisse acerrimè contendat, vt super Lucam ostendimus? Quis non videt nullo modo sibi cõstare Caluinum; sed dum Christi Saluatoris nostri verba quibus ipsum Deum Patrem compellat & precatur, *votũ abruptum & inconsideratũ, & placida moderatione vacuum* probare vult, nullo Dei iudicio vertigine & stupore percussum esse, vt sibi pugnantia loquatur? Hîc enim de obiecto mortis terrore loquitur, quo Christus perculsus penitúsq; oblitus interim officij & aduentus sui, mortem ipsam deprecatur. Postea non morte, sed ea quę quauis morte horribiliora sunt, Christum his verbis timuisse & deprecatum fuisse blasphemat. Ira de eadem pugnantia loquitur, sui ipsius patum compos.

Luc. 22. Ioan. 11.

Caluinus obliuionem Christo affingens vertigine percutitur, vt pugnantia loquatur.

Addit tamen adhuc Caluinus, vt absurdissimam suam sententiam magis probabilem reddat. *Neque hic* (inquit) *subtiliter disputare necesse est, an illi obrepere potuerit salutis nostræ obliuio: quia hoc vnum sufficere nobis debet, quum in mortis deprecationem erumperet, de aliis non cogitasse quæ viam clausissent.* Atqui hæc adhuc nulla euasio est. Nam si de aliis non cogitauit, quæ huic mortis deprecationi viam clausissent, eúmque ab hac *inconsiderata* (vt Caluinus vult) *oratione* reuocassent, profectò illa alia oblitus erat. Quid enim est aliud obliuiscì; quàm non meminisse, & ea non cogitasse quæ cogitari debuerant? At inter illa alia præcipuum erat, cogitare se Redemptoris officio defungi debere, & opus redemptionis nostræ sua morte peragere. De hoc non cogitauit (ait Caluinus) quum in mortis deprecationem erupit: ergo salutis nostræ obrepsit illi obliuio. Atque ita *hoc vnum quod sufficere nobis debere* Caluinus vult, ad Caluini blasphemiam refutandam sufficere potest.

Blasphemia Caluini, quod salutis nostræ oblitus Christus fuit.

Prosequitur adhuc Caluinus, quia vel apud quemlibet lectorem obiectioni propositæ satisfactum non esse facilè aduertit. *Si quis excipiat primum motum (quem frenari, antequam longius excurreret, oportuit) non fuisse temperatum vt decebat: Respondeo* (inquit) *non posse in hac naturæ nostræ corruptione perspici affectuum feruorē cum temperie, qualis in Christo fuit: sed hunc dandum esse honorem filio Dei, ne eum æstimemus in nobis.* Atqui hæc responsio nulla est. More suo postquam pugnantia dixit, quæ simul esse vera impossibile est, ait rem à nobis intelligi non posse. Quod autem intelligi non potest, nisi de fide credendum proponatur, affirmari non debet. Caluinus verò suas contradictiones, quum intelligi nequeant, recipit tamen & credi vult. Sic in aliis dogmatibus, maximè quum Deum authorem peccati statuit, lectores ludificat. Affectuum feruor cum temperie à nobis perspici non potest, ait Caluinus. Ira sanè, calidum cum frigido, album cum nigro, motus cum quiete, simul & semel in eodem consistere à nobis intelligi non possunt, ideóque à nemine sanæ mentis affirmantur. Ipsa ergo Caluini resolutio suam absurditatem prodit. Quid enim absurdius quàm pugnantia docere, móxque ipsam repugnantiam, quia intelligi nequeat, credendam obtrudere? Hic est Caluini ludus. Sic quod ex suo cerebro commentus est, vt sibi fallacem ex verbo Dei prætextū conficiat, corrumpit ac lacerat scripturam, ac indignis eam ludibriis exponere non dubitat. Hi sunt audaciæ hæreticæ

Caluini impudentia circa contradictiones quas facit.

Caluini ludus circa diuinas scripturas.

fuctus, postquam semel extra Ecclesiasticæ doctrinæ metas
agari sibi permittit. Tenendum interea est, Christum Re-
emptorem nostrum, nec aliquod inconsideratum votum
misisse (sic enim sapiens non fuisset) nec correctione di- 1.
gnum aliquid dixisse (sic enim peccasset) nec preces nō me- 2.
ritas Deo obtulisse (sic enim temerarius foret) nec vocem
doloris extortam protulisse (sic enim appetitui suo domi- 4.
nari nequiuisset) nec postremò placida vnquam moderatio- 5.
ne caruisse (sic enim passionibus vitiosis, quæ rationem præ-
munt, subditus fuisset:) ac propterea Caluinū, qui illa om-
nia de Christo Redemptore nostro pronunciauit, hominem
impium, nec fide sed furca dignum, omnium piorum iudicio
pronunciandum esse.

75. *Et egressus foras, fleuit amarè.*

HAnc Petri pœnitentiam insignem & veracem extenuat
& suggillat Caluinus, ne ad veniam peccati obtinēdam
aliquid contulisse videatur. *Verisimile* (inquit) *est, Petrum*
non egressum esse, quia flere coram testibus non audebat: in
ipso rursus adhuc prodidit eius infirmitas. Vnde colligimus,
non satisfactione veniam fuisse promeritum, sed eam adeptum
gratuita Dei indulgentia. Hæc ille. At quanto magis verisi-
mile, imò verius est, Petrum non metu egressum esse, quasi
nec coram testibus nō auderet, sed iusto dolore peccati per- *Pœnitentia Petri defenditur.*
culsum, & iusto odio consortij malignorum commotum,
egressum esse, vt liberius ac vberius fleret? Quis nescit solitu-
dinem orationi & lacrymis esse opportunam? Nec audacia
aut fortitudo, sed temeritas & quædā ambitionis species est,
multis præsentibus & spectantibus, idque in loco profano
(quale hoc erat) peccata sua deflere. Sed ipsemet Caluinus,
qui venenato corde suo veneni aliquid effudisset, quasique
stomachum leuasset, ad occultas Petri lacrymas totámque
eius pœnitentiam collaudandam orationem conuertit. *In-*
terim (inquit) *occultæ Petri lacrymæ veram eius coram Deo*
& Angelis eius pœnitentiam testatæ sunt. Nam ab hominum
oculis subductus Deum sibi & Angelos proponit: ideoq; ex inti-
mo cordis affectu manant istæ lacrymæ. Si ex intimo cordis
affectu hæ lacrymæ manarunt, & veram eius pœnitentiam
testatæ sunt, & ab hominum oculis subductus Petrus Deum
sibi & Angelos proposuit; cur illi metum & timorem obie-
cit Caluinus? cur quòd ab hominū oculis se subduxit, culpat

ac

ac reprehendit, quasi ideò factum quòd non auderet coram testibus flere? Debuit primùm stomachum leuare, & turgidum veneno pectus exonerare, vt pœnitentiæ virtuti atque efficaciæ detraheret. Hinc enim colligere voluit, Petrum *satisfactione hac sua veniam non esse promeritum, sed paternæ Dei indulgentia.* Sanè nec Petrus nec alius quisquam quibuscunque lacrymis aut quacunque pœnitentia remissionem peccatorum, propriè loquendo, promeretur, vt illud meritum iustitia nitatur, ipsaque remissio pœnitentiæ quasi merces merito respondeat; sed paterna Dei indulgentia & ex mera Dei gratia quantumlibet pœnitentibus peccata remittuntur. Quia tamen hæc paterna Dei indulgentia & pura gratia nõ nisi pœnitentibus impenditur, & veniam peccatorum pœnitentibus promittit Dei indulgentia, ipsaque pœnitentia ad veniam consequendam necessaria dispositio est, propterea aliquo modo veniam promereri pœnitẽtia dicitur, quatenus venia pœnitentiam consequitur. Quare à meriti vocabulo largius accepto, in venia peccatorum pœnitentibus data, Patres non abhorrent. Et de hac Petri pœnitentia ac lacrymis quòd veniam prometuerint, ita disertè & copiosè cõtra Caluinum scribit S. Ambrosius. *Lauant lacrymæ delictum quod voce pudor est confiteri. Et veniæ fletus consulunt, & verecundiæ lacrymæ sine offensione verecundiæ confitentur. Lacrymæ veniam non postulant sed merentur. Inueni cur tacuit Petrus, ne tam citò veniæ petitio plus offenderet. Antè fiendum est, sic precandum. Bonæ lacrymæ quæ lauant culpam. Fleuit ergo amarissimè Petrus, fleuit, vt lacrymis suum posset lauare delictum. Et tu si veniam vis mereri, dilue culpam lacrymis tuam: eodem momento, eodem tempore respicit te Christus.* Hæc D. Ambrosij verba contra Caluini venena iusti antidoti loco esse possunt.

Pœnitentia an veniam mereatur.

In Lucam lib. 10. cap. 96.

IN MATTHÆI CAP. XXVII.

3. *Videns Iudas qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus retulit 30. argenteos principibus sacerdotum & senioribus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum.*

ARRIPIT hîc occasionem Caluinus veram in Ecclesia Dei pœnitentiæ formam ac rationem suggillandi, homo totius pietatis ac pœnitentiæ salutaris infen

ſenſus hoſtis. *Si rectè* (inquit) *de pœnitentia docerent Patres in ſuis ſcholis, in Iuda nihil deſiderari poſſet, in quem tota earum definitio competit. Hic enim cernitur & cordis contritio, & oris confeſſio, & operis ſatisfactio. Vnde colligimus illos primùm corticem arripere, quia omittunt quod præcipuum erat, nempe animis ad Deum conuerſionem, dum pudore & metu fractus creator ſibi renunciat, vt ſe addicat in obſequium iuſtitiæ.* Hæc ille. Cauillator ridiculus argumẽtum facit, cui in ſcholis Catholicis vel infimus tyrunculus vno verbo ſtatim ſatisfaceret, negando minorem propoſitionem. Ait enim & ſubdit ridiculè, in Iudæ pœnitentia cerni cordis cõtritionem, cætera requiſita, quæ in illa cerni nec probat, nec probare quam poterit. Sed hic eſt Caluini ludus in Scripturis deprauandis, & in dogmatibus Catholicis vellicandis. Ponit & affirmat apertè falſa, veluti de fide certa aut alioqui euidenter vera. Móxque ex apertè falſis, nec vel minimo verbo confirmatis, omnem quam vult falſitatem fortiter & copiosè concludit. In Iuda nulla fuit cordis vera contritio, nulla oris legitima confeſſiõ, nulla etiam ſatisfactio, qualis in ſcholis Catholicis docetur. De cordis contritione ſic docere Caluinum S. Ambroſius potuit. *Habebat lacrymas Petrus, quas pio rigebat affectu; non habebat proditor fletus quibus culpam lueret, ſed tormenta conſcientiæ quibus ſacrilegium fateretur.* Docet & verè docet non cordis contritionem, ſed conſcientiæ tormentum in Iuda fuiſſe. An neſcit Caluinus lacrymas Eſau, *in quibus pœnitentiam non inuenit*, à vera cordis contritione diſcernere? Non ex corde contrito & ſpiritu humiliato propter Deum offenſum, ſed ex animo iracundo & ſpiritu ſuperbo propter primogenituram amiſſam, lacrymæ illæ proceſſerũt, vt eo in loco latiùs dicetur. Sic à vera pœnitentia hanc Iudæ carnificinam diſcernere debuit. Quod & rubricæ diuerſa eum docere potuit. Quòd enim pœnitentia ductus dicitur, non eſt Græcè *μεταμεληθεὶς*, quo verbo veri pœnitentes cum reſipiſcentia coniuncta in Scripturis deſignari ſolent, ſed *μεταμεληθεὶς*, quod ſimplicem animi mutationem notat, & quidem talem, iuxta Bezam, quæ peccati cauſas & iter ad deſperationem. De quo quippe priùs ex auaritia gaudebat, de eo nunc ex conſcientiæ cruciatu torquetur & dolet: nec propter Deum offenſum aut amantiſſimo Domino iniuriam factam, ſed propter facinoris ſui turpitudinẽ, quæ vel inuito ſe ingerens eum quieſcere non ſinebat. Oris confeſſio vel ſatisfactio, qualis in ſcholis Catholicis docetur,

Iudæ pœnitentia Chriſtianorum Pœnitentiæ ridiculè cõparata.

Caluini ludus in ſcripturis deprauandis.

In Lucam lib. 10. cap. 96.

Hebr. 12.

Annot. in Act. cap. 5. 31.

mul

multo minus in Iuda videtur. Confessio quippe quæ pars pœnitentiæ est, non nisi legitimo Dei ministro & iurisdictionem habenti, idque animo absolutionis impetrandæ, iuxta scholas Catholicas, fieri debet: quorum nihil in Iuda locum habuit. Satisfactio similiter non simplex est restitutio rei alienæ aut turpiter acquisitæ, qualem hîc solùm Iudas exercuit, & quæ ex natura rei debetur; sed est præterea aliqua certa pœna legitimè iniuncta, qua vel Deo & Ecclesiæ satisfiat, vel ipsi pœnitenti medicinæ in modum subueniatur. Iudas igitur nullam plane ex parte illam pœnitentiam egit, quæ in scholis Catholicis docetur.

Putida Caluini calumnia.

Iam quod addit Caluinus, *omitti à Catholicis quod præcipuum erat, hominis ad Deum conuersionem, dum pudore & metu fractus peccator in obsequium iustitiæ se addicit*, putida calumnia est, quam quælibet anicula Catholica mendacij arguet. Omnes enim, qui pœnitentiam Catholicam aggrediuntur, hoc omnium esse primum intelligũt, vt de peccatis præteritis odio concepto, & emendationis proposito firmiter arrepto, per veram cordis contritionem ad Deum se conuertant, & ad melioris vitæ studium seriò se accingant. Sed nisi mentiendo cauillari Caluinus non potuit: ideóque mentiri necesse illi fuit, qui quoquo pretio cauillari voluit.

46. *Circa horam nonam clamauit Iesus voce magna, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?*

HOc in loco infernalem veréque Satanicam doctrinam suam de maledictionis & iræ diuinæ metu atque horrore, quem Christum in animo concepisse blasphemat Caluinus, confirmare nititur. *Quanquam* (inquit) *apparuit plus quàm humanus vigor in Christi clamore, certum tamen est vehementiâ doloris illi fuisse expressum. Et certè hic præcipuus fuit conflictus & omnibus alijs tormentis durior, quòd in suis angustijs adeò leuatus non est Patris auxilio vel fauore, vt se quodammodo alienũ sentiret. Neque enim corpus solùm in pretium nostræ cum Deo reconciliationis obtulit, sed in anima etiã pertulit debitas nobis pœnas: atque ita verè factus est vir dolorum, sicut Esaias loquitur. Et verò nimis insulsi sunt qui hæc redemptionis parte posthabita, tantùm in externo carnis supplicio insistunt.* Quòd in hoc impio sermone partem redemptionis nostræ extra corporalem Christi mortem Caluinus ponit, & debitas nobis pœnas in anima quoque Christum

Satanica Caluini doctrina de Christi pœnis infernalibus.

pertu-

pertuliſſe affirmat, quàm ab eo impiè, ſceleratè, & à diuinarum Scripturarum veritate abhorrenter dictum ſit, in parte quadrageſimali Prōptuarij noſtri Catholici accuratè oſtendimus. Nunc vt de textus noſtri propria intelligentia contra eius horrendas corruptelas diſputemus, ea explicatione præmiſſa, reliqua adhuc audiamus quæ eò propriè pertinent. *Iam* (inquit) *vt pro nobis ſatisfaceret Chriſtus, reum ad Dei tribunal ſiſti oportuit. Nihil autem magis horribile quàm Deum habere iudicem, cuius ira mortes omnes ſuperat. Ergo quum ſpecies tentationis Chriſto obiecta eſt, quaſi Deo auerſo iam eſſet animo deuotus, horrore correptus eſt, quo centies cuncti mortales abſorpti eſſent, ipſe autem mirifica Spiritus virtute victor exſtitit. Nec verò fictè vel theatricè conqueritur ſe à Patre relictum. Nam interior animi mœſtitia vi & ardore ſuo eum coëgit in hunc clamorem erumpere. Nec tantùm ocularis fuit redemptio qua defunctus eſt; ſed vt ſe vadem pro nobis obtulerat, verè in iudicium ſubire loco noſtro voluit.* Vult Caluinus in his verbis, *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* Chriſtum vere & vehementi tentatione correptū fuiſſe, *quaſi Deo auerſo animo eſſet exitio deuotus*, & quòd *interior animi eius mœſtitia vi & ardore ſuo eum coëgit in hunc clamorem erumpere.* Hic ergo ille *timor maledictionis & iræ Dei*, quem in ſua peſtifera inſtitutione Chriſto attribuit. Hæc eſt illa *formidabilis horribilis qua ſenſit ſe à Deo derelictum & alienatum*: & de qua ſic locutus ibi Caluinus, *Chriſtum eò fuiſſe deiectum, vt coactus horrore vrgente anguſtia exclamare, Deus, Deus meus*, &c. Examinemus nunc hoc totum, quid & quale fuerit.

In feria 4. hebdomada ſancta.

Inſtit. lib. 2. cap. 16. num. 11.

Primùm in eo nefariè errat Caluinus, quòd tum hoc in loquutus in ſua inſtitutione, ait Chriſtum vi mœſtitiæ & vrgentis anguſtia coactum in hunc clamorem erupiſſe. Verba ea iſta animo penitus ſedato & compoſito pronunciauit, nullus vel mœſtitiæ vel timoris motus in Chriſto rationē præuenit, ſed hos affectus humanos veros & verè in ſe recepit pertulítque, non vt nos inuoluntarios, aut, vt hîc Caluinus dicit, *coactos*, ſed penitus liberos, quando & quomodo quoties voluit, vt aliis in locis contra Caluinum oſtendimus, ideóque hoc loco non repetimus. Hæc igitur verba, *Deus, Deus meus*, &c. nec ex aliqua noua anguſtia eum coëgerunt, nec ex propria anguſtia aut mœſtitia tunc primùm inuecta vel extorta, ſed olim de eo propheticè prædicta vſurpata. Tota enim hæc oratio ſeu exclamatio præmeditata & cognita illi fuit, vt ipſa mors, paſſio, omnéſque eius circunſtan

Supra cap. 27. 39. Ad Lucam cap. 22. & Ioan. 12.

cunstantiæ fuere. Hic ergo primus Caluini fœdus error, quòd has voces vi doloris coactum emisisse Christum arbitratur.

Alter & multo grauior error est, quòd illa verba ex *tentatione illi obiecta, quòd à Deo desereretur, quòd exitio deuoueretur, quòd Deus illi irasceretur*, Christum protulisse affirmat. Id solum his verbis Christus dicere & ostendere voluit, humanam suam naturam sibi fuisse derelictam, absque consolatione diuinitus ei impertita: vt videlicet omnes intelligerent quantum in corpore veri doloris & pœnarum pro humano genere perferret. Non timet vllam vel minimam à Deo quæ ad animæ statum derelictionem, sed negatam præsentibus corporis pœnis consolationem his verbis expressit: idque ideo, vt notum faceret quare oportuerit eum non erui, non defendi, sed sæuientium manibus derelinqui; hoc est, *Saluatorem mundi fieri & omnium redemptorem non per miseriam, sed per misericordiam; nec amissione auxilij, sed definitione moriendi*, ait B. Leo. Certum est, multos martyres in mediis pœnis tanta diuinitus consolatione perfusos fuisse, vt illa consolatio omnem propemodum doloris sensum illis eripuerit. Noluit hac consolatione frui Christus. Voluit sicuti omnem contumeliam & ignominiam, ita omnem corporis dolorem & cruciatum perpeti, qui in id genus mortis cadere potuit. Vt autem hos dolores verè eum pro nobis pertulisse, & quanti Christo nostra salus constiterit, omnes in eum credituri intelligeremus, hanc dolorum suorum acerbitatem & negatam interiùs consolationem his verbis expressit.

Cur in cruce Christus exclamauit.

Serm. 17. de Pass.

Quomodo verò cuiquam credibile esse potest, diuinæ maledictionis aut desertionis vel minimam suspicionem in Christum (quum hæc diceret) cadere potuisse, quum non solùm antea sponte hostibus occurrerit, magna animi securitate eos allocutus fuerit, sua potestate prostrauerit, Petrum passionem eius impedire volentem acriter increpauerit, 12. legiones a Patre se impetrare posse confidenter dixerit, accusatoribus & persecutoribus suis venturum se in maiestate pronunciauerit, flentes mulieres consolatus vltiones futuras prædixerit (*quæ verba testantur*, ait ipse Caluinus, *quàm excelsa animi fortitudine præditus fuerit, quia sic loqui non poterat, nisi constanter & intrepidè ad mortem pergeret*) verùm etiam eodem ferè temporis momento, & pro crucifigentibus eum Patrem oraret, & latroni paradisum promitteret, & matrem discipulo commendaret, & statim post hæc verba, dicto, *Sitio*, quod etiam mysticè dicebat, & aceto potatus, sciens quia omnia

Metus derelictionis diuinæ in Christum cadere non potuit.

iam

am consummata essent, ideóque dicens, *Consummatum est*, patri commendans spiritum suum, expirauerit? Nónne omnia in Christo quæ hæc eius verba, *Deus, Deus meus*, &c. præcesserunt, ac sequuta sunt, animi sedati, imò animi diuini & filio Dei digni verba fuerunt? Pro crucifigentibus orare, misericordiæ sedatissimæ fuit. Latroni paradisum promittere, diuinæ potestatis fuit. Matris curam habere, animi cõposissimique minimèque turbati fuit. Cætera subsequentia verba, *Sitio, Consummatum est, Pater, in manus tuas*, &c. quã vel minimã habét timoris, formidinis, aut perturbationis speciem? Ergo mihi proximus *inconsideratum verbum protulit, & vox illi desperationis elapsa fuit?* Sic enim ait Caluinus, vt mox videbimus. Nunc id tantùm dicimus & vrgemus, nullum iræ diuinæ aut maledictionis metum Christum in his verbis concepisse. Quod nunc pressius contra nefandam Caluini impietatem, ipso Christo donante, ostendemus.

Si Christus in cruce dicens, *Quare me dereliquisti*, vllam habuit iram, maledictionẽ, iudicium vel ad momentum timuit; quomodo verum est quod in eius persona & de eius futura persone Scriptura dicit? *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper quoniam à dextris est mihi ne commouear. Propterea lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe, quoniam nõ relinques animã meam in inferno, nec dabis sanctũ tuum videre corruptionem.* Omnia hæc de Christo, eiúsque passione, morte, resurrectione dicta Petrus in Actis nos docuit. Si ergo Christus patiens Deum semper in conspectu suo habebat, qui illi à dextris esset ne commoueretur; quomodo Dei maledictionẽ timuit? Dico si timuit, vt Scriptura dicit. An non aduersa fronte cum Scriptura pugnat Caluinus, Christúmque Redemptorem nostrum, qui *Patri semper bene complacuit*, fœdissima & atroci iniuria conspurcat? Quomodo verum esse potest quod Christus dicit, ego *præcepta Patris mei seruaui, & maneo in dilectione eius* (quod Caluinus dicit) iram & maledictionem Dei timuit, & vox illi desperationis elapsa est? Si præcepta Dei semper seruauit, certè iram Dei timere nõ potuit, nisi etiã Deum hoc iniustum Caluinus fingat, vt Christum desperatione plenum probet. Rursum si mansit semper Christus in dilectione Patris, quomodo eius maledictionem timere potuit? Certè quem Deus diligit, ei etiam maledicere & irasci potest. Aut qui Deum diligit, eum sibi irascentem & auersum sentit vnquam sentire? Quæ magis pugnantia dici aut co-

Psal. 15.

Act. 2.

Scriptura aperte cõtradicit Caluino.

Ioan. 15.

gitari possunt? Et tamen aut hæc pugnantia dicere, aut cum Scripturis pugnantia docere Caluinum necesse est.

Caluini effugia inanissima.

Caluinus vt tantæ rei indignitatem támque horrendam in Christum blasphemiam nõnihil attenuet, & aliquo modo probabilem reddat, hoc fuco vtitur. *Sciendum*, inquit, *est, talem fuisse tentationem ex doloris & metus sensu, quæ cum fide non pugnaret: quia se quasi derelictum à Deo sentiens, ne tantillum quidem deflexit à bonitatis eius fiducia.* Et hoc in loco, proposita sibi hac obiectione, *absurdum videri Christo elapsam esse desperationis vocem: Solutio* (inquit) *facilis est, quanquam sensus carnis exitium apprehenderet, fixam tamen stetisse fidem in eius corde, qua Deum præsentem intuitus est, de cuius absentia conqueritur. Quare nihil obstat quo minus Dei alienationem mente conceperit Christus, prout sensus dubitabat, & simul fide retinuerit Deum sibi esse propitium.* Hanc quoque euasionem probare vult ex ipsis illis verbis, ex quibus hunc diuinæ maledictionis metum probare conatur. *Quod satis clarè patet ex duobus querimonia membris. Nam antequam tentationem exprimat, præfatur se ad Deum confugere tanquam Deum suum* (dicens, Deus meus, Deus meus) *atque hoc clypeo fidei fortiter repellit illam, quæ se ex opposito ingerebat, derelictionis speciem. Denique in hoc diro cruciatu illæsa fuit eius fides, vt se relictum esse deplorans, propinquo tamen Dei auxilio confideret.* Hæc ille. Sed totus hic fucus totáque euasio quàm variè futilis sit, attendat lector. Primum verba illa, *Deus meus, Deus meus*, sicuti Caluinum docuerunt, fiduciam Christi (quam ille fidem impropriè vocat) stetisse semper illæsam, ita etiam docere debuerunt, nullam illic fuisse derelictionis diuinæ tentationem, nullam desperationis vocem. An non enim multo facilius est, Christíque puritati conuenientius, totam Christi orationem tam breuem, tam succinctam, sibi similem & conformem facere, sanctáque fiducia, quo ad Dei in eum bonitatem plenam, & derelictionem de qua loquitur, ad instãtem mortem referre, à qua Christus naturaliter hîc abhorrebat, sicut in horto, quàm ad iræ & maledictionis diuinæ metũ? Hæc enim duo optimè consistunt, vt manente fixa & immobili diuinæ bonitatis fiducia, siue Christus, siue aliquod membrũ eius temporalem mortem naturaliter refugiat, aut aliquod aliud malum pœnale. Sed manẽte bonitatis diuinæ fixa fiducia, vt eiusdem bonitatis metus & diffidentia in aliquo oriatur, etiam quouis homine, nedum in Christo, non magis possibile est, quàm vt

In Matth. cap. 27. ver. 46.

manente

manente feruido calore aliquis frigeat. Fixæ quippe fiduciæ (quam in Christo manere Caluinus ponit) non minus repugnat iræ & maledictionis diuinæ metus, quam feruido calori quodlibet frigus. Maluit tamen Caluinus sensum in illis verbis penitus pugnantem statuere, quàm cum omnium fidelium consensu sensum verbis conformem agnoscere.

Deinde non satis est agnoscere in Christo firmam & fixam diuinæ bonitatis fiduciam, à qua, vt Caluinus nunc dicit, nec quantillum quidem deflexit, sed etiam talem quæ tentari aut commoueri non posset. Ait enim disertè de seipso Christus. *Ecce dextris mihi Dominus est, ne commouear.* Non fuit ergo in eo genere ne tentatus quidem. *Nullam Dei alienationem mente concepit* Christus, vt hîc loquitur Caluinus. Talis quippe alienatio mente concipi sine motu mentis quomodo potuit? At ne commotus quidem fuit, vt Deum à se alienum aliquando cogitaret. Scripturæ igitur diuinæ manifestè repugnat impium Caluini commentum, sicuti cum seipso pugnare prius docuimus.

Motus diffidentiæ in Christo cadere non potuit.

Imò ait Caluinus, *Spiritus Dei hæc duo simul cõciliat, Christum fuisse tentatum per omnia sicut nos, & tamen absq; peccato.* Atqui Scripturam deprauat, & textum corrũpit. Non enim dicit Paulus Christum tentatum per omnia, *sicut nos*, quasi nam vitiosos affectus haberet & desideria praua sicut nos, sed Paulus dicit, *pro similitudine* siue iuxta similitudinem, videlicet *carnis peccati*, vt alibi dicit, *Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati*, non autem iuxta similitudinem nostram, vel sicut nos. Quæ duo plurimum differũt. Christus enim habuit tentationes, quæ similitudo carnis peccati prouenire potest, sed non quas caro peccati (qualis nostra est) prouenire soler. Ideò Paulus adiecit *absque peccato*, id est, absque illis tentationibus quæ ex peccato nascuntur. Metus iræ diuinæ & maledictionis Dei (qualem hîc ponit Caluinus) est tentatio propria carnis peccati, & hominis in peccatis nati, adeóque veri peccatoris. Non enim nisi peccatis irascitur Deus, nec iram Dei sic timet iustus. Metus mortis & aliorũ pœnarum cadere potuit in similitudinem carnis peccati, quia sine peccato, naturali tantùm voluntate, illa refugiuntur. Sic hic locus adeò Caluinum non iuuat, vt eum perspicuè refutet. Ponit enim in Christo tentationes similitudinis carnis peccati, & negat in eo tentationes carnis peccati, quæ non sunt nisi ex peccato.

Instit. lib. 2. cap. 16. num. 12.

Heb. 4.

Rom. 8.

Tentationes ex carne peccati in Christo non erant.

Præterea si in illis verbis in Cruce prolatis, *Quare me de-*

reliquisti, Christus ne tantillum quidem à diuinæ bonitatis fiducia deflexit, Christi fiducia in Deum fixa & illæsa permansit, si Deum præsentem intuebatur, & fide semper retinuerit Deum sibi esse propitium, denique *fides Christi minimè fuit concussa, sed suo loco semper inuicta stetit* (quæ omnia Caluinus dicit) quomodo vera sunt illa alia portentosa eius verba, Chri-

Instit. li. 2. cap. 16. num. 10. & 11.

stum *diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulisse, cum inferorum copijs æternaq; mortis horrore quasi conflictis manibus luctatum fuisse, formidabilem illam abyssum ingressum esse, qua se à Deo derelictum & alienatum sentiret, idque perinde ac si in ipsius perniciem Deus conspirasset: denique sceleratorũ pœnas omnes quæ ab illis expetendæ erant, persoluisse, hoc vno excepto, quòd huiusmodi doloribus teneri non poterat?* Quorsum hæc tam tragica verba, si totus ille quem fingit diuinæ maledictionis metus & conceptio, sic momentanea imò sic nulla erat, vt fiduciam diuinæ bonitatis nunquam amiserit, vt reuera Deum sibi iratum non timuerit, vt eum semper præsentem, sibique propitium, fixa & illæsa fide tenuerit? Quàm sunt hæc secum pugnantia, quàm absurda, quàm ridicula! Sed hæc est consueta & ordinaria Caluini partim impietas, partim impudentia. Vbi summam impietatem euomuit, eam summa impudentia rursum negat. Denique vbi in Christum Dei ore sacrilego dixit quæcunque scelerato animo collibitum fuit, nunc istis exceptionibus atrocem suam blasphemiã colorare & obscurare nititur. Quod re ipsa perinde est ac si quis vbi narrauisset aliquem esse mentitum, esse calumniatum fratres, infidelem, & blasphemiam euasisse (quibus vt per se malis semel admissis nulla moderatio affectuum medeatur vt non sint peccata) adiceret; sed ita tamen vt ne tantillum quidem à Dei mandatis deflexerit; vt charitas nihilominus & fides, totáque veritas, fixa in eo atque illæsa permanserint: nisi quòd istud tanto sceleratius, & magis ridiculum est, quanto filius Dei homini peccatori præstat.

Caluini ludus.

Sed an ista consistere queant adhuc expendamus magis. Hic enim conflictus in Christo animæ cruciatus tanti à Caluino eiúsque sectatoribus fit, vt eo præterito, multũ ex mortis Christi fructu deperire, imò vt in eo, *Redemptionis nostræ pretium maius atq; excellentius esse*, affirmet Caluinus, quã in morte & sanguine Christi; vt Beza etiã scribat, *in eo positam esse nostræ pacis & cum Deo reconciliationis summam.* Expendamus igitur adhuc nonnihil doctrinæ huius Caluinianæ

Instit. li. 2. cap. 16. num. 8. & 1.

In Annotat. in Luc. c. 22. ver. 44.

summam

summam & extremã impietatem. *Christus* (ait Caluinus) *cum aeternæ mortis horrore cõflixit: diros cruciatus damnati & perditi hominis sustinuit. Sceleratorum pœnas omnes persoluit, excepto quòd aeternæ non erãt. Mortem quæ ab irato Deo sceleratis infligitur, perpessus est.* Examinemus paululum hæc singula. Horror æternæ mortis & pœna hominis damnati, includit essentialiter desperationẽ salutis, sicut beatitudinis præmium includit certitudinem salutis nunquam amittendæ. Si ergo damnati hominis cruciatus sustinuit Christus, profectò non solùm *desperationis vocẽ emisit*, nec sola *species tentationis ei obiecta est, quasi Deo auerso iam esset exitio deuotus*, sed ipsa desperatione laborauit, & de salute sua, quum in horto & in cruce illa verba diceret, desperauit. Sanè ad illa apud Marcum verba, *Omnia tibi possibilia sunt*, ait Caluinus, *Christum, quia nihil erat spei, vt in rebus deploratis fieri solet, in Dei virtutem ferociisse.* Si nihil erat spei in Christo, desperauit igitur. Deinde si *sceleratorũ pœnas omnes, excepto quòd aeterna non erant, in anima persoluit*, ergo & ignem illum infernalem sensit de quo Christus dixit, *Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est Diabolo & angelis eius*, hoc vno dũtaxat excepto, quòd ille ignis Christo æternus non fuit. Hæc est enim propria pœna sceleratorũ æterna. Rursum si *mortem Christus pertulit, quæ ab irato Deo sceleratis infligitur*, ergo mortem secũdam, quæ propriè stipendiũ peccati est, propter quod propriè Deus irascitur, pertulit. At illa propria est damnatorum pœna. Omnino (ait Caluinus) talem pertulit, quia in *locum illorum tanquam sponsor & vas instar rei submissus est.* Quod & hoc loco ait: *Non tantum ocularis fuit redemptio, qua defunctus est Christus, sed vt se vadẽ pro nobis obtulerat, verè Dei iudicium subire loco nostro voluit.* Hæc ille. At vnde hoc tandem, propheanum & inauditum in Ecclesia Dei verbum, accepit Caluinus? *Hoc* (inquit) *significat Propheta in illis verbis: Disciplina pacis nostræ super eum, percussus est propter scelera nostra, attritus propter infirmitates nostras.* Atqui hoc totum de pœnis quas sustinuit Christus in corpore suo super lignum, intellexit semper Ecclesia Dei. An non sic Apostolica Scriptura aperte nos docuit? *Mortuus est* (ait Paulus) *propter delicta nostra iuxta Scripturas.* An non docet hic locus Scripturas prophæticas, quæ de Christi pœnis loquuntur, eas designatas per mortem corpoream pertulit? Sanè ipse Caluinus in hunc Pauli locum inter alias Scripturas quæ Christum pro peccatis nostris moriturum prædicunt, etiam hunc Esaiæ

Pœnam infernalẽ Christus non subijt.

In Matth. cap. 27.

Matth. 25.

Institut. lib. 2. cap. 16. nu. 10.

Esai. 53.

1. Cor. 15. 3.

Christi pœnæ omnes corporeæ in Com. ad 1. Cor 15. 3.

locum ponit: móxque addit, *mortem Christi fuisse sacrificium pro expiandis peccatis nostris, fuisse pœnam satisfactoriam per quam Deo reconciliaremur, fuisse vnius damnationem ad impetrandam nobis absolutionem.* Vt quid ergo impius Caluinus tam aduersus Scripturas, quam aduersus seipsum, nunc *morte corporea Christi nihil actum esse* affirmat, & Scripturam, quæ de morte Christi corporea, & cruciatibus circa illam corporeis apertè loquitur, ad animæ desperantis vel de salute sua dubitantis ac diffidentis, ad dãnati hominis pœnas & æternæ mortis horrorem, impiè trahit? Nónne Scriptura illa prophetica, vt non nisi de pœnis corporeis sermonem illic fieri intelligeremus, totã illam prophetiam his verbis concludit, *Et liuore eius sanati sumus?* Liuor autem iste quis dubitat quin corporeus fuerit, quem tot flagella, alapæ, spinea corona, crucis baiulatio, ac demũ pretiosi sanguinis copiosa effusio pepererunt? Deinde nónne D. Petrus quasi hunc Esaiæ locũ exponens ostendit percussionẽ illam de qua Propheta loquitur, ad corpus Christi pertinere? *Peccata* (inquit) *nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* & paulò pòst *Cuius liuore sanati estis.* Quod Esaias dixit, *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra*, hunc totum explicauit Petrus in corpore Christi super lignũ præstitum fuisse. Vnde & Caluinus ipse in hunc locum Petri fatetur, *ex Esaia, qui pluribus vtitur loquendi formis, huius doctrinæ summam Petrum sumpsisse.* Et addit Caluinus, tota Esaiæ sententia enumerata, *idem exprimere voluisse Petrum hoc verbo, Super lignũ. Nempe hac lege nos fuisse Deo reconciliatos, quia apud eius tribunal Christus se vadem ac reum pro nobis cõstituit, vt pœnam solueret cui obstricti eramus.* Hæc ibi Caluinus, suam hoc loco impietatẽ ore proprio perspicuè damnans. Si enim Christus iuxta Esaiæ sententiam, quam Petrus expressit, constituit se vadem ac reum pro nobis apud tribunal Dei, *quatenus peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum*, quæ est sententia Petri; mendax & blasphemus Caluinus est, qui in eisdem Esaiæ verbis significari affirmat, *Christum sic ad tribunal Dei sponsorem ac vadem, adeóque & instar rei submissum esse in locũ sceleratorum, vt cum inferorum copiis æternæq; mortis horrore quasi consertis manibus confligens, damnati & perditi hominis pœnas omnes, excepto quòd æternæ esse non poterant, persoluerit:* idque non iam in corpore super lignũ, sed in anima adhuc orans in horto, *iram ac maledictionem diuinam timens, &*

1. Pet. 2.

Caluinus ex seipso refutatur.

in

in ipso crucis ligno non tantùm in corpore, sed etiam in anima *formidabilem illam abyssum sentiret, derelictum & alienatum se à Deo esse, idque adeò quasi in eius perniciem Deus conspirasset.* Hæc tetterrima verborum monstra, non solùm diuersa, sed planè cõtraria illis sunt quæ Esaiam Prophetam significare Caluinus voluit, si tamẽ Petro & Paulo plusquam Caluino credimus. Sed si ita singula examinemus, nullus refutandi finis erit. Reliqua vide in parte quadragesimali Promptuarij nostri Catholici, in feria quarta hebdomadæ sanctæ.

IN MATTHÆI CAP. XXVIII.

19. *Euntes ergo docete omnes gentes: docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.*

VNDE hæc Christi verba Ecclesiæ magisterium & amplissimã docẽdi potestatẽ, cui propterea docenti cæteri obedire debeãt (vt quid enim docetur quod nemo audire, cui nemo obedire tenetur?) perspicuè docent; spurius & rebellis Caluinus, pro eo quòd Matris Ecclesiæ authoritatẽ non secus necessariã quàm legitimã obsetuare & lectori cõmendare debuerat, insurgit ipse contra Ecclesiam, & petulcis calcibus eam verberans, acerbam in illam criminationem instituit. *Hinc* (inquit) *discamus Apostolatum non esse inanem honoris titulum, sed operosum munus, ideóque nihil magis esse absurdum vel minus tolerabile quàm vt sibi laruati homines vsurpent hunc honorem, qui otiosè regnantes docendi munus à se reijciunt. A Papa Romano eiúsque cohorte subdolè successio hæc iactatur, quasi communem cum Petro & eius collegis personam sustineant. Interim doctrinæ nihilo maior illis inest quàm Lupercis vel Bacchi & Cereris sacerdotibus. Verum qua fronte, obsecro, in eorum locum se subrogant, quos aiunt creatos fuisse Euangelij præcones? Sed quamuis eos non pudeat impudentiam suam prodere, tamen apud omnes sani iudicij lectores hoc vno verbo validè prosternitur futilis eorum hierarchia, quòd nullus Apostolorum successor esse potest, nisi qui suam in Euangelij prædicatione operam Christo impendit: Denique nisi quis doctoris partes non implet, perperam nomen Apostoli mentitur. Imo hoc noui testamenti sacerdotium est, spirituali verbi gladio homines in sacrificium Deo mactare. Vnde sequitur, degeneres esse & commentitios omnes sacrificos, qui non sunt ad*

Ecclesiæ Catholicæ falsa crimination.

docendi officium intenti. Huic Caluini declamationi alia respondebitur, sed magis sobria ac solida.

Contra Ministros Caluinianos.

Docendi munus Apostolis & eorum successoribus à Christo commissum est cum plena potestate docendi *seruare omnia quæcunque mandauit illis* Christus. *Hinc discamus Apostolorum*, Doctorum & Pastorum in Ecclesia *munus non esse inanem honoris titulum*, sed authoritate plenum, & eximia potestate præditum: *ideóque nihil magis esse absurdum vel minus tolerabile, quàm vt sibi laruati homines vsurpent hũc honorem,* qui non *vocati à Deo sicut Aaron*, nec per impositionem manuum presbyterij *ad hoc munus segregati, cucurrerunt, & nemo mittebat eos.* A Caluino *eiúsque cohorte superbè* & impiè hoc docendi in Ecclesia munus arrogatur, *quasi communem cum Petro & eius collegis personam sustineant. Interim sanè doctrina nihilo maior illis cura est*, quàm Mahometanis aut Iudæis, aut quibuslibet veteribus hæreticis, dum diuinas Scripturas aut nefariè deprauant, aut pestilenter corrumpunt, aut sacrilegè mutilant & detruncant. *Verùm qua fronte, obsecro, in eorum locum se subrogant; quos audiunt fuisse Euangelij præcones*, aut ab ipso Christo designatos, aut per *impositionem manuum presbyterij* postea legitimè ordinatos? quos audiunt accepisse à Christo potestatem *faciendi quod ipse fecit* in vltima cœna, offerẽdi corpus & sanguinem eius in mortis ipsius perpetuam commemorationem? quos audiunt accepisse à Christo potestatem *sic soluendi & ligandi peccata in terris, vt eadem soluantur aut ligentur in cælis? Sed quamuis eos non pudeat impudentiam suam prodere*, & maximè hoc loco Caluinum, *tamen apud omnes sani iudicij lectores hoc vno verbo validè prosternitur* futile eorum ministerium, *quòd nullus Apostolorum successor esse potest*, nullus in Ecclesia Dei verbi ministerio fungi debet, *nisi qui suam in Euangelij prædicatione* legitimam vocationem & χειροτόνιαν ostendit; nisi qui vt id faciat quod Christus in Cœna fecit, sacerdotalem ordinem suscepit; nisi qui potestatem remittendi & ligandi peccata similiter initiatus adeptus est. *Denique quisquis has omnes partes non implet, perperam vel Apostoli* vel Pastoris vel Ministri *nomen mentitur. Imò hoc noui Testamenti sacerdotium est, vbi noui Testamenti nouam oblationem Christus decuit* (ait antiquissimus Irenæus) *quam Ecclesia ab Apostolis accipiens per vniuersum mundum offert Deo:* hoc noui Testamenti sacerdotium est, quod quum *veteribus sacerdotibus concessum esset eorporis lepram non purgare, sed purgatam probare, nostris sacer-*

Heb. 5. 1. Tim. 1. Act. 13.

Matth. 26.

Ioan. 20.

Lib. 4. cap. 31.

doti

...ibus datum est, non corporis lepram, verùm animæ sordes, non ...o purgatas probare, sed purgare prorsus: quæ verba Chrysostomi sunt. *Vnde sequitur, non degeneres modò & commen-* Lib. 3. de sacerdotio.
...tos, sed impios præterea ac profanos omnes esse sectæ Caluinianæ Ministros, qui nec ad docendi officium legitimè vocati & ordinati fuere, nec ea quæ docendi officio coniuncta & propriè sacerdotalia sunt, ad præconis Euangelici munus quicquam pertinere censent. Hæc nostra est Caluinianæ declamationi respondens, & eisdem vestigiis insistés, eadem in Scripturis & Patribus fundata declamatio. Quod autem de neglecto passim docendi officio garrit Caluinus, is ille totum orbem terrarum, per quem Ecclesia Catholica Romana diffunditur, percurrit, vt tantæ negligentiæ testes esse possit, nec si omnia oculis perlustrasset, tam mendaci heretico, & accusanti matrem spurio vlla fides adhibenda esset. Res autem ipsa & populorum credétium fides, quæ absque doctoribus docentibus nulla esse potuit, (*fides enim ex auditu*) valenti & improbi mendacij Caluinum conuincit.

10. *Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.*

DIVINVM hoc & omnibus credẽtibus necessarium Sacramentum à Christo Redemptore his verbis institutum suo profano glossemate deprauat insigniter hoc loco Caluinus; & diuinæ Scripturæ apertam doctrinam penitus neglecta, sua lectori commenta & figmẽta obtrudit. *Baptizari* (inquit) *iubet Christus, qui nondum Euangelio dederint, séque professi fuerint discipulos: parum scilicet baptismus vitæ æternæ sit tessera coram Deo, partim* Commenta Caluiniana circa Baptismũ. *& hominem externum fidei signum. Scimus enim Deum nobis* ...*adoptionis suæ gratiam hoc signo: quia nos inserit in corpus filij sui, vt nos in grege suo cẽseat. Ideo & spirituale nostrum* ...*lauacrum, quo nos sibi reconciliat, & noua iustitia, illic repræsentatur. Sed quemadmodum gratiam suam Deus hoc sigillo* ...*dem confirmat, ita quicunque se ad baptismum offerunt, vicissim quasi data syngrapha obstringunt suã fidem.* Tota hæc Caluinioratio nihil quàm prophana vocum nouitas est, quã nec vlla Scriptura tradit, nec Ecclesia maiorum docuit. Vult baptismum esse *tesseram vitæ æternæ.* Hanc tesseram nulla Scriptura nominat. Vult *adoptionis gratiam hoc signo Deũ testari.* Hæc testificatio in Scripturis non legitur. Vult *spirituale*

nostrum lauacrum & nouam iustitiam in baptismo repræsentari. Hanc repræsentationē nusquam Scriptura loquitur. Vult denique Deum *hoc sigillo suam gratiam nobis* cōfirmare. Hoc sigillum gratiæ in Scripturis non apparet. Omnia hæc cerebri Caluiniani & scholæ Geneuensis placita ac figmenta propria sunt. Nos verò diuinis Scripturis inhærentes didicimus, dicimus, & credimus baptizari omnes qui nomen Euangelio dederunt, vt remissionem peccatorum consequantur. Sic Petrus in primo credentium baptismo. *Baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* Sic Ananias Paulo *Exurge, baptizare, & ablue peccata tua, inuocato nomine Iesu.* Rursum didicimus in diuinis Scripturis, & credimus, baptismum non signum aut tesseram aut testificationē aut sigillum gratiæ vel adoptionis nostræ esse sed verā causam, mediū, & instrumentum. *Mundauit Ecclesiam suā lauacro aquæ in verbo vitæ.* Est propositio causalis, siue quæ mūdationis causam & instrumētum designat, sicut qui diceret, Mundauit corpus suum lauacro aquæ in Iordane. Rursum, *Saluos nos fecit per lauacrū regenerationis & renouationis Spiritus S.* id est, per baptismum regenerantē & renouantē, iuxta perpetuam phrasim Hebraicam. *Virga directionis* id est, dirigēs; gladius occisionis, *& dies occisionis,* id est, gladius occidens, & dies occidens; *dies vltionis,* id est, vlciscens, & innumera talia. Dicit ergo Apostolus nos saluos fieri per baptismū regenerantem. Ipse ergo regenerat, sed vt causa media & instrumētalis per quā regeneramur. Dicente alibi Apostolo, *Arbitramur hominem iustificari per fidem,* rapiunt hoc libentissimè hæretici, vt fidē veram esse iustificationis nostræ causam, mediū, & instrumentū doceant. Cur igitur eidem Apostolo dicēti, *Saluos fecit per baptismum,* similiter nō credunt baptismū salutis nostræ causam quandā, medium, & instrumentum esse? Rursum ait Petrus: *Similis forma baptismus saluos nos fecit.* Cur hîc effectū baptismi non agnoscunt, & salutis causam certo modo effectricem baptismum esse non aduertunt; sicut quum aliæ Scripturæ dicunt, *fides iustificat*, effectum fidei obuiis vlnis amplectuntur, & iustificationis causam certo modo effectricem fidem esse, auidissimis animis auscultant? An vt sanam doctrinam admittent, fidem iustificationis nostræ non nisi tesseram, signum, repræsentationem, sigillum esse? An huiusmodi doctrinam, vt diuinis Scripturis contrariam non toto pectore execrabuntur? Cur igitur in diuinis Scripturis de baptismo nō secus loquentibus, eadem sinceritate & prōptitudine nō acquiescunt?

Baptismi vsus & efficacia vera.
Act. 2.
Act. 22.
Ephes. 5.
Tit. 2.
Ezech. 21.
Rom. 3.
1. Pet. 3.

Cur

Cur relicta propria, aperta, & sæpius repetita diuinæ Scriptu-
ræ doctrina, propria sua figmenta orbi obtrudunt? Plenum
est Caluinum eiúsque cohortem non Scripturas ipsas vene-
rari, attendere, aut humiliter auscultare, sed sui tantùm cere-
bri figmēta, suæ scholæ placita, veluti idola quædam ab ipsis-
met fabricata venerari, complecti, & colere. Porrò sigillum
hoc totum & tessera Caluiniana quàm ridiculũ & absurdum
sit, mēminerũ sit, in epist. ad Ro. alia data occasione demõstrauimꝰ.
Sed non est hæc sola hoc loco Caluini dementia. Aliquid
haeret quod in Catholica Ecclesia hîc etiam arrodat. Id quale
sit paucis quoque expendemus. *Porrò* (inquit) *quum Apostolis*
olim vnà cum prædicatione Euangelij mãdata sint ista par-
tes, sequitur non alios baptismi legitimos esse ministros, nisi qui
eidem simul doctrinam ministrant. Quòd ergo priuatis homini-
bus, imò fœminis permissa fuit baptizandi licentia, quia Christi
institutioni minimè consentaneũ est, nihil aliud fuit quàm mera
profanatio. Adde quum doctrinæ prior datur locus, doctrinæ vir-
tus fieri vt signa nouam naturam induant. Sicuti externa car-
nis ablutio spirituale regenerationis pignus esse incipit præeunte
Euangelij doctrina. Atque hæc est genuina consecratio, in cuius
locum magicos exorcismos Papatus nobis inuexit. Ideoq; apud
Marcum dicitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit, quibus
verbis non modò à spe salutis excludit Christus hypocritas, qui
nouacui externo tantùm signo inflati sunt, sed sacro vinculo
minime baptismum copulat, vt hoc nihil aliud sit quàm illius
contemptus. Hæc ille. Totius Ecclesiæ consuetudinem, quapro-
cuiuis sacramẽti summam in paruulis necessitatem, fœ-
minæ & obstetrices periclitante de vita paruulo baptizare
committunt, homo carpendi auidus carpit, & veluti meram
sacramenti profanationem damnat. Cur id verò? *Quia* (in-
quit) *Christi institutioni minimè consentaneũ hoc est.* At quare
institutioni Christi hoc repugnat? An Apostolis dictum est,
vbi soli aut eorum successores baptizarent? *Planè*, ait Cal-
uinus. *Quum enim Apostolis vnà cum prædicatione Euangelij*
mandata sint hæ partes baptizandi, sequitur non alios esse le-
gitimos baptismi ministros, nisi qui ijdem simul doctrinam mi-
nistrent. At hæc consequentia quàm multis modis infirma sit,
quiuis Caluinista iudice, statim apparebit. Primùm enim
ex Caluini doctrina est, vt paruulorum baptismum contra
anabaptistas tueatur, hoc Christi mandatũ, *Docete baptizan-*
ad solos adultos baptizandos pertinere, non ad paruulos.
enim alibi scribit: *Apostolos misit Christus ad Euangelium*
vniuer

In ca. 4. vers. 11.

Baptismus laicorũ in casu necessitatis defenditur.

Instit. lib. 4. cap. 16. num. 28.

vniuersis orbis nationibus promulgandum, vt vndique in regnum suum perditos homines doctrina salutis colligant. Quos autem illos aut quales? *Certum, nullam nisi de ijs qui doctrinæ recipiendæ pares sint, esse mentionem. Postea adiungit, tales, vbi instituti fuerint, esse baptizandos. An de infantibus toto illo sermone vna est syllaba?* Hæc ibi ille. Si ergo de infantibus baptizandis Christus hîc non loquitur, qui doctrinæ Euangelicæ recipiendæ pares non sunt; quomodo ex Euangelicæ huius prædicationis necessitate probat Caluinus, eos solos esse baptismi legitimos ministros, qui pariter cum baptismo doctrinam ministrant? Ecce paruulis baptizandis nõ est necessaria, imò superuacanea prorsus est Euãgelicæ doctrinæ prædicatio. Non ergo illa cogit eum qui paruulum baptizat, verbi ministrum esse. Non, inquam, verbi minister hîc necessariò postulatur, vbi verbi ministerio opus non est. Quòd paruuli ab aliis quàm verbi ministris vrgente necessitate baptizãtur, contra Christi institutionem de Euangelica doctrina baptismo adiungenda nihil facit, quia in paruulorum baptismo hæc doctrina Euangelica non requiritur. Ibi est necessarius verbi minister legitimus, vbi verbi ministerium necessariò adhibendum. In paruulis baptizandis verbi ministeriũ necessarium non est. Nec ergo verbi minister. Denique *de paruulis hic nulla fit mẽtio aut syllaba*, ait Caluinus. Ergo hæc institutionis forma, *Docete baptizantes*, ad paruulos non pertinet. Si ad paruulos hæc forma non pertinet, quare in fœminis ex necessitate paruulos baptizantibus hæc forma desideratur? quare contra illas profertur? Prorsus haud secus paruulorum baptismum hæc Caluini cauillatio in vniuersum aboleret, veluti meram profanationem & institutioni Christi repugnantem (quod Anabaptistæ volunt) quam paruulorum in casu necessitatis à fœminis administratum baptismum ex ea abolere Caluinus conatur. Deinde si propter hæc Christi verba, *Docete omnes gentes, baptizãtes eos*, &c. & propter alia Christi verba, *Qui crediderit & baptizatus fuerit*, &c. *sacro doctrinæ vinculo baptismus copulatur*, idque adeò vt *doctrinæ virtute signa nouam naturam induant*, ipseque baptismus *pignus regenerationis nostræ esse incipiat præeunte Euangelio* (quæ omnia hîc Caluinus dicit) quomodo in vniuersum baptizantur paruuli, quorum hîc nulla fit mentio, de quibus Christus hîc non loquitur, sed de solis adultis, qui recipiendæ doctrinæ pares sunt, vt idem Caluinus affirmat? In illorum baptismo hoc doctrinæ vinculum locum non habet, quia ei recipiendæ

Caluinus ex ipso refutatur.

Paruulorũ baptismus iuxta Caluinum abolendus.

pares

ges non sunt. In illorum baptismo signa nullam nouam na-
ram induunt, quia doctrinæ virtus illic non adhibetur. De-
que in illorũ baptismo nullum erit regenerationis pignus,
si nisi præeunte Euangelio (quod hîc omittitur) tale pi-
us esse non incipit. Ita rursum non aduertit cæcus hæreti-
quòd aduersus Ecclesiasticam consuetudinem dum obla-
s Anabaptistarum causam fortiter agit.

Occurrit quidem hoc loco huic malo Caluinus, sed ita
gerè ac stolidè, vt Anabaptistæ ferociam magis accendat.
ma responsionis hæc est; *In paruulis baptizandis non se-
quiri baptismum à fide vel doctrina, quia licet pueri infantes
dum per ætatem fide percipiant Dei gratiam, Deus tamen
on parentes compellãs ipsos etiam complectitur, dicente Deo
Abrahamo, Ego ero Deus tuus, & semini tuo post te. Nego igi-
ererè baptismum infantibus conferri, ad quem Dominus
nuitat dum se illis promittit fore in Deũ.* Misera, inquam,
olida hęc Caluini defensio est, hoc maximè in loco. Nam
mus Caluino paruulos ex illa Dei promissione ad Abra- *Paruulorũ baptismus misere à Caluino defensus.*
facta pertinere ad fœdus, & esse salutis participes (quod
absurdissimum mox docebitur) quomodo tamen absque
doctrina Euãgelica baptizari possunt, si fides & doctri-
baptismo separari nõ possunt? An quia pertinent ad fœ-
Christianorum parentum infantes, idcirco in illis bapti-
s institutio Christi violari potest? Aut enim ad huius
amenti institutionem ipsa doctrina Euangelica pertinet,
deque illa propter sacrum doctrinæ vinculum baptismus
ubsistat, nec signa nouam naturam induant, nec esse pi-
regenerationis baptismus possit nisi præeũte Euãgelio;
detus institutionem doctrina non pertinet, nec alia quæ
cit Caluinus vera sunt. Si illa omnia vera sunt, ergo
borum baptismus in vniuersum (non solùm quem fœ-
m casu necessitatis ministrant) profanus & impius est,
nec fidem habent, nec doctrinæ recipiendæ pares sunt,
ne nec sacro illo vinculo gaudere, nec pignus regene-
is suæ præeunte Euangelio habere possunt: in quorum
ne baptismo signa nouam naturam non induunt, sed
baptismi qua abluuntur, tota profana & vulgaris est.
ur, inquam, hæc omnia iuxta Caluini doctrinam absur-
paruulorum quocunque baptismo, tametsi verum esset
am ad Dei fœdus pertinere, quia eorum parentes ad Dei
s pertinent.

unc autem alia hæc est & singularis Caluini dementia,
quòd

Christianorum parentũ filij non baptizati ad fœdus Dei nõ pertinent. Gen. 17.

quòd Christianorum parentum filij ad fœdus Dei pertinent, & de salute sua certi sunt etiam absque baptismo, propter illa Dei verba ad Abraham, *Ego ero Deus tuus, & Deus seminis tui post te*: quam hoc loco pluribus refutare ad causam præsentem non facit. Breuiter tamen tam impiæ & profanæ sententiæ tam futile fundamentum (quo semper magna confidentia & veluti fortissimo principio nititur Caluinus) refutabo. Primùm verba illa ad Abraham dicta ad solius veteris populi fœdus pertinent: quod manifestè probatur ex pacto fœderis reciproco, quod ibidẽ Deus ab Abraham & semine eius exegit. Quum enim dixisset Deus, *Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno, vt sim Deus tuus & seminis tui post te, dixit iterum Deus ad Abraham: Et tu ergo custodies pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis. Hoc est pactum meum quod obseruabitis inter me, & vos, & semen tuum post te. Circuncidetur ex vobis omne masculinum.* Pactum reciprocũ est circuncisio. Ad solos ergo circuncisos hoc pactum pertinet. Confirmatur hoc ex promissione huic fœderi adiuncta. Quũ enim dixisset Deus, *Ero Deus tuus, & seminis tui post te*; subiunxit, *Daboq; tibi & semini tuo terrã peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam, eroq; Deus eorũ.* Ecce promissio fœderi adiuncta, iuxta quam Deus futurus erat seminis Abrahæ, tota temporalis erat, & quæ ad solos Iudæos pertinebat. Deinde vt demus in hac promissione terrena spiritualem significari, & Deum Abrahæ ac seminis eius post eum, salutis æternæ fœdus innuere, cuius signum esset circuncisio; an non necessariò sequitur Deum Christianorum parentum sic Deum illorum esse & seminis ipsorum, vt huius promissionis ac fœderis signum nunc sit baptismus, sicut Iudæis erat circuncisio? Id si ita est, non secus erit nunc necessarius baptismus quàm tunc erat circũcisio. Et quemadmodum de illa dictum est: *Masculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo*; sic de baptismo necessariò dicendum: Paruulus, qui baptizatus non fuerit, peribit anima illa de populo suo, quomodocunq; tandẽ illa verba intelligantur. Atqui Caluinus necessitatem baptismi in paruulis Christianorum parentum propter hanc promissionem Abrahæ factam negat; & propter hanc negatam necessitatem, baptismum fœminarum in casu necessitatis exagitat. De quo apud Marcum plura dicemus. Interim hoc contra Caluinum tenemus, non obstante conficto fœdere in-

Fundamentum Caluinianum refutatur. Gen. 17.

In Marc. cap. 16.

rer-

rer Deum & paruulos non baptizatos, quia Deus parentum illorum est, baptismum tamen non secus nunc necessarium esse quàm fuit Iudæis circuncisio. Rursum non propter illa verba, *Deus tuus ero, & seminis tui post te*, omnes circuncisi vel de carnali semine Abrahæ ad hoc fœdus diuinũ pertinebant. *Non qui filij carnis, hi filij Dei; sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine.* Filij autem promissionis sunt soli credentes. *Qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.* Nec ergo Iudæorum nec Christianorum parentum filiis secundum carnem, Deus fœdere coniungitur, nisi iis qui fidem habent, aut saltem sacramentũ fidei, olim circuncisionem, nunc baptismum. Deinde si paruulis Christianorum parentum non est necessarius baptismus, quia pertinent ad fœdus cum parentibus initum, & ab hoc fœdere pendet eorum salus, ergo nec eisdem adultis necessaria erit ipsa fides, vel vlla doctrina Euangelica. Si enim ratio fœderis liberat paruulos à necessitate baptismi, cur non eadem ratio liberet adultos à necessitate fidei? Planè eodem modo dictum est, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non intrabit in regnum cœlorum*; quo dictum est, *Qui non crediderit, condemnabitur.* Gal. 3. Ioan. 3. Marc. 16.

Præterea vt ex ipsius verbis Caluinum refutemus, ad illa Christi verba, *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*, ita scribit Caluinus: *Quum Dominus Abrahæ semini pollicitus esset se fore in Deum, increduli omnes hac promissione abiecta se abdicabant ex genere Abrahæ. Negat igitur Christus reputandos esse filios Abrahæ qui oblatam sibi in verbo benedictionem abijciunt, quia Spiritu renasci oportet qui sunt filij promissionis, & nouæ esse creaturas quicunque locum appetunt in regno Dei. Nihilest enim Dei electio in semine Abrahæ, sed libera, vt hæredes vitæ reputentur quos Deus Spiritu suo sanctificat.* Hæc ille ibi. Seipsum egregiè refutauit. Promissio & electio Dei in semine Abrahæ non est absoluta, vt nasci paruulum ex parente fideli fœderisque participe, promissionis capacem reddat, *sed est in Deo libera, vt hæredes vitæ reputentur quos Deus Spiritu suo sanctificat.* Eodem modo in paruulis est libera Dei electio, vt hæredes vitæ reputentur quos ille Spiritu suo sanctificauit, quos in aqua & Spiritu regenerauit, quos per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti salvos fecit, qui denique in Christo baptizati Christum induerunt. An absque ista conditione omnibus filiis Dei necessaria paruuli excipiuntur? An in illis solis Dei electio libera non est? An conditionem fœderis à Deo præstitutam vllum humanũ ingenium laxa

In cõment. in Ioan. 8. 39. Caluinus ex seipso refutatur.

laxare audebit? Sapienter & grauiter Augustinus. *Nulla nostro arbitrio præter baptismum Christi salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura diuina omnibus humanis præferenda ingenijs.* At hoc audet Caluinus superbo suo confisus ingenio.

De pecca. mer. & remiss. lib. 1. cap. 23.

Caluinus Apostolo cõtradicit.

Sed homo impius & audax, vide quàm ex diametro contra Apostolum disputat. Caluinus ita disputat: Paruuli Christianorum parentum sunt semen Abrahæ: ergo sunt Christi & ad Christum pertinẽt sine baptismo. Apostolus contrà disputat: *Si vos Christi, ergo semen Abrahæ estis secundum promissionem haredes.* Vult prius esse Christi, & sic semen Abrahæ; nõ prius semen Abrahæ, & ita Christi. Esse autem illos Christi, probauit eodem loco ex baptismo Christi: *Quicunque baptizati estis, Christum induistis.* Sic ergo Apostolus disputat. In baptismo Christum induistis, Christum induti semen Abrahæ estis. Ita fœderis cum Deo principiũ ac ianua est in baptismo Christum induere & Christi esse, non ex Christiano parente nasci. Hæc obiter cõtra impiũ Caluini dogma, quo baptismi necessitatẽ tollit, & paruulorũ salutem in maximũ discrimẽ vocat.

Gal. 3. 29.

27.

Nunc vt ad rem præsentẽ redeamus, si propter hęc Christi verba, *Docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c. doctrina Euangelica debet semper esse cum baptismo coniuncta, vicissim quoque baptismus semper deber esse cum doctrina coniunctus, vt videlicet docendum non sit nisi quum baptismus administratur. Imò magis baptismum doctrinæ quàm doctrinæ baptismo Christi verba coniungũt, quum non sit dictum: Baptizate docentes, sed contrà, *Docete baptizantes.* Quum Scriptura dicit, *Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicat baptismum pœnitentiæ*, non docet eum in deserto semper baptizasse, aut nunquam in deserto fuisse nisi dum baptizaret; sed docet eum quum illic perpetuò versaretur, aliquando baptizasse. Sic hæc Christi verba, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c. nihil aliud nos docent, quàm prius esse docendas gentes, & in fide instruendas; iámque satis instructas esse baptizandas. Nec docent doctrinam cum baptismo coniungi debere; sed eam in adultis necessariò præcedere, vt viam ac medium ac terminum ac finem reconciliationis primæ cum Deo, siue regenerationis infidelium: nec baptismo alligant doctrinam, vt extra baptizandi casum docere non sit opus. Tanquam diuersa diuersis & suis quæque temporibus facienda à Christo mãdantur. Hunc literæ geminum & apertum sensum nemo nisi factiosus non videt.

Marc. 1. Doctrina præcedit baptismũ, non cum ea coniungitur.

Iam

Iam verò si non nisi cum doctrina Euangelica adiuncta ſit administratur baptiſmus, Caluinus ipſe in Eccleſia Catholica paruulus baptizatus, quæ doctrinam Euangelicam adiungit, quomodo baptizatus fuit? Si non rectè, rebaptizari debuit & ad Anabaptiſtas tranſire. Si rectè, falsò & male hîc cauillatur de ſacro doctrinæ vinculo.

Sed & rurſum, ſi non niſi à legitimis Eccleſiæ miniſtris administrari baptiſmus poteſt, Caluinus ab Eccleſiæ Romanæ miſtro baptizatus, aut Eccleſiã Romanam verã eſſe Chriſti eſſiam, & ex conſequenti ab ea recedens ſuum nefarium ſima agnoſcere, aut iterum ſe minimè baptizatum fuiſſe re debet. Ita vndique Caluini ſtolida & inſulſa tergiuerſatio retunditur. De hoc autem poſtremo vide quæ latiùs à nobis diſputata ſunt in Opere noſtro de Principiis doctrinalibus. *Lib. 4. Cap. 23.*

Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi.

Veluenta hæc eſt Chriſti Redemptoris promiſſio, fidelis ſermo, & omni acceptione dignus. Receſſurus ex hoc mundo ad patrem, ſuiſque Apoſtolis ſuas partes reſignans, mittens eos *in mundum*, ſicut ipſe à Patre miſſus fuerat, mandans illis *vt docerent omnes gentes*, vt Euangeliũ omni creaturæ prædicarent, vt baptizarent credentes, vt ſua illis tradita ſacramenta aliis traderent, & præfatus omnem ſibi in cælo & in terra poteſtatẽ datam, ne de tanto illis mandato munere vel eorũ futuri ſucceſſores quicquam trepidarẽt; quaſique eos abſente magiſtro cæleſti, præſidio quoque cæleſti carere viderentur; ad certam ac firmam fiduciam eorũ animos erigit, dicens: *Ecce*, aduertite, & imis hoc cordibus repono, ego ipſe qui hactenus vos docui ſemper, *vobiſcum ſum*, docentibus, prædicantibus, mea ſacramenta administrantibus adſum & adero ſemper, *omnibus diebus*, abſque vllo temporis interuallo, abſque vlla eclipſi vel defectu aſſiſtentiæ cæleſtis, *vſque ad conſummationem ſæculi*, non vſque ad centum, ducentos, trecentos annos, vt vera Euangelij mei doctrina poſtea extinguatur aut obliteretur, ſed tot annis quot ſeculis, quot ſeculum ſtabit ipſum. *Chriſtus perpetuò cum Eccleſia. Ioan. 17.*

Addit ad hæc Chriſti verba Caluinus, nec temperare ſibi quin animi ſui vlcus aperiret; & fruſtra contra ſtimulum calcitraret. *Non eſt* (inquit) *ferenda cleri Papalis improbitas ſacrilegæ ſuæ tyrannidi hunc colorẽ inducunt. Negant*

Ecclesiæ firmitas defenditur.

errare Ecclesiam posse quæ à Christo regitur. Prorsus hoc negant, Christi verbis ac promissione tam luculenta & perspicua freti: nec *sacrilegæ tyrannidi suæ hunc colorem inducunt*, sed pro necessaria Christianorum obedientia, hanc certam & firmam causam adducunt, Pastoribus Ecclesiæ docentibus Euangelium obediendum esse, quia cum docentibus Pastoribus Christus ipse adest omnibus diebus, nec eos in doctrina errare sinet. Quæ igitur hæc improbitas est, Christi verba luculentissima, ac promissionem perspicuam pro Sanctæ Ecclesiæ firmitate proferre? Aut quam demum ob causam improbitatis eos arguit Caluinus qui ex his verbis negant Ecclesiam posse errare? An aliquid adferre Caluinus potest, cur improbitatis argui debeant? Videamus quid post tam acerbam criminationem in medium adfert, aut qua demum arte Christi tam clara verba eludere queat. *Quasi verò* (inquit) *Christus non secus ac gregarius quispiam miles alijs ducibus mercenariam operã locarit; ac non potius authoritatem sibi in solidum retinens, se doctrinæ suæ vindicem fore testatus sit, vt se eius ministri victores totius mundi fore confidant.* In hoc verborum fumo quid succi, quid ponderis aut rationis est? Inani vocum strepitu lectorem ludificat. Quid enim? An qui Ecclesiam errare posse negant, quia à Christo regitur, illi Christum *pro gregario milite habent, qui suam operam alijs ducibus locarit*? Quæ huius inanissimi garritus connexio, quæ consequentia? An non prorsus contraria sequitur consideratio? Christum videlicet veluti Ducem primarium aut Principem potius & Imperatorem militiæ nostræ, suas vices aliis sub se ducibus ac militibus demandasse? Idcirco enim Ecclesia non errat, quia à Christo regitur, quia Duce & Imperatore Christo Ecclesia militat. An igitur huic cauillo vllus hic locus erat? Planè nullus, nisi quòd in re grauissima ludere lectorem voluit. Rursum qui Ecclesiam errare posse negant, quia à Christo regitur, an illi Christum sua authoritate spoliant, vt *ipse eam sibi solidè non retineat*? At quæ maior Christo authoritas tribui potest, quàm vt dicamus *Ecclesiam vniuersam à Christo regi*, ideóque illam errare non posse?

Verborum fumus.

Sed quid tandem post hæc inanissima cauilla Christo tribuendum censet Caluinus, dicenti, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem sæculi? Se* (inquit) *doctrinæ suæ vindicem fore testatus est, vt se eius ministri victores totius mundi fore confidant.* Quamuis Christus in his verbis se potius doctrinæ suæ custodẽ quàm vindicem pronun-

nuntiet, & adesse Ecclesiæ suæ, patrocinium, præsidium, assistentiam & auxilium gratiæ magis proprie notet, quàm vindicationem violentam aduersus Ecclesiæ suæ hostes; tamen quia penè in idē vtrumque recidit, & doctrinæ vindex etiam doctrinę custos ac conseruator dici potest, transeat illa pars, & quo sensu doctrinæ suæ vindicem Christus se fore in his verbis iuxta Caluinum testetur, videamus. *Vt se* (inquit) *eius ministri victores totius mundi fore confidant.* Rectè. At quomodo tandem *victores totius mundi erunt*, nisi quia ad obedientiam fidei totum mundum pertrahent? De quo genere Paulus Apostolus: *Accepimus gratiam & Apostolatum ad obediendum fidei*, vel, vt Caluinus ac Beza verti volūt, *ad obedientiam fidei, in omnibus gentibus, pro nomine eius*: id est, ad gloriam nominis Christi. Hæc autem victoria mundi, quoad verbi Dei ministros, Pastores & Doctores, & hæc obedientia fidei populorum, quo tandem modo perpetua & firma erit, nisi quia nec Pastores docendo, nec populus obediendo à veritate cælestis doctrinæ aberrabūt, Christo duce ac magistro, eis semper præsente, & Ecclesiam suam regente omnibus diebus vsque ad cōsummationem sæculi? An ergo in effectu aliud dicit Caluinus quàm clerus dicit Catholicus? Videlicet Ecclesiam errare non posse quæ à Christo regitur? Quòd si idem cum Catholico clero dicit, quare improbitatis non fecoda homo improbus clerum Catholicum arguit? Quare negat ipse posse errare Ecclesiam, & alios hoc negantes redarguit? Quòd si idem Caluinus non dixit, sed nescio quid aliud dicere voluit; profectò tum verborum Christi sensum prorsus deseruit, tum in suis verbis nō nisi fucum & fraudem lectori facere voluit, quæ aliud in cortice, aliud in recessu habent, aliud loquuntur, & aliud sentiunt. Vtrumuis eligat Caluinus, vel improbitatis manifestæ vel fraudis affectatæ conuincitur. Manet interea firmum iuxta luculentissima Christi verba, *Ecclesiam errare non posse*, ideóque grauiter errare ac nefario scelere se obstringere omnes, Caluinum imprimis cum suis Caluinistis, qui & tot sæculis errasse Christi Ecclesiam contra Christum blasphemant, & ab ea veluti fœdis erroribus contaminata impiè recesserunt.

Antidotorum contra venena hæretica in Euangelium secundum Matthæum,

FINIS.

Rom. 1.

ANTIDOTA EVANGELICA IN EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT I.

4. *Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.*

NOVELLA & profana, Christíque Ecclesiæ hactenus incognita hæreticorum hodie sententia est, Sacramenta verbo prædicationis ficeisse coniuncta, vt nec absque eo administrari debeant, & ab eo omnem suam vim atque efficaciam accipiant. Id quum nusquam vel Ecclesia tradat, vel Scriptura doceat, ex huius loci corruptela probare contendunt. Sic igitur in hæc verba Caluinus. *Hac loquendi forma (prædicans baptismum pœnitentiæ) primùm in genere ostendit quisnam rectus Sacramentorum vsus: deinde quorsum sit institutus baptismus, & quid contineat. Sacramentum igitur non est muta ceremonia, quæ pompam nescio quam sine doctrina ostentet, sed habet verbum Dei annexũ, quod externam ipsam ceremoniam viuificat. Verbum intelligo non quod magicis susurris exorcista quispiam demurmuret, sed quod clara & diserta voce pronuntiatum ad fidem ædificandam valeat.* Hæc est nouella istorum hominum sententia. Verbi prædicationem externam adiungi Sacramento volunt, idque ita, vt illo verbo externa ceremonia viuificetur. Verbum autem quod Caluinus hîc reiicit veluti *magicis susurris ab exorcista quopiam demurmuratum*, est ipsum Christi verbum baptismi ceremoniæ eo authore coniunctum, *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.* Hæc verba externo aquæ elemento coniuncta quæ qui baptizat inter baptizandum pronuntiat, ex Christi mandato dicentis, *Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti*, vocat homo impius magicum susurrum

à mini

ministro baptismi veluti exorcista demurmuratum. Ita authore Caluino magicos susurros præscripsit Christus, & suos apostolos veluti exorcistas verba magica demurmurantes, ad baptizandum instruxit. Hæc est prophana hominis & minimè ferenda impietas. Nec enim aliis verbis ministri baptismi in Ecclesia Catholica vtuntur. Et hæc quidem verba Euangelica à Christo institura externam aquæ ceremoniam significant: hæc veluti forma ad materiam aquæ accedunt, vt fiat aqua sacramentalis, & ad regenerationem spiritualem efficax. De hoc verbo Euangelico ait S. Augustinus: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Detrahe verbum, quid est aqua nisi aqua?* Quid autem sit illud verbum quo accedente ad elementum fit Sacramentum, alio in loco clarissimè explicat. *Deus* (inquit) *adest verbis Euangelicis suis, in quibus baptismus Christi consecrari non potest.* Et paulò post: *Quis nesciat non esse baptismum Christi, si verba Euangelica, quibus symbolum constat, illic defuerint?* Verba Euangelica dicit, quibus symbolum constat, quia hoc symbolum illi profitentur baptizandi, *Credo in Patrem & Filium & Spiritum Sanctum.* Quæ ne ex coniectura dicta videantur, ipse seipsum explicabit Augustinus. In eodem opere scribit: *Si Euangelicis verbis, In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Marcion baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamuis eius fides sub eisdem verbis aliud quantis quàm Catholica veritas doceat, non esset integra, si fabulosis falsitatibus inquinata.* Disertè expressit quid per verba Euangelica intelligat, non sanè prædicationem Euangelij ad ædificandam fidem audientium, vt Caluinus somniat, sed formam verborum à Christo præscriptam ad Sacramenti consecrationem & complementum. Et contra Caluini somnium de ædificanda fide per verbi prædicationem, vnde externa ceremonia viuificetur, plurimum valet quod proximis verbis subiungit eodem loco doctissimus Augustinus. *Nam* (inquit) *sub eisdem verbis, id est, In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, non solùm Marcion, aut Valentinus, aut Arius, aut Eunomius, sed ipsi carnales quoque Ecclesiæ, quibus dicebat Apostolus, Non potui loqui vobis quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, si possent singuli quique interrogari, tot diuersitates opinionum fortassis quot homines numerarentur. Nunquid tamen integrè Sacramentum accipiunt? Aut nunquid ideò si profecerint, & opinionum carnium vanitatem emendauerint, denuò quod acceperant repe-*

Caluini in Christum blasphemia.

Verbum Sacramẽtale quid & quale.

Tract. 80. in Ioan.

De baptis. cõtra Donat. lib. 6. cap. 25.

Lib. 3. cap. 15.

tendum est? Accipit quisque secundum fidem suam, sed quantum capit, gubernante illam misericordia Dei, de qua Apostolus dixit, Si quid aliter sapitis, Deus vobis reuelabit. Hęc Augustinus, apertè docens Sacramenti integritatem & perfectionem non ab intelligentia & institutione audientium, sed ab ipsis verbis Euangelicis debitè retentis ac pronunciatis pendere; & verbum Euangelicum non ad fidem ædificãdam, sed ad Sacramentum perficiẽdum ex Christi institutione ac mandato proferri. Adeò verò verbum Euangelicum, quo cõsecratur baptismus, non est verbũ prædicationis (vt acerrimè tuentur hæretici) sed forma illa verborum à Christo præscripta, *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti*, vt (quemadmodum scribit Augustinus) *facilius fuerit inuenire hæreticos qui omnino non baptizarent, quàm qui non illis verbis baptizarent.* Vnde in eodem opere prope finem affirmat *eos omnes habere baptismum, qui vbicumque & à quibuscunque illud verbis Euãgelicis consecratum sine sua simulatione & cũ aliqua fide accipiunt.* Hãc ob causam Ariani, qui æqualitatem trium personarum non credebant, suámque perfidiã in publico cantu Ecclesiæ exprimere non sunt veriti, cantantes, *Gloria Patri per Filium in Spiritu* S. tamen formam hanc baptismi & verba hæc Euangelica, *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, & quæ in diuino fit baptismate inuocationem permutare non sunt ausi, idque propter nimis apertam transgressionem*, ait Theodoretus. Eandem ob causam, quum iuxta decreta Concilij Nicæni Nouatiani ad Ecclesiam reuertentes per solam manus impositionem reciperentur, Cataphryges vel Paulianistæ similiter reuertentes baptizari præciperentur, huius discriminis causam reddens Innocentius Papa, Augustino cõtemporaneus, ita scribit: *Hoc in istis duabus hæresibus ita distinctum ratio manifesta declarat: quia Paulianistæ in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti minimè baptizabant, Nouatiani verò eisdem tremendis venerandisque nominibus baptizant.* Sic Augustinus Paulianos iuxta Concilij Nicæni decretum baptizandos scribit, *quia regulam baptismi non tenuerunt.* Vnde & Didymus Alexandrinus vetustissimus scriptor ita scribit: *Non arbitror quemquam ita insanum atque vecordem futurum, vt perfectum baptisma putet id quod datur in nomine Patris & Filij sine assumptione Spiritus Sancti, aut rursum in nomine Patris & Spiritus Sancti Filij vocabulo prætermisso, aut rursus in nomine Filij & Spiritus Sancti non præposito vocabulo Patris.* In eandem sententiam copiosè & grauiter disputat

De baptis. contra Donat. lib. 6. cap. 25.

Lib. 7. cap. 53.

Hæret. fabul. lib. 4.

Concil. Nic. can. 8. & 19.

Epist. 13. cap. 1.

Hær. 44.

Lib. 2. de Spiritu Sancto.

contra

contra Arianos Athanasius. Ambrosius quoque his verbis: *Catechumenus nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti remissionem non potest accipere peccatorum.* Denique Chrysost. exponens illa Apostoli verba. *Mundãs Ecclesiam suam lauacro aquæ in verbo vitæ. In quo* (inquit) *verbo? In nomine Patris & Filij & Spiritus Sãcti.* Hoc est ergo ex totius antiquitatis consensu verbum Euangelicum, quo consecratur baptismus, & quo externum elemẽtum viuificatur, non doctrina Euangelica, vt affirmat hoc loco Caluinus.

Serm. 3. contra Arianos. De iis qui instituntur mysteriis, c. 4. Homil. 20. ad Ephes.

Quod autem affirmat, videamus quomodo ex hoc loco confirmet. *Non enim* (inquit) *simpliciter Ioannes baptizasse dicitur in pœnitentiam, ac si gratia Dei in signo visibili inclusa fuit, sed prædicasse qualis esset baptismi vtilitas, vt ex verbo prædicato efficax esset signum. Hoc autem peculiare est baptismo, quod symbolum pœnitentiæ dicitur in remissionem peccatorum. Tametsi quum eadem baptismi illius significatio, vis, & ratio fuerit cum nostri, si figura à sua veritate æstimatur, falsum diuersos esse Ioannis & Christi Baptismos.* Aduertere operæpretium est quàm tenui ac futili argumento grauissimum & constantissimum Ecclesiæ Catholicæ dogma iste hæreticus conuellit. Maximi momenti dogma est, Sacramentorum nostrorum vim ac naturam cognoscere, & in quibus ea vis ac natura consistat, exploratum habere. Ex materia certi elementi, & verbo veluti forma, quo accedente ad elementum fit Sacramentum, tanquam ex duabus necessariis partibus compleri Sacrificij quodque Sacramentum, credidit hactenus Ecclesia Catholica, & in Concil. generalibus ita res dudum definita est, Concilio Florent. ac Trident. Contrà aiunt hæretici verbum prædicationis illud esse quod accedens elemento facit Sacramentum, vel (vt Caluinus hîc loquitur) *quod externam cæremoniam viuificat.* Ad rem tantam ex qua natura Sacramentorum dependet, in qua totius Ecclesiæ Catholicæ iudicium, pondus, ac fidem (vt ex tot antiquitatis testimoniis circa vnũ certissimum, de quo hic locus tractat, iam ostendimus) sibi adstantem habent, quo tandem argumento probat Caluinus? *Quia* (inquit) *dicitur Ioannes prædicasse qualis esset baptismi vtilitas, vt ex verbo prædicato efficax esset signum.* At vbi hoc dicitur, aut quæ Scriptura hoc dicit? Dicit hoc loco Marcus, dixit & Lucas, quòd Ioannes *baptizans prædicauit baptismum pœnitentiæ*, sed eum prædicasse qualis esset baptismi vtilitas, idque in eum finem vt ex verbo prædicato signum esset efficax, nec Marcus, nec Lucas, nec vlla alia Scriptura di-

Grauissimum Ecclesiæ dogma futilissimo argumento conuellit Caluinus.

cit. Duo igitur mendacia Scripturæ Euangelicæ affinxit Caluinus. Ioannes *quidem baptizauit aqua, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum*: id est, quibus prius prædicauerat baptismum pœnitentiæ (est enim ordo inuersus, vt ipsi agnoscunt hæretici) & quos prius exhortatus fuerat ad pœnitentiam, (dicens, *Pœnitẽtiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum*, vnde & *confitentes actus suos ab* eo baptizabantur) simúlque ad suum baptismum, in signum pœnitentiæ & nouæ vitæ; idque *in remissionem peccatorum*, id est, vt nec per illum baptismum, nec per illam prædicationem, sed per Christum, quem Ioannes prædicabat, & per Christi baptismũ ad quem ille suos præparabat, remissionem peccatorum consequerentur (*Ioannes enim*, ait in Actis Paulus, *baptizauit baptismo pœnitentiæ populum, dicens, in eum qui venturus esset post ipsum vt crederent*) illos baptizauit. Docuit ergo & prædicauit Ioannes, nec quæ esset baptismi sui vtilitas, sed in quem finem eos baptizabat, & ad cuius rei significationem; nec vt ex illa prædicatione aqua eius esset efficax ad remissionem peccatorum. Nec prædicatio nec baptismus Ioannis ipsam remissionem peccatorum contulit, sed vtrumque ad Christum præparauit, à quo acciperent remissionem peccatorum, ideóque digito illis Christum demonstrauit. *Hic est Agnus Dei, hic est qui tollit peccata mundi. Ego baptizo vos in aqua: hic est qui baptizat in Spiritu Sancto*, id est, in cuius baptismo Spiritus Sancti remissionem peccatorum largitur. Sicuti hîc de baptismo Ioannis Marcus ac Lucas, sic de ipsa Ioãnis prædicatione loquitur Zacharias. *Præibis ante faciem Domini parare vias eius ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum.* Dedit scientiam salutis plebi prædicando in remissionem peccatorum, non quia prædicatio eius remissionem peccatorum conferebat, sed quia ad illam consequendam à Domino, cuius viam parabat, suos auditores informabat. Sic Ioannis prædicatio cum suo baptismo coniuncta, non ad aliquam baptismi sui efficaciam quoad remissionem peccatorum, sed ad populi institutionem faciebat; vt illa externa ablutione intelligerent se veteris vitæ pœnitentiam agere, & nouam resipiscentiam profiteri, ad remissionem peccatorum ab illo consequendam, qui baptizaret in Spiritu, ideóque verè peccata remitteret. Quod ergo subiungit Caluinus, *peculiare esse baptismo, quòd symbolum pœnitentiæ dicitur in remissionem peccatorum*, de baptismo Ioannis verum est sensu quo dictum est, de baptismo Christi verum

Duo mendacia Scripturæ affinxit Caluinus.

Ioannis baptismus quo sensu pœnitentiæ baptismũ prædicabat

Act. 19.

Ioan. 1. Matth. 3.

Luc. 1.

rum non est. In Christi quippe baptismo præcedit pœnitentia præparans ac disponens, & sequitur baptismus efficiens & conferens remissionem peccatorum. Hunc ordinem primus Christianorum baptismus nos docuit; Petrus quippe prædicatione peracta, & animis audientium ad fidem & pœnitentiã compunctis, ipsisque interrogãtibus: *Quid faciemus, viri fratres?* respondit Petrus, *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* Act. 2.

Atqui, ait Caluinus, *idem est baptismus Ioannis ac noster.* Vnde verò hoc constat? *Nam* (inquit) *quum eadem sit baptismi Ioannis significatio, vis, & ratio qua nostri, falsum est diuersos esse Ioannis & Christi baptismos.* Ecce rem absurdissimam, & totius antiquitatis vnanimi consensu reprobatã, ex simplici suppositione probat. Supponit eandem esse significationem, vim, & rationem baptismi Ioannis & nostri: & inde concludit non esse diuersos. Sed quod pro comperto supponit Caluinus, hoc negat diuinitus inspirata Scriptura, hoc negat omnium veterum Patrum & concors sententia. Patrum concordẽ sententiã in Prõptuario nostro Catholico produximus. Agnoscit eam Caluinus, & contemnit. *Neminem* (inquit) *perturbet quòd alterum ab altero, baptismum Ioannis à Christo discernent veteres Patres contendunt, quorum non tanti nobis debet esse calculus, vt Scripturæ certitudinẽ quatefaciat.* Proferet igitur nobis aliquam Scripturam Caluinus, cuius certitudinem iste veterum Patrum consensus quatefaciat. Subiungit, *Nulla enim alia è verbo Dei differentia inuenitur, quàm quòd in eum qui venturus erat, Ioannes baptizat: Apostoli in eum qui iam exhibuerat.* Hæc ille impostor mẽdax. Impostor, quia præter tertu Scripturæ aliud docentis Patrum vnanimem sententiam reijcit. Mendax, quia quod de Scriptura ipse affirmat, purum mendacium est. Ecce enim duas aut tres alias ex verbo Dei differentias proferimus. Primùm, quam ipse Ioannes disertissimè posuit. *Ego baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, qui fortior me est, &c. ipse baptizabit vos in Spiritu Sancto & igni.* Maxima hæc est differẽtia quòd baptismus Ioannis non fuit in Spiritu Sancto sicut Christi baptismus: quod adeo verum est vt baptizati à Ioanne *ne quidem an Spiritus Sancti esset audierint*, vt in Actis Apostolicis proferentur. Rursum, baptismus Christi, quem Apostoli ministrabant, fuit in nomine Sanctissimæ Trinitatis, vt Christus illis præcepit. Baptismus Ioannis cum illa inuocatione & forma non fuit. Alioqui eius discipuli & ab eo baptizati Spi-

Caluini impudentia.

Dom. 3. Aduentus. Institut. lib. 4. cap. 15. num. 7.

Differẽtiæ tres inter baptismum Christi & Ioannis.

1. *Matth. 3. Luc. 3. Ioan. 1.*

Act. 19. 2.

ritum Sanctum ita penitus non ignorassent. Præterea, baptismus Ioannis, ipsius Ioannis proprius erat, & ab eo nuncupatus, sic loquente ipso Christo: *Baptismus Ioannis vtrum de cœlo erat an non?* Apostolorum & Ecclesiæ Christianæ baptismus, nec Petri nec Pauli baptismus, sed Christi dicitur: quia per illos omnes non nisi vnus Christus baptizat. Sic alias tres ex verbo Dei differentias inuenimus, & nequiter mentitus Caluinus est, vt vnanimem veterum Patrum sententiam sub prætextu Scripturæ aliud docentis homo peruicax reijceret. Sed hæc est hæreticorum hodie impostura: Patrum consensum se reijcere aiunt, quia plus Scripturæ deferendum. Re autem examinata, non plus Scripturæ, sed plus suis propriis placitis ac phantasmatibus deferunt. Denique aut Scripturam non proferunt, aut suo fermento illam corrumpunt. Nec tunc quæstio est, an propter Patrum calculum Scripturæ certitudo quatefacienda sit, sed quæstio est an in sensu Scripturæ incerto propter nouellum cuiuslibet hæretici sensum, veterum Patrum vnanimis consensus reiiciendus sit. Postremò quæstio est vter melius Scripturas intellexerit, vnus Caluinus ac Beza, quàm vnus Augustinus tótque alij antiquissimæ Ecclesiæ celeberrimi ac doctissimi Patres. In qua quæstione si nouellis magistris deferimus, surgent & alij nouelli (sicuti post Lutherum surrexit Caluinus) qui idem postulabunt. Ita nouo cuiuslibet doctrinæ vento perpetuò circumferemur. Sed id ne fieret, *Pastores & doctores dedit Ecclesiæ suæ Christus, ad consummationem sanctorum*, id est, ad corroborationem fidelium; nec id ad breue tempus, sed *donec occurramus omnes in vnitatem fidei* (id est, donec impleantur tempora Gentium:) vt iam (ab his doctoribus & pastoribus instruct) *non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ per nequitiam & astutiam hominum ad circumuentionem erroris.*

3. Matth. 21.

Ex puro mendacio totã Antiquitatem reijcit Caluinus.

15. *Pœnitemini, & credite Euangelio.*

In Harmã. ad Marc. 1

HAEC verba duplici cauillo conatur eludere Caluinus. *Quæri* (inquit) *potest quum ex Euangelio pendeat pœnitentia, cur eam Marcus ab Euangelij doctrina separet.* Primùm non Marcus, sed Christus hæc verba dixit. Deinde Christus pœnitentiam ab Euangelij doctrina non separat, vt fingit Caluinus, sed ad fidem Euangelio præbendam, seu ad credendum Euangelio, viam ac præparationem necessariã esse pœniten

nitentiam docet. At si ita est, *quomodo ex Euangelio pendebit pœnitentia?* ait Caluinus: id est, quomodo erit meum paradoxum verum, quòd prius oportet credere Euangelio, & per illam fidem Deum sibi habere certò propitium, vt sic pœnitentiæ seriò studeatur? Sic enim alibi docet, vt alio in loco ostendimus. *Duplex* (inquit) *solutio est. Nam Deus interdum sic nos ad respiscendum inuitat, vt tantùm dicat mutandã esse in melius vitam: postea conuersionem & vitæ nouitatem Spiritus sui donum esse ostendit: vt sciamus non tantùm nobis præcipi quod officij nostri est, sed obsequendi gratiam & virtutem simul offerri.* Hìc Caluinus ex parte falsum narrat, ex alia parte, qua verum dicit, suis placitis contradicit. Falsum est, Deum *interdum ad pœnitentiam sic inuitare, vt tantùm dicat in melius mutandam esse vitam.* Semper enim peccati præteriti odium, & propter offensum Deum tristitiam ac dolorem Scriptura à pœnitentibus flagitat. Quòd autem dicit & verum dicit, vitæ nouitatem Spiritus sanctus donum esse, Deumq; non solùm præcipere, sed etiam obedientiæ & exsequendi facultatem conferre, alterã Caluini hæresim funditus euertit, qua docet Dei mandata obseruari non posse, nec ad ea nos obligari, nec Spiritum Christi in adiutorium nobis dari, *vt ad iustitiam consequendam nos iuuet, nec vt per eum adiuuemur ad iustitiæ summam,* sed vt beneficia Christi in cordibus nostris obsignet, ipseque Christus tota nostra sanctificatio ac iustitia sit. Sed pergamus cum Caluino hoc in loco. *Si hoc modò accipimus* (inquit) *quòd Ioannes concionatus est* (de pœnitentia agenda in remissionem peccatorum) *sensus erit, Dominus vos ad se conuerti iubet. Quia verò id non potestis propria industria, Spiritum regenerationis promittit. Quare hanc gratiam fide amplecti vos oportet.* Omnia confundit & peruertit Caluinus. Ioannis Baptistæ prædicatio (de qua tamen hìc non agitur, sed de Christi) illa erat, vt pœnitentiam ante omnia agerent, non quidem propria industria & solis naturæ viribus, sed ex speciali diuinæ gratiæ adiutorio, quo ac veteris legis iusti, nec qui tunc erant fideles Iudæi carebant. Spiritus regenerationis, quæ vitæ nouitatem inducit, non mittitur quidem pœnitentibus, vbi Deo reconciliati peccatorum remissionem consecuti fuerint: non quia fide illam apprehenderunt (somnium hoc Caluini est) sed quia credentibus & pœnitentibus, *dignaq; pœnitentiæ opera facientibus* (vt Paulus concionari solebat) ille Spiritus regenerationis Christum confertur, pariter & vnà cum ipsa remissione pecca-

In Prompt. Catho. pár. Quadrag. in Sabbato hebdomadæ 2.

Instit. lib. 3. cap. 17. num. 2. & cap. 1. num. 1. & seqq.

Pœnitẽtiæ ordo à Caluino inuersus.

Act. 26.

peccatorũ. Et hoc modo pœnitentia semper præcedit ipsam regenerationem & remissionem peccatorum quam Euangelium docet. Spiritus regenerationis fide apprehensus, vt Caluinus loquitur, id est, credere quòd pœnitenti ille Spiritus à Deo impertietur, non facit vt homo ritè pœniteat, nec quicquam in eo operatur in quo nondum est, & cui nondum collatus est, vt sic propriæ industriæ defectum ille suppleat, iuxta Caluini figmẽtum, sed specialis Dei gratia quæ hominem ad pœnitentiam excitat (est enim & illa donum Dei singulare) humanæ industriæ impotentiam supplet, facitque vt homo veram & legitimam pœnitentiam agat.

Sed hîc Caluinus memor se Spiritui regenerationis & nouitati vitæ plus tribuisse quàm aliàs solet, aut quàm solius fidei iustificantis doctrina permittit, seipsum tempestiuè corrigit & dicit: *Quanquam fides quam haberi Euangelio Christus postulat, minimè ad donũ renouationis restringi debet, sed præcipuè ad peccatorum remissionem spectat. Coniungit enim Ioannis pœnitentiam cum fide, quia se ideo Deus nobis reconciliat, vt tanquam Pater à nobis sanctitate & iustitia colatur.* Præoccupatione hac vtitur Caluinus, quia perpetua eius & suorum doctrina est, fidei iustificantis obiectum nihil aliud esse quàm gratuitam peccatorum remissionem in Euãgelio prædicatam à fide apprehensam. Nunc autem affirmat spiritum quoque regenerationis per fidem, quam Euangelio habemus, apprehendi, vt fide iustificemur. Respondet autem *non ad hoc donum renouationis restringi fidem, sed præcipuè ad remissionem peccatorum spectare.* Quæ responsio tametsi in forma recipiatur, satis adhuc eius altera sententia refutatur. Satis enim nobis est quòd ad hoc donũ renouationis fides spectat. Non volumus ad hoc donum fidem restringi. Planè volumus ad remissionem quoque peccatorum fidem ampliari. Sed volumus, & vult Scriptura, vt ad vtrumque fides spectet, iuxta illud Pauli: *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis* (vbi peccatorum remissio innuitur) *& renouationis per Spiritum sanctum quem effudit in nos abundè.* Satis nobis est, Deum se nobis ideo reconciliare, vt postea colamus eũ in sanctitate & iustitia, quod hîc fatetur Caluinus. Sic enim nõ in sola remissione peccatorum, nec in sola fide eam apprehendente, salus & iustitia nostra consistit (quod Catholica damnat Ecclesia) sed præterea in Spiritu regenerationis & vitę nouitate, quæ altera & potior est Christianæ iustitiæ pars. Sed hoc in prioris solutionis suæ gratiam ponere & cõcedere coactus est Caluinus.

Caluini doctrina ex seipso refutatur.

Tit. 3.

Poste

Posterior solutio est: *Credere Euangelio*, in his Christi verbis *tantundem valere atque gratuitam iustitiam amplecti. Sæpe enim in Scripturis specialem istam inter fidem & remissionem peccatorum relationem occurrere, sicut quum docet nos fide iustificari.* Hæc altera solutio per se absurdissima est, & eius cõfirmatio penitus insulsa. Absurdum & impium est, *Credite Euangelio*, hunc sensum habere, *Gratuitam iustitiam amplectimini*: quasi Euangelium eiúsque prædicatio nihil aliud credendum fidéque amplectendum contineret, quàm gratuitam iustitiam maximè in sensu Caluini, qui per gratuitam iustitiã non plus intelligit quàm gratuitam remissionem peccatorũ, quæ initialis & minima pars iustitiæ Christianæ est; sanè & priuatio veteris formæ inter principia rei generandæ minimum & maximè improprium principium est. *Credere Euangelio*, est omnia credere quæ Euangelium de Deo, de Christo, de tota fide ac salute humana docet. Solutionis confirmatio insulsa est. Hæc enim eius vis & consecutio est: *Occurrit sæpe in Scripturis inter fidem & remissionem peccatorum relatio*, id est, sæpe in Scripturis remissionem peccatorum credere docemur: ergo hoc in loco, *Credere Euangelio*, significare debet *credere gratuitam iustitiam*, quæ est (in sensu Caluini) remissio peccatorum. Insulsa & friuola hæc cõsecutio est: primùm, quia etsi sæpe ita se res habeat, quum etiam sæpe aliter se res habeat, & aliis in locis sæpissime fides alia quàm plurima obiecta respiciat, nulla est consecutio, vt hoc in loco ad illud vnũ obiectum fides restringatur. Deinde, Euangeliũ multo plura in se complectitur quàm gratuitam peccatorum remissionẽ. Non ergo sequitur: Credere gratuitam remissionem peccatorum sæpe scriptura docet: ergo quum dicitur, Credere Euangelio, idem & non aliud docere putanda est.

Euangelia credere quàm latè patet.

Sed quomodo hoc ipsum Caluinus probat, quòd fides sæpenumero in Scripturis ad peccatorũ remissionem refertur. *Sicuti* (inquit) *quum docet nos fide iustificari.* Egregia scilicet probatio, quę sola nouella sanctæ Scripturæ corruptela nitatur. Nam fide iustificari in Catholica hactenus Ecclesia, nũquam illum sensum habuit, fide amplecti gratuitam iustitiã. Nouella hæc est & horum temporum corruptela pestilens. Fide iustificamur in sensu veterum Ecclesiæ patrum, maximéque S. Augustini (loquendo de ipsa in se fide) quia totius iustificationis nostræ coram Deo fides, qua in Deum & Christum eius credimus, fides (inquam) sana & orthodoxa, omnia credens quæ diuinitus ad credendum reuelata sunt, radix,

Fide iustificari quid.

princi

principium,& fundamentum est:nec sine illa iustificari quisquam potest. Aut certè fide iustificamur (loquendo de perfectione eius) non qualibet, sed (vt Paulus docuit) *fide per charitatem operante.* Ita vtraque Caluini solutio contra tam perspicua Christi verba,quibus pœnitẽtiam fidei vt medium fini anteponit,varia impietate & absurditate plena est.De pœnitentiæ doctrina à Caluino deprauata vide multo plura in Promptuarij nostri Catholici parte Quadragesimali.

Galat.5.

Sabbato hebdom.2.

IN MARCI CAP. III.

16. *Et imposuit Simoni nomen Petrus.*

OBSERVANT hoc loco Catholici (quod & nos olim fecimus) Christum noui nominis impositionem, quod antea Simoni promiserat, quum primò eum intueretur dicẽs: *Tu vocaberis Cephas,* eo demum tempore dedisse,quo duodecim designauit Apostolos,vt eodem videlicet momento de capite futuro prospiceret,quo de futuris pastoribus prospexit: quia formari tunc cœpit quasique in vtero Christi parturiri noua Christi Ecclesia. Obseruant quoque hoc nouum nomen illi singulariter,& soli à Christo impositum,aliquã in eo nouam & singularem præ cæteris prærogatiuam notare:sicut in mutatis à Deo nominibus Abraham,Sarai & Israël,factum fuisse Scriptura demonstrat,& diligenter explicat Chrysostomus. Indignè fert hoc totum Caluinus,& ait. *Ridiculi sunt Papistæ, qui ex hoc nouo nomine colligunt fundatam in eo esse Ecclesiam,vt fusius explicabitur cap.16.Matthæi.* Atqui eodem loco iam ostendimus non minus ridiculè quàm impiè manifestæ veritati in Scripturis reuelatæ Caluinum reluctari:vanúmque ac ridiculum esse quod illic repetens hîc affirmat, *Christum pro mensura gratiæ qua Simonem instruere volebat, peculiare illi nomen imposuisse.* Sanè pro mensura gratiæ qua Christus suos instruxit,cui respondet mensura operis ac mercedis, Paulo potius,*qui plus omnibus laborauit*, siue Ecclesiasticam prædicationem, siue certamina & persecutiones eius respicias,qui *vas electionis fuit vt portaret nomen Christi in Gentibus*,cui Christus ostendit *quàm multa pro nomine eius pati debuit*, qui denique *non ab homine neque per hominem*, sed ab ipso Christo de cælo vocatus *Euangelium suum accepit*, peculiare hoc nomen potius quàm Simoni Petro imponi debuit.Sanè pro maiori mensura gratiæ qua instructus erat Paulus, distinguit B. Ambro

Petri noua nomen Primatus indicium.

1.Cor.15.

2.Cor.11.

Act. 9.

Galat.1.

Ambrosius *Paulum clauem scientiæ, Petrum clauem potentiæ accepisse.* Serm. 66. Quod ad viuos autem spiritualis templi lapides attinet, quo in sensu Petrum à lapide nomẽ sumpsisse Caluinus vult, propter fidei videlicet feruorem, constantiam, ac virtutem, tametsi id in Petro verum esset, quod & nomen eius Simon, qui prouidentiã notat, satis importat; non tamen hoc vel ad nomen Petri propriè pertinet, vel alium sensum primatus eius excludit, sed vehementer cotroborat: quãdo qui aliis præficiendus erat, sicuti *plus alijs diligere* Christum, ita fidei omniúmque virtutum vigore aliis præcellere debuit. Fuit igitur viuus lapis quoad pietatem, vt esset lapis fortissimus quoad Ecclesiæ præfecturam. Ioan. 21.

IN MARCI CAP. VI.

5. *Et non poterat ibi virtutem vllam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit, & mirabatur propter incredulitatem illorum.*

HÆc apud D. Marcum verba Caluino veternum nonnihil excusserunt; & vt impiam ac nefariam sententiam suam de excæcatione reproborum actiua in Deo propemodum reuocaret, saltem vt veritati orthodoxæ consona diceret, vnde illa eius sententia necessariò refellitur, coëgerunt. Cùm enim in sua harmonia ad Matth. cap. 13. illa verba tractans, *Vobis datum est nosse mysteria, illis datum non est*; & rursum ad illa verba, *Et adimpletur in illis prophetia Esaiæ dicens: Auditu audietis, & non intelligetis*, &c. scripsisset, *Christum ideo data opera obscurius locutum fuisse, vt ænigmaticus esset sermo, imò etiam sine ambagibus & figuris mentem suam explicantem hebetare auditorum sensus, & stupore percutere, vt in plena luce cæcutiant*; rursum, *Deum non solùm verbum suum reprobis subdutum, sed etiam obstructos tenere eorũ oculos & aures ne audiãt & videant*, quæ omnia actiuam in Deo hominum excæcationem ponunt, & propriã excæcationis causam in Deo constituunt (quod iterum repetit Ioan. 12. & ad Rom. 11. vt illis in locis ostendemus) ad hæc tamẽ D. Marci verba quasi nonnihil euigilans, veram & orthodoxam doctrinam, quæ priorem illam iugulat, profiteri compellitur. Sic enim scribit: *Magis emphaticè Marcus loquitur, quòd nõ potuerit vllam virtutem edere: Christo videlicet ciuium suorum impietate præclusam*

Actiuam in Deo excæcationẽ Caluinus ponit.

Eadem ab ipso Caluino refutatur.

sam fuisse viam, ne plures apud eos virtutes ederet. Gustum aliquem iam illis præbuerat: vltrò seipsos obstupefaciunt, nequid percipiant. Ideò apertè Augustinus fidem aperto vasis ori comparat: infidelitatem verò dicit operculo similem esse quo vas obstruitur, ne infusum diuinitus liquorem admittat. Et sanè ita se res habet. Nam Dominus vbi virtutem suam videt à nobis non recipi, tandem eam subducit. Optimè & orthodoxè ista dicuntur, ideóque Augustinum in hac sententia (quem vix iterum in tota harmonia sua citauit) meritò sibi suffragantem inuenit. Prosequitur adhuc magis. *Marcus negans Christum potuisse inter eos virtutes facere, eorũ culpam amplificat, à quibus impedita fuit eius bonitas. Nam certè increduli, quãtum in se est, Dei manum suæ contumacia constringunt. Non quòd Deus quasi inferior vincatur, sed quia illi non permittunt virtutem suam exequi.* Hæc Caluinus præcedentem suam impiam sententiam ipsemet refutãs, alterius huius loci perspicuitate conuictus. Et optimè quidem dicit Deum à nobis quasi inferiorem non vinci, quando eius manum nostra contumacia constringimus, id est, quãdo eius bonitatem & gratiam præuenientem & sufficienter excitãtem repellimus, sed causam huius rei non satis explicat. Causa quippe hæc est, ideo in huiusmodi casu Deum ab hominis praua voluntate quasi inferiorem non vinci, quia ipsa praua voluntas nõ vincit in hoc casu, sed deficit. Quicunque vincitur, à vincente vincitur. Praua voluntas Dei gratiæ resistendo nihil vincit, sed suam impotentiam & defectum ostendit. Non benefacere, deficere est; non consentire vocanti, Dei voluntatis defectus est. Deum non posse peccare, non arguit in Deo aliquã impotentiam, sed summam perfectionem. Quare ita? Quia ipsum posse peccare, defectus est, & impotentia. Eodem modo, posse resistere gratiæ Dei, posse impedire bonitatẽ eius, nulla est prauæ voluntatis victoria aut potentia, sed summa miseria & impotentia. Ac pet hoc Dei gratia à praua voluntate non vincitur. Vnde D. Augustinus: *Infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cùm eius Euangelio non credunt, nec ideo tamen eam vincunt, verùm seipsos fraudãt magno & summo bono, malisq; pœnalibus implicant, experturi in supplicijs potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt. Ita voluntas Dei semper inuicta est. Vinceretur autem, si non inueniret quid de contemptoribus faceret.* Hæc ille: vbi & nostram explicationem astruit, & aliam causam docet, cur qui Dei gratiæ resistunt, Dei tamen voluntatem non vincunt.

Dei voluntas ab humana non vincitur.

De Spir. & lit. cap. 32.

Deinde

Deinde Dei gratia ſicut hæc Chriſti miracula, non procedunt ab abſoluta aliqua Dei voluntate & infallibili, quoad effectum ipſius gratiæ, quaſi videlicet quomodocunque diſpoſitos Deus ſanare vellet, & apud quoſcunque & quomodolibet diſpoſitos Chriſtus ſua miracula præſtaret; ſed procedunt à volũtate Dei antecedente, qua paratus eſt Deus ſanare, & paratus fuit Chriſtus miracula facere, vbi à parte voluntatis humanæ impedimentum non erat. Quare Chriſtus in patria ſua inueniens hoc impedimentum, id eſt, *propter incredulitatem ſuorum, nullas virtutes fecit.* Eandem ob cauſam vbi virtutes fecit, fidei & credulitati ipſorum tribuit, quibus ſua beneficia præſtitit. Quod illud toties repetitum, *Fides tua te ſaluum fecit*, luculenter demonſtrat. Deus ergo ab hominum incredulitate non vincitur, quia ſtante incredulitate Deus virtutes facere non intendit. Similiter Dei gratia ſtante prauitate hominis voluntate conſenſum negante non vincitur, quia ſtante illa prauitate Deus per ſuam gratiam hominem conuertere non intendit, ſed punire.

Gratia Dei non procedit ex abſoluta Dei voluntate.

Dices gratiam idcirco dari, vt ex praua voluntate bonam faciat. Verum ſanè id eſt, nam & miracula ideo fiunt, vt homines credant. Sed vtrumque fit ex vna incommutabili Dei voluntate, qua obedientes conuertit, in incredulos animaduertit. Quod eodem loco annotauit Auguſt. *Scriptum* (inquit) *eſt, Semel locutus eſt Deus, hoc eſt, immutabiliter. Duo hæc audiui: quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia, quia tu reddes vnicuique ſecundum opera ſua.* Voluntas igitur Dei incommutabilis & abſoluta eſt, non quem vocat ſimpliciter conuertere, ſed quem vocat iuxta opera ſua iudicare. Rurſum vtrunque fit cum ipſius voluntatis humanæ libera cooperatione. Quæ propter ſuam libertatem, etiam ſemetipſam conuertere, & ſeipſam ex mala bonam facere dicitur. Ait enim ſæpenumerò Auguſt. *In poteſtate hominis eſt mutare voluntatem in malitia, ſed ea poteſtas nulla eſt niſi à Deo detur*, nempe niſi à Dei gratia præueniente accipiatur. Atqui (dicet aliquis) idem Auguſt. docet Dei *gratiam à nullo duro corde reſpui, quia ideo data eſt vt cordis duritia primitus auferatur.* Verum quoque hoc eſt, quia durum cor ab excitante & præueniente gratia infallibiliter mouetur, & hoc ſenſu penitus non reſpuitur: duritia tamen tota cordis, vt à Deo motũ ſeipſum quoque moueat, actum conuerſionis eliciendo, nõ ſemper aufertur; quia conuerſo cor durum Dei gratia, homo ſeipſum liberè mouet vt non mouet ad eliciendum actum Dei gratiæ cõformem,

Retract. lib. 1. cap. 22. De prædeſt. ſanct. cap. 8.

quatenus cum effectu nō agit gratia, nisi agamus & nos cum gratia, vt aliis multis in locis apertissimè Aug. docet. Quare etsi ideo data sit gratia, vt duritia cordis auferatur, quia tamen hic effectus diuinæ gratiæ operationi cōsequens quidem est, non autem proximus & immediatus vt prior ille iam dictus, idcirco infallibiliter & perpetuò non sequitur, sicuti prior effectus de quo August. dixit, *à nullo duro corde respuitur.* Consequentis enim effectus intentio proximi effectus certitudinem necessariò præsupponit. Deus enim intendens peccatorem conuertere si ipse velit conuerti, tangit cor eius certissimè vt conuertatur si velit. Tangit, mouet, & afficit; pulsat, excitat, & præuenit: & hunc diuinæ gratiæ tactum, motum, affectum non sentire nullū cor durum potest. Hunc pulsum, hanc excitationem, hanc præuentionē omne cor durum accipit, nullum respuit. Quibus enim visis à Deo tangamur, in nostra potestate non est. Actum autem diuinæ gratiæ tangenti, mouenti, & excitanti conformē elicere, pulsanti ostium aperire, vocanti gratiæ consentire, liberæ voluntatis est, quæ motum gratiæ modò sequitur, modò non sequitur; modò accipit, modò reiicit; modò ei consensum præbet, modò negat. Quam ob causam hortatur Scriptura, ne *in vanum gratiam Dei accipiamus, ne quis desit gratiæ Dei, ne quum vocem Dei audiuerimus, velimus obdurare corda nostra:* & multa alibi his consimilia. Augustinus quoque disertissimè scribit. *Vocationi autem Dei consentire vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est.* Docet hæc tota explicatio causam excæcationis, aut incredulitatis, aut cuiusuis peccati, non in Deo (vt apud Matth. cap. 13. Caluinus posuit) sed in propria cuiusque praua & libera voluntate ponendam esse.

De corrept. & grat. ca. 2. Conc. 27. in Psal 118. Enar. in Psal. 77. Serm. 18. de verb. Apostoli. De nat. & gratia. cap. 32.

August. de lib. arb. lib. 3. c. 25. & de Spir. & lit. c. 33.

2. Cor 6. Heb. 3. & 12.

De Spir. & lit. cap. 33.

IN MARCI CAP. VII.

33. *Apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi, Epheta: quod est, adaperire.*

VOLO Christus in sanando hoc surdo & muto, qui haud dubiè incredulum genus humanum significabat, qui nec ex auditu fidem concipere, & corde credere, nec in Dei laudem linguam laxare & ore confiteri poterāt (quorum illud *ad iustitiam*, hoc *ad salutem* im pri

imprimis neceſſarium eſſe Apoſtolus docuit) tot præter mo- Rom 10.
rem ſuum ceremoniis, ſignis, ac ſymbolis vtitur, non quaſi ad eum ſanandũ neceſſariis mediis (qui ſolo nutu ac voluntate ſanare eum poterat) ſed ad aliquid per ea ſignificandum, illis vſum fuiſſe Chriſtum agnoſcit nobiſcum hoc loco Caluinus. *Liberè* (inquit) *vſus fuit ſignis externis, prout hominum ferebat vtilitas, ſicut nunc linguæ ſputum aſpergens, notare voluit loquendi facultatem à ſe vno transfundi, digitum in auriculas mittens, docuit proprium eſſe ſuum munus ſurdas aures quaſi perforare. Quòd ſuſpexit in cælum atque ingemuit ſignum fuit vehementis affectus.* Ita hæc omnia ad ſignificationem quandam adhibita fuiſſe rectè adnotat. Iam verò quum in baptiſmi ſacramẽto, quo initiatur Deo quilibet Chriſtianus, ex ſurdo ac muto fidem fideique confeſſionem Dei beneficio accipiens, vetè adaperitur omnis baptizatus, vt tam audire ac credere, quàm quod credit ore & opere confiteri valeat, Eccleſia Chriſti Catholica iam à multis ſeculis (vt patet ex S. Ambroſio) has ipſas Chriſti ceremonias ac ſigna ad tanti beneficij maiorem expreſſionem, ſiue in adultis ſiue in paruulis baptizandis adhibere voluit. Diſplicet caluitio Caluiniano hæc Eccleſiaſtica in baptiſmo ceremonia, & pro ſua in Eccleſiam Chriſti authoritate magiſtrali, ſic illam obiurgat. *Inter alias nugas quibus baptiſmum inquinarunt ſtulti homines, hic quoque hiſtrionicus luſus agitur. Quo exemplo monemur, nullum eſſe licentiæ modum, vbi homines in Dei myſteriis pro ſuo arbitrio laſciuiunt.* Cui reſpondeo: Inter alias Eccleſiaſticas ceremonias *quibus viſibilibus ſignis* (ait S. Dionyſius Areopagita D. Pauli diſcipulus) *diuiniſſimi Principes noſtri, Apoſtoli & Apoſtolici viri, Sacramẽta texerunt, & ſub humanis imaginibus res diuinas tradiderũt, & in materiali figura ſpiritualem maieſtatem repræſentarunt:* hanc quoque ceremoniam ad Chriſti Saluatoris in re nõ abſimili imitationẽ vſurpatam hiſtrio Caluinus irridet. Quo exemplo monemur, nullũ eſſe licentiæ modum, vbi arrogantes hæretici in Dei myſteriis pro ſuo arbitrio irridendis improbè & petulanter laſciuiunt.

De Sacr. lib. 1. ca. 1. Ceremoniæ baptiſmales futiliter reprehenſæ.

Eccleſ. Hierar. cap. 1.

IN MARCI CAP. X.

21. *Et intuitus eum Ieſus, dilexit eum.*

ALVINVS hîc alio longè oculo intuitus Catholicos, quàm hunc adoleſcentem diuitem Dominus intuebatur, calumniatur & rixatur in eos. Nam

Dominus eum intuitus vtcumque ſuperbum & hypocritam (ſicuti Caluinus vult) certè auarum adhuc, & diuitiarum amore captum, dilexit tamen, veluti diſcendi ac proficiendi cupidum, ſicuti apud Matthæum explicatum à nobis eſt: Caluinus verò ad Catholicos & Doctores Scholaſticos oculos ſuos coniiciens, quos nouit ea quæ docent ac diſputant, non definiendi animo, ſed diſcendi ac proficiendi ſtudio docere ac diſputare, ſuum in eos odij ac maleuolentiæ venenum expuit.

Opera quæ de congruo merentur.

Quod hinc (inquit) *colligunt Papiſtæ opera moraliter bona (quæ non fiunt Spiritus inſtinctu, ſed regenerationem præcedunt) de congruo mereri, nimis puerile commentum eſt.* Cui eius venenatæ calumniæ hoc breue antidotum apponimus. Quòd ait Papiſtas meritum cõgrui aſſerere in operibus moraliter bonis, impoſtorem agit: quum hæc paucorum admodũ Scholaſticorum, vt Scoti & qui eum ſequuntur, ſententia fuerit, cui multo & plures & probatiores Scholaſtici ſemper reſtiterunt, non autem vel Catholicorum & theologorum vlla conſtans & cõmunis ſententia, vel Eccleſiæ Catholicæ, quam Papiſtarum nomine à lectore ſuo intelligi vult, maximéque à Sede Apoſtolica approbatum dogma. Meritum bonorum operum quæ diuini Spiritus inſtinctu & gratia à regeneratis exercentur, docet Eccleſia Catholica, & definiuit Concilium Tridentinum: merita operũ quæ moraliter tantùm bona eſſent, nunquam docuit. Meritum ex congruo quo ad opera purè moraliter bona, pauciſſimi docuerũt, & eſt illa ſententia à grauiſſimis theologis refutata, quum neque diſpoſitio eſſe queat ad primam gratiam. Aliud quoddam meritum de congruo in operibus ex Dei auxilio ſpeciali profectis, quæ ipſam tamen iuſtificationẽ præcedunt, vt in actibus pœnitentiæ, fidei, charitatis, ſpei, veniæ, quos peccatores nondum regenerati vel reconciliati exercent, aliqui Scholaſtici poſuerunt, quatenus ad ipſam iuſtificationem verè iſta diſponunt, & illorũ rationem Deus frequenter habet. Modus tamen iſte loquendi grauioribus theologis diſplicet, & hodie reiicitur à pleriſque. Imponit igitur lectori Caluinus quum ait Papiſtas in operibus moraliter bonis meritum de congruo aſſerere.

Deinde quòd ex hoc loco iſtud meritũ ab illis colligi ait, puto eum inſigniter more ſuo mentiri. Nam inter varia huiuſmodi Scholaſticorum argumenta à variis diligenter collecta, iſtud argumentum nuſquam inuenire potui. Neque ad rem facere potuit. Opera enim huius adoleſcentis diuitis, qui Dei mandata ab adoleſcentia ſua ſe ſeruaſſe profitebatur, &

quem

quem sic profitentem Iesus intuitus dilexit (qui certè in re tanta mentientem non dilexisset amanter intuitus, sed aut vultu saltem tristiori mendacium castigasset, aut vultum ab eo auertisset) non erant purè moraliter bona, sed in fide vnius Dei facta, & ad Dei cultum vitámque æternam consequendam suscepta. Huius enim adipiscendæ modum à Christo petebat, & ad hunc finem seruasse se mandata professus, adhuc rogabat: *Quid adhuc mihi deest?* Non erant igitur eius opera purè moraliter bona ex solo rationis dictamine profecta, veluti ab ethnico & ad finem tantum naturalem destinata. Quare ex hoc loco hoc meritum de congruo nulla probabili apparentia colligi potuit. Sed solet Caluinus, vt Catholicam & orthodoxam fidem ludibrio exponat, insulsa illi & stupida argumenta affingere, homo conscientiæ cauteriatæ, & qui posuit mendacium spem suam. *Matt. 19.* *Caluini nequitia.*

Videamus tamen quã firmo argumẽto hanc collectionem euertit Caluinus, qui tam insulsas collectiones aliis affinxit. *Nam* (inquit) *si ex amore Dei infertur meritum, ranas & pulices dicemus mereri: quia Deus sine exceptione creaturas omnes amore prosequitur.* Quasi verò idem esset amoris gradus quo Deus quaslibet creaturas amat, & quo opera moraliter bona in peccatoribus & incredulis prosequitur, quum ethnicorum opera moraliter bona variis beneficiis & præmiis Deus remuneret, quod in Romanorũ ciuili iustitia & æquitate Deum cumulatè præstitisse Augustinus sapiẽter annotauit. Quæ sanè amoris in Deo differẽtia longè maxima, collectionis vtriusq; discrimen longè maximũ ostendit, eius videlicet quã Catholicis Caluinus affingit de merito operũ moraliter bonorum, quia talia opera Deus amat, & eius quam veluti similẽ Caluinus adiunxit, mereri quoque ranas & culices, quia Deus illas amat. Amat Deus quaslibet creaturas ad hoc vt sint, & in esse suo cõseruentur. Amat in hominibus necdũ regeneratis opera quædã moraliter bona, ciuilia, & honesta, nõ tolùm ad hoc vt homines sint ac viuãt, sed etiã vt amplioribus Dei donis ac beneficiis humanæ naturæ cõsentaneis potiantur & gaudeãt. Qui sanè Dei amor vt in huiusmodi beneficiis egregiè reluceat, ita an ad maiorem Dei gratiã hominẽ disponere possint, eruditis disputandi & examinandi materiam dedit. Quod autem Caluinus in sequẽtibus de diuini amoris gradibus disputat, id omne à Catholicis magistris accepit, qui & hos gradus multo luculentius ac neruosius explicarũt. Adeò nihil hoc totum contra Catholicos, quos nuper suggillauit, facit. *De Ciuit. Dei lib. 5. cap. 15.*

39. *Videns Centurio quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius Dei erat.*

EXPONENS hæc verba Caluinus, ait non insolitum tantum vigorem qui ad mortem vsque integer perstiterat, sed potius constantem in Dei nomine inuocando perseuerantiam à Centurione laudatam fuisse. Vtcunque hic posterior sensus minus probabilis videatur, quum hic Centurio homo gentilis & incredulus de perseuerantia in Dei nomine inuocando parum sollicitus fuisse videatur, & altera expositio prior omnium ferè interpretum communis sit, & literæ conformior; quando ille clamor ab Euangelista notatus non de inuocatione, sed de ipsa exspiratione Christi loquatur (ait enim Marcus, *Emissa voce magna expirauit: videns autem Centurio quod sic clamans expirasset*, id est, tam firmis lateribus & tanto corporis vigore quasi adhuc integer animam posuisset) tamen huiusmodi est, vt à Caluino tanquam verior delectus, contra aliam Caluini blasphemiam circa Christi Passionem imprimis faciat. Si enim constantem in Dei nomine inuocando perseuerantiam Christus tenuit, quod haud dubiè est verissimum, quomodo in verbis Christi paulo præcedentibus, *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?* vox desperationis Christo elapsa est, & horrore correptus quasi Deo aduerso iam esset exitio deuotus illa verba protulit, quæ omnia & tetriora Caluinum Christo affingere ad illa verba super Matthæum declarauimus? Hæc ipsa Caluini confessio ad alteram illam blasphemiam eius refutandam sola sufficit. Illa quoque alia hominis impij verba, quibus ait, illa Marci verba tractans, *Pater, omnia tibi possibilia sunt*, Christo in horto oranti *nihil spei fuisse, vt in rebus deploratis fieri solet*, ex eadem hac eius confessione luculenter refutantur. Si enim constans in Christo erat in Dei nomine inuocando perseuerantia, profectò semper erat in Christo spes firma (neque enim Dei nomen inuocat, qui non sperat) falsumque & blasphemum est, *nihil spei Christo fuisse, sicut in deploratis rebus fieri solet*, quum in horto Patrem inuocaret. Ita ad Caluini blasphemias refutandas ipse nobis Caluinus sufficit: quia aliquâ interdum vera etiam mendacissimus loquitur, & suorum alioqui mendaciorum magistri mendaces parum sunt memores.

Caluini blasphemia ex seipso refutata. Ad Matt. cap. 27. ver. 47.

IN

16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.*

REPETIT hoc loco Caluinus pernicioſam illam doctrinam ſuam quam ad Matth. cap. 28. tradiderat, quod & illo loco annotauimus, contra baptiſmi à Chriſto inſtituti fructum ac neceſſitatem. *Tenendum* (inquit) *eſt, non ita neceſſariò requiri ad ſalutem baptiſmum, vt perire neceſſe ſit quicunque eum adepti non fuerint. Neque enim hic fidei adiungitur tanquam dimidia ſalutis cauſa, ſed vt teſtimonium. Fateor quidem hominibus neceſſitatem imponi ne ſignum gratiæ Dei negligant, ſed quamuis pro eorum infirmitate talibus adiumentis vtatur Deus, obſtrictam eſſe eius gratiam nego. Hoc modo non ſimpliciter neceſſarium eſſe dicemus, ſed tantùm obedientiæ noſtræ reſpectu.* Hæc ille. Si quæ contra neceſſitatem baptiſmi ſcribit, apertè in adultis tantùm locum habere ſignificaſſet, quos aliquando in Chriſtum credentes, & baptiſmum toto corde expetentes, neceſſitas aliqua ex hac vita ſuſtulit, nihil præter ſanam & orthodoxam veritatem dixiſſet. Tales quippe ſola fide & voto baptiſmi ſaluari poſſunt, *vbi myſterium baptiſmi* (ait Auguſtinus) *non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit.* In his igitur & in hoc caſu verum eſt, non ita neceſſariò requiri ad ſalutem baptiſmum, vt perire neceſſe ſit, quicunque eũ adepti non fuerint. In his & in hoc caſu Dei gratia ſuis Sacramentis non aſtringitur. Denique in his & in hoc caſu non eſt ſimpliciter neceſſarius baptiſmus, ſed tantùm obedientiæ noſtræ reſpectu: qui ſanè obedientiæ reſpectus facit vt adultus ſine baptiſmi voto ac deſiderio etiam articulo neceſſitatis excluſi, ſaluus fieri nequeat. Cæterùm Caluinus vt hoc tacet, ac ſilentio inuoluit; ita ea quæ ſcribit, generaliter intelligi vult, vt non ſolùm adultus articulo neceſſitatis excluſus etiã abſque expreſſo voto baptiſmi (poteſt enim nõ contemnere baptiſmum, quod ſolum Caluinus exigit, ſine expreſſo eius deſiderio aut voto) ſed etiam vt paruulus quiſque Chriſtiano parente ortus, qui votum baptiſmi concipere nequit, abſque baptiſmi Sacramento ſaluari queat. Hos enim in ipſo vtero ſanctificari, & propter illam ſolam promiſſionem Dei Abrahæ factam, *Ero Deus tuus & ſemini tuo*, (quaſi Chriſtus pro ſalute paruulorum nihil egerit, nullum remedium inſtituerit) ſaluari vult. *Non ideo* (inquit) *baptizantur infantes fidelium, vt filij Dei tũc primùm fiant, ſed antequã nati ſunt, adhuc*

De neceſſitate baptiſmi.

De bapt. con. Donat. lib. 4. cap. 22.

Caluini ſententia de baptiſmo.

Inſtitut. lib. 4. c. 16. num. 20. & 21.

in vtero matris filij Dei censendi sunt: dicēte Deo Abrahæ, Deus ero tibi, & semini tuo post te. In hoc verbo continetur eorum salus. Proinde si in omittendo signo nec socordia est, nec cōtemptus, nec negligentia, tuti ab omni periculo sumus. Hæc ibi Caluinus apertè, quæ in suo hîc commentario tectius & parcius dicenda sibi existimauit. Cæterum pestilentis huius doctrinæ Caluinianæ (quæ cum veteribus Pelagianis ex alio capite paruulorum baptismum superuacaneum facit) fundamentum in illa promissione Abrahæ facta positum suprà ad Matthæi caput 28. refutatum reliquimus. Sanè si in illo verbo Abrahæ dicto *continetur paruulorum salus*, vt Caluinus affirmat; profectò pro paruulis Christus mortuus nō est, aut frustra mortuus est. Dicemus igitur contra Caluinum quod contra Pelagianos dixit Augustinus. *Id agit ista disputatio, contra cuius nouitatem antiqua veritate nitendum est, vt infantes omnino superfluè baptizari videantur. Sed aperiè hoc non dicitur, ne tam firmata salubriter Ecclesia consuetudo violatores suos ferre non possit.* Hæc ille. Dicemus rursum cum eodem Augustino, quia communem hîc cum Pelagio causam Caluinus habet, imò deteriorem Caluinus quàm Pelagius. Ille enim sine peccato originali paruulos fidelium parentum nasci putabat ex bono nuptiarum quas Christus sanctificauit, vbi aliquid saltē Christo tribuit ad salutem paruulorum. Caluinus sine peccato originali tales nasci vult quasi in vtero sanctificatos propter verbum Dei Abrahæ olim dictum; & in paruulorum salute nullas partes Christo tribuit. Rursum ille saltem ideo baptizari paruulos voluit, vt regno Dei potirentur, & de bono in melius transirent, quia vidit eos sine baptismo à regno cœlorum excludi propter illa Christi verba, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum*, vitam tamen quadam beata eos frui posse iudicabat. Caluinus non nisi ad signum & testimonium salutis iam in vtero adeptæ eos baptizari permittit, & Christi verba, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto*, contra totius Ecclesiæ sensum & consensum, ad baptismi sacramētum nihil pertinere affirmat, vt eo in loco videbimus. Deteriorem igitur hîc Caluinus causam habet quàm Pelagius, vt rectissimè quæ contra Pelagium scripsit Augustinus contra Caluinum multo fortius valere debeant. Ait igitur: *Quisquis dixerit quòd in Christo viuificantur paruuli, qui sine sacramenti eius participatione de vita exeunt, profectò hic & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam: vbi propterea cum bapti-*

Instituț. lib. 4. c. 15. num. 20.

De pecc. mer. & remiss. lib. 3. cap. 12.

Caluini hæresis Pelagiana deterior.

Ioan. 3.

Epist. 28.

Zandis

tandis paruulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo viuificari non posse. Hæc ille. Rursum ali- *De pecc. mer. & remiss. lib. 1. c. 23.*
us: Quis audeat dicere non esse Christum infantum Saluatorem ac redemptorem? Vnde autem saluos facit, si nulla est originalis gritudo peccati, aut si iam in vtero matrum sanctificati sunt, Caluinus vult? *Nulla igitur ex nostro arbitrio præter baptis-mum Christi, salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura diuina humanis omnibus ingeniis præferē-da.* Hæc illē. Et adhuc semel, *Quantumcunque catechumenus* *Tract. 13. in Ioan.*
profecerit, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat. Non illi dimit-tur nisi cùm venerit ad baptismum. Quomodo non caruit Is-raël populo Aegyptiorum, donec venisset ad mare rubrum, sic peccatorum nemo caret, nisi quum ad fontem baptismi venerit. Denique eum qui credit absque baptismo pecca- *De Orig. animæ. lib. 3. c. 9.*
torum remissionem à paruulis obtineri posse, Catholicum dogma negat. In eandem sententiam scribūt alij Patres omnes; et quicquam est maiori consensu receptum, quàm ad salu-tem necessarium esse baptismum, vt profana hæc Caluini no-uitas meritò ab omnibus explodi debeat. Baptismum verò de salutis causam effectricem per modum instrumenti, non signum tantùm ac testimonium, ideóque & ad eam necessa-rium, latius contra Caluinum suprà disputauimus. Alias ho- *Ad Matt. cap. 28.*
rum verborum Marci corruptelas hæreticas, tam à Caluino quàm ab aliis hæreticis traditas, vide in Promptuario nostro Catholico reuulsas & repurgatas.

19. *Assumptus est in cœlum, & sedit à dextris Dei.* *In festo Ascens. Domin.*

HAnc Euangelij literam nouo quodam & portentoso suo fermento Caluinus corrumpit. *Perinde* (inquit) *hoc est ac si vocetur Dei vicarius, qui eius personam sustinet. Quare lo-cum aliquem imaginari non conuenit, quum metaphoricè dex-tra secundam à Deo potestatem significet.* Ad dexteram qui- *Aug. de Symb. lib. 1. c. 4. & lib. 2. cap. 7.*
dem Dei sedere, ratione situs ex parte Dei, non nisi metapho-rice dici, sanum, orthodoxum, ac receptum ab omnibus theo-logis est. Cæterum in Christi sessione nullum locum imagi-nari, nihil est aliud quàm Christi corpus in cœlo negare, & totum de Ascensione Domini è symbolo eradere. Et sanè *Caluinus sibi cōtra-rius.*
qui hoc facit, is non secus ac Caluinus facit, qui Christo in cœlis locum negare, & localem illam Christi in cœlis præsentiam cum tota reli-qua secta Sacramentaria, contra præsentiam veram ac realem corporis Christi in venerabili Eucharistia (quam à nobis lo-

calem poni ſtultiſſimè cauillantur) toties tam conſtanter, tam fortiter obijcere & allegare ſolent. *Carnem* (inquit alibi Caluinus) *carnem eſſe oportet, ſpiritum ſpiritum: vnumquodque qua à Deo lege & conditione creatum eſt. Ea verò eſt carnis conditio, vt vno certóque loco, vt ſua dimenſione, ſua forma conſtet. Ea conditione carnem induit Chriſtus, cui, teſte Auguſtino, incorruptionem quidē & gloriam dedit, naturam & veritatem non abſtulit.* Si vno certóque loco caro conſiſtit, & carnis naturam à ſua carne glorificata Chriſtus non abſtulit; quomodo à Chriſti corpore in cœlo ſedente, locum omnem tollit Caluinus? *Locum* (inquit) *aliquem imaginari nō conuenit.* Rurſum contra Vbiquitarios diſputans Caluinus ita ſcribit. *Alii qui corpus Chriſti infinitum eſſe confingunt, nec vllo ſpatio contineri, ſed implere cœlum & terram inſtar diuinæ eius eſſentiæ quod figmentum abſurdius eſt quàm vt refutatione egeat.* Si abſurdum eſt nulla refutatione dignū, Chriſti corpus in cœlo nullo ſpatio contineri; abſurdum quoque ſimile erit, omnem illi locum negare, quod hîc Caluinus facit. *Locum* (inquit) *aliquem imaginari non conuenit.* Adhuc ſemel Caluinus ad illa verba Pauli, *Qui aſcendit ſuper omnes cœlos vt impleret omnia*, ita ſcribit: *Quum dicitur Chriſtus in cœlo eſſe, non ſic accipere debemus quaſi reſideat inter ſpheras vt ſtellas numeret, ſed illic cœlum ſignificat locum ſpharis omnibus ſuperiorem, qui poſt reſurrectionem filio Dei eſt deſtinatus: non quod propriè locus ſit extra mundum, ſed quia de regno Dei loqui niſi more noſtro non poſſumus.* Si ergo cœlum quo Chriſtus aſſumptus eſt, ſignificat locum filio Dei deſtinatum, quare locū aliquem Chriſto in cœlis negat? Nec eum à contradictione liberat, quod propriè locum in cœlo eſſe negat, à nobis autem locum vocari, quia more noſtro de regno Dei loquimur. Ob hoc ipſum enim neceſſe eſt, corpori Chriſti in cœlo aliquem locū imaginari, quia aliter loqui non poſſumus. Poſtremò quomodo Caluinus, Beza, & alij Sacramentarij, ex illis Petri verbis, *Quem oportet cœlum ſuſcipere vſque in tempora reſtitutionis omnium*, concludunt *Chriſti corpus cœlo contineri* (ſicuti & loco ad Epheſ. citato loquitur Caluinus) nec poſſe à cœli loco abeſſe, ſi nunc corpori Chriſti *aliquem locum in cœlo imaginari* fas non erit? Quis non videt manifeſtam eſſe tum contradictionem, tum etiam præſentis loci corruptelam? Cæterùm Chriſtus in cœlo eſt ſecundùm corpus ſuum naturale & glorificatum, non quidem in loco qui continentia indigeat corporis cœleſtis, quum extra & ſupra omnes cœlos continentes

Inſtitut. lib. 4. c. 17 num. 24.

In 1. Cor. 11. ver. 24.

In Comment. ad Epheſ. 4. 10.

Act. 3. 21.

rentes sit, nec etiam in loco generationis & corruptionis, si-
cuti nostra corpora locantur & continentur, sed est in certo
loco iuxta naturalis sui corporis dimensionem, sicuti & bea-
torum corpora in cælo erunt extra mundialem hanc machi-
nam simul cum capite Christo, qui membra sua præcessit *vt*
pararet eis locum; & in domo Patris sui multas esse mansiones, Ioan. 14.
multa loca, affirmauit. Quare corpori Christi in cælos as-
sumpto locum aliquem imaginari adeò conuenit; vt qui illi
locum neget, tum variis Scripturis contradicat, tum verum
& naturale Christi corpus tollat, tum denique Vbiquitariæ &
Eutychianæ hæresi necessariò suffragetur. Sed hoc stu-
pore & vertigine iusto Dei iudicio feriuntur,
qui in diuinis Scripturis licenter ver-
sari, & omnia pro libito ac
libidine propria effu-
tire volunt.

* * *

Antidotorum super Euangelium
D. Marci,

FINIS.

ANTIDOTA EVANGELICA IN EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAPVT I.

6. *Erant iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.*

Tria fidei documenta.

VALET hic locus plurimum contra pestilentes horum temporum hæreses. Primùm enim docet, obseruari posse omnia mandata Dei; quod à nemine vnquam præstitum fuisse perpetuò vrgent horum temporum hæretici, Caluinus maximè. Hic enim duo sunt, qui (si verum Scriptura dicit) *in omnibus Dei mandatis ambulabant*, id est, ea omnia seruabãt: eo sanè sensu quo seruari omnia à viatoribus possunt ac debent, & quo ea seruãda esse Catholica docet Ecclesia. Secundò docet hic locus, ex mandatorum obseruatione hominem iustum fieri seu iustificari coram Deo. Quum enim Euangelista dixisset illos fuisse *iustos coram Deo*, id est, vera iustitia quæ apud Deum talis habeatur, causam & modum vnde fuerint iusti, subiungit: *Incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela*. Tertiò docet hic locus, iustitiam bonorum operum coram Deo talem esse, & sic in omnium mandatorum obseruatione consistere, vt à grauioribus tantũ peccatis immunis sit; non quòd tam exacta obseruatio necessariò requiratur quæ cum nullis leuioribus peccatis consistat. Ideo enim adiecit Euangelista, *Sine querela*, id est, vt S. Augustinus iuxta alias Scripturas sapienter exponit, sine crimine aut lethali peccato. *Multi* (inquit) *iusti dicti sunt sine querela, quod intelligitur sine crimine. Nulla enim querela iusta est de his in rebus humanis qui nõ habent crimen. Crimen est peccatum graue, accusatione & damnatione dignissimum*

Iustitia operum.

Tract. 41. in Ioan.

simum. Vnde & alibi distinguit: *Aliud est esse sine peccato, quod soli Christo competit; aliud sine querela, quod de multis iustis in hac vita dici potuit.* Sic hunc ipsum locum idem sapientissimus Doctor alibi exponit, vbi & similem Apostoli de seipso confessionem introducit. *Conuersatus secundùm iustitiam quæ ex lege est, sine querela.* Sed & ipse in eadem epistola Apostolus ad similem iustitiam alios hortatur. *Vt sitis sine querela, & simplices filij Dei sine reprehensione.* Rursum in alia epistola quum de seipso dixisset, *Vos testes estis, & Deus, quàm sanctè, & iustè, & sine querela vobis, qui credidistis, fuimus*, similem iustitiã aliis precatur, dicens: *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela, in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.* Eandem illis precatur iustitiam ac sanctitatem, quam de Zacharia & Elisabetha testatur Euangelium.

In lib. de perfect. iustitiæ.

De peccator. & remiss. lib. 2. cap. 13.

Philip. 3.

Philip. 2.

1. Thess. 2.

1. Thess. 5.

Contra hunc locum mirè recalcitrant hæretici. Aliqui volunt, istos fide iustos fuisse, quia gratis Deo propter mediatorem placuerunt: quæ autem de mandatorum obseruatione subiunxit Euangelista, ad iustitiam coram Deo nõ pertinere. Sed hos homines in alienum sensum Lucæ verba torquere ipse Caluinus affirmat. Is verò vt Catholicos alia via refellat, respondet hanc iustitiam Zachariæ & vxoris eius *à iustitia fidei fluere & illi subordinari, ideoq; alterã alteri à nobis opponi non debere.* Sed hæc responsio nulla est. Non enim iustitiam operum iustitiæ fidei ex hoc loco nos Catholici opponimus, sed alteram cum altera coniungimus, vt iustitia nostra coram Deo non ex sola fide, sed etiam ex mandatorum obseruatione consistat. Hanc isto loco fateri & agnoscere videtur sanè prima facie Caluinus. Ait enim *veram esse hanc definitionem, iustos esse qui vitam suam formant ad legis præcepta.* Postea quoque ostendit *non propterea Christi gratiam esse superuacaneam, tametsi plena legis obseruatio vitam conferat, quia ad hanc legis obseruationem accedit gratuita reconciliatio per Christum, & quotidiana venia qua illis peccata ignoscit.* Hoc certè totum orthodoxè diceretur, si in illa gratuita reconciliatione renouationem internam quæ ab altera nunquam seiungitur, cõplecteretur, & de peccatis ac defectibus iustorum minutioribus, quibus quotidiana venia præstatur, loqueretur. Sed vafer hæreticus nihil horum intelligit. Ait enim. *Iusti ergo & irreprehensibiles censentur, quoniam tota eorum vita testatur eos iustitiæ addictos esse, regnare in illis Dei timorem, dum quòddam est sanctitatis exemplar. Sed cùm à perfectio*

Hæreticorum pugna.

fectione longè distet pium eorum studium, non potest sine venia placere Deo. Quare iustitia, qua in illis laudatur, à gratuita Dei indulgentia pendet, qua fit vt quod reliquum est in ipsis iniustitiæ non imputet. Attende impostoris verba. Vult in ipsis iustis aliquam adhuc iniustitiam manere. Hæc iniustitia est ipsa legis transgressio apud Caluinum, quia videlicet ex eius sententia quodlibet vel minimum peccatum est vera legis transgressio, & legem nemo potest seruare. Rursum dicit eos censeri iustos *quia iustitiæ addicti erant, & Dei timor in illis regnabat.* Iustus quippe iuxta Caluinum est, qui studium bene agendi cum aliquo Dei timore non deposuit, tametsi hoc eius studium boni desiderij effectum non sortiatur, id est, qui nondum in profundo positus contemnit: vt ad Rom. cap. 7. aliisque variis in locis aperte eum docere docebimus. Quare & quum hîc dicit, *pium iustorum studium longè à perfectione distare*, perfectionis vocabulo ipsam iusti operis executionem intelligit. Sed maluit hîc hypocritam agere propter præsentis loci euidentiam, quàm impiam suam sententiam loco alieno proferre.

Iustus in sensu Caluini quis. Rom. 7. vers. 19.

Beza Caluini hypocrisin detexit. Rom. 4. 1. Cor. 4.

Galat. 2.

Psal. 143.

Sed Theodorus Beza magistri sui mentem (quem doctissimum interpretem semper vocat) optimè tenens, omni deposita larua, alias hoc loco Scripturas opponit, quæ iustitiam operum damnare videntur, vt illud: *Abraham si ex operibus iustificatus est, gloriam apud homines habet, non apud Deum.* Item illud: *Nullius mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.* Rursum illud: *Si ex lege iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.* Quæ omnia suis locis exposuimus, & contra iustitiam operum in fide nihil facere ostendimus. Opponit & illud: *Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.* Cui loco breuiter responderi potest: Si nemo coram Deo iustificabitur, ergo nec per suam nec per alienam iustitiam ipsi imputatam, nec per opera, nec per fidem aliquis iustificabitur. ac per hoc non operum tantùm, sed & fidei iustitiam, ipsamque imputatiuam, hic locus excludet. Si autem fidei iustitia his verbis non excluditur, profectò nec operum fidei iustitia excludetur: quum eadem sit ratio radicis & fructuum, Scriptura quoque non secus bonis operibus quàm fidei iustitiam tribuat. Cæterùm quod dicit Propheta Dauid, nec fidei nec operum iustitiam veram excludit. Illud tantùm docet, in Dei iudicio, qui omni prorsus peccato caret, neminem mortalium qui peccatores omnes sunt vel fuerunt, pro iusto haberi posse, si iuxta iudicium & mensuram iustitiæ diuinæ in examen

vocentur. *Aperta sententia est* (ait Augustinus) *de superiori versu illustrius declarata. Non intres* (inquit) *in iudicium cum seruo tuo; hoc est enim: Noli me iudicare secundum te, qui es sine peccato. Et quod ait, Non iustificabitur, ad illam iustitiam refert, qua in hac vita non est.* Hæc ille. Eodem modo explicat lib.2.cap.19.de pecc.mer.& remiss.& de nat.& grat.c.60. Vide quoque Bernardum serm.5.de verbis Esaiæ; qui & ipsos Angelos hoc versu Prophetam complecti scribit. Illi enim iusti sunt, sed ex Deo, non coram Deo; & Dei munere, non in Dei comparatione; qui sic iustus est vt ipsa simul iustitia sit, nec vllum admixtum peccatum habeat. Comparationem igitur statuimus non in sensu Pelagiano, quasi omni prorsus peccato homo careat, & solùm secundùm minus à Dei iustitia differat, sed ita imperfectam, vt etiam in scientia Dei & verè imperfecta sit.

In lib. de perfect. iustit.

Vide Hieronymũ in Hieremiæ cap.31.

28. *Aue gratia plena, Dominus tecum, &c.*

VErba hæc & verborum in Ecclesia Catholica vsum corrumpunt & exagitant hæretici. Negant vocabulũ Lucæ κεχαριτωμένη significare, *Gratia plena*, sed, vt Caluinus vult, *gratiam consecuta*; vt Beza vertit, *gratis dilecta*; vt Erasmus vertit, *gratiosa seu pulchra*; vt Castalio transtulit, *accepta*. Cæterum verbum χαριτόω, vnde hoc participium passiuum derivatur, significat propriè, *gratia replere*, vt Chrysostomus Græcus docet in comment.ad Ephes.cap.1.homil.2.vbi Paulus eodem verbo vsus dicit, quòd *Deus nos in Christo* ἐχαρίτωσε, gratia repleuit, seu variis gratiæ donis sibi graros effecit, quæ ibi multa cõmemorat Chrysostomus. Eodem quoque in loco verba Christianorum, quibus diabolo renunciant & cælestia laudant, vocat Chrysostomus ῥήματα λελεχαρισμένα, *verba gratia plena*. Vocatur autem ab Angelo gratia plena, tum propter futuram filij Dei conceptionem & partum, vt exponit Ambros.lib.1,cap.2.in Lucam, Hieron.in epist.ad Principiam tom.1. Athanasius in Euangel. de sanctiss. Deipara, & August.homil.44.ex hom.50. tum etiam quia iam ante hanc Angeli vocem (quæ non erat operatoria, sed partim indicativa, partim, vt iam dictum est, prænunciatiua) & post ipsum partum semper erat omnibus virtutibus plena, nullius peccati rea. Sic plenam gratia fuisse docet August. serm.9.de temp. & de sancta virginit. cap.4. & D. Bernardus homilia 3. super Missus est. Idque omnino tum ita fieri oportuisse, quia ad

B. Virgo cur gratia plena.

finem

finem excellentissimum ordinata; tum sic fuisse, quia principio gratiæ maximè erat propinqua; scitè probat S. Thom. 3. par. q. 27. artic. 4. & 5. Cætera circa hunc locum, & de huius salutationis Angelicæ recitatione quotidiana, contra hæreticorum cauilla vide in Prompt. Cathol. in festo Annunciationis beatissimæ virginis.

Insulsum Caluini argumentum contra inuocat. B. Virg.

Cauillationes tamen Caluini ad hunc locum positæ breuiter diluendæ sunt. Contra inuocationem huius beatissimæ virginis, sic disputat: *Cùm tota Mariæ excellentia sit mera Dei liberalitas, plus quàm præposterè faciunt qui ab ea petendum docent, quod aliundè nobiscum habet.* Argumenti absurditas ex simili apparebit. Tota diuitum in hoc mundo abundantia & copia mera est Dei liberalitas: ergo plus quàm præposterè faciunt qui à diuitibus subsidia temporalia petunt, quæ illi aliunde nobiscum habent: id est, quæ illi à Deo accipiunt haud secus quàm nos. Contra huius salutationis Angelicæ

Aliud.

vsum & recitationem quotidianam ita disputat, *Nimis crassa insciti Papistæ salutationem hanc quasi magico exorcismo in preculam verterunt.* Respondeo, salutationem Angelicam esse ex natura sua orationem laudatoriam, vt docet Athanas. in oratione in Euang. de sanctiss. Deipara, & hac ex parte gratiarum esse actionem, sicut tam multi Psalmi sunt; esse quoque per modum insinuationis precationem, sicut illa verba Ioan. 11. *Ecce Domine, quem amas, infirmatur*, vt docet August. tract. 49. in Ioan. Addit Caluinus. *Atque eò prorupit vesania,*

Aliud.

vt concionatoribus fas non sit Spiritus gratiam pro suggestu petere nisi per suum Aue Maria. Videte stupidum Caluini argumentum. Concionatores solent hoc facere, ergo non est fas illis aliter facere. Nec aliqua lex cogit eos hoc facere, sed pia consuetudo; nec illa consuetudo alios modos aut alias precationes excludit, quibus Spiritus sancti gratia petitur, sed inter alias hæc vna est, eáque tanto illo tempore aptior quanto & breuior, & propter beatissimæ virginis excellentiam, cuius interceßio expetitur, efficacior est. Disputat adhuc Cal-

Alia tria.

uinus & dicit. *Atqui præterquam quòd sola gratulatio hic habetur, temere sibi alienum officium vsurpant, quod Deus non nisi Angelo iniunxit. Bis autem stulta æmulatio quòd non nisi absentem salutant.* Ad singula tria respondeo. Ad primum: si esset sola gratulatio, piè tamen hoc solo nomine vsurpari. Pie enim illa dicimus aut repetimus, quibus de Sanctis atque amicis Dei erga ipsos beneficia gratulamur. Quanquã ista gratulatio beneficium Dei spectat non soli B. virgini, sed tot hum-

1.

humano generi collatum. Ideo enim adiicitur, *Et benedictus fructus ventris tui.* Deinde non est sola gratulatio, sed est pro maximo beneficio incarnationis Dominicæ gratiarum actio, paritérque precatio, vt iam dictum est. Ad 2. resp. alienum of- 2.
ficium hîc non vsurpari; primùm, quia etsi soli Angelo hoc Deus iniunxit, tamen ne eadem verba ab aliis repeterentur non prohibuit: secundò, quia quod Deus Angelo iniunxit, hoc nemo nunc facit, id est, nemo futurum virgini partum annunciat; sed vt illud proœmium Angelicum perpetuò ve- tum est, sic perpetuò à piis affirmari potest. Tertiò, quia etsi 3.
solis Angelis iniunctum videtur vt Christo recenter nato cantarent, *Gloria in excelsis Deo*, &c. tamen eadem verba à piis rectè vsurpari nec ipse Caluinus negauerit. Postremum quod dicit, infidelitatis Caluinianæ argumentum est, qui Sanctos in cælo regnantes pro mortuis habet, & mortuos vocare solet. Si enim apud Deũ Sanctos viuere Caluinus credit, facilè intelligeret illos nobis non esse semper absentes, sed quando piè inuocantur, præsentissimos, sicut Paulus *corpore absens, spiritu præsens erat* in excommunicando Corinthio *1. Cor. 5.*
fornicario, & Elizeus *spiritu præsens erat* quum seruus eius *4. Reg. 5.*
Giezi munera acciperet à Naaman Syro: nisi fortè dicant hæretici ad puniendos malos Sanctorum spiritus adesse, & adiuuandos pios adesse non posse.

34. *Quomodo fiet mihi istud? quoniam virum non cognosco.*

BEatissimam Virginem virginitatis votum ante Angeli salutationem iam dudum vouisse hæc verba cõfirmant: *Votum B. Virginis.*
quod his verbis ostendit S. Augustinus. *Virginitatem Mariæ Deo dedicatam indicant verba quæ sibi fœtum annunciãti Angelo Maria reddidit: Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco: quod profecto non diceret, nisi Deo virginem se antè vouisset.* Hæc ille. Idem docet Greg. Nyss. in serm. de Natiuit. Domini. Nempe prorsus ineptè & impertinenter hanc difficultatem proposuisset, si ad futurum respexisset; id est, quòd virum nunquam esset cognitura: maximè dicente Angelo, *Ecce concipies in vtero*, & non dicente, Ecce concepisti in vtero. Idem alij Patres ex hoc loco colligunt. Recalcitrat tamen Caluinus & ait. *Quòd ex eius verbis suspicati sunt quidam perpetuæ virginitatis conceptum habuisse votum, nimis infirmum est, imò prorsus absurdum. Perfidè enim passa fuisset se* *Lib. de S. virginit. cap. 4.*
Caluinus contra Pa- tres.

marito collocari, sanctúmque coniugij fœdus non sine Dei ludibrio sprouisset. Nec ipsi Papistæ permittunt vxori continentiam vouere suo arbitrio. Deinde puerile commentum est, monachismum fingere inter Iudæos. Hæc ille. Sed ad hoc totum argumentum variè olim respondérunt Patres, quos omnes contemnit Caluinus vt homines absurdos & pueriles. Nullum inter Iudæos fingunt Patres monachismum, nec B. Virgo ex more Iudæorum cõtinentiam vouit, sed ex singulari sua pietate ac puritate hoc fecit, nescíens se Dei matrem futuram, sed ex puro Dei amore pura eius sponsa fieri desiderans. Totum hoc pulchre docet S. Augusti. *Quia* (inquit) *virginitatis votum Israëlitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro iusto, non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro quod illa iam vouerat. Poterat quidem & iuberi virgo permanere, in qua Dei filius formam serui congruenti miraculo acciperet, sed exemplo sanctis futura virginibus virginitatem Deo dicauit, quum adhuc quid esset conceptura nesciret.* Desponsata igitur B. Virgo, & tamen continentiam vouens, nec ipsi coniugio nec viro suo iniuriam fecit, vt colligit Caluinus. Non viro, quia illo planè consciо & consentiente hoc fecit, qui illam non nisi ad virginitatis custodiam accepit. Non ipsi coniugio, quia ad essentiam cõiugij non copula carnalis (vt putare videtur Caluinus) sed obligatio mutua pertinet. Ideóque coniuges esse non desinunt qui ex mutuo
1. Cor. 7. consensu à copula carnali siue ad tempus (vt Paulus hortatur) siue in perpetuum abstinent: de quo lege Augusti. lib. 1. cap. 11. de nupt. & concupisc. Deinde si fœdus coniugij violauit B. Virgo vouens continentiam, vt Caluinus ait, debuit secundum eum etiam post filij Dei partum viro copulari. Atqui hoc ipse Caluinus non admittit, qui eius perpetuam virginitatem asserit. Videre ergo debuit, quòd sicuti consciо & consentiente viro perpetua virgo fuit de facto, sic eodem consciо & consentiente hanc perpetuam virginitatem vouit, sicuti eius ad Angelum verba manifestè conuincunt. Quid ergo ad hæc verba Caluinus? *Soluendum* (inquit) *est obiectum illud quòd virgo in futurũ tempus respiciat, ideoq; significet nullam sibi fore cohabitationem cum viro. Hæc verò coniectura & probabilis est & simplex, quòd rei magnitudo vel potius maiestas virginem perculerit, vt sensus omnes admiratione ligatos haberet ac constrictos. Quum audit nasciturũ esse Dei filium, aliquid non vulgare concipit: atque hæc ratio est cur ceteris virilem excludat. Hinc attonita exclamat, Quomodo erit istud?* Hæc

Caluinus ex seipso refutatur

Caluinus

Caluini(vt vocat) coniectura aliquid probabile sonaret, si tantummodò dixisset, *Quomodo mihi fiet istud?* Hæc enim admirantis vox est, & ad magnitudinem futuri partus referri potest; quem quia diuinum fore audiebat, meritò interrogare potuit quomodo illa creatura simplex & vulgaris Dei filium & in domo Iacob regnaturũ parere posset. Nunc autem non hoc tantùm dicit, *Quomodo mihi fiet istud?* neque ibi terminatur interrogatio, sed in causa admirationis quam subnectit. Addit enim suæ admirationis causam, *Quoniam virũ non cognosco.* Nõ dicit, Quia pauperi & vulgari viro despõsata sum, quasi quæ tam nobilẽ partũ generare se posse admitetur; sed dicit, Quia viro non sum copulanda, nec viri coitũ expertura. Quomodo igitur cõcipiam & pariam? Et ad hanc quæstionem respondet Angelus, ostendens quòd loco virilis seminis *superueniet in eam & illabetur Spiritus S.* & loco virilis amplexus *obumbrabit* & complexabitur *illam virtus altissimi:* vt sit propterea de sua virginitate secura; cui soli metuebat puríssima virgo, audita partus mentione, & conseruandæ virginitatis studio hanc quæstionem proposuit, quasi quæ nec propter filij Dei partum futurũ, virginitatis suæ propositum violare libenter voluerit. Assensum itaque suum cohibuit ac suspendit, donec de eius conseruatione aliquid certum haberet. Quam quidem virginitatẽ suam vbi ex Angelo integram sibi mansuram intellexisset, quia viri officium Spiritus S. & virtus altissimi suppleret, ipsóque Elizabethæ sterilis & vetulæ exemplo proposito, etiam virginem parere posse intelligeret, confestim absque vlla alia difficultate assensum suum præbuit, dicens: *Fiat mihi secũdum verbum tuum.* Non ergo magnitudo partus aut ipsius magnitudinis admiratio *ratio est, cur coitum virilem excludat*, vt Caluinus comminiscitur, ne sanctæ virginitatis propositum in puríssima virgine fateretur; sed partus ipse futurus, quem sine coitu virili fieri posse necdũ intellexerat, ratio fuit cur coitum virilem à se remoueat, dicens, *Quoniam virũ non cognosco*, id est, *virum non sum cognitura*, vt Beza hoc loco vertit. Nuptura igitur erat sine proposito consummandi matrimonij. Sic efficaciter & necessariò probat hic locus votum virginitatis à B. Virgine conceptum firmitérque decretum fuisse, antequã eam Angelus salutaret; & conuincuntur impij hæretici, qui huiusmodi votum à nemine emitti posse aut debere dogmatizant.

Caluini coniectura ex textu refellitur.

Puríssima virg. de cõseruanda sua virginit. anxietas.

Beza Caluinum hoc loco se sequi profitetur, quem & *optimum suum parentem, & præstantissimum theologum* vocat, &

Alia Bezæ corruptela reijcitur.

hunc esse sensum air: *Quandoquidem in eo quod polliceris, nullus locus est vulgari & consueta matrimonij coniunctioni, age, qua tandem ratione fiet quod narras?* Fingit ergo Beza B. virginem de noua partus ratione inquirere, eo quòd in tam excellenti partu, vulgari & consuetæ matrimonij coniunctioni locus non sit. Atqui nec hic sensus Caluini cõmento parũ conformis, verbis B. Virginis quadrare potest. Non enim quærit nouam partus rationem, sed omnem à se futurũ partum excludit. Non dicit, quomodo sine viri copula pariam? quæ est consueta matrimonij coniunctio: sed dicit, quomodo concipiam in vtero, & pariam filium? quia viri copulam non sum experturа. Notandum quod dicit virgo, *Quomodo fiet istud?* id est, res ipsa quam narras, partus quẽ mihi annuncias. Non dicit, Quomodo fiet tale, talis partus, aut tantæ prolis conceptus? Dicit τοῦτο non τοιοῦτο. Simpliciter de partu interrogat; sicut causa interrogationis subiuncta demonstrat, *Quia virũ non sum cognitura:* id est, quia ab omni partu sum aliena. Nam B. virginẽ de aliquo alio partus genere quàm de virili & consueto adhuc cogitasse, inanis planè & futilis coniectura est. Deinde si de nouo partus genere præter virilem & cõsuetum interrogaret, non fuisset opus addere, *Quia virum non cognosco.* Nihil enim hoc ad rem faceret. Siue enim virum cognitura fuerat, siue nõ, nouus ille partus præter viri cõmercium, locum habere potuisset. Ita planè B. Virginis quæstionem, dum verum eius & germanum sensum peruertunt hæretici, futilem & absurdã & impertinentem sensum habere conuincunt. Quam etiã quæstionis absurditatem innuere vult Caluinus, dum ait virginem ita perculsam & attonitam fuisse, *vt sensus suos omnes admiratione ligatos & constrictos haberet.* Vult ergo illam quasi vix sui compotem sine sensu & iudicio quæstionẽ proposuisse. Hæc est Caluini impietas, quam sese libenter imitari profitetur Beza. Talem enim certè quæstionis sensum excogitarũt, qui nihil ad rem præsentem faciens, miniméque cohærens, verè sine sensu prolata videatur. Cæterùm beatiss. virgo absque vlla sensuum constrictione, prudenter & sensatè interrogauit, cui propterea Angelus grauiter & diuinè respondit, non ita responsurus, si illam sine sensu & iudicio aliquid interrogare perspexisset.

B. Virgin. quæstionẽ quàm indignè tractant hæretici.

48. *Respexit humilitatem ancillæ suæ.*

Humilitas B. Virginis.

ACriter hoc loco contendunt hæretici, humilitatem non pro virtute animi & submissione in B. Virgine, sed pro

pro vili & abiecta conditione in paupere & ignobili puella accipi. *Humilitas hîc* (ait Caluinus) *non submissionem vel modestiam vel animi habitum significat, vt stultè putarunt indocti & barbari homines, sed tantundem valet ac vilis abiectáque conditio, quatenus excellentiæ opponitur, quod ex Græca voce liquet.* Caluino applaudens Beza, eandem cantilenam canit; *Significat* ταπείνωσις *humilitatem, id est, vilem & abiectam conditionem, qualis est nimirum vilium seruulorum. Itaque inepti sunt qui modestiam cæteráque Mariæ virtutes hoc loco prædicant, quasi* ταπείνωσις *illud sit quod Græci* ταπεινοφροσύνην *vocant: quasi denique Maria vlla sua merita, ac non potius infinitam Dei misericordiam collaudet.* Móxque Theophylacti in hunc locum verba ab Erasmo notata repetit, quibus ait virginem non propter suam virtutem beatam se dicendam esse, profiteri, sed quia fecit illi magna Deus: addens *Romæ hunc commentarium impressum fuisse, vt præposteri Mariæ cultores intelligant sanis hominibus nunquam placuisse has præposteras Mariæ laudes.* Erasmo subscribit Cornelius Iansenius, & Didacus Stella: qui verbum ταπεινόω pro virtute humiliratis apud Græcos nunquam accipi affirmant.

Sed errauit ille errans-mus Erasmus, aliósque in errorem abduxit. Nam in hoc ipso cantico vbi dicit virgo, *Exaltauit humiles*, ὕψωσε τοὺς ταπεινούς, eodem verbo vtitur: & opponuntur humiles *superbis mente cordis sui*, & pauperes spiritu significat, vt ipsemet Beza annotauit. Quum Christus in Euangelio dicit Matth. 11. *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde*, vox Græca est, ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. Quum idem dicit, *Omnis qui se humiliat, exaltabitur*, vox Græca est, ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν, Matth. 23. & ὁ ταπεινῶν Luc. 14. & 18. Rursum quum Christus dicit, Qui nõ se humiliauerit sicut vnus ex paruulis istis, vox Græca est, ταπεινώσῃ, Matth. 18. Lucas quoque Act. 8. citans Esaiæ verba de Christo, *In humilitate iudicium eius sublatum est, & non aperuit os suum*, vtitur verbo ταπείνωσις. Iacobi cap. 4. & 1. Petr. 5. Superbis resistit, & humilibus dat gratiam, est verbum τοῖς ταπεινοῖς. Item Iacobi eodem cap. *Humiliamini in conspectu Domini*, vox Græca est, ταπεινώθητε. Sed & apud Paulum, quem humilitatis virtutem non nisi vocabulo τῆς ταπεινοφροσύνης exprimere Iansenius affirmat, huius apud Lucam dictionis ταπείνωσις coniugatum pro virtute humilitatis accipitur. Rom. 12. *Non altum sapientes, sed humilibus consentientes*, τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. 2. Cor. 7. *Qui consolatur humiles, consolatus est & nos*: ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς

Probatur humilitas B. Virginis quod vera virtus esset.

In Com. Concord. Euang.

Iam ad Philip. 2. de Christo, *Humiliauit semetipsum factus obediens*, &c. ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν. Temeritatem igitur & ignorantiam Erasmi alij interpretes temere sequuti fuerunt. Nec barbari aut indocti sunt (vt Caluinus garrit) qui virtutem humilitatis hoc loco exponunt, quasi vox Græca id non permittat, sed certè inconsiderati sunt qui virtutem humilitatis hic accipi posse negant; quum tamen multis in locis in Græco Matthæo, Luca, Paulo, Iacobo, Petro, illa vox aut eius coniugatum eandem virtutem significet. Loquitur igitur B. Virgo non vt paupercula, aut contemptibilis aliqua puella, sicuti Lutherus primus nugatus est in Postilla huius Euangelij, aliósque nugari fecit, sed vt pia & humilis virgo, Deo gratias agens, quòd quum tam parua in oculis suis esset, ad tantam dignitatem Deus illam exaltauit. Sic Lia vxor Iacob mulier diues & locuples, quũ prole à Deo donata esset, gratias Deo egit dicens: *Vidit Dominus humilitatem meam.* Prius enim à viro suo contempta videbatur. Sic ipse Dauid ait ex. *Vide humilitatem meam & laborem meum.* Et iterum. *Respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam.* Sunt quippe labor & necessitates cum humilitatis virtute in piorum animis coniunctæ. Hanc B. Virginis humilitatem quæ se omni honore indignã reputabat, respexit Deus: *exaltans humilem*, vt in Euangelio promisit Christus, & in hoc ipso cantico B. Virgo repetit. Qua in re non suam virtutem, sed Dei erga se beneficia prædicat. Non quòd humilis fuerit, gloriatur; sed quòd humilem & demissum animum suum Deus respexerit, gratias agit, *exultans in Deo salutari suo.* Et sic verum est quod Theophylactus dicit, quòd non propter suam virtutem beatam se dicendam esse virgo prædixit, sed quia fecit illi magna Deus. Magna quippe fuit & valde magna huius humilis virginis tanta exaltatio. Quare humilitatem pro vera animi virtute in hac beatiss. virgine hoc loco exponunt Patres. Imprimis Origenes homil. 8. in Lucam: Augustinus serm. 2. de assumpt. B. virginis: Beda in hunc locum: Bernardus homil. 1. super, Missus est, & homil. 1. de laudibus virg. Rupertus lib. 1. in Cant. Denique omnes illi Patres, qui Mariam Euæ, obedientem inobedienti, humilem superbæ opponunt, vt Irenæus lib. 5. Tertull. in lib. de carne Christi. Augustinus serm. 18. de Sanctis. Hieron epist. 22. ad Eustoch.

Gen. 29.

Psal. 44.

Matth. 2.

Patres contra Caluinum.

Qui humilitatem pro vili & abiecta conditione accipiunt, planè extra rem philosophantur. Nulla enim Scriptura docet Deum talem conditionẽ quatenus talem respicere, sed animi abiecti

bjecti virtutem. *Beati pauperes spiritu. Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & trementem sermones meos? Reuelasti ea paruulis.* Tametsi plerique Apostoli piscatores erant, non tamen pauperes & abiectæ conditionis fuerunt. Matthæus diues & pecuniosus, Philippus & Bartholomæus nobiles viri fuerunt. Nec paupertatem nec diuitias in bonorum suorum distributione Deus respicit, sed *humilibus* [Iac. 4.] *dat gratiam, superbis resistit.* [Matth. 5. Esai. 61. Matth. 11.]

14. *Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.*

QVum hic locus ad necessitatem bonorum operum, quæ omnibus in Christum credentibus incumbit, perspicuè demonstrandam plurimum valeat, dupliciter illum hæretici corrumpunt atque deprauant. Primùm illud, *sine timore*, exponunt de certitudine gratiæ, quam fingunt; & animi tranquillitate ac securitate, quam iam in Christo reconciliati consequuntur: vt timor anxietatem & ægritudinem animi seu dubitationem de salute, & de propitio erga nos Deo hoc loco significet, quia cum hac dubitatione, & sine certa fiducia salutis, Deo libere & hilariter seruire non possumus. Deinde, *seruire Deo in sanctitate & iustitia*, ad animi gratitudinem referunt, quæ deceat filios Dei; non ad necessariam obedientiam, qua ad vitam æternam perueniatur. Sic Caluinus & Beza hunc locum peruertunt, totúmque Scripturæ sensum inuertunt. Caluini verba sunt. *Quod dicit, vt sine timore seruiamus, significat non posse nisi tranquillis animis ritè Deum coli. Quomodo igitur Deus homines sibi in Christo reconciliet, quum nisi de præsidio ipsos tueatur, vt securi sint ab omni metu, quum totam salutem in eius manuum & custodiam deposuerit, meritò Zacharias nos eius gratia prædicat à metu liberari.* Sic & Beza: *Significat hoc loco timor futuri mali ægritudinem, quæ pugnat ex diametro cum fiducia illa filiorum Dei, qui fide iustificati pacem habent. Seruire omnibus diebus Deo in sanctitate & iustitia*, exponit Caluinus hoc modo: *Quum sibi in perpetuum homines Deus adoptet, non debet caduca vel exigui temporis eorum esse gratitudo.* Et paulò antè: *Sicut efficiens* (inquit) *causa salutis nostræ gratuita Dei bonitas fuit ita finalis est, vt homines piè sanctéque viuendo nomen eius glorificent.* Callida nec & impia est textus Euangelici corruptio, ad statuendam

Operum bonorum necessitas defenditur.

In Harmonia.

In Annot. in hunc locum.

hæreticorum fiduciam, & ad tollendam obedientiæ mandatorum neceſſitatem. De quo timore loquatur Zacharias, ex verbis eius adiunctis aduertendum eſt. *Vt ſeruiamus* (inquit) *ſine timore, de manu inimicorum noſtrorum liberati.* Hæc verba & horum tractationem penitus omiſit Caluinus, vt faciliùs fucum lectori faceret. Nec illa etiam tractauit Beza. Iſti autem inimici, è quorum manu ac poteſtate liberati, ſeruimus Deo abſque timore, ſunt ipſe Satanas eiúſque copiæ, vt in ſuperiori verſiculo, *Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos,* Caluinus ipſe expoſuit. Seruire igitur ſine timore, hoc loco nihil aliud ſignificare poteſt, quàm non timere amplius diabolum aut copias eius, & non timere pœnam quam ille reprobis infert, non timere inſidias quas illi ſtruit. Cum illo enim perpetua nobis pugna eſt. *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates tenebrarũ harum.* Ille eſt *aduerſarius cum quo conſentiendum eſt, dum adhuc in via ſumus, ne trahat nos ad Iudicem:* qui *ſemper circuit ſicut leo rugiens, quærens quem deuoret.* Hunc timere amplius non debemus, ſed contemnere, eíque reſiſtere: iuxta illud Iacobi, *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.* Chriſtus enim *dedit ſe nobis,* natus eſt nobis, paſſus eſt pro nobis, vicit diabolum tentantem, vicit moriendo, vt *per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum, & liberaret eos qui timore mortis* (id eſt, timentes ſemper quid de anima fieret poſt mortem) *per totam vitam obnoxij erant ſeruituti.* Ab hoc timore mortis, & ab hac ſeruitute diaboli liberauit ſuos Chriſtus, vt ab hoc timore ſeruili, & ab hac ſeruitute diaboli & peccati, liberati, ita demum *ſeruirent Deo in iuſtitia & ſanctitate,* &c. Hoc paucioribus verbis dixit Paulus. *Liberati à peccato ſerui facti eſtis iuſtitiæ.* Non agitur hîc de pace aut tranquillitate, ſed de puritate & libertate conſcientiæ. Chriſtus dedit ſe nobis vt primum omnem timorem ſeruilem, ſeu ſpiritum ſeruitutis in timore, qui ſtatus erat filiorum veteris teſtamenti, excuteremus, nec diabolum, nec mortem, nec peccati iugum aut duram conſuetudinem timentes; deinde vetuſtate omni ſublata, & de manu inimicorum illorum liberati, ita demum ſpiritum adoptionis filiorum Dei acciperemus, *ſeruientes iuſtitiæ,* vt Paulus loquitur; ſiue *ſeruientes Deo in iuſtitia & ſanctitate,* vt hîc Zacharias loquitur. Porro hoc ipſum ſeruire Deo in iuſtitia & ſanctitate, non eſt (vt Caluinus fraudulenter ſcribit) *cauſa finalis ſalutis noſtræ,* ſed eſt cauſa finalis redemptio

Ars Caluini.

Seruire Deo ſine timore quid. Epheſ. 6.

Matth. 5.

1. Pet. 5.

Iac. 4.

Heb. 2.

Rom. 6.

Conſcientiæ puritatem in ſecuritatem vertit Caluinus.

emptionis per Christum factæ, & vna causa efficiens salutis
ostræ, quatenus vitam æternam significat. Christus enim
dit se nobis, vt hîc Zacharias loquitur, vel, vt Paulus plenius
cribit, *Dedit semetipsum pro nobis vt redimeret nos ab omni*
iquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem
onorum operum. Hic est finis proximus passionis Christi, vt
beraret ab iniquitate & à manu inimicorum nostrorum, &
c mundaret sibi populum acceptabilem, &c. id est, sua gratia
onum spiritum conferret, nouam charitatem diffunderet in
ordibus nostris, quo spiritu gratiæ accepto & qua charitate
corde diffusa, seruiremus Deo in sanctitate & iustitia.
Christi passionis hæc finalis causa fuit, non autem salutis no-
æ. Salutis quippe nostræ, siue vt saluemur, Deoque in æter-
am fruamur, primaria quidem efficiens causa est gratuita
i bonitas, meritoria Christi passio, instrumentalis causa,
æ ad efficientem reducitur, est ipsa iustitia & sanctitas qua
uimus Deo omnibus diebus nostris. Per hanc enim Dei
nitatem, siue per obedientiam mandatorum Dei, in qua
secundum quam seruimus Deo, quasi per viam necessa-
am & à Deo præscriptam, peruenimus ad vitam æternam,
ta clarissima Christi verba: *Si vis ad vitam ingredi, serua*
mandata. Seruimus igitur Deo non solùm per modum gra- Matth. 19.
modinis, ne simus filij ingrati; nec tantùm per modum libe-
alitatis, quasi cultu spontaneo Deum colentes; nec denique
illum tantum finem vt Deus glorificetur, quæ omnia hîc
duinus ponit vt aliquid pro pietate dicere videatur; sed
æterea per modum necessariæ obedientiæ: necessariæ dico,
m quia sine ea ad vitam æternam non ingrediemur, tum
ia hic finis est & proprius effectus passionis Dominicæ,
æ causa præcipua cur dedit se nobis Christus, vt hîc Zacha-
s loquitur, & Paulus expressius docuit. Tenemus iá quàm
ctè & fraudulenter totum hunc textus Euangelici sensum
duinus deprauauit. Notandum quoque verbum seruire hoc
o, apud Lucam esse λατρεύειν; quo vocabulo cultus latriæ
proprius notatur. Vt hinc intelligamus vitæ sanctitatem
æ iustitiam proprium esse Dei cultum, quem Deo debe-
s præcipuè & necessariò: ideóque bonis operibus, non so-
ide, Deum propriè atque imprimis coli.

77. *Ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum.*

HVnc sibi locum valde propitium & opportunũ existi mauit Caluinus, ex quo imputatiuam suam iustitiam fabricaret. *Præcipuum* (inquit) *Euangelij caput nunc attingit Zacharias, dum scientiam salutis in remissione peccatorum posteritati esse docet. Nam quum nascamur omnes filij iræ, sequitur natura damnatos esse ac perditos. Hæc porro damnationis causa, quòd in iustitia rei sumus. Quare non aliud effugiendæ mortis remedium est, nisi vt nos sibi Deus reconciliet, peccata nobis non imputando.* Hæc hactenus omnia vera sunt, si per illam non imputationem peccatorum, veram & non imputatitiam remissionem significat, vt verè tollatur peccatum ab illis qui Deo reconciliantur, *facti noua creatura in Christo*, vt Scripturæ nos docent. Nunc autem venenum aspergit suum. *Atque hãc vnicam coram Deo iustitiam restare, ex Zachariæ verbis colligere promptum est.* Hoc est eius pestiferum venenum. Salus nostra per Christũ est in remissione peccatorum: ergo illa est vnica iustitia nostra coram Deo. Tam insulsa consequentia vide quot impietates doceat: *Spe salui facti sumus.* Ergo vnica iustitia nostra coram Deo spes est. *Qui facit iustitiam, iustus est:* Ergo vnica iustitia nostra coram Deo sunt bonis operibus restat. Rursum: *Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quòd Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris:* Ergo vnica salus & iustitia nostra corám Deo est, credere hunc articulũ de resurrectione Christi. Iam verò alia Scriptura dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit:* Ergo nunc fides cum baptismo est vnica iustitia nostra coram Deo. Et quàm multæ Scripturæ proferri possunt, quæ variis partialibus causis salutem nostram tribuunt, quæ non propterea vnicæ causæ sunt, solæ, & integræ, sed ex aliqua parte salutem conferunt! Perpetuum hoc hæreticis est, vt ex vna veritate aliam destruant, & ex parte totum inferant. Sed hanc consequentiam ex verbis Zachariæ colligere se posse Caluinus ait. Audiamus quomodo, & qua ratione? *Vnde enim salus, nisi ex iustitia?* Trãseat hæc propositio, quia reuera nulla salus est sine iustitia; & vnde saluamur nisi de qua que iustificamur. Sequitur. *Quòd si filiis Dei aliam cognoscere salutẽ quàm ex remissione peccatorũ fas nõ est, sequitur non alibi quærendam esse iustitiam.* Iam hæc propositio minimè falsa est. Falsum, inquam, est non aliam esse cognoscendam salutem

Ephes. 2. & Gal. 5.

Remissio peccatorũ non est vnica & tota iustitia nostra coram Deo.

Rom. 8. 1. Ioan. 1. Rom. 10.

Mar. 16.

Hæreticorum perpetuus dolus malus.

autem quàm ex remissione peccatorum, & probare ac con-
ludere Caluinus hoc debuit, quod nunc pro medio & argu-
mento ponit. Dicit quidem Zacharias *scientiam salutis* esse
in remissione peccatorum: sed non dicit ex sola illa esse, vel
saltem aliam esse salutem quàm ex remissione peccatorum. Va-
lebit igitur & fallaciter Caluinus pro argumento ponit, & pro
certo & certo subsumit, quod ille sibi probandum & conclu-
dendum accepit. Deinde si ex sola remissione peccatorum
est salus, vt hîc vult Caluinus, ergo nec ex fide est salus. Fides
enim non est ipsa remissio peccatorum, sed via ad illam, si-
lis spes, pœnitentia, charitas est. Ita rursum suis placitis re-
pugnat Caluinus, & nescit quid affirmat.

Caluinus ex suu placitu refutatur.

Sum verò ex ipsis verbis Zachariæ planè contrariũ apparet.
Apparet, inquam, nõ in sola remissione peccatorũ esse salutẽ
& iustitiam nostram per Christum, sed etiam in nouo lumine
gratiæ, quo perfusi in nouitate vitæ ambulemus. Addit enim:
Visitauit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & in
umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viã pacis.
Christus stella matutina & oriens (substantiuum enim est
apud Lucam, ἀνατολὴ, non adiectiuum) visitauit nos ex alto,
descendit de cælo homo factus, vt illuminaret omnem ho-
minem venientem in hunc mundum, seu omnes homines in
errori & ignorantiæ tenebris antea sedente; id est, noua lu-
cis gratiæ perfunderet, vt ea luce dirigerentur affectus huma-
ni, non iam amplius ad iniquitatem & opera tenebrarum, in
quibus nullus ordo, nulla pax est, *sed in viam pacis*: id est, in
viam sanctam totius vitæ conuersationem quę pacem adfert,
in Deo, cum proximo, cum sua cuiusque conscientia. De
impijs Scriptura dicit, *Non est pax impijs*: & *Viam pacis non*
cognouerunt. Quis nunc nisi proterue impius ex verbis Za-
chariæ colligere potest in sola remissione peccatorum salu-
tem ac iustitiam nostram consistere? Quis nisi proterue im-
pius negare poterit venisse de cælo Christum, non solùm vt
Deo reconciliaret remittendo peccata per viscera miseri-
cordiæ suæ, sed præterea per eadem viscera misericordiæ
(de quibus ait Zacharias, *In quibus visitauit nos, &c.*) visitasse nos
nouo lumine gratiæ, vt ambularemus in præceptis eius, in
via pacis? Proterue igitur & impiè Caluinus ea infert quæ
ab illum statim sequuntur. *Ita iustitia quam superbi homi-*
nes ex operũ meritis conflant ac fabricant, nihil aliud est quàm
ficta imputatio, dum nos gratis à reatu Deus absoluit. Pro-
terue & impiè & cõtra aperta Zachariæ verba infert iustitiã
nihil

Vita nouitas vna salutis causa.

Esai 48. Psal 13.

nihil aliud esse quàm iustitiæ imputationem. Quum enim *salus sit ex iustitia* (vt Caluinus iam arguebat) hanc autem salutem Zacharias descripserit *in illuminatione* per Christum facta, vt *dirigerentur pedes nostri in viam pacis*, id est, vt ambularemus in via iustitiæ, & *abnegantes* (vt Paulus explicat) *omnem impietatem, & secularia desideria, iustè, piè, ac sobriè in hoc seculo viuamus*; manifestum est ex verbis Zachariæ salutem & iustitiam nostram non esse vllam iustitiæ imputationem per solam gratuitam à reatu absolutionem, sed esse inhærentem nobis ex Christi gratia bonorum operum iustitiam, præcedente veterum peccatorum gratuita remissione, veteríque hominis morte ac sepultura, vt Paulus alibi describit.

Tit. 2.

Rom. 6.

Quòd verò garrit de superbis hominibus qui ex operum meritis iustitiam conflant ac fabricant, nihil aliud est quàm malè sani cerebri spectrum à turbato phantasmate suo conflatum ac fabricatũ. Nisi enim veteres Pelagianos designet, somnium suum narrat. Operum merita Scriptura perspicuè docet, vt suis in locis perspicuè demonstrauimus. Sed eadem merita nec sine fide nec sine speciali Christi gratia ponuntur. Ex quibus radicibus profecta veram iustitiam constituunt, non qua ex impiis Deo reconciliemur, sed qua iam Deo reconciliati magis iustificemur, vitamq; æternã adipiscamur. Sed nihil absque calumnia & morsu candidum Caluini pectus proferre potest. Adddit adhuc aliqua quæ dissimulanda non sunt.

Operum merita.

Ad hæc notandum est, Zachariam non de extraneis, sed de populo Dei habere sermonem. Vnde sequitur non modò iustitiæ principium ex peccatorum remissione pendere, sed imputatiuè (vt ita loquar) iustos coram Deo in finem vsque esse fideles: quia aliter coram eius tribunali consistere nequeunt, nisi quotidie ad gratuitam reconciliationem se conferant. Hæc ille. Primum omnino falsum est Zachariam de populo Dei, qui propriè ac verè talis est, habere sermonem quum dicit, *Ad dandã scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum*; quum planum ac manifestum sit de illis eum loqui de quibus statim subiungit, eiusdem diuinæ misericordiæ effectũ prosequens, *Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent*: quos planè extraneos adhuc fuisse, nec ad populum Dei pertinere posse, nec ipse Caluinus negauerit. Esse autem eiusdem misericordiæ erga eosdem prosecutionem, vt dixi, verba Zachariæ perspicuè docent. Dicit Ioannem filium suum *præiturum*

Caluini paralogismus refutatur.

ante

ciem Domini parare vias eius, ad dandam scientiã salu-
plebi eius in remissionem peccatorũ eorum, per viscera mise-
dia Dei nostri, in quibus (supple visceribus misericordiæ,
ch, in qua eadem misericordia) *visitauit nos oriens ex alto,*
minare his qui in tenebris & vmbra mortis sedent. Tota
tur hæc misericordia Dei, quam Zacharias hîc prædicat,
n quoad remissionem peccatorũ quàm quoad illumina-
tionem gratiæ Christi erga illos homines fuit *qui in tenebris*
bant, &c. id est, qui Messiam ignorabant, quem Ioannes
dicauit, & qui in grauibus peccatis erant. Nam & Iudæi
ad quos Ioannes prædicauit, propter incredulitatem qua
rabant, & propter peccata enormia quibus abundabant,
ur populus sedens in tenebris & in vmbra mortis, tametsi
ad externum fœdus & circuncisionis pactum, populus
erãt denominatiuè tantùm, vnde & hîc dicitur, *plebi eius.*
non, inquam, populus Dei secundum carnem tantum, qua-
tus ex semine Abrahæ secundum carnem; sed quia *nec fi-* *Rom. 4.*
Abrahæ sectabantur, nec opera Abrahæ faciebant, nõ erant *Ioan. 8.*
e & propriè populus Dei. Non enim qui ex carne sunt, *sed* *Galat. 3.*
ex fide sunt (ait Apostolus) *ij sunt filij Abrahæ*; & tan-
m populus Dei, *benedicentur cum fideli Abraham.* Incre-
i autem Iudæi, ad salutem quod attinet, prorsus extranei
m, & sedentes in tenebris atque vmbra mortis, non secus
ac Gentes quæ ignorabant Deum. Quare in causa salutis
stificationis coram Deo pares eos facit Paulus Gentibus *Rom. 2.*
ignorabant Deum. Zacharias igitur non agit de populo *& 3.*
vere & propriè dicto, de quo populo hîc disputat Calui-
Agit enim Caluinus de Christianis iam in Christo rege-
tis & iustificatis, qui non amplius in tenebris sedent, sed
ge gratiæ ambulant; nec in vmbra mortis, sed in vita iu-
Ad hos Zachariæ hîc verba non pertinent. Hic primus
Caluini error aut certè dolus malus, quo in errorẽ alios
cit. Totum igitur quod er hoc principio deducit, peni-
concidere necesse est: videlicet imputatiuè esse homines
s coram Deo per remissionem peccatorum perpetuam.
Inde est quidem ita vt non solum principium iustitiæ ex *Remissio*
ssione peccatorum pendeat, sed & progressus eius, sed nõ *peccatorũ*
ssu & iudicio Caluini principium iustitiæ ex remissione *quomodo*
smodi peccatorum est, quæ inimicitias inter Deum & *perpetua*
nebant, quæ talia sunt, vt *qui illa agunt, regnum Dei* *iustitiæ*
ere nequeant, qualia commemorat Paulus multa, suntq; *pars.*
ssera omnia & grauia. Ex quorum perpetua remissione si *Galat. 4.*

nostra

noſtra conſtat iuſtitia, vt hîc Caluinus docet, volens propterea vt ad gratuitam reconciliationem oculos ſemper coniiciamus, nec niſi imputatiuè (id eſt, propter iuſtitiam Chriſti nobis imputatam) iuſti ſimus, profectò Chriſtiani hominis iuſtitiam ponit Caluinus cum perpetuis ſceleribus & flagitiis coniunctam, quæ perpetuò nobis à Chriſto remittantur, & ſua nobis imputata iuſtitia obtegantur. Quam quidem eſſe reuera impiorum horum hominum altè animis infixam ſententiam, multis in locis Beza prodidit in ſuis ad Paulum annotationibus (quod ſuo loco oſtendemus) apertè tamen & rotundè dicere adhuc reformidant, ne vt prorſus Epicurei & inſani homines à piis omnibus explodantur. Progreſſus autem iuſtitiæ Chriſtianæ eſt quidem cum remiſſione peccatorum perpetua coniunctus, propter quam quotidie dicimus, *Dimitte nobis debita noſtra*, ſed illorum peccatorum quibus iuſtorum vita non caret, & cum quibus vera iuſtitia conſiſtit, de quibus ſanctus Ioannes dixit: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Et D. Iacobus: *In multis offendimus omnes.* Abſit autem vt hi ſancti Apoſtoli aut mentiti fuerint, aut illa grauia peccata ſemper habuerint, quæ *qui agunt, regnum Dei non poſſidebunt*, vt ex illorum perpetua remiſſione, & ex gratuita ſemper reconciliatione, iuſti coram Deo eſſent. Nec denique propter hæc leuia aut quotidiana peccata imputatiuè iuſtos eſſe opus eſt. Chriſtus ad illa delenda & propter illam imperfectionem iuſtorum, orationem quotidianam docuit, imputatiuam iuſtitiam non docuit. Quæ ſane imputatiua iuſtitia adeò nuſquam in Scripturis legitur, adeò noua & barbara vox eſt, vt ipſemet Caluinus hoc loco, hac voce cum correctione quaſiq; petita venia vtatur. Ait enim, *Imputatiuè (vt ita loquar) iuſtos.* Sanè ſi Scriptura ita loqueretur, audacter ita loqui Caluinus potuit, nec interiecta parentheſi, locutionem hanc ſuam à lectore deprecari opus habuit. Sed ipſi prophanæ vocis nouitas quaſi ſuo ſe forex iudicio ſeipſam prodidit. De hac quotidiana remiſſione peccatorum, quæ iuſtis eſt neceſſaria, nec iuſtitiæ Chriſtianæ contraria, alio in loco latè contra hæreticos diſputauimus.

1. Ioan. 2.

Iac. 4.

Imputatiua iuſtitia vox noua & barbara.

De iuſtificatione lib. 3. c. 8. & 22.

14. *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, hominibus bonæ voluntatis.*

INcarnationis Dominicæ quasi finem & scopum hic cantus Angelicus tribus verbis exprimit. Primum est *Dei gloria*, ad quam omnia diriguntur. Secundum est, *pax in terra*, non temporalis, sed spiritualis & fœliciſſima, inter homines videlicet & Deum: facta reconciliatione humani generis cum Deo, & illa animorum pace constituta, quam Christus ex mundo abiturus suis dedit, dicens: *Pacem meam do vobis*, &c. Tertium expo- *Ioan. 16.*
nit, quibus hæc pax per Christum conferenda sit. Nempe nõ omnibus hominibus, nec credentibus tantùm, sed *hominibus bonæ voluntatis*, rectis & simplicibus, quales isti pastores erãt. Bona autem voluntas sola ponitur, vnde quis rectus & bonus dicatur, quia voluntas cæteras potentias mouet ad operandum, & principium actiuum ac proximum totius boni operis est bona voluntas. *Incarnationis Dominicæ finis.*

Displicet hæc Euangelica doctrina hæreticis nostri temporis, ideóque hanc lectionem nostram ab Erasmo admoniti vitiosam & corruptam esse clamitant. In Græco quippe, non in genitiuo, sed in nominatiuo legitur illa vox quam noster interpres vertit, bonæ voluntatis: *εὐδοκία*. Sed & ipsam vocem Græcam negant prorsus authore Erasmo significare in Scripturis bonam voluntatem in homine, sed vel ipsum Dei beneplacitum erga homines, vel certè mutuam quandam inter homines amicitiam, ídque rariſſimè. Sed non omnia vidit Erasmus, quem hoc in loco infœliciter iterum sequutus est Cornelius Ianſenius; diſertè affirmans hanc vocem nunquam tribui hominibus respectu Dei. Nam ad Philip. cap. 1. vbi legimus, *Quidam propter bonam voluntatem Christum prædicãt* (quæ haud dubiè bona voluntas fuit respectu Dei, & propter honorem Dei) Græcè est *δι εὐδοκίαν*: & ad Rom. 10. vbi Paulus dicit, *Voluntas quidem cordis mei, & obsecratio pro illis fit ad Deum*, vbi de sua bona voluntate puráque erga Iudæos charitate, non amicitia humana, loquitur, Græcè est *ἡ εὐδοκία τῆς καρδίας ἐμῶν*. Falluntur ergo qui Erasmum sequuti vocem Græcam hoc loco non bonam in homine voluntatem, sed Dei tantùm erga homines beneplacitum, significare volunt. Exclamat quidem hoc loco Caluinus & dicit. *Vnde factum* *Bona voluntas hoc loco quæ.*

ctum sit vt obreperet genitiuus casus nescia. Certè lectio vulgata quæ habet, Hominibus bona voluntatis, non modò tanquam adulterina repudiari debet, sed etiam quia totum sensum corrumpit. Sed contra Caluinum Beza ipse sic scribit. *Ad me quod attinet, quãuis in omnibus exemplaribus Græcis* legerim εὐδοκίας in nominatiuo, & ita sim interpretatus, *tamen Origenis, Chrysostomi, veteris interpretis authoritatem, ipsam denique rationem sequutus, non recusem legere* εὐδοκίας *in genitiuo, & totam hanc orationem in duo membra partiri; hoc modo: Gloria in excelsis altissimis Deo, & in terra pax in hominibus dilectis vel complacitis.* Hæc ille, exponens verbum εὐδοκίας de bona voluntate & beneplacito Dei erga homines; non de bona voluntate in ipsis hominibus. Cæterùm Græci illi Patres à Beza citati, Origenes homil. 13. in Lucam, & Chrysostomus homil. 36. in Matth. in serm. de ascensione Domini, & homil. de natiuitate Domini, quibus adde eũdem Origenem hom. 1. in Matth. & contra Celsum lib. 1. & eundem Chrysost. homil. 2. in Matth. operis imperfecti, & homil. 35. de natiuit. Christi, D. quoque Hieronymum in cap. 2. Esaiæ, & August. ad Simplic. lib. 1. q. 2. non solùm in genitiuo legunt sicut noster textus habet, sed præterea de bona voluntate in hominibus exponunt, docentes pacem quam Christus attulit, non nisi in bonæ voluntatis hominibus residere, quia ista bona voluntas in credentibus effectus est pacis quam Christus attulit. Sanè in genitiuo casu omnes veteres Latini Patres conformiter hæc verba legunt, quoties hunc locum tractant, vt ipsemet fatetur Beza. Non igitur lectio vulgata, sed impius Caluinus aliique nouatores totum huius loci sensum corruperunt.

Caluinum Beza corrigit.

37. *Non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens die ac nocte.*

Ieiunium ad Dei cultum pertinet.

DOcet hic locus ad Dei cultum ieiunia pertinere non secus atque obsecrationes, quum de vtroque dicatur Anna vidua *Deo seruijsse*, id est, Deum coluisse. Vtitur enim Lucas verbo λατρεύσας, vnde latria, quæ cultum supremum & Deo proprium significat. Non tulit huius loci doctrinam Caluinus, ideóque eius puritatem suo fermento contaminare voluit. *Superest* (inquit) *scrupulus, quòd videtur Lucas partem diuini cultus in ieiunijs statuere. Sed notandum est, operibus, quæ ad Dei cultum spectant, alia simpliciter requiri,*

&

& per se esse necessaria, alia verò quæ accedunt, referri in hunc finem, vt prioribus illis subseruiant. Precationes ad Dei cultum propriè faciunt, ieiunium verò inferius subsidium est. Sit hæc distinctio vera: ex ea tamen differè sequitur, *partem diuini cultus in ieiunijs poni*, quia subsidium quoddam est precationum, quæ simpliciter ad Dei cultum requiruntur. Vtrumque autem hoc genus, affirmat Caluinus, ex *operibus illis esse quæ ad Dei cultum spectant.* Non ergo scrupulum, quem ponit Caluinus, exemit, sed magis confirmauit. Nunc autem ieiunium opus est Deo gratum ex se, & ad Dei cultum ex se pertinet, non solùm subsidium est precationum. Imò ait Caluinus: *Ieiunium non aliter Deo probatur, nisi quatenus precandi studium & ardorem adiuuat.* Id si ita est, huius Annæ viduæ ieiunia Deo probata non erant. Ait enim de illis Caluinus eodem hoc in loco: *Non dubium est quin ieiunia sua retulerit sancta mulier ad lugendam, qua tunc erat, Ecclesiæ calamitatem.* Si ad hunc finem sua ieiunia retulit hæc sancta mulier, aut Deo hoc nomine probata non erant, aut falsum est quod prius Caluinus dixit, *Deo non probari ieiunia, nisi quatenus precandi studium & ardorem adiuuant.* Ita ad refellendum Caluinum, ipsemet Caluinus & vnus sufficit. Hic videlicet est spiritus vertiginis quem patiuntur ipsi Archilatetici, vt infra paucas lineas pugnantia doceant. Magistri mendaces meminisse nunquam possunt, mendacem oportere esse memorem. Nam & alibi idem Caluinus, vbi hæc verba Lucæ eodem modo deprauat, tres tamen ieiunij fines, ob quos Deo probantur, differè assignat, vnam *ad maceranda ac subigendam carnem ne lasciuiat*, secundam *vt ad preces ac sanctas meditationes melius simus comparati*, (quam hic vnicam & solam affirmat, cætera excludens) tertiam vt *ultimonium sit nostræ coram Deo humiliationis, dum volumus reatum nostrum coram ipso confiteri.* Qui vltimus ieiunij finis non minus propriè ac simpliciter ad Dei cultum pertinet, quàm precatio. Sicut enim ieiunium testimonium est nostræ humiliationis coram Deo, sic & precatio: & sicut ieiunio confitemur reatum nostrum, sic & precatione. Vtraque à Deo veniam petimus, vtraque nos coram Deo humiliamus, vtraque reatum nostrum confitemur: idque eo magis ieiunio quàm precatione, quatenus ieiunium magis pœnale est, & non vocalis sed realis oratio, non voce sed facto Deum deprecans. Si ergo precatio ad cultum Dei pertinet, non secus ieiunium pertinebit.

Caluinus ex seipso refutatur.

Institut. lib. 4. c. 12. num. 15.

Ieiunium Caluinianũ victus moderatus

At enim si nullum Dei cultum in ieiunio reponat Caluinus, eo minus mirum videri debet, quia tale ieiunium definit, quod nomine ieiunij à Deo probari non potest: quum neque ad macerandam carnem, neque ad precandi studium atque ardorem quicquam conferat. Ieiunij quippe qualitatem & quantitatem seu parsimoniam describens, *Qualitas* (inquit) *in eo sita est vt absint omnes lautitiæ, ac plebeijs vilioribusque cibis contenti palatum delicatis non irritemus. Quantitatis ratio in hoc est, vt parcius ac lenius solito vescamur, tantùm ad necessitatem, non etiam ad voluptatem.* Hæc ille. Ieiunium ergo Caluinianum est, à deliciis tantùm abstinere, nec ad voluptatem, sed ad necessitatem vesci. Sic Caluiniani semper delicatè victitant, & ad voluptatem vescuntur, nisi quando ieiunant. Quod quia perrarò faciunt, gula apud eos in nullo peccato ponitur, nisi forte *delicatis cibis palatum irritare*, (vel *ad voluptatem vesci*, ad gulæ vitium pertinere negabunt. Moderatio victus à bonis viris perpetuò tenenda (qua videlicet ad necessitatem non ad voluptatem vescuntur) ieiunium Caluinianum est. Denique hoc modo rustici & inferioris conditionis homines, qui plebeiis ac vilioribus cibis vescuntur, perpetuò ieiunant. Omnes etiam qui in lautiore fortuna necessariis contenti sunt, Caluino ieiunant. Quasi verò viliores & plebeij cibi non secus ventrem repleant ac stomachum grauent, quàm cibi delicati: aut quasi qui ad necessitatem vescitur, carnem suam macerare dicendus sit. Sanè moderatus victus omnium Medicorum iudicio prolificationi magis idoneus est quàm delicatus. Vnde & rusticos ac mediocris fortunæ homines prolibus abundare cernimus, quibus Magnates sæpenumero carent. Denique non carnem macerat sed optimè nutrit, qui ad necessitatem tantùm vescitur: nec alij magis succulenti aut robusti sunt, quàm qui perpetua victus moderatione vsi ad necessitatem tantum vescuntur. Medicorum præceptum est, ad corporis robur ac vires seruandas, cibis magis parabilibus vesci, & ad necessitatem tantùm, quasique adhuc esurientem à mensa surgere. Nihil ergo, vt dixi, mirum, si Caluini iudicio ad Dei cultum ieiunia non pertinent. Sanè quippe ad corporis cultum illa pertinent, non ad Dei. Philosophica illa sunt ieiunia, non Christiana. Ad corporis bonum statum & εὐεξίαν illa spectant, non ad castigationem. Non illa carnem macerant, sed impinguant; nec castigant, sed roborant. Christianorum autem ieiunia, quæ corpus etiam necessariis ad tempus priuant, quæ

Vbi supra num. 18.

Ieiunij Caluiniani varia absurditas.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

cum

cum fame & siti, cum abstinentia non lautiorum modò ciborum, sed & omnis cibi coniuncta sunt, illa carnem macerant & castigant, illa ad precandi studium plurimum conferunt, illa hominem coram Deo humiliant, iuxta illud Dauidis, *Humiliaui in ieiunio animam meam*; illa denique ad cultum Dei pertinent. *psal. 34.*

52. *Proficiebat sapientia & ætate.*

QVia Lucas ponit profectum sapientiæ in Christo, sicut profectum ætatis, nomine sapientiæ hoc loco necessariò videtur intelligi debere, non vna & eadem semper sapientia, quæ per effectus magis ac magis se demonstraret, sicut non vna & eadem ætas in Christo semper erat, nec experimentalis quædã cognitio, in qua proficeret sine vlla nouæ sapientiæ secundum habitum acquisitione aut incremẽto, (veluti enim fuit in ætate incrementum) sed ipsemet habitus sapientiæ acquisitæ in Christo suscipiens incremẽta simul cum corporis ætate & statura. Nam sicuti fiebat accessio Christi corporis in quantitate, secundũ quam corpus maius ac maius erat: sic etiam fiebat accessio in sapientia acquisita, per quam ipsemet sapientiæ habitus ad plura extendebatur. Sic explicat D. Ambros. lib. de Incarnationis Dominicæ sacramento cap. 7. & D. Thom. 3. p. q. 12. art. 2. & q. 15. art. 3. & 8. Beda & Euthymius in hunc locum: & Epiphanius in Anchorato: qui *tantum in Christo futurum fuisse* ait, si ab ipsa pueritia sapientiam & scientiam acquisitam, quam reuera haberet, dissimularet. Vide Medinam in 3. p. q. 12. art. 2. Quod autem Lucas gratia dicit, intelligendum est, illam in Christo eandem inuariabilẽ semper fuisse, nec in ea aliter profeciſſe quàm illeam magis ac magis per actus excellentiores demonstret & explicaret: vt docet D. Thom. 3. p. q. 7. art. 12. Quam ob causam, gratiam posuit Lucas vltimo loco & post sapientiam, volens insinuare non iuxta ætatem in ea profeciſſe, sed in externa tantùm demonstratione *apud Deum & homines*, faciẽs videlicet opera Deo & hominibus magis ac magis grata. Erasmi explicationem de augmento donorum Spiritus S. in Christo absurdam & temerariam sequitur Caluinus, quam refutat Medina loco citato. Nec pudet Caluinum grauitatem positiuam ponere in Christo, quæ accedente ætate sapientia informaretur, quia etiam mortem subiit reati pœnam. Atqui mors nec plenitudini gratiæ, nec ple-

Sapientia profectus in Christo qualis.

nitudini scientiæ quæ in Christo fuit, opponitur, sicut ignorantia. Vide Medinam 3.p.q.15.art.3. Sed vtinam sola rerum theologicarum ignorantia laborasset Caluinus, ac non pleraque studio & cauteriata conscientia deprauasset!

IN LVCÆ CAP. III.

II. *Qui habet duas tunicas, det non habenti*, &c.

VBI Ioannes Baptista iis quos ad pœnitentiam agendam suis concionibus iam adduxerat (dicebant enim, *Quid ergo faciemus?*) hoc pœnitentiæ genus quasi generale iniunxerit (turbæ enim erant, & tota promiscua auditorum concio quibus hoc iniunxit) vt opera charitatis erga proximũ facerẽt, ex suis videlicet superfluis tam quoad victum quàm quoad vestitum indigentibus largiendo; bonus Caluinus hos esse vult *dignos pœnitentiæ fructus*, qui etiã à Christianis relapsis exigi debeãt, nec aliquid à nobis excellentius aut perfectius in hoc genere postulari oportere. *Friuolum* (inquit) *cauillũ est, hic rudibus tantùm elementa tradi, quæ longè infra Christianã perfectionem subsidãt. Ioannis munus fuit plebem Domino perfectam aptare. Nec dubium est quin fideliter in hoc totũ incubuerit.* Atqui argumentum quo suã confirmat sententiam, etiam ipsius Caluini iudicio friuolum cauillum esse ostendetur. Quod enim primo capite de Ioanne dictum erat, *Parare Domino plebem perfectam*, ipse Caluinus exponit iuxta vim verbi Græci quo Lucas vsus est, non ad perfectionem, sed ad præparationem & instructionem populi à Ioanne faciendam ea verba pertinere. Sic enim ad eum locum scribit. Participiũ κατασκευασμένον (quo Lucas hîc vtitur) non *tam perfectionem sonat Græcus quàm formam & concinnitatem qua res ad vsum suum aptantur. Quæ significatio præsenti loco non malè quadrabit, quòd scilicet mittendus sit Ioannes ad plebem Christo aptandam vel formandam, quæ aliàs rudis & impolita nunquam se docilem præbuisset.* Hæc ibi Caluinus, suum hoc loco friuolum cauillum digito demonstrans. Faretur enim iam Caluinus munus Ioannis fuisse, vt rudem illum populum & impolitum aptaret & formaret, vt se Christo docilem præberet, *eiúsque audiendæ doctrinæ* (vt suprà eodem loco dixerat) *redderet intentum.* Argumentum igitur Caluini ab istis verbis desumptum, quòd *parare Domino plebem perfectam*, Ioannis officium fuit, adeò nõ probat Ioannem pœnitentiæ formam perfe-

Pœnitentiæ fructus.

Caluinus ex seipso refutatur.

perfectam tradidisse, aut rudibus elementa non tradidisse, vt omnino probet atque demonstret Ioannem in tota prędicationis suę forma rudibus tantùm elementa tradidisse, rudem & impolitum populum aptasse atque formasse ad Christum recipiendum, eiúsque perfectiorem doctrinam capessendam. Sic sententiam orthodoxam adeò nõ probauit Caluinus friuolum esse cauillum, vt suo friuolo argumento eandem sententiam pulchre confirmauerit. Hic est ille tantus magister, cuius verba tot hodie populi & prouinciæ iurare debeant. Sanè Beza propter verbi Græci proprietatem vertit hoc loco: *Vt paret Domino populum instructum.* Caluinus vt commodius falleret, antiquam versionem retinuit.

IN LVCÆ CAP. IIII.

16. *Intrauit secundum consuetudinem suam die Sabbati in Synagogam, & surrexit legere.*

ARRIPIT hîc occasionem Caluinus (vt nullam prætermittere solet) Catholicam toto orbe Ecclesiam taxandi. Quum enim ex hoc loco appareat in singulis Sabbatis, quibus dies Dominica successit, Scripturas legi in Synagogis & exponi solitas fuisse, hanc adnotationem apponit Caluinus, non vt diuinam Scripturam (quod profitetur) exponat, sed vt suo stomacho malevolentię cerno indulgeat. *Iam si temporum fiat comparatio, facilè vel ex recenti loco constabit, fœdiores hodie & magis deformes esse papalis hierarchiæ corruptelas, quàm apud Iudæos sub Anna & Caipha fuerunt. Nam Scripturæ lectio quæ tunc vigebat, non modo sub Papa obsoleuit, sed ferro & igni à templis arcetur: nisi sit in lingua incognita, quod visum est, in ludibrium cantillant.* Hæc ille. Primum peregregiè mentitur dum amplificationis rhetorica vsus, Scripturarum lectionem ex Ecclesiis Catholicis *ferro & igni arceri* declamitat. Tametsi enim in templis Catholicorum ante hoc schisma exortum, dormientibus Patribus, rarior alicubi fuerit verbi prædicatio, illam tamen interdictam aliquando fuisse ne fieret, nullus hæreticus dicere potest, multò minus eam ferro & igni prohibitã & abactam fuisse. Deinde rarior illa prædicatio verbi in diebus Dominicis, non omnium templorum fuit, nec in omnibus procaciis, sed quorundam, & in quibusdam: quæ sanè nunc

Prædicatio verbi rarior supra modũ taxata.

omnes huius negligentiæ pœnam satis acerbam luerũt: grassantibus & prævalentibus hac maximè de causa tot hodie sectis & hæresibus; quæ legitimis electis Pastoribus, lupis rapacibus omnia impleuerunt. Deinde quid tandem, obsecro, in hanc Pastorum negligẽtiam succesſit? Primùm diuini verbi ab hominibus indoctis, audacibus, spurcis ac libidinosis, nulla vel authoritate, vel pietate, vel solida eruditione præditis, fœda deprauatio, & venenata tractatio. Satius autem esset nullo pane vesci quàm venenato; maximè iam aliquo modo saturis, & bene pastis: quum hoc præsens exitium adferat, illo tantisper carere natura possit. Quum iam alta Ecclesiæ pax esset, omniumque Christianorum vox vna, & labium vnum, vna mens, vnum cor credentium omnium, fides simplex ab Apostolo laudata, tam accuratæ & frequẽtes verbi Dei explicationes adeò necessariæ non erant; quum suo quasi succo acceptæ à maioribus fidei, cui indubitanter adhærebant, fideles vtcitarent; & ipsa totius vitæ simplicitas atque integritas adhortationibus ac stimulis adeò frequentibus minus indigeret. Demus tamen, quod omnino negari non debet, magnam fuisse Pastorum negligentiam: quid nũc noui isti magistri attulerunt? *Singulis* (inquiunt) *Dominicis diebus Scriptura legitur non lingua incognita* (hoc enim Caluinum offendit, quum illa lectio non ad populi doctrinam sed ad inuocationem, quam totius populi nomine Pastor fecit, pertineat) *sed vulgari & quam omnes intelligant.* Verba quidem omnes fortasse intelligunt: sensum autem quotusquisque tandem ex rudi populo intelliget? Imò absurdissimos sensus sibi plerique confingunt, eósque contra suos Ministros audacter tuentur. Atqui accedit explicatio & verbi prædicatio. Illa sanè initio feruebat, tamensi (vt dixi) venenata & impia. At nunc ille feruor in nostra Anglia & alibi (vt audio) vehementer deferbuit, eiúsque loco homiliæ quædam ex codice leguntur. Denique si tot seculis hic nouus seu Caluinismus seu Lutheranismus templa occuparet, quot à Catholicis occupata fuerunt (quod nunquam futurum aperta in Scripturis promissiones certum nobis faciunt) quis dubitat in altissimum somnum præsentem concionandi ac docendi feruorem nõ secus desiturum? Non est ergo quòd Caluinus de suis tam feruidis initiis glorietur, aut aliquem in opere tam longo somnum, tot, inquam, seculorum, Ecclesiæ Dei obrepsisse declamitet.

Pastorum negligentiæ quid successerit.

IN

35. *Mutuum date, nihil inde sperantes.*

AB omnibus ferè theologis hæc sententia contra vsuras, quæ vltra sortem ex mutuo capiuntur, applicatur: vt in ea consilium sit ac præceptum. Consilium quoad mutuum dandum, præceptum verò quoad nihil vltra sortem ex mutuo sperãdum. Nihil, inquam, quasi debitum ratione mutui: gratuitam tamẽ beneficentiam posse sperari: sed tanquam gratuitam, non tanquam debitam, ne & ibi aliqua sit vsura mentalis. Quibusdam tamen visum est, vt post Erasmum Cornelio Iansenio, vsuras hoc loco à Christo directè non interdici, vtpote quæ in veteri lege prohibitæ fuerant. Caluinus vltrà progressus ait. *Hæc sententia perperam restricta fuit ad vsuras.* Rationem adfert, quia hîc Christus *tantùm hortatur ad gratuita officia, quia mercenaria nihil gratiæ coram Deo habent.* Et hoc ex superiore Christi sermone liquere ait. *Postquam enim exposuit Christus quid impij facere solent, nempe quòd mutuum dant similibus suis, vt paria deinde ab illis recipiant, subijcit quanto plus à suis requirat, nempe vt gratis dent mutuò.* Eandem rationem sequitur Iansenius, exponẽs illud *nihil*, nullam similem vicem, aut beneficium aliquod: non quòd hoc peccatum sit, sed quòd plus à nobis exigit Christus beneficentiæ quam quæ ab ethnicis præstabatur. Cæterùm si hæc sola ratio spectetur, sequetur quoque Christum hoc loco voluisse, vt ne quidem sortem ipsam se recepturum speret qui mutuum dat. Ethnicos enim mutuum dantes ipsa sorte contentos fuisse Christus antea dixerat. *Peccatores peccatoribus mutuum dant, vt recipiant æqualia.* Et sic sensus erit, vt Ethnicorum beneficentiam superemus. *Nihil inde sperantes*, id est, ne quidem sortem ipsam sperantes, aut quasi reddendam expectantes, tametsi si reddatur accepturi: alioqui donatio esset, non mutuum. Nõ est igitur opus à communi theologorum sententia recedere, quasíque cornicum oculos configere. Sensus igitur est: Postquam docuit Christus Ethnicos amicis suis benefacere & mutuum dare sola sorte contentos, subiungit, *Veruntamen diligite inimicos vestros, benefacite & mutuum date* (etiam inimicis vestris) *nihil*, id est, nullum lucrum, aut aliquid vltra sortem, *inde*, id est, ratione mutui, *sperantes*, id est, vel ipso solo animo intendentes tanquam debitum: *& erit merces vestra multa.*

vsura sub præcepto prohibitâ.

Sic mutuum dare etiam ipsis inimicis, consilium est & materia mercedis multæ. *Nihil inde sperantes*, præceptum est quod hic repetitur, & Ethnicorum exemplo confirmatur. Sed amplectitur perlibenter Caluinus, quicquid ad veterum Theologorum reprehensionem facere potuit.

IN LVCÆ CAP. VII.

47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Dilectio quomodo remiss. peccatorũ causa.

1. Sententia.

VARIA est huius loci interpretatio. Aliqui considerantes dilectionem Dei quatenus primæ iustificationis causa est, neque illam præcedens vt dispositio, neque consequens vt perfectio, sed formalis; quia infusio diuinæ gratiæ qua peccator formaliter iustificatur, est ipsa ex parte charitatis infusio; horum verborum sensum valde perplexum reddunt. Secundum illos enim hic est sensus: Dilectio ponitur causa remissionis peccatorum, quia quoad remissionem culpæ, est causa perficiens (perfectè enim tollitur inimicitia vbi noua ponitur amicitia) & quoad remissionem pœnæ, est causa meritoria. Charitas enim hoc sensu (aiunt illi) operit multitudinem peccatorum. Sed quum hæc dilectio sit habitus à Deo infusus, Christus autem de illa dilectione loquutus sit quam hæc mulier exercuit, id est, de actuali; tota hæc speculatio à sensu literæ prorsus aliena videtur. Alij sic exponunt: *Remittuntur ei peccata multa: quoniam*,

2. Sententia.

id est, idcirco dilexit multum, vt quadret parabolæ à Christo propositæ. Sic Didacus Stella, de Græco aduerbio ὅτι non recte disputans. Rursum alij sic: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit*, id est, quod hinc cõstat quia dilexit multum, vt dilectio multa signum & nota sit, non causa remissionis peccatorum. Omnes hi sensus ideo inuenti sunt, quia quum

3. Sententia.

remissio peccatorum sit gratuita, durum videtur causam eius ponere in dilectione præcedente. Sed remissioni peccatorum gratuitæ nihil repugnat, aliquos actus præcedentes ponere, qui ad eam necessariò aut saltem ordinatiè disponant, & causæ sint disponentes, non autẽ meritoriæ. Sicut ergo fides, spes veniæ, odium peccati, tota pœnitentia, sic & ipsa dilectio Dei, nondum vt habitus infusi, sed vt actus boni ex speciali Dei gratia profecti, disponunt hominem ad remissionem peccatorum, vt iuxta manifestas Scripturas docet Cõcil. Trid. sess. 6. cap. 6. Talis fuit Magdalenæ hoc loco dilectio: non qualis

Dilectionis ex gratia actus ad remiss. peccat. disponit.

est

est in iustificatis, sed qualis est in pœnitentibus. Quod aliarum interpretationum, quæ sanè hæreticis fauent, authores imprimis aduertere debebant. Pœnitentis personam hîc agit Magdalena, & eius dilectionem laudat Christus, sicut cætera pœnitentiæ eius opera, quæ omnia ex magna dilectione profecta sunt, vt peccatricis pœnitentis opera, non vt iustificationis adeptæ fructus. Sic Patres omnes, qui hoc Euangelium tractant, exponunt: Gregorius homilia 33. in Euangelia, Ambros. libro 6. in Lucam, Augustinus homilia 23. ex homiliis 50 Bernardus in serm. de 4. modis orandi, vbi ait. *Rigans lacrymis pedes Christi, &c. ostendit quòd omnino iam proposuerat in corde suo à peccato deinceps abstinere*; & multo copiosius in serm. in festo B. Mariæ Magdalenæ. *Patrum consensus.*

Sed contra hos omnes Patres impudenter hoc loco Caluinus. *Mirum* (inquit) *est plerosque interpretes tam crassè hallucinatos esse, quasi hæc mulier veniam lacrymis, vnctione, & osculis pedum promerita sit.* Cauillator putidus pro eo quod interpretes dicunt, consecuta est, ait eos dicere, *promerita est.* Nemo vel veterum interpretum vel recentium, verbo *promerendi* vsus est; aut, si vsus est, aliter intellexit, quàm consecutionem de facto. Sed probare Caluinus vult, nec meritum, nec causam vllam subsecutæ remissionis fuisse, quæ hîc Magdalena præstitit. *Nam* (inquit) *argumentum quo vtitur Christus, non à causa sed ab effectu sumptum est, quia & prius ordine beneficium accipere, quàm habere gratiam, & causa mutui amoris hîc notatur gratuita remissio.* At contrà Patres exposuerunt, argumentum Christi ab effectu non à causa sumptum esse: quia prius ordine est pœnitentiam agere, quàm remissionis beneficium à Deo accipere, & causa acceptæ remissionis hîc notatur multa dilectio, causa, inquam, non meritoria, sed ad eam disponens. Est quidem prius ordine beneficium accipere quàm *habere gratiam*, id est, gratias agere: sed quæ fecit hæc mulier, non erant de accepto beneficio gratiarum actio, aut mutui amoris, quem gratuita remissio excitauit, declaratio; sed ideò fiebant, vt remitterentur peccata. *Quare fecit illa omnia* (ait Augustinus) *nisi vt sibi dimitterentur peccata? Et tu quoque plurimum dilige* (ait Ambros.) *vt & tibi remittantur peccata. Incendit plenè peccati rubiginem* (ait Gregorius) *quia ardet validè per amoris ignem. Tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.* Sed & D. Bernardus. *Sine vllo interuallo* (inquit) *coniunguntur & lacryme peccatoris,* *Caluini corruptela.* *Vbi suprà.*

& misericordia saluatoris. Quare ineptè & absurdè Caluinus, quicquid hîc Magdalena fecit, adeptæ iam iustitiæ signa fuisse, & ad testandam suam gratitudinem exhibita affirmat.

Beza de grauatio.

Multò quoque ineptius & impudentius post eum Beza. *Qui hoc loco* (inquit) *abutuntur ad euertendam gratuitam ex sola fide iustificationem, non modò summam impudentiam, sed etiam infantiam suam patefaciunt.* Quî sic, bone Beza? *Negat enim* (inquit) *Christus hanc esse peccatricem, sicut iste Pharizæus temerè iudicarat.* Si hoc negat Christus, ergo mentitus est Lucas, qui de ea dicit, *Mulier peccatrix attulit alabastrum vnguenti.* Nam Lucam eam sic nominasse, quia talis tunc erat, non quia talis olim fuerat, contra Erasmum ipse Caluinus docet. *Erasmo placuit* (ait Caluinus) *tempus verbi plus quam præteritum, nequis putaret eam tunc adhuc fuisse peccatricem. Sed à genuino sensu discessit. Voluit enim notare Lucas qualis esset mulieris conditio, & quid de ea omnes sentirent.* Hæc contra Erasmum Caluinus: qui, tametsi postea idem dicat quod hîc Beza, pariter tamen cum illo errauit. Primùm, quia Lucas eam designat qualis tunc erat. Deinde, quia Simon non ideo à Christo redarguitur, quòd malè iudicasset illam esse peccatricem, sed quòd peccatricis pœnitentiam non aduerteret; nam hanc ob causam singulos nobilissimæ pœnitentiæ actus sigillatim ei commemorat: & per parabolam ostendit, ideo illam tot dilectionis signa ostendisse, quia plurimum se debere sciebat. Sic Augustinus loco citato: *Quare dilexit multum, nisi quia debebat multa?* Eandem quoque ob causam non contentus Christus remissionem peccatorum illi conferre, dicens, *Remittuntur tibi peccata tua*, siue in præsenti siue in præterito illud verbum exponas, quod certè in præsenti intelligebant qui illud audiebant; (statim enim dicebant, *Quis est hic qui peccata dimittit?*) adiecit præterea, *Quia dilexit multum*: vt intelligeret Pharisæus hanc mulierem ex humili agnitione debitorum suorum, multáque propterea dilectione, peccatorum remissionem consecutam fuisse.

IN LVCÆ, CAP. VIII.

50. *Noli timere, tantùm crede, & salua erit.*

Sola fides nō statuitur.

BVTVNTVR hoc loco hæretici, vt solam fidem ad Christo exigi doceant ad salutem consequendam. *Excluduntur his verbis* (ait Flaccus Illyricus contra Iudæ-

adocum Tiletanum in Apologia cap.6.pag.157.) *omnes alios*
ipsius Archisynagogæ cogitationes ac sollicitudines, & iubetur
e sua precatione fidem constantem habere, quia fides sola sup-
pliciter à Deo misericordiam implorans, omnia bona ab eo im-
petrat. Respondet huic hæretico D.Tiletanus, ex ipsis hære- T.210.k.
ci verbis constare præter fidem, supplicem quoque & con-
stantem orationem necessariam fuisse: ex quo statim confi-
citur, non solam fidem iustificare. Rectè hoc quidem, sed
aulò plenius mox. *Docemur hoc loco* (ait Caluinus) *non posse*
vllo modum credendo excedere: quia nunquam centesimam di-
uinæ bonitatis partem fides nostra quantumuis ampla capiet.
Hæc ille, vt doceat homines quantumcunque impios ex sola
fide & apprehensione misericordiæ diuinæ, absque vlla aut
pœnitentia aut bonorum operum necessitate tum remissio-
nem peccatorum tum vitam æternam consequi posse. Sed
quique hæretico & aliis omnibus hoc loco pro sola saluante
fide abutentibus, breuiter & efficaciter responderi potest: Si
hic locus solam fidem iustificantem ac saluantem probaret,
quereretur non solùm quòd ex sua sola fide vnusquisque sal-
uetur, sed etiam quòd ex mea fide de alterius salute alter
quoque saluaretur. Hîc enim ex fide patris filia mortua re-
suscitatur & salua facta est. Si ergo ex sola fide patris saluata
est filia, & hoc exemplo sola fides ad omnia à Deo impetran-
da valere debet; sequetur quòd sola fides non credenti tan-
tum, sed & omnibus pro quibus credere velit, salutem impe-
ret. Atqui nec ipsi hæretici hoc dicere audebunt. Nihil er-
go hic locus pro fide iustificante facit. Deinde non docet
hic locus ex sola fide hoc beneficium impetratum fuisse: sed
quam prius hic Archisynagoga & humilitatem multam o-
stendisset (*procidit enim ad pedes Iesu*) & oratione ardenti
vsa fuisset (nam *deprecabatur eam multum*, ait Marc.cap.5.)
hanc autem audita morte filiæ dubitare cœpisset, hortatur
eam Christus ad solam fidem, quia illa sola labefactari cœ-
pit, non quia propter illam solam beneficium, quod perijt,
collaturus esset, sed quia sine firma fide collaturus non esset.

IN LVCÆ CAP. IX.

Eo quòd diceretur à quibusdam, quia Ioannes surrexit à mortuis, &c.

Propter has populi Iudaici varias dubitationes de
Christo, & quia Matth.14. Herodes existimabat
Christum esse Ioannem Baptistam à mortuis re-
surgen

surgentem, & quia Matth.16. alij Christum esse Hieremiam aut alium Prophetã existimarũt,& denique quia Ioan.1.Pharisæi interrogant Ioannem Baptistam an esset Elias, Caluinus in comment. Harmoniæ suæ ad cap.14.& 16. Matth. & in hunc locum,& in comment. super Ioan.cap.1. & cap.9. constantet docet Iudæos & ipsos maximè Pharisæos credidisse transmigrationem animarum in corpora, quam olim Pythagoras docuit. Ex quo Pharisæorum errore præsuppositio, contra errores Synagogæ, & consequenter Papatus, variam disputandi occasionem arripit. Sed totam hanc de Iudæis opinionem falsam planè & vanam esse solidis argumentis Franciscus probat Toletus in comment. in Ioan. cap.1 Quorum præcipuum ferè istud est: Pharisæi pro certo credebant resurrectionem mortuorum, vt apparet Act.23. clamante Paulo se, *vt Pharisæum de resurrectione mortuorum iudicari.* Atqui resurrectio mortuorum, quę singulos cum singulis animabus in corporibus propriis resurgetę ponit, transmigrationi animarum ex diametro contraria est. Deinde nec hic locus nec alij citati illam Iudæos opinionem habuisse docent, sed planè contrarium. Nam hîc alij putabant aut Ioannem Baptistam aut aliquem Prophetam à mortuis resurrexisse, qui Christus esset; alij Heliam apparuisse, quem non adhuc esse mortuum ex Scripturis suis sciebant. Resurrexisse aliquem opinabantur cum corpore proprio, non defuncti cuiusquam animam in Christum migrasse. Sic Christum aut Ioan. Baptistam Heliam esse potuisse opinabantur, non quòd anima Heliæ in Christum migrasset, sed quòd hic Christus ipsemet Helias esset. Sanè nec hunc errorem Christus illis vnquam improperauit, nec Clemens Rom. Const. Apost. lib.6.cap.6. vel Epiphan. hæt.16. vbi Iudæorum errores enumerantur, de hoc errore vllum verbum faciunt. Iosephi verba de bello Iud. lib.2.cap.7. vbi scripsit Pharisæos existimare bonorum animas in corpora trãsmigrare, magis declarat Antiq.lib.18.c.2. eorum sententiam fuisse, quòd bonorũ animæ facilè ad corpora redirent, id est, ex mortuis resurgerent, vt hîc de illis Lucas refert. Tametsi verò Iudæi hodie hoc errore laborant, non sequitur vllo modo etiam Christi tempore eodem errore eos laborasse. Recentiores quippe Iudæi non bonorum tantùm, sed & impiorum animas transmigrare existimant, multísque aliis erroribus laborant, à quibus Iudæi Christo veniente immunes erant. Est igitur vanum & fabulosum Iudæos, Christo veniente, errore hoc Pythagorico laborasse

Iudæi non crediderũt animarum transmigrationẽ.

54. Dum

Domine, vis dicamus vt ignis descendat de cælo, & consumat illos?

ARripit hîc occasionem Caluinus eorum pietatem taxandi, qui sanctorum Patrum exempla imitari student. Sic (inquit) *videmus quò nos impellat stulta sanctorum Patrum imitatio.* Quare verò istud? *Obtendunt* (inquit) *Iacobum & Ioannes Heliæ exemplum, sed non attendunt quantum ab Helia differant. Non bene examinant zeli sui intemperiem: ad Dei vocationem non respiciunt.* Hæc ille. Sed primum a- *SS. Patrũ imitatio defenditur.*
perè mentitur, quum ait Apostolos obtendere Heliæ exemplum. Nullam Heliæ mentionem faciunt: ergo eius exemplum non obtendunt. Illud quippe obtendimus quod ad fidei nostri vel rationem vel excusationẽ diserte proferimus. Deinde etsi coniicere liceat ad exemplum Heliæ eos hoc petiisse, tamen neque ex coniectura fas est Apostolos condemnare, neque hæc coniectura firma est. Helias quippe ad suam cædem, suóque voto in regios milites, qui ad eum capiendũ venerant, ignem de cælo impetrauit. Apostoli neque suã sed magistri sui causam agũt, neque ad suum votum, sed ad Christi beneplacitum ignem de cælo petunt. *Vis* (inquiunt) *vt dicamus vt ignis descendat de cælo?* Rem totam voluntati Christi relinquunt. Hoc discrimen Caluinus eludere conatur. *Quanquam* (inquit) *dubium est, puténtne sibi in manu esse potentiam, an sibi à Christo dari petant; mihi tamen hoc magis probabile est, quòd stulta fiducia elati, modò annuat Christus, ad exequendam vindictam se armatos esse non dubitent.* Hæc ille. Contra aperta Apostolorum verba in dubium vocat, an ignem è cælo deuocandi potentiam sibi in manu esse putent (sicuti in manu Heliæ erat, hanc illi potentiam Deo concedente) an sibi à Christo dari petant: & illud prius magis probabile existimat, quum disertissimis verbis hanc à Christo potentiam petierint. Dixerunt enim, *Vis vt dicamus*, id est, placétne tibi vt nos iubeamus. Si enim tibi placet, & fieri id vis, nos illud exequemur. Helias autẽ, cuius exemplum Apostolos hîc obtendere Caluinus mentitur, quum milites regios occidere vellet, non dixit, Domine, vis vt dicam vt ignis descendat de cælo; sed dixit, *Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cælo.* Helias ergo simpliciter, quatenus homo Dei est, hoc iubet. Apostoli si Christus velit, non aliter, iubere parati sunt. Non dicunt, Si nos Apostoli sumus, descendat ignis. Sed si tu vis vt dicamus, quòd ignis descendat, *Apostoli cõtra procacitatem Caluini defenduntur.* 2. Reg. 1.

parã

parati ſumus hoc dicere. Planum igitur & perſpicuum eſt quòd à Chriſto hanc ſibi poteſtatem dari petunt, non eam ſibi in manu ſua eſſe putant.

Deinde non ideo Chriſtus Apoſtolos reprehendit, quòd quaſi Heliæ imitatores eſſe vellent, & Patrum ſuorum exempla præpoſterè ſequi; ſed quòd non aduerterent ſe huiuſmodi Patrum non eſſe filios, nec ad illum ſpiritũ pertinere quem illi acceperunt, ſeueritatis ſcilicet, quæ in timore ſuos contineret (quæ fuit veteris populi diſciplina) ſed ad ſpiritum manſuetudinis & miſericordiæ, quæ per amorem alliceret, qui Euangelicus ſpiritus eſt. Sic enim illorum temeritatem corrigit: *Neſcitis cuius ſpiritus eſtis*, id eſt, neſcitis quem ſpiritum habere debeatis, videlicet Euangelicum, non legalem manſuetudinis, non ſeueritatis; denique ad ædificationem, non ad deſtructionem. Nam & ego magiſter veſter *non veni animas perdere, ſed ſaluare.* Hic eſt germanus huius loci ſenſus. Nulla igitur eſt illa conſequentia: Apoſtoli & noui teſtamenti miniſtri non debent veteris teſtamenti Patres in eo quòd illius teſtamenti ſtatum concernit, imitari, quia diuerſus eſt vtriuſque teſtamenti ſpiritus, diuerſa ratio: ergo filii noui teſtamenti, Chriſtiani fideles, non debent imitari pia exempla ſanctorũ Patrum eiuſdem teſtamenti. Hæc eſt Caluini conſequentia vana & improba. Nos, quum ſanctorum Patrum exempla ſequimur eiuſdem teſtamenti & ſtatus Patres ſequimur, qui eundem Spiritum acceperunt quem nos; ideóque quum eos imitamur, dici nobis non poteſt: *Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.* Ac per hoc factum iſtud Apoſtolorum nihil prorſus contra fideles Chriſtianos facit, qui ſanctorum Patrum exempla piè ac ſtudioſè imitantur. Adiungit alium locum ex Ioan. 4. cap. de Samaritanis, qui ſuorum Patrum prætextu idololatriam ſuam fucabant. Sed quum ad eum locum ventum fuerit, ei reſpondebitur.

Patrũ imitationem Chriſtus non reprehendit.

Conſequentia Caluiniana abſurdiſſima.

IN LVCÆ CAP. X.

16. *Qui vos audit, me audit. Qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.*

Eccleſiaſticæ authoritatis commendatio.

INſignis eſt in his verbis authoritatis Eccleſiaſticæ cõmendatio: ex quibus iſta ſequuntur. Primùm, per Eccleſiæ Præpoſitos Chriſtum loqui, ideóque illis non

secus ac Christo obediendum. Deinde, Ecclesiæ vocem, fallibiliter esse veram, quia Christi vox talis est. Tertiò, Ecclesiæ vocem sine exceptione aut conditione esse audiendam, cenim audiri Christus debet. Quartò, Ecclesiæ vocem esse dium necessarium & efficax, cooperante cum ea Spiritu cto ad fidem ingenerandam. Tale enim medium Christi erat quum Iudæis prædicaret. Denique quicquid in ra- ne docendi ac ea quæ ad salutem pertinent præcipiendi ristus Iudæis fuit, idem Christianis Ecclesia: & quam cun- apud eos fidem & authoritatem Christus habere debuit, dem nunc apud Christianos habet vox, doctrina, & præ- ia Ecclesiæ.

Caluinus agnoscit hoc loco docere Christum, *præstantissi- hunc esse Dei cultum, & optimi odoris sacrificium, audire ore hominum loquentem; & nos eius verbo nō secus sub- e, quod per homines adfertur, quàm si descenderet ipse de* . Addit tamen conditionem, *si Ecclesia fideliter suum mu- exequitur*; & ait: *Sicuti magnificè extollitur Pastorum di- tu, qui sincerè & fideliter munus suum exercent; ita ridi- e est Papa cum suis, dum hoc prætextu tyrannidem suam* . Sed non videt cæcus hæreticus hanc exceptionem in m & in quoscunque Pastores retorqueri. Ridiculi sunt mi- i prædicantes cum suis, dum prætextu externi ministerij i Christo magnificè commendati suas hæreses mundo ndunt. Exceptione enim hac semel admissa, *si fideliter desia docet*, non veræ tantùm Ecclesiæ Præpositi, sed qua- libet sectarum ministri, omni prorsus authoritate & fide, m Christus hîc illis dat, spoliabuntur. Certum quidem est, clesiæ obediendum esse, quatenus fideliter docet: sed an fi- iter doceat, non est nostrum in dubium vocare. Certum Iudæos debuisse Christo obedire quatenus testimonium hibebat veritati: sed an illud faceret, non erat Iudæorum in ium vocare, sed simpliciter credere. Quare sicut Christo xi, sic nos Ecclesiæ simpliciter credere debemus; nō qui- siue vera doceat siue non, sed siue id nobis constet siue . Dubitandum non est, quin sicut Pater mittens Christū, bens eum audiri, sic Christus mittens Ecclesiam, & iu- illam audiri, sua sapientia dispositurit vt sine vllo peri- erroris tam Ecclesia à nobis quàm Christus à Iudæis iretur.

Caluini euasiones contra ipsum militant.

Ecclesiæ simpliciter ab omnibus credidum.

Iudiamus tamen Caluini cauillum in contrarium. *Certum* inquit) *non ita loqui Christum vt ius sibi à Patre datum homini*

hominibus resignet, sed tantùm vt à contemptu vindicet suum Euangelium. In his paucis verbis mentitur & fallit impostor. Purum mendacium est, quod dicit Christum ius sibi à Patre datum hominibus non resignasse. Illa enim resignatio quæ ad docendi munus, de quo hîc agitur, concepris verbis apud Ioan. legitur. Ait ibi Christus. *Ego te clarificaui super terram. Opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam. Manifestaui nomen tuum hominibus.* Paulò pòst. *Ego dedi eis sermonem tuum. Sanctifica eos in veritate; sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego eos misi in mundum.* Dicit apertè se munere suo iam defunctum, idem in Apostolos resignasse. Sed & hoc loco duos gradus ponit Christus doctrinæ ad homines allatæ. Primum quòd Pater illum misit & docuit, cui obedire oportuit. Secundum quòd ille mittit Apostolos, quibus est obediendum. Quare quum dixisset, *Qui vos spernit, me spernit*; adiecit, *Qui spernit me, spernit eum qui misit me.* Sicut ergo Christus in Euangelio dicit, *Omne iudicium dedit Pater filio*; sic Chrysostomus dicit, *Hoc autem totum video datum sacerdotibus.* Atque hoc quidem Caluini mendacium est.

Caluini mendacium. Ioan. 17.

Christus docēdi munus in Ecclesiam resignauit.

Ioan. 3.

Fallit impostor, quum dicit, Christum *ita loqui vt à contemptu vindicet suum Euangelium.* Id enim non nisi consequenter facit Christus hoc loco. Sed ita loquitur Christus immediatè & proximè, vt à contemptu vindicet Euangelij ministros & prædicatores. Non enim dicit, *Qui Euangelium audit, me audit*; sed Ecclesiæ ministros alloquens dicit, *Qui vos audit, me audit.* Obediendū immediatè personis loquentibus est, quia *fides est ex auditu.* Doctrinæ Euangelicæ creditur mediāte voce Ecclesię. In hoc fallūt & fallūtur hæretici.

Caluini impostura.

Rom. 10.

Sed inuertit penitus alius hæreticus hæc verba hoc modo: *Qui vos audit, me audit:* id est, verbum meum non vestrum loquimini. Intelligit autem verbum scriptum. Sed hoc commentum verba ipsa euertunt. Neque enim adhuc scriptum erat verbum istud, quod nunc Scripturam vocamus; neque Scripturam audimus quatenus Scripturam, sed legimus; neque prædicatio Apostolica alia est, quàm vox audita. Hanc vocem Christus esse suam dicit, qua per Apostolos loquitur. Sic Ecclesiæ vocem, Dei vocem esse dicimus, quia Deus per Ecclesiam loquitur; & quia Ecclesia non suum, sed Dei verbum infallibiliter accipit, tenet, docet. Præterea manifestè dixit Christus hæc verba in eum finem, vt Apostolorū authoritatē declararet & commendaret: ideóque statim adiunxit: *Qui vos*

Melanchthonis euasio.

sper-

rnit, me spernit. Debent ergo illa verba, *Qui vos audit, me* udit, similem sensum habere; neque sic intelligi, quasi præ- ribuerent Apostolis, quibus verbis in docendo vti deberent, pro videlicet vel scribēdo potius Christi verbo, vt iste nu- gor intelligit (hoc enim & alibi eos perspicuè docuit, & hic hil minus tractat) sed sic intelligi, vt euidenter demōstrent, antam verbis Apostolicis, & consequenter aliis Ecclesia- m magistris ipsorum successoribus (alioqui enim stultus & cauillator nihil de his verbis solicitus esset) authoritatē ferre atque tribuere debeamus. Et dicit Christus, sic illos es- audiendos, & cum tanta authoritate, ac si Christum ipsum quentem audiremus. Vt autem huius cauillationis vanitas huc magis perspicua fiat, pone Regem aliquem, qui Præto- m constituens, ei dicat; Qui tuam sententiam audit, meam udit; & qui tuam spernit, meā spernit. Si hic rebellis aliquis pertinax litigator audiat contra se Prætoris sententiā fer- quæ tamen non sit ipsa lex scripta regalis, sed legis ipsius positio prætoria, quæro an litigatoris esset bona exceptio entis: Tua interpretatio & sententia me obligare non po- sed Regis tantum imperium. Quod enim tibi Rex dixit, tuam sententiam audit, meam audit, ideò dixit, quia tu debes nisi verba Regis & leges regias & imperiū Regis ui. Quare, nisi Rex me condemnet, adhuc mea causa bona dat vt nemo est hodie hæreticus alicuius cerebri, qui non ertè videat hanc cauillationem friuolam esse, & meram probi hominis euasionem, vt Prætoris authoritatem de- ret; sic planè in ipsis hæreticis respectu Christi & Ecclesiæ ipse res habet.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, &c.

Propter huius præcepti verum sensum non intellectum hæretici hodie omnes tam hoc præceptum quàm totam gem ad obseruandum esse impossibilem docuerunt. Quo- m vestigijs insistens hoc loco Caluinus, ita scribit. *Certum in lege præscribi hominibus quomodo vitam formare debeāt, alutem coram Deo sibi comparent. Quòd autem lex nihil ud quàm damnare potest, non fit doctrinæ vitio, sed quia im- sibile nobis est præstare quod iubet. Ergo quāquam ex lege ne- iustificatur, continet tamen lex ipsa summam iustitiam: quia falsò salutem promittit suis cultoribus, si quis plenè obseruet quid mandat.* Hæc ille. Docet impostor in lege summam

Lex Dei an præcipiat quod præstari non potest.

iustitiam describi, & legem suis cultoribus salutē promittere, sed sub conditione nobis impossibili. Hoc est dicere, falsò & ridiculè. Quis eum legislatorem suis subditis falsam & ridiculam legem dare negabit, qui magno proposito præmio illud iubeat, quod à nemine subditorum impleri posse optimè nouit? vt si sic pauperi & infirmo dicat: Si regnum mihi proximum subiugaueris, mei regni te hęredem constituā. Alienum quidem regnum subiugare summa fortitudo ac virtus foret: sed nunquid tamen domini sui regnum falsò & ridiculè illi promittitur, qui hoc nullo modo præstare potest? Putant hæretici se satis legi tribuere, quòd summam iustitiā doceat, & salutem suis cultoribus promittat. Sed non vident se legislatorē & ridiculum & mendacem facere, quando à nemine docent legē impleri posse. Absurdū hoc eludere conatur Caluinus. *Hæc* (inquit) *docendi ratio nobis absurda videri non debet, quòd Deus primò iustitiam operum requirat, deinde gratuitam offerat sine operibus.* Sed quare & quam ob causam absurda videri non debet? Attendamus rationem quam adfert. *Quia* (inquit) *necesse est homines iustæ suæ damnationis conuinci, vt ad Dei misericordiam cōfugiant. Ideò apud Paulum*, Rom. 10. 5. *vtriusque iustitiæ comparatio ponitur, vt sciamus nos ideò gratis iustificari à Deo, quia propria iustitia destituimur.* Hæc ille. Fallit improbè lectorem, & vt ego sanè arbitror, ex composito. Lex est pædagogus ad Christum, quia conuincit homines non suæ damnationis, quasi nemo mortalium legem impleret, vt vult Caluinus; sed suæ infirmitatis, quia sine gratia Dei per Christum nemo illam implere potest, vt iuxta Scripturas perpetuò docet Augustinus. Paulus autem ad Rom. 10. 5. *iustitiam quæ ex lege est*, opponit *iustitiæ quæ ex fide est*, quia illa quæ ex lege est, docet tantùm quid facere debemus; sed illa quæ ex fide est, habet gratiam Christi in corde, quæ facit nos facere quod lex iubet: & sic docet nos propria quidem iustitia destitui, vt gratis iustificemur (vt hic Caluinus ait) respectu primæ iustificationis qua ex impio aliquis fit iustus, aut qua impius Deo reconciliatur, (de qua iustitia lex non loquitur) sed non docet nos illic Paulus propria iustitia destitui respectu illius salutis quam lex suis cultoribus promittit, nempe vitæ æternæ; nisi quatenus propria illa iustitia intelligitur, quæ propriis viribus ex sola legis doctrina comparatur, qualem Iudæi in Christum non credentes habere volebant, vt in fine præcedentis capitis Paulus docuit. Nā verba Pauli in loco à Caluino notato planè & perspicuè docēt quòd iustitia

Lex quomodo pædagogus ad Christum.

iustitia ex fide facit seruare legem Dei. *Quæ ex fide est iustitia, sic dicit*, id est, de iustitia ex fide sic Script. dicit: *Ne dixeris in corde tuo, Quis ascendet in cælum?* &c. id est, ne putes legem tibi credenti & conuerso ad Deum esse difficilem, aut vires tuas superantem. *Propè est verbum in ore tuo & in corde tuo*, id est, res tota facilis est tibi iam conuerso & credenti, & diligenti Deum. Moyses enim (à quo hæc verba Paulus desumpsit) quum primum dixisset, *Circuncidit Dominus Deus tuus cor tuum, vt diligas Dominum Deum tuum* (quod ad credentes & conuersos loquitur) paulò pòst subiungit: *Mãdatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non est supra te, neque procul positum, neque in cælo situm*, &c. *sed iuxta te est valdè sermo in ore tuo & corde tuo, vt facias illud.* Hæc ibi. Quare illa verba tractans Aug. ait. *Conuersus quisque, sicut ibi præcipit, ad Dominũ Deum suum, ex toto corde suo, mandatum Dei non habebit graue.* Sic ipse locus à Caluino notatus luculenter probat quod Caluinus negat, nempe legem Dei non esse impossibilem: videlicet credenti & cõuerso. Manet ergo absurditas illa maxima iuxta doctrinam Caluini, *Deum operum iustitiam primò quærere, & postea gratuitam offerre sine operibus.*

Iustitia ex fide facit seruare legem.

Deut. 30.

Lib. de nat. & grat. c. 69.

Sed tota Caluini & aliorum hæreticorum contra tam apertam veritatem luctа est huius præcepti legalis praua intelligentia. Diligere enim Deum perpetuò actualiter, & sic ex toto corde vt nihil præter Deum diligatur, & ille tantum diligatur quantum diligibilis est, nemo in hac vita potest, & hoc sensu Augustin. in lib. de perfect. iustitiæ, & post eum Bernard. serm. 50. in Cant. docent hoc præceptum in hac vita non impleri, nec sub præuaricationis pœna obligare, sed per modum doctrinæ, quò contendere debeamus, ordinare. Verùm diligere Deum habitualiter, & per opera dilectionis externa, in omni sua operatione retinendo habitualem Dei dilectionem, & ex toto corde, vt præcipuè Deus diligatur, homo in hac vita potest & debet. Et sic intelligendum esse hoc præceptum, illa alia Scripturæ verba manifestissimè docent: *Onus meum leue est, Mandata eius grauia non sunt*, & alia huiusmodi.

Dilectio Dei ex toto corde quomodo intelligenda.

Matth. 11. 1. Ioan. 2.

29. *Hoc fac, & viues.*

QVum horum verborum manifestus & perspicuus hic sensus sit, Hæc dilectio Dei & proximi illa opera sunt quæ facere debes vt vita æterna viuas, vt sic quæstioni legiperiti satisfaceret Christus, qua quærebat etsi animo tẽtandi,

Opera bona vitæ æternæ causa.

quid faciendo, id est, per quæ tandem opera, *vitam æternã possideret*; totum hunc sensum prorsus inuertit Caluinus, & vult *cõsilium Christi fuisse calumniam diluere, quã sciebat apud rudes & indoctos se grauari, quasi legem, quatenus perpetua est iustitiæ regula, euerteret.* Sed totum hoc merum figmentũ est. Consilium Christi fuit, non rudium & indoctorum calũniam diluere, de qua nihil in textu apparet, & à Caluino fingitur vt aliò lectoris animũ auertat; sed istius legisperiti quæstioni satisfacere qua tentare & experiri volebat, an legis Mosaicæ mandata Christus approbaret, de quo apud ipsos Scribas & doctos Iudæos sciebat se in suspicionem & calumniã trahi. Hoc falso posito fundamẽto, ait hoc loco Caluinus: *Non ideo nos gratis iustificat Deus, quia lex non ostendit perfectam iustitiam, sed quia in eius obseruatione deficimus omnes: ideóque nos ab ea vitam consequi negat Christus, quia infirma est in carne nostra.* Hæc ille. Non solum fabulam narrat à contextu Euãgelico alieniſſimam, sed etiam, si rectè attendatur, Christi verbis manifestè contradicit. Fabula est, & à contextu præsenti alieniſſima, cuius nec minimum in textu apparet vestigium, nos gratis iustificari à Deo, quia in lege deficimus omnes, & non quia lex non ostendit perfectam iustitiam: Nos autem à lege, id est, à legis obseruatione vitam non cõsequi, aut Christum hoc negare, disertissimis Christi verbis ex diametro contrarium est. Dicit enim Christus: *Hoc fac, & viues*: id est, faciendo mandata legis viues. Ait Caluinus Christum dicere: *Faciendo legem non viues.* Sic eius interpretatio textum destruit, & Christi verba penitus inuertit.

Mendacium, & aperta verborum Christi contradictio.

Iam verò si hæc verba *Hoc fac, & viues*, non continent expressum Christi mandatum de faciendo quod lex iubet, & disertam affirmationem quòd eam faciendo vitam consequemur, tunc etiam illa alia Christi verba ad eundem legisperitum, *Vade, & fac tu similiter*, non erit aliquod Christi mandatum de faciendo quod fecit ille Samaritanus, sed erit tãtùm regula iustitiæ ad imitandum quod nemo imitari potest. Vnde sequetur non nisi fabulam à Christo recitatam fuisse, & nõ solùm talem aliquem Samaritanum non fuisse, sed nec esse potuisse. Nam si vnus Samaritanus sic facere potuit, cur non & alius quilibet idem possit facere? Ergo si, *Vade, & fac tu similiter*, præceptum est eius quod fieri potest ac debet; illa quoque verba, *Hoc fac, & viues*, præceptum similiter continebant eius quod fieri potest ac debet, cum adiuncta promissione vitæ æternæ.

Ta xat

Taxat postea Caluinus, sub nomine defensorum liberi arbitrij, doctiss. Patres Augustinum, Ambrosium, & alios, qui affirmant sub typo huius vulnerati Samaritani curantis eum, describi statum hominis post lapsum, & restaurationem per Christum. Nec vllam causam reprehensionis adfert, nisi quòd dicat *maiorem Scripturæ habendam reuerentiam quàm vt germanus eius sensus hac licentia transfiguretur.* Sed habetur à Patribus maxima Scripturæ reuerentia; quia & germanus ac literalis sensus de habendo pro proximo qui nostra ope indiget, eóque opere diligendo, diligentissimè retinetur, & mysticus quoque sensus in eo latens enucleatur. Sed vnus Caluinus licentia hæretica ipsam diuinæ Scripturæ literam tum aliis innumeris in locis, tum hîc maximè penitus transfigurauit, corrupit, inuertit, Christique verbis disertissimis clara & impudenti voce contradixit, vt iam ostensum est. *Patres à Caluino sine causa data accusati.*

IN LVCÆ CAP. XI.

41. *Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

CHRISTVS in his verbis, nec ironicè loquitur, vt quidam putant quasi opinionem Pharisæorum irridens, quadcunctur existimasse per solas eleemosynas omnia peccata purgari, vel saltem rapinas condonari quando ex illis eleemosynæ fiunt (neque enim vel tam eleemosynarij isti Pharisæi erant, vel tam stulta eorum sententia vsquam legitur) nec solet Christus ironicè docere, maximè quum dicit, *Et ecce*; nec etiam docet per solas eleemosynas (vel cæ era pietatis opera negligendo, vel in peccatis perseuerando) omnia peccatoribus condonari, quã quorũdam suo tempore opinionẽ refutat sæpe August. in lib. de fide & operibus per totum, in Enchir. ca. 75. & de ciuit. Dei lib. 21. cap. nec denique (vt Caluinus hîc somniat) *eos rite ac legitimè vesci pane suo qui eleemosynas erogant, quique ex sua abũdantia pauperum inopiæ subueniunt* (hæc enim expositio corũ verborum, *Ecce omnia munda sunt vobis*, nullũ sensum adfert, nec causam aliquam reddit, quod tamẽ imprimis expẽdendũ erat, quũ Christus non simpliciter eleemosynas erogare iubeat, sed hanc etiam promissionem subnectat, *Ecce omnia munda sunt vobis*, nõ panis tantùm ait aut cibi vsus:) sed docet eleemosynam esse proprium remedium cõtra morbos Pharisæorum, rapinam & iniquitatẽ, quos hîc nominatim taxat-

1.

2.

3.

4. *Eleemosyna quomodo in Pharisæis munda fuerit omnia.*

Huiusmodi quippe peccata, quorum propria purgatio est debita restitutio, per eleemosynam aptissimè purgantur; non quia ea sola totam purgationem adfert, & plenam remissionem consequitur; sed quia hæc noua liberalitatis & charitatis affectio animum rapinis deditum ab illo vitio expurgat; quo vitio sublato, ad cætera omnia penitus emundanda aditus & via facta est. Eleemosyna igitur auaros per omnia mundat, quatenus emundationis principium quoddam est, & pro veteribus delictis satisfactio debita. Hic sensus à D. Basilio traditus est in Regulis breuioribus ad q. 271. Et similis hic locus est ei quod dixit Regi rapaci Daniel. *Peccata tua* (quæ maximè erant rapinæ) *eleemosynis redime.* Verba autem illa *(quod superest)* nec significat quod ex rapinis vestris reliquũ est, quasi dixisset Lucas τὸ λοιπὸν, nec pro copia præsenti accipitur, vt Caluinus vult, quasi dixisset Lucas τὸ παρὸν; sed significat simpliciter iuxta verbum τὰ ἐνόντα, quo Luc. vtitur, *ea quæ vobis adsunt*, vt ipse Beza vertit, id est, ea quæ iam habetis, siue iustè possideris, date in eleemosynam, id est, iuxta facultates vestras, subaudiendo κατὰ. Sic Theophylactus exponit: τὰ ὑπάρχοντα ὑμῖν. Sic & textus Syriacus vertit, *id quod est.* Nempe ex eo quod iustè & rectè vestrum est, facite eleemosynas.

Dan. 4.

Proteruè Caluinus hoc loco Catholicos taxat dicẽs. *Quòd hinc inferunt Papistæ eleemosynas esse satisfactiones quibus mundamur à peccatis, stultius est, quàm vt longa refutatione opus habeat. Neque enim Christus hic disserit, quo pretio nos peccatorum remissionem acquirere oporteat, sed eos purè vesci pane suo qui partem erogant pauperibus.* Sed hunc superbum hæreticum textus ipse refutat, vt iam ostensum est, & S. Basilius loco citato exemplum simile adfert in Zachæo publicano, qui pro veterum peccatorum satisfactione professus est: *Si quem fraudauero, reddo quadruplum.* Christus hoc loco nõ quidem agit de pretio quo acquirẽda est remissio peccatorum, neque Catholici satisfactiones ponunt tanquã pretia acquirendæ remissionis, sed vel tanquam media placandi Deum, vt ad remissionẽ consequendam homo sit dispositus, vel tanquã pœnæ peccatis iam remissis debitæ exolutiones. Iuxta priorẽ sensum docet hîc Christus eleemosynas, non quidem pretium, sed modũ esse mundandi rapaces & auaros: quia hoc modo & pro pristinis peccatis satisfaciunt, sicut Zachæus, & ad Dei misericordiam Christique sanguinis beneficium obtinẽdum (quo plena fit cordis emundatio) eo magis disponuntur.

Luc. 19.

Satisfactiones quo sensu ponuntur à Catholicis.

IN

IN LVCÆ CAP. XII.

14. *Quis me constituit Iudicē aut diuisorem inter vos?*

QVVM Christus in causa iustitiæ, & quæ ad fouendam concordiam inter fratres faciebat, rogatus operam suam interponere, id facere recusat, quæritur an Episcopi & Pastores, qui Christi locum tenent, subditorum suorum litibus circa temporalia bona dirimendis hoc exemplo penitus abstinere debeant? Anabaptistæ hodie hoc Christi exemplum ita rapuerunt, vt penitus Christianis interdictum putarent aut hæreditates partiri, aut forensibus negotiis se interponere, aut aliquod denique ciuile munus obire. Caluinus verò in hunc locum contra Papam & consequenter omnes Episcopos debacchatur, quorum hîc ait *latrocinium damnari, quòd quum Ecclesiæ Pastores se esse obtendant, terrenam ac profanam iurisdictionem inuadere audeant.* Alij adhuc interpretes Catholici docent ex hoc loco non debere Episcopos negotiis ac litibus secularibus audiendis ac dirimendis vacare (tametsi Augustinus Episcopus id studiosè fecerit, vt tam ipsemet de seipso commemorat de opere monachorum cap. 29. quàm in eius vita Possidonius) videlicet quia hodie fora secularia sunt Christianorū fora & tribunalia. Sed aliqua adhibita distinctione, & error omnis facilè vitabitur, & ipsa veritas tenebitur. Vacare audiendis & dirimendis subditorum litibus Episcopus aut Pastor nō solùm licitè potest, sed ex officio pastorali debet, quando nec propter lucrum temporale, sed propter spem vitæ æternæ id facit (vt August. se fecisse scribit) nec reliqua officia pastoralia propterea intermittit, & ad lites inter subditos grauiores rescindēdas id officium præstat, ipsique subditi non ex auaritia, sed ex necessitate aut honestate Pastoris arbitrium experiuntur. Christus hîc recusauit diuidere, tum quia nisi ab vna parte rogatus, arbiter adhuc delectus non erat, tum quia ex auaritia hoc ab eo petebatur, vt sequens disputatio demonstrat, tum quia prædicationem verbi hæc hominis postulatio interpellauit. Sic Paulus de negotiis secularibus Christianorū cognoscere noluit, quia, ait August. loco citato, *Apostolatus eius discursus aliter se habebat.* Errant absurdissimè Anabaptistæ, quia Christi verba non ad omnes Christianos, sed ad solos Pastores pertinere possunt. Errat malitiosè Caluinus, quia nec iurisdictionem tēporalem, nec possessiones temporales, in quolibet Episcopo hic locus prohibet, sed de sola cognitio-

Anabaptistarum error circa iudicia secularia.

Iudicia secularia Pastores quatenus exercere deceat

Caluini insulsa criminatio.

ne & iudicio circa alienas causas & bona aliena Christus loquitur. Errant & alij, qui propter fora & tribunalia Christianorum, licere negant Episcopis aut Pastoribus secularia tractare iudicia, sicut August. fecit, & sicut propter honorē sacerdotij à iudice forensi ad Episcopos in causa ciuili appellare pij Imperatores permiserūt. Theodosius Canis. 11. q. 1. c. Quicunque, &c. volumus, & Carolus M. vt est apud Bertrandum in libello de Iurisdictione Ecclesiastica. Nam & illorum omniū tempore fora & tribunalia penes Christianos erant. Sed in tota hac causa modus ille tenendus est quem diximus.

48. *Qui non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.*

DExterè sunt hæc verba intelligenda, ne ignorantiæ eorum quæ ad salutem pertinent, fauere ac patrocinari hic locus videatur. Si enim qui fecit digna plagis, id est, grauia crimina perpetrauit, paucis tamen vapulabit, quia non cognouit voluntatem Dei, satius & optabilius videtur esse, voluntatem Dei penitus ignorare, & in hac ignorantia persistere, quàm ei cognoscendæ operam dare. Sed non loquitur Christus de ignorantia affectata, qualis eorum est qui dicūt, *Recede à nobis, scientiam viarū tuarum nolumus*, nec de ipsius ignorantiæ leniori pœna disputat (non enim dicit, Qui non cognouit voluntatem Domini, ideò vapulabit paucis,) sed de illorum peccatorum pœna agit, quæ cum ignorantia voluntatis Dei coniunguntur, non ex ea proficiscuntur. Ait enim, *Et fecit digna plagis.* Est igitur sententia comparatiuè intelligenda: videlicet ex duobus, quorum alter cognouit voluntatem Domini, alter non cognouit, id est, tam amplam & claram scientiam non habuit, cæteris paribus ille propter peccata grauius, iste leuius punietur: non quia iste non etiam grauiter, sed quia ille grauius plectetur. Ignorantiæ igitur voluntatis Dei hic locus non patrocinatur, quia nec de ignorantia affectata fit sermo, nec ipsa ignorantia simpliciter excusatur, aut à pœna liberatur, sed ignorantis peccata in comparatione minus, per se verò plurimum puniēda docentur. Qui autem propterea ignorantiam fouendam iudicat, perinde facit ac ille qui febri laborans curari nolit, ne fortè postea recidiuans grauius ægrotet. Hic Caluinus SS. Patrum ignorantiam quam supponit, & quam à nobis obtendi fingit, taxare voluit. *Hinc apparet* (inquit) *quàm putida sit & frivola eorum tergiuersatio, qui claram Euangelij doctrinam hodie respuentes,*

Ignorantia quomodo pœnam minuat.

Iob 21.

Caluini in vlsa criminatio.

tali

tali peruicacia Patrum insciti am obtenduut: quasi verò ad repellendum Dei iudicium sufficiat ignorantiæ clypeus. Nempe Catholici nouis hodie dogmatibus & hæresibus (quæ claram Euangelij doctrinam vocat Caluinus) subscribere recusant, verbi gratia, soli fidei iustificanti, imputatitiæ iustitiæ, & certitudini gratiæ, eo quòd apud Patres hanc doctrinam non inueniunt. Hanc recusationem iustissimam, peruicaciam vocat Caluinus, & Patrum in his ignorantiam frustra obtendi ait: addítque postea, *vtcumque illorum ignorantiæ parcat Deus, nunc tamen sponte peccantibus*, id est, Euangelicam veritatem à Caluino & sodalibus eius mundo inuectam repellentibus, *eandem veniam sperari non posse.* Sed nos ignorantiam Patrum non obtendimus, quasi aliquid circa fidem ignorarent. Istas nouas hæreses ab illis penitus ignoratas agnoscimus, & hoc solo nomine illas damnamus: quia veritatem Euangelicam ignorare tam diu Ecclesia Christi non potuit. Aut, si tam diu ignorauit, vnde certi esse poterimus, quòd nunc eam Ecclesia teneat? Cur non posteri nostri nos etiam veritatem ignorasse affirmare poterunt? vt sic nulla ætate, nullo seculo, Pastores ac Doctores habuerit Ecclesia, quorum antiquam doctrinam tenere liceat, ne circumferamur omni vento nouæ doctrinæ.

IN LVCÆ CAP. XIII.

Doctrinæ compendium.

QVNT in hoc capite quædam doctrinæ capita annotatione digna. Primum humani ingenij errorem perstringit, quo iudicant temere homines, grauia in mundo passos grauius deliquisse. Hic error in eo libro Beati Iob accuratè refutatur: & duobus exemplis oppositis à Christo euidenter refellitur. Alterum caput est 2. de pœnitentiæ agendæ necessitate, quam ex aliorum castigatione discere oportet, vt iuxta illud Cypriani in serm. de lapsis, *tormenta paucorum exempla sint omnium.* Tertium est 3. de cauendo diuinæ gratiæ abusu, exemplo arboris infrugiferæ, quia Dei patientia nimiũ læsa vertitur in furorẽ. Quartum est de diaboli potestate in corpora humana simúlque 4. malitia, exemplo mulieris inclinatæ totis 18. annis. Quintum de hypocrisi & superstitione cauenda, ne prætextu seruandi sabbati opera charitatis erga proximum intermittantur. 5.

Quæ tria posteriora loca in Prompt. Morali aliquoties tractata sunt. Sextum est de necessitate bonorum operum vt salui simus, dicente Christo, *Discedite à me omnes operarij iniquitatis*, id est, iniquis operibus addicti. Aliud est enim operari iniquitatem (quod nisi actum significat) aliud esse operarium, quod habitum quasique professionem notat. Secundum & postremum caput contra hæreticos modernos notanda sunt, circa quæ Caluinus in suis ad hæc loca commentariis prorsus silere maluit, quàm vel suis dogmatibus contraria aliquo modo explicare, vel contra tam apertam veritatem frustra reluctari. Vnum hîc est quod in exemplum trahi non debet. Christus Herodem principem vulpem vocat, non ex contemptu magistratus, sed ex authoritate Spiritus, quam nemo imitari debet. Demonstrat quippe propriam sibi potentiam, quòd opus legationis suo toto inuito mundo perficiet vsque ad constitutum à Patre tempus. Hoc proprium Christo fuit.

6.

7.

IN LVCÆ CAP. XIIII.

14. *Retribuetur enim tibi in retributione iustorum.*

Bonorum operũ mercees.

VAlet hic locus euidenter pro retributione bonorum operum apud Deũ. Opponit enim Christus retributionem humanam, qui mutuam compensationem in suis conuiuiis venantur, retributioni quæ à Deo futura est in resurrectione iustorum. At illa alia veri nominis retributio est; ergo & ista. Hæretici hunc locum tractantes, imprimis Caluinus, nihil aliud à Christo hîc doceri volunt, nisi in conuiuiis illis humanis non exerceri charitatem, nec ad probandam charitatem illa sufficere. At Christus docet inuitationem pauperum non solùm esse opus charitatis Christianæ, sed etiam opus cui à Deo retribuetur in resurrectione iustorum, id est, in illa generali omnium iustorum glorificatione. Sic hæretici bona pietatis opera nihil nisi fructus quosdam fidei & charitatis, signáque & notas filij Dei esse volunt: aliqui l apud Deum valere, vel ad salutem conferre, contra euidentissimas Scripturas nolunt.

23. *Compelle eos intrare.*

Hæretici ad officiũ cogendi.

TAmetsi ad literam de ipsorum prædicatorum verbi Dei ingenti studio, feruore, & adhortatione hæc verba intelligi debeant; non est tamen improbanda S. Augustini expositio

positio (vt eam hoc loco Caluinus ipse non improbare se dicit) quam adhibet contra Donatistas epist. 48. vt probet *piam principum edictis ad veri Dei cultum & fidei vnitatem iure cogi præfractos & rebelles* hæreticos. Hæreticorum tamen nuncupationem non exprimit hoc loco Caluinus, quia ipsemet talis erat. Solùm præfractos & rebelles nominat. Et rationem subiungit ex Augustino desumptam, *quia etsi voluntaria est fides* (melius dixisset, libera) *videmus tamen ijs mediis vtiliter domari eorum peruicaciam, qui non nisi coacti parent.* Plura hac de re in Prompt. nostro Catholico diximus. *Domin. 1. post Epiph. tex. 3.*

33. *Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.*

OPeræpretium est, insignem huius loci corruptelam ac deprauationem Caluinianã obseruare, vt verus ac germanus literæ sensus purius retineatur. Clarum & perspicuum est, Christi verba sic vt sonant intelligi debere, & veram eam quæ possidemus abdicationem faciendam omnibus dimittendis & in eleemosynam datis, vel in communem vsum concessis, vt Christi discipuli simus, id est, Euangelicæ perfectionis statum arripiamus. Sic Apostoli ipsi fecerunt, relinquentes omnia. Sic primi Christiani, Iudæi maximè cõuersi, ex singulari fidei feruore etiam ipsa consilia Euangelica velut præcepta amplectentes, omnia sua vendebant, & ad Apostolorum pedes deponebant. Vide Aug. de doct. Christ. lib. 3. cap. 6. Postea illa perfectio ad paucos redacta est, qui à vita solitaria monachi dicti sunt, de quo vide Augustin. in libello de moribus Eccles. Cathol. tom. 1. Nunc totum hunc sensum deprauat Caluinus. *Præposterè* (inquit) *faciet si quis literam nimis vrgeat, quasi nemo sit Christi discipulus, nisi qui in mare proiecerit quicquid possidet, adeoq; diuortium fecerit cum vxore, & liberis valedixerit. Talibus figmentis ad monachatum inducti sunt stulti homines, vt ad Christum accedere volentes, ab humanitate deficerent. Atqui nemo verius renunciat omnibus quæ possidet, quàm qui singulis momentis relinquere paratus, totum se quasi liber & solutus Domino impendit, & omnibus obstantibus superior vocationem suam prosequitur.* Hæc ille. Impostor improbus dum statum monasticum reprehendere nititur, alia fingit quæ nemo monachus facit. Nemo futurus monachus in mare proiicit quicquid possidet. Nemo cum vxore coniuge diuortium facit. Nemo sic liberis valedicit, vt

Euangelica perfectio proprietatis abdicatio.

Act. 4.

Caluini criminationes insulsæ.

vt eis prius, quantum in se est, non prospiciat: Nec coniugatus nec liberorum pater ad monachismi professionem aliter admittitur. Sic solet Caluinus sententiam Catholicam quam refellere vult, qualis est in propriis terminis nunquam aut perrarò proferre; sed mutato controuersiæ & quæstionis statu, non sententiam Catholicam, sed suum figmentum refutare. Mentitur ergo Caluinus affirmans homines ab humanitate deficere vt ad Christum accedant. Quod postremò dicit, ita falsum & impium est, vt Apostolos & omnes primos Christianos stultitiæ & impietatis conuincat, qui de facto omnia sua reliquerunt vt Christum verius sequerentur. Alius ille modus quem Caluinus ponit, bonus quidem est renunciandi modus, & omnibus Christianis necessarius, qui sic debent *vti hoc mundo quasi non vtantur*; sed quòd verior & melior modus non sit, solum Apostolorum exemplum sufficienter demonstrauit.

Caluini nequitia singularis.

1. Cor. 7.

IN LVCÆ CAP. XV.

10. *Gaudium erit in cælo, & coram Angelis Dei.*

Sancti in cælo nostra cognoscunt.

Volent hæretici Sanctos in cælo mortuos vocare, & eorum quæ hîc aguntur penitus ignaros asserere, vt sic eorum inuocationem planè ridiculam esse ostendant. Sed quum de Sanctis dicatur infrà Christus, *quòd erunt æquales Angelis Dei.* Luc. 20. hîc autem conuersionem pœnitentium adeò Angelis notam affirmet, vt de ea in cælis gaudeant, manifestè sequitur, beatis quoque in cælo regnantibus eandem esse notam. Nulla autem ratio est, cur iustorum preces & vota non cognoscant, qui peccatorum pœnitentiã cognoscere, & de ea lætari possunt. Nec æquales Angelis sancti essent, nisi in eodem salem scientiæ genere paritas & similitudo foret.

24. *In se reuersus dixit, &c. Surgam, & ibo ad Patrem meum.*

Pœnitẽtia doctrina à Caluino corrupta.

Hæretici hodie, vt solius fidei iustificantis dogma stabiliant, ne ipsam quidem pœnitentiam ad remissionem peccatorum necessariam esse volunt. Docent quippe pœnitentiam ex fide iustificante nasci, & neminem pœnitere posse nisi qui iam sit filius Dei, & per fidem specialem Deum

sibi

bi propitium credat. Sic latè & accuratè Caluinus Instit. lib. cap. 3. num. 1. Hanc hæresim hæc sola parabola de filio prodigo luculenter conuincit. Hîc enim in exemplo maximæ misericordiæ Dei quod à Christo proponitur, ea non confertur, nisi reuerso prius peccatori in se per odium peccati, & spem veniæ concipienti, quod vtrumque illis verbis expressit, *Quanti mercenarij*, &c. *Ego autem fame pereo.* Nec nisi cum emendationis proposito & inuocatione Dei, quod expressit quum diceret, *Surgam, & ibo ad Patrem meum*, quod est reliquere peccatum, & ire ad Deum, *& dicam, Pater peccaui*, &c. Tunc demum accurrit Pater, & audita confessione peccati, iubet *reddi stolam primam*. Rursum quum idem Caluinus pœnitentiam ponit in solo quotidiano profectu iustorum, eodem lib. & cap. num. 8. vt sic pœnitentiæ necessitatem & modum, qualem seruat Ecclesia, explodat, verba Christi in hoc cap. illam euidenter refutant vbi dicit: *Quam super 99. iustis qui non indigent pœnitentia.* Hîc enim necessariò fatendum est, aliquam esse pœnitentiam peccatoribus necessariã, qua iusti non indigent. Deinde quotidiano profectu omnes iusti indigent. Vide ampliorem hac de re contra Caluinum disputationem in Promptuario nostro Catholico.

In parte Quadrag. in Sabbat. hebdom. 2.

IN LVCÆ CAP. XVI.

9. *Vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Eleemosynarum retributio æterna.

VVM duo hic locus doceat, eleemosynis retribui vitam æternam, & Sanctos pro nobis intercedere, vt sancti Patres docent in Promptuar. Cath. in Dom. 8 post Pentec. à nobis citati, vtrumque conculcat Caluinus. Prius, quia Christus humano more loquitur, *quam videlicet humanitatem opportuni refugij nobis instar esse, sicut aduerso casu perculsus ab illis sustentari solet quibus prospera fortuna benefecit.* Posterius, quia *hoc modo periret omnis eleemosyna quæ indignis impenditur. Illi enim pro nobis intercedere non possunt.* Sed vtraque cauillatio insulsa est. Prior, quia Christus non solùm humano more loquitur de quo refugio opportuno humanitati nostræ reddendo, sed diuino præterea more ac modo loquitur, promittens beneficentiæ nostræ non quodlibet refugium, sed ipsam vitam æter-

Caluini cauillatio duplex reijcitur.

æternam. Docet illos quibus benefecimus, *recipere nos in æterna tabernacula*, id est, Christum propter illos, non solùm ratione operis ipsius, sed etiam ipsis intercedentibus, reddere vitam æternam, vt clarè docet August. de ciuitate Dei lib. 21. cap. 27. Sanè S. Ambros. non solùm eos quibus benefecimus, sed & alios Sanctos pro eleemosynariis intercedere affirmat. Sic enim hunc locum exponit. *Ideo ait, Facite vobis amicos de mammona, vt largiendo pauperibus, Angelorum cæterorumq; Sanctorum gratiam comparemus.* Vnde posterior Caluini cauillatio diluitur. Nam & quum indignis præstatur eleemosyna, non solùm ratione operis fit retributio, sed iuxta Ambrosium Sanctorum gratia cõparatur, videlicet vt pro nobis intercedant. Quanquam Christus præcipuè pios pauperes intelligit quando eleemosynis tantam mercedem repromittit, vt causa ab illo subiuncta manifestum facit. *Quicquid enim vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Matth. 25. Manet ergo firma Catholica doctrina, Caluini cauillationibus nequicquam impugnata.

Lib. 7. in Lucam.

IN LVCÆ CAP. XVII.

10. *Quum feceritis omnia quæcunque præcepi vobis, dicite: Serui inutiles sumus; quæ debuimus facere, fecimus.*

Meritum ex condigno defenditur.

INSVLTANT hoc loco hæretici contra meritum operum, maximè de condigno. *Praua arrogantia* (ait Caluinus) *damnantur hic omnes qui se apud Deum quicquam mereri fingunt.* Postea definit, *ex legis pacto mercedem operibus statui, non pro dignitate.* Móxque concludit, *detestabile esse Sophistarum commentum, qui meritum de condigno fabricare ausi sunt.* Vbi duo notanda sunt. Primùm, meritum de condigno ab hæreticis penitus explodi. Secundò, ideò explodi, quia ex sola Dei promissione pendet ratio meriti, non ex aliqua operum dignitate. Quod ex hoc loco probare volunt, quia qui omnia fecit præcepta, adhuc seruus inutilis est: ergo ratione operis ipsius, quantumuis ex gratia Spiritus sancti proficiscatur, nullum potest esse meritum. Qui enim meretur præmium à Domino suo, inutilis seruus non est. Adde quòd Christus seruum inducit, cui omnia imperata facienti nullam gratiam dominus habet.

Opus

Opus ergo hominis iusti non meretur gratiam, sed merces indebita (vt hîc ait Caluinus) ex solo Dei beneplacito promeritur. Hoc autem consequenter docet Caluinus, negans hominem diuinæ gratiæ liberè cooperari; sed quicquid boni ab homine fit, ex sola Dei efficaci gratia promanare. Instit. lib. 2. cap. 3. Sed hic locus hanc hæresim nihil iuuat. Totius Christi scopus hoc loco est, auferre iactantiam bonorum operum. Seruum quidem introducit, cui dominus gratiam non habet: sed in applicatione exempli suæ intentioni, non ita infert: Sic & vobis, quum feceritis omnia, Deus nullam habebit gratiam. Non sic infert Christus, sicuti eum inferre Caluinus vult, voluntque alij qui meritum de condigno negant. Sed Christus ita infert: *Sic vos, quum feceritis omnia, &c. dicite, quia serui inutiles sumus*, id est: Nolite vos ipsos iactare quasi seruos bonos & fideles. Iactationem prohibet: rem non negat, quam alibi apertè asseruit, dicens: *Euge serue bone & fidelis*, &c. Matth. 25. Causam quoque subiungit cur veraciter hoc dicere possumus: *Quod debuimus facere, fecimus.* Hoc quippe respectu serui Domino nostro inutiles sumus, quia absque mercede proposita seruire Deo oportuit: non tamen simpliciter serui inutiles, qualis ille fuit qui in tenebras exteriores proiicitur, præceptum Domini non faciens. De ipsa igitur bonorum operũ dignitate vel vilitate in se nihil hîc Christus determinat, sed de ipsorum conditione respectu naturalis obligationis nostræ, & respectu Domini Dei, cui seruimus, Christus disputat; vt vanam iactantiam tollat. Sumus quippe nata serui Dei, & sic omnia faciendo nihil meremur singulari gratiæ: sed sumus *adoptione filij Dei, templa Spiritus sancti, diuinanaturæ consortes, membra Christi*, de quibus hîc Christus nihil agit, & quorum respectu est in operibus iustorum ignobilitas quædam, ex cuius consideratione, & non ex solo beneplacito Dei aut promissione facta, iusti merentur vitam æternam ex condigno, vt rectè docet D. Tho. 1. 2. q. 114. art. 3. inde Bartholomæum Medinam ibidem, & D. Iansenium ad hæc verba, qui latè & eruditè sententiam Catholicam explicat. Rom. 8. 1. Cor. 7. 2. Petr. 1. 1. Cor. 12. Consequentia illa; Qui fecit omnia, est seruus inutilis, ergo actione operis ex Spiritu sancto profecti nullũ est meritum; non valet: quia Christus de seruorum operibus non filiorum disputat, & de naturali operum obligatione, non de supernaturali dignitate disputat. Deinde non sequitur: Qui bene operatur, est seruus Deo inutilis; ergo est simpliciter inutilis, & nihil meretur. Potest enim nihilominus ex alio capite me-

re

reri, & sibi esse vtilis, quia opera eius habent dignitatem ad præmium consequendum, & sunt Deo grata, etsi non sunt vtilia. In summa, iactantiam operũ tollit Christus, quoad ipsos operantes; dignitatem & mercedem operum non tollit, quo ad Deum remuneratorem & iustum Iudicem.

13. *Iesu præceptor, miserere nostri.*

DOcent hæc verba, docétque prompta horum obedientia, quum necdum mundati iubente Christo ad sacerdotem irent, vt se mundos ostenderent, præclara fide istos leprosos imbutos fuisse. Christi opem implorant, Magistri titulo insigniunt, nullum sanitatis signum videntes promissioni credunt, *& fidei impulsu* (ait Caluinus) *proficiscuntur*. Ex decem tamen illis iuxta fidem suam sanatis, vnus tãtùm regressus est dans gloriam Deo. Reliqui nouem ex sententia Caluini fidem amiserunt. Potest igitur amitti fides accepta. Reluctatur hîc Caluinus, *quòd Spiritu adoptionis adhuc regeniti non erant, & quòd principia tantum & semen aliquod fidei acceperunt.* Sed neutra cauillatio eum iuuat. Spiritu adoptionis spiritualiter eos fuisse regenitos, & filios Dei fuisse, dubitari non debet; quum Christus corpus sine anima nunquam sanauerit, nec sacramentum regenerationis adhuc institutum fuit. Non principium tantum aut semen aliquod fidei, sed magna & fortis fides erat, qua necdum mundati ibant tamen ad sacerdotem, coram quo nisi mundi apparere non debebant: certò credentes se per obedientiam verbo Christi præstitam mundandos.

Fides amitti potest.

14. *Ite, ostendite vos sacerdotibus.*

AD hunc locum eadem garrit & repetit Caluinus contrà confessionem sacramentalem in Ecclesia Catholica, quæ suprà ad Matth. cap. 8. garriuerat. Cui quæ eo loco responsa sunt, & hîc responderi debent. Vnum tamen hîc addit quo acerbius Catholicos perstringat, idque mirabili, vt sibi videtur, acumine, sed insigni admodum, vt ostendemus, stupore. *Bis* (inquit) *stulti sunt non reputantes quam turpem infamiæ maculam suæ confessioni aspergant. Bene scilicet agetur si ex tota eorum caterua, qui ad sacerdotes profecti fuerint, tantùm decima pars ad Christum redeat, reliqui verò omnes impiè alimentur. Neque enim obtendere poterunt confessionis suæ titulum,*

Confessio sacramentalis defenditur.

quin

quin profectum hunc vicissim regerere liceat, nullos à sacerdotibus reuerti gloriam Deo daturos. Hæc ille. Sed vt hominis impietatem præteream, qui eodem cauillo Christi quoque sanantis gratiã ludibrio exponit, à quo quum decem sanarẽtur, decima tantum pars dedit gloriam Deo, stuporem eius, quo percussus videtur, annotabo. Hoc ipso quippe in loco aliud subiecit, quo seipsum pulchre refutauit. Ait enim. *Quãquam nouem leprosis nihil in salutem profuit carnis sanitas, sed tantum pro fluxa & caduca fide temporale donum adepti sunt, sub hoc tamen typo nobis ostẽsum fuit quàm efficax futura sit vera fides.* Hæc ille, priorem suam stupidam cauillationẽ ipsemet refutans. Eodem enim modo quanquam nouem istis leprosis nihil profuit carnis sanitas, sed tantum pro fluxa & caduca obedientia eundi ad sacerdotes, vt Christus iussit, temporale donum adepti sunt; sub hoc tamen obedientiæ typo nobis ostensum fuit quàm efficax futura sit vera Christianorũ obedientia, qui verè contriti adeunt sacerdotes, qui soluendi & ligandi potestatẽ acceperunt, vt ab illis soluãtur. Sic in eadem pagina sui præ stupore oblitus, seipsum refutat. Quemadmodum nihil præiudicat aut veræ fidei, aut Christi sanãtis virtuti, istorũ nouẽ incredulitas: sic nihil præiudicat veræ in Ecclesia Catholica peccatorum cõfessioni, aut sacerdotali absolutioni, istorũ nouem typica ingratitudo, vel ad vomitũ reuersio.

Caluini somnia in Christũ redundant.

Caluinus ex seipso refutatur.

IN LVCÆ CAP. XVIII.

11. *Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri homines.*

MVLTIS verbis contendit hoc loco Caluinus, vt veram operum iustitiam quæ ex Spiritus S. gratia procedit, à Christo damnari doceat. *Iste* (inquit) *Pharisæus Dei gratiæ ascribit quòd iustus est, & quãquam Deo gratias agens fateatur quicquid bonorum operum habet, merum esse Dei beneficium, quia tamen operum fiduciæ innititur, séque alijs præfert, cum sua precatione reijcitur: vnde colligimus non rite neque in solidum humiliari homines (quãuis nihil posse reputent) nisi operum meritis simul diffisi, salutem suam in gratuita Dei bonitate collocare discant.* Et paulò pòst. *Reprehẽditur in ea parte Pharisæus, quia meritis suis innititur, vt Deum propitium habeat, quia dignus est. Sciamus ergo, quãuis bonorum operum laudem Deo quis ascribat, si tamen eorum iustitiam imaginatur salutis suæ causam esse, vel in eam recũbit,*

Operum vera iustitia defenditur.

peruersa arrogantiæ damnatur. Hæc omnia Caluinus, totam historiam Euangelicam peruertēs. Christus hanc parabolam introduxit, non vt doceret nullam salutis causam esse veram operum iustitiam, aut vt omnem bonorum operum fiduciam damnaret, quod vtrumque Caluinus dicit; sed vt illam fiduciam bonorum operum damnaret, qua putent se aliqui satis iam iustos esse ac plenos iustitia. Hoc enim est, quod Lucas dicit, *Ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti*, id est, qui sibi persuaserant (vt Beza vertit) se iam satis iustos esse. Vnde Aug. de Pharisæo isto dicit, *quòd in operum suorum iustitia confidebat, quasi eius iam plenitudine saturatus.* Rursum ideo hanc parabolam proposuit, vt illam fiduciam damnaret, quæ cum aliorum contemptu coniuncta erat: id est, falsam & vanam iustitiæ fiduciam. Nulla enim ibi iustitia est, vbi arrogantia regnat. Ideo adiecit Lucas, *Et qui aspernabantur cæteros.* Quod vitium Paulus dum arguit, simul docet fiduciam boni operis simpliciter non esse malam. *Opus suum vnusquisque probet, & sic habebit gloriam in semetipso, non in altero.* Vnusquisque suas actiones consideret, & sic in sua sola conscientia gloriandi materiam habebit, non in peccato alterius, sicut iste Pharisæus fecit. Sic Caluinus quod Christus de saturitatis fiducia, eaque falsa ac vana, dixit, trahit ad omnem fiduciæ circa bonorum operum iustitiam condemnationem, & (quod impudentius est) ad ipsam quoque bonorum operum iustitiam damnandam. Quod ergo dixit, *damnari Pharisæum, quia operum fiducia innititur*, falsum est. Rursum quod addit, *eum cum sua precatione reiectum esse*, falsum est. Nam, vt bene notauit S. Aug. *Quære in verbis eius quid Deum rogauerit, & nihil inuenies.* Sed & quod addit, *reprehensum Pharisæum, quia meritis suis innitebatur vt Deum propitium haberet*, falsum similiter est. Reprehensionis causę illæ sunt quas Euangelium expressit, non quas Caluinus finxit. Nempe *quòd confidebat in se tanquā iusto, & quòd alios aspernabatur.* Illa quoque confidentia damnatur, quia cum aliorum cōtemptu coniuncta ideoque vana ac falsa erat.

Parabolæ scopus.

De pecc. mer. & remiss. lib. 2. cap. 5.

Gal. 6.

Caluinia mendacia. Serm. 36. de verbis Domini.

Adduxit hoc ipsum Caluinus, & diluere conatur. *Sed quæritur* (inquit) *quomodo tanta iam sanctimonia præditus fuerit, qui impio fastu excæcatus erat? Neque enim aliunde manat tanta integritas nisi à Dei Spiritu, quem certum est minimè in hypocritis regnare.* Hæc ille. Est bona & valida obiectio, & quæ firmiter probat hunc Pharisæum non habuisse veram iustitiam operum, neque in vera iustitia fiduciam posuisse, sed falsam

larua tantùm externam iustitiæ habuisse,& opera quędam bona iuxta substantiam actus, cùm cor interea fastu & hypocrisi plenum esset. Ad hanc ergo obiectionem quid respõdeat Caluinus, attentè dispiciamus. *Respondeo* (inquit) *externa tantum larua fuisse confisum, ac si occulta & interior cordis immũdities in rationem non veniret. Quare licet prauis concupiscẽtijs intus scateret, quia tamen non nisi ex specie iudicat, secure innocentiam obtendit.* Hæc ille. Atqui hoc totum obiectionem confirmat, non soluit. Quum enim hoc totum non nisi hypocritam illum fuisse conuincat, in hypocrita autem Spiritus S. (vt ipse Caluinus dixit) non regnet, & vt plenius Scriptura dicat, *prorsus non habitet, sed fugiat* fictum, perspicuum est, nullam in isto sanctimoniam, nullam veram iustitiam fuisse; ideóque contra piam & humilem iustitiæ bonorum operum fiduciam hoc exemplum non facere. *Caluinus obiectionẽ quam mouet, non soluit, sed confirmat.* Sap. 1.

Addit adhuc aliquid Caluinus. *Dominus quidem ipsum variatis non coarguit, quòd sibi falsò tribuat quod non habet; tenendũ tamen est, neminem à rapina, iniustitia, libidine, & aliis similibus purũ esse, nisi qui Spiritu Dei regitur.* Hoc totũ est quod respondet, & hîc tandem aliquid respõdisse videtur; quia iam venit, quomodo in tanto hypocrita Spiritum Dei regnare intendat. *Nemo*, inquit, *purus est à rapina & alijs vitijs, nisi qui Spiritu Dei regitur.* Primum Pharisæus iste non se dicit purum ab his vitiis, sed tantum ab actu flagitiorum, quòd non dicet raptor, iniustus, adulter. Atqui ab actibus flagitiosis abstinent innumeri ethnici, qui Spiritu Dei non reguntur. Deinde non omnis qui ab ipsis etiam prauis affectibus immunis est, ex dono fortè Spiritus S. à Spiritu S. regitur. Qui enim à Spiritu S. regitur, non solũ ab illis prauis affectibus, sed etiam ab hypocrisi & impio fastu imprimis purus est. Nihil ergo omnino respondit Caluinus, & manet obiectio firma, ideóque tota eius prior disputatio vana. Denique *insignis hic locus*, verum vocat, nihil eum iuuat, nihil Catholicam doctrinam tollit, quæ docet ex bonorum operum iustitia homines coram Deo verè iustos esse; quia talis iustitia verum Spiritus sancti donum est, & veram fiduciam parit, qua tum *in Domino* 1. Cor. 1. Gal. 6. gloriatur, tum *in semetipso gloriam habet*; quod vtrũque Paulus dixit: sed nõ sicut iste Pharisæus, *gloriam habet in altero*, i. non se præfert aliis, nec de aliorum peccatis, quibus ipse caret, gloriandi materiam accipit.

IN LVCÆ CAP. XIX.

8. *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus.*

Pœnitentia & satisfactio Zachæi defenditur.

HANC quoque historiam Euangelicam suo fermento corrumpit Caluinus, & tam illustrem pœnitentis peccatoris satisfactionem omnibus modis obscurare, suámque solam fidem, hoc exemplo periclitantem, fouere & stabilire conatur. Primùm garrit opus ipsum ex se potuisse esse vitiosum. *Posset* (inquit) *quis omnia sua in pauperes erogare, cuius tamen liberalitas nihili esset coram Deo.* Ita primùm vellicat factum, quia potuit esse non bonum. Mox tamen agnoscit hoc factum Zachæi ex viua radice interioris pœnitentiæ prodiisse. Voluit nihilominus pro sua mordendi libidine hunc vnum illi dentem prius infigere. Addit deinde & aliũ quem altius impressit, totúmque pium Zachæi studiũ dilacerat. *Sicuti* (inquit) *Paulus de pœnitentia differens ad Ephes. 4. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem manibus laboret, vt alijs subueniat, ad hæc officia nos hortatur, ex quibus intelligant homines nos esse in melius mutatos. Ergo à corde incipiendum est, sed operibus testanda simul est nostra resipiscentia.* Hæc ille. Impostor impius omnia pœnitentiæ opera & hoc Zachæi factum nihil aliud vult esse, quàm testimonia conuersionis coram hominibus, coram Deo autem ipsa opera nihil valere. Sic iuxta Caluinum eleemosyna clanculum facta, oratio in cubiculo clauso, ieiunia, & omnis mortificatio occulta (quæ maximè Christus cõmendat Matth. 6.) nihil valebunt, quia coram hominibus nihil testari possunt. Alium adhuc dentem infigit. *Zachæus suo exemplo alios minimè obstrinxit, vt se dimidia bonorum suorum parte denudent: sed tantùm tenenda est regula quam Dominus præscribit, vt nos & nostra omnia consecremus in sanctos vsus ac legitimos.* Exemplũ quidem Zachæi non obstringit, sed hortatur, & documento est sequi volentibus. An putat Caluinus hoc Zachæi factum non fuisse diuitiarum suarũ vsum sanctum ac legitimũ? Cur ergo Christus hoc eius propositum audiens, illud non reprobauit? Imò cur approbauit, subiungẽs *eum esse filium Abrahæ?* Deinde si iuxta Paulum opus pœnitentiæ sanctum ac legitimum est, vt qui furatus est, non solùm non furetur amplius, *sed etiam manibus laboret, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti*, quare opus pœnitentiæ sanctum quoque ac legitimum non erit, si pœnitens peccator exemplo Zachæi dimidium bonorum suorum

Caluini dentes canini.

Impostura Caluini refutatur.

suorũ dat pauperibus? Sed Caluino ac Caluinistis diuitiarum usus nec sanctus nec legitimus videtur, quum tam largę eleemosynæ fiunt, vt vel *dimidium bonorum detur*, vel (ad quod Christus disertè hortatur) *totũ vendatur, & detur pauperibus.* Nam & hæc Christi verba non secus deprauauit Caluinus, vt ibi dictum est. Ita animi sensus diuinis Scripturis penitus contrarios gerunt.

Eleemosynæ largiores Caluinistis displicent. Matt. 19.

Pergit adhuc magis mordere, totámque hanc historiam Euangelicam magis dilacerare Caluinus. *Christus* (inquit) *testimonium Zachæo reddens, quum diceret, Salus huic domui facta est, nihil in eo fuisse simulatum pronuntiat. Neque tamen salutis causam bonis operibus Zachæi adscribi, sed quia cõuersio illa certum erat diuinæ adoptionis pignus, meritò inde colligit domum illam salutis esse hæredem. Et hoc quoq; verba sonant. Nam quia Zachæus vnus sit ex Abrahæ filijs, ratiocinatur saluã esse eius domum. Porro vt quis censeatur inter Abrahæ filios, fidem eius imitetur necesse est.* Hæc ille. Breuiter respondeo: bona opera Zachæi non fuerunt salutis eius causa, sed fuerunt fructus pœnitentiæ digni, & satisfactiones pro peccatis, quales Caluinus cum suis pari non potest. Non fuit Zachæi conuersio adoptionis diuinæ pignus, sed ipsamet adoptio diuina, cuius fructus erant ista bona opera. Iam enim totus conuersus ad Deum, ideóque adoptatus in filium, profert opera filio digna, & præcedentium peccatorum satisfactiones: quia illis remissis, pœna tamen manebat temporalis. Christi autem ratiocinatio, *saluam esse domum quia filius Abrahæ fuerat*, nec solam eius fidem, nec sola hæc opera considerauit, vt causam adæquatam, sed ipsam Dei electionem. Censeri autem inter filios Abrahæ, non solùm fidei imitationem requirit, quam solam ponit Caluinus, sed etiam bonorum operum Abrahæ, dicente Christo Iudæis; *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Adiungit tamen Caluinus. *Imò hanc laudẽ Scriptura promiscuè fidei tribuit, quòd germanos Abrahæ filios ab extraneis discernat. Sciamus ergo eam præcipuè in Zachæo laudari, cuius gratia factum est vt bona quoque opera Deo placerent.* Hæc ille. Artificiosè laudem Zachæi à bonis operibus, quæ Euangelium expressit, ad vnam fidem, quam Euangelium tacuit, traduxit. Sed Scriptura non minus propriè ex bonis operibus discernit filios Abrahæ quàm ex fide, vt verba Christi citata nos docuerunt. Fides quoque non secus Deo placet propter bona opera, quàm bona opera propter fidem. Imò *Abrahæ fides ex bonis eius operibus consummata est*, ait Iacobus, & *sine*

Caluini artes, vt Scripturã ludificet.

Ioan. 8.

Iac. 2.

bonis operibus fides inanis ac mortua est, nec filios Abrahæ sola fides facit, sed *fides per charitatem operans*. Ita totam hanc Zachæi conuersi commendationem ac laudem, totamque hãc historiam Euangelicam impius Caluinus penitus inuertit atque peruertit. Fingit postea *ex audita redemptione Ecclesiæ, & mundi reconciliatione per Christum, eiúsque doctrinæ fide, salutem Zachæi originem accepisse*. Sed hæc fictio in litera Euangelica nullum fundamentum habet, ideóque vt commentum humanum & Caluinianum penitus reiiciendã est. Zachæi salus ex interna Christi gratia qua sese apud eum insinuauit, vt hîc Euangelium narrat, originem accepit. Alia salutis eius origo extra verbum Dei fingenda non est.

Gal. 5.

IN LVCÆ CAP. XX.

46. *Qui volunt ambulare in stolis.*

Caluini maledicentia retunditur.

SCRIBARVM fastum & ambitionem ad vniuersum Catholicæ Ecclesiæ clerum maledicus Caluinus contorquet, sacrum Dei verbum transferens in maledicentiæ suæ libidinem, sicut aliis suis dogmatibus Dei gratiam in luxuriam transfert. *Ratione* (inquit) *non caruit, Doctores ita vestiri, vt in eorum habitu plus grauitatis & modestiæ quàm in vulgari extaret. Scribæ verò id perperam ad luxum & pompam conuerterant. Quod exemplum ad se traxerũt sacrifici Papales, in quibus constat stolas nihil aliud esse quàm superbæ tyrannidis insignia.* Hæc ille, non vt Scripturarum interpres, sed vt cõuitiator maledicus: nec certas personas perstringens, sed in vniuersum Ecclesiæ clerum virulentiam suam effundens. Tali spiritu ducuntur, qui Euangelicæ veritatis tot seculis deperditæ restauratores, & noui totius orbis Apostoli haberi volunt. Hæc sanè Caluini vox superbæ tyrannidis insigne est. Quo perspicuè demõstrat, quod nunc calamo ausus est, id gladio se tentaturum, si facultas daretur, vt tanquam alter Nero vnum toti clero caput exoptans, illud vnico ictu resecare posset. Nec enim sic vnquam Nero Romani populi sanguinem, sicut iste hæreticus totius Catholici cleri infamiam & interitum sitiuit. Adeò quauis vel capta vel quæsita occasione in vniuersum cleri Christiani corpus, absque vllo discrimine, rabido ore fertur. Sed Dei beneficio solo latratu nocuit, morsu petere non potuit. Quam tyrannidem Caluinus ipse Genevæ exercuerit, nostri in Anglia Caluino Papistæ scriptis libris ediderunt.

IN

20. *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo.*

Hic modus loquendi apud Lucam proprius aliqua explicatione indiget. Matth. & Marc. verba Christi ad alteram speciem sic referunt: *Hic est sanguis meus noui testamenti*: vbi absque vlla sermonis figura, quod in calice erat, *Sanguis Christi* esse affirmatur. Hîc verò de calice non dicitur, *Hic est sanguis meus noui testamenti*, sed dicitur, *Hic est calix nouum testamentū in sanguine meo*: vbi calix, siue id quod in calice est, non vocatur sanguis Christi, sed vocatur testamentum in sanguine. Hîc ergo insurgit hæreticus, & ait. *Hæc est Spiritus Sancti expositio quòd calix vocatur à Matthæo & Marco sanguis, quia testamentum est in sanguine. Sic palàm ostenditur non alia ratione calicem vocatum esse sanguinem Christi, nisi quia nobiscum fœdus æternum pepigit, vt sanguine semel effuso, spiritualiter nunc epulemur. Sam & sic Paulus Christi verba retulit sicut hîc Lucas.* 1. Cor. 11. Sed respondè, nec Lucam nec Paulum Matthæi & Marci verba exponere, nec etiam causam reddere cur apud illos calix vocetur sanguis. (Hæc duplex hæreticorum assertio voluntarium est ipsorum commentum.) Calix apud alios Euangelistas ideo vocatur Sanguis, quia, quod in calice erat, sanguis Christi fuit, vt apud Matth. latius diximus. Hîc à Luca & postea à D. Paulo calix vocatur ipsum nouum testamentum in sanguine Christi, quia in calice non solùm sanguis Christi est (quod alij Euangelistæ dixerunt) sed quia est hic per modum sanguinis fœderalis seu testamentarij. Modum (inquam) & finem porrecti à Christo calicis explicatius & plenius enarrare Lucas voluit quàm alij duo Euangelistæ. Quum ergo dicit, *Hic est calix*, vel, *Hic calix est* (nam verbum *est* in Græco non habetur, ideóque vtrobique poni potest) *nouum testamentum in sanguine meo*; voluit Spiritus Sancti docere quare calix à Christo benedictus & porrectus & ab Apostolis bibendus erat. Nempe quia ille calix, id est, quod in calice erat, iuxta communem loquēdi modum esset ipsum nouum testamentum in sanguine siue per sanguinem, id est, haberet & porrigeret sanguinem ad sanciendum & confirmandum nouus fœdus ac nouum testamentum cum populo Dei. Et quo necessario sequitur, verum sanguinem non figuratiuum in calice contineri, quia vini haustus hoc fœdus constituere aut confirmare non potuit. Hic ergo Christi sermo

Caluinus in Harmonia in hūc locum.

Calix cur nouum testamētum in sanguine Christi.

à Luca relatus (nam vtrumque Christum dixisse dubitari non debet, & hanc formam verborum posterius dixisse verissimile est, quia priorum quandam ampliationem continent) nec causa nec expositio est prioris sermonis ratione vocabuli *sanguinis*, aut cur & quomodo calix vocatus sit *sanguis*, sed est expositio quædam & apertior enunciatio ratione vocabuli *noui testamenti*, & cur à Matthæo ac Marco de calice dictum sit: *Hic est sanguis meus noui testamenti.* Nempe quia in illo sanguine (hausto videlicet & accepto) sanciretur & confirmaretur nouum testamentum cum nouo populo Dei, sicut per sanguinis vitulorum & hircorum, qui immolati fuerant, aspersionem super populum, vetus illud fœdus sanciebatur & confirmabatur, dicente Moyse quum aspergeret: *Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos Deus:* id est, huius sanguinis aspersione sancitur & percutitur & consummatur fœdus inter Deum & vos; vt ille sit Deus vester, & vos populus eius. Sic enim in Cruce quidem immolatus est Christi sanguis in remissionem peccatorum, sed in hoc sacrificio loco aspersionis externæ bibitur & hauritur intimè, vt in illo & per illum sanciatur & confirmetur nouum testamentum ac fœdus inter Deum & nos nouum populum eius. Hãc ob causam dixit de calice Christus, non solum apud Matth. & Marcum, *Hic est sanguis noui testamenti* (quæ verba non nisi sanguinis existentiam notant, qui aliquo modo ad nouum testamentum pertineat) sed apud Lucam dicit: *Hic calix nouum testamentum in sanguine meo:* quæ verba ostendunt calicem à Christo porrectum sic noui testamenti sanguinem esse, vel ad ipsum sic pertinere, vt calix ille sit etiã ipsummet nouum testamentum (quatenus illud confirmat) in sanguine suo: videlicet illo hausto & accepto quod in calice erat, de quo propterea adiecit, *Qui pro vobis effundetur:* quæ verba ad ipsum calicem referenda sunt (vt textus Græcus τὸ ἐκχυνόμενον in recto casu perspicuè ostendit) quia quod in calice erat pro nobis effundendum fuit non vtique vinum, sed sanguis Christi. Hic ergo verborum Lucæ totus & germanus sensus est: Hic calix qui pro vobis effundetur (id est, hoc quod in calice est pro vobis effundẽdum) est ipsum nouum testamentum, quatenus confirmat illud (sic enim circuncisio vocatur fœdus & pactum inter Deum & Abraham, quia fœderis confirmatio erat) cum nouo Dei populo sanciendum in meo sanguine: vt intelligatis tum sanguinem meum esse pro vobis effundendũ & immolandum, quem vobis porrigo, tum illum ipsum sanguinem

Gen. 27.

guinem à vobis hauriendum nouum fœdus constituere & confirmare inter Deum & vos, quia hoc accepto sanguine eritis intimè cũ Deo coniuncti, facti nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: non fide tantùm, sed & re ipsa. Plura apud Matthæum vide.

32. *Ego rogaui pro te vt fides tua non deficiat. Et tu conuersus confirma fratres tuos.*

CHristus in omnium Apostolorum communi periculo pro Petro specialiter rogans ne eius fides deficeret, postéaque addens vt ille conuersus alios confirmaret, in illis verbis & non defecturam Petri fidem, & supremam cæteros corroborandi potestatem manifestè docet, simúlque maiorem illum, de quo contentio erat, obiter ostendit. Sic ex hoc loco collegerunt Patres, S. Augustin. in lib. de qq. noui & vet. test. q. 79. & serm. 124. de temp. Leo Magnus in anniuersario assumptiæ: Ambros. in Psal. 43. Theophylactus in hunc locum: Bernard. Epist. 90. ad Innocentium Papam: Lucius Papa in epist. decretali. Notandum verò quòd Caluinus in commentariis ad hunc locum horum verborum tractationem penitus prætermisit, & Instit. lib. 4. vbi omnibus Scripturis pro primatu Petri respondere conatur, hunc locum penitus dissimulat. Beza quoque in Annotationibus suis ad hæc verba nihil prorsus annotat. Aperta veritas os illis obturauit, satis alioqui ad aliquid semper cauillandum callidis. Sed nec in Marlorati catena contra Petri primatum, ita luculenter tot Patrum testimoniis roboratum, aliquid affertur.

Petri primatus.

38. *Ecce duo gladij hic.*

DIuus Bernardus in lib. 4. de consideratione ad Eugenium alludens ad hæc verba, duplicem ponit in Rom. Pontifice iurisdictionis gladium; vnum spiritualem, alterum temporalem; vt illum manu, hunc nutu suo proferat. Deuoluit hoc in Canonistas Caluinus, & sic contra eos declamat: *Quòd hinc eliciunt Canonistæ cornutos suos Episcopos duplici iurisdictione esse præditos, nõ solùm putida est allegoria, sed proteruum ludibrium, quo Dei verbo insultant. Atqui huc dementia prolabi oportuit Antichristi mancipia, vt palàm sacrilego contemptu sua Dei oracula calcarent.* Hæc ille rabula. Sanctissimum &

Caluini maledicentia retunditur.

doctissimum Bernardum sub nomine Canonistarum insectans, Antichristi mācipium vocat. Sensum eius allegoricum proteruum ludibrium verbi Dei, & sacrilegum Scripturæ cōtemptum nuncupat. Sed nullo argumento, ratione nulla allegoriam refutat. Ita conuitiator maledicus, & impurus rabula, bacchari & furere nouit: solidis argumentis alicuius falsi conuincere non nouit. Tametsi autem allegoria minus propria & accommodata esset, non tamen qui ea legitimè vtitur (nam ad rem ipsam quod attinet, Caluinisticus iam in Anglia clerus duplicem iurisdictionem sine vllo scrupulo imò magno cum fastu retinet:) vel insultat Dei verbo, vel ludibrio eóque proteruo insultat, vel sacrilego contemptu sacra Dei oracula lacerat. Schemata hæc sunt spiritus maligni & mendacis qui in Caluino loquitur.

42. *Pater, si vis, transfer calicem istum à me.*

QVia hic locus videbatur Arianis fauere, vtpote qui, si de morte imminente intelligatur, diuinitati Christi derogare videatur, & quia alioqui indignum videtur quod Christus mortem timuerit, quam hactenus lætanter adiisse visus est, sed & charitati eius in Deum detrahere putari posset, quum multi martyres ex maxima in Deū charitate mortem intrepide adierint, multi interpretes, etiam veteres, non mortem temporalem imminentem, sed aliud quiduis Christum hîc deprecando exhorruisse docent: vt vel Apostolorum scandalum, vel Iudæ flagitium, vel Iudæorum reiectionem, vel persecutorum suorum pœnas, vel denique suorum infirmitatem & dispersionem quia eos paruulos relinquebat, quæ omnia in hūc locum Hilarius, Hieronymus, Ambrosius magis coniectando quàm asserendo tradunt. Basilius futurā plurimorum incredulitatē Christum deprecatū fuisse affirmat. Hæretici hodie & Caluinus maximè, vt doceant Christum non aliter descendisse ad inferos quam quòd anima eius pœnas infernales passionis suæ tempore subiret, totum hunc locum non de mortis tēporalis timore, sed de mortis æternæ horrore, summa cum impietate ac blasphemia exponunt. Ad illa verba, *Cœpit pauere & tædere & mœstus esse. Vnde* (inquit Caluinus) *Christo mœror & anxietas & formido, nisi quia in morte tristius aliquid & magis horribile concepit quàm se paratione animæ & corporis?* Et paulò post. *Nō mortem horruit simpliciter quatenus trāsit, est è mūdo, sed quia formidabile Dei*

Lib. 4. cōtra Eunomium.

In Matth. 26. ver. 37. Caluini in Christum doctrina blasphema

tribunal illi erat ante oculos. Quare nihil mirum, si horribilis exitij abyssus metu & anxietate duriter eum cruciauit. Rursum ad illa verba, *Tristis est anima mea vsque ad mortem: Animum* (inquit) *filij Dei mors per se non cruciasset; nisi cum Dei iudicio sensisset sibi esse negotium.* Deinde ad hæc verba, *Pater, si vis*, &c. ita scribit. *Quæritur quid orando Christus profecerit. Apostolus ad Hebr. 5. dicit exauditum fuisse à suo metu* (sic enim legi vult, non *pro sua reuerentia*) *Id porrò non quadraret, si mortem simpliciter timuisset Christus, quia ab ea liberatus non fuit. Vnde sequitur, grauioris mali timore ad deprecandam mortem fuisse adactum. Nempe quum iram Dei sibi propositam videret, quatenus ad eius tribunal totius mundi peccatis oneratus se sistebat, necesse illi fuit profundum mortis abyssum exhorrescere.* Hæc ille. *Mox huius diri & insoluti horroris certum argumentum fuisse ait sudorem Christi sanguinem*, quem paulò ante Lucas cõmemorat. *Si cui enim mortis timore hoc contingat* (ait Caluinus) *pusillo ac muliebri eum animo esse dicemus.* Hæc in hunc locum Caluinus. Sed in Instit. sua lib. 2. cap. 16. num. 10. & seqq. hanc suam blasphemiam luculentius exponit. Ait enim hanc Christi in horto tristitiam exordium fuisse descensus eius ad inferos. Tunc enim *cum inferorum angoris & æternæ mortis horrore consertis manibus luctatũ fuisse: tunc diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulisse: tunc pœnas omnes à damnatis expetendas* Christum *in anima persoluisse, hoc vno excepto, quòd non poterat in illis deseri:* tunc denique Christum orasse, non vt *immunis esset à morte, sed ne absorberetur vt peccator, quia formidabilem illam abyssum sentiebat, se à Deo derelictum & alienatum esse, omnia irati Dei signa expertus est, maledictionem & iram Dei sumit, in quo timore diros & horribiles cruciatus perpessus fuit, videns se ad tribunal Dei reum stare nostra causa.* Hæc sunt hoc loco Caluini & aliorum hæreticorum hodie blasphemiæ. Ad quas refutandas tria sunt explicanda. Primùm, quid Christus timuerit & deprecatus fuerit: secundò quomodo: tertiò, quare. Vers. 38.

Ad primum quod attinet, Christus propter solam mortem temporalem imminentem mœstus fuit, patrem orauit, in agonia factus sanguinem sudauit. De tristitia sua dixit Christus: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*, id est, ita tristis, vt parum absit à morte, nempe de qua paulò antè dixerat. *Filius hominis secundum quod definitum est vadit: verumtamen væ homini illi per quem tradetur*, scilicet ad mortẽ tempo

Christus quid deprecatus fuit. temporalem. Quid deprecatus fuerit, oratio ipsa loquitur: *Transfer à me calicem istum.* Nempe de quo postea dixit Petro percutienti gladio. *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum?* Deinde si Christus orans, *Transfer à me calicem*, intellexit iram & maledictionem Dei ne absorberetur vt peccator; tunc in verbis sequentibus, *Non mea voluntas fiat, sed tua*, intelligendum est, voluntatem Dei patris fuisse, Christúmque ei sese conformasse, vt Christus maledictionem & iram Dei incurreret, eáque absorberetur vt peccator, vt profundam mortis abyssum sentiret, vt damnati ac perditi hominis cruciatus non solùm exhorresceret, sed etiam pateretur. Hæc enim omnia Christum & timuisse & deprecatum fuisse Caluinus vult. Non nisi ergo mortem temporalem timuit, eámque deprecatus est.

Consequentia horrenda, sed necessaria ex Caluini doctrina.

Quomodo Christus morte deprecatur. Quod quomodo fecerit, nunc explicandum. Nempe voluntate naturali, nõ deliberata. Habuit Christus affectus humanos & naturales, sed non vt nos inuoluntarios, aut qui rationem præuenirent, sed quos liberè in se suscepit quando voluit & quantum voluit; quod multis verbis perspicuè docent sancti Patres, Augustinus tract. 49. in Ioannem, & de ciuitate Dei lib. 14. cap. 9. Gregorius Moral. in Iob lib. 1. cap. 13. Hieron. in cap. 26. Matth. Sic de Christo dicitur Ioan. 11. *Infremuit spiritu, & turbauit seipsum.* Sic Christus hoc loco, quia voluit, *cœpit contristari & mœstus esse*: & morte imminenti cum omnibus suis pœnis atque ignominiis ante oculos suos liberè posita, naturaliter illam timet, dolet, ac deprecatur: sed voluntate deliberata, quæ mortem illam cum omnibus suis circunstantiis (maximè respectu finis, quòd esset obedientiæ opus & redemptio mundi) prorsus acceptauit. Verba igitur illa, *Pater mi, transfer à me calicem istum*, non continent *votum abruptum & inconsideratum, & orationem non meditatam*, vt impius Caluinus ad hæc verba scribit, sed voces sunt voluntatis naturalis, quam hîc Christus meditatè & liberè exercere voluit: idque has ob causas: primùm, vt in parte quoque rationali nõ solo corpore pro nobis pateretur: deinde vt suam tum in nos charitatem, tum in Patrem obedientiam clariùs ostenderet. Nempe facta omnium & singulorum quæ pati debuit apprehensione viuacissima & liberrima, ex illa seipsum turbare, affligere, & vsque ad sanguineas guttas naturam commouere atque percellere voluit.

Cur mortem Christus exhorruit. Cur autem morte ante oculos ad viuum posita tam vehementer eam exhorresceret (quod tertio loco explicandum dixi

dirimus) multæ rationes afferri possunt. Quatuor adfert Cornelius Iansenius. Primam, passionis generalitatem, quia ab omni hominum genere & in omnibus corporis membris, & in omnibus quibus potest homo pati, passus est. 2. passionis genus & qualitatem, quæ erat crucifixio. 3. complexionis nobilitatem, quæ dolores omnes magis reddidit sensibiles. 4. doloris puritatem, omni videlicet consolatione spoliatam: quibus addi possunt exactissima futurorum omnium dolorum scientia; item summa mortis indignitas, propter personæ suæ summam excellentiam, de qua Paulus dixit: *Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem*; deinde & summa persecutorum ingratitudo, quam ipse Christus considerans dixit: *Multa bona opera operatus sum inter vos, propter quod eorum vultis me interficere?* Hæc talia erant vt eorum viua & exacta consideratio iudorem sanguineum naturaliter elicere potuerint. Alius ille timor maledictionis & iræ Dei quem blasphemè ponit Calvinus, in Christum cadere non potuit, dicente Propheta de Christo: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: à dextris est mihi, ne commouear.* Vide contra has Caluini blasphemias multò plura suprà ad Matth. cap. 27. vers. 46. & infrà ad Ioan. cap. 12. vers. 27. Hebr. 12. Ioan. 10.

IN LVCÆ CAP. XXIII.

34. *Pater, ignosce illis. Non enim sciunt quid faciunt.*

VBITARI hîc potest, quomodo tanquam causam benignissimæ suæ intercessionis, crucifigentium ignorantiam ponat Christus. Nam Scribas & Pharisæos saltem ac Principes populi ex destinata malitia, & vt Pilatus bene aduerterat, ex inuidia Christū ad crucifigendum postulasse manifestè constat, vt propterea ignorantia, qua laborabant, ex malitia fuerit, & inexcusabilis. *Obcæcati Iudæi in malitia sua* (ait B. Leo) *in quod prorupissent facinus nesciebant.* Atqui ignorantia tunc demum peccatum imminuit, & facilioris veniæ causa esse potest, quando qui ex ignorantia peccans, si sciret veritatem, non peccaret. Tale autem fuisse Iudæorum crucifigentium Christum, Paulus manifestè affirmat dicens: *Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Et Petrus non solùm de vulgo, sed & de principibus Iudæorum qui Christum crucifixerunt, dixit: Sermo. 15. de passion. Domini. 1. Cor. 2.

Act. 3. dixit: *Et nunc, fratres, scio, quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.* Chriſtus ergo de ignorantia hîc loquitur excuſabili, quæ talis erat, vt, ſi ſciuiſſent quid facerent, non eſſent facturi. Cauſa quidem huius ignorantiæ in multis fuit malitia & inuidia, ſed quæ erat corrigibilis. Caluinus, vt hunc nodum ſoluat, in alterum extremum defertur. *Veriſimile* (inquit) *eſt Chriſtum non pro omnibus oraſſe, ſed tantùm pro miſera plebe, quam zelus inconſideratus non autem deliberata impietas rapiebat. Nam vt de Scribis & ſacerdotibus nulla fuit ſpes reſidua, pro illis fruſtra oraſſet.* Hæc ille. Dupliciter errat: primùm quòd orauerit pro ſola plebe. Nam Lucas apertè de plebe dicit: *Sequebatur eum turba multa populi & mulierum quæ plangebant & lamentabantur eum.* Petrus quoque Principes non ſecus ex ignorantia peccaſſe quàm populum loco citato affirmauit. Alter error magnam habet impietatem, Chriſtum fruſtra pro Scribis oraturum. Nam de his ipſis dicit S. Auguſt. hæc Chriſti verba tractans. *Inſani ſunt, medicus ſum ſeuiant, patienter fero: cùm occiderint, tunc ſanabo.* Serm. 8. & 9. de verbis Apoſtoli. Sic beatus Leo loco citato: *Miſericors Dominus, qui etiam interfectores ſuos ſua morte volens ſaluare, pro ignorantia ſeuientium de crucis altitudine ſupplicabat.* Et iterum ſerm. ſeq. *Qui venit peccatores ſaluos facere, nec ipſis quidem interfectoribus ſuis miſericordiam denegauit.* Rurſum Auguſt. ſerm. 59. de verb. Domini: *Credentes ſanguinẽ eius biberunt, quem ſeuiendo fuderunt.* Vnde & Lucas alibi ait: *Multa etiã turba ſacerdotum obediebat fidei.* Vbi bonus Beza voculam *ſacerdotum* è textu expungere ſtudiosè conatur.

Caluini duplex error.

Serm. 8. & 9. de verbis Apoſtoli.

Act. 6.

43. *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo.*

ETiam ex hoc dulciſſimo diuinæ miſericordiæ flore aliquid veneni ſugere, aliquid quod contra pietatem diceret in hoc tanto opere pietatis aduertere, & ad ſummã Chriſti bonitatem oculum nequam adferre Caluinus potuit. Ex his quippe Chriſti verbis miſericordia & amore plenis, fiduciam ac præſumptionem impiam ſtabilire, ſatisfactionis neceſſitatem ac fructum tollere, confeſſionis vſum ſubſannare, homo impius conatur. Audiamus loquentem beſtiam. *Primò* (inquit) *notanda eſt incredibilis facilitas, quòd ſine mora latronem tam humaniter complectitur, ſibiq; beatæ vitæ ſocium fore promittit. Quare minimè dubium eſt, quin ſine exceptione omnes admittere paratus ſit qui ad eum cõfugient. Vnde certò*

Pœnitẽtiæ & ſatisfactionis neceſſitas defenditur.

ſtatue

ſtatuere licet, modò memor ſit noſtri, nos ſaluos fore. Porrò fieri non poteſt vt eorum obliuiſcatur, qui ſuã ei ſalutem cõmendant. Per has dulces benedictiones ſeducit Caluinus corda innocentium. Chriſti quidẽ facilitas ac miſericordia incredibilis in hac parte fuit: ſed & latronis fides, charitas, ſpes, totaq; pœnitentia admirabilis erat, vt mox dicetur: ſine quibus ſimilem ſibi certò promittere à Deo miſericordiam, magna temeritas ac præſumptio eſt. Eſt quoque minimè dubiũ, quin ſine exceptione omnes admittere paratus ſit Deus qui ad eum confugient; ſed qui ita confugiũt vt oportet, qui nõ cum ſola fide aut fiducia Caluiniana, ſed qui cum fide vera Catholica, cum humili & veraci pœnitẽtia, cum flagranti charitate, cum inuocatione debita, cum peccatorũ præteritorũ acri odio, cum certo & firmo emendationis proposito, ad Deum confugiunt. Qui ita ad Deũ confugiũt, ſine exceptione omnes admittere paratus eſt Deus: nõ quòd his poſitis admittere teneatur Deus, ſed quia hoc diuinæ bonitati cõgruit, & hanc nobis ſpem diuinitus reuelatæ Scripturæ faciunt. *Nec tamen certò ſtatuere licet* (vt loquitur Caluinus) *modò memor ſit noſtri, nos ſaluos fore*: ſed certè optime ſperare licet, qui ad Deũ confugiunt ſicut oportet, illorũ Deum non immemorem fore, ſed ad ſalutẽ recipere. *Nec etiam fieri poteſt vt eorũ obliuiſcatur, qui ſuam ei ſalutem cõmendant*, modo illa cõmendatio ordine ac debitè ſit, iuxta ea quæ Deus in Scripturis ab illis exigit, qui ſe illi commendant, & ad eum confugiunt. *Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationũ veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere peruersè, diſcite benefacere, quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam; & venite, & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur.* Hoc eſt cõfugere ad Dominũ: hoc eſt dare ei ſalutem cõmendare: hoc eſt Deum ſui memorẽ habere. Sed iocus ac ludus hæc ſunt, prout huius poſtea impoſturæ ſe dabunt. *Quòd ſi* (inquit) *latroni tam facilis tranſitus in cælum fuit, quia in vltima rerum omnium deſperatione recubuit in Chriſti gratiam, multò magis hodie Chriſtus mortis victor manum è ſolio ſuo nobis porriget, vt in vitæ ſocietatem colligat.* Aduerte impoſturam. *Facilis* (inquit) *illi tranſitus in cælum fuit, quia in vltima rerum omniũ deſperatione recubuit in Chriſti gratiam.* Fallit lectorem impoſtor. Non propter hanc cauſam tam facilis huic latroni in cælũ tranſitus fuit: non quia in vltima rerum omnium deſperatione, hoc eſt, vbi nihil in eo erat vnde veniam ſperaret, nulla fides, nulla pœniten-

Præſumptio Caluiniana reijcitur.

Modus cõfugiendi ad Deum. Eſai. 1.

Latroni vnde tam facilis in cælũ tranſitus.

tentia, nulla charitas (hæc enim certè vltima est hominis peccatoris desperatio) hoc solo nomine, *quòd in Christi gratiam recubuit*, id est, hoc solo nomine quòd fiduciam salutis concipere ausus fuit, tam facilis illi in cælum transitus fuit. Imò neque propter illam fiduciam omnino tam facilis illi in cælum transitus fuit. Fuit sanè illa eius fiducia, qua in *Christi gratiam recubuit*, vna egregia dispositio, qua veniam peccatorum consequebatur; dispositio, inquam, non causa aut meritum; nisi nunc animo in diuersa mutato pœnitentiam peccatoris (cuius hæc fiducia & spes veniæ vna pars est) remissionis peccatorum causam ac meritum saltem de congruo esse, fateri Caluinus velit. Ait enim: *Quia in Christi gratiam recubuit.* Qui modus loquendi causam & rationem denotat. Sed certè hæc in latrone fiducia & spes veniæ qua in Christi gratiam recubuit, fuit vna egregia dispositio ad veniam à Christo consequendam. Sed nec fuit sola dispositio, quando fides eius planè admirabilis, confessio quoque fidei nobilissima, charitas admodum feruens & egregia, peccatorum suorum aperta professio, aliáque adhuc plura non secus eum ad hanc veniam disponebant, quàm fiducia concepta; nec ad tam facilem in cælum transitum, id est, ad talem veniã quæ paradisum ei eodem die promitteret, vlla dispositio illa erat. Nam ad veniã quidem peccatorũ & ad iustificationẽ impij disponit pœnitentia, fides, fiducia, aliæque virtutes ex speciali Dei gratia productæ: sed ad gloriæ mensuram aut gradum (qualis hic vnus erat, confestim in paradiso esse) sicuti nec ad ipsam gloriam adeundam illa disponunt, quum in huiusmodi glorificatione tota gloria sit pura gratia. Est enim vita æterna quibusdam mera gratia, qui nihil ad eam consequendam iam iustificati operari potuerunt; quibusdam verò, qui iam iustificati bona opera fecerunt, & gratia, & merces.

Latronis varia virtutes præter fiduciam.

Duobus igitur modis fallit lectorẽ Caluinus. Quòd enim in Christi gratiam hic latro recubuit, nec tam facilis in cælum transitus vlla causa fuit, nec ipsius remissionis peccatorum sola causa aut sola dispositio fuit. Quod ipsemet Caluinus ex parte nobis explicabit. Primum enim de fide huius latronis dicit. *Nescio an à mundo condito magis rarum & memorabile fidei exemplum vnquam extiterit. Nam repentè altius penetrat quàm Apostoli omnes & reliqui discipuli, in quibus docendis tantum opera consumpserat ipse Dominus.* Deinde confessionem fidei non minus admirabilem agnoscit. *Neque id modò* (inquit) *sed Christum in patibulo regem adorat, regnum*

Latronis virtutes.

regnum eius celebrat in horrenda & pluſquam deformi abiectione, moribundum pronunciat vitæ authorem. Poſtea patientiam ac tolerantiam eius prædicat. *Quòd autem cruciatus ſuos animosè negligens, imò quaſi ſui oblitus ad ſpem & deſiderium occultæ vitæ rapitur, ſenſum humanum ſuperat. Quare & mortificationem carnis, & patientiam, & fidei altitudinem, & ſpei conſtantiam, & pietatis ardorem ab hoc Magiſtro diſcere non pudeat.* Hæc hoc loco Caluinus ab Ambroſio priùs ac Leone Papa diligenter obſeruata. Quibus adhuc adiicere licet humilem peccatorum ſuorum confeſſionem, *Nos digna factis recipimus*, honoris Chriſti defenſionem, *Hic autem nihil mali fecit*, charitatem erga proximum (vt notauit in hunc locum Beda) qua eum fraternè corripuit dicens, *Nec tu Deum times, &c.* Propter has igitur tot ac tantas virtutes, non propter ſolam fiduciam qua in Chriſti gratiam recubuit, facilem à Chriſto veniam impetrauit?

Serm. 44. & 45.

Serm. 2. de paſſion. Domini.

Pergamus nunc cum Caluino. *Abſurdum enim* (inquit) *eſſet, ex quo chirographum nobis contrarium affixit cruci, mortemque & Satanam profligauit, & in ſua reſurrectione triumphum egit de mundi principe, nobis non æquè facilem & promptum eſſe ac latroni tranſitum à morte in vitam. Quiſquis ergo vera fide animæ ſuæ cuſtodiam Chriſto moriens tradet, non detrahetur in longum tempus vt ſuſpenſus langueat, ſed eius voto eadem, qua erga latronem vſus eſt, benignitate Chriſtus occurret.* Hæc Caluiniana collectio dupliciter claudicat. Primùm, quia non ſequitur: Chriſti nunc maior eſt gloria quàm in Cruce fuit, ergo par & eadem miſericordia. Non enim à ratione diuinæ gloriæ, ſed à ratione immenſæ charitatis Dei & Chriſti, miſericordia ortum capit. Chriſti autem in nos immenſa charitas nunquam ardentiùs flagrauit quàm in cruce, *vbi torcular calcauit ſolus, & non fuit vir de gentibus cum eo*, ab omnibus derelictus, vbi precium redemptionis de facto perſoluit; vbi victima mactata adhuc in ara ſtetit; vbi ſe totum pro nobis obtulit; vbi ſe maximè Patri humiliauit. In hac igitur tam ardenti flamma maiores ſcintillæ hinc inde euolarunt. Orat pro perſecutoribus. Matrem commendat diſcipulo: exclamat, *Sitio*, non potum, ſed ſalutem humanam: denique huic latroni paradiſum promittit. Hîc magis ſeſe diffudit miſericordia, vbi magis exarſit charitas. Hîc muſtum propinauit, qui adhuc in torculari ſtetit; & facilius atque uberius bibit, qui fonti proximus aſtitit. Denique Chriſti in ſuos beneficia gratiæ ſingularia, non ſunt exempla, ſed mi-

Caluiniana collectio dupliciter claudicat.

1.

2.

3.

4.

5.

racula. Deinde fallit iterũ tota Caluini consecutio, nisi eadem fide, fortitudine, parientia, aliisque virtutibus animæ suæ custodiam Christo morientes tradimus, quibus suam hic latro Christo commẽdauit. Vnde sapienter Augustinus: *Antè mihi latronis fidẽ ostende, & tunc tibi latronis beatitudinẽ pollicere.*

Serm. 1. fer. 3. post Domin. Palm.

Sed nunc quò tota Caluini tendat oratio, & quos hactenus cuniculos egit, qui nunc proximè sequitur verborum fragor ostendit. *Itaq; faceſſat putidum illud Sophiſtarum cõmentum de pœnæ repetitione quum culpa remittitur: quia videmus vt Chriſtus, quem reatu abſoluit, ſimul à pœna liberet.* Huc hactenus collimauit Caluinus; ad hoc venenum tandem instillandum Christi gratiam & bonitatem hactenus prædicauit. Sed nec antegressæ orationis filum huius conclusionis telam texere potuit; nec quod nũc dicit, aliquam nouam textutam adfert: Christus latronem sic à reatu absoluit, vt à pœna liberet; ergo quoties culpa remittitur; nulla est pœnæ repetitio. Tam malè factum hoc argumentũ est, vt eius inanitas vel puero trãspareat. A particulari cõcludit generale. Quis puer hoc vitium non videt? A fidei exemplo *tam raro ac memorabili, quale à mundo condito non extitit*, (sunt Caluini verba) ad fidem simpliciter veram, qualis in quolibet credente necessariò reperitur, argumentatur. Argumenti absurditatẽ quis non aduertit? A multis cum fide virtutibus coniunctis ad solam fidem ratiocinatur. Quàm hoc à ratione imò & à pietate procul alienum sit, quis ignorare potest? Denique ex priuilegio gratiæ in Cruce factæ, regulam communem statuit. Consequentiæ vanitatem quis tandem approbabit?

Manet pœna remissa culpa. Caluini putidum & puerile argumentũ.

At aliquid suæ collectioni obiicere vult ipse Caluinus. Vafrè. Quasi nihil aliud obiici queat aut debeat. Atqui quæ nos iam cõtrà obiecimus, soluat qui potest Caluinista. Audiamus interea quid ipse sibi opponat, & quomodo soluat. *Nec obstat* (inquit) *quòd latro pœnam cui addictus erat, nihilominus ad extremum vsq; sustinet: quia hic nulla compensatio nobis fingenda est, quæ ad placandum Dei iudicium piaculi vice sit (quemadmodum Sophistæ delirant) sed pœnis corporalibus simpliciter electos suos Dominus ad displicentiam & odium peccati erudit. Itaq; Christus latronem paterna disciplina ad abnegationem addictum, quasi gremio suo excipit, non ad ignem purgatorij ablegat.* Latronem illa pœna, cui addictus erat, ad placandum Dei iudicium aliquam compensationem attulisse non improbabiliter dici potest, si illam pœnam sceleribus suis debitam (quod publicè professus est, dicens, *Nos digna fac-*

factis recipimus) veluti illis iustè debitam alacriter susceperit, & in aliquam compensationem à Deo acceptari humiliter precierit. Quod vt eum feciſſe pluſquam probabile eſt, quia qui mentem fide illuminauit, animum quoque pœnitentiæ studio imbuiſſe (quum fides & pœnitentia pariter in Scripturis coniungantur) dubitari vix debeat; ita etſi non fecerit, nec de tali compensatione cogitauerit, tamen propter causas antedictas, ab aliis peccatoribus nullam à Deo pœnam temporalem remiſſis peccatis exigi nullo modo conſequitur. Pœnæ autem temporalis compensationem ad placãdum Dei iudicium piaculi vice perſolui; non eſt Sophiſtarum delirium, vt hîc delirat Caluinus, ſed eſt diuinarum Scripturarum & SS. Patrum luculenta & ſapiens doctrina: quam diligenter explicatam, & contra omnes Caluini cauillationes solidè defenſam videre licet apud Rob. Bellarminum: ne hîc iuſtra actum agamus. *Controuer. tom. 2. de pœnit. lib. 4. c. 8. & ſeqq. Item cap. 14. & ſeqq.*

Proprium autem hoc loco Caluini delirium, quo imperito lectori nebulas offundit, paucis refutabo. Ait *pœnis corporalibus ſimpliciter electos ſuos ad diſplicentiam & odium peccatorum erudire.* Sic *latronem paterna diſciplina ad ſui abnegationem adductum* affirmat. Ad latronem quod attinet, non illa ſupplicij pœna ad ſui abnegationem, ſed admirabilis diuini Spiritus gratia eáque repentina & efficaciſſima, ad memorabilem iſtam conuerſionem, cum tot virtutibus coniunctam, adduxit: quod ipſe Caluinus hoc loco non diffiteretur, qui (inquit) *maiori admiratione digna eſt Spiritus S. gratia, quæ tam luculentè hîc ſe exeruit.* Pœna quam ſuſtinuit, non fuit paterna diſciplina qua eum Deus erudiret; ſed fuit debitum ſceleribus ſupplicium, *quo digna factis accepit.* Paterna diſciplina qua Deus ſuos filios caſtigat, vt Paulus ad Heb. 12. ſatis docet, non eſt pœna flagitiis debita; ſed eſt varia pro Chriſti nomine & pro veritate afflictio, perſecutio, bonorum ademptio, iuſtis & credentibus propter ipſam iuſtitiam inflicta, propter fidei confeſſionem ſuſcepta, propter veritatis & pietatis defenſionem tolerata. Quum enim dixiſſet, *Rememoramini priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum, &c.* móxque adieciſſet, *Patientia vobis neceſſaria eſt, vt Dei voluntatem facientes, reportetis promiſſionem* (de Dei voluntatem facientibus & multa pro pietate patientibus loquitur, non de ſceleratis & flagitioſis ad odium peccati iuſto ſupplicio erudiendis) ac deinde magnum iuſtorum catalogum texuiſſet, qui iuſtitiæ ac pietatis nomine *Satisfactionu pœnæ & diſciplinæ paternæ differentia.* *Heb. 10. 32. 36.* *Heb. 11.*

(non flagitiorum ſuorum cauſa, vt ad odium peccati erudi-
rentur) *diſtẽti ſunt*, vt ſeptẽ filij Machabæorũ; *ludibria & ver-*
16. *bera experti, inſuper & vincula & carceres*, vt Ierem. & Mi-
37. chæas; *lapidati ſunt*, vt Zacharias ſacerdos & Naboth; *ſecti*
ſunt, vt Eſaias à Manaſſe Rege; *tentati ſunt*, vt Ioſeph & Iu-
38. dith, *in occiſione gladij mortui ſunt*, vt 85. ſacerdotes ab impio
Saul interfecti, *circuierũt in melotis, in pellibus caprinis, egen-*
tes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, qui vi-
delicet tot his malis ac pœnis corporalibus non ad odium
peccati, ſed ad virtutis ac pietatis incrementa erudiebantur,
Heb. 12. tandem ad ipſos Hebræos rediens, *Per patientiam* (inquit)
1. *curramus propoſitũ nobis certamen*: móxque Chriſti redem-
ptoris exemplo ob oculos propoſito, *vt non fatigẽtur animis*
ſuis deficientes, quia nondum vſq; ad ſanguinem reſtitiſſent ad-
uerſus peccatum repugnantes, id eſt, contra infidelitatis &
2. negationis Chriſti tentationes, prolixè docet, *vt nõ negligant*
3. *diſciplinam Domini, quia Deus quos diligit caſtigat, & flagellat*
4. *omnem filium quem recipit*. Tota hæc caſtigatio paterna non
eſt eruditio ad odium peccati quod perpetrarunt, & cuius
5. nomine puniuntur, vt hic latro punitus eſt, ſed eſt eruditio ad
6. odiũ peccati ne perpetretur, & vt poſſint aduerſus peccatum
repugnare etiam vſque ad ſanguinem reſiſtẽdo. Quare totam
11. hanc doctrinã poſtea concludens, ait. *Omnis diſciplina in pre-*
ſenti quidem non videtur eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem
fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddit iuſtitiæ: id
eſt, iis qui per patientiã malis aſſueuerunt, & longa exercita-
Rom. 5. tione probati fuerunt (*tribũlatio enim patientiam operatur,*
patientia probationem) fructũ duplicem adfert, primum *pa-*
catiſſimum, ſiue tranquillitatis & pacis εἰρηνικὸν, quia animo
pacato omnia tolerat, deinde iuſtitiæ δικαιοσύνης, quia facit
hominem iuſtum quatenus ea admonitus peccatum fugit.
Deóque arctius adhæret, quod aliis verbis antea dixerat, *Deũ*
nos erudire ad id quod vtile eſt in recipiendo ſanctificationem
eius, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ, id eſt, propter noſtram
vtilitatem, vt ſic eruditi participes ſimus eius ſanctitatis quæ
in Deo eſt, ſiue vt ſimus ſancti ac iuſti pro modulo noſtro,
ſicut Deus eſt. Hæc eſt paterna diſciplina, qua iuſti, & electi, &
filij Dei exercentur, ad fugã peccati, & ſanctitatis ac iuſtitiæ
incrementũ, non illa quã fingit Caluinus, qua impij & pecca-
Vicinitate verborum fallit Caluinum. tores percutiũtur, ad diſplicentiã & odiũ peccati in quo ſunt,
vel quod perpetratũt. Vicinitate & affinitate verborũ fallit le-
ctorẽ Caluinus. Paterna quippe Dei diſciplina ad peccati odiũ

rudit, ne committantur, vt Apostolus nos docuit; & eius finis est nostra sanctificatio, iustitia, corona. Disciplina & castigatio, qua Deus punit peccatores vt à peccato desistant, in quo genere dictum est, *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, & postea accelerauerunt:* & rursum, *Vexatio dabit intellectum*) est quidem aliquo modo paterna, quatenus misericorditer ad emendationem prouocat; sed quia necdum tales filij sunt, non eos propriè vt pater filios castigat, sed vt dominus seruos ad officium reuocat. Castigatio autem illa, qua iam sibi reconciliatos certis adhuc pœnis Deus subijcit, non est paternæ misericordiæ, sed diuinæ iustitiæ opus, quia *vniuersæ viæ Domini* circa peccatores *misericordia & veritas.* Ideò *misericordiam & iudicium* cantat ei Propheta. Ideò vocatur, *misericors & miserator & iustus.* Ideò rursum dicitur, *Patiens & longanimis & multæ miserationis, & verax.* Sic præcedit misericordia iustitiam; & quibus præstitit Deus misericordiam, ab illis adhuc exigit iustitiam: nõ quidem summam, sed eque nullam. Dimisit Deus filiis Israël orãte Moyse fœdam illam rebellionem & murmur contra Moysem & Aaron. *Dimisi* (inquit) *iuxta verbum tuum.* Tamen vide quid addat. *Attamen non videbunt terram pro qua iurauí patribus eorum.* Rursum atrox illud idololatriæ crimen de vitulo aureo orãte similiter Moyse dimisit Deus, ne prorsus eos à facie sua eiiceret, aut fœdus cum eo abrumperet: sed addit. *Ego in die vltionis visitabo & hoc peccatum eorum.* Postquam Dauidi pœnitenti Propheta dixerat, *Transtulit Dominus peccatum tuum*; quo reparatam cũ Deo amicitiam ei significauit: adiecit tamen vt iustitiæ quoque diuinæ locum adhuc esse intelligeret; in pœnam quidem adulterij, *Filius qui natus est tibi, morte morietur:* in pœnam homicidij, *Non recedet gladius à domo tua in æternum.* Sic nimirum misericors & miserator est Dominus, & iustus.

Psal. 24. *Psal. 100.* *Psal. 111.* *Exod. 34.* *Num. 14.* *Exod. 32.* *2. Reg. 12.*

Sed necdum Caluino cauillandi finis. *Notandum* (inquit) *interea est, quibus clauibus latroni aperta fuerit regni cœlorũ ianua. Neque enim hîc vel Papalis confessio vel satisfactiones ullæ rationem veniunt; sed pœnitentia & fide contentus est Christus, vt ad se venientem vltrò excipiat.* Breuiter respondeo: Neque etiam hîc vel Euangelica prædicatio, vel disciplina consistorialis, vel Baptismi susceptio, vel Cœnæ Dominicæ participatio in rationem venerunt, sed pœnitentia & fide contentus est Christus, vt ad se venientem vltro excipiat. Non videt ecus hæreticus hoc insulso cauillo non aliter explodi quæ

Caluini putidum cauillum.

sua secta in peccatoris conuersione vel sanctificatione adhibere solet, quàm quæ in Ecclesia Catholica perpetuò adhibita fuerunt. An quia Christus per excellentiam vno verbo peccata remisit Magdalenæ, paralytico, & huic latroni, idcirco in Ecclesia Christi omnis Sacramentorum & disciplinæ Ecclesiasticæ vsus veluti res ridicula explodetur; vt sola sufficiat pœnitentia & fides coram Deo? An quia Christus sine clauibus regnum cœlorum aperuit, idcirco claues regni cœlorum à Christo Petro datæ in puteum proiicientur? An idcirco Ecclesia nullas claues habet? Hæc sunt insulsa & putida Caluini cauilla, nulla refutatione digna. Gattit tamen adhuc in hoc suo insipido cauillo mirè sibi placens. *Atque hinc* (inquit) *melius iterum confirmatur quod nuper attigi, si quis grauetur latronis vestigiis insistere, & præeuntem sequi, dignum esse æterno exitio: quia impio fastu seipsum ab aditu cælorũ arcet. Et certè sicut in latronis persona commune obtinendæ veniæ pignus nobis omnibus Christus dedit, sic rursum tanto miserum illum honore dignatus est, vt omni propria gloria exuti, non nisi in vna Dei misericordia gloriemur. Quòd si verè & seriò se quisque nostrùm excutiat, meritò nos pudefaciet immensa scelerum nostrorũ congeries, vt hominem perditum, qui mera gratia salutem adeptus est, ducem & antesignanum habere minimè pigeat.* Hæc Caluinus, quibus nescio an aliquid magis vel impium vel stolidum scribere potuerit. Vult nos latronis vestigiis insistere, & præeuntem sequi. Quomodo verò? An vt tota vita latrocinemur, aut scelera sceleribus accumulemus sicut ille? Quidni? ait Caluinus. *Nam si seriò se quisque nostrùm excutiat, meritò nos pudefaciet immensa scelerum nostrorum congeries.* Ergo omnes etiam in Christo ab infantia regeneratos sceleratam vitam ducere, & latroni isti similes esse Caluinus iudicat? Omnino eum ita iudicare, hæc verba conuincunt. Nisi enim sceleratam vitam duxerint, quomodo immensa scelerũ congeries vnumquemque pudefaciet, aut quomodo latronis vestigiis insistent? Sed absit hæc tanta impietas à Christianis pectoribus. Qui in adulta ætate ad Christum accedunt, poterit illis fortasse cum Apostolo dici: *Hæc quidem fuistis, adulteri, rapaces,* &c. Sed an illud quoque contra Apostolum dicetur; Adhuc etiam tales estis? ideóque, nec abluti, nec iustificati, nec sanctificati estis? At verò ab ineunte ætate in Christo regenerati si immensam scelerum congeriem vnusquisque habet vnde pudeſiat, quæ tandem erit inter fidelem & infidelem, Christianum & Paganum discrepantia? Ergo omnes

Caluinus vult omnes esse sceleratos latronis exemplo.

1 Cor. 11.

seruiunt

seruiunt iniquitati ad iniquitatem, & exhibent membra sua seruire immunditiæ ad iniustitiam, nec vllus est qui exhibet membra sua seruire iustitiæ in sanctificationem, de quo iterum vrgere gratias Apostolus possit, & dicere, *Gratias ago Deo quòd fuistis serui peccati, nunc autem ex corde obedistis in formam doctrinæ in qua traditi estis.* Imò nec quando hoc dixit, iuxta Caluinum vera dixit, quia immensa scelerũ congeries vnumquemque pudefaciebat, & latronis vestigiis insistere debebant. Sed est hæc Caluini impia ac detestabilis doctrina, cuius ubi notas deprehendimus, & hîc argumentum præbet; sic ex iustitia Christi imputata, & gratuita peccatorum remissione, omnes esse iustos, vt in seipsis maneant impij, scelerati, pleni immunditia, & omnibus flagitiis contaminati. Propterea quoque vult *in latronis persona cõmune obtinendæ veniæ pignus omnibus dari*: quasi quod ille speciali priuilegio obtinuit, ab omnibus certa fide & ex communi lege expectandũ sit: vt videlicet post vitam scelerate ac flagitiosè diutissimè ductam, vnico hoc verbo, *Memento mei Domine*, salui fiant. Docet quidem hoc exemplum nõ esse de Dei miseratione vllo tempore desperandum. Sed aliud est, non abiicere spem, vt Dei misericordiam quouis articulo implores; aliud & longè aliud, in quamuis diuturna impietate certam tibi ex sola inuocatione salutem polliceri: aliud non desperare, aliud præsumere: aliud in naufragij periculo tabulam arripere, aliud absque nauigio se mari committere: aliud in vrgente morbo medicum aduocare, aliud nullam sanitatis curam gerere. *Si bene memini* (ait S. Bernardus) *vnum latronem in toto Canone Scripturarum inuenio sic saluatum. Noli ergo huic tam periculosæ expectationi te committere. Dicet aliquis in corde suo*, ait Augustinus, *Non ne adeò contristet conscientia rea, video sub momento latroni sua crimina donata. Immittit diabolus securitatem, vt inferat perditionem.* Sed diaboli partes Caluinus hîc agit: & quod in Augustino sequitur, ex Caluini doctrina locum habuit. *Nec enumerari possunt quantos hæc inanis spei vmbra deceperit.* Innumeri quippe Caluinistæ hac fiducia Caluiniana decepti, quibus in hoc latrone commune pignus tot verbis persuasit Caluinus, in hæresi & vitæ turpitudine perierunt. Sanè vt eum meritò iudices insanire qui se quatriduo post mortem resuscitandum persuadeat, quia vnum Lazarum quatriduanũ Christus resuscitauit; ita prorsus insanus iudicandus est, qui tota vita flagitiosè ducta, id sibi certò persuadeat in immensa illa scelerum congerie, se sola fide ac fiducia sua, omnium præte-

Rom. 6.

Caluini Epicurea & execrãda doctrina.

Latronis exemplum quid doceat.

Serm. 38. in parui serm.

Serm. 1. fer. 2. post Dom. Pal.

ritorum veniam, idque sine vllis in igne emendatorio pœnis, facilè & vnica inuocatione impetraturum, quia vni latroni similem gratiam Christus fecit. Certè non magis in latronis persona commune omnibus obtinendæ veniæ pignus est, quàm in Lazari persona commune omnibus post quatriduum resuscitandi pignus erat.

IN LVCÆ CAP. XXIIII.

39. *Videte manus meas & pedes meos, quia ego sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.*

CONTRA realem & corporalem in venerabili Eucharistia præsentiam valere hũc locum, multùm sibi persuasit Caluinus, persuaserunt & alij nostri temporis sectarij. Sic enim scribit hoc loco Caluinus. *Quum Christus palpabile esse suum corpus pronunciet, & solidis ossibus compactum, hisque notis discernat à spiritu, scitè & verè adductus est hic locus à nostris hominibus ad refellẽdum crassum errorem de transsubstantiatione panis in corpus Christi, vel de locali corporis præsentia, quos homines præposteri in sacra Cœna fingunt.* Audiuimus propositionem Caluini. Duo ex his verbis probare vult: primùm nullã esse panis in corpus Christi transsubstantiationẽ: deinde nullam esse localem corporis Christi in sacra Cœna præsentiam. Attende an aliquod horum probet. *Nam* (inquit) *illic volunt esse Christi corpus, vbi nullum corporis signum apparet.* Si nullum in sacra Cœna corporis Christi signum apparet, & panis ille Eucharisticus verum Christi corpus non est; an non Caluinus Christi verba, *Hoc est corpus meum*, penitus & omnino inania reddit. Si enim panis ille benedictus à Christo, nec corpus eius est, nec signũ corporis, quid erit? Deinde quomodo Caluinus illa Christi verba super Matthæum exponens, affirmat, *panem, quia symbolum est corporis Christi, vocari corpus*, si nullum hîc signum corporis apparet? An non & sibi apertè contradicit, & verba Christi penitus euacuat?

Transsubstantiatio defenditur.

Instituti. lib. 4. c. 17. num. 15. Caluini non infidelis.

Dicet aliquis Caluinista, *nullum hîc corporis signum apparere*, quia non videtur vlla species corporis, & hoc Caluinum dicere voluisse, quia alio in loco conuersionẽ panis in corpus Christi, *fictitiam vocat illusionẽ, cuius nullus in terris oculus testis est.* Sed hæc nihilo melior ratio est; quia ipsa infidelitatis

ijs vox est. Non video corpus adesse, & ideò non credo adesse. Atqui Sacramentum religionis hoc est, & ex fide rotum intelligendum; non alimentum refectionis, & ex sensu iudicandum. Antiqua Ecclesia hortatur vt verbis Christi credamus; & sensus iudicium fugiamus. Contrà Caluinus, sensus iudicium vrget, *Nullum hîc apparet corporis signum.* Non credo quod dicitur, sed volo ad oculum demonstrari quod dicitur. Digna Caluino blasphemia. Sed audiamus antiquæ Ecclesiæ voces, & infidelitati Caluinianæ vt apta veneno antidota opponamus. *Verbis Dei* (ait Chrysostomus) *falli non possumus, sensus verò facilè decipitur. Quoniam ergo ille dixit: Hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus. Ipse Dominus Iesus* (ait Ambrosius) *testificatur nobis quòd corpus suum accipimus & sanguinem. Nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? Voluit Dominus Iesus* (ait Epiphanius) *dicere, Hoc meū, hoc, hoc & hoc* (verbum corporis tacet mysterij celandi causa) *& nemo non fidem habet sermoni. Qui enim non credit esse ipsum verum sicut dixit, is excidit à gratia & salute. Quod autem audiuimus, id credimus esse ipsius.* Succinctius Leo Magnus. *Hoc ore sumitur quod fide creditur: quia de veritate corporis nihil ambigitur. Cùm Christus ipse affirmet* (ait Cyrillus Hierosolymitanus) *ac dicat de pane: Hoc est corpus meum, quis hinceps audeat dubitare?* Hæc antiquitatis testimonia ad simplicem fidem Christi verbis habendam hortantur. Caluinus nō credit, sed aliquod apparens corporis signum flagitat.

Corporis Christi præsentia credenda, non videnda.

Homil. 83. in Matth.

De Sacr. lib. 4. c. 5.

In Anchorat.

Serm. 6. de ieiunio 7. mensis.

Catech. 4.

Audiamus nunc illas voces quibus iubent iudicium à sensibus auocare. *Credamus Deo* (ait eadem hac de re Chrysostomus) *nec repugnemus ei, etiamsi sensui & cogitationi nostræ absurdum esse videatur quod dicit.* Sic idem iterum & eodem loco Cyrillus. *Quamuis sensus tibi suggerit panem & vinum esse, tamen fides te confirmet: nec ex gustu rem iudices.* Nec dissimiliter Ambrosius. *Fortè dicas, Quomodo vera caro & verus sanguis? qui similitudinem video, non video sanguinis veritatem? Dixi tibi de sermone Christi, qui operatur vt possit mutare & conuertere genera instituta naturæ.* Hæc est veteris Ecclesiæ fides, hæ voces eorum qui fidei Christianæ lumina & decus extiterunt. Fidem, non sensum, in tanto religionis mysterio consulendam docent. Caluinus nouus Capharnaita non credit mutari panem in corpus, *quia nullum corporis signum apparet.*

Homil. 83. in Matth. vbi suprà.

De Sacrament. lib. 6. cap. 1.

Sed pergamus ad sequentia; & quomodo illas duas asser-

tiones suas ex his Christi verbis probet, attentè dispiciamus, *Hoc autem* (inquit) *modo sequetur naturam suam mutasse, vt esse desierit quod erat, & vnde ab ipso Christo probatur verum esse corpus.* Existimat, posita vera panis in corpus Christi transubstantiatione, naturam corporis Christi esse mutatam, vt iam desinat esse corpus palpabile & visibile, ex quibus conditionibus probauit hoc loco suum verum corpus adesse. Sed non attendit, Christum ex huiusmodi conditionibus probasse suum corpus adesse, quia voluit illud visibile exhibere, & præsentiam oculárem probare, ad resurrectionis suæ veræque resuscitatæ carnis fidem faciendam; in Sacramẽto autem idem Christi corpus adesse, tanquam in Sacramento, tanquam in mysterio, & sub aliena specie non propria; nec vt videatur ac palpetur, sed vt accipiatur ac manducetur; nec in fidem resurrectionis factæ, sed in alimentum spirituale, ac religionis vsum: ad quæ omnia nec palpari nec videri aut opus erit, aut conuenit. Rursum non attendit verum ac naturale corpus tum palpabile tum visibile ex sua natura esse, quando de facto præsens nec palpari nec videri à præsentibus potest, diuina aliqua virtute impediente ne illa potentia reducatur in actum. Nónne Elizeus palpabilis ac visibilis erat, quando totus exercitus Regis Syriæ cæcitate percussus (non omnimoda, vt nihil viderent, sed certa quadam & singulari vt eum non viderent) ab eo in mediam Samariam duceretur? Nónne equi illi & currus ignei in circuitu Elizei, quos puer eius ad tempus videre non potuit, visibiles tamen ex se & palpabiles erant? Quum eidem *Eliseo Elias diceret: Si videris me quando tollar à te, fiet tibi quod postulasti,* bene sciebat se natura visibilem, suo tamẽ discipulo potuisse fieri inuisibilem, non ex nimia loci distantia, aut ex discipuli cæcitate, sed ex supernaturali aliquo impedimento. Et vt de Christi corpore loquamur (cui cum diuina natura hypostaticè coniuncta esset, multa ab illo non humanè, sed diuinè & præter corporum naturam facta esse mirari non debemus, sed credere) quando cum duobus discipulis euntibus in Emaus ambulabat & sermones conferebat incognitus (quia *tenebantur oculi eorum ne cognoscerent eum*, tametsi ab illis non videbatur, propterea non erat visibilis? Rursum quando Christus volentibus eum interficere Iudæis, *transiens ibat per medium eorum*, nec ab illis palpatus nec visus, an propterea illo tempore mutata corporis eius natura fuit, vt nec palpabilis nec visibilis esset? Denique quũ Paulo in via Christus apparuit, ille solus Chri-

Corpus palpabile est, quod aliquãdo palpari non potest:

4. Reg. 6.

Ibidem.

4. Reg. 2.

Luc. 24.

Luc. 4.

stum

ſtum vidit, alij omnes, qui cum Paulo erant, *vocem quidem audiuerunt, neminem autem viderunt*: an propterea viſibilis Chriſtus non erat, quia à quibuſdam non videbatur? Friuolum igitur eſt Caluini argumentum: Chriſti corpus in ſacra Cœna nec palpatur nec videtur; ergo naturam ſuam mutauit, vt non ſit amplius palpabile ac viſibile, vnde verum adfuiſſe corpus diſcipulis ſuis probauit. Act. 9.

Videamus reliqua, *Si contrà excipiant: latus tunc fuiſſe confoſſum, pedes clauorum vulneribus fuiſſe perforatos, atque etiã manus, nunc autem illæſum & integrum in cælo eſſe Chriſtum, facilè diſcutitur hoc cauillum. Neque enim hoc tantùm agitur quali habitu apparuerit, ſed quid teſtetur de vera carnis ſuæ natura. Hoc autem tanquam proprium illi tribuit, palpabilem eſſe, vt à ſpiritu differat. Ergo hodie quoque diſcrimen iſtud carnis à ſpiritu manere neceſſe eſt: quod perpetuum eſſe, ex Chriſti verbo ſtatuere licet.* Cauillator ineptus ac futilis obiectionem fingit ac formatquam vix puer obiiceret aut formaret. Nos verò contra Caluinum & ſuos illos omnes, quorum in hac re conſentientem ſententiam profert, non illud nugamentum excipimus, ſed illa duo quæ iam diximus: ac maximè poſtemus illud quod ex Scripturis oſtendimus, eſſe aliquod corpus natura ſua palpabile ac viſibile, quod tamen aliquando nec palpari nec videri poteſt, non propter impedimentum aliquod naturale ex parte palpantis aut videntis, ſed ex diuina aliqua virtute & cauſa. Non magis igitur naturæ carnis Chriſti repugnat, quòd in veneꝛabili Sacramento nec videatur nec palpetur, aut citra miraculum palpari ac videri nequeat, quàm eidem naturæ repugnauit, tam à Iudæis quàm à diſcipulis ſuis interdum, nec videri nec palpari potuiſſe. Et ſicut in illis exemplis manſit natura corporis Chriſti integra, vt in ſua natura palpabile ac viſibile eſſet, tametſi nec videri nec palpari tunc potuit: eodem modo in ſacra Cœna manet natura corporis Chriſti integra, vt ex ſua natura palpabile ac viſibile ſit, tametſi quia ſub Sacramento adeſt, nec eum in viſibili ſpecie palpari conuenit, nec videri nec palpari poſſit. In duabus igitur propoſitionibus ſuis, neutram probauit. Quam probare conatus in probatione defecit. Alteram de locali præſentia nec attigit quidem. Ita videlicet *ſcitè ac verè ad ſuis hominibus hunc locum adductum* iactitat Caluinus, id eſt, inſulsè prorſus & falsò. Nam & de locali præſentia id ſcitè dico, naturam corporis intrinſecam id non require vt ſemper ſit in loco, tametſi ſit locabile (vt ſic dicam) & Caluini artes.

in

in loco esse aptum natum. Quum enim causa formalis ab effectu suo separari possit (etsi effectus à causa non separetur, quia prior illa est, posterior iste) ipsius autem esse in loco, siue de facto extendi in loco, causa formalis est, in seipso esse extensum & posse extendi in loco; profectò non magis absurdum est corpus natura extensum, de facto non extendi in loco, quàm absurdum est causam separari à suo effectu; aut (quod modò ex Scripturis ostendimus) corpus esse palpabile & non palpari, visibile & non videri. Sic igitur Christi corpus naturale tametsi sit natura sua extensum, non est tamen necesse vt vbicunque est, ibi quoque per modum extensi corporis & in loco localiter adsit. Quanquam Christus ad distinctionem spiritus & corporis humani, non ponit loci mensuram, sed carnem & ossa. Sed hac de re accuratius differendi hîc locus ac tempus non est. Legat studiosus lector hac de re Claudium de Sainctes in opere Eucharistico, Reperit. 4. & Rob. Bellarminum tom. 2. Controuers. lib. 3.

Cap. 4.
Cap. 7.

Antidotorum in Euangelium
D. Lucæ

FINIS.

LVGDVNI,
EX TYPOGRAPHIA
Hæredum Petri Rouſſin.

CIↃ. IↃ. XCV.